

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

OXFORD UNIVERSITY

ST. GILES', OXFORD OX1 3NA
Comenius Collection

PG 5094. K5. A1. 1862/3

Mass. 3-4.

6-4
✓

302705186W

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

520 EAST 58TH STREET

CHICAGO, ILL.

1955

1955

1955

1955

S P I S Y
VÝTEČNÝCH ČESKÝCH BÁSNÍKŮ
NOVOVĚKÝCH.

Č á s t č t v r t á .

S P I S Y
VÁCL. KLIM. KLICPERY.
III.

V P r a z e .
Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.
1862.

SPISY

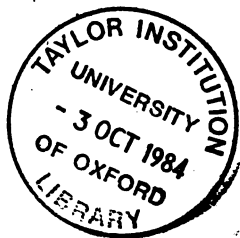
VÁCL. KLIM. KLICPERY.

Díl třetí:

Lhář a jeho rod.
Bratři v Archangelsku.
Friedrich Bojovný.
Loketský zvon.
Rok po smrti.

V P r a z e.

Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.
1862.

Int 210984

Tisk Jarosl. Pospíšila.

Lhář a jeho rod.
Veselohra v pěti jednáních.

Osoby:

Hrabě.

Pět páňů a pět paní s hrabětem spříbuzněných.

Viktorín, mladý lékař.

Tadyáš Pravdomluva.

Zuzana, jeho sestra.

Honzík, } jeho děti.

Lidmila, }

Adámek, } jeho vnoučata.

Evička, }

Hynek Pravdomluva, jeho strýc z Polska.

Topolec, sudí.

Hvozda, soudní písař.

Losek, } soudní sluhové.

Oulík, }

Prokop.

Zrněk, hraběcí sluha.

**Děj v najatém dvoře Tadyášovu na hraběcím panství
roku 1800.**

Dějství první.

Lesní krajina. V levo — od pozadí — ves, v pravo Tadyášův dvůr. Neděle, devátá hodina ranní.

Výjev první.

Hrabě a Zrnek přicházejí ze vsi.

Hrabě. Nuž, můj věrný průvodčí! jsme opět ve svém domovu, a pročez u cíle své dvadctileté pouti.

Zrnek. Ó jak zprávci na nebesích za to děkují! Ne tak proto, že přestávám bezdomovním cestovníkem být — neboť mně Bůh pevně zdraví dal, a Milost vaše časem na příjemný odpočinek jste pamatoval; ale zvláště proto, že jste nad krutým bolem šlechetné své duše, s kterým jste tak dlouho zápasil, úplného vítězství nabyt, a že jsem se tedy vyjasnění chmurného čela vašeho dočkal.

Hrabě. Vždyť pak's ty se, věrná duše! jako by's zlaté doly odkryl, zaradoval, když jsme první stopu mého dítěte našli. Ano, Zdeněk je vlastní můj syn, jediný dědic můj. Den po křtu jeho pohrobil jsem jeho rodiťku. Tu sestra její přispěchavší dítko osířelé pod péčí svou až do Štýrska poledního odvezla. Návalem válečným vyplašena, v jižní Bosně, vlasti své, místa útočistného hledala. Též i ona brzo na to umírajíc syna mého do příbuzných rukou odevzdala, rozkázavši, aby poněkud odrostlý odeslán byl do domu otcovského, což se však proto nevyplnilo, že dílem umíráním, dílem pak zlou vůlí ubohé dítko z jedních rukou do druhých odcházelo a přicházelo. Tak nám tedy až v Bulharsku stopu jeho — víš, jak pracně a jak strastně — bylo hledati.

Zrnek (ukazuje do krajiny v pravo). Ha! náš nádherný zámek na tom hrdém vrchu, který tak velitelsky hledí; v duši jsem zajásal, když jsem přes starokmenné jeho bány lesy vznášeti se spatřil.

Hrabě. Doptal's se něčeho u zdejšího lidu?

Zrnek. Nynější nájemník tohoto dvora jmenuje se Tadyáš Pravdomluva, má ušlechtilou dceru, kterou zámecký mladý lékař Viktorín každodenně navštěvuje.

Hrabě. Viktorín!? — snad jiný?

Zrnek. Náš to Viktorín. Vždyť ho zovou nalezenecem, jenžto byl na zámku z milosti odchován.

Hrabě. Zatím dost toho. Navrať se do města k synovi, tam pak se na zápor na tak dlouho s ním ubytuj, až vás osobně aneb písemně zavolám. Jenom se přičiň co můžeš, aby tě žádný nepoznal.

Zrnek. Ó, můj turecký vous dělá, že mne jedenkaždý má spíše za Kalmuka, nežli za Čecha.

Hrabě. Nesmí tady ani žádného zdání povstati, že jsem se navrátil. Víš, že jsem celým posledním rokem u svého jednatele v Terstu o peníze se nehlásil, což on zajisté zdejším důchodníkům mým oznámil, tak že mne mezi zemřelé počítati budou.

Zrnek. Tak se také děje. Všickni blízcí i vzdálení pokrevníci již před půlletem v zámku prý se usadili. Soudí se prý se zběsilou neustupností, proto ale u veliké rozkoši vespolečně jsou živi.

Hrabě. Těm tedy bude spasitelné mé a syna mého z mrtvých vstání; kdo ví jak krvavého rozbroje by se dosoudili. Odejdi.

Zrnek (odchází).

Hrabě. Ještě něco.

Zrnek (se obrátí). Vaší milosti!

Hrabě. Kup tam v městě a pošli mně sem, ale hned, obnošený, služebnícký oděv.

Zrněk (pokloniv se odejde).

Hrabě. Můj milý Viktorín se tedy na lékařství odevzdal? Doufám, že se bez doktorské důstojnosti na můj zámek nenavrátil.

Výjev druhý.

Prokop, předešlý.

Prokop (ze dvora vyšed, do vsi kráčí). Rač dát Pánbůh dobré jitro!

Hrabě. Ustaň, brachu! Kdo jsi?

Prokop. Prokop jsem.

Hrabě. Čí a co?

Prokop. Jsem matičin.

Hrabě. Kdo je tvá matička?

Prokop. I jemine! což ji neznáte? Ta černá Ančička — hehe! to je má matička.

Hrabě. Nesloužila někdy na zámku?

Prokop. Hehe — uhodl jste, sloužila.

Hrabě. Je tedy ještě živa?

Prokop. Živa a zdráva, někdy mi také ještě vybijе — hehe!

Hrabě. Což není již v zámku?

Prokop. Ne, pan zprávec ji vyhnal i se mnou.

Hrabě. Co mu udělala?

Prokop. Rozhněval se na ni, proto že bez přestání pro nebožtíka pana hraběte pláče.

Hrabě. Což hrabě váš umřel?

Prokop. I arci! Zašel prej tam někam — co se lidi od medvědů tancovat učí — do té Sirivirie — a že tam chtěl nějakou chumelici spuntovat, pošťvali prej naň všechny vlky a zubry. Pan Tadyáš tady na dvoře dostal zprávu odtamtud, ten všechno ví. Ó, kdyby byl pan hrabě ještě živ, nechodil bych pěšky.

Hrabě. Jezdil by's na koní?

Prokop. To ne; ale pan hrabě mívál dva osly — roztomilá hovádka! Starý Mikuláš jezdíval s nimi do lesní studánky pro vodu. Ti vám byli tak krotcí, nikdy se nezplašili, a uši měli — ne-lžu — jako hodný voršouf. Matička říkávala, až Mikuláš umře, já že budu oslákem. Nu, Mikuláš umřel —

Hrabě. A oslové jsou ještě živi?

Prokop. Ne. Zastesklo se jim po něm a odešli za ním na věčnost.

Hrabě. Slyš, Prokope! než se jiná oslátka najdou, mohl by's se zatím do mé služby dát.

Prokop. I od srdce rád, matička mi beztoho nadává darmochlebů.

Hrabě. Čiň tedy od hodiny, jak ti budu kázat, a vším tebe zaopatřím.

Prokop. Hehe! kdopak jste?

Hrabě. Jak vidíš, jsem cizí, ale svůj samostatný pán.

Prokop. Ponížene ručičku líbán, svůj samostatný pane! (Políbí mu pravou, a oběhnuv jej, i také levou ruku.)

Hrabě. Tedy pojď se mnou. Dostaneš svůj oděv a půjdeš jako můj sluha do dvora. Jsí tam známý?

Prokop. To věřím, vždyť jim nosím psaní a noviny.

Hrabě. Tím líp. Budeš mi nejen o něm, ale i o zámku více vypravovat. (Odejdou.)

P r o m ě n a.

Prostranná světnice ve dvoře. Mimo hlavní dveře v pravo i v levo dveře postranní; v pravo Lidmilin, v levo Zuzanin pokoj. V popředí na pravé straně menší, na levé větší stůl; menší takový stůl také v pravém pozadí u stěny. U obou stolů a sem tam u stěn sedadla. V popředí okno.

V ý j e v t ř e t í.

Lidmila sama.

Lidmila (vyjde ze svého pokoje dveřmi v pravo).
Mrtvo a ouzko je mi v mém pokoji; tady se

aspoň sejdu s lidmi, kteří mne na jiné myšlenky přivádí. Kamkoli zrak aneb sluch svůj obrátím, všudy svého drahého Viktorína vidím a slyším, kdežto jej každá minuta na mnoho sáhů dále ode mne unáší. Přivykla jsem mu, každodenně jej vídávši, každodenně mu lásku svou osvědčovavši — a nyní jej toliko ve své obraznosti viděti, ve své zimničné obraznosti s neštěstím v zápasu viděti mám. — Ó, kterak jej miluju, a kterak on mně, věrné duši své, nedůvěruje! V každém muži, buď on mlád anebo stár, soumila vidí, a silný jeho duch proti rozpoutané žárlivosti žádné obrany nemá. Ó co činiti, kterak se chovati mám, abych sobě úplnou důvěru jeho zjednala!

Výjev čtvrtý.

Viktorín, předešlá.

Viktorín (uděšený přikvapí). Blaze mně, tu stojí v jaru neporušeném dívka má!

Lidmila (s podivením). Viktoríne! tys ještě zde?

Viktorín. Lidmilo! tebe chránilo tisíc andělů strážných! V jakém to stavu je pravá noha tvá? (Přikvapiv k ní sbýbne se k její pravé noze.)

Lidmila (ustupujíc). V jakém to stavu má být?

Viktorín. Rozdrcena, rozsápána, roztříštěna —

Lidmila. Viktoríne! Zpamatuj se, jak by k tomu úrazu noha má přišla?

Viktorín. Tedy neporušena, docela zdráva?

Lidmila. Jako včera a po všechen čas životí mého. Co je ti, můj Viktoríne? proč jsi tak nstrašen?

Viktorín. A neběželas za mnou do Prahy?

Lidmila. Kdy?

Viktorín. Dnes, hned po mém odjezdu?

Lidmila. Ani z domu jsem nevyšla.

Viktorín. Něco se státi muselo, co mně tajiti chceš.

Lidmila. Není závinky ani v mysli ani v srdci mém, kterou bych tobě tajiti obmejšlela. Vysvětli mně, Viktoríne —!

Viktorín. Tobě jsem svěřil, že cestuju do Vídně, abych tam všechny možné cesty vyskoumal, po kterých by se k jisté zprávě o nynějším pobytu aneb směru dalšího cestování hraběcího dobrodince mého dokročiti mohlo, jsa pln důvěry v Boha, že pod svatým stínem jeho ještě kráčí mezi živými. Aby to ale ušlo pozornosti zámeckých nepovolaných rozkošníků, vyjel jsem cestou opačn! k našemu nejbližšímu městu. Přibyvšímu tam na náměstí rozpadlo se mi u vozu kolo, tak že jsem mrzutý vešel do hostince, až by se jiné připravilo. Otec tvůj z hostince toho byl právě odešel, vytrousiv tam zprávu,

kteřá mysl mou z kořene vyvrátila a v prsou mých divé vlnobití všech pocitů způsobila.

Lidmila. Trnouc přislouchám k slovům tvým.

Viktorín. Hned po mém odjezdu přišel k tobě zprávec a odevzdal ti psaní — ďáble a peklo — ode mně! Psal jsem tobě, co jsem ústně povědít se ostýchal, o milost a odpuštění tebe prose, že jsem, zradiv tebe, v Praze s jinou dívkou — nehroz se té ošemetné lži! — s jinou dívkou zasnouben.

Lidmila. A to vypravoval otec můj v městě?

Viktorín. Tys vyběhla smyslem pominulá z domu, kvapilas ku Praze za mnou, an tu řítící se vlak vídenský s třesutým šumotem za tebou se přišramotil. Zoufalstvím uchváčena vrhlas se do železné dráhy —

Lidmila. Hrůzyplná myšlenko!

Viktorín — dávajíc se smrti nejstrašnější do rukou. Zpozorovav to velemoudrý vůdce parostroje, nebeským vnuknutím celý ten povoz tak mistrně řídil, že všechna kola šetrice tě mimo tebe letěla, až na to poslední, které pravou nohu tvou uchvátivši tobě ji rozdrtilo.

Lidmila (potlačujíc smích). Jaká to pošetilá báchorka! Jaks mohl tomu věřit, Viktoríne?

Viktorín. Tvůj vlastní otec —

Lidmila. Což ještě nevíš, že u mého, jinak dobrotivého otce obraznost jazykem vládne?

Viktorín. Vždyt byl v městě pro lékaře!

Lidmila. Nikoli, vyjel naproti strýci.

Viktorín. Co je to za strýce?

Lidmila. Z Polska.

Viktorín (žehravě). Mladý, čili starý?

Lidmila. Je prý ještě mladý.

Viktorín. Zajisté? A co tu chce?

Lidmila. Nás navštívit.

Viktorín. Tak daleko nejede žádný strýc pro navštívení.

Lidmila. Mimo to — kdož pak ví, co tu ještě má za řízení?

Viktorín. Také povídám.

Lidmila. Nemálo se na něj těším.

Viktorín. Tak? snad ho již napřed miluješ?

Lidmila. Ještě ne, ale —

Viktorín. Ale budeš, dá-li Pánbůh? Ha-haha! Ženy, ženy! vaše láska, vaše věrnost, vaše stálost jsou páry a pěny!

Lidmila. Viktoríne!

Viktorín. A právě dnes — dnes — právě dnes! Proč pak nepřišel včera, předvčírem, ve čtvrtek, ve středu? Dřív jsem já musel odejít, není-li pravda? Ha! jaké to štěstí, že mne lež obrátila!

Lidmila. Viktoríne! což není možná, abys mírněji se mnou mluvil?

Viktorín. Mírněji? Otec si obešle mladého muže, hejska, jemuž tě chce na krk hodit; ty se již na něj těšíš, celý dům běží mu v oustrety — a já mám o tom s mírností mluvit?! Měj se na pozoru! ne do města k rozbořenému kolu, ne do Prahy ani do Vídně — na to se netěš; do zámku se vrátím, přijdu také roztomilého strýce uvítat, a přiblíží-li se víc než na pět kroků k tobě, předpíšu mu lék, že se na věky do své Polsky nenavrátí! (Odkvapí.)

Lidmila (jenž nadarmo k slovu přijít hleděla). Slyš pak mne, Viktoríne! (Spěchá za ním.)

Výjev pátý.

Jeník, předešlá.

Jeník (přikvapiv pravou stranou uchopí sestru ve dveřích za ruku). Politování hodná Lidmilo! Potěš tě Bůh!

Lidmila. Amen! Jen mne pusť! —

Jeník. Seber všecku svou sílu. Šestkrát se mně v noci Herkules s ohnivou palicí ukázal a hrozil našemu rodu —

Lidmila. Abyste již jednou přestali lhát! (Vyrhuje se mu.)

Klicpera III.

Jeník. Co při tom ale nejdivnější —

Lidmila. Že tu ještě s tebou stojím! (Chce ven.)

Jeník. Že osud i Viktorína již do našeho rodu počítá.

Lidmila (zastaví se). Co je s Viktorínem?

Jeník. Právě s krutou smrtí zápasí.

Lidmila. Aj?

Jeník. Je toho již plná ves. Splašili se s ním koně, pan zprávec jede již za ním —

Lidmila. Odkud pak máš tu zprávu?

Jeník. Viktorín sám mně to psal.

Lidmila. Sám ti psal? Tedy s ním není ještě tak zle.

Jeník. Psal mi, ale s hroznou těžkostí. Hned na počátku praví, že mu museli ruku držet, proto že ji má rozdrčenou.

Lidmila (s úsměchem). Ubohý Viktorín!

Jeník. Nevěříš? Lékař ho dal naložit na nosítko a poslal ho do zámku. Za půl hodiny bude tady.

Lidmila (z okna se dívajíc). Hle, hle, bratře! již je tady, na naší zahradě, a nemýlím-li se, nesou ho vlastní jeho nohy.

Jeník. Nohy? Ano, to píše. Na celém těle pochroumán, a nohy zůstaly bez poškrvny.

Lidmila. Pojď pak sem, bratře! Zdá se, že má také obě ruce zdravé — vidíš ho tamto? Hahaha! (Odběhne.)

Jeník. Ah, to je mrzutá shoda! Ale kde se tu vzal ten podivín? Co myslím, že je již na daleké cestě, běhá po naší zahradě. Ale od dneška mne nikdo neuslyší selhati!

Výjev šestý.

Adámek, předešlý.

Adámek (též pravou stranou přiběhne). Strejčku Jeníku! již vím, kde dnes v noci hořelo.

Jeník. Kde?

Adámek. V Pazderně.

Jeník. Co shořelo?

Adámek. Ještě se dobře neví. Jen tak z většího se hádá: devět statků, tři chalupy, šest baráků, devět stodol, zvonice —

Jeník. A kostel se zvonící, kterých tam nikdy nebylo! Mluv pravdu, Adámku! anebo se u někud hodnověrně lhát!

Adámek. Což nevíš, strejčku Jeníku! že mají v Pazderně zvony na hrušce? Hruška ta i se zvony shořela, a pročež jejich tam zvonice.

Jeník. Těch statků a baráků tam také tolik není.

Adámek. Jak jsem koupil, tak prodávám.

*

Jeník. Tak se každý lhář omlouvá!

Adámek. Ovec tam shořelo tři tisíce.

Jeník. Víš-li pak, mluvko! co obnáší číslo tři tisíce?

Adámek. Víím, strejčku Jeníku! Pamatuju, jaks mně jednou vypočítal, že moniha tři tisíce očí má.

Jeník. Malá moniha; veliká jich mohem více má, proto také na vše strany vidí.

Výjev sedmý.

Zuzana, Lidmila, předešlí.

Zuzana (z kostela přicházejíc je svátečně avšak pitvorně oblečena, majíc na ruce slušnou mošničku a v ní modlitební knihu. Lidmilu násilně s sebou přivádí. Jakkoli rozčilená velmi horlivě, předce dle povahy své vážně mluví). Viktorín ti neuteče! Pojď jen, uslyšíš důležitou novinu. — Těší mne, pacholíci! že vás tady nacházím. Podejte mi sedadlo!

Jeník i Adámek (se rozběhnou a každý jedno sedadlo přinesše vedle sebe je postaví. Zuzana nevšimnouc si toho, na obě se posadí).

Zuzana. Věz, Adámku! že tebe a sestru tvou Evičku z tohoto bydliště a bludiště odvedu,

ielikož jsem amírající sestře své, matce vaší, slíbila, že se o vaše mravné vychování dle možnosti postarám. K tomu se mně nyní naskytne stkvělá příležitost. Nenávidíc všecko lhaní vidím, že byste se tady, v tom nešťastném sídle lži a darmochlubnosti pravdu mluvit nikdy nenaučili.

Jeník (k Lidmíle). Tetinka sama lže, až se stromy kácejí!

Adámek. A kam nás odvedete, tetinko?

Zuzana. Kam mne můj dávno čekáný osud povede. Hodina mého štěstí dnes konečně uhodila. Přistupte blíže a bedlivě poslouchajte!

Jeník. Poslouchám. (Přisedne k ní v pravo.)

Adámek. Já také. (Přisedne k ní v levo.)

Zuzana. Kráčím ku kostelu tiše a blahomravně, jak se na šlechtnou pannu sluší a patří.

Jeník i Adámek (zívají).

Zuzana. U samého kostela stojí cizí pán prostředního zrostu s tváří vážnou, vznešenou, nadobytě důstojnou. Zdaleka pozoruju, že sluhovi přistojícímu na mne ukazuje a jeho se vypyťává. Hned mne to v srdci bodlo a červená mne polila, když jsem šla mimo a on mne nanejdříve laskavě pozdravoval.

Jeník. Já tu laskavost vidím.

Lidmila. Byla bych se také usmála, vždyť to není nic zlého. (Po malé době do svého pokoje v pravo odejde.)

Zuzana. Snad ne? Cizí muž, svobodný aneb vdovec, střílí po mne zrakem, vášnivě se klaní, žádostivě se usmívá, a má panenská krev neměla by se ve tváři sběhnout? Ano ty shovívavé nebe! co jsou to nyní za panny! — totiž ta nedospělá mládež! — za hochy to běhá, jako za soudrubeží!

Adámek (usne).

Zuzana. Za mých mladších let — můj milý Bože! Mužský se nás musel dvadecetkrát ptát, nežli jsme mu odpověděly. Měla-li jsme která do plesu s ním jít, musel pět neděl napřed rodiče prosit, a přišlo-li k tomu, tu jste se měli na příkladnou stoudnost dívat! Za ruce jsme se vedli, to je pravda — ale jak? On koukal sem, já tam — teď? Vy jste s to, na setkání s nimi se líbat.

Jeník (jenž se mnoho nazíval). Šla tedy tetinka do kostela —

Zuzana. Šla jsem celá skroušená, abych tam nové pokušení našla. V naší stolici, u které jsem posledně klíč nechala ležet, seděl již neznámý vojín, bujarý to kyrysník, který mně lichotivě přivítal.

Jeník (taktéž usne).

Zuzana. Tu jsem se podruhé ulekla, a sotva že klekajíc mravopočestně od něho se vzdálím: ozve se s druhé strany ušlechtilý cizinec z předkostelí. „Dovolte, panno! ať se k vám posadím.“ — Prosloviv tak již vedle mne seděl. Nyní si pomysli

moa tíseň a mé užasnutí, milá Lidmilo! a vy, pacholíci! do své smrti si připomínejte: v pravo ten svodný kyrysník — v levo můj nastávající ženich — (Vykládajíc to rukama, Jeníka v pravo, Adámka v levo na semi shedí.)

Jeník (na zemi). Ohy!

Adámek (taktě). Ovej!

Zuzana. Bezcitní chlapci! snad jste nespali?

Jeník (vstávaje). Povídejte jen dál.

Adámek (taktě). Já dobře poslouchám.

Zuzana (k Adámkovi). Co jsem posledně pravila?

Adámek. Že — že tě cizí pán chtěl unést.

Zuzana (k Jeníkovi). Co jsem povídala?

Jeník. Že bys se ráda vdávala.

Zuzana. Ať si duše jemnocitná pováží! Vypravuju jim lahodnosti, že by andělé v nebi ve dne v noci poslouchali, a oni při tom spějí! (Ve výjevu následujícím stranou sladkými myšlenkami se zanáší.)

Výjev osmý.

Tadyáš, předešlí.

Tadyáš (muž veliký, tlustý s tváří červenou; vlasy má pudrované, vzadu v krátký culík spletené; boty má s tak zvanýma žlutýma kolenama). Dobré jitro, dítky!

Jste-li pak všickni živi a zdraví? — Je to dnes osudný den! Blesk na blesk, rána na ránu!

Adámek. Dědečku! v Pazderně shořelo pět tisíc ovec!

Tadyáš. Sedm tisíc, a to nebylo v Pazderně, nýbrž v Jankovicích. To vám byl oheň, mnohem větší, nežli když Rusové zapálili Troju.

Adámek. Ó dědečku! vypravuj mi o tom Trojovi.

Tadyáš. Co? ty o tom nevíš?

Adámek. Nevím, ale rád bych věděl.

Tadyáš. Nechat ti to tedy Jeník zejtra vypravuje. Nyní poslouchejte. Včera večer, mohlo být jedenáct hodin, chodil jsem při měsíčku po zahradě, přemýšleje, jak bych co nejslavněji svého milého strejce z Polska přivítal.

Zuzana. Kdy pak konečně přijde?

Tadyáš. Před půl hodinou došel mne list, kde se mi oznamuje, že jej Olomoucký kníže k obědu pozval, a tak že snadno o jeden den později k nám přijede. Dítky! mně se všecko zdá, že náš milý strýc za dcerou toho knížete pálí.

Jeník. To by byl chlapík!

Adámek. Fikraperte!

Tadyáš. Vratme se ale do zahrady. Najednou stojím u velikém jasnu. Já: co to? Nad hlavou vznáší se mi ohnivý kohout, veliký jako ten nejstarší topán.

Jeník. Ach, a ten Jankevice zapálil!

Tadyáš. Sedl na ně a zapálil je na věky věkův! Na koně se vyšvihnout a tam letět, byl jen jeden okamžik. Když tam přijíždím, vyběhne na-proti mně býk se zadní svou půlí v ohni. I skočiv s koně, vehnal jsem jej do rybníka, a tak jsem šťastně alespoň přední půli býka při živobytí zachoval.

Adámek. Div divoucí!

Jeník. To musí být podívání! (Chce odběhnout.)

Tadyáš (uchopí jej za ruku). To není ještě nic! — Když jsem vnikl do vsi, teprv jsem svou hrůzu spatřil. Tu vám ležela těla, dobytek i lidé, jako na bojišti. Nad velikým uhlem sedlák tady stojí a pláče. „Potěš tě Bůh, kmotře Habrdo!“ promluvil jsem k němu. — „Ach, tu leží má každodenní radost v popeli a v prachu!“ odpověděl mně chudák na to. „Sem hleďte, to byla má klisna, březí, dávala mi hříbata jako jeleny — a nic než škvára po ní!“ I dívám se chvílku na to, kopnu do toho, uhel se rozpadne, a z něho vyběhne hříbě, čerstvé, zdravé jako srnec! Co tomu říkáte?

Jeník. To hříbě musím vidět! (Odkvapí.)

Adámek. Strejčku Jeníku, vezmi mne s sebou! (Běží za ním.)

Tadyáš. Počkejte, ještě jsem vám nedopověděl. (Chce za nimi.)

Zuzana (uchopí ho za ruku a vede nazpět).

Výjev devátý.

Tadyáš, Zuzana.

Zuzana. Bratře Tadyáši! prosím tě, zůstaň — mám s tebou důležité co mluvit.

Tadyáš. Jen o žádné lži — víš, že jsem lhaní nepřítel.

Zuzana. Ach, bratře Tadyáši!

Tadyáš. Nu?

Zuzana. Stydím se.

Tadyáš. Nu, nu!

Zuzana. Čeho jsem se smutná dívka dočkala!

Tadyáš. Kýho-li výra! Co se ti stalo?

Zuzana. Musíme se rozloučit!

Tadyáš. Co — ? Hodláš se odstěhovat?

Zuzana. Ach! musím.

Tadyáš. Jdi tedy s milým Bohem, nebudem tebe zdržovat. Bude aspoň každodenně o půl čtvrcce lži méně v domě.

Zuzana. Ach! a kdo ví, jak daleko od tebe.

Tadyáš. Čím dál, tím líp!

Zuzana. Ach, srdce mi puká!

Tadyáš. I pukni tedy celá! Co je? mluv!

Zuzana (tvář si stoudně zakryvši). Mám — mám —

Tadyáš. Co máš?

Zuzana. Mám se — vdávat. — Bohu chvála, již je to venku!

Tadyáš. Co — ? sestro! Zuzano! hahaha!

Zuzana. Nesměj se, bratře! usmrtíš mne!

Tadyáš. Je-li to pravda, dnes ponejprv z celého srdce tebe obejmů. Svatební šat tobě zřídím, že ti pro samé hedbáví ani nos nebude vidět, a bratrské požehnání tobě dám —

Zuzana (usedavě pláče).

Tadyáš. — požehnání, že je tvým vnukům ještě bude na čele vidět; jen mně, pro Bůh tě prosím, pověz, jak se ženich tvůj jmenuje?

Zuzana. Nevím.

Tadyáš. Odkud je?

Zuzana. Také nevím.

Tadyáš. Kdo je?

Zuzana. Nevím.

Tadyáš. Proč pak's se ho nezeptala?

Zuzana. Ještě jsem s ním nemluvila.

Tadyáš. Tedy ti psal?

Zuzana. Fúj, bratře Tadyáši! muž by se směl opovážit mně psát!

Tadyáš. Jak tedy soudíš, že si tě chce vzít?

Zuzana. Čekal na mne u kostela.

Tadyáš. Proto?

Zuzana. Vášnivě ke mně do stolice sedl.

Tadyáš. Jiného nic?

Zuzana. Když jsem šla domů, šel v patách za mnou.

Tadyáš. Kam až?

Zuzana. Až k hostinci.

Tadyáš. A pak?

Zuzana. Šel do hostince.

Tadyáš. A ty?

Zuzana. Já jsem šla domů.

Tadyáš. A to je všechno?

Zuzana. Není toho ještě dost?

Tadyáš. Pošetilá! Kdybych já si byl měl všecky holky vzít, ku kterým jsem vášnivě sedal, potřeboval bych tureckou zemi sám pro sebe. Staré fintidlo! Již jsem se těšil, že se tě jedenkrát zprostím —

Zuzana. Ó vím, že bys rád viděl, abych ti paty ukázala.

Tadyáš. My všickni, proto že tvou divo-
divnou, promrzlou vládu ve všem všudy hospo-
dářství velmi těžce snášíme.

Zuzana. Těšte se tedy, odcházím vám na
vždycky. Ó jak toužebně budeš sestru Zuzanu vo-
lat, ale nikdy, nikdy se jí nedovoláš! (Zlostně.)
Mých osmnáct set tolarů, můj dědičný podíl, mu-
síš mi hned vysázet!

Tadyáš. Hned, hned!

Zuzana. Počkej, jak tě budou lidé chválit, že svou laskavou, bohabojnou sestru na čtrnáct dní před svatbou z domu vyhnal! Co —? vyhá-
nět se nedám. Sama půjdu, a kdybys mi plně své stodoly i s ovčincem dával, nezůstanu tady! (Odkvapí.)

Tadyáš. Hahaha! na čtrnáct dní před svatbou, a ještě s ženichem ani ústně ani písemně nemluvila! Jejich osmnáct set tolarů již dávno byl by si někdo zamiloval, kdyby jen v ní osmnáct set zlých duchů nevězelo.

Výjev desátý.

Jeník a Adámek se příženou. Předešlý.

Jeník. Slyš pak, otče! co Adámek vypravuje.

Adámek. Na našem vlaském ořechu sedí křídlatý drak!

Jeník. Kde by se tady vzal? Takové obludy toliko v Africe žijou.

Tadyáš. Možná věc. Daleko-li pak má z Afriky takový křídoun? Přeletěl přes baltické moře, a je tady.

Jeník. Běda sestře Lidmile, je-li tomu tak. Drákové jsou na samé panny zvyklí.

Tadyáš. Lidmilu zavřete do sklepa. Nebude-li jináč, nastrčíme mu Zuzanu. Avšak, tuším, že mu chuť přeženeme. Ty, Jeníku! nabíjej všecky kulovnice a brokovnice — ty pak, Adámku, snášej všecky podávky, sekery, a svolávej chasu, kde jaká je. Pojdte, udeříme se všech stran na toho nezvaného hosta! (Všickni odběhnou.)

(Opona spadne.)

Dějství druhé.

Tentýž pokoj. V druhý den z jitra.

Výjev první.

Viktorín sám.

Viktorín (obchází okolo dveří v pravo). Což tu dnes žádný z lože nevstává, čili do rána všechno vymřelo? (Dívá se po dveřích vzhůru.) Vždyť pak je to vchod do bydlíště Lidmilina? Je, je — a Lidmila by také ještě spala? Není možná! Dobře ví, že mně láska horoucí dlouho spáti nedá, a že jítrem zorním v zahradě na ni čekávám, v jediné to době, kde mně dáno bez obtížných svědků s ní mluvit. Zajisté že v noci do choroby upadla, a tuť tedy povinnost má, abych přispěl, nečekaje, až mne budou volat. Toho chci mít přesvědčení! (Otevře dvéře a vejde do pokoje.)

Výjev druhý.

Prokop v těsném oděvu služebnickém.

Prokop. Samostatný pán mne sem posílá, abych oznámil — nu? vždyť tu žádný není? Mám na ně volat? Samostatný pán tak neporoučel, a nemám prej dělat, co se mi neporoučí. — Počkám tedy, až někdo přijde. (Přinese si sedadlo a posadí se do prostřed pokoje.) Ah! — ta čest se mi musí dát, že mi ten oblek jak náleží dobře sluší! Poněkud těsný — (Na všech stranách rukama protahuje.) Počkej, tu jsem něco našel! (Vytáhne psaníčko.) Lístek — zapečetěný? Ten tu zajisté krejčí zapomněl, anebo ten, komu kabát dříve náležel. (Vstrčí lístek do zadní kapsy.) Ještě něco! (Vytáhne otevřený papír.) Počkej, tohle je pro každého. Ano, kdybych uměl číst! Slabikovat poněkud umím. „M — á — má“; m — nikoli, to není *m* — kdyby to nebylo tak široké, soudil bych, že je to *b*. Aj, na jednom písmenu tak mnoho nezáleží. Tedy: „b — í — bí, l — a — la, bílá!“ — Brrr! tohle je teprv motovidlo! Na zámeckých vratech je veliké *K*, skoro tak vypadá — *K* je to. Tedy: „k — o — ko, z — o — zo, kozo; má bílá kozo.“ — Lístek tedy náleží bílé koze. Aj, aj! Co pak jí píše? „P — o — po, z — d — r — a — zdra — pozdra,

v — u — vu — pozdravu“ — Oho! to má být: pozdravuj; „t — e — te, l — e — le — tele“ — Jak? pozdravuj tele? Koza má pozdravovat tele. To to máme! Již také zvířata sobě dopisují, a já to ještě neumím! (V Lidmilinu pokoji je slyšet kejhnutí.) Rač Pánbůh pozdravit! (Vyskočí papír na zem pustí a všudy se obléká.) Kde nic, tu nic! (Přikročí ke dveřím.) Tady někdo mluví. (Dívá se klíčenou.) Nelze něčeho se dekonknout!

Vyjev třetí.

Viktorín, předešlý.

Viktorín (vytáhne se z Lidmilině pokoje, vrazí do Prokopa a porazí jej).

Prokop. Ohy!

Viktorín (uchepiv Prokopa za prsa postaví jej). Kde jsi? co tu chceš?

Prokop. Jsem Prokop — ne — jsem samotného pána —

Viktorín. Cos chtěl u Lidmily?

Prokop. U té hezké Lidušky? Nejdou k ní.

Viktorín (vypne se naň). Řekni ano, nebo tě rozbořím!

Prokop. Ano — ovej — i ane!

Klicpera III.

Viktorín. Tvůj pán je tedy ten roztomilý strýček? Pověz mu, jak jsem tě přivítal, a že naň mnohem ráznější pozdravení čeká.

Prokop. Pomoz mu Bůh! Ano, vyřídím to.

Viktorín. Co vzkázal Lidmile?

Prokop. Nevěděl bych —

Viktorín. Snads přinesl psaní?

Prokop. Psaní — ? co náleží bílé koze — ?

Viktorín. Hle, jak jsi užasl! Sem s psaním! (Sáhá násilně do všech jeho kapes a vytáhne zapečetěný lístek.) Ha! dostal jsem tě. Bez nápisu? tím podezřelejší! (Otevře psaní.) „Má Liduško! můj anděli!“ — můj dáble! — „Nevěř světu, svět je podvodný“ — je, je a bude, pokud ženské budou! — „A kdyby Ti duch matky Tvé svědčil, že jsem se stal nevěrným, nevěř mu. Zpomeň si jen na ten blažený večer, kde jsme se líbali, až jsme oba dech popadat nemohli.“

Prokop (pro sebe). To muselo být líbání!

Viktorín. Hahaha! A předce: „Můj Viktoríne! můj“ — a desetkrát za minutu „můj“. Studu prázdná oulislnice, tento papír bude soudit nad tebou! (K Prokopu.) Ještě tu stojíš, posle nejnešťastnější?!

Prokop. Musím tady stát.

Viktorín. List ten odevzdám Lidmile sám, tak zvěstuj svému pánovi.

Prokop. Ano.

Viktorín. Řekni mu, aby přišel, aby jen brzo a směle přišel, že jej budu tak dlouho líbat — (uchopí Prokopa opět za prsa) — tak dlouho, až na zem klesne a lásky k Lidmile na věky se odvolá! (Uhodí Prokopem o zem a odkvapí.)

Prokop (leže na zemi). Běda! jsem syn smrti! Lidé! pojdte na pomoc!

Výjev čtvrtý.

Tadyáš, předešlý.

Tadyáš. Což se tady vraždy za světlého dne pášou? Vstávej, příteli! — Kýho-li krkavce! jsi-li pak ty to, Prokope?

Prokop (vždy bolestně). Ano, vzácný pane *Tadyáši*! jsem Prokop, ale celý rozdrcený.

Tadyáš. Jak paks přišel do toho šatu?

Prokop. Můj samostatný pán, co mne sem posílá —

Tadyáš. Ke mně tě posílá? Kdo je tvůj pán?

Prokop. Ještě nevím.

Tadyáš. A přicházíš po čtyrech a s povykem návštěvu tu oznamovat?

Prokop. Nemohu za to, dvakrát mnou uhodil.

Tadyáš. Kdo?

*

Prokop. Ten nejstarší lucifer!

Tadyáš. Jak? *Prokope!* takéš to viděl?

Prokop. Popadl mne za prsa a zatřepal mnou jako prázdným pytlíkem.

Tadyáš. Kterak vypadal?

Prokop. Jako na zámku sultán, když se nejvíc rozvzteklí.

Tadyáš. Aj, aj, *Prokope!* tedy se již také tobě ukázal!

Prokop. Kdo?

Tadyáš. Ten duch, . . .

Prokop (se lekne). Jaký duch?

Tadyáš. Co tebou o zem ůhodil.

Prokop (ustupuje). Nežertujte, vzácný pane *Tadyáši!* to nebyl duch!

Tadyáš. Duch je to, duch nebožtíka pana hraběte; on mi také povídal, proč musí strašit.

Prokop. Pánbůh s námi a zlé pryč! (Tře se.)

Tadyáš. Já jsem ho již několikrát viděl. Minulý týden mne šeredně po zahradě honil.

Prokop (klesne na kolena). Běda mně!

Tadyáš. Co je ti?

Prokop. Prohřešil jsem se proti němu, přijde na mne ještě jednou!

Tadyáš. Co pak's mu udělal?

Prokop. Pošepmo jsem mu vzteklych psů nadával.

Tadyáš. Hm! to's neměl dělat. Nyní však se nestrachuj, vidíš, že jsem já tady.

Prokop. Ach, nebožtík pan hrabě se vás nebojí.

Tadyáš. Teprv včera chtěl mi nových strachů nahnat, a mne nutit, abych ho vysvobodil.

Prokop. Ach, vysvobodte ho, vzácný pane Tadyáši!

Tadyáš. Nevejde prý do sídla věčného poklidu, pokud doktor Viktorín s mou Lidmilou sňatkem manželským nebude spojený.

Prokop. Ach, proto sem v postavě pana Viktorína přišel.

Tadyáš. Je mi líto, že mu nemohu pomoci; Lidmilu jsem již svému strýci z Polska zaslíbil. A po zlém se mnou dokonce nic nepořídí, to teprv včera zakusil. Byla právě půlnoc, já jsem tvrdě spal. Najednou se rozlínou dvěře a on jako rytíř ve zbroji sněhobělé vstoupí do mého pokoje.

Prokop (bázlivě se k němu vine). Ohy, ohy! A co vy jste dělal, vzácný pane Tadyáši?

Tadyáš. Pokojně jsem spal a díval jsem se, co se bude dále dít. Na to asi dvacetkrát vzdychl a přiblížil se krokem sáhodlouhým k mému loži.

Prokop. Ohy, ohy! A co vy jste dělal, vzácný pane Tadyáši?

Tadyáš. Ještě jsem pokojně spal a díval jsem se, co se bude dále dít. Když ale na mne vytasil meč a hrozil, že mne probodne, nedám-li Lidmilu Viktorínovi, měl jsem toho dost. Vzpochpím se a počnu jej jazykem latinským zažehnat takto — (Venku se tluče na dveře.)

Prokop. Ohy, pane Tadyáši, již je tady zas.

Tadyáš. Jdi na horoucí skálu, co by tady ve dne dělal? Jdi, zeptej se, kdo to je? (Silněji se tluče.)

Prokop. Ach, já neumím s duchy mluvit — začněte naň jazykem latinským! (Chytí se jeho kabátu.)

Tadyáš. Ego ta obsecro — obsecro at insecro — abola diabole, nech mou mně drahou duší! (Uklouznou dveřmi v levo.)

Výjev pátý.

Hrabě vejde hlavním vchodem.

Hrabě. Jak jsem žádostiv, poznat dívku, která je snad vyvolena, aby život mého Viktorína buďto slastným nebem aneb trpkým peklem učinila. Ne-

obstojí-li v mé zkoušce, rozvedu to, byťby srdce krvácelo. Lépe několik měsíců trpět, nežli mnoho let pykat.

Výjev šestý.

Evička, předešlý.

Evička. Pěkně vítám, pane hoste! Odpusťte, že jste musel tak dlouho bouřit, než se vám otevřelo.

Hrabě. Což obyčejně dvěře tak bedlivě zavíráte?

Evička. Jenom dnes, proto že na vlaském ořechu seděl drak, který mne a Lidmilu chtěl udávit. To jste měl vidět švandu. Z celého panství pan dědeček lid na to ubohé zvíře svolal.

Hrabě. Lidožravého draka nazýváš ubohým zvířetem?

Evička. I vždyť to byl sousedův černý kocour, z kterého můj lživý bratr Adámek draka udělal.

Hrabě. Ty ale nejsi lživá?

Evička. Učitel náš říká, že také někdy se-
lžu, ten tomu ale nerozumí!

Hrabě. Což vás rodiče z toho nekárají?

Evička. Nemáme tatínka ani maminky. Tatínek byl jenerálem, a právě se měl někde v sedmém díle světa stát králem, když pro něj smrt přišla. Maminka se na to měla vdát za našeho starého hraběte; ale než by si ho byla vzala, raději umřela. Posadte se jen zatím, já musím kačata a housata krmit. (Odběhne v levo.)

Výjev sedmý.

Adámek, předešlý.

Adámek. Pan dědeček přijde hned, jen co se obleče.

Hrabě. Což pak teprv vstává?

Adámek. I ne. Honili jsme spolu vlka; dědeček je tlustý, velice se zapotil.

Hrabě. Kde pak by se ve vašem okolí vlk vzal?

Adámek. V našem okolí ne, ale v lese.

Hrabě. A nebál's se ho?

Adámek. Když je pan dědeček se mnou, ničeho se nebojím. On umí vlky a divoké vepře tak jako své hřebce krotit.

Hrabě. Vlka jsem ještě neviděl, jak pak asi vypadá?

Adámek. Ó jemine! hrůba z něho jde. Má čtyry veliké rohy, klikaté drápy jako jestřáb, zuby jako nože, a ten dnešní k tomu je starý, větší nežli náš plavý býk. — Nyní ale dovolte, cizí pane! musím se podívat do dvora, jak toho vlka stahujou. Z jeho kůže budu přej dva veliké kožichy. (Odběhne v levo.)

Výjev osmý.

Zuzana, předešlý.

Zuzana (již za dveřmi se vadí). Hleď si svých rolí, stodol a stájí, bratře Tadyáši! pod touto střechou je vláda má. Lidmila bude mne poslouchat, pacholíkové mne, ženská i mužská čeleď mne, chce-li to pokojně bdít a spát. (Vstoupí; uzřevši hraběte, lekne se a oděv na sobě urovnává. Stranou.) Tu tu máme, již mne povede z domu!

Hrabě. Ejhle! tut mne milostivá náhoda svádí s libomravnou sousedkou z chrámu Páně. Avšak pozoruji, že jste se vcházejíc poněkud zarazila. Zelel bych, kdyby má přítomnost příčinu toho byla zavadala.

Zuzana (vždy pokorně a jemně). Odpusťte, pane! že jsem se tak vzácnému a ctěnému hostu sta-

kovým, jak se snad zdálo, povykem ohlásila. Jsem ta nejmírnější a nejvlídnější dívka; je to ale má vždycky utěšená povaha, že sobě se svým jasnomyslným bratrem ráda zažertuju. Nic než dobro-
srdečný žert!

Hrabě. Kdož by se čeho zlého domýšleti mohl; vždyť jste vtělená mírnost a vlídnost.

Zuzana. Z přítomnosti vaší jsem se skutečně nemálo zarazila; ale jak radostně a utěšeně! Sladké to zajisté překvapení, v obydlí svém nenadále spatřit muže, který svým blahomravem, svou důstojnou osobou, svou milostností nadobyčejnou náchylnost a obdiv v nás zbudil.

Hrabě (s úsměvem). Vábná tato poklona ještě vábněji zněla by z úst svobodné panny.

Zuzana (horlivě). Vždyť jsem svobodná panna, můj nejvzácnější, ačkoli se již k třicátému roku svého živobytí blížím.

Hrabě (stranou). Že ta lže, nedívím se.

Zuzana. Již v devátém roce věku svého pevně jsem se ustanovila, že do roku třicátého vdávati se nebudu, jelikož jsem viděla, že ta ženská mládež do stavu manželského jako do kola tanečního lehkomylně skáče, a babičkou se stává, když by teprv jarou ozdobou pohlaví svého býti měla.

Hrabě. Ano, panna dospělá, jará je ozdoba svého pohlaví — souhlasím.

Zuzana (rozčepčelá a vypínavá). Moji rodiče — Bůh jim dej slávu věčnou! — byli by mne také v patnáctém roce vdali. Čtrnáctkrát měla jsem být nevěstou, muži jako bohové ucházeli se o mne, ani ne tak pro tu úpadnou krásu, jako pro trochu toho jmění — a můj dobrý bratr takřka každodenně ženichy mne uvádí; ale nevezmu, než koho srdce vyvolí.

Hrabě. Chvalitebná věc.

Zuzana. Za šťastnou se pokládám, že jsem tomu svodnému pokušení až potud odolala. Leč já jediná příkladem svým svět nenapravím — jedna vlašťovka nedělá léto.

Hrabě. Nynější svět je nenapravitelný.

Zuzana. Zvláště ten ženský! Ještě to neumí za kolovrátkem sedět, již se to vdává.

Hrabě. A chce to v domácí radě sedět.

Zuzana. Co máme k očekávání —

Hrabě. Jaké to potomstvo!

Zuzana. Nezralé ovoce plodí jen nemoce — pravdivé přísloví.

Hrabě. Také přísloví praví: přezralé ovoce plodí jen nemoce; obé má svou pravdu.

Výjev devátý.

Tadyáš, předešli.

Tadyáš. Odpustte, můj drahý příteli! že vás tak dlouho nechávám čekat. Zpráva mi skládá oučty, půlletní důchody — člověk musí všecku pozornost sebrat.

Zuzana (stranou). Kéž bych mu mohla napovědět, sice mně bezbožných věcí nalže.

Hrabě. Mám tedy čest s panem statečníkem mluvit?

Tadyáš. Od dědicův tohoto hrabství koupil jsem hrubou vesnici s třemi dvory ve vůkolí jejím.

Zuzana (přitočí se k němu). Bratře! pro Bůh tě prosím —

Tadyáš (touž stranou k ní). Jdi mi teď s cesty! (K hraběti.) Smím-li prositi, pane —

Hrabě. Až budeme sami.

Zuzana (pro sebe). Nechce přede mnou s barvou ven.

Tadyáš. Zuzano! jdi do kuchyně.

Zuzana (k němu). Mluv s ním, jako s mým ženichem!

Tadyáš (nevšímá si toho). Jdi do kuchyně, pravím!

Zuzana (k němu). Ty's nelaskavý, bratře! (Asi šestkrát hraběti se poklonivši odejde.)

Výjev desátý.

Hrabě, Tadyáš.

Tadyáš (postaviv dvě stolice do popředí). Posadíme se, dělejme jako doma. A nyní počneme ve jménu Páně.

Hrabě (na němž při hrubých lžích Tadyášových, někdy čela hnutí, nikdy ale hněv pozorovati jest), Pane Pravdomluvo, jsem ctitel a přítel pravdy —

Tadyáš. To si napřed vyžaduji, jen s pravdou ven; pravda je mé heslo, jakožto vám, již mé jméno —

Hrabě. Vaše jméno? — ano.

Tadyáš. Jméno naše je historicky velmi znamenité. První praotec náš bojoval již pod praporem Karla Velikého. Když se válka vítězně ukončila, spikli se na Karla Turkové jeho —

Hrabě. Nemýlím-li se, byl Karel Veliký Franký císař?

Tadyáš. Ano. Vládl franským i také tureckým kerlem, a poněvadž země tyto tehdejší soustěly, tedy jej brzo tak, brzo jinak nazývali. Naž, mezi těmito spřísežníky byl také náš rekovný praděd, neblahé paměti Izaiáš Salvakvardia. Co čert nechtěl? Když se všechno nejlepe vedlo, prozradili se. Čtyry tisíce nejznamenitějších

baši do vězení vrhli, vyslýchali, skoumali, mučili; všickni tvrdě zapírali, až to konečně na našeho praděda došlo. Ten, pro pravdu vždy umřítí hotov, nepřítel ošemetné lži, vyzradil všecko od slova k slovu, jak se bylo dalo. Karel Veliký jej sice také dal oběsiti jako ostatní, ale na jeho šibenici zavěsil nápis: „Tady visí Pravdomluva.“ Od toho času všickni jeho potomkové nazývali se Pravdomluvy, a nazývají se podnes.

Hrabě. Jsem cizinec, jak vidíte, záleží mi ale na tom, abych krajinu vaši ve vši tichosti poznal. I žádám vás přátelsky, abyste mi v předsevzetí tom byl nápomocným, především ale na svém sídle pokojný byt mně vykázal. O náhradu, byťby sebe větší byla, třeba —

Tadyáš. I co, náhradu! Nejsem hostinský ani pražský pan domáci, abych byty pronajímal. Vítejte mi jako host a jako přítel. Obydlí mé není veliké, ale tři neb čtyry pokoje —

Hrabě. Přijmu s jedním za vděk. — Především se tedy táži, jak soudíte o lékaři Viktorínovi?

Tadyáš. O velmi chvalitebně! Výtečný to lékař! Jemu je zimnice jako souchotiny, rak jako hlavnička, podagra jako hlíza a zvíře jako člověk. Všecko se diví, jak toho umění tolik do sebe nasoukal, jinoch s prachovým pérím na bradě.

Hrabě. Zdejší hrabě se ho prý jako sirotka ujal?

Tadyáš. Ano, ano!

Hrabě. Dobrodince jeho prý tu již na dvá-
náct roků není?

Tadyáš. Bůh sám ráčí vědět, kde se ten člo-
věk po horoucích skalách toulá!

Hrabě. Znal jste ho?

Tadyáš. Zdejšího hraběte? Jako svou pravou
i levou ruku. Vždyt jsme byli na školách praž-
ských spolužáci.

Hrabě. Slýchával jsem, že hrabě Chvojen-
ský ve Vidni studoval.

Tadyáš. Ze začátku, ano. Když ale tam
s ním nic pořádit nemohli, přesídlil se do Prahy.
V Praze do jeho temné lebky také nadarmo světlo
vlévali.

Hrabě (s úsměvem pokrčí rameny). Komu není
s hůry dáno, ten v lékárně nekoupí.

Tadyáš. Tak, můj drahý příteli! vždyt to se
mnou také jinak nebylo. Šel jsem prázdnější z Prahy,
nežli jsem tam přišel. Za to ale můj syn!

Hrabě. Blaze prospíval?

Tadyáš. Můj Jeník? — jasná hlava! — On ví
o všech národech, kde který v kterém koutě světa
vězí.

Hrabě. Studuje ještě?

Tadyáš. Ani jodu dále, přišel by mi o rozum.
Rektor magnificus mi sám psal, abych si Jeníka
časně vzal domů, nechci-li, aby se úplně zbláznil.

Hrabě. Vy jste tedy hraběte Chvojenského tak dobře znal. Co pak soudíte o jeho dlouhé nepřítomnosti?

Tadyáš. Má se za to, že je mrtev; já ale mám bezpečnější zprávy.

Hrabě. Nuž?

Tadyáš. Rozběhl se najednou do řecké země a tam proti Turkům bojoval. Sultán jej dal zajmout, a teď ho tam má v zlaté kleci na postrach všem nepřátelům zavřeného.

Hrabě. A to snad veřejně tak prohlašujete?

Tadyáš (položil prst na ústa). Pš! toliko vám, svému rozumnému hostu mezi čtyřma ušima.

Hrabě. Vždyť pak se všech stran slyším, že byl zdejší hrabě na své cti zachovalý muž.

Tadyáš. Ovšem že!

Hrabě. Již podle toho soudím, že se o sirotka Viktorína tak otcovsky staral.

Tadyáš. Otcovsky, ano, jak to otcovská povinnost s sebou přináší.

Hrabě. Snad nemyslíte —

Tadyáš. Byl jsem jeho důvěrníkem, dost na tom. Jemu k vůli jsem se také mnohé pošetilosti dopustil.

Hrabě (rychle vstane). Pročasiť toho dost!

Výjev jedenáctý.

Adámek, na to Jeník a Zuzana. Předešli.

Adámek (přiběhne). Pane dědečku! strýček Polák jede! (Je slyšet poštovskou trubku.)

Jeník (se přizene). Již je tady, otče! Trojí spřežení s ním letí!

Zuzana (přikvapivší braběti se pokloní). To je troubení! Lidé vyskakují okny ven!

Tadyáš. Pospěš tam, Jeníku! ať si to nohy a ruce nepoláme!

Jeník (odběhne).

Tadyáš. Ven! ven! jemu vstříc! můj milý bratrovec jede! (Odkvapí, Adámek a Zuzana, jenž opět braběti se pokloní, za ním. Zdaleka hřímání a blýskání, které se vždy víc a více blíží a až do konce výjevu trvá.)

Hrabě. Jeden větší pošetilec než druhý! Jeho lehkovážné lži byly by mne bez mála rozjítřily, jen že mi v čas napadlo: co blázen zpívá, úvěrku nemívá. Smutnější účinek toho jest, že budu Viktorína od jeho dívky muset odtrhnout. Lidmila nebude pravdomluvnější, nežli celý rod.

Výjev. dvanáctý.

Hynek, Tadyáš, Zuzana, Jeník, Adámek, Evička, Prokop, poštovní kočí a selský lid obojího pohlaví. Předešlý.

Hynek (počal již venku vypravovat; nyní postaví se u prostřed popředí, a všecko u velikém skupení okolo něho. Hrabě stojí stranou a dívá se na to). Přibyv takto k vysoké hoře, která slove Radhoře, vystoupil jsem na ni, abych se po krásné zemi Moravské ohlédl. Byl jsem již večerním stínem obklopen, když jsem se tam dopracoval; za to jsem tam užil podívání, o kterém se až potud smrtníkům ani nesnilo. To samé slunce, které na západě ještě zacházelo, viděl jsem na východě růžově vycházeti, tak je ten vrch nad všechen obzor vysoký. Unaven a divadlem tím poněkud nasycen, uložím se do křoví jalovcového a usnu. Tu se přivalí od východu veliký balvan oblakův, vezme mne do svého klína a letí se mnou k západu. Probudiv se zorním jítrem u velikém obdivu vidím, že mne můj nekřídlatý šemík na krkonošské sněžce složil.

Tadyáš. Tu to máme! Co se lidé napřemýšlejí, jak by sobě povětrní dráhu zřídili, a na to až podnes nepřišli, že nás musejí oblaka nosit.

Hynek. První, co mně tam do očí padlo, bylo tak zvané černé jezero, o kterém tam bájí, že nemá dna. „Báchora to!“ pravím k lidu tam nahromaděnému — a praviv tak, čistě nový tolar do jezera jsem hodil a sám jsem za ním skočil. Dopracovav se ke dnu, napadlo mi, abych té spodní ledomrazné vody, zakusil — a ejhle! to nejlepší mělnické víno! Na to s tolařem v ruce na bílední se vynořiv, lidu jsem ukázal, že jezero bezedné není. (Na blízku uhodí blesk, hned na to udeří se několikrát na zvon.)

Tadyáš. Budiž Bůh s námi, blesk uhodil!

Všickni. Hoří! hoří! (Mezi tím, co se vyděšení všemi dveřmi ven hrnou.)

(Opona spadne.)

Dějství třetí.

Týž pokoj. Odpoledne v ten samý den.

Výjev první.

Viktorín, Lidmila ve svém pokoji.

Viktorín (stojí u prostřed pokoje a poslouchá k veselému hlaholu, který z jídelny sem doléhá). Ha! jak se všickni radují! jak všickni v závod na jeho zdraví pijí! Ó, jen strpení! také tobě připiju, a můj přípitek, přísámbůh, nebude jalové slovo, ale jádra a tuku plný skutek! (Přikročí ke dveřům v pravo.) Smiluj se ty nade mnou, Lidmilo! otevři, nechceš-li, abych s celým domem bitvu svedl!

Lidmila. Nadarmo bouříš; nemohu, nesmím otevřít.

Viktorín. Nesmiš? bojíš se mne? Snad
je tam máš zavřeného? Hrom, ďáble a peklo!
otevři, nebo vyvrátím dvěře.

Lidmila. Viktoríne! mám tě na kolenou
prosit?

Viktorín. Ó, můj Bože! nevím, kde mně
hlava stojí!

Lidmila. Žehravost tvá je nebezpečná, tak že
se tě skutečně bojím.

Viktorín. Já nebezpečen! dítě mnou může
vládnout! Lidmilo! pro naši milost, pro naši dru-
žebnost od dětinství, pusť mne k sobě! Slibuju ti,
že budu tichý, povolný, jemnocitný —

Výjev druhý.

Lidmila, předešlý.

Lidmila. Dostoj, jinochu důmyslný! slovu
svému.

Viktorín (dlouho zrak svůj zpytavě na ni upírá,
konečně přikročiv k ní za ruku ji uchopí a tuto ohnivě
líbá). Lidmilo! nemohla bys mne trápit, kdybys
mne upřímně milovala.

Lidmila. Viktoríne! trápiš se sám. Jsem ta
sama věrná a upřímná družka, kterou jsem v na-

šich dětenských letech bývala. Mluv, jakých důkazů ode mne žádáš?

Viktorín. Odpovídej mi! Přijel již tedy ten veleslavný mužík?

Lidmila. Který? Jsou zde dva.

Viktorín. Dokonce dva?! Hahaha!

Lidmila. Opět bouříš?

Viktorín. Bouřím? Nemluvíím k tobě s největší mírností? A — (vášnivě si prsty láme) kdy pak hodláš. slavit své zasnoubení? — na to se tě snad smím zeptat?

Lidmila (dobromyslně). Ptej se sebe sama, bez tebe je nebudu slavit.

Viktorín. Ještě nechceš ten měnivý hadí polvak se sebe svléci? je ještě se přetvařuješ?

Lidmila. Viktoríne!

Viktorín (prudce). Viktoríne sem, Viktoríne tam! Jednou to musí prasknout! Či mám čekat, v prachu za tebou se plazit, až se ještě více ženichů sjede?

Lidmila. Smím já je vyhnat?

Viktorín (vytrhne z poprsní kapsy lístek). Čti! a pak zapírej, jsi-li s to!

Lidmila (lístek otevřený v ruce držíc). Co je to? co s tím?

Viktorín (divoce). Čti!

Lidmila (otevřouc lístek přečte jej). Nerozumím -tomu.

Viktorín. Nerozumíš? Rci, že ti stud oči zalil! — Tu — tu (divoce jí do Mstku ukazuje a čte:) „zpomeň si jen na ten blažený večer, kde jsme se líbali, až jsme dech popadat nemohli.“ — Hahaha! tot muselo být hladové líbání!

Lidmila. Žehravost ducha tvého tak mlhou obestřela, že pošetlost od jasného rozumu nerozeznáváš. Jsi věru již strašlivý a nebezpečný, tak že se tebe musím bát.

Viktorín. Od koho je to psaní?

Lidmila (podává mu lístek). Přečti si podpis.

Viktorín. Sem s tím! (Vyrhnuv jí lístek z ruky čte:) „Tvůj až do smrti a po smrti zas věrný a věrný — (hlasem kleslým a rozdrceným) kočí — Antonín Vocilka.“ (Nevěří vlastním očím a čte ještě jednou:) „věrný — a věrný — kočí —“ (Pustiv psaní na zem, podívá se na Lidmilu, sepne ruce a s přikrytou tváří do pozadí běží, kde jako přimrazený státi zůstane.)

Lidmila (outrpně naň se dívá). Můj milý Viktoríne!

Viktorín (přikvapiv k ní za obě ruce ji uchopí a tyto líbá). Odpusť mi, anděli! odpusť, Lidmilo — bláho, spáso má! (Odběhne.)

Lidmila. Ó strážný jeho cherube! budiž ty lékařem nemocné duše jeho!

Výjev třetí.

Hrabě, předešla.

Hrabě (hlavním vchodem vstoupiv). Tedy vás tady, panno! musíme hledat, chceme-li s vámi promluvit? Ke stolu jste ani nepřišla. (Po celý výjev Lidmila bedlivě pozoruje.)

Lidmila. Měla jsem v kuchyni co dělat. Tam je mé místo, když otec vzácné hosti uctívá.

Hrabě. Tedy jen co dělat? Otec omlouvaje vás pravil, že jste si obě ruce opařila.

Lidmila. Můj dobrý otec žertoval; vidíte, že jsou ruce mé bez poškvrny.

Hrabě (stranou). To je dost, že ještě nelže.

Lidmila. Jak přicházím k té cti, že, odloučiv se od společnosti, mne po domě stopujete?

Hrabě. Rád bych s vámi o věci důležité promluvil.

Lidmila (donesší mu sedadlo do popředí). Staniž se dle vaší žádosti.

Hrabě (posadiv se). Znáte doktora Levinského?

Lidmila. Viktorína Levinského — znám, znám.

Hrabě. Je prý tak divotvorný lékař, že lidi takřka již umírající smrti z rukou vytrhuje.

Lidmila. O jeho divův tvoření z vlastní zkušenosti nic nevím; pravda ale je, že nejen jako lékař ale i jako člověk dobrou pověst má.

Hrabě. Z tohoto vašeho vyznání mohl bych soudit, že nejste příliš vřelá ctitelkyně jeho?

Lidmila. Opak toho. neznámý pane! Více jej ctím a miluju, nežli každý jiný člověk, nevyjímajíc ani toho, ježto by skutečně z mrtvých zkrísil.

Hrabě. Tím více vás lituju — Viktorín Levinský není této vážnosti a lásky vaší hoden.

Lidmila. Tak křivě mohou jen nepřátelé jeho soudit, a přísahala bych, že jste vy jen jediný.

Hrabě. Nejsem, ubohá dívko! Slyšte mne, a milujte jej. Přijíždím z Prahy. Viktorín přicházel s tváří příznivce a přítele do mého domu, a tak se choval, že bych byl také přísahal, že nad něj není jiného počestnějšího. Kéž by byl nikdy přes můj práh nekročil, ten nešlechtník!

Lidmila (horlivě). Pomluva, pane! omyl, nedorozumnění; vždyť pak Viktorín jako holub krvavé loupeži, oumyslného ublížení jest neschopen!

Hrabě. Dlouho jsem sám sebe se ptal, zdali to není nedůvodné domnění, okamžité šálení, strašlivý sen — ach, byla a zůstala to hrůzoplňná jistota! Slyšte dále, dívko politování hodná! Mám jedinou sestru, osmnáctileté děvče, spanilé jako růže, čisté jako lilie — ano, nedomněnlivá prasto-

milost byla sestra má! Výmluvností ďábelskou vymámil ten svůdce lehkověrné srdce její —

Lidmila. Ustaň, zakoupený lháři! zatratitelný vrahu dobrého jména! Děkuj dceři! která hostinnosti otcovy šetřiti musí, že tě Viktorínovi na-proti nepostavím. Ani bys nesnesl jeho mužný, ušlechtilý, klamu prázdný pohled! Zamýšlel-lis od něho mne odvrátiti, zvěz, že spíš slunce od světla poledního a měsíc od noční dráhy jeho, nežli mne od jeho srdce odtrhneš! (Rozčilená do svého pokoje odejde.)

Hrabě (radostně se vzbudí). Výborně! ušlechtilý štipek mezi plání zdivočilou! První outok na důvěru v hochu svého rekovně jsi odrazila; pěkně jsi mně mysl zdravou, srdce čisté osvědčila; silně doufám, že i také v druhé zkoušce k radosti mé obstojíš. — Slyš! Vidím, že za ten dobrý oběd něco nových lží a marné chlouby jakožto pamlsků musím zužívat.

Výjev čtvrtý.

Tadyáš a Hynek zůstanou stát v hlavních dveřích. Předešlý.

Tadyáš. Povídám ti, až do Jeruzalema jsem dorazil. Na hoře Sinai jsem se častěji pod hrůškou vyspal.

Hynek. Jaké to tam musejí být hrušky!

Tadyáš. Ta nejmenší jako ovčí hlava.

Hrabě. O něco menší, příteli!

Tadyáš. V zemi. zaslíbené všechno jinak roste. Vinné hrozny jsou tak veliké, že dva muži jeden mají co nést.

Hynek. To jste tam asi vína vypil?

Tadyáš. A jakého vína! Již jeho zlatou barvou zažene člověk žízeň.

Hrabě. Tot jste také posvátnou řeku Jordán navštívil?

Tadyáš. Čtrnáct dní ve dne v noci po ní jsem se plavil. Kéž bych byl při tom zůstal a nedal se všetečností svou i také do mrtvého moře zaloudit. Sotva jsem do něho vjel, omráčila mne jakási smolná pára, a již jsem byl na onom světě, kde bych byl také rád zůstal, kdyby mne stoletý kapucín divotvorným balsámem přes vůli mou do životaездеjšího nebyl obrátil.

Hynek. Něco podobného přihodilo se mi v severní Americe na řece Amazonské. Z nedostatku koní a mezků cestuje se tam na jeleních. Za parného dne jel jsem pětmecíťma mil v jednom kuse, proto že jsem žádného hostince aneb jiné střechy lidské se nedožel. I což divu, že jelen můj zíznil, a co divý se mnou letěl, když z daleka řeku ucítil. Zastaviv se blíže vodosrazu, který tam slove Niagara, předními nohama do řeky se postavil

a pil. Najednou divý proud podtrhne mu nohy, strhne nás oba s sebou, a my letíme přes tisíc sáhů do propasti, kde nás vířící se kotouč jako mouchu pohltí. Že bylo hned po nás, zjevně jsem cítil, neboť jsem jen nadzemské věci vůkol sebe viděl; nic však méně asi tak po dvou nedělích vynořili jsme se opět na tento podměsíční svět, právě když general Washington svou divráznou rekovností Štokholm dobýval.

Hrabě. Jak pozoruji, jste také známý v historii?

Hynek. Nehrubě, ačkoli jsem se v sídle jejím dobře mohl mít — nedbal jsem!

Tadyáš (k Hynkovi). Kdo pak je ta historie, strýče?

Hynek (k Tadyáši). Jedna uherská kněžna.

Tadyáš. A! (K hraběti.) S tou já jsem dobře známý, můj drahý pane!

Hrabě. S kým?

Tadyáš. S kněžnou Historií. Tam jsem zažil rozkošných časů. Tam jsme jednou za jeden večer půldruhého vědra opium vypili.

Hrabě. Zdá se mi to věc nemožná.

Tadyáš. Půldruhého vědra na jedno posezení, a já jsem se ani nepodroušil. Kněžna Historie měla notnou špičku, a byla by si tehdaž obě oči vypíchla, kdyby mne nebylo bývalo.

Hrabě. Mohlo to být veliké neštěstí! ona nyní ještě jak náleží nevidí, což pak potom!

Výjev pátý.

Adámek, předešli.

Adámek (přikvapí). Pojdte honem, pane dědečku!

Tadyáš. Co se zas stalo?

Adámek. Přišlo velikánské psaní.

Tadyáš. Ha! to bude opět z Prahy od stavů. Mermomocí chtějí ze mne udělat krajského, jakobych neměl svých starostí dost!

Adámek. Nikoli, pane dědečku! z Prahy není. My jsme je s tetinkou rozpečetili — je z naší kanceláře.

Tadyáš. Ze zámku? Již vím, co to bude. Dědicové prodávají celé zdejší panství, a chtějí, abych je koupil. Cítějí toho půl milionu hotových peněz —

Adámek. O tom tam nestojí ani slova.

Tadyáš. Nuž, co tam tedy stojí?

Adámek. Že musíte platit pokutu, proto že jste panského zajíce zastřelil.

Tadyáš. Mohu já za to, že mi zajíc sám na ránu přiběhl?

Hynek. Vždyt to snad ani nebyl panský zajíc!

Tadyáš. Arci že ne! Panský zajíc byl by tak veliký!

Hynek. A tak hloupý!

Tadyáš. A tak tučný!

Hynek. A konečně, co je komu do toho, když je s tím zajíc spokojen?

Tadyáš. Máš dobře, strejčku Hynku! Pojďme, odpovězme na to. Ať se těší na lesním ouřadě! (Odkvapí s Hynkem a Adámkem.)

Hrabě. Nikdy bych byl nepomyslel, že navrátiv se k domovu, hned v první den budu divákem a posluchačem tak veselé frašky. Plných dvanáct let nesešli jsme se smích a já, až opět na domácí půdě; ačkoli by snad každý jiný mnohou tou lží pohoršen hněval se a trestal. — Abych ale protivné mně šašky z domu toho vypudil, bez odkladu starého lháře o Lidmilinu ruku požádám.

Výjev šestý.

Zuzana, předešlý.

Hrabě. Aha! ta mně přichází právě vhod. Napovím jí něco, a ještě dnes bude celá krajina o všem vědět.

Zuzana (dlouho se sklánějíc). Sám tady, můj nejvzácnější?

Hrabě. Mám něco na srdci, milá panno! a to mne z hlučných spolků vyhání.

Zuzana. Tím se snad hodláte svěřit mému bratru?

Hrabě. Z větší polovice. V druhé polovici jsem vašeho účastenství žádostiv.

Zuzana. Mile ráda se zúčastním.

Hrabě. Jsem muž v prostředních letech, jak vidíte —

Zuzana. Ó ano, v těch nejkrásnějších.

Hrabě. Jsem zdrav —

Zuzana. Bohu chvála, jako mladý javor.

Hrabě. Jsem možný —

Zuzana. Krásná to ctnost!

Hrabě. Ale sám ve světě.

Zuzana. Ó můj Bože! samota musí být těžké břemeno!

Hrabě. Co mám dělat, když mi všechno vymřelo, co mně život kořenilo?

Zuzana. Vždyť nám Bůh pro potěchu a ulehčení svazky posvětil.

Hrabě. Stav manželský?

Zuzana. Ano, stav svatého manželství.

Hrabě. I hledám také šlechtinou choť; dlouho jsem skoumaje po světě jezdil, až konečně v tomto domě libý ohlas srdce svého nacházím.

Zuzana (sklánějc se). Našemu veškerému domu děje se největší čest.

Hrabě. Avšak nejse již smělý jinoch, obávám se, aby bratr váš prosbu mou neoslyšel.

Zuzana. Nesmí se opovážit!

Hrabě. Přimluvte se u něho.

Zuzana. S tou největší hotovostí! Bratře! bratře Tadyáši! (S mnohými úklonky zadem hlavními dveřmi kráčí, Prokopa vatoupivšího takřka porazí a odběhne.)

Výjev sedmý.

Hrabě, Prokop.

Prokop (vrávoraje). He! nechodte pozadu jako raci! dívejte se na cestu!

Hrabě. S jakou to kdo přichází? Jsi ty to, Prokope?

Prokop. Jsem to, samostatný pane! váš nešťastný Prokop. Jak mile do toho domu vkročím, nejsem s to na nohou se udržet. Zlý duch má tady — (Plácne se na hubu.) Pst! drž hubu! Prokope!

Hrabě. Co chceš?

Prokop. Nesu vám psaní, samostatný pane! (Podá mu je.)

Hrabě (otevřev, pro sebe). Jak?! toť není možná! Tu mi píše můj bývalý důchodník, že podivným způsobem dověděl se o mém navracení, abych jej vyslyšel. Mile rád jej vyslechnu, neboť byl

věrný služebník; dovím se od něho všeliké pravdy, ale až přijde můj čas. (K Prokopovi.) Musel's nějak vyzradit —

Prokop. Co pak? vždyť sám nic nevím?

Hrabě (pro sebe). Ať si také žert dovolím. — (K Prokopovi.) Slyš, Prokope! budeš dělat velikého pána.

Prokop. Hehe! to nedovedu.

Hrabě. Jdi do mého pokoje, oblec na sebe celý ten můj druhý oděv, dej si na hlavu mou vlásenku a zasedni si ke stolu.

Prokop. Hehehe!

Hrabě. Přijde-li tam někdo z vůkolních, řekni, že jsi neznámý cestovatel; o zdejší zámku ale ani slova nemluv, jako by's jej nikdy nebyl viděl. Přijde-li ale někdo z domácích, a zvláště kdyby se k tobě hrubomravně měl, oboř se naň a ukaž, že se nebojíš. Jdi — ať to dobře vyvedeš!

Prokop. Nejmilejší by mně bylo, kdyby žádný nepřišel. (Odchází.) Bez mála bych zapomněl — (Vrátí se.) Samostatný pane! neotálejte dlouho v této světnici.

Hrabě. Proč?

Prokop (tajně). Straší tady.

Hrabě. Za bílého dne?

Prokop. Nebožtik pan hrabě jako bílý rytíř s černou hlavou. Ale přijde-li na vás, zkřikněte naň latinsky: „able ďable!“ a on uteče. (Odejde.)

Klicpera III.

Hrabě. Ba, věru! straší tady hrabě, ale ještě nesmí žádný o jeho tělesné přítomnosti vědět.

Výjev osmý.

Tadyáš, Zuzana, předešlý.

Zuzana (bratra násilně za sebou táhnouc). Jedná se tu o mou spásu!

Tadyáš. Což jsi dnes ďáblem posedlá, Zuzano? — K službám, milý pane! co se ráčí líbit?

Hrabě. Máte klenot v otcovských svých rukou, který se mně velice líbí — totiž dceru Lidmilu, o jejíž ruku vás vroucně žádám.

Tadyáš. O ruku mé sestry, jak slyším?

Hrabě. O ruku vaší dcery.

Zuzana (zkamenělá, pro sebe). Co — ?!

Tadyáš. Aj, aj! Lidmilu tedy chcete? Proto jste si v krajině naší poněkud stánek vyvolil? Aj, aj!

Zuzana (pro sebe). Což se ten muž ruky obrácením zbláznil?

Hrabě. Oznamte mi osud můj.

Tadyáš. Kýho-li Krakonoše! na to bych byl nikdy nepomyslel!

Zuzana (k bratrovi). Řekni, žes ruku její už zadal!

Tadyáš. Ó — od srdce rád — tak vážnému pánu — ale — jak vám povědomo — jakýsi Viktorín po ní se rantí a fantí — ten by si smrt udělal! Beztoho se již pětkrát pro ni otrávit chtěl, vypiv nevím kolik žejdlíků jakési modré kyseliny. Na štěstí znám bylinu, která z každého jedu v těle lidském životní balsam udělá, a tak jsem ho po každé zachoval.

Hrabě. Snad jste mu již svou ušlechtilou Lidmilu slíbil?

Tadyáš. Tak na polo.

Hrabě. Tot byste měl ovšem slovu dostát.

Zuzana (k bratrovi). Řekni, aby si vzal mne.

Tadyáš. Kdyby se to mé přistojící bohabojné sestry týkalo.

Zuzana (se sklání).

Hrabě (nevšímaje si toho). Nejsem ovšem mladý; ale myslil jsem, když dceři vaší padesát tisíc tolarů dám upsat —

Tadyáš (vyvalí naň oči). Jak jste pravil, můj nejšlechetnější? padesát —

Hrabě. Padesát tisíc tolarů úředně jí ještě dnes pojistit dám.

Tadyáš. Á — to je jiná!

Zuzana (k němu). Řekni mu, co já mám!

Tadyáš (k ní). Ty máš pěknou věc! — To je jiná, můj nejšlechetnější! (Podá mu ruku.) Slovo s to, Lidmila je vaše.

*

Zuzana (k němu). *Tadyáš!* utopím se!

Tadyáš (k ní). Dobře uděláš! — Hned vám ji co nevěstu představím. (Jde k pokoji Lidmilinu.)

Hrabě (zatím k Zuzaně). Přimlouve se u Lidmily, šlechtná panno!

Zuzana. Já se mám přimlouvat?

Hrabě. Vy — vždyť jste té dívky druhá matka.

Zuzana. Matka! Rekněte raději: její babička!

Tadyáš. Pojď pak sem, má dceruško!

Výjev devátý.

Lidmila, předešlí.

Postavení od pravé strany: *Zuzana*, *Lidmila*,
Tadyáš, *hrabě*.

Zuzana (běží hned k Lidmile). Nedávej se přemluvit.

Tadyáš. S bolestí se na to dívám, kterak tě ten zběsilý Viktorín ve dne v noci trápí. Za to mu v tu hodinu odpovíme. Tu stojí tvůj pravý, rozumný, jemný, outlocitný ženich.

Hrabě. Hotov své srdce i své statky s vámi rozdělit.

Zuzana (k Lidmíle). Otec tě chce prodat!

Lidmila. Velmi nemile žertuješ, můj otče! se mnou.

Tadyáš. Nikdy jsem tak opravdově s tebou nesmýšlel, jako nyní. Ještě dnes budeme slavit tvé zasnoubení. (Stranou k ní.) Měj se k němu vlídně, dá ti upsat padesát tisíc tolarů! Podej mu ruku!

Zuzana (z druhé strany). Nepodávej!

Lidmila. Nemohu, otče! nesmím tomu věřit. Ani svou služku by's tomuto cizinci za manželku nedal, kdybys věděl, že je ouskočník, na cti utrahač — slovem, že je nešlechtník.

Tadyáš. Co se opovažuješ —

Hrabě. Nedivte se tomu, pane otče! Skoumal jsem, jak silná a zdali nevyvratna jest její láska k Viktorínovi, a tu jsem sobě ovšem lež dovolil, která k pomluvě nepodobná nebyla.

Tadyáš. Pošetilá! Jako by to byla první lež, kterou's ve svém živobytí slyšela. Pan ženich nechtěl zajíce v pytli kupovat, to bylo všecko. — Nechte se jen mne starat, pane synu! a pojďte se mnou —

Hrabě. Prvé musím slyšet —

Tadyáš. Večer všecko uslyšíte, co si žádáte. Teď půjdeme do zahrady — (vezme ruku jeho pod paži a vede ho ke dveřím) — kde vám zázračné rostliny ukážu. Na některém vinném keři roste mělnické, tokajské a šampaňské víno jeden hrozen

vedle druhého — bude teď právě zakvítat. A můj včelník jste také ještě neviděl, jemu není v Čechách rovného. U každého oulu skleněné okno, aby včely na svou potravu viděly. (Zajdou.)

Zuzana (uchopí *Lidmilu* za ruku). Nespouštějme se jich! Pojď, řekni mu zkrátka, že nemůžeš, nechceš a nesmíš jeho manželkou být, a porad mu, aby si vzal mne. Vychvaluj mu mé vlastnosti, mou andělskou povahu, a nezapomeň o mých osmnácti set tolarů zmínku učinit.

Výjev desátý.

Viktorín, předešlé.

Lidmila (jde *Viktorínovi* v oustrety).

Zuzana. Přijď za mnou, dítě! jak budeš moct odejít; budu jim zatím sama domlouvat. (Odkvapí v pravo.)

Lidmila. Ó pojď, drahý *Viktoríne*! a zastup dívku svou v soužení jejím.

Viktorín (s hůlkou v ruce). Co se tady děje?

Lidmila. Bohu budiž žalováno! Zlý duch, ježto jsi v zehravosti své každodenně přizheňoval, v celé své strašnosti tady se zjevil.

Viktorín. Vidiš! byla obava má nedůvodná?

Lidmila. Sám otec, jenžto mne v lásce a věrnosti k tobě upevňoval, potravu jim přinášel, srdce mé ruky obrácením chce převrátit, a nutit mne k sňatku s mužem jiným, nenáviděným.

Viktorín. Tomu se s celým právem svým, se vši mužností svou na odpor postavím!

Lidmila. Ó jdi, můj Viktoríne! najdeš je v zahradě. Přetrhej nitě osnovy jejich, dříve než v přepevné pletivo zroste. Pověz otci, že láskou tvou šťastna, raději službou u lidí cizích chleb sobě hledati budu, nežli bych jinému, buď kdo buď, ruku svou podala! (Odejde do svého pokoje.)

Viktorín. Otec tvůj, dívko milá! nestojí na pevné mravní půdě, a nechvalné bylo by, v zápasíště s ním se postavit. Ale na svého soumíla vytasím meč —

Výjev jedenáctý.

Hynek, předešlý.

Hynek (přikvapí a již ve dveřích volá). Lidmilo! krásná Lidmilo!

Viktorín. Ha! zlý jeho duch sám mně ho přivádí!

Hynek. Kde jsi, blažená nevěsto? (Blíží se k Lidmilinu pokoji.)

Viktorín (zaskočí mu cestu). Tu jsem, hotov za Lidmilu odpovídat.

Hynek. Ustupte, pane! pospíchám k své roztomilé —

Viktorín. Zpátky!

Hynek. Co je to? S kým mám tu čest —?

Viktorín. Budete mít tu čest, mou vlastní rukou vyhozenu být, pakli sám a na vždycky neodejdete.

Hynek. Hoho! vždyť pak tu jsem v příbuzném domě!

Viktorín. Dávno čekáný strýc z Polska?

Hynek. Ano, pokrevnými i milostnými svazky k jeho obyvatelům připoután.

Viktorín. Ty milostné svazky hleďte čím dříve tím lépe přetrhnout, a tak na polo se odpoutat.

Hynek. Ale kdo jste vy? Bez pochyby ten vypovězený ženich?

Viktorín. Ten vypovězený ano, nikoli ale vypuzený, a jsem člověk, jenžto se tak snadno vypuditi nedá.

Hynek (stranou). Počkej, tebe potrestám za tvou bezbožnou žárlivost! (Hlasitě.) Ah! nyní pochopuju, proč ty dvěře jako drak přístup k čarovným pokladům hlídáte. Lituji, že vám střežení toto neprospívá; měl jste Lidmilino srdce bedlivěji hlídat.

Viktorín. Ha, ještě rouhání a výsměch!

Hynek. Leč tomu se nedivte. S každým jiným mohl byste vítězně zápasit, nikoli ale se mnou. Kam já přijdu, všickni milovníci marně usilují.

Viktorín. Hahaha!

Hynek. Toho se nedávno slavný důkaz objevil. Naše hraběnka měla se vdávat. Již bylo ověřeno i požehnáno, ano již se do kostela jelo, an já tu náhodou přes cestu kráčím. Co se nestalo? Nevěsta mne zahlídne, zamiluje mne, vyskočí z vozu a utíká domů. Z toho sňatku nebylo nic. Myslíte, pane! že by si mne nevzala, kdybych ji chtěl?

Viktorín. Vezmete si ji! vezmete si tureckou sultánku, jen se odtud uklidte — čím dřív, tím líp!

Hynek. Teď je již pozdě! Lidmile jsem dal slovo, a jinoch polský plní své slovo.

Viktorín. Kdy jste jí dal slovo? kdy jste s ní mluvil?!

Hynek. Mluvil: včera ponejprv; ale psal jsem jí — z Ameriky třikrát!

Viktorín. Chlapecká chloubá!

Hynek. Mohl bych vám psaní ukázat, psaní —

Viktorín. Sem s nimi! sem s jejími listy!

Hynek. Ale bojím se, že by vám srdce probodaly —

Viktorín. Probodnu já tebe, nevydáš-li listy!

Hynek. Jak, pane! zbraní mně hrozíte? Nečetl jste v novinách, kterak jsem šestnáct Turků

na kord najednou napíchl, a devět jsem jich ještě jilcem utloukl?

Viktorín. Ani kordu ani pistole nejsi hoden, marnochlubný větroplachu! Tato pružná hůl zastoupí andělův plamenný meč a vyžene tebe z ráje mé lásky.

Hynek. Mocnějším andělem bude mně má Lidmila; k ní se utíkám! (Chce opět do Lidmilina pokoje.)

Viktorín (levou rukou za prsa jej uchopí, pravou hůlku nad hlavou mu vznáší). Zpátky!

Hynek. Lidmilo! Zuzanko! na pomoc! vrahové mne přepadli!

Výjev dvanáctý.

Lidmila ze svého pokoje; Jeník, Adámek, Evička, Prokop a dvorní čeleď hlavním vchodem. Předešlí.

Lidmila. Co činiš, můj Viktoríne! Považ, že je to můj strýc! že jsi v bytu mého otce! (Snaží se od sebe je odtrhnout; všickni ostatní je obklopi.)

(Opona spadne.)

Dějství čtvrté.

Ten samý pokoj. Druhý den ráno.

Výjev první.

Lidmila, Hynek.

Lidmila. Těšila jsem se na tebe, jako všickni v domě; ale kéžbys byl s jinou myslí, s jiným duchem přišel, anebo tam na vždycky zůstal! Jsi lehkovážný, zlovolný, nesvědomitý jinoch!

Hynek. Lehkovážný? Budiž, nebudu se zastávat. Slyšel jsem od svého otce, který si také rád selže, že je strýc Tadyáš živá protiva našeho rodinného jména. Myslil jsem tedy, že mu se zpěvem souhlasným budu nejvítanější, a celou dalekou cestou ty nejpodlejší lži jsem vymýšlel. Soudíš mne ale také být zlovolným, nesvědomitým, a vím, že mne má laskavá sestřenička milostivěji posoudí, až mne lépe pozná.

Lidmila. Není to zlovůle, mého ženicha, muže vzdělaného, šlechtetného, o jehož, bohužel! nešťastné, nepřekonatelné zehravosti byl jsi již věděl, tak neslušným, nehodným způsobem drážditi a popouzeti?

Hynek. Naopak, byla to z mé strany pouhá dobrovůle. Praviš, že je šlechtetný, vzdělaný muž, jakož ti pověst jeho na deset mil kolem přisvědčuje — a jeho směšná, bezdůvodná žárlivost měla by zůstat nepřekonatelnou? Jaké by to bylo manželství? Vždyť by's nesměla než se ženskými soudružiti, každý muž musel by k tobě v sukni přicházet!

Lidmila. A s tímto svým drážděním zamýšlíš duševní neduh jeho vyléčit?

Hynek. Alespoň jsem v tom dobrém úmyslu tak jednal. Nejnebezpečnější duševní neduhy jsou vášně! Ano, jeho revnivost je slepá, nesmyslná vášně, která se pevnou vůlí, totiž mocným rozumem překonati musí — tak jsem to od moudrých lidí slychal a v knihách ještě moudřejších čítal. Od dětinství tě znal, miloval, tobě důvěřoval; a nyní, když láska jeho v úplném rozkvětu svém k věčnému úvazku dospívati má, máš mu každodenně věrnost přísahat? Bez důvěry není láska ani přátelství!

Lidmila (lekne se). Pro dobrý Bůh, slyším je přicházet!

Hynek (taktéž). Slyším jen krok.

Lidmila. Jeho to krok. Sám zajisté uznáváš, že tě po včerejším výstupku —

Hynek. Kam se mám ukrýt?

Lidmila. Do tetina pokoje. (Okáže v levo.)

Hynek. Dvěře jsou zavřeny.

Lidmila. Teta vytáhla klíč! Odporná příhoda! — Skoč rychle do mého pokoje; ale nehýbej tam sebou.

Hynek. Budu jako hříb na jednom místě stát. (Vběhne do jejího pokoje.)

Výjev druhý.

Viktorín, Lidmila.

Viktorín (prudce vkročiv uvidí Lidmilu, zarazí se a zůstane u dveří nepohnutě státi).

Lidmila. Dobré jitro, můj Viktoríne!

Viktorín (do země bledě neodpoví).

Lidmila. Ó kterak jsi bledý!

Viktorín. Hm!

Lidmila. Jako by's byl ani nespál.

Viktorín. Spala's ty?

Lidmila. Od včerejška jsem se nesvlekla.

Viktorín. Já taktéž.

Lidmila (po krátké přestávce). Bojím se ven vyjít. Co se děje na dvoře?

Viktorín. K zejtrější tvé slavnosti zastřelil otec bažanta — má prý třicet liber bez hlavy a bez parátů.

Lidmila. Tobě je ještě do žertu?

Viktorín (zatne zuby). Je! celou noc jsem hejřil.

Lidmila. Můj Viktoríne! kdyby's snad předce k otci došel, poprosil ho —

Viktorín. Pošli k němu šedesát tisíc tolarů — já tam nebudu platen.

Lidmila. Tedy mám být nevyhnutelně nešťastna?

Viktorín. Hm!

Lidmila. Hosta našeho samá jsem prosila — protivného člověka, který tebe u mne z hanebnosti vinil.

Viktorín. Hahaha!

Lidmila. Ty's hrozně prchlý.

Viktorín. Je doma?

Lidmila. Bez pochyby.

Viktorín. Půjdu k němu.

Lidmila (přikročí k němu). Viktoríne! prosím tě, jednej s ním mírně!

Viktorín. Buď bez starosti, nikdy jsem nebyl tak krotký, jako dnes. Budu s ním velmi blahomrávně mluvit, blahomrávněji, než s tvým polským

strýcem. Rozumí se samo sebou, že ti na zejtrék ženicha nerozhněvám. (Odechází v pravo.)

Lidmila (ouzkostně). Kam jdeš?

Viktorín. Do tvého bydliště.

Lidmila. Co tam?

Viktorín. Nechal jsem na tvém stole knihu ležet, kterou potřebuju.

Lidmila (předšedší jej). Přinesu ti ji. (Vběhne do pokoje a hned se s knihou vrátí.) Tu je.

Viktorín. Co je to? Slyšel jsem, jak tam někdo ode dveří odskočil!

Lidmila (zastupuje mu cestu). Jak by tam kdo přišel?

Viktorín. Vždyť se chvěješ! Hromy a blesky, někoho tam máš! (Odstrčiv ji vběhne do pokoje.)

Výjev třetí.

Lidmila, Viktorín, Hynek.

Viktorín (divě Hynka za ucho přitáhne a do levého rohu prudce postaví). Tady stůj, zlořečený záletníku! a připravuj se k smrti! — Tebe pak, věrolomná, krivopřísežná hříšnice! v celém domě, v celém okolí za frejírku prohlásím. (Uchopí ji za levici a zúřivě k Hynkovi ji takřka hodí.) Tu si ji máš,

zaslepený milouši! ona tebe také zradí, a deset jiných ještě po tobě! Vezmi si ji — již ji nechci!

Hynek. Já ji také nechci, nesmím ji chtít, proto že je má sestřenice!

Viktorín. Sestřenice?! Můžeš se svým křestným listem vykázat?

Hynek. Slepému je marno listy ukazovat!

Viktorín. Kdo je slepý?

Hynek. Kdo se svému nejlepšímu příteli co zběsilý hafák do ucha zakousne a z pokoje do pokoje ho smýká, ten je slepý na těle i na duši!

Viktorín. Nejlepšímu příteli! Hahaha!

Lidmila (rozcíleně). Ano, nešťastný Viktoríne! Ty, jenž věrnou dívku svou nehodně a na vždycky od sebe odvrhuješ — strýc Hynek je tvůj nejšlechetnější přítel v celém našem domě!

Viktorín. Tvůj drahý a skvostný přítel, proto's si ho jako klenot do svého pokoje zavřela.

Hynek. U všech divochů, vždyť jsem nebyl zavřen! Kdybyste nebyl třeštěnec, nevolník bezuzdné obraznosti, dal byste si událost s rozumem vysvětlit! Stojíme tady ve starostech, překážky lásky vaší a vašeho sňatku odstraňující — a tu, ubohá! uslyší kroky vaše, lekne se vás jako ďábla, a chtěc uhnout pohoršení včerejšímu, do svého pokoje mne pošle. To je ta věrolomnost politování hodné mučedlnice.

Viktorín. Kdo zaval příčinu k věřejšímu pohoršení?

Hynek. Já, vyznávám.

Viktorín. Zlovolně, úmyslně, dráždivě!

Hynek. Ano, abych vaši vášnivost na takovou výšku vehnal, že se jí, zpamatovav se, musíte uleknout.

Viktorín. Blahodějně ponaučení!

Hynek. Zajisté. Přiznejte se, že jste se dnes sám sebe styděl, a že byste mnoho za to dal, kdyby, co se stalo, odstati se mohlo. Že by muž vaší jasnosti ducha slušné od neslušného nerozeznával, neuvěří nikdo. Sám učíte tuto šlechtu a spanilomyslnou dívku všecko před vámi schovávat, co v oděvu mužském k ní se přiblíží. U všech všudy příležitůstek! což vám nikdy nenapadlo, že by z takovéto schovávačky skutečně něco zlého pojiti mohlo?

Viktorín (k Lidmíle). Odpust, Lidmílo!

Lidmíla. Tělesa nebeská vidí a ví, kolikrát jsem tobě již odpustila!

Viktorín (podá Hynkovi ruku). Odpustte!

Hynek. Aj, u všech vlkodlaků! zeptejte se, zda-li vám mé ucho odpouští!

Viktorín. Stojím uprostřed nadzemního i podzemního bludiště: vyvedte mne z něho! Avšak vězte, že marné vedení vaše, pakli mne do rukou mé drahé Lidmily neuvedete.

Klicpera III.

Hynek. Uvedu — ať jako rohatý anděl se světa sejdu! — pakli mně totiž slíbíte, že na svou divou vášně nepřestanete rekovný útok činiti, pokud v ní bude živá jiskra doutnat.

Viktorín. Slibuju.

Lidmila. Avšak dostoj, Viktoríne! slibu sto-krát již opěťovanému!

Hynek. Nuže, do boje s nepřátely! Strýce Tadyáše jsem již podlomil, a doufám, že jej úplně zlomím. Máme tedy jen s cizím hostem co dělat. Vy, pane doktore! jděte naň s prosbou, já půjdu s hrozbou, jelikož se vlnobití zbouřené krve nemusím tak obávat, jako vy. Z několika klofců nebudu si nic dělat, neboť je utrpím pro mou krásnou sestřeničku, kterou jako vlastní sestru ctím a miluju. (Odejde.)

Viktorín. Ještě jednou, drahá duše! odpust svému Viktorínu, který se tak dlouho o tebe bát a těšit bude, pokud tě nebude nazývati svou. (Odchází.)

Výjev čtvrtý.

Jeník, předešlí.

Jeník. Blaze mně, že vás tady nacházím, pane doktore! Prosím vás, pojdte honem se mnou, bělouš můj se mi na smrt rózstonal. Nejdřív mu naběhlo hrudí —

Viktorín. A vám mozek! (Odkvapí.)

Jeník (dívá se za ním). Co je mu? Zajisté jsi jej zase rozzlobila, a on si nyní zlost svou na mém bělouši vyleje! Ale zvěz, pakli se mně miláček můj nepozdraví, dám se vám na poušť.

Lidmila. Prosím tě, bratře, nech mne! Víš dobře, v jaké tísní vězím.

Jeník. Ah, tebe mrzí starý ženich? Upokoj se, ten tě již nepovede!

Lidmila. Nepovede, leč do kláštera!

Jeník (honosně). Poděkuj se u mne, také jsem se přimlouval.

Lidmila. Co mluvíš, bratře? je-li pak v tom co pravdy?

Jeník. Dostaneš manžela, že si mladšího, sličnějšího, libomravnějšího žádati nemůžeš.

Lidmila. Svého Viktorína!

Jeník. Nikoli, strýce Hynek a.

Lidmila. Aj —?

Jeník. My se vracíme z lovu, o tvých zýtřejších námluvách promlouvající. Tu na nás Hynek jako loupežník vypadne, šest nabitých pistolí v náručí nesa. Tak s tím se vším uvrhl se k naším nohám a přísahal, až z něho hrůza sršela, že mu bez tebe nelze živu být, že si srdce na caparty rozstříli, pakli tebe nedostane.

Lidmila (vesele). Ó můj roztomilý Hynek!

Jeník. Tedy ho již miluješ?

*

Lidmila. Těším se na jeho políbení. Hahaha!
(Odechází do svého pokoje.)

Jeník (volá za ní). Co tomu ale Viktorín řekne?

Lidmila. Vezme svůj osud na bedra a ponese ho životem. Hahaha! (Odejde.)

Jeník. Tu to máme! Měl jsem za to, že se raději s tetou Zuzanou do starého železa chystat bude, než by si někoho jiného vzala. Ó lásko, ó věrnosti ženská! vy jste stále a pevné, jako vosk a máslo na slunci! (Odejde.)

P r o m ě n a.

Hostinský pokoj tamtéž. V levo i v pravo stál, u obou sedadla. Na stole v pravo psací náradí. Na stěně v levo zrcadlo.

V ý j e v p á t ý.

P r o k o p s á m.

Prokop (stojí před zrcadlem, pánovu vlásenku na hlavě si urovnává). To ví Bůh, s kterou stranou napřed, s kterou zadu. Kdyby to alespoň culík mělo, hned by to člověk uhodl; ale tak je to kusé a roz-

cuchané, jaho vrabčí hnízdo. — E! nechť je to jak chce, beztoho žádný nepřijde. (Oblékne pánův kabát.) Tak! Teď si sednu za stůl a budu o svém vysokém stavu přemýšlet. — (Sedne ke stolu v levo.) Tu hezkou Lidušku Luciáš hned z rána škrábal — třikrát mne zbudila — — Slyš! někdo běží po schodech — honem, panský nos! (Nafoukne se, zády ke dveřím obrácen.)

Výjev šestý.

Hynek, předešlý.

Hynek (do popředí v pravo kročiv). Aha! tu sedí! Nejdříve zdvořile naň; je-li ale bojácný, pomoz mu Bůh! (Blíží se ke stolu v levo.) Dobré jitro, můj pane!

Prokop (se neohlédne). He?!

Hynek. Dobré jitro vám dávám.

Prokop. Serbus!

Hynek. Jak jste spal?

Prokop. Špatně.

Hynek. Není divu! Den před svatbou musí mít člověk plnou hlavu starostí.

Prokop (zapomenuv se, k němu se obrátí). Co, že bude svadba? (Zpamatovav se opět se odvrátí a na-

dme.) To máte dobře, před svatbou je člověk půldruhého blázna.

Hynek (v pravo pro sebe). Co vidím? to není on! Hola! Tušil krvavý outok, a postavil hlupáka na své místo. Důkaz, že se bojí. Tím lépe! Avšak počkej, Hynku z Polska! čeho docílíš nesmírným tímto rekovstvím svým? — (Přemýšlí.) To ho docílím, že pana ženicha před celým světem učiním směšným a že s hanbou odtáhne. S hrůzou tedy naň! — (K Prokopovi.) Slyším, že si hodláte Lidmilu za manželku vzít?

Prokop (před sebe). Rozumíš tomu, Prokope? To můj samostatný pán si ji chce vzít. — Inu! s pomocí Boží —

Hynek. A padesáti tisíc tolarů — myslíte, že se s nevěstou nemůžete minout?

Prokop (spráskne ruce). Padesát tisíc! to musí být mnoho peněz! (Zapomenuv se.) Kdo by to řekl, že jich můj samostatný pán tolik má! Ale Liduška je zasluhuje, je to hodná holka, častěji jsem od ní krajíc chleba s tvarohem dostal. A jaký to tvaroh!

Hynek. Vězte, že já se také o Lidmilinu ruku ucházím, a že od ní neupustím, pokud mi krůpěje krve v srdci bude vřít. Pročež také beze všech okolků! Tážu se vás, chcete-li se Lidmily po dobrém vzdáti, čili nic?

Prokop. Bez okolků: nechci.

Hynek. Tedy vás zovu na souboj.

Prokop. Děkuju pěkně, jsem již po snídani.

Hynek. Tím líp, nemusíte hladový ze světa.
(Hodí na stůl dvě pistole.) Vyberte si jednu!

Prokop. A tu mně chcete darovat?

Hynek. Zvítězíte-li, budou obě vaše.

Prokop (s vředy větším strachem). Tomu nerozumím. Snad nechcete, abych na vás střílel?

Hynek. Jednou vy na mne a jednou já na vás.

Prokop. Nechme té hračky! s takovými bouchačkami nebezpečno žertovat.

Hynek. U všech všudy plamenných blesků, nepřišel jsem k vám na žerty! Dáte-li se raději probodnout, tu jsou dva před chvílkou broušené kordy. (Vytáhne zpod kabátu dva krátké kordy a hodí je též na stůl.)

Prokop. Ani zastřelit ani probodnout! (Běží ke stolu v pravo.) Neodejdete-li se svým krvavým úmyslem, budu volat o pomoc.

Hynek. Styďte se, muž, který půl světa prošel —

Prokop. To není pravda, nikdy jsem dál nebyl, nežli v naší vsi.

Hynek. Nestavte se sprostějším, nežli jste. S chutí do práce! (Vnutí mu pistoli do ruky.) Postavte se k této stěně — (postaví ho) — a já k protější, tak jsme dosti blízko sebe. Nyní střílejte. Jeden, dva — tři! U všech draků, spusťte!

Prokop (pustí pistoli na zem). Vždyť jsem nikdy nestřílel, nevím, jak to do ruky vzít!

Hynek. Tedy budu já střílet. Pozor! (Mfíí naň.) Dlouhého trápení nemáte se co bát. Jsem velmi dobrý střelec, okamžením se svalíte, ani hubou neklapnete.

Prokop. Ha! vzácný pane Tadyáši!

Hynek. A bouchnu vás, kam sám chcete: do srdce, do jater, do žaludku, do nosu —

Prokop. Nikam! nikam! (Vleze pod stůl.)

Hynek. Bázlivče! A ty se odvažuješ, zároveň s proslaveným hrdinou, jako jsem já, o nevěstu žádat?

Prokop. Nežádám! nežádám!

Hynek. Tedy se odřekněte Lidmily!

Prokop. Odříkám se jí!

Hynek. Není na tom dost; musím to mít písemně.

Prokop. Mějte bulíka k litání, když nemá křídla. Neumím psát.

Hynek. Napsáno je všecko, vy toliko podpíšete, a k tomu vám povedu ruku.

Prokop. Leda to! (Pomalu vyleze.)

Hynek (dá mu do ruky namočené péro). Jak se jmenujete?

Prokop. Prokop Tercibulka.

Hynek (vede mu ruku). „Pro — kop — Ter — ci — bul — ka.“ — Tak! Nyní se mějte dobře, bídný pane Tercibulko! (Odchází.)

Prokop. Hej! vezmete si ty proklaté zabijáky s sebou!

Hynek (sebrav pistole a kordy). Jako vítěz ověčený z bojiště se ubírám. Až přijdete do své vlasti, vypravujte o mé rekovnosti na postrach a na výstrahu všem svým krajanům, zajícovitý pane — Tercibulko. (Hrdě odejde.)

Prokop (mluví za ním, když odešel). Starého buřiaše ti budu vypravovat, ty vražedníku! — Ohy! ze mne teče, jako bych tři míle skokem byl běžel. (Utírá si obličej.) Ten mi nahnal strachu! Srdce mi tlučé jako kladivo u zvonu, bum, bum, bum!

Výjev sedmý.

Hrabě, předešlý.

Hrabě. Byl tady někdo?

Prokop. Ten nejstarší satanáš.

Hrabě. Co chtěl?

Prokop. Zastřelit mne, probodnout mne chtěl, pakli toho ženění se zdejší Liduškou nenechám.

Hrabě. Aj? Mně jsi ani neřekl, že se také mezi Lidmiliny kochánky počítáš!

Prokop. I což tomu nerozumíte? Myslil, že jste vy to, a chtěl tedy, abyste vy od Lidušky upustil.

Hrabě. A ty's tedy ve jmenu mém upustil?
Prokop. Musil jsem; neodešel se zabijáky, až
 mu to má pravá ruka chtíc neb nechťic pode-
 psala.

Hrabě. Ať se tedy drží tvé pravé ruky.

Výjev osmý.

Viktorín, předešlí.

Hrabě (již ve dveřích jej zhlídnuv, radostně je překvapen; pro sebe). To je Viktorín! Jaký to blahotvárný muž! — (K Viktorínovi.) Koho hledáte?

Viktorín. Muže pocestného, který zahostiv se tady cizích práv násilně se domáhá. Věda dobře, že přede mnou stojí, žádám jej, abych s ním tváří v tvář promluvití mohl.

Hrabě (k Prokopovi). Odejdi!

Prokop (pro sebe). Pomoz mu Bůh, ten chce také Lidušku. (Odejde.)

Hrabě. S kým mám čest — ?

Viktorín. Viktorín Levinský, doktor v lékařství.

Hrabě. Alias milovník zdejší domácí dcery?

Viktorín. Tak jest — mnoholetý milovník, je-
 muž se Lidmila před Bohem a srdcem svým svatě

zaslíbila. Práva má tedy k dívce jsou tak nezvratná —

Hrabě. Ach, milý doktore! dívka je — Bohu buďž žel! — tak nesamostatné stvoření, že sobě jedenkaždý právo k němu osobuje, kdo tak šťastný jest, vůli otcovu sobě zjednati.

Viktorín. Kdo totiž služku aneb hospodyní, jako otroka na trhu, od vlastníka kupuje. Tak také vy Lidmilu za padesát tisíc tolarů od zdejšího nájemníka kupujete — důkaz, že platnost její vysoko ceníte. Avšak vězte, že vás Lidmila za žádný peníz milovati nebude.

Hrabě. Jen když mi ruku podá. Budu s ní tak šetrně nakládati, že si přízeň, přátelskou náklonnost a — časem svým snad i také lásku její získám.

Viktorín. Nikdy, jako že jaro nebude zimu milovat.

Hrabě (s úsměvem). Nemilostné je porovnání vaše.

Viktorín. Avšak pravdivé. Muž letitý, jenžto byste potřebnou šetritelku všudy našel, mladistvá, jako dva pupence v jeden sloupek srostlá srdce zlomyslně roztrhujete —

Hrabě (nepokojně). Rcete zkrátka, pane doktore! jaký je vlastně oučel návštěvy vaší?

Viktorín. Pověděti mám, že milostí šlechtěného hraběte zdejšího jako sirotek v tomto zámku

jsa chován, již jako pachole k útlověké Lidmile jsem se přidružil —

Hrabě. Mám vám tedy nechat klenot, který již dávno nazýváte svým? Nejsem bez smyslu ani bez citu pro takovýto něžný závazek; ale —

Viktorín. Propustte tedy starého otce z přípovědi, a těšte se z vědomí šlechtného muže, že jste totiž šetřil poklidu rodinného, který jste mohl porušiti.

Hrabě (jakoby se rozmýšlel). Mluvme spolu srozumitelně. Jsem obchodní muž, jehožto životní úloha je počestný zisk. Za šedesát tisíc tolarů odvoluji se svého zakoupeného práva k Lidmile.

Viktorín. Jak?! co slyším? A do těchto lichovníckých rukou měla by se dostat spanilomyslná dívka má? Nikdy! nikdy! — To je, pane! ten něžný smysl a cit váš? Dáváte mi blaho a spásu celého života, pakli vám harfu Davidovu s měsíce snesu?

Hrabě. Nikoli, nežádám věc nemožnou. Otevřu vám pramen, z něhož těch šedesát tisíc a více vyvážit vám možná.

Viktorín. Rád bych ten pramen temeniti se viděl!

Hrabě. Jste očítým svědkem, kterak na zámku veselí dědicové o tento statek se hašteří a dělají. Přistupte k nim, vykažte se písemním hraběcím odkazem —

Viktorín. Nemám žádného písemního odkazu.

Hrabě. Zapačtrím jej. Listinou to dokážete, že jste levoboček hraběte Chvojenského —

Viktorín. Byla by to dvojhanebná lež. Mé rodiště je Petrohrad, kde otec můj, rodilý Čech, hudební školu řídil. Po smrti mé matky ubíraje se do své vlasti ve zdejším zámku přátelský dopis hraběti odevzdati chtěl; avšak právě k muži tomu vznešenému přistoupiv, mrtvicí poražen jest. Tu se pán milostivý otcovsky mne ujal —

Hrabě. Ba právě otcovsky, co synu vlastnímu k akademické důstojnosti cestu vám raziv. Jest mi dobře povědomo. Avšak učinite, jak vám radím. Kdo jest s to, listiny, kterou vám zjednám, nepravdu dokázat, když je hrabě mrtev?

Viktorín. Není mrtev — za jeho milostné, blahodějně skutky Bůh každý vlas na jeho hlavě chrání. Vidím jej v úplné zdravotě před sebou —

Hrabě. Snad byste jej také ještě poznal, ačkoli jste jej, jak doslychám, již dvanáct let neviděl?

Viktorín. Vedle jeho šlechtného smýšlení a jednání okamžitě. Tvář jeho jest prý osypkami, které před šesti lety v Bosně šťastně přestál, velmi změněna.

Hrabě. Ale dejme tomu, že je mrtev, o čemž mimo vás nikdo nepochybuje —

Viktorín. Skalopevná důvěra mi praví, že je hrabě Chvojenský živ, a snad se, pane! brzo-li

neodejte, ještě toho tady dočkáte, že za šlechetný úmysl, který jste mi navrhoval, zaslouženě se vám odmění. Ano, pane! oukladník jste, nešlechetník, jakož vás dívka má na první pohled posoudila, a vězte, že se list daření se vašeho tady účinkování zcela obrátil; že jsem s tváří pokornou, ano prosebnou k vám přišel: nyní ale s hrozbou odcházím; že všeho násilí užiju, abych vás nejen z tohoto domu, ale i z celé krajiny vyhostil! (Odkvapí.)

Hrabě (jehož tvář za poslední Viktorínovy řeči vždy víc a více se vyjasňovala). Ustaň! Viktoríne! šlechetný Viktoríne! (Spěchá za ním.)

(Opona spadne.)

Dějství páté.

Bydliště Tadyášovo jako v předešlých dějstvích.

Výjev první.

Zuzana a Lidmila postranními dveřmi naproti sobě vejdou.

Zuzana. Již-li pak se to rozhodlo?

Lidmila. Ještě vezím v těch smrtelných ouzko-
stech. Před hodinou byl u něho Viktorín sám.
Nezastavil se u mne, a nevím tedy, jak pořídil.
Avšak dobrého nelze se mi nadít; neboť kvapil
jak obyčejně rozjařen odtamtud, rovnou cestou
k zámku.

Zuzana. Nedávej se! pověz z ostra: „neve-
zmu ho!“ a zůstaň stát na svém, co rekovná
Vlasta. Náš ušlechtilý host sám ti bude jednou

děkovat, až všechny mé dobré stránky a milostnosti pozná.

Lidmila. Ó kéž bys jej sobě navábila, a on sám ode mne upustil! Otec se stal ménlivějším, nežli měsíc. Odpadnuv od ženicha počestného a Hynkovi mne slíbiv opět k své penězožádosti se navrátil —

Zuzana. Pravím tobě, v této své nejdůležitější věci ho neposlouchej. Ó, já bych měla být na tvém místě! Jen se ho zeptej, jak jsem to v mém květu dělávala. Matka pustila ženicha jedněmi dveřmi do světnice, já jsem ho druhými vyhnala, jak se mi jen trochu nelíbil. Jednou jsem si měla i také komedianta vzít — Bože mně přetěžké hříchy odpust! — také jsem již jako nevěsta měla s ním jakousi smutnohru provádět — měla jsem se jmenovat Kleopatru; já se ale chtěla jmenovat Božena; tomu zas on nechtěl, a tak jsme se hádali celého čtvrt leta, až mi to konečně předce připověděl. Když se ale přiblížil čas, a my konečně začali, přijde on ke mně na lešení jako blázen vystrojen a počne mi říkat: Kleopatro! Myslíla jsem, že mne něco napadne! Měla jsem mu právě okolo krku padnout. Já ale na místě objetí pohládila jsem ho pravicí svou tak, že se mu dvě červené prouhy ve tváři objevily. Na to jsem jako vítr odletěla a bylo po komedii. (Z venku slyšeti silné hlasy.) Co to? (Při-

kročí k oknu.) Pro dobrý Bůh! Můj ženich a Hynek —

Lidmila (přistoupí k ní). Co dělají?

Zusana. Každý s napnutou pistolí v ruce ženou se zpřima k nám, chtějí se pro nás u našich nohou postřílet! — Ó, to je láska! Pryč, Lidmilo! zavřeme se do svých pokojů! (Odběhnou do svých pokojů.)

Výjev druhý.

Hrabě, Hynek, každý s pistolí v ruce.

Hynek. Nechte mne, pane! vymluvit. Dobře jsem viděl a poznal, že nikoli na vás, leč na sluhu vašeho hrůzu pouštím.

Hrabě. Avšak mne jste, dvojnásobně ozbrojen, v pokoji tom hledal. Nuže, tady stojím a neodejdu dříve, až vám dokážu, že se ani bodáku ani střelby vaší nebojím. Prvé však povězte, proč jste se mnou šaškovati čili snad skutečně stříleti se chtěl?

Hynek. Chtěl jsem vás přiměti, abyste se sňatku s mou sestřenicí vzdal.

Hrabě. Lidmila je vaše sestřenice?

Hynek. Zajisté.

Hrabě. Tedy jste nejednal k své ruce?

Klicpera III.

Hynek. Nikoli. Přičinit jsem chtěl, aby se dívky v á m nedostalo.

Hrabě. A komu tedy?

Hynek. Doktorovi Levinskému, který v ní a s ní toliko žije.

Hrabě (hodí pistoli v pravo na stůl). Podejte mi ruku, jinochu! Z té samé příčiny ucházel jsem se o Lidmilu také já.

Hynek. Výborně! (Hodí pistoli na stůl v levo.) Tedy ji dostane doktor?

Hrabě. Neomylně — ne však prvé, až rozpásané vášně své pevnější uzdou zkrátí. Nepoutanou řevnivostí útlocitnou tu dívku by usmrtil.

Výjev třetí.

Topolec, Pleticha, Culík, Lacek, Hvozda.
Předešlí.

Topolec (muž tenokrevný, šest a šedesát let stár, s vlásenkou čistě pudrovanou, s velikou rákoskou v ruce, mluví velmi pomalu, dobami se mu hlava třese). Hezky zvolna — on, pisáku Pleticho! dát si ten stolek dál do předu a ohlédnout se po psacím nářadí.

Pleticha (třicet let stár, švihácký oblečen; postaví zadní stolek dál do popředí, k němu pak dvě se-

dadla, jedno zadu pro sebe, druhé na pravý bok pro sudího; na to jde do popředí ke stolu v pravo, a sbíraje psací nářadí nad pistolí tam ležící se zarazí, ještě však víc se lekne, když ohlížeje se i také na druhém stole jednu spatří. Vraceje se k svému místu, bojácně s jedné pistole na druhou hledí).

Topolec (obráti se k sluhům). Vy se postavte jeden v pravo, druhý v levo u samých dveří — hezky zvolna. (Toto své přísloví hlasem kleslým vždycky jen ledabylo probodí. Přisedne ke stolu, máje obličej do světlice obrácený.)

Hrabě (před sebe). Co to má znamenat? Celý můj soudní úřad! Zajisté mi Viktorín nemilou polívku zadrobil.

Pleticha (na svém místě). Především panu sudímu s třesoucím srdcem oznamuju, že jsme tady mezi vrahy.

Topolec (se lekne). Což nejsme u Tadyáše Pravdomluvy? Jak dávno přechovává loupežnickou luzu?

Pleticha. Tam jsou oba stoly plné bambitek a jiných zabíjáků.

Topolec. Zavolej mi sem pana Tadyáše, Culíku! Ať vezme s sebou syna i dceru, jakož i sestru ano i vnuky své. Nemohouce nás bránit, budou alespoň křičet — hezky zvolna.

Culík (odběhne).

Topolec. A ty, Lacku! dávej na ty dva lidi dobrý pozor. Jak uvidíš, že se hýbají z místa, vytáhni šavli — hezky zvolna.

Pleticha. Připomínám panu sudímu, že by se Lacek před nás měl postavit!

Topolec. Na to je dost času — hezky zvolna.

Lacek. Oznamuju slavnému soudnímu úřadu, že šavle má nebyla nikdy broušena.

Pleticha. To lžeš, včera teprv dal jsem ti ji nabrousit, je ostrá jako břitva. (Polohlasitě k sudímu.) Z toho sprostáka nebude nikdy čiperný soudní sluha. Nemůže si pamatovat, co má zamlčet.

Výjev čtvrtý.

Culík, jenž se opět na své místo postaví; hlavním vchodem: Tadyáš, Jeník, Adámek a Evička. Zuzana a Lidmila každá svými dveřmi. Všickni s úžasem přicházejí. Předešlí.

Topolec. Pane Tadyáši! který to z těchto dvou vyšetřovanců knpoval přistojící vaši dceru za padesát tisíc tolarů?

Hrabě (k němu přikročí). Já to, pane!

Topolec. (pedívá se naň). On? — odstoupit na pět kroků ode mne! (Stane se.) Lacku a Culíku! postavte se k němu!

Lacek a Culík (učiní tak).

Topolec. Přede vším vědět, že tady stojí před soudem, a to sice před vrchnostenským soudem. — Odpovídat na mé otázky — a on, pisáku Pleticho, psát — hezky zvolna. — Kdo je?

Hrabě. Pocestník.

Topolec. Pocestníků je na světě jako jehel a listů v lese. Jaký je jeho obchod anebo řemeslo?

Hrabě. Mé povolání je skoumání lidu.

Topolec (k Pletichovi). Skoumání lidu — hezky zvolna.

Pleticha. Má-li totiž lid plné čili prázdné kapsy — rozumím.

Topolec. Jeho jmeno?

Hrabě. Filip.

Topolec. Dále!

Hrabě. Jiného jmena nemám.

Topolec (k Pletichovi). Jiného jmena nemá. To se napiše frakturou — hezky zvolna.

Pleticha. Budeť on v každém lese jiné jmeno mít, jak to jeho řemeslo s sebou přináší.

Topolec. Co tyto pistole na obou stolech znamenají?

Hrabě. Že jsem se s tímto mladým pánem pro tuto sličnou dívku střilet chtěl.

Topolec (k *Pletichovi*). Střílet chtěl, pro sličnou dívku — to se také napíše frakturou — hezky zvolna. — Pan Filip je na našem soudu udán, že nebožtíka pana hraběte z ohavného hříchu vinil.

Hrabě. Váš doktor praví, že je hrabě živ.

Lacek a *Culík*. Ó kdyby to Pánbůh dal!

Topolec. Byli bychom blažení — hezky zvolna.

Pleticha. Já bych se ještě dnes radostí opil! — Ale co již dávno hnije, tomu doktor živobytí nedá.

Výjev pátý.

Zrnek, předešlí.

Hrabě (proti *Zrnkovi*). Aj, nemohl's tam ještě čtvrt hodiny počkat?

Zrnek. Vaše Milost ráčil jste mi psát, abych všeho nechav přispěchal.

Topolec (vzchopiv se). Totě mně známý jazyk! Zrnku! můj milý Zrnku! Jsi-li pak ty to?

Zrnek. Jsem, pane sudí Jarolíme! jsem starý Zrnek s tělem i s duší.

Topolec. Ó vítej mi, duše zlatá ze zlatých časů! A jakou to novou Milost přivádíš s sebou?

Zrnek. Jakéhosi Milosthraběte Chvojen-ského.

Topolec. Svátí a svěťice!

Zrněk. Rány Boží!

Topolec. Nežertuj, můj milý Zrnku! vždyť to není možná!

Hrabě. Ano, dítky! jsem váš starý hrabě. Starý, pravím, proto že mladého hraběte vašeho přivádím s sebou.

Všichni (zjevují veliké překvapení). Co slyším!?

Tadyáš (před sebe). Běda mně, to bude má smrt!

Adámek. Kryndy ryndy!

Lacek a *Culík* (padnou každý z jedné strany hraběti k nohám a líbají mu kabát).

Topolec. Vaší Milosti! náš dobrotivý, spanilomyslný velitel! Ach! kdo by si to byl pomyslíl!

Zrněk. Což jste nepoznali Jeho Milosti oko, postavu, chůzy a hlas?

Topolec. Hlas mně byl ovšem něco povědomý; ale podoba —

Zrněk. Ano, prvéjší obličej vzaly si osypky s sebou, a nechaly nám tento ne méně ctihodný.

Hrabě. Totožnost své osoby bohda zítra podstatněji vám osvědčím.

Topolec. Ó, Milosti! kterak omluvím to nehodné se zachování při tom výsledku —

Hrabě. Omluveno i odpuštěno; vždyť's konal svou povinnost. — Nyní se vraťte do zámku a roz-

hlase po celém panství, že jsem živ a zdrav a opět mezi vámi.

Topolec. Pakli mne na cestě tou radostí mrtvice neporazí. Ale nechat! vždyť jsem ještě jednou svého milostivého chlebodáře viděl — hezky zvolna. (Odejde.)

Hvozda. Zlatokrásné slunce nad námi vychází! Ať jsou živi starý i mladý hrabě Chvojenský! (Odejde.)

Lacek a Culík. Vivat! (Odejdou za ním.)

Hrabě (k Zrnkovi). Postarej se, aby mladý pán ještě dnes na zámek přijel.

Zrnek. Stane se. Hrabě Kamil nemůže se toho dočkat. (Odejde.)

Tadyáš (kloňmo se k hraběti blíží). Vaší Excellenci —

Hrabě. Nejsem žádná Excellenci. Vězte a pamatujte, že všecko marnochvalství nenávidím.

Tadyáš. Prosím milionkrát za milostivé odpuštění —

Hrabě. Za vaše vlídné a ochotné pohostění jsem vám ovšem nějaké prominutí povinen — leč nyní se na okamžení odstraňte. Očekávám velmi milou návštěvu, která kromě mé a přítomnosti vaší dcery nikoho si nežádá.

Výjev šestý.

Hrabě, Lidmila, hned na to Viktorín.

Hrabě. Rci, dívenco! také-li pak Viktorína upřímně miluješ?

Lidmila. Z celé své duše, Vaší Milosti!

Hrabě. Tak miluješ, že vady a poklesky jeho nejen trpělivě snášet, ale i moudrým jednáním svým z bouřlivých jeho prsou vyhostit si troufáš?

Lidmila. S co je láska obětavá, důvěřuji sobě způsobit; jí však není nic nemožného.

Hrabě. On je drahý klenot v pokladě mém, a pročez se starostlivě ohlížím, komu jej doživotně odevzdávám.

Viktorín (přikvapi). „Hrabě Chvojenský se navrátil!“ zní a rozléhá se po celé krajině. Ó kde jest? kde spatřím jeho milostnou tvář?!

Lidmila. Tady, můj Viktoríne! — stojíš před ním.

Hrabě. Viktoríne! Ty's jediný v Boha důvěřoval, že jsem ještě živ, a důvěra tvá stála na pevné skále.

Viktorín (sepne před ním ruce). Vy — milostivý pane! jenžto jste nás na pokraj doživotní záhuby sváděl —

Hrabě. Zkoušel jsem vás oba, a mám za to, že jste v zkoušce, jako zlato v ohni, obstáli.

Viktorín. Ó můj dobrodinče! můj milostný otče! čeho se mi ještě k nekonečné bláze nedostává!

Hrabě (vezme Lidmilu za ruku). Tohoto cheruba se ti nedostává, který se také tvým státi má, pakli se přesvědčím, že na její bezúhonnou věrnost jako na svou lékařskou vědu spoléháš.

Viktorín. Ó můj blahodárce! V tom okamžení, kde ruku její v pravici mou vložíte, veškeré že-hravosti přikrý výhost dám.

Hrabě. To dej Bůh! — Do hospodářství vám dávám tento dvorec. Jelikož však tomu oba málo rozumíte, poproste otce, aby dokud živ bude, správu tady neopouštěl. — Dítky tvé sestry, dceruško má! péči a ochraně tvé odevzdávám. Hleď je vždycky zlých příkladů vzdalovati. — Aha! slyším je přicházet.

Výjev sedmý.

Tadyáš, Zuzana, Hynek, Jeník, Adámek a Evička v tom samém pořádku jeden za druhým z pokoje Zuzanina přicházejí. Předěší.

Tadyáš (zdrčený přicházejí). Teď mně bude sentenci číst.

Hrabě (k Tadyáši). Tuším, že uznáváte, jak nehodně, jak lehkovázně zlým svým návykem ke mně jste se zachoval?

Tadyáš (na polo stranou). Ó kéž bych se byl první svou lží udávil!

Hrabě. Nic však méně jsem v milosti své hotov úplně vám odpustit; avšak pod dvěma výminkama.

Tadyáš (oživen). Ó, Vaší Milosti! všechno učiním.

Hrabě. Předně svatě slíbíte, že se všeho lhaní na všechnu budoucnost odříkáte. Považte, do jakých nesnází a neslušností nejen vás, ale celou rodinu vaši to zavádí, a že se to snad nikdy již nedá takto napravit.

Tadyáš. Připovídám a slibuju, do pranejdější smrti — Jeníku! to ti povídám, pakli mně ještě selžeš — milostpane! to je můj Jeník — šestnáct škol proběhl —

Hrabě (zahrozí mu). Já jej však předce ještě do jedné posadím. Pošlu ho do hornické akademie a postarám se, aby se tam vol nevol schopným stal, mé uhelné doly spravovat. Přísná matka příroda naučí jej pravdu mluvit. — Za druhé podáte ruku své dcery —

Tadyáš. Pojď sem, Lidmilo!

Hrabě. Ne sice mně, ale chovanci mému Viktorínovi.

Tadyáš. Ano, hraběcí Milosti! náš pan doktor Viktorín je roztomilý mužíček, tak tichocitný a tichomyslný —

Hrabě. Že je šlechtetný —

Tadyáš. Jsem vysoce přesvědčen. Vždycky jsem Lidušce říkával — račte se jí zeptat, že ne-
lhu — ještě býval Viktorín malý klouček, již jsem
jí říkával, aby se ho držela rukama i nohama.

Výjev osmý.

Prokop, hned na to šest pánů, šest pan
a tlupa lidu vesnického obojího pohlaví. Předešli.

Prokop (vyděšen přikvapí). Pánbůh s námi! Sa-
mostatný pane, nevidaný shon! to je švanda! Ne-
božtík pan hrabě prej tu veřejně straší; celý zá-
mek, celá ves, celé panství ke dvoru se valí —
tady jsou! (Pánové a paní vřítivše se k hraběti se
hrnou, se všech stran jej obklopi, objímajíce jej a jeden
přes druhého vítajíce.) Drahý pane strýče! milovaný
ujče! věhlasný bratranče! ty naše slávo! poklade
náš! — vítěj! vítěj!

(Opona čerstvě spadne.)

Bratři v Archangelsku.

Činohra v pěti jednáních.

Osoby:

Solmonov, ruský kupec v Archangelsku.

Marie, jeho dcera.

Fedor Karamzin, z jeho sestry syn, v Čechách vychován.

Alexander Krasnorok, mladý kupec z Tobolska.

Slečna Bočarevna.

Katinka, služka v domě Solmonovu.

Jan, Fedrův sluha.

Alexej, Alexandrův sluha.

Daniela, stará poutnice.

Plavec.

Krejčí.

Koňář.

Žid.

Sloužící u slečny Bočarevny.

Kupci.

Plavci.

Poutníci a poutnice.

Místo děje: *Archangelsk*, město s přístavem u Bílého moře,
právě když tamější jaro se otevírá.

Dějství první.

Náměstí. Od polou k zadu v pravo i v levo kamenné kotce (bazar), v nichžto rozličné loketní a jiné zboží, zvláště kožešiny vyloženy jsou. Přes kotce na stranách viděti jest řady nevysokých dřevěných domů. Hluboké pozadí celého jeviště představuje přístav v široké zátoce řeky Dviny, loďstvem větším i menším naplněný. V popředí na levé straně (od zadu) hostinec „u tří hranostajů“. V přístavu jakož i v koticích hemží se mnoho lidu rozličných národů, zvláště Rusů v národním oděvu.

Výjev první.

Plavec a krejčí přicházejí za řeči od přístavu.

Plavec (nese pytel se zbožím na rameně). Povídám ti, v polední Americe je tak teplo, že se ptáci v povětří pečou.

Krejčí. Aha! to je tedy meintswegen ta blahoslavená země, kde pečení ptáci lidem do huby lítají?

Plavec. Hehe! tobě je vždycky do žertů, tak jako všem, kteří nikdy na moři nebyli.

Krejčí. Byl jsem, také na moři. Z německé své vlasti do zdejšího přístavu jsem se připlavil.

Plavec. To's toho zakusil! — Pozdravuj mou jedovatou sestru. (Odchází do hostince.)

Krejčí. Kam pak se obracíš?

Plavec. Ke třem hranostajům, odevzdám tam zboží.

Krejčí. Tedy je neneseš meintswegen tomu kupci, co's mi ho ukazoval?

Plavec. Rovnou cestou jemu.

Krejčí. Ten zůstává u velryby.

Plavec. Kdo ti to povídal?

Krejčí. Já to meintswegen vím.

Plavec. Milý švakře! kdo to bude lépe vědět, ty anebo ten kupec?

Krejčí. Ten kupec, to se rozumí.

Plavec. On mi ale pravil, že se ubytoval u tří hranostajů.

Krejčí. Nemůže to být.

Plavec. Proč, švakře?

Krejčí. Proto že zůstává u velryby.

Plavec. Dávno-li?

Krejčí. Co sem přijel, víc než čtyry neděle.

Plavec. Jak pak tady může být již čtyry neděle, když sem teprv včera jak živ ponejprv přijel?

Krejčí. Jak pak mohl včera ponejprv přijeti, když jsem ho tu již před čtyřmi nedělemi viděl?

Plavec. Kdo ví, koho's ty viděl!

Krejčí. Kdo ví, kdo sem přijel!

Plavec (hodí pytel na zem). Švakře! tím proklatým odmlouváním a hašteřením pokazila tě má zlořečená sestra!

Krejčí. Švakře! tvá zlořečená sestra je meints-wegen má žena, a jakkoli jsem již stokrátě dábla prosil, aby si ji odnesl, předce ji na veřejném místě haněti nedám.

Plavec. Švakře! švakře! byl's tyto čtyry neděle v Asii?

Krejčí. V Asii? já v Asii? Švakře! švakře! tvůj rozum běhá někde v Asii; já jsem nebyl jak živ v Asii.

Plavec. Tedy's také toho kupce nemohl vidět. Před čtyřmi nedělemi byl snad ještě v Tobolsku.

Krejčí. Ouvej, ouvej! snad nemyslíš meints-wegen, že přijíždí z Tobolska?

Plavec. Nemyslím; ale vím to.

Krejčí. Tu to máme! Ten dobrý pán ví meints-wegen o Tobolsku tolik, jako já o hlavním městě v slunci.

Plavec. Odkud tedy přijel, ne-li z Tobolska?

Krejčí. Z Čech.

Plavec. Kde je to?

Krejčí. Na jiho-západu, kde mají jaro a podzim, jako v mé vlasti.

Plavec. Švakře! kdybych byl tebou, běžel bych domů a prosil bych ženu, aby mne přikovala.

Krejčí. Proč?

Plavec. Proto že začínáš třestit, a neminou snad ani dvě hodiny, budeš větřit, jako mořský lev, když si narazí nos.

Krejčí. Jako lev? — Neboj se, neboj se! Až budu větřit, budu mít ještě šestkrát tolik rozumu pohromadě, jako ty ho máš, když je ve tvé hlavě nový rok.

Plavec. Švakře! teď toho mám dost.

Krejčí. Já toho mám již dávno dost.

Plavec. Tvá krejčovská krev hoří a prská jako pazdeří!

Krejčí. V tvé plavecké kotrbě meints wegen se kouří a jiskří jako v capouchu! (Chtějí se do sebe dát.)

Výjev druhý.

Koňář, předešlí.

Koňář. He, hola! co to tady za zpor? — Hle, hle! páni švakrové! — Ty, Vasilěviči! nejsi ještě týden na břehu, a již je tě po celém Archangelsku slyšet.

Plavec. Trpělivost mou žžavými nůžkami naparoval.

Krejčí. Prosim tě, Ivane! buď svědkem pravdy. Znáš Solmonova synovce?

Koňář. Znam.

Krejčí. Můj švagr mi ho v přístavu ukazoval, a když mi jej ukázal, pravil, že mu nese zboží. I jdu s ním a chci ho meintswegen doprovodit; on ale — prosím tě, pověz nám, kde zůstává Fedor Karamzin?

Koňář. U velryby.

Krejčí. Jak je tady dávno?

Koňář. Čtyry neděle.

Krejčí. A odkud přijel?

Koňář. Z Čech.

Krejčí. Tu to máš, velemoudrý pane švakře! Řekni mu také, že jeho krev meintswegen hoří a prská, jako pazdeří. (Mrzutě odejde.)

Plavec (chopiv se pytle hlavou vrtí). Tedy to nebyl Karamzin, anebo se mi velryba u samého ucha proměnila v hranostaje. Půjdu tedy k velrybě. (Mumlaje do ulice odejde.)

Koňář. Velryb a hranostaj jsou tak daleko od sebe, jako velbloud a myš. — Divná věc! podobné nedorozumění se již včera tady stalo. (Odejde.)

*

Výjev třetí.

Alexej vyjde mrzutý od tří hranostajů.

Alexej. I Kalmuci a Tataři! A kdyby se byl pán svému kuchtictví v kuchyni Petrohradské byl naučil, my o jeho snídání nestojíme. Neprosíme se o jeho čunkyládu — anebo jak té zrzavé bryndě říkáte — můj pán pije čaj a dost!

Výjev čtvrtý.

Alexander, předešlý.

Alexander (v lehkém kožichu, na hlavě máje Astrachanku). Co se ti stalo, Alexeji? Co děláš za povyk?

Alexej. Chtějí vás otrávit, máte pít jakousi omáčku ze samých hadů a štírů.

Alexander. Kdo mi to chce dávat?

Alexej. I ten hostinský!

Alexander. Ve velkých hostincích nerádi to vidí, když si hosté potravu přinášejí.

Alexej. I co! nepřikázala mi Feodrovna —

Alexander. Feodrovna dala ti z mateřské bedlivosti několik balíčků čaje —

Alexej. Ovšem že!

Alexander. A to právě ho mrzí.

Alexej. To ho ale nemá mrzet. U nás jsou také hospody; ale, věru! kdyby si tam člověk berana přinesl, dají mu ještě nový pekáč udělat.

Alexander. Nu ano, jestli to k zlosti.

Alexej. Arciže!

Alexander. Nyní ale přicházím domů, abychom o věci znamenitější promluvili.

Alexej (vlídně a ochotně). Ano, můj milý pane!

Alexander. Věz, Alexeji! že jsem se svým obchodem v Archangelsku u konce.

Alexej. Ano?

Alexander. A to šťastněji, než jsem si kdy pomyslit mohl.

Alexej. Tomu jsem rád.

Alexander. Tato byla má poslední cesta do přístavu, a z přístavu do admirality. Ten Nizozemský koráb rozstřehuje již tichou hladinu bílého moře, a zapraveny jsou všechny mé důležitosti. — Vedlejší věci dobrý hospodář nechává si na večer, a tak jsem také já učinil. Hodlám se tu ještě na někoho vyptati, a jakmile to učiním, zapřáhneme ku své drošce a budeme uhánět na břeh naší domácí Tobolky.

Alexej. Hejsa! Měj se dobře, hladový čuněk-ládníku! (Chce odběhnout.)

Alexander. Pomalu! Slyšíš, že tu ještě mám —

Alexej. Nu ano. Nežli já sešněruju tlumok —

Alexander. Mohu já také svou nevěstu sešněrovati? — Ano, dívej se na mne — mám se v Archangelsku oženit.

Alexej. Hihi! tedy povezeme víc než jeden tlumok s sebou!

Alexander. Víš, že pěstounka má, naše dobrá Feodrovna, co vlastního syna mne chová a miluje. Tato její nadobyčejná láska vzbuzuje mne k vděčnosti, kterou nevím jak bych jináč osvědčil, nežli když všechno, co jí na očích vidím, dříve, než by žádost vyjevila, se synovskou vroucností vyplním.

Alexej (slzu sobě utíraje). To je také Bohu a mně nejlépe povědomo.

Alexander. I mluvívátě často o svobodné tetě v Archangelsku, a jak ráda by to viděla, kdybych ji vyhledal a sladkým sonzvukem nakloněných srdcí k naší tiché domácnosti přivtělil. I učinil jsem sobě nezrušitelný slib, že tu dívku, nezhrozí-li se jí duše má, ještě tyto dni o ruku požádám.

Alexej. I Kalmuci a Tataři! divím se, že jste se po ní již neptal, a že s ní již nejedeme přes hory, doly a moly.

Alexander. Až potud byl jsem pracemi zabaven, ježto se odkládati nedaly, a tyto práce jsem skoro všechny v přístavu a v kotcích odbývati musel. Toliko včera, když jsem za soumraku do hostince se vracel, viděl jsem na potkání několik žen-

ských, a mezi nimi dívku, jenžto — neklamal-li mne rozohněný zrak — zrůstem, krásou, celou zevnitřní lepostí všechny děvy Tobolské, tak jako růže kvítky a měsíc hvězdy, daleko převyšuje. I Bůh milý ví, kde se tu hned, jako přelud ve snách, ta sobětná myšlénka vzala: jak, kdyby ona byla teta má, a byly ještě nepoutány srdce i ruka její? A — Aleceji! bylo-li to víc než náhoda, dala-li mi nebesa skutečně mou příbuznou viděti: pak nepojedu sám, a ty poznáš první svého pána manželku.

Alecej. Ano! — Ale — můj dobrý pane! — nebude-li vás —

Alexander. Nebude-li mne chtít? Pak ve čtvrt hodině do drošky a pryč! Pryč odtud do Kazaně, a z Kazaně přes náš Irtiš do Tobolských hájů!

Výjev pátý.

Katinka, předešlí.

Katinka (přiběhnouc uličkou z pravé strany dychtivě se ohlíží). Zdá se mi, že tu slyším krásného Karamzina mluvit? — Aj, co vidím? Hahaha! V tomto oděvu bych vás do smrti nehledala. — Ouvej, ouvej! Vyť máte také vousy? hahaha!

Alexander (s podivením se dívá na Alexeje).

Alexej. Kalmuci a Tataři! co chce?

Katinka. Pane Fedore! co se s vámi stalo?
Což se z vás najednou udělal Rus?

Alexander. Najednou?

Katinka. Nu, tím lépe! Pan Solmonov bude
vás ještě jednou tak rád vidět.

Alexander. Kdo je ten pan Solmonov?

Katinka. A mně se tak stokrát více líbíte.

Alexander. Těší mne; ale — kdo je ten pan
Solmonov?

Katinka. A panna Marie bude se nemálo divit,
až svého pana strýce v kožiše uhlídá.

Alexander (opět se na Alexeje podívá).

Alexej. Rozumíte tomu, milý pane? Je smyslem
pominulá.

Alexander. Mé dobré dítě! jsem cizinec, a nerozumím
ze všeho co mluvíš ani slova.

Katinka. Aj, že jste nedávno do našeho města
přijel, to vím; ale cizincem tu již nejste.
Vždyt býváte každodenně u nás.

Alexander. Kde?

Katinka. Nu, u bratra své nebožky matky.

Alexander. Rád bych tomu byl, kdyby v Archangelsku
bratr mé matky obýval; ale jak živ jsem o něm
neslyšel.

Katinka. Aha, teď tomu rozumím! Ó, Katinka
není hloupá! Pan Fedor chce si s panem

Solmonovem zažertovat, a přetváruje se i mně!
Vid', že to Katinka vyvrtala?

Alexander. Nikoli, mé dítě! nežertuju nikdy,
a nedám také s sebou žertovat, pročež s Bohem!
(Odechází.)

Katinka. Aj, vezmete si alespoň ten lístek
s sebou.

Alexander (s podivením). Lístek? — náleží-li
mně — (Vezme a čte nadpis.) „Panu Fedorovi Ka-
ramzinovi.“ — Nejmenuji se ani Fedor ani Ka-
ramzin; Alexander Krasnorok je mé jméno,
a pročež lístek ten nenáleží mně.

Katinka. To si vyprosím. Čtěte jen, čtěte!

Alexander. Mohu-li ti líbost učinit, od srdce
rád. (Čte:) „Milý strýče! Otec by Vás rád dnes
k několika známým provodil, a bude na Vás se
snídaním čekati. — Marie.“

Katinka. Nu, z toho již nebude nic, není-li
pravda? Leč byste čím dřív tím líp ten převlek
se sebe shodil.

Alexander. Ubohé děvče! byť bych se deset-
krát v jednom okamžení přestrojil, v tvých očích
budu vždycky převlekem. Tu — (Podá jí lístek.) Ještě
jednou: jsem tu neznámý, nemám tu ani strýce,
aniž jiných přátel, a pročež i také žádné příbuzné
Marie. (Odehazuje.) Alexeji! dej tomu nešťastnému
děvčeti almužnu. (Odejde.)

Výjev šestý.

Alexej, Katinka.

Katinka. Tak? — Aj, pro mně! Katinka bude doma vypravovat, co viděla a slyšela. Pro mne ať se pan Fedor do medvědí kůže zaobalí a za Samojeda se vydává, já se těm fraškám budu hodně smát. (Odchází.)

Alexej. Pst! hej!

Katinka. Co chceš?

Alexej. Tu máš, vezmi si ty kopejky.

Katinka. Aj! chcete mne podplatit? Či snad myslíte, že je Katinka chudá?

Alexej (dobrosrdečně). Ani jedno ani druhé.

Katinka. Katinka má tři sta rublů a z brusu nový domek.

Alexej. Tím líp pro tebe.

Katinka. Katinka není nevolnice. Slouží jen panu Solmonovi a jeho dceři, proto že ji mají rádi. — (Odchází, rychle se ale vrátí.) Ale — ty! kdo pak je tvůj pán?

Alexej. Kupec.

Katinka. Jak se jmenuje?

Alexej. Alexander Krasnorok, slyšela's to.

Katinka. Dobře, dobře! — Slyš, povíš-li mi pravdu, budu tě mít ráda.

Alexej. Od srdce rád.

Katinka. Oč že svému pánu teprv dnes od rána sloužíš?

Alexej. Sloužím mu již plných sedm let.

Katinka. Lirumlarum! Ty's Rus, a pán tvůj přistěhoval se z Čech.

Alexej (pro sebe). Ta musí mít chumelici v hlavě! (Hlasitě.) Pán můj přichází rovnou cestou z Tobolska, a já s ním.

Katinka. Tak? a odkud přichází Jan?

Alexej. Jaký Jan?

Katinka. Pravý to sloužící tvého pána.

Alexej. Ten jsem já, a jmenuju se Alexej.

Katinka. Dobře, dobře! (Pro sebe.) Toho pan strýc notně podmazal, a hloupost tomu chudáku také kouká z očí. — (Hlasitě.) Tedy, jak povídám, Katinka kopejků vašich nemá zapotřebí. Víš co? Až bude s tebou zle, přijď k nám, Katinka ti dá pěkný nový rubl, a ještě něco k tomu. Hahaha! (Odběhne.)

Alexej. Škoda toho děvčete! Kdyby nebyla tak pomatena, u všech všudy Tatarů! musela by v Archangelsku mou druhou Šoběnkou být. (Odejde do hostince.)

Výjev sedmý.

Pokoj v domě Solmonovu.

Solmonov, Marie.

Marie (přichází hlavními dveřmi).

Solmonov (přichází postranními dveřmi). Ještě se to děvče nevrátilo?

Marie. Po druhé jsem již za ním poslala.

Solmonov. Koho?

Marie. Baktrina.

Solmonov. Kdybys byla svou cihličku poslala, byla by tam také tolik platná. Na žádného nelze spolehnout, ani na Katinku.

Marie. Kéž bych jí jen tenkrátě nic jiného nebyla kázala.

Solmonov. Co's jí kázala?

Marie. Aby se u Sofie zastavila.

Solmonov. Tu to máme! A co tam?

Marie. Měla se jí zeptati —

Solmonov. Je-li to pravda, že ji Fedor každodenně navštěvuje?

Marie. To — to ne —

Solmonov. Právě proto bude tam muset ještě jednou. Obešla si Sofii. Jsem jejím poručníkem a povím jí beze všeho obalu, že jsem synovce svého nedal pro ní až od Vltavy obeslati.

Marie. Nemůžem jí to za zlé pokládati, jestliť Fedor i s ní poněkud spřízněný.

Solmonov. Neodmlouvej mi. Osmnáct let ta žádost ve mně doutnala, abych tě, až jedenkrátě dospěješ, svému synovci zasnoubil. To dobře víš.

Marie. Tak určitě, milý otče! dnes ponejprv o tom slyším.

Solmonov. Tedy ponejprv a naposledy, Fedor bude tvým manželem.

Marie. Otče! —

Solmonov. Nechceš ho?

Marie. Kdo ví, bude-li Fedor mne chtít.

Solmonov. Fedor tě chce, a ty —

Marie. Bude-li tak vaše nesklonitelná vůle —

Solmonov. Ďábla starého! má nesklonitelná vůle. Ty tomu máš chtít tak pevně a neustupně, že bys se raději jara i slunce, že bys se raději dědictví ano i samého otce odřekla, nežli jeho. Má vůle! Rci raději: můj rozkaz. Toho otce dal bych mezi mořské vlny přikovati, jenžto by dceru svou k zasnoubení nutil.

Marie. Ó, jak jste milostný, můj otče!

Solmonov. Jdi mi s očí!

Marie (smutně odchází).

Solmonov (za ní se dívá). Což mi dnes žádného snídání nedáš?

Marie (ochotně se vrátí). Pravidl jste, že budete na strýce čekat?

Solmonov. Belzebub ví, kde a kolikrát ten již snídal!

Marie. Mám přinesti čaj?

Solmonov. Sklenici vína.

Marie. Hned, můj milý otče! (Odkvapí.)

Solmonov. Ach, jak smutnou pravdu pěl, kdo první lidem pověděl, že s této strany hrobu žádného nebe, žádného ráje není! — Tu jsem se radoval, po čtyry neděle, co jest Fedor mezi námi, v samé rozkoši, v samé slasti jsem živ byl: a najednou — hle! mých radostí utěšený blankyt počíná se v želné roucho černých mračen zahalovati!

Marie (přinášejíc víno). Katinku již vidím.

Solmonov. Žet! (Pije.)

Marie (posadí se na druhé straně a šije).

Solmonov (starostlivě na ni se dívá). Ach, kéž bych svou Alexievnu z hrobu mohl vzkřísit, aby se dceři své do srdce podívala. My otcové jsme divi jeleni. Nemáme-li hned prokleštěnou cestu, vpráskneme sněžitým parohem do plotů i do hrází, a kdyby ze samých srdcí našich dítek vystaveny byly. — Marie!

Marie. Poroučejte, můj otče! (Jde k němu.)

Solmonov. Ještě's mne dnes nepolíbila.

Marie (políbí mu čelo a pak ruku).

Solmonov (za ruku ji pojav). Proč jsi tak ticha, Marie? Proč zavíráš otcí do svých prsou bránu?

Marie (upřímně se mu do očí dívaje). Otče! v mých prsou až podnes žádná touha nevznikla, kterou byste neznal.

Solmonov. Dítě! dcero! rád bych to viděl, aby Fedor na vždy mezi námi zůstal.

Marie. Povězte mu to, a zajisté že zůstane. Vždyt jste jej na cestách svých drahému příteli v Čechách beztoho jen k dalšímu vzdělání odevzdal — vlastní jeho domov jest tady.

Solmonov. Mluv! vidíš jej ráda okolo sebe?

Marie. Tak ráda, otče! že bych s ním do smrti chtěla obcovat.

Solmonov. Tedy bysi se s ním i zasnoubiti mohla?

Marie. Mohu-li tak na hrad vaší spokojenosti pevný pokrov postaviti — i to, drahý otče!

Solmonov. Skutečně? Nuže, tedy je ten balvan černých buráků najednou rozprášen!

Výjev osmý.

Katinka, předešlí.

Katinka. Tady jsem.

Marie. Našla's ho?

Katinka. I ovšem!

Solmonov. Přijde?

Katinka. Kdybych jen věděla, že nic hloupého nesepředu —

Solmonov. Však by to nebylo ponejprv. Mluv!

Katinka. S Pánembohem! — Tedy vězte, náš pan Fedor chodí za bílého dne v maškaře.

Solmonov. Třeštíš?

Katinka. Oblečen jako Rus, chodí po Archangelsku z jedné ulice do druhé.

Marie (podívá se na otce). Zajisté omyl.

Solmonov (k Marii). Aneb Sofie za tím vězí! (Hlasitě.) Omyl, musí to být omyl! Bůh milý ví, jakého cizince ta kachna na ulici popadla.

Katinka. Pan Fedor to byl, tak jistě, jako že já jsem Katinka, a s otevřenýma očima před vámi stojím. Ten krásný panáček obmejšlí šibalství, a tenkých nitek si k tomu napředl. I mladého Rusa si zjednal, jenžto se všudy za jeho sluhu vydávat musí.

Solmonov. Tak — ?

Katinka. Po něm mi poslal kopejky.

Solmonov. Zač?

Katinka. Hubu mi chtěl zacpat! Ale já jsem jej vyplatila. Zrovna jsem řekla, že Katinka není žebračka, že má tři sta rublů u pana Solmonova ležet, a mimo to v přístavu domek, tak nový, že na něm ještě moucha neseděla.

Solmonov. Hahaha! že's ho tam nedovedla!

Katinka. Katinka se nechá o půlnoci do kostnice zavřít —

Solmonov. Katinka půjde do kuchyně, a oznámí tam, že bude strýc Fedor u nás obědvat.

Katinka. Vsadila bych nevím co, že nepřijde.

Solmonov. Pryč! — ani slova!

Katinka. Já jdu; ale za to stojím, panno Marie! že pan Fedor lístek váš četl, a že se k vám nechtěl hlásit. (Odejde.)

Výjev devátý.

Solmonov, Marie.

Marie. Jest-li to možná, otče?

Solmonov. Dcero! dcero! mně se v mozku strašlivě zablesklo. Jak, kdyby se proto přestrojoval, aby se městu našemu stal všednějším a mohl se bezpečněji do Sofina bytu vkrádati?

Klicpera III.

Marie. Jest to těžké obvinění. Fedor je dobrý, libomravný jinoch.

Solmonov. Připustím; ale k čemu nesvede jinoha nejlepšího ještěrcí jazyk ženský?

Marie. Myslíte, žeby Sofie —?

Solmonov. Nikoli Sofie, ale její roztomilá přestouka, jednu plná Bočarevna. Té podzimní slečně sedí za každým zlomkem zetlelého zubu bazilišek.

Marie. A snad že Fedor touto nenadálou změnou chce se vám jen zalíbit?

Solmonov (poněkud překvapen na ni se dívá). A pa! proč by se stavěl cizím? proč mne i tebe zapíral?

Marie. Žert! Vždyť víte, jak rád Fedor děvčata pokouší, a že Katinka velmi snadno příčinu k tomu zavdává.

Solmonov. Brzo se nám to vysvětlí — slyším ho přicházeti.

Výjev desátý.

Fedor, předešlí.

Fedor (dle nejnovějšího kroje francouzského oblečen). Dobré jitro, drabý pane ujče! (Obejme ho.) — Dobré jitro, spanilá tetinko! Pomyslete, zdálo se

mi dnes, že jsme byli kralující manželé na čarovném ostrově, kde věčně skvoucí jaro se usmívá; kde slunce jedno s druhým se střídá; kde nejvšednější křovisko ty nejchutnější plody vydává, a kde z lůna země místo jiné páry samá ambra vyvstává. K vašemu posloužení obskakovalo tam tolik vil a rusalek, co jich arcibásník Homér v osmnáctém zpěvu své Iliady vypočetl, a na mé pokynutí přibíhávalo se tisíc křídlatých zefírů, tak sličných a lepotvárných, jako jest ten nejněžnější motýl, co v jarním polední s jetýlku na jetýlek lítá. — Co byste soudila, že ten sen vyznamenává?

Marie. U nás v Archangelsku takové obrazy toliko zdátí se nám mohou.

Fedor. Aha! krásná tetinka chce mne nutit, abych lučinám vůkol Archangelska za pravé učinil. Nenalézám tu ovšem ani Tessalské Tempe, ani zahrady Sicilské věčně květoucí; ale co se v Čechách nazývá májem, to vidím zde ku konci června mnohem skvělejší a mladší. Co se tam kvítek po kvítku velmi pracně z lůna země vyvine: vysype zde bohyně Vesna v jednom okamžení velikou hojnost jarních dítek, a na korunách stromů jest již dnes zelené kadeře vidět, kdežto byly předvířem ještě obrazem šedivé smrti.

Solmonov (pro sebe). Mluvití umí ten jonák, jako žádný jiný v Archangelsku!

*

Fedor. Nikdy jsem se dost nenadivil, jak neprávě na západě o zdejších krajinách se soudí. Pravou vlastnost těchto zemí znají tam toliko ze zeměpisu, a poněvadž tento praví, že nad šedesátým stupněm severní šířky rostlinnost již přestává, tedy se domnívají, že v Petrohradě třešňový strom toliko v topírně roste, a v Archangelsku, v tom pruhu věčného mrazu —

Solmonov. Pošetilost! Ať jest si zima naše sebe delší a mrazivější, a podletí naše sebe kratší a skoupější: krev naše jest také tak teplá, a život náš také tak dlouhý, jako jejich!

Marie. Copak se tam, milý strýče! o našich srdcích soudí?

Fedor. Myslí se, že jsou ledovou kůrou tak silně obedněny, jako skály ve vašem moři. Leč kdo tak blízko u nich stojí, jako já, musí přísahati, že jsou prsa vaše plná horoucího ohně, proto že tak snadně jiného zapálí.

Solmonov. A tak dále! Pojednejte si o těchto tretech, až budete sami; nyní chci s tebou o svém přání promluvit.

Fedor. Všecky mé nervy slouchají.

Solmonov. Když jsi k nám přicestoval, ohlížel's se tak svědomitě na to proklaté dekórum, že's se nijak pohnouti nedal, abys pod mou střechou se ubytoval. Mám za to, že jsme již dosti

jeden k druhému se přiblížili, tak abys se ještě dnes k nám přestěhoval.

Fedor (nesnadně). Otcovský pan ujec sám se dotýká ochotnosti, o kterou jsem ještě dnes prositi chtěl. Když ale na druhé straně všechno všudy prozířetelně rozvážím —

Solmonov. Nech to na druhé straně všechno všudy nerozvážené a pomysli, že mezi tím moře leží, plné rozvěžených vln. Beztoho bych se již dlouho nemohl na to dívat, kterak se denně u mne cizejším, a domácnějším u mých sousedů stáváš. Tak jsem se ku příkladu dnes srdečně na to těšil, že tě s několika dobrými přátely seznámím —

Fedor. Proč jste mi jen paprsek své vůle nezaslal —

Solmonov. Před hodinou poslala ti Marie lístek; leč děvče tě již zmeškalo.

Fedor. Tedy se sklepník předce nemýlil.

Solmonov. V čem?

Fedor. Vypravoval mému Janovi, že viděl Katinku u zavřených dveří mého bytu stát.

Solmonov. Ty sám neviděl's Katinku?

Fedor. Neviděl.

Marie. Hned jsem tak jistila, milý otče!

Solmonov. Přiznej se, synovče! Nemluvil's dnes s tím děvčetem?

Fedor (divá se s jednoho na druhého). Co to znamená?

Solmonov. Nic, hudeš-li nám pravdu. Schováváš-li ale nějaký zámysl za modrým pahorkem naší srdečné lehkověrnosti —

Fedor. Kde je to děvče?

Solmonov. Marie!

Marie (otevře dvéře). Katinko!

Výjev jedenáctý.

Katinka, předešlí.

Katinka. Katinka již běží. — Hle, hle! tu stojí mladý pán s tělem i s duší.

Solmonov. Přistup blíže. Viděla's dnes mého synovce?

Katinka. Tu to máme! Zapírá? — Musíte již s barvou ven, mladý pane! všechno jsem vy-zradila.

Fedor. Odpovídej na otázky pana strýčka!

Solmonov. Kde's se s ním sešla?

Katinka. Před hostincem „u tří hranostajů“.

Fedor. Kde jsem ještě nikdy nebyl!

Solmonov. Přijal od tebe Mariin lístek?

Katinka. Přijal.

Solmonov. Četl jej?

Katinka. Stála jsem při tom.

Solmonov. Slíbil, že přijde?

Katinka. Nechtěl ani vás ani naši pannu znát.

Solmonov. Nuž, co ti možná na to odpovědět, strýče?

Fedor. Nic, nežli že nepochopuji, kterak ta dobrá děva za bílého dne s otevřenýma očima spátí a snítí může.

Katinka. Nevydával jste se za kupce z Tobolska? nenazýval jste se Alexandrem?

Fedor. Pomož Bůh, to děvče počíná třeštit!

Katinka. Aj, Katinka má dnes ten samý rozum, který měla včera. Pán a panna dnes neb zejtra se přesvědčí —

Fedor. Že jsi hotový blázen!

Solmonov (mrzutě). A že mně musíš z domu, pakli tuto příhodu — ať jistota, ať sen — do svých prsou nezahrabeš.

Katinka. Mladý pán má mítí pravdu, a nemluví ani slova pravdivého —

Solmonov. Odeber se do kychyně! (Vezme ji za ruku a vede ji ven.)

Fedor. Dobře tak, ven s ní! (Uchopí ji po druhé straně.)

Katinka (na Fedora dorážejíc). Poběhnu rovnou cestou ke třem hranostajům, a budu tak dlouho po Archangelsku lítat, až najdu toho Rusa, který byl očitým svědkem vaší čepice, vašich vousů, vašeho kožichu, a pravda se musí ukázat! (Vyvedou ji ven.)

Marie (zůstane zamyšlena státi).

(Opona spadne.)

Dějství druhé.

Ulice za hostincem „u tří hranostajů“, vchod do něho jest nyní v pravo, totiž z druhé jeho strany.

Výjev první.

Jan sám.

Jan (přichází z náměstí). Prrr! to je šukání, to je fanfernění, hledání a ptaní! Nic jináč, než jakoby bílé moře zejtra celý Archangelsk pohltit mělo, a můj pán jím na tu dalekou cestu musel dáti rozhrěšení. — Nikdy bych byl nepomyslíl, že ty šamajské pohanky tolik krasochuti do sebe mají! Jedna ho láká tím, druhá jiným způsobem. Tu mne potká jakýsi širokočelý bůvol, kydá půl hodiny, a vykydne konečně, žeby se jeho pán mého pána rád na něco v Benátkách vyptal, a že tedy jeho pán mého pána dává uctivě k večeri zvat. — Pst! nejsem tu sám.

Výjev druhý.

Alexander, Alexej, předešlý.

Alexander (vyšed z hostince). Ať jméno nezapomeneš.

Alexej. I to to! Petr Korotovský.

Alexander. Budu tě toužebně očekávat.

Alexej. Vyřídím a přiběhnu. (Odejde.)

Jan (pro sebe). Korotovský? to jméno jsem slyšel. — Kýho-li výra, není to můj pán?

Alexander. I učiním tedy ten veliký, znamenitý krok, snadný to i nesnadný krok, tisíc jinochům tak lehký, a opět tisíc jinochům tak těžký krok! — Bůh milý ví, co to jest! — ale tak těsno, tak úzko mi jen tehdaž bylo, když jsem drahého pěstouna na hřbitov doprovázel.

Jan (pozadu si jej obchází). Ať se natáhnu jako bříza, není-li to můj pán s tělem i s duší!

Alexander. Přijmiž mne pod křídla své milosti, blankytné nebe! dej, bych stvoření dobré, srdečné shledal, aneb duši její hořkostí proti mně naplň, a učiň, aby zbledla mou tváří, jako půlnočním duchem!

Jan. Ale nač to náhlé zakuklení?

Alexander. Budu raději sám a sám po skalné dráze trudného života kráčet, pomyslím a řeknu:

stala se, ó nebe! svatá vůle tvá, a — v tichosti umru. (Odchází.)

Jan. Ouvej! tak plačtivě jsem ho ještě neslyšel mudrlantit! — Pst! jemnostpane! jemnostpane!

Alexander. Kde tu volá? '

Jan. Pro všech sedm zázraků světa, co se s vámi stalo?

Alexander. Za koho mne máte?

Jan. Za svého pána.

Alexander. Tedy jste můj sluha.

Jan. Váš věrný a upřímný sluha.

Alexander (pro sebe). Co to? nové nedorozumění? (Hlasitě.) Byl jste někdy v Tobolsku?

Jan. I žežhulko, to je otázka! Tak málo, jako vy.

Alexander. Já jsem tam domovem.

Jan. Může být, ale v Čechách jste dorostl.

Alexander. Je-li možná, aby někoho v Sibiři vychovávali, a on tím samým časem v Čechách rostl, tedy jsem snad v Čechách dorostl. Svým vědomím nikdy jsem tam nebyl.

Jan. Což jsem s vámi nejel přes Prahu, přes Krakov i přes Petrohrad až sem ke klášteru sv. Michala Archanděla?

Alexander. Praha a Krakov jsou města, která toliko ze zeměpisu znám.

Jan. Nechtěl jste se v Praze rusovlasé slečně k vůli zastřelit? A nebyla by se ta strašlivá samovražda skutečně stala, kdybych vám byl z povinované pečlivosti bambitku slepě nenabil?

Alexander. Samovražda?

Jan. Nechtěl jste z Krakova čarokrásnou komediantku unést, a v Moskvě také takové bohyni k vůli sám se stát komediantem?

Alexander. Já — komediantem?

Jan. A nenamluvil jste v Petrohradě jedné hraběnce, já že jsem Sicilský kníže, a že cestuju přes Sibirii a severní Ameriku okolo světa?

Alexander (pro sebe). Aha, ten bídák je ze řádu Katinčina, a v jeho hlavě bude právě také zatmění slunce. (Hlasitě.) Ano, zpomněl jsem si, že jsme spolu tu velikou cestu konali. Jak mile nebesa stav náš paprskem světla objasněji, nakročíme cestu svou okolo světa dále. (Odejde.)

Jan (dlouho za ním se dívá). Pro dobrý Bůh, ubohý pán se zdravým svým smyslem pominul! Alespoň je nemocen, nebezpečně nemocen, tak že jej ani s oka spustiti nesmím. (Běží za ním.)

Výjev třetí.

Pěkný pokoj Sofiin.

Slečna Bočarevna.

Bočarevna (hodlá právě postranním vchodem vstoupiti, na prahu se ale obrátí a mluví do druhého pokoje). Spolehněte na mne, drahá Sofie! tímto vchodem mně nepronikne, a kdyby na zubru přijel. (Zavře.) Tak! Teď se podíváme, velemoudrý pane Solmonove! čí vláda bude podstatnější. „Pěstování Bočarevnino nestojí za nic! jest horší než nic!“ — Těmito laskavými slovy chtěl Sofina otce přemluviti, aby vychování svého jediného dítěte ženě od cepu svěřil. Ale pomstíme se na něm nemile a bolestně! Hořce musí pykati, že stav se vdovcem, panenskou mou rukou opovrhl! — Pro mne ať by si růži mého chování ten anebo ten strýc utrhl, já jsem šlechtným úmyslem jejího otce chleba svého jista; ale, anto se mi zdá, že pan Solmonov i svou i své dcery blaženost na sňatku s tímto Karamzínem zakládá, a že svou Marii pro něho říkajíc schválně vysoustrovati dal: tedy musí Sofie právě Karamzína, a žádného jiného za manžela dostati. — Aha! slyším ho již na schodech.

Výjev čtvrtý.

Fedor, Bočarevna.

Fedor (přiběhne). Váš nejpokornější, hvězdo mezi slečnami! (Políbí jí ruku.)

Bočarevna. Služebnice.

Fedor. Ha! co vidím? tato sličná, slavně spanilá okrasa! Milionkrát za odpuštění prosím, že jsem si vás včera, předvčírem, a po tolik blažených dní o dvacet let starší představoval, než skutečně jste.

Bočarevna. A tak dále! — Mužně, mužně, mladý pane! Kdyby se nebylo báti, že nás vichr za minutu rozmete, a kdyby tu na vás důležitá zpráva nečekala: přesvědčila bych vás, jak předobře vím, že k padesáté zimě ani tři kroky již nemám.

Fedor. Co se stalo? Předzvídám hrozné věci!

Bočarevna. Což jste se svým Janem ještě nemluvil?

Fedor. Jak ráno, když jsem šel z domu.

Bočarevna. Udály se od včerejška věci, jichžto jest se více báti, nežli mých nalíčených tváří.

Fedor. Pro Bůh, ve mně všechny nervy trnou!

Bočarevna (přinese se stolu veliký list). Přečtěte si tento list.

Fedor (se zarazí). Co jest to?

Bočarevna. Poslání z Tobolska. Čtěte!

Fedor (otevře list a čte; pro sebe). Ha! strašlivá příhoda! — Pryč s tím bleskem, jestiť na mé outlé srdce zamířen! Pět prvních řádků jest již s to, všecky mé nervy v mrtvá těla obrátiti.

Bočarevna (vzavši list hodí jej na stůl). Dobře, dobře, též i my jsme nečetly nežli prvních pět řádků.

Fedor. A kdy že má ten strýc přijíti?

Bočarevna. Snad že tu již za čtvrt hodiny bude.

Fedor. Tedy jest již —

Bočarevna. Na několik dní v Archangelsku, a za to budiž nebe chváleno.

Fedor. Ó! kterak to?

Bočarevna. Je-li to pravda, že jest již po několik dní v našem městě hostem, aniž se ještě na svou domnělou nevěstu nezeptal: tedy jest to patrný důkaz, že mu obchod a zisk více na srdci leží, a že tu dalekou cestu nevěstě k vůli nedělal.

Fedor. Ó, vaše ostrovtipnost dosahuje do lůna té nejvyšší hvězdy! Ale jak, kdyby jí předce byl žádostiv?

Bočarevna. Tedy se teta osudu svému odevzdá a —

Fedor. Ustaňte! — a —

Bočarevna. A podá mu ruku.

Fedor. Myšlénko nejstrašlivější!

Bočarevna. Ať přijde Tobolský pan strýc. Zalíbí-li se mu jeho teta, ať ji ve jménu Božím do Sibirie s sebou odveze. Ale uvidíte, že se mu nebude libit.

Fedor. Což Sofiny vnady a cnosti a dokonalosti tak málo znáte?

Bočarevna. Ano, kdyby se mu Sofie na odiv postavila!

Fedor. Co — ? Ha! rozumím-li vám — ?

Bočarevna. Zabřesklo se vám konečně? Což byste skutečně myslil, že toliko bohyně Marnost tyto čapraky na mne navěšela?

Fedor. Jest-li možná? Vy byste, slečno! —

Bočarevna. Nechte se mne starati. — Všecko, co se pěstounka tohoto strýce věděti zdá, jest, že má v Archangelsku dospělou tetu. Důkaz toho nejživější jest, že byla list svůj nikoli Sofi, leč jejímu otci připsala, kterýžto již na sedmý rok v hrobě odpočívá. I pročez bude strýc o jejím stáří a ostatních okolnostech tak málo věděti, jako si kdy pomyslití může, proč jej tak a ne jinak vítáme. Slovem, já se mu za jeho tetu postavím.

Fedor. Dobře, dobře, má nejslechetnější! avšak —

Bočarevna. Myslíte, že ouklad náš může na jevo přijít? Budet dost na tom, že jej první oka-

mžení zarazí, a že se mu tak na srozumění dá, že pro něho pod tímto krovem růže nevykvetla.

Fedor. Ó, vy vléváte nový život do mých omráčených oudů! A co dělá má nejmilovanější? Kde jest, abych svou touhy plnou duši u jejích nohou vydechl!

Bočarevna. Sedí v žlutém pokoji a učí se píseň na loutnu, kterou jste jí včera přinesl.

Fedor. Rytíře Togenburka? Ubohá Sofie! hledáš sprízněné city, žalující rozkoš. Ó, jak souzvučně zapěje s tebou duše má! (Kvapí do postranních dveří.)

Bočarevna. Tak! — Ten by na to také přísahal, že co počínám, z pouhé náklonnosti k Sofii a k němu se děje. — Slyš! kdo to klepá? — Jen sem!

Výjev pátý.

Alexej, Bočarevna.

Alexej (ve dveřích rozpačitě se ohlíží).

Bočarevna. Neznámé čelo — toť snad nebude — koho hledáš, příteli?

Alexej. Pana Petra Korotovského.

Bočarevna. Ten tady zůstával.

Alexej. A kam se přestěhoval?

Klicpera III.

10

Bočarevna. Na hřbitov.

Alexej. U všech všudy Tatarů, snad není mrtev?

Bočarevna. Již na sedmý rok.

Alexej. Aj, aj, aj! totě z našich svateb nebude nic!

Bočarevna. Což se chtěl někdo s ním zasnoubit?

Alexej. Ano, tak, tak! — kdybych jen neměl na pospěch — víte-li co, pán můj a já přicházíme z Tobolska.

Bočarevna (pro sebe). Tu to máme! dobře že jsem v kyrysu.

Alexej. Ale vy neposloucháte?

Bočarevna. S celou duší — jen povídej.

Alexej. Naše paní Feodorovna má tady strýce, a to je právě ten pan Petr, co před sedmy lety umřel a nám nic nezkázal. I má prý na to štěstí dceru, a ta dcera je nějaká daleká tetka mého pána, a poněvadž jsme v Archangelsku právě měli co jednat, tedy si chtěl můj pán tu tetku při té příležitosti za manželku vzít.

Bočarevna. Tak, tak. (Pro sebe.) Tedy jen při té příležitosti? Tím líp!

Alexej. Však ale — já tu stojím a krákerám, a pán snad již sedí u nevěsty. Povězte mi tedy, kde ta jeho tetka zůstává.

Bočarevna. Tady.

Alexej (radostně). Totě bych byl na místě?

Bočarevna. Jsi. Nuž, a co jí přinášíš?

Alexej. Inu — mám jí vyřídit, že je pán můj v Archangelsku, že k ní za chvílku přijde a že —

Bočarevna. A že si ji vezme?

Alexej. Ano, tak, tak! — to on jí pomaloučku sám slíbí.

Bočarevna. Což se to musí jen tak pomaloučku stát?

Alexej. I to věřím. Já chodím za Soběnkou již na čtvrtý rok, a ještě jsem jí to plnou hubou neřekl. — Ale — (potutelně) hihi! povězte mi, stará paničko! je ta naše teta hezká?

Bočarevna. Lidé tak povídají.

Alexej. Přál bych, aby byla tak hezká, jako Tobolské dívky všechny dohromady, hezčí ještě než je má Soběnka! Můj pán není také žádný velbloud. — Ale — (vrtí sebou) hihi — nemohl bych se na ni podívat? třebaš jen skrz dřevítku ve dveřích?

Bočarevna. Proč pak ne?

Alexej. Vidíte, milá stará paničko! mne by to nađe všechno těšilo, kdybych se mohl doma chlubit, že jsem pánovu nevěstu dříve viděl, nežli on sám. Co? — vyvolejte ji, paničko!

Bočarevna. Vždyť stojí před tebou.

Alexej (točí se). Kde?

Bočarevna. Tady, tady. (Ukazuje na sebe.)

*

Alexej. U všech všudy Tatarů, snad to nejste vy sama?

Bočarevna. Jsem.

Alexej (zaraziv se, pro sebe). Kýho-li medvěda!

Bočarevna. Povídal's něco?

Alexej. Inu, povídám sám sobě, že se bude pan Alexander po čertech divit, až vás uhlídá.

Bočarevna. Proč?

Alexej. On je ještě mladý.

Bočarevna. Tak si jej žádám, máme-li být svoji.

Alexej. Hm — ale vy byste mohla jeho babičkou být?

Bočarevna. Tak? — Haha! dobře že nejsi ty můj strýc. Byl by si s to, pro malou hrstku let svou laskavou tetu seděti nechat. Uhodla jsem?

Alexej. Hm! člověk nesmí všechno říct —

Bočarevna. Mluv jen směle.

Alexej. Já jsem jenom chudý sluha, jsem proti pánu svému tak hloupý, jako včera zrozené kůzle; ale — nežli bych si vás vzal, dám si raději ruce i nohy zurážet a povalím se odtud až do Tobolska.

Bočarevna. Hahaha! — Máš ještě něco k vyřízení?

Alexej (pokrčí rameny). Na cestě k vám jsem si všelicos pěkného vymyslíl, ale —

Bočarevna. Tedy nestuj a jdi. Řekni svému pánu, že jej žádostivě očekávám.

Alexej. Ano. (Odchází pro sebe.) Dobrou noc, to bude čarodějnické rojení, a ne počestná svatba!

Bočarevna. Roztomile se to daří! Potká-li na štěstí pána někde ve vratech, vymaluje mne co prabábu lesních cikánů, a podniknutí mé vzalo dobrý počátek. Výborně — tu jest.

Výjev šestý.

Alexander, předešlá.

Bočarevna (jde mu naproti). Skoro bych se, milý strýče! měla na vás hněvati. Není-li to lehkovážnost, být již několik dní v Archangelsku, mít tady blízce příbuznou ženu, a — co — ?

Alexander. Nepřetvařujte se, slečno! Tento hlas, ač laskavě a přívětivě zní —

Bočarevna (sepne nad ním ruce). Co to vidím?

Alexander. Předce tolik kouzelnosti do sebe nemá, aby mne na čtvrt hodiny odloudil.

Bočarevna. Co to má znamenat?

Alexander. Náhoda bývá upřímnější, nežli lidé, kteří kroky své vyměřují, a objevuje nám —

Bočarevna. U všech pekelných hříchů, umlkněte!

Alexander. Nechte toho zaklínání. Přicházím, abych navštívil a pozdravil Sofii Korotovskou.

Bočarevna (pro sebe). Totě neslýchaná drzost! — Ale vždyť mám přesvědčení, že je Karamzin v žlutém pokoji?

Alexander. Nevymýšlejte žádnou lež. Nosím s sebou zástěrný štít, který všecku lest a zlobu ode mne odráží.

Bočarevna (pro sebe). Buď jest to Fedor Karamzin, aneb živého pekla výrod. (Odběhne do postranního pokoje.)

Alexander. Netroufá si oko ke mně pozdvihnout. Mužný můj hlas a zrak roztrhl jí tu pavučinu, setkanou ze lsti, přetvářky a klamu.

Bočarevna (plesajíc se vrátí). Hahaha! Jaký to ostrý, jaký to broušený žert! V Archangelsku jest alespoň z brusu nový! — nový, nový pravím vám, tak jako sníh, který ještě k zemi nedolítl. — Tu měl ovšem pan Fedor na spěch! Tu se musely v třetím pokoji dveře otevřít, kterými již na sedmý rok žádný ani sem ani tam neprošel; tu se musel, aby té rozpustilosti koruna chlapečství nezcházel, dvadctiletý hlupák zjednatí a slečně Bočarevně pro ukrácení chvíle poslati na krk! — Nuž, co stojíte jako socha? Proč nemluvíte dále? — Kdepak jste asi přestal?

Alexander. Na začátku. Dovedte mne k Sofii, která se vedením Božím stala mou tetou.

Bočarevna. Vaší tetou? — Aj, arcí! vždyť je i s vámi spříbuzněna! A já vás k ní mám dovésti?

Alexander. Za to vás prosím.

Bočarevna. Hahaha!

Alexander. Vidím, slečno! že musím sám —
(Chce do postranních dveří.)

Bočarevna (skočí mu v cestu). Ani jedním krokem! Neučiníte-li drzosti své konec, zavolám úřad na pomoc.

Alexander. To jest příliš mnoho! Že bych rád svou příbuznou navštívil, že bych ji rád od své dobroditelkyni pozdravil, tu tichou, bezúhonnou žádost nazývatí drzostí.

Bočarevna. Vy se chcete se Sofií seznámit, jenžto jste již před dvěma nedělemi tak obyčejně k ní přicházel, jako by ve vašem sousedstvu byla rostla?

Alexander (pro sebe). Bohu budiž chvála, počinám doufat, že ji toliko nesrozumění rozohnilo. (Hlasitě.) Slečno! mluvmе spolu důvěrně. Beztoho, až si obapolně všechno svěříme, snad ani já s vámi, ani vy se mnou nebudete spokojena.

Bočarevna. Jakou to opět strunu nabíráte?

Alexander. Dověděl jsem se — to teprv před čtvrthodinou — že vás došel z Tobolska list —

Bočarevna. Který jste bezpochyby vlastní rukou napsal!

Alexander. Z něho jste snad vyrozuměla —

Bočarevna. Abychom se na strýce Sibirského připravily, nikoli ale na člověka, který nás již na třetí týden svou přepjatou náruživostí obtěžuje.

Alexander. A ten obtížný člověk mám býti já?

Bočarevna. Vy! Měl mne snad tento kožík zaslepiti? čili ta čepice, ty vousy?

Alexander. U všech všudy bludů, již opět mé vousy?

Bočarevna. Nebyl jste teprv před půlhodinou ve své pravé postavě u mne?

Alexander. Pravou svou postavu na sobě mám.

Bočarevna. Ano —? Nuže, vaše příbuzná Sofie jsem já.

Alexander. Nikoli, vy nejste Sofie.

Bočarevna. Jak to můžete věděti, an jste mne nikdy neviděl?

Alexander. Tou nejšťastnější, ale i nejpodivnější náhodou. Jakýsi opilý sluha měl mne za svého pána, a — jakkoli jsem se mu dosti vyhýbal — tak dlouho za mnou chodil, až mi s velikou tajností tu zprávu do ucha vsypal, že tady očekáváte Tobolského strýce, kterýžto se ve vši rychlosti se Sofií zasnoubiti má. Sofie že jest v úzko-

stech, jak ženicha nezvaného odbýti má, a v té tedy nesnadnosti že slečna Bočarevna, pěstounka její, se uvolila, za Petrova dceru se vydávati, a tou lestnou přetvárkou neznámého strýce odstrašiti.

Bočarevna. Výborně, výborně! Od opilého sluhy jste se toho dověděl? Z mých vlastních úst jste to slyšel.

Alexander. Což u vás slova má —

Bočarevna. Odejděte! přes tento práh byl dnešní krok váš poslední.

Alexander (zaražen, pro sebe). Nevhlídnotí mne chtějí zahnati? tak mne chtějí pozbyti? (Hlasitě.) Tedy mne Sofii neoznámíte?

Bočarevna. Nikdy!

Alexander. Jsem počestný muž. Drahý poklad dobrého jména od košíku žebráckého jsem si dobýval, a za všechny dívky v říši Ruské nedám jej sobě ztenčiti. Nenutte mne, abych práva svého po jiných cestách vyhledával.

Bočarevna. Ah! dělejte co chcete, se Sofii nebudete mluvit.

Alexander. Nuže, hráz proti hrázi, a boj zpourám vašim! Buďu a musím se Sofií mluvit.

Bočarevna. Pane! žádného násilí, nemám-li oknem o pomoc volat!

Alexander. Násilí, ženě? Tak hanebně nezneuctí jinoch asiatský čest mužů slovenských! —

Růžemi teď cesta k Sofii vystelte, ani přes práh jejího bytu nekročím. Než, přísahám, že z Archangelska neodjedu, až budu Sofii viděti, s ní mluviti, a to u vaší přítomnosti.

Bočarevna (bez sebe). Na to se podíváme!

Alexander. Bez pochyby že Sofiin otec dceru svou mužnému štítu poručníka svěřil. Toho budu od domu k domu hledati, a kdyby oudem vašeho těla byl, podívám se, zamezí-li mně k svému svěřenci cestu. (Odejde.)

Bočarevna. Co —? poručníkem mně hrozí? Kdo jest její poručník? Není to Solmonov, který mu svou dceru chce uvázati na krk? (Úsměšně za ním volá.) Na to se podíváme! na to se podíváme! (Odběhne postranními dveřmi.)

(Opona spadne.)

Dějství třetí.

Veliká prostrannost před klášteřem svatého Michala Archanděla. Klášter ten s věžmi baňatými vyplňuje v pozadí celé jeviště. Hlavní vchod do něho s trojím polookrouhlým stupněm je v levém koutě. Poutníci a poutnice dílem sedí na stupních, dílem do kláštera vcházejí a z něho vycházejí, dílem v rozličných skupeních před klášteřem stojí. Všickni poutníci jsou v národním svátečním, nikoli, jako za starších časů, v přísně poutnickém oděvu, toliko že muži a starší ženské mají netlusté hole nahoře s dvojitým křížkem na koncích zakulaceným.

Výjev první.

Marie, Katinka, Daniela, poutníci a poutnice.

Marie a Katinka (přijdou levou stranou).

Katinka. Ejhle, panno! poutníci z ostrova Soloveckého se již vracejí.

Marie. Vždyt jsme jim vyšly v oustrety, jdeme je přivítat. (Hledí bedlivě mezi poutníky.)

Katinka. Ó přimluvte se u pana otce, aby Katince dovolil, na přesrok s nimi putovat.

Marie. Což nevíš, dívko! že je tam velmi daleko?

Katinka. Katinka tam tak dobře dojde, jako tamto Helena, (ukazuje mezi poutníky) její mladší přítelkyně. Ráda bych tamější klášter svatého Lazara poznala.

Marie. Není tak slavný a velkolepý, jako tento náš Svato-Michalský; je ale též velebný a ctihodný.

Katinka. Helena na mne kývá, zajisté mi přinesla pouti; dovolte, abych s ní promluvila.

Marie. Učiň tak.

Katinka (jde mezi poutnice).

Marie (též neustále někoho mezi poutníky hledá).

Daniela (jenž až potud u kláštera stála, spatřivši Marii, rychle k ní kráčí; v pravé ruce má hůl, na levé nemalou kabelu z lýčl).

Marie (jde jí bystře naproti). Danielo! vítej mi, nábožná poutnice!

Daniela. Pozdravení a požehnání od svatého Lazara.

Marie. Je svatopanský mnich Grigori ještě živ?

Daniela. I on pozdravuje a žehná tebe, děvo ušlechtilá! Skvostnou tvou obět přijal ode mne, a ozdobil ní zlatoskvělou svatyni. (Vytáhne z kabele maličkou schránku.) Tuto posílá tobě sošku Kazaňské Boží Roditelky, jejím tam zázračným obrazem posvěcenou.

Marie. Poslal mi zajisté nebeský závdavek časné i věčné blaženosti! (Políbí schránku.) A můj sen? jak tobě objasnil můj sen?

Daniela. Když jsme již odcházely, vzav mne do své cely promluvil ke mně: „Bohumilá dívka je Marie Solmonova, sen ten poslán jí nebeským andělem. Zjevil se jí, již jako dítě zemřelý bratranec ve věku jinošském, i táže se, může-li být ještě živ? Nižádná věc Bohu není nemožná. Pověz Marii, že přijde k ní od východu cizý host, jenžto jí všechny její otázky zodpovídá.“

Marie. Ó, kéž by přišel a ukonejšil to úsilné vlnobití v mých citüplných prsou!

Daniela. „Na hosta toho“ — mluvil mnich svatopanský dále — „ať se Marie nedívá okem tělesným. Oko tělesné je mylné, velmi klamlivé, málo kdy dohlédne pravdy a přesvědčení. Zrakem duševním ať zpytuje tvář a mysl jeho, a pozná v něm, koho jest žádostiva.“ — Ta mi dána odpověď na tvou prosebnou otázku.

Marie. S pevnou důvěrou přijímám tuto odpověď, ona budiž mou průvodkyní k cíli blaženému. —

Vyšla jsi s penízem, který jsem ti na dalekou tu pout udělila?

Daniela. Velmi dobře.

Marie. Půjď zejtra pro odměnu sobě zaslouženou. — S Bohem, má věrná Danielo, budoucí účastnice v každém osudu mém! — Katinko! následuj mne. (Odejde v levo.)

Katinka. Děkuju ti, Heleno! za ty milé zprávy! (Spěchá za ní.)

Daniela (vrátí se k poutníkům).

Výjev druhý.

Fedor, poutníci.

Fedor (přijde pravou stranou). Hahaha! to mi bude ještě k smíchu, až sešedivím. Co se studená Dvina mezi řeky počítá, nebyl na jejím břehu žádný jinoch v takové tísní, jako já. Ale jak jsem si z ní pomohl? jako pohanský bůh! — Ty Archangelské krasavice jsem si všechny všudy magickým řetízkem spoutal, a kdyby hned některá viděla, kde se jeho článkové spojují, netroufala by si ho rozepnouti, obávajíc se, aby se několik nových článků nepřivésilo!

Výjev třetí.

Alexej, předešlý.

Alexej (přijde levou stranou). Jsem rád, že jsme se tak šťastně potkali, můj milý pane! Hledal jsem vás po celém Archangelsku.

Fedor. Stalo se něco?

Alexej. I prosím vás, byl-li pak jste již u pana Petra Korotovského?

Fedor. Korotovského? (Stranou.) Hola! co jest to? (Hlasitě.) Myslíš snad u mé tety?

Alexej. Ano, u té roztomilé tety. Nu, budete se divit!

Fedor (pro sebe). Ať se ze mne hora ledu udělá, není-li to sluha toho Sibirského strýce! Ten blb je opilý, a dá ze sebe všechno vytáhnout.

Alexej. Necítíte nic dobrého a myslíte —

Fedor. Nic nemyslím — mluv jen, mluv!

Alexej. Ano, vězte tedy — ale — hihi! pročpak jste svůj kožík svlíkl, a vlezl do toho čtvrtliberního kabátku?

Fedor. Svůj kožík? — Ach, ano! — Inu, můj milý, rozmilý — přemilý —

Alexej. Můj milý Alexeji, chcete říci?

Fedor. Alexeji, ano! To má několik malých a několik velikých příčin.

Alexej. Aha! bez pochyby že to v Petrohradě zvyk? Inu arci, ty dívky jsou do toho zapáleny, jako velryb do červené barvy. Ony by myslyly, že je člověk Lapův syn, kdyby nebyl tak vyčapra-kovaný, jako u bohatých saní kůň. — Inu, příliš hnusné v tom nevyhlížíte — hihi!

Fedor (pro sebe). To je sprosták! — Proč pak tedy nevypravuješ?

Alexej. Tak tedy: byl jsem tam. — Ale — ty vousky jste předce neměl dát ušmíknout, těch je na věky škoda!

Fedor. Švandrě tedy, zpropadený švandrliku!

Alexej. Nu ano! Byl jsem tedy tam; ale — můj dobrý pane!

Fedor. Nuž?

Alexej. Vyvalíte na mne oči, jako na ohnivou sopku. Především vězte, že pan Petr Korotovský žádné hosti nepřijímá.

Fedor. Proč?

Alexej. Proto že již před sedmy lety umřel.

Fedor. Je to Sofin otec?

Alexej. Jak jí říkají, nevím; ale starý je již nebožtík.

Fedor. Dále!

Alexej. A jeho dcera, ta veleslavná tetka, které moji bělouši tu čest chtěli proukázati a táhnouti ji do Tobolska —

Fedor. Nuž?

Alexej. To je stará brakyně.

Fedor. Tak —?

Alexej. Jak vám povídám, tak stará, třeba jen okenice zavřít, a dát jí do ruky zapálený věchec, a bude vám právě tak vyhlížet, jako ta hnusná vzteklice u nás na tom špinavém obraze.

Fedor (pro sebe). Výborně! (Hlasitě.) Aj, totěs mi přinesl rozkošnou novinu! Myslil jsem, že je nanejvýš osmnáct, dvacet let stará —

Alexej. U všech všudy Tatarů, já také.

Fedor. Kojil jsem srdce své nadějí, že se s ní Hébe o mladost, Lada o krásu a Milostenky o laskavost rozdělily.

Alexej. I u všech Kalmuků, já také!

Fedor. Měl bych se se starou pannou do manželského pluhu zapráhnout?

Alexej. Nechte ji sedět. Do starého železa!

Fedor. Já, ten nejbujnější, nejmilostnější jinoch s celé Sibíři?

Alexej. Však proto!

Fedor. Raději bych do smrti listy v lese počítal a medvědy učil po jedné noze chodit!

Alexej. I arci že!

Výjev čtvrtý.

Jan, předešlí.

Jan. Budiž Bohu čest a chvála. Jemnost-pane!

Fedor (vede jej stranou). Mlč! — Co jest?

Jan. Tisíc novin a tisíc kousků budu vám vypravovat. — Především bych si ale na ten žert měl postěžovat, který jste si dnes ráno s mou osobou ráčil tropiti.

Fedor. Co máš? Mluv zkrátka!

Jan. Mne, svého věrného Jana, duši na tomto podhvězdí nejupřímnější, člověka, který by zasloužil —

Fedor. Abych mu vypráskal, nebude-li kvákat!

Jan. Mne nechtít znáti!

Fedor. Proč?

Jan. Vydávati se za Asiatu!

Fedor. Blázníš? Mlč! nezdržuj mne tím nesmyslem. — Mluvil's před polednem s Bočarevnou?

Jan. Inu ovšem! Viděla mne z okna a volala mne nahoru.

Fedor. Nevzkázala mi ničeho?

Jan. Nu ano, že přišlo psaní z Tobolska.

Fedor. A to mi teprv nyní ohlašuješ?

Jan. Vždyt jsem vám to hned ohlásil.

Fedor. Kde?

Jan. Právě jste, jako Rus oblečen, k Sofii do domu vcházel.

Fedor. Jako Rus oblečen?

Jan. U všech všudy divokých živlů! Především jste si tu maskaru zapírat a —

Fedor. A tobě ze zád udělat palouk, plný modrých zvonků! (Rychle odchází.)

Alexej (běží za ním). Můj milý pane! mám chystat drošku?

Fedor. Jdi do pekla! (Odběhne.)

Výjev pátý.

Jan, Alexej.

Jan (pro sebe). Teď teprv nevím, co z něho mám udělat.

Alexej (též pro sebe). Co pak asi hořkého spolkl? Do pekla mne ještě nikdy neposlal. (Jde k Janovi.) Zajisté's ty ho rozhněval?

Jan (od paty až na vrch hlavy si jej měří). Může být.

Alexej. Doběhlo psaní z Tobolska?

Jan. Doletělo.

Alexej. Je Feodrovna nemocna?

*

Jan. Ne.

Alexej. Anebo se mi Soběnk a zpronevěřila?

Jan. Ne.

Alexej. Anebo —

Jan. Ne, ne, ne!

Alexej. Nuž, co se tedy stalo?

Jan. Něco, po čem tobě nic není.

Alexej. Aj, je mi po tom! Vždyt byl celý rozezlený a řekl, abych šel do pekla.

Jan. A mne chtěl dokonce bít.

Alexej. I což pak na tom záleží!

Jan. Není-li pravda?!

Alexej. Ale já jsem jeho věrný služebník.

Jan. Cí? mého pána?

Alexej. Svého pána.

Jan. Mluvím o tom, co právě odešel!

Alexej. O tom já také mluvím.

Jan. To je ale můj pán.

Alexej. Můj pán je to.

Jan. Ty bys mi byl tajemník pro mého pána!

Alexej. Ty bys mi byl výražek pro naší Feodrovnu!

Jan. Vždyt tebe ani neznám?

Alexej. Já tebe jak by smet!

Jan. A předce jsi v jeho službě?

Alexej. Předce!

Jan (pro sebe). Což, kdyby to bylo nájmuté tele? kdyby pán můj ve dvoji postavě po Archangelsku strašil, a tomu ruskému kozichu k vůli zvláštní pozadek krmil?

Alexej (stranou). Kalmuci a Tataři! že ten koláč cítím? Co se vsadíš, Alexeji! že si Alexander tento liščí ocas na tak dlouho zjednal, dokud bude v tom čtvrtliberním kabátě chodit?

Jan (hlasitě). Nemýlím-li se, bojujeme pod jedním praporem?

Alexej. Dobře-li tomu rozumím, krájíme si z jednoho bochníka?

Jan. Arci, k jisté práci nejsem dosti hrnatý!

Alexej. Pan Alexander myslí, že pro tu starou sůvu každá košinka je dobrá.

Jan. Jen bych jistým lidem radil, aby se s jistou osobou do jednoho řadu nestavěli.

Alexej. Jenom na to nikdy nezapomeň, abys byl čím dál, tím líp, ode mne.

Jan (hrdě). Dáme si na tom záležet. — Adie, ty tajná rado astrachanských čepic!

Alexej. Serbus, ty vyslanče kulatých klobouků!

Jan. Ty ničemně-ničemná nulo!

Alexej. Ty bezedný žbáne!

Jan. Ty — ty hubená joto! (Odejde.)

Alešej. Ty — ty ramenatě ipsylon! (Odběhne do hostince.)

Výjev šestý.

V domě Solmonovu.

Marie, Katinka.

Marie (přijde postranními dveřmi).

Katinka (přijde hlavními dveřmi). Nuž, panno! Je Katinka ještě zpozdilá děvče? Nechtěla jste věřit, že pan Fedor za Rusa převlečen po ulici chodí? Co se vsadíme? S tělem i s duší, ouď po oudu opět tak, jak jsem jej před hostincem u tří hranostajů viděla, stojí tady v sínci.

Marie. Kterak může v sínci stát, když sedí s otcem v jeho pokoji?

Katinka (se lekne). Teď — ?

Marie. Není tomu ani pět minut, co jsem tam byla a slyšela, an s ním otec velmi opravdově o jeho matce mluvil.

Katinka. Pánbůh s námi a zlé pryč! tedy se umí zdvojnásobit! Ať umru ještě dnes, neptá-li se venku na našeho pána muž, mimo šatstvo, ke krásnému strýci tak podoben, jako vejce k vejci.

Marie. Nuž, veved ho sem!

Katinka. Jestliže opět nezmizel! (Otevře.) Pan Solmonov je doma.

Výjev sedmý.

Alexander, předešlé.

Alexander (ke Katince). Ve vedlejším pokoji — ?

Katinka. Tu stojí panna; snad i pro ni několik slovíček máte? (Stranou.) Hahaha!

Alexander (pokročí). Žehnej vás Bůh, sličná panno! Práví se, že otec váš poručníkem jest sirotka, jehož vychovává slečna Bočarevna?

Marie (zarazivší se nad jeho tvář s rostoucím podivením a salibéním na něho se dívá; pro sebe). Pro nesmrtelný Bůh, co jest to?

Alexander (pevně a mužně do očí jí hledí). Jest-li tomu tak, prosím, doprovodítež mne k němu.

Marie (pro sebe). Tělo jest to samé; ale docela jiný duch jest v něm živ!

Katinka (stojíc vedle ní). Aha, na to jsem čekala! Teď přivedu pana Solmonova, a přesvědčím jej, že se Katinka dnes ráno se všemi smysly a s celým rozumem domů navrátila. (Odejde postranními dveřmi.)

Alexander (pro sebe). Tento ztepilý zrůst, to krásné, veliké oko — jest to ona!

Marie (taktéž). Jest, a není to on! Nebe a země neliší se tak od sebe, jako Fedor a on! Jedna tvář; ale ani pohled ani cit ten samý. Hledím-li mu v čelo, ono mi svědčí; podívám-li se v jasný blankyt milostného oka, tento hlasitě odmlouvá.

Alexander. Jaké to štěstí, sličná panno! Na mé první cestě do zdejšího přístavu spatřil jsem včera vás.

Marie. Milý strýče! rcete, že jste mne chtěl překvapit, a vězte, že se vám to úplně podařilo.

Alexander. Nazýváte mne strýcem? Pro dobrý Bůh, jaké to tušení v mých prsou? Jste vy snad Sofie, a dověděla jste se —

Marie. Ó pryč s tou zástěrou! Vždycky jsem soudila, že ta tvář, s kterou jste až potud u nás býval, pouhé ličidlo jest, a pročez jsem toužebně čekala, až tu přetvářku odložíte. Tento jest váš přirozený ráz, jenžto také okamžením důvěru ve mne zbudil, což by se jinak snad nikdy nebylo stalo. Ó svěťte se Mariinu srdci, a z Mariina srdce budou vám příbuzné zvuky odpovídati.

Alexander. Marie —? ne Sofie?

Marie. Jestliť cosi milostného ve vašem velikém oku, což toliko z tohoto oděvu tak krásně vyniká. Ó nechte, ať z toho se těším! Neurážejte

anou opravdovou duší nevěstným žertem. Tato chvíle nad srdcem mým zvítězila, tak že bych ponejprv moře svých vlnících se citů do vašich prsou přelila.

Alexander. Co slyším? — Sličná dívko! zpatujte se. Jestli to omyl, který mne rouchem magickým obestírá. Vaše slova jsou hudba sladkých zvonků, a ta žíly mého těla jako vlna kouzelná probíhá. Avšak násilně proudu tomu odporovati musím; neboť vidím, že mne za jiného, za muže známého máte.

Marie. Nemusím vás za známého míti, anto mním být přesvědčena, že každodenně pod touto střechou vás vidím?

Alexander. Můj dobrý Bůh! počínám se domýšleti, že člověk, mně, jako já sám sobě, podobný, v tomto městě přebývá. Avšak ať náhoda listy své tak anebo tak míchá, vám jest třeba věděti, že jsem včera do Archangelska přijel, vás v přístavu ponejprv viděl, nikdy s vámi nemluvil, a nikdy sobě nepomyslel, že v tomto domě se sejdem.

Marie (pro sebe). Ó jak ráda bych mu věřila! — Avšak není tu i Fedor přítomen? Ó zjeďnej sobě přesvědčení! (Hlasitě.) Jste ještě žádostiv, s mým otcem mluvíti?

Alexander. Více, nežli kdy prvě.

Marie. A — kdyby se mne ptal — nesmí dcera jeho věděti —

Alexander. Alexander Krasnorok, Tobolský kupec, ze Sofina přátelstva.

Marie (pro sebe). Pro veliký Bůh, host od východu, svatopanským mnichem ohlášený! (Postranními dveřmi v pravo odejde.)

Alexander. Tuto dívku, Feodrovno! a Sibirské studené nebe v líbezný ráj se mi promění!

Marie (volným krokem se vrátí). Náhoda, věru! přerozmarně listy své míchá. — Otec právě někam odešel. Není-li vám přítomnost má nemilá, posečkejte, zajisté se brzo navrátí.

Alexander. Bůhť jest věčný! přál bych, aby se otec nevrátil, až dcera jádro srdce mého pozná.

Marie (pro sebe). Nebesa! jest-li to Fedor, dejtež, ať tuto svou bytnost nikdy se sebe nesloží! (Sobě i jemu odlehčující). Tobolsk leží v Sibirii. Musí být daleko odtud?

Alexander. Několik set verstů.

Marie. Zajisté jste se za velikou příčinou na tak dalekou cestu vydal?

Alexander. Za svým obchodem.

Marie. Sofie snad ještě neví, že jste tady?

Alexander. Ví, ale netěší se z toho.

Marie. Snad jste jí smutnou zprávu přinesl?

Alexander. Smutnou i veselou. Má si mne vzíti za manžela.

Marie (toho se leknuvši). Vás?

Alexander. Ano. Proč se toho lekáte?

Marie. Sofie jest má přítelkyně, překvapila mne ta myšlénka, že bych ji navždy mohla ztratit.

Alexander. Spokojte se, Marie Solmonova! Sofie mne nechce.

Marie. Snad již jiného zamilovala?

Alexander. Tak se zdá.

Marie. Neřekla vám to sama?

Alexander. Ještě mne neviděla.

Marie. Ó tedy nejste bez naděje!

Alexander. Nemám žádné naděje. Dívka, které ruku i srdce mám obětovati, měla by mně — nedím, v náručí běžeti — avšak zajisté několik kroků naproti vyjít.

Marie. A nečinila tak?

Alexander. Hradby skalných balvanů narovnala mi v cestu, tak že mi těžko k ní se dopracovati.

Marie. Nenáviděl byste ji, kdyby tak z bázně jednala, aby dražší a příbuznější srdce neztratila?

Alexander. Nikoli.

Marie (pevně v oko mu hledíc). Praví se, že jakýsi Fedor Karamzin náklonnost její získal.

Alexander. Co jest to za muže?

Marie. Důmyslný, libomravný jinoch, pod jiným, teplejším sluncem vychován. Neznáte toho Fedora?

Alexander (oprávdově). Neznám.

Marie. Což bych za to dala, kdybych jej v tom okamžení proti vám postaviti mohla.

Alexander. Proč?

Marie. Abych vám u jeho přítomnosti vyjevila, že Sofie nikdy jeho chotí nebude. Fedor jest můj zasnoženec.

Alexander (překvapen). Váš — ? Milujete jej?

Marie. Jest mého otce miláček.

Alexander. Milujete jej?

Marie. Miluji svého otce —

Výjev osmý.

Katinka, předešlí.

Katinka (prostředními dveřmi přispěchá). Právě vešel pan Solmonov do svého pokoje.

Alexander. Tedy půjdu —

Katinka. Máte prý tady počkat, přijde hned.

Marie (dychtivě). Přivedl strýce s sebou?

Katinka (potutelně se usmívajíc). Jakého strýce?

Marie. Fedora.

Katinka. Vždyť stojí tady?

Alexander. Dobré děvče! jednou již jsem tě z toho omylu —

Katinka. Lirumlárum! třeba se vám jen do těch potutelných očí podívat — vidíte, panne! vídíte! teď mu z nich zas celý pan Fedor vykukuje. Hahaha!

Marie. Katinko!

Alexander. Ta děvka ve mně skutečně zbu-
zuje žádost —

Výjev devátý.

Solmonov, předešlí.

Solmonov. Kdo se na mne ptá?

Katinka (všetečně). Nuž, urozený pane?

Alexander. Pane Solmonove! přicházím k vám, jako k poručníku děvčete, v jehožto osudu se, nevím jak dalece, zúčastnit mám.

Solmonov. Co jest to —? Ale — vždyť není možná — právě teď jsem se s ním rozešel — či, strýče! strýče! umíš čarovat? Je to tedy pravda, že zakuklený v pravý, bílý den — kde's vzal tolik času k celému tomu přetváření?

Alexander. Nevím, slovutný pane! jaký to nepřátelský duch po všech cestách Archangelských mne předchází a jakousi čarovnou tváří tolik omylů, tolik nesrozumění spílá. Podle čeho soudíte, že jsem váš strýc? Vysvětlete —

Solmonov. Podle čeho? To je otázka k vyvrácení zdravého rozumu! Podle všech kroků, zraků, oudů a tahů tvých!

Marie (k otcí). Otče! podoba je ovšem nevidaná; jsouť však známky srdce a duše —

Solmonov. Mluv strýče sám. Přesvědč svou nevěstu, že jest omyl mezi námi nemožný, že's jen ohlasem minulého masopustu mému domu kratochvíli způsobiti chtěl —

Alexander. Nevěstu svou mám přesvědčit? Dovedte mne k ní, ať ji přesvědčím, že jsem nepřišel k masopustním žertům. Avšak s hrůzou se obávám, že mne pod tou samou záminkou tady odbyváte, pod kterou mne u tety Sofie —

Solmonov. Ani slova o Sofii! (Ukáže na Marii.) Tuto stojí jádro a výlupek všech tvých tet a nevěst, na ní přestávej, ona budiž začátek i konec všeho tvého smýšlení o pohlaví ženském!

Alexander. Ó, s jakou povolností dal bych se kouzlem nerušitelným k tomuto cherubu přičarovat! Avšak i tato vaše spásitelná slova z omylu plynou, čili z náhodného aneb úmyslného nesrozumění.

Marie (pro sebe). Ó kéžby se na něho mým okem mohl podívat! (Hlasitě.) Můj milý otče! —

Solmonov. Jsem-li pak na živu, anebo jako stín mezi vámi chodím?

Výjev desátý.

Jan, předešlí.

Jan (dveřmi hlavu vestrčí). Jemnostpane!

Katinka (k Solmonovi). Tu přichází Jan, volá na svého pána.

Solmonov. Pojď blíže, sluho! nemohl's včasnej přijít.

Jan (přiskočí a chce Alexandra stranou vést).

Alexander. Co chceš, dřívý člověče?

Jan (k němu). Nehněvejte se, přicházím-li vám v nečas. Mnselo se něco velmi důležitého přihodit; poslové vás po celém Archangelsku hledají.

Alexander. Zůstávám u tří hranostajů. Nanejdél za hodinu přijdu domů, a budu všemu lidu k službám.

Jan. Jak pak dávno zůstáváme u tří hranostajů?

Alexander. Co jsem z drošky slezl.

Jan. Vaše věci jsou ještě všechny u velryby.

Alexander. Přál bych, abysi se ve velrybinu břiše utopil! Kdo jsi, protivný člověče? Již jednou jsi mne dnes bodlákem své šílenosti popíchal.

Jan (vždy tajně). Dejte pak mi jen dost malé znamení! Jak mám mluvit?

Alexander. Ničeho mi nešeptej! žádného znamení na mne nechtěj!

Solmonov. Nuž, strýče! jsme již doma?

Alexander. O tisíc verstů dále v cizině.

Solmonov (pohoršen). Pojď sem, Jene! Mluv pravdu! Znáš toho pána?

Jan (k Alexandrovi). Mám?

Alexander. Ano, rákosový troupe, máš! Pravdu mluv! Uklouzne-li ti jedinké nepravé slovo, rozosmím tě!

Jan (ouzkostně). Pro všech sedm smrtelných hříchů! můj pán se roznemohl! Myslí bych, vzácný pane Solmonove! abych běžel pro lékaře.

Alexander. Ano, běž k lékaři, aby ti tu lebku srazil, a ty ke v tobě na hřbet posadil!

Marie (pro sebe). Pro dobrý Bůh, co z toho pojde!

Solmonov (rozjařen). Jene! Jene! znáš toho pána?!

Jan (mrratě). I u všech všudy blesků, jak pak bych jej neznal? Vždyť jsem již na čtvrtý měsíc v jeho službě, dělal jsem s ním celou tu cestu od Vltavy až —

Solmonov. Nuž, synovče?

Alexander. Nesmysl! škádlení! ouklady! podvod!

Marie. Ó můj Bože! Alexandře Krasnoroku! —

Solmonov. Strýče! skutečně se počínám o tvůj zdravý rozum bát..

Alexander (uražen). Pane! váš kostrbatý rozmar udělá ze mne divoké zvíře, nikoli ale šilence! Jsem počestný, zdravomyslný jinoch, a budu se na vaše přízraky tak dlouho outrpně dívat, pokud se o mou čest nezavadí.

Solmonov. Ký ďasel zavazuje ti o čest? O tvé zdraví mám starost!

Alexander. Nejsem nemocen!

Jan. Jste celý vyděšený, rozháraný!

Katinka. Až hrůza jste nemocen! Jindy jste si s Katinkou předce zažertoval, jmenoval jste ji svou růžičkou; teď jste najednou mrzutý a nedotklivý, jako žíznivý kozák!

Marie. Otče! prosím, zapřisahám vás, netiskněte jej! Čas vyjasnění přijde sám, pravda se sama ohlásí, a srovná opět vlny toho rozvodnění do tichých, utěšených břehů.

Solmonov. Jdi mi s očí! Jsi slepá, anebo zrádná, mně nevěrná, jako on! (Odkvapí.)

Alexander. Dívko ušlechtilá! že jest ten starý muž váš otec, zapomene Krasnorok na všechno, co pod touto střechou byl utrpěl! (Odejde.)

Jan. A kdyby mne bičem od sebe mrskal, musím za ním. V tomto smutném stavu nesmím jej opustit. (Odběhne.)

Klicpera III.

12

Katinka. Když prý si žert nejvýš vylítne, máme jej strhnout. (Ide za nimi.)

Marie. Nebesa! zapůjčte mi svou vševidoucnost, anebo mi najítí dejte z tohoto bludiště východ! (Odchází.)

(Opona spadne.)

Dějství čtvrté.

Ulice. Zadní strana hostince u tří hranostajů, jako na začátku druhého dějství. Slunce zapadá.

Výjev první.

Fedor, Jan, přijdou ouzkou uličkou.

Fedor. Budou-li se tě dále ptáti, tedy řekneš, ovoce že se stromů se bere, když dozraje, a tvůj pán že není třtina, kterou si každý větýrek dle libosti zahrává. Rozumíš? Ty's to slyšel, že se mám ženit, ode mne samého's to slyšel; ale — tudy musíš jakousi liščí, jak říkáme ferinskou tvářnost na sebe vzít, že kdyby tě učený muž viděl, přísahal by, tak že řecký šibal Aesopus musel vyhlížeti. Pomysli, že jest každým slovem hrabství k prohrání a knížetství k vyhrání, a podle toho spořádej celou svou bytnost.

*

Jan. Nu, budiž tedy cherubům chvála, že jste svou mysl opět do pravé koleje všinul. Tak se mi líbíte, tak se rád po vaší levici vidím a kráčím i svou přirozenou cestou. Kdybyste mi u pana Solmonova jen zlomeček tak moudrého slova byl nadhodil, všechno by jinak bylo vypadlo.

Fedor (dívá se naň). Co by bylo jinak vypadlo?

Jan. I ta nešťastná tíseň, v které byste si bez mála byl zoufal.

Fedor. Já — si zoufal? O čem mluvíš? Když jsem byl s tebou u strýce?

Jan. Před půlhodinou.

Fedor. Třeštíš?

Jan. Můj milý Bože! tedy se to opět nestalo?

Fedor. Co pak?

Jan. Pan Solmonov na to zajisté tak brzo nezapomene.

Fedor. Nač pak?

Jan. I že jste mu tu nemilou přetvářku mermomocně odepřít chtěl —

Fedor. Přetvářku?

Jan. Věřiti vám to předce nebudou. Ta prostoreká Katinka —

Fedor. Ah! — hahaha! Troupe! tělo tvé se bez duše za mnou klátí, a tvému bludnému duchu minulost v rouchu přítomnosti před očima se vznáší.

O tom směšném omylu jsem já ti vypravoval, a to se stalo dnes ráno.

Jan. Ráno? — vždyť jsem toho byl přítomen!

Fedor. Mlč, a nevytrhuj mi víru v špetku svého rozumu násilně z mysli!

Jan. Tedy jste nebyl přestrojen u pana strýce?

Fedor. Nebyl.

Jan. Tedy to byl váš duch.

Fedor. Šíleniny tvé zimničné obraznosti. — Nedej se vymát, a chraň se těchto chytlavých bludů, zvláště když s někým z domu Solomonova mluvíš. — Jdu do divadla. (Odejde.)

Jan. Nuže, tedy lišky nemají arsti, ryby ve vodě šupin, a oko s uchem ani tolik víry, jako led v ohni a máslo na slunci!

Výjev druhý.

Jan, Žid.

Žid. Pšt! přítelínky!

Jan (obrátil se). Co dobrého?

Žid. Jerkev je počestný žid. Jerkev jde svou cestou, a vidí toho pána, a chce se mu ze-

ptat, není-li služebník toho cizího muže, co tu s ním před malou chvílečkou mluvil?

Jan. Uhodl's, to je můj pán.

Žid. Krásný! krásný! Jerkev uhodl.

Jan. Co mu chceš?

Žid. Přišel jsem se vám zeptat, máte-li rád rubelínky. Jerkev je počestný žid, kdo mu poslouží, raduje se s ním. Jerkev si rád vydělá kopejk, a Jerkev vám dá několik rublů, máte-li z nich veselost a potěšení.

Jan. Proč pak ne, mohu-li si je počestně vydělat. Neboť, žide! počestnost je můj štít.

Žid. Počestnost! Jerkev je také počestný! Mohu-li si kopejk vydělat, modlím se k Aronovi a bratru jeho Mojžíši.

Jan. Abychom tedy tu lišku nezamluvili: jak se mám tvých rublů učiniti hodna?

Žid. Lehce, lehounce, lehouninince! Pán otevře několikrát hubu, otevře a zavře, a rubelínky jsou v kapse.

Jan. Žide, nežádáš-li nic jiného, hubu ti otevřu a zavřu milionkrát po sobě.

Žid. Zavřu, otevřu, zavřu! Pán musí také něco říkat.

Jan. Co?

Žid. Musí svého pána říkat, že je Samuel Jerkev počestný žid. Jerkeva zná celý Archangelsk.

Jerkev prodává do Amstrdamu v pravo, Jerkev prodává na Kamčatku v levo.

Jan. A má od tebe můj pán také něco v pravo koupit?

Žid. V levo, přítelínky! v levo. Jerkev dostal z Königsberku dvacet beček rýnského vína — (táhne do sebe dech) tctctctc, to je vínko! žaloudek mne radostí trká, když si pomyslím tu zlatou barvelinku.

Jan. Nu, a — ?

Žid. Nu, Samuel Jerkev je počestný žid. Jeho pán to víno koupí, lacino, za chmírko peněz.

Jan. Co by můj pán s dvadcaterem beček vína dělal?

Žid. Nu, koupí je, zaplatí je, a — Samuel Jerkev je počestný žid. Samuel Jerkev je také koupil, koupí dnes dvacet, zejtra dvacetkrát dvacet beček.

Jan. Ty! Můj pán ale není žid.

Žid. Není žid! Žid je kupec, kupec je Rus, Rus je pán — jeho pán je kupec.

Jan. Mýlíš se. Pán můj se kupectvím tak málo zabývá, jako já pletením nůší.

Žid. Prosím vám, nedělejte šašky! Nemluvil Samuel jeho pána v přístavu a na tržišti? Nepřinesl mi z Tobolska psaní?

Jan. Pozbyl's rozum? Můj pán přichází z Čech.

Žid. Z Čech! Co je to z Čech? Tedy přijel Samuel Jerkev z babylonské věže, kde plakali otcové jeho, až se jejich slzami naplnilo moře Eufrat. — Prosím vám, pán je veliký kupec z Tobolska, úvěrek má v celém světě.

Jan. Ty to lépe víš, nežli já?

Žid. Jako by chtěl Samuel Jerkev víno prodati do Čech! V Čechách roste víno — Jerkev četl — je tam maloudrninký vršíček — tctctctc! je tak maloudrninký, jako bambule sněhu. Král David poslal ten vršíček ze země zaslíbené, poslal ho českému králi, aby dal spravedlnost židům. — Prosím vám, budete ještě říkat do Čech? Jeho pán je Čech! Kdo pak je Samuel Jerkev?

Jan. Blázen! (Odejde.)

Žid. Blázen! Samuel Jerkev je blázen. — Ej! Samuel Jerkev je tulpas, že na něj nepromluvil rubelinkama. — Běž za ním, Samuele! běž za ním, ukaž mu rubelinky! Neprodáš-li víno dnes, bude zejtra kyselé, a přijde smrt s velíkánským kladivem, a Samuel Jerkev udělá bouc! — Arone! Arone! Samuel Jerkev má ouzkost! (Běží za Janem.)

Výjev třetí.

Alexander přijde jinou stranou.

Alexander. Kdybych byl včera s tolika rozsařnými muži nemluvil a obchod svůj tak šťastně nezařídil, Bůhť jest živ! musel bych mysliti, že celý Archangelsk je okouzlený háj, a tvorové v něm zaklení lidé, stínové, duchové a ohniví muži, z nichžto jizlivý plamen jako z Kamčatských soppek srší. Kamkoli se obrátím, všude na mne lidé kývají a mne pozdravují, jako bych tu již tři léta živ byl, a s každým ohniskem spřátelen.

Výjev čtvrtý.

Alexej, předešlý.

Alexej (přised z hostince). Tu je. Bojím se jej osloviti, aby se na mne neosopil.

Alexander. Aj! tedy bych přál, abych opět byl na břehu Irlišovu, a Archangelsk tak daleko od nás, jako jest země od té nejvyšší hvězdy! Ohodím-li pak ve spaní, anebo to skutečně vidím, co vidím, a skutečně slyším, co slyším? (Zahlédne svého sluhu.) Alexeji!

Alexej (blíží se k němu). Jste-li pak vy to skutečně, pane Alexandře?

Alexander. Pojď sem. U tebe jsem opět blíže svého domova; s tebou mohu důvěrně, opravdově promluvit. .

Alexej. Hledte, dobrý pane! hned jsem si pomyslí, že konečně předce zas na věrného Alexeje dojde.

Alexander. Zdejší lidé — jsou-li to lidé jako my — mluví na mne a mně odpovídají, ale nerozumějí mně. Žádný mně nerozumí, než snad jedna jediná.

Alexej. I Kalmuci a Tataři, vždyť jsem to hned povídal! Já nevím, jak jste svou dobrou vůli takovému chřástalu mohl svěřiti. Vždyť na něm není poctivého kloubu, a všechny jeho řeči jsou tak neshodné a zporozvučné, jako rózštemovaná balalajka.

Alexander. O kom mluvíš?

Alexej. I o tom nosorožci, co jste si ho tomu větrnému kabátku k vůli za pozadek zjednal.

Alexander. Co jest to?

Alexej. A mne, poctivého Alexeje, který by na vaše slovo do ohně skočil, a bos s vámi putoval přes celé ledové moře — mne jste od toho ničemy rozezlen, co živ ponejprv ublížil — mne jste posílal do pekla!

Alexander (spráskne nad ním ruce). Pro ne-
skončený Bůh, Alexeji! což jsi již také rozum
pozbyl? Kdy jsem tě posílal do pekla?

Alexej. Před hodinou —

Alexander. A kde, nebe a země, kde?!

Alexej. Tady na tom místě.

Alexander. Pryč! Srovnej věci a zboží, kde
které již v bytu, za hodinu musí Archangelsk být
za našimi zády!

Alexej. Nastala tady morová rána?

Alexander. Morová rána, pád lidu, hlíza a čer-
ná smrt! Pryč, povětrí tu jest jizlivý plamen,
Dvinou teče jed, a ze všech stěn a střech horká
nemoc válá! — Ještě tu stojíš? Pryč! bělouše do
drošky a dvanáct sobů k tomu!

Alexej. A — z té svadby nebude tedy nic?

Alexander. Jdi do pekelné výhně, a na to
mi nepřipomínej! Pryč! naposledy kážu: pryč!

Alexej. I Kalmuci a Tataři! kdož jest tomu
radší, nežli já? Máme dnes ouplněk. Nežli se pan
měsíc jak se patří rozsvítí, budou bělouši v drošce.
(Odběhne.)

Alexander (jde za ním, zůstane ale stát a zamy-
šlen se vrátí). Jedno stvoření bych tu rád byl je-
ště jednou viděl, z jedné ch úst bych rád usly-
šel: „S Bohem buď!“ — avšak — to jedno stvo-
ření nemá své vůle — budu ho toliko vzdáli pa-
mětliv. (Odchází do hostince.)

Marie. Probůh!

Alexander. Slyšel-li jsem dobře, poznala-li duše má růžový oděv tvé spanilé mysli — Marie! mluvte se mnou upřímně. Jen hodinu smím se ještě z vašeho blízka těšiti, s odchodem této hodiny odejdu i já, tak abych se jako ona — nikdy nenavrátil.

Marie. Ha!

Katinka. Lirumlárum! nevěřte mu, panno!

Alexander. Marie! rcete, není vaše zasnoubení s Karamzinem k odvolání?

Marie. Ó můj Bože! — nemluvte tak nahlas, stojíme tu pod širým nebem —

Alexander. Celé město za svědka této své otázky svolám!

Marie. Katinko! nerada bych začátek truchlohry zmeškala; podívej se —

Katinka. Zda-li by nám k vůli ještě jednou nezačali? Ó, Katinka všemu rozumí! Hahaha! (Odejde.)

Výjev šestý.

Alexander, Marie.

Alexander. Marie! jaký to anděl ještě jednou ke mně vás přivedl? Ó dovolte, abych jej cherubem své doživotní blaženosti nazval. Váš ještě jednou viděti, s vámi ještě jednou mluvití jsem sobě žádal; mimo vás se žádným v tom ruchuplném městě. Chodil jsem tu v labyrintu tisíc nadzemních a tisíc podzemních síní, ve všech lidských tvářích skutečné lidi jsem hledal; leč s hrůzou jsem se přesvědčil, že toliko lidské tváře bez lidských smyslů a citů jsou. Jen vy jste mne poznala, jen vy splácíte upřímnost mou srdečným soucittem, a pročež jsem s vroucností po vás ještě toužil.

Marie. Musíte město naše opustit?

Alexander. Nemusím, ale opustím.

Marie. Ó nebesa, tedy se vyplňuje mnichovo proroctví, srdce mi zjevuje pravdu, a vy nejste Feodr Karamzin.

Alexander. Nejsem žádný jiný, než Alexander Krasnorok — přísahám vám na všechny city svých v tomto okamžení přeblažených prsou.

Marie. Věřila jsem, když jsme pět okamžení vedle sebe stáli. Onen strýc je snad dobrý člověk, z jádra jeho cnosti snad se někdy šlechtitý muž

vypěstuje; avšak — mezi vámi a ním leží daleký, mnoho verstů široký rozvor! Tvářnost vaše zdá se býti jedna; fíkový list jeden k druhému, stín k stínu není více podoben, než Karamzin k vám. Ten samý sklad oudů, ten samý zrust, chod a hlas; leč opravdovější jste vy, mužnější, spanilomyslnější a — (přikryje si oběma rukama tvář, před sebe) milostnější!

Alexander. Marie! toto vaše porovnání budí ve mně touhu po tváři toho mého obrazu.

Marie. Ó neodjíždějte! sečkejte jen jediný den; všecko se vysvětlí, všecko co bílý den se vyjasní.

Alexander. Přijmi mé slovo, dívko drahá! nepojeďu.

Marie. Za to ať vám vlastní srdce díky vzdává! Neboť jestli smělá, dalekosáhlá důmněnka má jenom le m jistoty a pravdy objeví —

Alexander (pozorným učeněm). Jaká to důmněnka — ?

Marie. Již ten jediný paprsek možnosti rozžal ve mne patero živobytí!

Alexander. Co jest vám, Marie?! Duch váš proletuje se v nadvětrném poli! Mluvte, co rozdechuje obraznost vaši? co vidíte v kouzelném obraze jejím?

Marie. Avšak nyní ku prosbě, která mne s dívčím studem ve tvářích až k vašemu bytu zavedla.

Alexander. Co uslyším, Marie?

Marie. Vaše první sejití se s mým otcem, to nedorozumění, na to pak to rozdvojení bylo takové, že se obávám, aby v lůnu srdce vašeho nějaká zášť se byla neumístila.

Alexander. Zášť? — nikoli.

Marie. Nebude mi Alexander Krasnorok zajiště ve zlé klásti, že jej přicházím o důkaz a zástavu tohoto slova prosit?

Alexander (ruku na srdce položí). Budiž vám poklid mé duše zástavou.

Marie. Slibte mi, že zejtra ještě jednou pod střechu mého otce přijdete.

Alexander. Marie! pomněte, že první návštěva v domě Solimonovu všemi základy duševního života mého zatřásla.

Marie. Ó rcete, že přijdete!

Alexander. Jsem muž, a zvyklý, s každou vášní a žádostí mužně zápasiti; avšak —

Marie. Přijdete?

Alexander. Ano, drahá, čarovábná Marie! A kdyby se mi duch rozbroje s plamenným mečem v cestu postavil, přijdu.

Marie. Za to vám návštěva ta cestou budiž do chrámu vezdejší blaženosti. Že vás otec Solimonov vlídně a laskavě přijme, za to vám ručí Marie, vaše přítelkyně. — Špěte sladce! Snad že

vás růžová dennice k novému, utěšenějšímu životu probudí! (Rychle odejde.)

Alexander. Dobrou noc, Marie! dobrou noc!
(Odchází za ní.)

Výjev sedmý.

Alexej, předešlý.

Alexej (vyjde rychle z hostince). Tu jsem, milý pane! Bělouši již netrpělivě vyšlapují.

Alexander. Ať jdou opět ke žlabu — nepojedeme. (Odkvapí.)

Alexej (pln obdivu za ním se dívá). Nepojedeme? — Což mor a hlíza, horká nemoc a černá smrt již se odstěhovaly? Hohou! co se to zase stalo? Dej pozor, Alexeji! neběžela od něho rychlonohá dívka? Máme tady více než jednu tetu? Tedy bude předce něco z té svatby? Hm, že jsem nepřišel o minutku dříve.

Výjev osmý.

Katinka, Alexej.

Katinka (přispěchá). Nuž, panno Marie! již byste snad mohla — co je to? Kam se poděla má panna? Kam odešel tvůj pán?

Alexej. Bezpochyby do svého pokoje.

Katinka. Nevzal žádnou dívku s sebou?

Alexej. S sebou ne; ale vyšel z hostince zhlédl jsem, že šla jedna od něho.

Katinka. Mladá?

Alexej. Mladé nohy měla.

Katinka. Hezká?

Alexej. Po předu nevím; ale po zadu prošla.

Katinka. Černé oči?

Alexej. Měla-li černé, nebo zelené oči —

Katinka. Ty's blb, zelené oči mají jen kočky. Kterou to ulicí se pustila?

Alexej. Tou tady.

Katinka (pro sebe). Tedy běží rovnou cestou domů. — Víš-li pak, proč tady byla?

Alexej. Nevím.

Katinka. Aby s tvým pánem mluvila.

Alexej. Aj? podívejme se, chce se snad s námi svézti?

Katinka. Kdo ví! Má ho ráda.

Alexej. V Tobolsku ho mají všickni lidé rádi.

Katinka. V Tobolsku? Lirumlarum! — Ale hádej, čemu se Katinka nejvíce musí smát?

Alexej. Čemu pak?

Katinka. Že ho má jednou víc, a po druhé zase méně ráda.

Alexej. Tomu nerozumím.

Katinka. Jmenuje-li se Karamzin, nanejvýš se usměje; řekne-li mu ale někdo: „Krasno-roku!“ tu jí z očí jiskry srší.

Alexej. Co živ, nejmenoval se Karamzin.

Katinka. Lirumlarum! — Víš-li pak již také, že mají být svoji?

Alexej. Cítím něco. To bude Alexej také při tom.

Katinka. Tys se ještě nikdy neoženil?

Alexej. Nikdy.

Katinka. Katinka také ne. Ale mohla by se každý den vdávat, kdyby k tomu pan Solmonov svolil.

Alexej. I Kalmuci a Tataři, já také, kdyby k tomu pan Alexander svolil.

Katinka. Víš-li co? Budu prosit pannu, aby se u tvého pána přimluvila.

Alexej. Aby se mne nechal oženit? To by bylo dobře.

Katinka. Co se vsadíš, že to Katinka dovede?

Alexej. Hihhi! stane-li se to, budu Soběnku tak dlouho štípat, až bude jako její sukně, zelená a modrá.

Katinka. Kdo je ta Soběnka?

Alexej. Hihhi! to je ta buclatá děva, co v našem domě slouží — má nevěsta.

Katinka. Co? tvá nevěsta? Tu by's si tedy vzal, a ne mne?

Alexej. I Kalmuci a Tataři! což mně také chceš?

Katinka. Ty se mně mnohem více líbíš, nežli Jan. Víš proč? proto že jsi Rus. A věř mně, že bysi se se mnou neošidil. Mám pěkný nový domek zrovna vedle přístavu.

Alexej (pro sebe). U všech všudy Tatarů, Alexeji, drž se!

Katinka. U pana Solmonova mám tři sta bílých rublů, které si každou chvíli mohu dát vyplatit.

Alexej (taktéž). Tři sta bílých rublů! — Alexeji, drž se!

Katinka. A ošklivá také nejsem, to mi pan Fedor stokrát povídal.

Alexej. Ošklivá? (Podívá se na ni.) Hihhi! — Alexeji, drž se!

Katinka. Je Soběnka také bohatá?

Alexej. Není.

Katinka. I tedy ji nech sedět! — Víš-li co! řekni jí, že's si mne musel vzít, že —

Alexej. I — pšt! tak to nejde, s takovou já nesmím přijít.

Katinka. Proč pak ne?

Alexej. Byla by s to se oběsit, zapíchnout, do vody skočit —

Katinka. Tedy mne nechceš?

Alexej. I Kalmuci a Tataři, já bych rád, ale — jakpak, Katinko! abych si vás obě vzal?

Katinka. A několik ještě k tomu, jako bohatý Samojed, není-li pravda?

Alexej. Ty budeš mou žínkou v Archangelsku a Soběnka v Tobolsku.

Katinka. Tak? — A kdybysi ty tedy s pánem a s mou pannou odejel, zůstanu já tady?

Alexej. Ano, můj beroušku!

Katinka. A kdyby's opět přišel?

Alexej. To ví milý Bůh! Bez pochyby nikdy.

Katinka (vyjede). I ty dlouhovlasé zlombidlo! Myslíš to opravdu?

Alexej. I — nikoli! (Vyhýbá se.) Měj pak rozum, můj sobolíčku! byltě to jen žert!

Katinka. To bych ti také radila! Mne si chťt jen tak na chvílku vzít! Nechceš-li u mne sedět, se mnou chodit, u mne sešedivět a u mne umřít: tedy odejdi a vezmi si macaton opici! **Katinka** se postará o jiného. (Odejde.)

Alexej. Vysvobod' nás, Pane! od jejího domku a tři set bílých rublů. — Hezká je, tu chválu jí každý kozák dá; ale — čert je divný! kdyby mne jednou chuť na hubičky přešla, byla by s to, bý-
kovcem mně ji dodávat! (Odchází do hostince.)

(Opona spadne.)

Dějství páté.

V domě Solmonovu. Druhý den na to.

Výjev první.

Solmonov, Katinka.

Katinka (hlavním vchodem vkročivší uťří pána a chce uklouznout).

Solmonov (vchází dveřmi postranními a zablédne ji). He, děvče!

Katinka (ve dveřích). Chtěla jsem se jen podívat —

Solmonov. Přístup blíže! — Vstala již Marie?

Katinka. Dřív než ten nejprvnější paprsek dnešního slunce.

Solmonov. A co dělá tak dlouho?

Katinka. To ví milý Bůh! Chodí zamyšlena po pokoji, a když na ni promluví, zdá se, že

mne tak málo slyší, jako toho ptáčka, co pod jejím oknem šveholí.

Solmonov. Mluvila včera v divadle se synovcem?

Katinka (nesměle). V divadle? Nemluvila. Ale na ulici, u tří hranostajů —

Solmonov. Kde jste se tam ocitily?

Katinka. My jsme — (Stranou.) To je také divná otázka!

Solmonov. Nuž?

Katinka. Zdálo se nám ještě příliš časně —

Solmonov. Nemýlím-li se, zůstává strýc nyní u tří hranostajů?

Katinka. Strýc jako Rus, ano.

Solmonov. A strýc jako strýc?

Katinka. Zůstává u velryby.

Solmonov. U velryby, ano! — Co pak ty tomu říkáš, děvče? Jsou ti dva toliko jeden, anebo jsou skutečně dva?

Katinka. Inu! Z počátku jsem je měla skutečně oba za jednoho, totiž za pana Fedora. Leč panna Marie mi to včera tak všecko zvyvracela, že teď teprv nevím, čemu mám věřit.

Solmonov. Nuž, a co povídá panna Marie?

Katinka. Inu, povídá, ten pán v kožiše že je pán sám pro sebe, a to sice tak sám pro sebe, že o strýci Fedorovi ani neví. Jenom že prý jest jeden k druhému tak neslýchaně podoben, že na

několik prvních vzezření těžko rozeznati, kdo je vlastně strýc a kdo cizinec; leč by si je člověk jak náleží dobře prohlídl.

Solmonov. Nuž, a co uvidí člověk, když si jak náleží dobře prohlíží?

Katinka. Tu prý se vynajde veliký počet menších i větších rozdílů: oko, úsměch, jakýsi do-
líček, hlas, způsobnost, srdce — a kdo ví co!

Solmonov. Nu, já si je také prohlédnu.

Katinka. Pana Marie myslí, že bychom se nejjistěji k pravdě dostali, kdybychom je z nena-
dání oba najednou pozvali, tak aby jeden o druhém nevěděl.

Solmonov. Jsou-li ale oba jen jeden jediný?

Katinka. Tedy prý přijde jen jeden.

Solmonov. Hm! — pošli mi sem Marii.

Katinka. To je mrzutá historie! celou noc jsem ani oka nezamhouřila!

Solmonov. Což tobě na tom záleží?

Katinka. Aj, také bych již ráda věděla, jest-li to jeden, nebo-li dva; a jsou-li dva, který si z nich naši pannu vezme. (Odejde.)

Solmonov (překvapen za ní se dívá). Hola! co jest to? Tu myšlénku nemá ta topka ze sebe. — Tedy doufá Marie, jsou-li dva, že bude moci jednoho vyvolit? Jak na to mohla pomyslit, jsouc již zasnoubena? — Ejhle, starče! nyní jejímu všerejšímu chování lépe rozumíš.

Výjev druhý.

Marie, Solmonov.

Marie (plna důvěrné horlivosti políbí otci ruku).
Dobré jitro, milý otče!

Solmonov (chvilku na ni se dívá, pak přežedší několikrát přes pokoj, v rohu zůstane stát). Jest již na všecko připravena. (Hlasitě.) Katinka tu povídala, že's již zorním jitem návrh velmi zajímavé čino-hry osnovala? — Jsi hotova?

Marie. Jsem, milý otče!

Solmonov. Snad's mi také nějakou úlohu přidělila?

Marie. Tu nejhlavnější, můj otče!

Solmonov (posadiv se, bystře na ni se dívá).
Vypravuj.

Marie. Zajisté cítíte, drahý otče! že jste se kupce Tobolského — dejmež tomu, že tak málo vašim synovcem jest, jako jsou slunce a měsíc jen jediným tělesem — vy jste se cizince toho proti všemu blahomravu svému tak nemile dotekl —

Solmonov. Aha! chtěla's napravit, co tvůj otec —

Marie. Opovážila jsem se toliko cestu proklestit, po které dobrý duch společenství sám od sebe všecko vyrovná.

Solmonov. Ovšem, ovšem! Dříve se musí leď prosekát. Kdyby se tak bylo učinilo, byl by již dávno smělý plavec severní úhel obejel.

Marie. Avšak přísahám, otče! že jsem se ani k slovu nesnížila, ježto by buď vás, aneb dcery šlechtného muže bylo nehodno.

Solmonov (hořce). A sama's jej vyhledala!

Marie. Dobročinná náhoda mi jej vynášla. — Prosila jsem ho, než odejde, aby ještě jednou za příčinou svěřené vám Sofie s vámi promluvil.

Solmonov. Nuž, a on?

Marie. Přijde.

Solmonov. Velmi mnoho na tom záležet si dáváš, aby's jej s naším domem sloučila?

Marie (poněkud se zarazí).

Solmonov. Ruměníš?

Marie. Otče! promiňte mi nyní na tuto otázku odpověď.

Solmonov. Avšak návrh tvůj zajisté se také toho domnělého cizince týká?

Marie. Znamenitě. Živoucí podoba mezi ním a Fedorem učinila, že jsme je všickni za jednu osobu měli.

Solmonov. Proto že jsou toliko jedna osoba.

Marie. Jsou-li, tedy se klubko to samo sebou rozvine. Avšak proč bychom neměli i na druhý útok se připravit? — Dejtež tomu, otče! že přijdou oba, a stojí jeden proti druhému, a při-

tomnost jejich rozmete všecku pochybnost naši! Budeme se pak na ně, jako na zázrak devatenáctého století dívat, anebo se, anto přirozenost ten největší zázrak jest, k této nezpytatelné matce všehomíru přivineme, a ji poprosíme, aby nám to podle svých zákonů vysvětlila.

Solmonov (jenž s podivením poslouchal). Dívko! jaký to duch tyčí se v tvých prsou?

Marie. Jsou-li Alexander a Fedor dva muži, tedy jsou bratři, zrozeni jednou hodinou.

Solmonov (vyskočí). Jak — ?

Marie. Když jsme z Petrohradu cestovali, schválně jste se mnou s hlavní cesty sešel, a vedl jste mne do mlýna, tak abyste mi dvojčata ukázal, kterážto, ačkoli již v šestnáctém jaře, tak podivně ještě sobě podobná byla, že je vlastní matka toliko podle jména rozeznávala.

Solmonov. Ano, ano!

Marie. Nejednou jste mi vypravoval, že jest Fedor z dvojčat —

Solmonov. Jest, důkazy toho mám v ruce.

Marie. Jak, kdyby byl Alexander Krasnorok jeho bratr?

Solmonov. Co? dítě! (Hluboce si oddechne.) Dcero! slovem tím všechny kosti v těle jsi mně prohnala! — Co ti to tane na mysli? Zdali pak Fedorův bláženec co nemluvně již neumřel?

Marie. Ach, drahý otče! neviděl jste jej umírat.

Solmonov. Neviděl, ale —

Marie. Jak víte, že jest mrtev?

Solmonov. Vlastního otce písemná zpráva jest toho svědkem. Jmenoval se Karamzin, a byl plukovníkem. Za své velké zásluhy obdržel v roku čtyřicátém svého věku znamenitý úřad v Ochotském vladařství, a když se právě jaro léta tisícího osmistého třicátého otvíralo, vydal se s drahou manželkou, mou jedinou sestrou, na tu dalekou cestu. — Když se převáželi přes řeku Lenu, rozvětrily se její vyvěžené vlny a strhly slabou loď do divého proudu. Vida můj svat, že jeho i manželčino živobytí s krutou smrtí zápasí, uchopiv sestru mou levou rukou do víru zuřivého s sebou ji strhl, a statná pravice jeho šťastně se na pevný břeh proveslovala. Leč následkové zachování toho byli strašliví. Užaslé a nastydlé mé nebohé sestře nebylo možná dále cestovati. Předčasně obklopily ji bolesti porodu, dvě pacholata vkročila na svět, ona pak, dřív než byla hlas jejich uslyšela, vykročila ze světa. — To zdrtilo mužovu velikánskou sílu. I jeho života strom kvapně počal se káceti, on se složil a — umřel. Den před smrtí ještě mi psal, odeslal mi zdravé nemluvně s písemným odkazem celého jmění, a druhé — znělo v tom listu — právě také již se smrtí zápasilo, když poselství ke mně odcházelo.

Marie. Zápasilo se smrtí; ale že by je smrt byla zachvátila, list nesvědčil.

Solmonov. Co —?! — Ale pozděj došla mne i druhá zpráva, že totiž otec skutečně umřel, a o pacholeti ani zmínky se již nestalo. Nebyli by mi je také poslali, anebo alespoň —

Marie. Ó můj otče! ve mně se rozléhá jakýsi hlas, jenžto skrz všechny nervy těla mého volá: Alexander a Fedor jsou bratři!

Solmonov. Trojjediný Bože! dívko, vždyť jest to věc nemožná!

Marie. Ó proč by to nebylo možná? Prozřetelnost božská bdí nad snem malitkého broučka; ona hlídá a střeží travu pod sněhem: proč by jí nebylo možná, člověka ochranou svou zachovati, tak aby jej někdy u veliké radosti přátelům a bratrům v náruč uvedla?

Solmonov. Pro veliký Bůh! Pavlovno! tvého lůna plod! — Dcero! přesvědč mně, a otec tvůj se stane o půl věku mladším.

Marie. Ó, můj otče! jest-li vám vaše, jest-li vám dcery vaší blaženost milá a drahá: vyšetřujtež to s vroucností! Promluvení s tím cizincem zajisté na stopu vysvětlení a přesvědčení povede. Pošlete pro něho —

Solmonov. Pro syna mé nešťastné sestry! Ó, nebesa! nikoli, nepošlu; ale sám budu hledati, sám si jej přivedu do domu, z něhož jsme tak

nevlídně jej zaplašili. Podívám se mu do sprázněné tváře, a tak dlouho budu do ní hleděti, až z ní duše jasným okem bude volat: „Jsem tvé sestry osiřelý, zatoulaný syn!“ (Odkvapí.)

Marie. Duchové našich matek! sneste se se svých nadehvězdných bytů, a žehnejte štipky dítek svých, ježto jste co klíčíci se zrno tady opustily! — Katinko! Katinko!

P r o m ě n a.

Pokoj Sofin.

V ý j e v t ř e t í.

Bočarevna, sluha.

Bočarevna (přijde postranními dveřmi).

Sluha (přijde hlavními dveřmi). Pan Karamzin by rád se slečnou mluvil.

Bočarevna (užasne). Co? viděl jsi dobře? pan Karamzin —?

Sluha. Ano.

Bočarevna. Ať přijde.

Sluha (odéjde).

Bočarevna. Tolik nestydatosti Nestydatost sama do sebe nemá!

Výjev čtvrtý.

Fedor, Bočarevna.

Fedor. Dobré jitro, má rozšafná, srdcekojná slečno! (Políbí jí ruku.) Nejprvnější paprsky, co vyslalo slunce, aby zahnalý noc, schyťal jsem svým plamenným okem, a přicházím vám dokazovati, jak mnohem spanilejší jest Sofina tvář, nežli všechno, co kdy slunce i měsíc a ostatní tělesa nebeská ze čtvera úrodných živlů byly vylíčily. — Ó, dovedte mne k ní! Ona jest zrno a obsah vši krásy a sličnosti! Kdo by ji chtěl mrtvými slovy velebit, růži by maloval, a jasnou hvězdu v bídné pozlátce by obálež!

Bočarevna. Jste s tou ranní písní u konce?

Fedor. A nemusím přestati? Má někdo tolik výmluvnosti, aby všechnu krásu a ušlechtilost toho cheruba vyslovil? — Usmíváte se? pochybujete?

Bočarevna. Divím se.

Fedor. Čemu, má nejdokonalejší! čemu?

Bočarevna. Kde jste tolik smělosti nabral, že jste se odvážil, přes tento práh kročiti.

Fedor (zaražen). Proč — ?

Bočarevna. Myslíte, že sebou Důstojnost, že sebou Vážnost a Zásluha, slovem, že sebou Bočarevna tak po studentsku nakládati dá?

Klicpera III.

14

Fedor. Co jest to? Všecky krupěje mé krve zastavují se v běhu, a slouchají s podivením těchto vašich slov.

Bočarevna. Když jsem si nepomyslila, že bude nevinně vyhlížet, jako děvče, ježto včera na svět přišlo! — Mezi tím, co se tady namáhám, abych jemu k vůli dvacítilcetou dívkou vykouzila —

Fedor. Vy jste tu vítala Sibirského strýce, co já jsem zatím slabý svůj vděk v růžový věnec sladkých veršů osnoval.

Bočarevna. Ubohý pochlebníku! Vy jste byl ten Sibirský strýc! Vy, vzdor čepici, kožichu a vousům jsem vás poznala.

Fedor. Pro všech sedm zázraků, ustaňte! Opět čepice? opět vousy a opět za jiného? Ať mne bohyň Juno v plané jablko promění, rozumím-li slovu, z čeho mne viníte.

Bočarevna. Odejděte! jste ouskočný, nestydatý, lehkovážný člověk.

Fedor. Však ale — když všecko, co povídáte, a co se mi včera přihodilo, seberu a spočítám: vidím z toho patrně, že v Archangelsku mimo mne ještě muž se nachází, který jest mi, jako já sám sobě, ve všem všudy podoben.

Bočarevna. Hahaha!

Fedor. Jestli patrno, jako tento bílý den, že se cizinec, ve všem ke mně podoben a mně roven,

do tohoto města přistěhoval; že se ode mne ničím, nežli rouchem neliší; že pochází z Tobolska, že stav jeho jest obchodnický, a že se Alexander jmenuje.

Bočarevna. Skutečně? Hahaha! Dobře, dobře, tak se náš Sibirský strýc také nazývá.

Fedor. Jak? tak —?

Bočarevna. A konečně, budiž tomu všemu tak anebo tak, víte mé mínění. Vaše mlkování se Sofií musí víc než z jedné příčiny přestati.

Fedor (dlouho a s úžasnutím na ni se dívá). Jak? Nesměl bych předce ještě o jednu tu příčinu prosit?

Bočarevna. Jste s Marií Solmonovou zasnouben.

Fedor. A kdybych byl? Miluji Sofii tak málo, že bych jí k vůli všechny jiné úvazky nepřetrhal, a kdyby tak pevně spleteny byly, jako jest smlouva a železné zasnoubení? Nespojuje láska úžeji než krev?

Bočarevna. Uspořte si slov, o Sofii potýká se jiný.

Fedor. Budu se potýkati s ním!

Bočarevna. Aj? Jestliť vidět, že na vás ještě školy a bájesloví lpí. Myslíte, že měla krásná Helena několik mandel ženichů, a že se jich o šlechtnou Penelopu celé hejno pokoušelo —

Výjev pátý.

Katinka, předešlí.

Katinka. Vzkazuje vám naše panna dobré jitro, a — hlehle, tuť stojí mladý pán.

Fedor (nesnadně). Hledáš mne?

Bočarevna. Co přinášíš, děvče?

Katinka. Panně Sofii lísteček.

Bočarevna. Dej sem!

Katinka. Katince se nařídilo —

Bočarevna. Sofie není doma. Sem s tím! (Vytrhne jí lístek z ruky.) Nechám se panně vaší poroučet. — Slyšela's? Vaší panně. (Otevře lístek a čte.)

Katinka. Dobře, dobře. (Zastaví se u Fedora.) Dělejte, ať přijdete brzo k nám. Hledáme vás po celém městě.

Fedor. Stalo se něco?

Katinka. To věřím, něco neslýchaného.

Fedor. Povídej.

Katinka. Pan Solmonov chce se čím dřív tím lépe přesvědčit, jste-li vy a Krasnorok — (Zarazí a uhodí se přes hubu.) I ty klapačko! vždyť se toho žádný nemá dovědět! (Odběhne.)

Bočarevna (která zatím vždy víc a víc se pýtic čtla, divě sebou trhne, smáčkne hněvivě lístek a na zemi jím uhodí). Nuže, tedy ať bleskůplný hrom zemi

rozvrátí a bezedná ta propast ať mne za živa polhltí! Hrobový kámen chtěla jsem na jejich blaženost tesat, a s úžasem vidím, že jsem zdraví a sílu do studně jejich živobytí nosila! (Odkvapí do postranního pokoje a dveřmi divoce bouchne.)

Výjev šestý.

Fedor sám.

Fedor. Totě musela být prudká střela, že tvrdočelná slečna závrat z ní dostala. Což to asi jest? (Zdvihnuv lístek čte:) „Má drahá Sofie! Co Tobě tímto svěřuji, ulož do své věrné duše, a spal jeho kůru. — Povídá se, že bratranec můj Fedor skvostné Tvé srdce opanoval, a Ty že jej také návidíš. Otec mne mu sice na polo zasnoubil; avšak nelekej se toho, mráček ten na svou jasnou mysl nepřipouštěj. Já jej nemiluji, milovati nebudu. Chtějí-li nebesa svou nejvděčnější dívku učiniti šťastnu, ze všech šťastných nejšťastnější, dají mi jeho bratra za manžela. Tvá Marie.“ — Co jest to? Krátce řečeno, a na pohled velmi srozumitelně; ale — (dívá se do listku) „dají mi — jeho bratra“ — což má Fedor Karamzin bra-

tra? — To orakulum jest mi příliš delfické, a já na neštěstí žádný Oedypus! Musí mi to příležitostně někdo jiný rozluštit. (Schevův lístek.) Tady se povídá, Sofie! že jsem nad tvým srdcem zvítězil? A ty že mne také ráda máš? Proč se mi tedy vyhýbáš? Čili tě opravdu doma není? — Přesvědčíme se. Tady se posadíme a nehneme se, až tvé tváře zlatá hvězda se nám objeví. (Posadí se ke stolu, kde dopis z Tobolska ještě leží.) Aha! tuť leží to nešťastné posláni z Tobolska. Pro ukrácení chvíle budeme čísti. (Rozbalí a čte:) „Mladý kupec Krasnorok je můj chovanec“ — kdo jest ten písař? (Divá se na podpis.) „Feodorovna.“ — „Snad že jste s ním již mluvili, když tyto řádky čísti budete.“ — To jsme již včera čtli! (Čte dále do sebe mumlaje.) „— při té příležitosti kupci Solmonovi, jest-li ještě na živě — něco velmi důležitého“ — Nuž, co pak to bude za důležitost? — „Totiž: Plukovník Karamzin“ — Divotvorný Bože, můj otec?! (Čte s největší dychtivostí dále, poblcuje řádky, a pro třesoucí se rty toliko jednotlivé slabiky vyslovuje. Celá tvářnost projevuje rostoucí boj jeho duše.) Nezpytatelné rameno Boží! jest-li to možná? (Čte:) — od jednoho žebráka k druhému, a já jsem byl v rozkoši vychován! (Čte s úpěním dále.) — Oh! — „Jestli mně milý a drahý, jako vlastní syn — podejte mu svou lásku a přízeň, statky a bohatství zdědí po mne.“ — Vševládný,

dobrotivý Bože! Cizí lidé jej šetřili, milovali,
a v mém srdci ani jiskra lásky k němu nezableskla! (Sprásknuv ruce odkvapí.)

Výjev sedmý.

V domě Solmonovu.

Marie přijde postranními, Katinka prostředními
dveřmi.

Marie. Našla's ji doma?

Katinka. Nenašla. Stará Bočarevna vzala
ode mne lístek. Hádejte, kdo tam u ní byl?

Marie. Nech žertů!

Katinka. Náš rozmilý pan Fedor.

Marie. Rekla's mu, že ho snažně hledáme?

Katinka. Napověděla jsem; pakli mne zaslechl,
má na tom dost.

Výjev osmý.

Solmonov, předešlé.

Marie (chvátá otci v oustřety). Našel jste jej, otče! mluvil jste s ním?

Solmonov. Ani jednoho, ani druhého. Fedor na úsvitě již odběhl, Jan neví kam.

Marie. Fedor není daleko.

Solmonov. U tří hranostajů skutečně již na třetí den Tobolský kupec zůstává. Jeho mladý, srdečný sluha vypravoval, za těch šest let, co je u něho, že se ničeho o svém pánu nedověděl, nežli že je vdova Krasnoroková jeho pěstounka, a že jej co vlastního syna šetří a miluje.

Marie. Jest tedy nevlastní dítě. Hle, otče! první jest to prst, jenž na vyjevení mého snu a mého domnění ukazuje.

Solmonov. Nebesa! — tu jest.

Výjev devátý.

Alexander, předešlí.

Alexander (s velikou horlivostí). Pane Solmonove! slyším, že jste se za velikou příčinou v hostinci po mne ptal.

Solmonov. Za velikou příčinou — ó můj Bože! — Pojdte pak blíže, nelekejte se, že se nohy pode mnou chvějí — jsemť šedesát podletí stár; ale nikdy ve mně srdce tak silně na žebro netlouklo, jako dnes. (S velikou žádostí do očí se mu dívá.)

Alexander. Co se tady stalo, Marie?

Marie. Prosím vás, odpovídejte otcí.

Solmonov (přikročí rychle k němu, uchopí jej za obě ruce a pevně se mu do očí dívá). Mé sestry čelo — mé sestry oko — její tichá, milostná tvář; avšak — (odstoupiv od něho, polohlasitě před sebe) — není možná věřiti, že to muž jiný, nežli Fedor!

Marie. Otče, otče! nenechte to důležité okamžení uplynout!

Solmonov. Milý, ušlechtilý Alexandře! rcete — avšak, pro vaši zemřelou matku, vyznejte pravdu!

Alexander (překvapen). Ó Bože — má matka!

Solmonov. Pro vaši šlechtnou, nešťastnou matku!

Alexander. Nač se mám přiznati?

Solmonov. Víte o žalostném místě, kde jste se narodil?

Alexander (s podivením). Nevím.

Solmonov. Nedošla vás nikdy zpráva o rodičích?

Alexander. Nikdy.

Solmonov. Ani o blízkém neb vzdáleném příbuzenstvu?

Alexander. Nikdy.

Solmonov. Jak jste přišel do Tobolska?

Alexander. Jako žebravé pachole, osm let stár, tak mi Feodrovna povídá, má pěstounka.

Marie (před sebe.) Nebesa, on žebral!

Solmonov (s sepiatýma rukama). Tedy žádné stopy, žádného zdání o vašem rodu?

Alexander. Žádného.

Solmonov. Nuž, o nebesa! kam váš paprslek nezasvitne, tam jest marno všechno hloubání lidské!

Výjev desátý.

Alexej, předešli.

Alexej. Bohu chvála, že jsem vám na stopu přišel, pane Alexandře!

Alexander. Co jest? mluv!

Alexej. Sedím v myšlénkách v hostinském pokoji, kde nic tu nic. Najednou se rozltnou dvěře, a na prahu stojí můj pán v tom čtvrtliberním kabátě.

Alexander. Já?

Alexej. Nikoli — dejte mi jen vymluvit — byl to cizí pán, ale k vám podoben, jako byste mu sám sebe byl zapůjčil.

Marie. Bratranec!

Solmonov. Můj synovec!

Alexej. „Je tvůj pán doma?“ tázal se mne, a tváře mu hořely jako rozpálené železo. „Vždyt jste to vy sám, pane Alexandře!“ odveču na to — to pozorujete, že jsem ho měl za vás —

Alexander. Dále! dále!

Alexej. „Ty's mezek!“ řekl on na to; „přestaň se mýlit, a pomoz mi jej hledat.“ — S tím mne popadl za ruku, táhl mne s sebou, a ptal se mne toho tolik a tak čerstvě za sebou, že bych se byl bez mála spletl.

Alexander. Nač se tě ptal?

Alexej. Odkud pocházíte, kolik let jste stár, jak jste se až potud jmenoval, a Bůh milý ví, co! — „Také's mu někdy něco dobrého udělal?“ ptá se mne najednou zůstana státi. — „I u všech Kalmuků a Tatarů! to věřím, vždyť mu již na sedmý rok upřímně sloužím, a mám jej tak rád, jako svou Soběnků!“ — Já se tak ozval, a on mně padne okolo krku a přitiskne mne na prsa, že se duch ve mne zatajil. Lidé zůstávali na ulici stát; on ale nic se na to neohlížel a ptal se jedno za druhým.

Solmonov. Kterak on se domnívá?

Alexander. Dělej, ať přijdeš ke konci.

Alexej. Jsem již u konce. „Teď se ztrojnásob, věrný sluho!“ zvolal ten pán, „hledej svého pána, a najdeš-li jej dříve nežli já, odevzdej mu tento list.“ — S těmi slovy dal mi toho kus papíru — (vytáhne psaní z Tobolska) já jsem běžel do města ptát se po vás, on ale utíkal do přístavu. (Všecko jest u největším napnutí. Solmonev a Marie nespustí s Alexandra oka.)

Alexander (rozvine psaní; malý lísteček vypadne z něho na zem, aniž si toho všimne). Co vidím? Písmo mé pěstounky! Jak se dostalo do Archan-gelska a do cizích rukou? (Čte, z počátku běžné a tiše.) — — „je-li ruka její ještě svobodna, a úmysl Váš

žádosti mé neodpírá — — — kupci Solmonovi následující tajemství“ —

Solmonov. Tajemství — mně?

Marie. Bože! v těle i v duši trna!

Alexander (čte). „Plukovník Karamzin stěhoval se před šestadvaceti lety do Ochozka. Na břehu Lány zachvátila i jej, i manželku jeho, Solmonovu sestru, náhlá smrt. Právě byla porodila dvojčata, a ta měla ku svému uji do Archangelska býti poslána. Leč právě když se s nimi sluha na cestu měl vydat, upadlo jedno pahole do prudké nemoci, tak že toliko s jedním do Evropy se ubíral, nechaje druhé blízké a jisté smrti za kořist. Avšak vůle Nejvyššího jináč byla uzavřela.“ —

Marie. Otče! otče!

Solmonov. Vůle Boží jináč byla uzavřela. — Čtěte! o čtěte!

Alexander (čte). „Nový život vdechl Bůh do outlinkých oudů — nemluvně zůstalo.“

Marie. Ó Alexandře!

Solmonov. Tiše, tiše, dcero má!

Alexander (čte). „Vdova po chudém kozákovi se ho ujala. Nejedenkrát dala Solmonova v Archangelsku po kupcích tam cestujících o živobyti synovce jeho zpravit, leč nikdy od něho slova nedostala.“ —

Solmonov. Ti nelidé snad mimo bránu mého domu kráčeli, ničehož mi neohlásivše!

Alexander (čte). „I navykla mu konečně, přivlastnila si je, a vychovala jak mohla.“ —

Marie. Odplat jí to, otče na nebesích!

Alexander (čte). „Když bylo pacholetí osm let, umínla si s ním starou družici v Omsku navštívit. I přivedla je šťastně k přítelkyni své, leč tam se jí jednoho dne zatoulalo, aniž se bylo kdy do jejích rukou navrátilo.“

Marie. Bože! jak zázračně tvory své vychováváš!

Alexander (čte). „Snad že brzo na to stalo se, že cizí chlapec na našem dvoře do sbírání třísek se dal a do kuchyně mi je donášel.“ (Stojí nějakou dobu, jako by se na něco upamatovati chtěl.) „My jsme byli bez dětí. Jeho vyzáblá ale příjemná tvář vzbudila v nás útrpnost — podrželi jsme jej. Jeho dobré chování, jeho vtip, jeho outlé, upřímné srdce zjednaly mu úplnou přízeň naši, tak že jsme mu jméno rodu svého dali — byltě potud bezejmenný — a za vlastního jej přijali. — I pomyslete si radostné mé překvapení, an před dvěma dny stará žena u mne se ohlásila, a podivným souhlasem mnoha okolností mne přesvědčila, že ona první chovatelkou mého Alexandra byla.“ — (Ustrne, nohy se pod ním třesou.) — „Jestli tedy syn plukovníka Karamzina, jest synovec obchodníka Solmonova, a jest vlastní bratr —“ (Slzy mu zalejou slovo, dlouho se k nebi dívá, až pak hlasem úpěnlivým zvolá:)

Veliký, neskonalejší Bože! díky Tobě, že's odhalil oblak, jenžto lůno rodu mého zakrýval! Ó lidé, vy, jenž u prsou matek svých jste vyrostli, vy nevíte, jaká to lítost, žádnému nenáležeti!

Solmonov. Mně náležíš! Jsem tvé matky bratr. Mně tě otec umíraje odeslal, a já se k tobě před Bohem i před světem hlásím. Alexandře! Karamzine! obejmí svého ujce!

Alexander. Ó, můj ujče! — Marie! duch tvůj to včera předvídal, a já jsem nerozuměl slovům tvým! — Avšak — ó nechtež, ať dočtu pěstounky své materskou vůli, ať dočtu její slovo, její radu, a poznám další její úmysl. (Čte.) „Všecko to, přáteli! povězte a přečtete mému Alexandrovi. Povězte mu také, že jsem radostí plakala. Najdet tam lidi, kteří znali jeho otce i matku; najdet tam — ó kéž mi možná býti toho svědkem! — najdet tam i laskavého ujce, upřímného bratra“ — Bratra! ó, nebesa! kde jest můj bratr? Nejsem snad daleko od něho? Ó dovedte mne k němu!

Solmonov (k Alexejovi). Do přístavu že běžel?

Alexej (nemůže pro pláč ani slova ze sebe vypravit).

Alexander. Mluv! — Co? pláčeš? Ó můj dobrý Alexeji! ty pláčeš radostí, a nevíš, co to jest, když člověka na holé silnici seberou. Co jest roz-

koš tvá proti té rajske blaženosti, jenž rozdechuje prsa má?!

Alexej (s pláčem). Aj, je-li někdo s to, více se radovat, nežli já: do hadrů mne zaobalte, v kterých jste někdy žebрал, a vežeňte mne mezi divé Manžury!

Katinka (přiskočí). Tu leží ještě jeden papír. Snad že také k tomu náleží? (Zdvihne lístek a podá jej Marii.)

Marie. To psal Fedor.

Solmonov (přistoupiv k Alexandrovi). Tvého bratra ruka.

Alexander. Mého bratra písmo?! Ó dejte, nechte mne je čísti! (Čte.) „Bratře!“ — Mně, od bratrské ruky, a mně! — „Nebe Tě zahání ze všech všudy ulic, po kterých já kráčím, tak že Tě v Archangelsku nadarmo hledám. Ach, snad to znamená, že nejsem hoden, abych Tě první na srdce tiskl. — Pospěš k Marii! Ona Tebe milovala, dřív než Tebe poznala. Zahanben upouštím od svého práva, ježto mi otec její z otcovské lásky daroval. Budiž ona Tvá! Zachovej jen ujcovo srdce svému bratru Fedorovi.“ — Marie!

Marie. Alexandře!

Alexander. Můj dobrý ujče —

Solmonov. Vezmi ji! A ten lehkomyšlný budiž — ach, můj Bože! vždyť jest z mé sestry, jak mám na něho zanevřít?

Katinka (ježto se náhodou k oknu přiblížila). Tu spěchá pan Fedor! (Volá ven.) Nahoru! nahoru!

Alexander. Kde jest?! (Přikročí k oknu.) Kde? (Volá na ulici.) Bratře! bratře! ó nebeské spatření! Není-li to bratr můj, tedy jest povětrí čistý, veliký potok, a v zrcadle hladiny jeho vidím sám sebe! — Ven! do bratrských rukou! Fedore! drahý, milovaný bratře! (Běží ven. Když přikvapí na práh a otevře dvéře: tuž Fedor chtě vkročiti v náručí mu padne.)

Solmonov a *Marie* (hrnou se k nim).

Solmonov. Bratří! dívky mé sestry! matka vaše dívá se na vás!

Marie. Můj Alexandře!

Alexej. Hněvej se na mne nebo nehněvej, Katinko, musím tě obejmout! (Padne jí okolo krku.)

(Opona spadne.)

NB. Rozumí se samo s sebou, že ten samý herec oba bratry představovati musí, a že jiný mladý muž té samé tělesnosti ve Fedorovu oděvu ven kvapíciho Alexandra na prahu — nebo-li raději *za dveřmi* otevřenými potká a s bratrskou vroucností obejmje.

Klicpera III.

15

Friedrich Bojovný,
poslední Babenberk.
Truchlohra v pateru dějství.

*

O s o b y:

Friedrich, přímím *Bojovný*, vévoda Rakouský a Štyrský, poslední *Babenberk*.

Hrabě *Lichtenstein*, polní maršal.

Hrabě *Trautmansdorf*, kancléř.

Bohumil Frouel, polní hejtmán.

Jindřich, dvorní písař.

Jetřich, hrabě *Eberstein*, císařský poslanec.

Kunrad, purkrabě Normberský, císařský náměstník ve Vídni.

Sofie, césarevna Řecká, *Friedrichova* choť, s ním rozvedena.

Helena, mladá její komornice.

Bolemila Kotenská, dcera *Kotnova*, rytíře Moravského.

<i>Jaroslav ze Šternberka,</i>	} pánové Čeští.
<i>Václav Berka z Dubé,</i>	
<i>Vilém ze Skály,</i>	

Starosta Vídenský.

Hadmar, starosta Novoměstský.

<i>Vikbald,</i>	} Rakouští důstojníci.
<i>Kuno,</i>	

Sklepník vévodský.

Borka, stará hospodská.

<i>Čeleladín,</i>	} čelnější Tataři.
<i>Balk,</i>	
<i>Turan,</i>	

Lékař.

Vojsko Rakouské.

Vojsko České.

Vídenské a Novoměstské měšťanstvo.

Mužstvo vesnické.

Tataři.

Místo děje: Vídeň, Nové Město zavídenské a jiná místa
ve vévodství Rakouském.

Čas děje: První polovice věku třináctého.

Dějství první.

Neveliká vévodská síň v zavídenském Novém Městě.

Výjev první.

Friedrich sedí na trůnu vévodském. Po obou bocích jeho více věrných jemu pánů, nejbližše jeho v pravo hrabě Lichtenstein a hrabě Trautmansdorf a jiní, v levo Bóhulib Preusel a jiná šlechta rakouská a štýrská. Ostatní jeviště naplněno Novoměstským měšťanstvem po obou stranách sestaveným. V čele strany levé starosta Hadmar.

Friedrich (vstav na trůnu státi zůstane).

Kdo by jiných důkazů věrnosti,
lásky a úplné oddanosti
od měšťanů Novoměstských žádal,
zpozdilý by byl neb násilník.
Co se chrtů zvěře žádostivých
na jelena uštve stíhaného:

tolik vojáků císař svolal na mé
 sídlo, toto vaše pevné město,
 pevné zděmi, pevnější však vaší
 věrností. Přísám Bůh! každý dům váš
 byla pevnost, vojskem obléhána
 útok jeho statně odrážejíc.

Sta kádí krve skvostné
 z města toho vyváženo, mnoho
 vdov tu tím púletím v černém
 rouchu se zjevilo, mnoho dívek
 ovdovělo, prv než ženami se
 staly, mnoho domů, skvělou tváří
 na vás pro se dívajících prázdné
 oči, jako kostry, v strach a hrůzu
 dítek vyděšených vytřešňují.

Hlad vás soužil, odbojník ten storamenný,
 vši potřeby nedostatek na vás
 uléhal: a neskloněna stála
 šíje, ač jste zdáním velmi snadno
 omluveným, bíd se mohli zhostiti.

Prvé klesla síla nepřítele,
 nežli ve mne vaše důvěra;
 pročez sídlo vaše doživotně
 „Věrným Městem“ budu jmenovat.
 Každý z vás má právo k vděčnosti mé,
 k uznalosti a mé milosti.
 Mluvte směle, co ode mne žádáte?

Hadmar. Budiž dáno, s touhou srdcejataou
co si žádá oboje tvé vévodství.

Dvoji jest to —

Friedrich. Jmenujte je!

Hadmar. Naději,

ó vévodo! že nezemřeš — kéž by
pevný byl tvůj život, jako cedru
v Libanonu! — že nezemřeš z vlastní
krve bez dědice.

Friedrich. Jehož věčná moudrost Boha vzývej, pra-
otecům mým

zemí vašich vládu svěřila.

První choť má, Gertruda to Brunsvická,
jako růže ve svém rozlistění
s lůnem Bohem požehnaným zemřela.

Darem nebes dána mi pak Sofie,
lepotvárná, duchaplna a
libomravná Řecká césarevna.

Jako rosa kvítky vedrem uprahlé,
tak mne něžná láska její blažila.

Avšak osudem že skličena
plod života svého neslibovala:

starostlivý otec s ní mne rozvedl.

Moudřeť smýšlel s rodem svým můj otec;

leč nejen že nebe pozemského

zlatá brána na vždy jest mi zavřena;

svár mi po ní s králem Belou zůstal,

jenžto sestry choti své chtě mstíti

doživotný boj mi přísáhal. —
 Po dlouhém pak, žalu plném čase
 dcera z rodu knížat Meranských
 do lože jsem manželského povolal.
 Avšak pozdě objevena vědomost,
 blízkého že příbuzenství mezi
 námi jest, dědice pak žádaného
 ani od ní nelze očekávat:
 srdce mé po lásce prahnoucí
 denně více od ní uchyluje.

Hadmar. Ve věku jsi, pane! nejjařejším,
 k novému hled sňatku přikročiti.

Friedrich. Prvé jest nám na to pomysleti,
 bychom bouři po vévodství jak po
 moři rozvlněném těkající
 nezhrozenou myslí upoutali. —
 Jmenujte mi druhou žádost svou.

Hadmar. Odpust Vídni, milost budiž zbloudilým!

Friedrich (nevle). Jak že? odpustit těm zrádcům
 Vídenským?

jím, již vyzuvše se z poslušnosti,
 lvem mne zvouce krvežíznivým,
 míru, spásy jeho nepřitelem,
 že jsem svá i jejich práva chránil,
 u císaře nového si poslem
 panovníka vyžebravali?
 Nesložili, mně zrušivše danou,
 Friedrichovi novou přísahu

celou zimu u nich pobývšimu?
 Rány Boží! město Vídeň, mé to
 město, které děd můj Jasomirgott
 z vsi chatrné městem učinil,
 pyšnice se městem říšským jmenují.
 Přisám Bůh! až z města toho starou
 ves zas udělám, na vrch Leopoldův
 s věrnou družinou se přestěhuji,
 blažení kde Babenberci sídlili.
 Živ Bůh! co my tady hladem mřeli,
 pro svobodu, samostatnost krev svých
 srdcí vylévali, odrodilci
 oni od Kunrada Norimberského,
 císařova náměstníka, volně
 brali předpisy a zákony.

Hadmar. Trpce toho lituji.

Friedrich. Lítosti té musím mítí důkazy.

Trestat bude přísnost spravedlivá;
 avšak prosba vaše budiž přimluvěm.

Výjev druhý.

Jindřich, předešlí.

Jindřich. Divnou zprávu Milosti Tvé přináším.

Co ve Vídni ještě tvoji poslové
naposledy k poslušnosti volají:

má purkrabě Norimberský Kunrad
hlučný sněm na poli Tulenském,
odbojný tvůj lid tam svoláváje.

Friedrich (sběhne s trůnu). Ha! — Nuž, moji věrní!
mám to trpěti?

Měšťanstvo. Rouhání to!

Hadmar. Nabádání svodné!

Kunradův to návod zlomyslný! —

Friedrich. Zlomyslný sám, kdo k radě zlomyslné
uchem nakloněným přislouchá!

Taste meče, ač otupělé,
budou ještě dobré v rukou našich,
sněm rozplášit na poli mém Tulenském.

Hadmar. O, vévodo! trestej milostivě.

Dávno oni pána svého neviděli;
zastydí a zachvějí se, zhledše
opět vládnou, velebnou tvou osobu.

Friedrich. Pravím ti, že útrpnost svou v okovech
jsem uvěznil, z nichž jen plné pokoře
možná jest ji opět vybaviti.

Jednal jsem kdy jako divé zvíře?
 Nemusela přikrost milosti se
 vždycky podrobiti? A jak s námi
 ve svém svatém právu stojícími
 v trudných našich tísních nakládáno?

Rcete, rádci moji nejřednější,
 vy, jichž zásluhy až k hvězdám sahají,
 Lichtensteine, Trautmansdorfe! mluvte,
 jaký trest mi stav můj ředpisuje?

Lichtenstein. Dlouho otec shovívá a odpouští;
 leč když dítky přes oboje v zkázu
 svou se řítí, tu je jímá, tuze
 poutá, byt by zašly ve vazbě té
 zuříc proti němým řetězům.

Trautmansdorf. Slyš je, pane! bez vina-li jejich
 jest jen kámen proti skále jejich
 provinění: od kamene toho
 nerač zraku svého odvracetí.

Friedrich. Zhůru, moji Rakušané! — hanba,
 hanba, že to proti Rakušanům! —
 Dnes chci ještě s vámi ve Vídni být,
 aneb s tělem mým se navrátivše,
 do hrobky mne ve svém chrámu uložte!
 (Odkvapí. Všickni odejdou za ním.)

Výjev třetí.

Tulenské pole. Vzadu Lysá Hora. U prostřed velická planá hruška, pod hruškou zvýšené sedadlo, v pravo i v levo od něho do půl měsíce vybíhající lavice.

Kunrad a starosta Vídenský přijdou za řeči, za nimi mnoho Vídenských měšťanů a mužů ma-
loměstských i vesnických, mezi nimi Kuno. Po
krajích celého jeviště stráže jsou vystaveny.

Kunrad a starosta v popředí.

Starosta. Nové Město, praviš, Mocnost tvá! že jest
odsazeno?

Kunrad. Tak jest. Leč dnes teprv
s prvním jitra úsvitem vojska odtáhly.
Císařským-li, čili jiným rozkazem,
z žádné strany nejsem uvědomen.
Avšak jistá dochází mne zpráva,
na cestě sem že jest posel císařský,
Jetřich, statný hrabě Eberstein,
jemuž důležitá poselství
tolíko se svěřují. Tuť tedy nám
světlo přijde ve tmách tápajícím.

Starosta. Pak bych radil, bychom v hradbách
našich,

nikoli však v šírem poli sněmovali.
Výsledkem tím oduševněn nenechá nás
Friedrich tady dlouho rokovati.

Kunrad. Máť on ran dost v městě polomrtvém
 léčiti. Za týden sotva jemu
 brky zrostou, aby jako divý
 sokol po horách i po údolích
 mohl lítati. — Přikročme k práci!

(Zasedne na sedadlo povýšené, v pravo vedle něho sta-
 rosta a vedle toho starší měšťané Vídenští. Na stoličce
 v levo sednou starší venkované.)

Kunrad. Oznamuji vám, počestní měšťané!
 milí rolníci a vinařové!

že dnes z jitra Nové Město volně
 opět započalo dýchat, pak-li
 vojsko neodtáhlo, zemdlené své
 odbojníky do osidel lákajíc.

Budme bdělí, na vše připraveni.

Vím, že slibu mužně dostojíte,
 ježž jste císaři a pánu svému
 v přítomnosti jeho učinili.

Jeho jenom velemocnost může
 vás i dítky vaše zhouby jistě
 uchrániti. Máte toho příliš
 mnoho důkazů, že Friedrich Babenberg,
 vášnivý jen, nepokojný bojovník,
 nepřestane na jatky vás vodit,
 nivy vaše válkou pustošiti,
 až vás všechny, též i sebe zničí,
 tak že blaha míru žehnaného
 po věky tu občan nepozná. —

Možná, týž že Friedrich Babenberg
pole, ač jen slabé, na nás sebere;
hledte jeho jakékoli nájezdy
skalopevnou myslí odrážeti.

Kuno (jenž stojí za venkovany sedícími).

Řeč to, pane! snadná, jako tomu,
kdo v divokém krupobití sedí
pod střechou. Věz, strašnější než divé
krupobití, jest náš vévoda.

Ani jeho zraky plamenné,
ani rachot bystrých jeho kopí
nedají se lehce odrážeti.

Kunrad. Kdo jsi?

Kuno. Syn jsem otce nemocného,
Dürnsteinského vinohradníka,
kterýžto mne, jako věrný Rakušan,
ve jménu svém k vašemu tu sněmu
posílá.

Kunrad. Mám právo, ptáti se tě,
komu věrný jest tvůj otec Rakušan?

Kuno. Komuž, nežli svému vévodovi,
který tebe, lichomluvný cizince!
přiblíživ se s sídla tvého sfoukne,
jako vítr list s té hrušky nad tebou?

Kunrad. Odzbrojte a zatkněte jej, strážníci!
(Stane se tak.)

Výjev čtvrtý.

Vilibald, předešlí.

Vilibald (stavě se poněkud opilý, leč spíše veselým).

Hejsa! povětrí se překocuje,
nemohouc se dosti čerstvě sokolovi
v prudkém letu s cesty uhnouti.
Běda jemu, koho křídlem ztřískajícím
jako mečem krvolačným zasáhne!

Slyšte děsnou novinu,
přes Tulenskou rovinu,
žene se krvavá seč,
utečte, utečte, přeč!

Kunrad. Odstraňte mi toho molka, čili
šilence!

Vilibald. Kdo hříchu je si vědom,
zvláště zrady, skvrny nejčernější:
ten ať dá se v koty, aneb padá
v podkolení, v těsná prsa ať se
bije, blížít se k vám v krutém hněvu
anděl smrti s mečem plamenným.

Hleďte! tu je, tu je! sláva! sláva!

(Větší část lidu obojího prchne, tak i také stráž, zbraň
Kunovi odejmutou zahodivši. Co tu zůstane, na kolena
padne, sepiaté ruce pozdvihujíc. Kunrad zůstane seděti.)

Kuno (sebere svou zbraň).

Výjev pátý.

**Friedrich, Lichtenstein, Trautmansdorf,
Preusel, Jindřich, měšťanstvo novoměstské
a vojsko. Předešlí.**

Friedrich (do popředí kráčí, k Lichtensteinu mluvě).

Lid můj Štyrský musí se již k Vídni

blížit. Odsspěchej, můj Lichtensteine!

říd jich smysly, kroky, meče.

Čtvernohé co zvíře v krále svého lva,

tolik Štyřan v osobu tvou důvěřuje.

Lichtenstein (skloniv se odejde, něco vojska s ním).

Friedrich (pokyne na Jindřicha, který k němu přikročí).

Poznamenej muže tyto kající,

ty sem jistě svedla marná zvědavost.

(K lidu tomu.)

Kdybych vás tak v chrámu božím viděl,

velmi byste se mně zalíbili;

zneužívá se té pocty přede mnou.

Odejděte k svému každý povolání!

(Lid odejde.)

Friedrich (obráti se ke Kunradovi).

Ty jsi Kunrad, markrabě to Normberský?

Kunrad. Toho času zpravce v této zemi.

Friedrich. Zbytečné tu jest tvé zprávcování,

jako ostrovidu třetí oko,

Klicpera III.

16

jako měsíc s marnochlubnou tváří,
když pán světla vyjde na obloze.
Vzchop se rychle z místa tobě neslušného!

Kunrad. Nikdy markrabě Normberský místa
sobě svěřeného neopustil.

Ty však přes Dunaj odejdi, nebo přes
Drávu, ano přes Litavu k Uhrům,
kde u věčných nepřátel svých spíše
najdeš útulku, než v této zemi,
kde tě tíží klatba císařova.

Friedrich. Necítím ji na svých silných bedrách.

A kde vidíš strašný její účinek?
Zavřel Linec, Nové Město, Hainburk,
Medlink, opatství Svatého Kříže,
Hradec, Marburk pevné brány přede mnou?
Vždyť by mi tu žádný pastýř nedal
krovu, ani krmu ani nápoje,
nedím k odpočinku lůžka teplého!

(Ukáže na svůj průvod.)

Proč ti muži, vášní, bohabojní,
co od psance od mne neodpadnou?
Proč přes vůli císařovu, jako
plavci hvězdu svou, mne následují,
hlad, bolestné rány se mnou snášejí,
se smrtí co s útlou dívkou hrajíce?
Vždyť by spíše poutati mne měli,
jako štíra z Boží země vyhladiti,
aby jsouc mnou neporušeni

časné tak i věčné spásy dospěli. —
 Moh' bych dále ještě důvoditi,
 že tu žádný mimo tebe, lid pak
 tebou zalouzený, v klatbu nevěří:
 kdybych na spěch neměl, dnes chtěl ještě
 ve své Vídni večereti. Pokračujme —

Kunrad. Připomínám tobě, Babenberku!
 že jest Vídeň město říšské, a že —

Friedrich. Vídenských se na to zeptáme,
 kteří vědět budou komu náleží.

Ty pak, markrabě jsa Normberský,
 místa svého nesmíš opustiti;
 pročez ustup násile.

(Pokyne na Preusla, který vzav několik bojovníků svých
 s sebou jej odvede.)

Kunrad (odcházeje). Násilníku!
 odpovídej za to císaři!

Friedrich. Hle! tu Lysá Hora! hrad Babenberg
 nádherně se v slunci vypíná.
 Slavné sídlo šlechtných mých otcův
 svědkem budiž našeho dnes vítězství!

(Odkvapí.)

Trautmansdorf (k Vilibaldovi).

Zrušte stopy jejich tady sněmování!

(Odejde, všecko za ním až na Kuna a Vilibalda, kteří
 s několika bojovníky sedadla lámou a ven vyhazují.)

Kuno. Počestnou tu hrušku necháme snad
 stát?

*

Vilibald. I stůj si, až ji věk ztráví.

Kuso. Hruškou sněmovní ji budem nazývat.

(Odejdou s bojovnsky.)

Výjev šestý.

Krajní ulice ve Vídni, vzadu brána otevřena.

Zdaleka slyšeti jest bubny, polní trouby a ryk
útoční. Zvonění na poplach. Z brány otevřené vy-
hrnou se utíkající starosta a měšťanstvo,
ježto bylo při sněmování. Pomalu víc a víc se jich
schází.

Starosta (na polo zmotaný). Zavírejte bránu!

(Brána se zavře.)

At se skalou, špalkem

zatarasí. —

(Nosí se kamení a velká dřeva do brány.)

Jeho tvář, ach, sličná jindy,
vlídná, přívětivá, je teď strašlivá!
Z jeho očí plamen vyšlehuje,
jeho hněv je divá bouře na moři! —
O, ty jeho neskončené války,
a to naše pošetilé odbojství!

Láska, věrnost k našim Babenberkům,
 pro kníže a pro vlast obětavost
 byly po šlechtelných rodičích
 nejskvostnější naše dědictví!
 Kleno budiž naší zběsilosti,
 která nehrozíc se velezrady
 cizí vládu do vévodství volala,
 pána svého dědičného boji
 s světem nepřátelským vydala!
 Běda! spáleniště v Novém Městě
 dražší, milejší mu býti musí,
 nežli u nás nádherný hrad otcovský!

Měšťané. Kéž by se tak nikdy bylo nestalo!

Starosta. Pro dobrý Bůh, co činíte?! Ať jest mu
 brána otevřena!

(Z brány se opět všechno vynáší, otevře se.)

Svolávejte

dcerky, dívky své, ať snesou květiny,
 sypají je v cestu jeho jako
 vítězi. Jest věru vítěz nad chmurami
 nepřátel!

(Několik měšťanů odběhne.)

Těm zvonům vytrhejte
 bouřlivé ty jazyky! Ať slavně,
 slavně, samou slávu vyzvánějí!

(Opět několik měšťanů odběhne. Za chvíli slyšeti jest
 slavné vyzvánění.)

Ach! děd jeho, kníže Jasomirgott,
chrámu svatoštěpánského základ
učinil, a věže krásné polovice —
a ty zvony, jeho zvony, stvořeny, by
Bohu k slávě, jemu na čest věčně
prozpěvovaly — o, město, město
naše, jak napraviš tu svou nevděčnost!
Měšťané. Nevděční jsme! hodni trestu přísného!

Výjev sedmý.

Hadmar, předešlí.

Měšťané. Nepřítel náš! posmívá se, z brány
ven jej vynesme!

(Chtějí se Hadmara chopiti.)

Starosta (docela opět se zpamatovav).

Ustaňte! zpátky! —

Vítej, starý soudruhu! přicházíš-li
utěšitel v neštěstí.

Hadmar (ruku mu podáváje). Co soustrastník,
rádce upřímný. — Na druhé tam straně
útok činí hrabě Lichtenstein,
město pak se brání v horném zápalu,
smůlu snášíc na oheň již dosti
roznícený. Kaž jim rychle ustoupit,

brány všechny zotvírati, povolným,
kajícím vám bude odpuštěno.

(Na pokynutí starostovo několik měšťanů se rozejde.

Bubny a trouby na blízku.)

Starosta. To jest Friedrich! Běda Vídni, běda!

Měšťané. Běda Vídni!

Hadmar.

Běda Vídni, pakli

s neodmluvnou poslušností vůli

jeho hned se nepodrobíte. —

Neradím vám, tady jeho čekati.

Pojďte se mnou, tvářnost má mu
připomene, že jsem v dnešních hrozbách
jeho prosebným byl vaším přimluvčím.

(Odejdou. Slavné zvonění nepřestává.)

Výjev osmý.

Síně ve Vídenském hradě vévodském. V pravo, více v popředí, stolec vévodský.

Přicházejí: Přednosta, Hadmar a mnoho čelnějšího měšťanstva Vídenského. Na to: Friedrich, Trautmansdorf, Preusel a více šlechty. Brzy potom Jindřich, po něm hrabě Eberstein. Měšťanstvo postaví se v levo proti trůnu. Friedrich vstoupí na stolec, šlechta po jeho levé ruce se sestaví.

Starosta. S jemnou myslí, tichou, nezhrozenou
jindy jsem do hradu chodíval.

Hadmar. Těžké musí býti vědomí tvé,
které málem porušené mysl
naši kalí, prsa rozbuřuje.
Doufej v Boha, že dnes pokojněji
spáti budeš, a sny příjemnější
pot ti s čela budou stíratí.

(Fanfary.)

Friedrich (s průvodem svým vystoupí).

Starosta (a měšťanstvo s ním padnou na kolena).

Milost, dobrotivý otče náš!

Friedrich (zhlednuv Hadmara poněkud se zarazí, potom zrakem pátravým tvárnosti měšťanstva přehlíží; po malé době kynutím ruky káže, aby vstali, což se stane).

Přineste mi klíče města, všecku
zbraň a výsady, ješto jste z cizích
rukou přijali.

Starosta (s měšťanstvem smutně odejde).

Hadmar (pro sebe). Kéž by horlil, káral, zlořečil;
na to ticho hrůzná bouře vypukne.

Jindřich (vystoupí).

Císařský posel, hrabě Eberstein,
Milosti Tvé hlásí příchod svůj.

Friedrich (překvapen).

Eberstein! (Pro sebe.) To dobré znamení! —
Že jsem právě v trůnní síni se svým
kmonstvem, a rád přijímám
z dvoru císařského poselství.

Jindřich (otevře Ebersteinovi dvéře).

Hrabě Eberstein (vkročiv uprostřed jeviště naproti
trůnu se postaví).

Nejjasnější pán a císař můj, Friedrich
Hohenstaufský, jména toho Druhý,
vévodské Tvé Vznešenosti vzkazuje
blahomilostivé pozdravení.

Friedrich. Budiž pozdravení to mi rukojemstvím,
že se vrací ke mně milost císařská,
právě když ji nejvýš pohřešuji.

Vzkázání to blahomilostivé
tím jest váženější, že přichází
z důstojných úst Ebersteinových.

Známoť jistě císařské jest Jasnosti,

že jsem jako holobradý bojovník
s Ebersteinem v jednom stanu spával,
od něho se v poli dýchat učil;
i nechtěl on po předlouhém čase
žádné to shledání stínem
mračného rozehodu zasmušiti.

Eberstein. Lahodný to upomínek na časy,
v kterých slunce utěšenější
na první říši v světě evropském
s celou milostí svou zářilo. —

— Podávám Výsosti Tvé list úvěrný.
(Podává vévodovi list zapečetěný. Vévoda jej otevře
a prohlédnuv Trauttmansdorfovi, ten pak Jindřichovi ho
podá.)

Výjev devátý.

Starosta s měšťanstvem, předešli.

Starosta (s klíči na podušce, na trůnním stupni klekne).

Friedrich (vzav klíče Trauttmansdorfovi, ten pak jinému
je podá).

Starosta (hluboce se skloniv, na předešlé místo odejde).

Měšťan jeden (několik pergamenových závitků na jiné
podušce nesa u stolce taktéž klekne).

Měšťané ostatní (přinesše jedenkaždý náručí rozdílné zbraně vzadu nedaleko dveří stranou ji skládají, a pak sestaví se opět, jako prvé stáli).

Eberstein (s podivením na to se dívaje).

Avšak — vidím, že jsem v nečas přišel —
přijdu dobou jinou na volání --

Friedrich. Zůstaň, žádám tebe, zůstaň a buď svědkem očitým, jak s městem jednám, do něhož po celém roce právě nyní s brannou rukou jsem se navrátil. Kdo ví, jakým kalným průlivem zpráva ta by došla mého císaře.

(Ukáže na závitky.)

Výsady to, jimiž měšťanstvo mé obdařeno u mé nepřítomnosti.

(Vzav první závitek do něho se podívá.)

Bohaté, ba věru! císařské nadání založeného tady učiliště. Račíž nejhlubší můj vděk císaři a pánu svému oblásit.

(Podává závitek ten starostovi, zrak svůj do druhé listiny napínaje, tak že se na starostu nepodívá.)

Starosta (pokorně skloněn proň chvátá).

Friedrich (čte). „Videň budiž městem říšským,
jako

Cáchy, Frankobrod“ — Hle, pane hrabě!
tato levá ruka navádí mne,
abych roztrh' tuto skvostnou listinu;

leč že z levé strany dobrá rada
málo kdy přichází, a že císařův tu
podpis, Jehož Jasnost ctím a velebím:
neposlechnu ruky neblahoradné.

(Na městanstvo zahřímá.)

Vídeň zůstaň vlastní říše městem,
městem vévodským, to Babenberským!

(Podav zázitek ten Trautmansdorfovi, dále prohřívá.)

Výsady — a nic než výsady města
říšského. Kde města toho nestává,
zjalovějí všechny výsady.

(Podá všecko Trautmansdorfovi.)

Měšťan (s polstářem do pozadí odkročí).

Friedrich. Nuže, hrabě Ebersteine, k poselství!

Eberstein. Jeho Jasnost císař Friedrich, ve své
velmožnosti mírný, shovívavý,
dlouhý odpor přísně tresce; avšak
míru, odčinění veliké své
srdce nikdy nezavírá. Tak i
Výsosti Tvé neodvislost násilnou
dlouho snášel, káral, napomínal,
až když míra poklésků těch byla
na vrch přeplněna —

Friedrich. Přisám Bůh!

buď ta míra velmi malá, aneb
se mi poklésků těch — bez poklésku
není koně! — aneb se mi poklésků těch

hodné pásmo připředlo! Jsem tobě snad
povědomý?

Eberstein. Kázáno mi, udati je
zejména.

Friedrich. Jsem žádostiv.

Eberstein. Pomoci Tvé
Výsosti k výpravám Italským
dovolat se byla věc nemožná.

Friedrich (pokyne na Jindřicha).

Jindřich (odešel hned se vrátí s listinou).

Friedrich (vzav listinu podá ji Ebersteinovi).

Listina to nejslavnější paměti
Friedricha Prvního, taktéž Hohen-
staufa,

přijmím Rusobradého, kde zemi
tuto pod i nad Enží v markrabství
jedno spojuje, na vévodství je
povyšuje, výsady mu štědře
uděluje. Ať se líbí Tvé
Důstojnosti, článek nejposlednější
dobře nahlédnouti, který praví:
„Vévoda ten k žádné berni, k žádné
pomoci, leč proti Uhrům, není
zavázán!“ — I kdož by nemyslel,
že co Friedrich První zákonem psal,
u Friedricha Druhého též zůstane
zákonem?

Eberstein. Dál Výsost Tvá syna
císařova, Jindřicha a to, který
vzdav se citů přirozených otce
s trůnu usiloval svrhnouti,
mocně's rukou brannou podporoval,
velezrady účastným se učinil.

Friedrich. Rány Boží, opak toho! Svata
svého zastával jsem proti litým
nepřátelům, jižto jako vlci skopa
shlukli se jej udáviti. Na to
pak jsem s větrem spěchal do Furlanska,
kam byl císař přišel z Apulie,
abych syna smířil s otcem hněvivým,
což by také v spásu obou, celé
říše bylo mi se podařilo,
kdyby svárů ďábel nejstarší
celou duši císařovu jedem
žravé kyselosti nebyl zaplavil.
A to zvete velezradou u dvora tam
císařského?

Eberstein. Sám se Výsost Tvá
svatem syna toho císařova
nazýváš, za něhož v skutku's provdal
sestru Markétu; leč věno její
umlouené podnes váháš vyplatit,
ačto desetkráté upomínán.

Friedrich. Přisám Bůh! kde vůle, choutky vzíti
k vyplacení věna toho? Sestra má

od manžela odloučena, on
v Bavorsku proň hlavně nepřátelském,
v Apulii ona, ve vyhnanství,
dítky jejich vadnou, umírají —

Eberstein. Neruší to smlouvu zákonitou.

Friedrich. Dostáti té smlouvě byl jsem hotov;
o u č t o v a t jsem ale s císařem chtěl.
Myslil jsem si: z ruky do ruky,
dobře věda, harfeník v měsíci
dřív že slyší, když se volá o plat,
nežli Friedrich, jinak dobrý, volný,
slavný, veliký a spravedlivý.

Eberstein. Neslyšel jsem, žeby Jasnost císařská —

Friedrich. Proto že se u vás nikdy o tom
nepromlouvá. Dvakrát tisíc hřiven
zlata počítám si co pomůcku
k drahým válkám, které jsem tu s Čechy,
s Uhry vedl v spásu říše Německé. —
Avšak dále! o věci té z plna
jednat, pokud sestra má jest ve vazbě,
čest a láska bratrská mi nedají. —
Dále, dále! vždyť pak máš těch poklésků
míru nad vrch plnou!

Eberstein. Jasnost Jeho
rád chtě o všech těchto nepřistojnostech
s Výsostí Tvou v sněmu říšském smlouvatí,
častokráte k němu Tebe obeslal.
Avšak Výsosti Tvé líbilo se

nedbát slova jeho, ano posla
posledního ani nepřipustiti.

Friedrich. Neslušno jest, kohokoli z domu
jeho hořícího na soud vláčetí!
Neměl jsem tu věčné zpory, vnitřní
též i zevnitřní? nemusím takřka
denně se zpourami zápoliti,
které mi tu brzo Bavor, brzo
Maďar rozněcuje? Avšak —

(s plamenným hledem na měšťanstvo)
přisám Bůh!

brzy sobě pokoj zjednám úplný,
potom pak se k císaři a pánu
tvému dostavím, byť bych měl jej,
kam zamýšlí, hledat v zemi zaslíbené.
Tobě to, můj Ebersteine! slibuji,
jenž snad víš a věříš, že jak staré,
tak i hluboké a silné kořeny
důvěra má v náklonnost tvou chová.
Ty mne smíříš s pánem rozhněvaným,
jenž se v hněvu svém jen přenáhlił.

Eberstein. Není Jeho Jasnost od toho,
vévodovi Rakouskému práva
stará milostivě navrátiti:
pak-li nejen Jemu, ale s ním i
říši synovskou tou vůlí oddání,
hráze stavět proti divým návalům,

z asiatských stepí na svět celý
západní se hrnucím.

Friedrich.

I mne tu
zpráva došla o jakémsi proudu
hrůzoplodném. Budeť ona to
záležitost evropská; leč co z toho
na mne dojde, jako křesťan, bojovník
znám svou svatosvatou povinnost. —
Pojď, můj vzácný hoste, k odpočinku. —

(K měšťanstvu.)

Vám z ohledu svých i vašich otcův
ještě jednou — naposledy odpouštím.

(Při prvním kroku jeho se stolce)

(Opona spadne.)

Dějství druhé.

Postranná jizba ve věži Novoměstské. Na levé straně v samém popředí okno tak vysoké, že stupňů k němu zapotřebí. V pravo proti oknu jednoduchý stůl.

Výjev první.

Friedrich s Lichtensteinem sedí u stolu. Preusel stojí na nejvyšším stupni u okna otevřeného, do pole se díváje.

Lichtenstein. Tím se tedy obrat nenadálý stal v zámyslu císařovu. Rána taková ve zraku nepřátel tvých zablesknouti musela, by v duši se jim vyjasnilo, s hrůzou aby poznali, že vyšší Mocnost světem vládne a je nutí, zpupné hrozby v nesrdnaté prosby proměnit.

Friedrich. Blesk ten, ohnivý co úkaz světů
 cizí, letí nyní přes evropský
 půlsvět, trnou nad ním národové.
 S hrstkou svého vojska troufal bych si
 týmdnem vydobyti říši Německou,
 tak se všecko děsnou bázní chvěje. —
 Doufám, že jsme dosti ozbrojeni.
 Sám jsem kříž a křížem projel zemi,
 oboje své vévodství. Tu i tam
 mysl kleslá, bezradná i beznadějná,
 až když se mi podařilo, skutkem
 zdůvodniti, Tataři že lidé
 jsou co my, že větrem mečů rázných
 též i jejich život hasne, což slavné
 ukázali statní Čeští sousedé:
 tu pro jaké's nadšení počalo
 srdce jejich ovládati, ano
 zjevili se muži, jižto s touhou
 divochy ty očekávají, by
 časnou aneb věčnou, ba obojí
 slávu sobě vydobyli. — Co se
 za dvě leta státi mohlo, stalo se.
 Bohu díky věčné za te, že nám
 mnoho dnů dal k přípravě, abychom
 přívalem tím v hříchu plnotě
 rozdrčení nebyli.

Lichtenstein. Jak vidím,
 má se Vídeň státi ouskalím, na

•

němž se moře toho vlnobití
bude rozrážeti?

Friedrich. Nové Město,
podnes bolných ran a jizev plné,
obležení dlouhé nevydrží.
Dost na tom, že mu první náraz
bude přestáti. Na jeho tady
vřesovišti, dosti schopném k bojišti,
hodlám lítou zvěř tu přivítati.
Rozbije-li šiky naše, pak buď
Videň Olomúci. Avšak vím, že
mnoho z nás tam ku pomoci nepřijde.

Lichtenstein. Pročež jsem — což Milost Tvá všem
otcům's

kázal — pozemskou svou záležitost
spořádal. Leč snadno v rodině se
uspořádá, nad pořádkem kde tvůj
zákon bdí. Leč běda národu, jenž
vidě vládce svého v smrti nebezpečí
jíti, darmo o zprávcí se táže,
jenž budoucně jeho člun má řídit.
Jmenuj nástupníka Milost Tvá!
lid tvůj mýma rtoma tebe žádá.
Výsada tu od Friedricha Prvního:
„Vláda děd se prvorozenstvím.
Vymře-li koleno mužské, dceři
vévodově nejstarší at žezlo

připadne. Leč není-li tu ani té,
vévoda vol dle své libosti.“

Friedrich. Právě došla ke mně zpráva, že i
druhý syn mé sestry pohroben.
K dceři tedy bratra Medlinského
zraky své ať lid můj obrací.

Lichtenstein. O, vévodo! napřed boje vidím,
jež tvé krásné země budou hubiti!

Friedrich. Právě to jest, drahý Lichtensteine!
co mně spáti, ani klidně bdíti
nedá. Jde-li dítko okolo mne,
jako přízrak závist přede mnou se
zjeví, rouhání se Bohu zbuzujíc.
V řízení jen, v boji jest mi volno,
červ mne hlodá v siré domácnosti. —
O, Sofie, Mudrono má! ty jenž
v srdce mého tajné hlubiny se
potápějíc poklid uměla's v ně
vkouzlit, kde milost tvá jest, rada tvá,
útěcha kde z úst tvých libohlasných!

Lichtenstein. Již před tímto neblaženým sňatkem
chtěl's ji Milost Tvá zpět povolati.

Friedrich. Nebylo jí, není mezi živými!
Z loktův mých se vytrhnuvši zmizela.
Ani u Marie, sestry uherské,
ani v Carohradě, jejím domovu,
není sledu, není zprávy žádané.
(Vyprostí se z myšlének těch.)

Vzdejme se těch citů zemdlujících!
Mužného nám třeba všem pozemským
slastem odvolení. Bůh ať vládne,
nejistotné kroky naše zpravuje!

Výjev druhý.

Jindřich, hned na to Trautmansdorf.
Předešlí.

Jindřich. Lid uherský na útěku zvěstuje
od jezera Fertova, od Šoproně
že se roje luzy asiatské
nad Litavou shlukují.

Friedrich (k Preuslovi). Vidiš
něco?

Preusel. Nic, Milosti! daleký ač
rozhled mám. Lid různě běhá s chudou
majetností na bedrách. — Hoj! vojsko
naše množí se a roste k podivu!

Trautmansdorf (přijde).

Posel z Vídně. Král Uherský s chotí,
s dětmi přibyl v tmavé noci, místa
útočistného tam žádaje.

Friedrich. Bela? Ha! sám medvědu -- takt
on

v zášti, v penávisi mne nazývá! —
do ložště vběhl —

Trautmansdorf. Bezbranný a
nešťastný. Tot všeobecná zhouba,
žádá soustrasti a pomoci.

Friedrich (k Jindřichovi). Králové Marii, dítkám
jejím

ať se byty na mém hradě vykáží,
úchranu ať zabezpečit nemohu.
Krále pohostinu přijmout nesmíme,
obrat války nemohouce tušiti.
Průvod mu dej do Dalmatska, tam-li
dostí jist nebude, na ostrovech,
zvláště na Pasmannu spásu svou ať
hledá! (Pokyne rukou.)

Jindřich (odejde).

Trautmansdorf. Z Čech poslové vrátili se.

Friedrich (žádnostivě). Nuž?

Trautmansdorf. Král Václav milostně
je přijav

k vyplnění žádosti tvé rychle
přikročil. Na cestě jsou již chrabří
vítězové Olomůčtí, jsouce volni
v našich řadech se známým již Tatarem
zápasiti. Král pak s vojem hlavním
rozložil se na velikém poli
mezi Dyjí, Moravou a Dunajem,

aby zemí svých tak strážně ochránil,
nám pak podal ruku pomocnou,
kdyby třeba toho velela.

Výjev třetí.

Jindřich, hned na to **Hadmar** s městským
výborem. Předěšlí.

Jindřich. Výbor městský se svým starostou.

Friedrich. Netrne snad chrabré moje město?

(Pokyne.)

Jindřich (odejde).

Hadmar (s výborem vkročiv).

Zdvihni mysl kleslou Milost Tvá!

Lekem, hrůzou sklíčen lid náš bloudí
po náměstí, jako příšlý cizinec.

Friedrich. Což se v noci střídá zdejší měšťan,
místo své dav lidu zbabělému?

Kde jsou dítky moje, ježto se mnou
přes půl roku útok nepřátelský
s srdcem ocelovým odráželi?

Hadmar. Byl to, kníže! zápas s lidmi —

Friedrich.

Ne však

s ďábli? Avšak s ďábli na duši,
tělem zvíře teplokrevné jsoucími.

Hadmar. Dravá zvěř z pralesů liduprázdných —

Friedrich. Ani tigři, ani saně; lidé,

jako já a vy.

Hadmar. Ach, vévodo!

úskokové uherští nám strašnou
zprávu dali o záhubě svého
národu. U města Mohi šelmy
tyto lesní přes sto tisíc statných
Uhrů zadávali.

Friedrich. Porazili,

ano, tak jest tomu. Ale slyšte, kdo
spůsobil tu děsnou porážku.

Kumané — vyť znáte pronárod ten,
taktéž horda z Asie sem přišla,

jako ježek v díře syslově
za Tisou tam v Uhřích usedlá —

srozuměvše se s Tatarem příbuzným
na bojišti hostitele svého

zradili, kde proti tomu Český

vůdce, Jaroslav to Sternberg, s hrstkou

Čechů, Moravanů šedesáte
tisíc divochů těch zahladil.

Hadmar. Odmlouvá se tomu —

Výjev čtvrtý.

Jindřich, hned na to Sternberg, Berka,
Vilém. Předešli.

Jindřich.

Čeští pánové.

Friedrich. Tu jest sám ten divotvorník — odmlou-
vej!

(Pokyne na Jindřicha.)

Jindřich (otevře hlavní vchod).

Čeští pánové (vkročivše příslušně se pokloní).

Friedrich (kročiv jim v oustřety každému zvlášť ruku
podává).

Vítejte mí, Čeští rekové! v mém tu
sídle na vlnách se houpajícím.

Přicházíte právě vhod, nám mysl
osvětliti, srdce zoceliti.

(Z jednoho na druhého se dívá.)

Ty's Jaroslav Sternberk — ty Berka
z Dubé — ty s pohledem drtícím?

Vilém. Vilém ze Skály.

Friedrich (k Berkovi a Vilémovi).

Záslužní muži

jsou vždy střidmí, skrovnosrdeční; i
nebudeteť horliti, že k vašemu
mistru především se obracím. —
Předmětem's ty mého obdivení,

úcty, knížecí mé vážnosti,
 proslavený Sternberku! Ty nejsi
 Český neb Moravský; Evropský jsi
 muž a hrdina, jemuž v světě
 Synem Božím nově zrozeném
 není nikde rovného, leč snad
 Karla Martela, jenž u Poitiers
 rozplašiv a potřev Arabý
 nesmrtelnou získal zásluhu. —
 Nevděčný jest svět evropský,
 a jím po vše věky zůstane,
 pak-li tobě nad Rýnem i nad
 Tiberou památník nezřídí,
 který v nejpozdnějším potomstvu
 bude div a vděčnost vzbuzovati.
 Ne že's část té zbeři zahladil;
 leč že's světu lekem zasnoucímu,
 zvláště nám tu k boji připraveným
 ukázal, že mravní mocnost, duch
 křesťanský tělesnou sílu, surovost
 pohanskou, co slunce žravý plamen,
 převládají. Kde by byl již Tatar
 k Labi se hrnoucí bez tebe?
 kde by našel hráze divý jeho proud,
 anto myslí, ruce, strachem skličené
 v nohách jenom, k lesům, k horám, k moři
 spěchajících spásu hledaly!
 Celý západ, svět křesťanský tebou
 zachráněn.

Jaroslav. Jen slabý nástroj v mocné
 ruce Boží vykonal jsem, čemu
 Milost Tvá se valně obdivuješ. Neboť
 vzchopivše se v stepích Zachvalinských a
 přes Volhu se přivalivše všecka
 vojska běsní divochové, jako
 vichr křehké bejlí zporáželi,
 co jich v Rusi, v Polsce v cestu se jim
 postavilo. V brlozích a doupách
 živi byvše hrady, města boří,
 mrtvolami, troskou, krve potoky
 strašlivou svou dráhu znamenají.
 Krvežížeň neukojitelná,
 hrůzoplodné jejich jest nadšení.
 Otroci jsouc surové své tělesnosti
 nelítostí, divou zuřivostí
 lítou zvěř daleko převyšují.
 I což divu, lid že zmravnělý,
 naukou Kristovou zjemněný,
 citem, duchem lidským oživený
 jako jehně s vlkem, s Tatarem tím
 ouzkočně se setkává, meč tak též
 smrtonosný v mrtvé pěsti proti
 němu pozdvihuje! Bůh jen zázračným
 rozvahy rozumu, ducha jisté
 přítomnosti lidu navrácením
 vítězství nám mohl dáti, prv pro
 těžké hříchy naše hanebnými

porážkami výstražně nás trestaje.
 Tak ve Slezsku blíže Lehnice,
 vévoda kde Jindřich vírou svatou
 oduševněn rozčeřený nával
 jejich mužně stoje očekával,
 dav se kníže Mečislav, pán Opolský,
 nepřátelským divým rykem, jak by
 vítězstvím již jejich, vyděsiti,
 útekem svým zhoubný zmatek způsobil.
 Darma Jindřich jako tur řval, prchlé
 mužstvo v pevné řady svoláváje,
 nebylo jich dovolání, dovolaných
 udržení, tak že s šesti knížaty,
 s jádrem vojska početného, jeden
 křesťan proti vrahům patnácti,
 bojiště své jako lvové bránili.
 Dlouho válel Jindřich, mrtvolami
 otábořen, dlouho jistou smrt
 sem tam rozdával.
 Tu zasršel liják šípů Tatarských,
 dvacet hrotů v jeho hrud' se vbodlo,
 on pak, sloup křesťanský, padl bezduchý,
 šest vévodů spolkem maje ve smrti.

Friedrich. To snad byla na vaší tam straně
poslední již nehoda.

Jaroslav. Od toho
hrobu, velikého, oko Boží,
zřejmě k nám se obrátilo. Sveřepí

ti vrahové, pro záseky do Čech
 nemohouce dvojím proudem v Moravu
 se valili. Nad potokem Cedronem
 strmí hrady Strahlenberk a Kotouč.
 Utekly v ně četný lid křesťanský
 obléhán tu dlouho divochem,
 v úzkým oudolí se zahrnizdivším.
 Smrt jen hladem aneb mečem majíce,
 již před sebou s nebes pomoc vzývali.
 Ejhle! v noci před Vnebevstoupením
 Páně z černých oblak vodonosných
 potoky se vody sypaly,
 rybníků se hradby ztrhaly,
 tak že ohromným tím návaem
 Tatar v loži vytopený jen
 mrtviště po sobě tam zanechal. —
 Blízko toho nad Bystřicí hora
 posvátná se zdvihá, Hostýn nazvaná.
 Sem se shlučil zástup reků Moravských
 na Tatary v noci vypadaje.
 Rozkacení hněvu zuřivosti
 zkázu lidu toho uzavřevše
 horu, jako hejno vlků ovčí
 stáji obléhali, hladem chtějí ji
 vymořiti. Avšak ne hlad, žízeň
 krutá, velkým vedrem rozjařena,
 prahnoucí jich hrdla přebolestně
 trápila. Ach, s nebes jasna rosu

padlou nočním časem lízající,
 v jícnu toho strašnějšího odbůjce
 víc a více dráždili. Již hasnouce
 Pannu Nejsvětější v pomoc volali —
 a hle! pod skalou tu hojný pramen
 vyprýstiv se nový život, novou
 sílu do nich vléval, s ní pak smělost
 bujarou, že v peleš nepřátelskou
 dobou večerní se vyřítivše
 cestu k matkám, k otcům, ženám, dítkám
 na věk jim zavřeli. — Dva dni na to
 v hlavní zkázu přišli u Olomouce.

(Mezi tím bylo se jeviště vojskem a měšťanstvem ozbrojeným naplnilo.)

Friedrich. Kterou zkázu, žádám, aby slavný
 vítěz nezamlčel, vzbuzující
 nás tu k rozhodnému podnikání.
 Hleď na tváře mužů přítomných.
 Výpravou tvou víc se vyjasnili,
 než bych já je vší svou výmluvností
 oživil. Ty's příklady nám ukázal,
 slabá že jest mysl, ruka naše
 bez pomoci Nejvyššího, důvěru
 v Něj podivně's v nás obohatil.

Jaroslav. Byl jsem příliš v sebe zavřen, nemoha
 zraky na vše strany rozposílat.
 Berka z Dubé měl dozorství vnější,

mohl, musel všechno přehlédnouti;
onť ukojí, kníže! žádostivost tvou.

Berka. Jest snad Milosti Tvé povědomo,
Karpaty že světaborné ty
násilníky ve dravé dva prameny
rozrazily. Strašný Bathu táhl
po Dunaji —

Friedrich (přisvědčuje).

Náš to tady protivník.

Berka. Po Prutu pak Peta strašnější
přes Vislu a Odru do Slezska se
vtiskl. Po vítězství Lehnickém
přival jejich zarazila pevná
Olomouc. Byl marný jejich prudký náraz,
marné ohněm, šípů krupobitím,
zmitáním skal, trámů naléhání,
marné do pole nás vyzývání.
S vztekem tigrův hradby objížděli,
hlavu Jindřichovu, opata
Hradištského, jiné drahé, známé
tváře na kopích nám ukazující,
k výpadu nás z města dráždili.
Zahořelo vojsko, s ním i měšťan
po zápasu s nimi dychtivostí,
zvláště když pokrm počal docházeti.
Nedal sluchu vůdce přání tomu
předčasnému, ačkoli jej vojsko
a s ním měšťan z bojácnosti vinili.

Těž i Peta moudrost Sternberkovu
 bázní, zbabělostí nazýváje,
 zběr svou z menší polovice na plen,
 na pal, loupež, vraždu rozposílal,
 z uzdy pustiv tábor rozpásaný. —
 Tu v den čtyřmecítný června, když se
 půlnoc jedna k druhé blížila,
 rozvážlivý vůdce před chrám Páně
 pod posvátné lípy nás povolal,
 svátostmi kde posílení, krokem
 tichým ku bráně jsme kráčeli.
 Vyřinuvše jako rybník splavem
 otevřeným tábor sem tam rozrůzněný
 smrti nástrojem jsme zatopili.
 Vymršťiv se Peta Kublajevic
 na kůň letný, poslední co trouba
 lid svůj na soud Boží svolával.
 Odsouzení k smrti věčné v tvrdém
 boji zápasíce padali.
 Jaroslav však jako orel sem tam
 lítaje jen s Petou, s ním jen, s dračí
 hlavou, sraziti se usiloval.
 Dopadl jej v letu s tváří vztekem
 zapěněnou, udeřil naň silou
 bohatýrskou, velelitý boj se
 počal, z těžkých kopí obapolně
 třísky lítaly, a mečův dobyto.
 Vepř divoký, rozježený, bránil se

Peta Kublajevic, až Jaroslav, sám i
 s koněm krví zbrocen, pod paží mu
 do těla vjev bůvolí ty prsa
 na skrz proklál, obluda pak s koně
 zřítíla se, tak až země duněla.
 To uzřevše dravci jeho, jak by
 vichr od západu na mohutná
 křídla je vzal, s hrozným vřeskem k východu
 bez kořisti utíkali. Plesot
 zavzněl na bojišti. Jaroslav však
 sklesnuv na kolena Nejvyššímu
 díky vzdával za vítězství spásky
 plné.

Friedrich.

O, jak hořím dychtivostí,
 slaviti takové vítězství!
 Ač se, Jaroslave! tobě přiznávám,
 že bych ne tak v tuhém spaní, jak raděj
 v plném bdění, bíledně je přepadl,
 abych slávu větší získal křesťanstvu.

Jaroslav. Z neštěstí tak mnohých vojáků nabyt
 jsem té zkušenosti. Co jich mužů,
 tolik jezdců na koních svých lehkých,
 střelohbitých kde svým mračnem bojiště
 mohli obklopiti, marno bylo
 udatností lvovou se jim brániti.
 Pročež radím, Milosti Tvá! bychom
 lid svůj do čtverhranu seřadili,

aby, kam se vrhnou, v hradby mužů,
v lesy mečů, kopí nabíhali.
Vaše tady vřesoviště má tu
výhodu, že nepřítel svých jezdců
nesčíslných v obmezeném prostoru
nemůže a nesmí upotřebiti.

Friedrich. Uposlechnu, Jaroslave! rady tvé.

Hadmar (přiblíží se k Sternberkovi).

Dovol, reku slavný! bych se dotkl
vítězného tvého ramena. —

Nyní půjdu na náměstí, srdcem
tebou nadechnutým maloduší
lidu svého v mužnou mysl obrátit.

(S pospěchem odejde.)

Friedrich. Jaký způsob mají v bojování?

Jaroslav. Jako všickni divochové hromadně
s rykem hromohlučným na odpůrce
své se uvrhují. První náraz
jejich musí zvítěziti, jakož
obyčejně zvítězuje. Ten nám
tedy statně bude vydržeti,
pevností svou odraziti. Na to
však se dají v útěk přetvářený
k stíhání nás jenom lákajíce,
bychom těsné řady rozvázavše
mezery jim v voj svůj otevřeli;
neboť s koněm rychlonohým velmi
hbitě umějí se navraceti.

*

Friedrich. Dřív je tedy různě na dvacet stran
rozrazíme, a v tom směru stíhat
budem. Jaké zbraně užívají?

Jaroslav. Šípu, kopí, meče, kyje, praku.
Mistrní jsou ale lukostřelci.
Toho chtě mít důkaz na hradbách jsem
tvářnost mužskou vlnou vycpanou
v zemi upevnil. Hle! za minutu
postava ta k ježku byla podobna.

Preusel (u okna). Hola! tmavé mraky jezdců, jak
by

s koněm srostlých! Vichr je před sebou
žene! Z přílbic černých hnusné, zarostlé
tváře vyhlízejí! Hoj, ten sykot
mrštných šípů do povětří letících,
až se šerí jimi jasná obloha!
Zhůru! tady budou ve čtvrt hodině!

(Sběhne dolů.)

Friedrich. Nuže, ať nás najdou na bojišti! —
Čelo druhé ty veď, Sternberku!
V třetím ať můj Lichtenstein poroučí,
v čtvrté postav ty se, Trautmansdorfe!
v prvním ale, tam kde vrahův útok
nejprvnější v divém vzteku bude
učiněn, já místo sobě volím,
kde mé tělo pod hromadou zbitých
Tatarů najdete, pak-li jako
vítěz z něho nepokročím. Smrt a

nebo vítězství! S tím úmyslem ať
jedenkaždý meče svého dobývá.

Padneme-li, padnem Krista svého
bojovníci, padnem v Bohu, v Jeho
svatou vůli sebe vzdávající.

Pročež budiž spasným heslem našim:

„Staň se, Pane! vůle tvá.“

(Všickni ostatní s okem k nebi pozdviženým nábožně:)

Staň se, Pane, vůle tvá!

(Všickni odejdou.)

Výjev pátý.

Novoměstské vřesoviště.

Povzdál strašlivý bitevní ryk z jedné, bubny
a polní trouby z druhé strany. Jednotliví Tataři
bez zbraně utíkají přes jeviště, které chvíli prá-
zdne zůstane. Balk, hned na to Turan.

Balk (přišel rozzloben obrátí se a z jeviště ven mluví).

Aby ještě ústa vaše zlíbal!

medvěd aby tváře vaše hladil,

had aby vás krmil jedem svým!

Kéž bych vás měl jeden rok jen ve své

stepi, v letě bych vás do saní,
do vozíku v zimě zapřahal,
předc pak, jak po sněhu sobům, bylo
by vám utíkatí!

Turan (z druhé strany, taktéž bezbranný a na útěku,
za ním zůstane státi). S kým to mluvíš?

Balk (s leknutím se ohlídne).

Totě Turan? — myslil jsem, že s rohy
černoboh!

Turan. Neb někdo z našich odpůrců?

Balk. Horší jsou, než černí naši duchové!

Koně pode mnou zabili, tak že jsem
sletěl, kopí, toul a luk daleko
odhodiv, a sedm žeber na dvě mám!
Hnědouš můj měl víc rozumu, než ti
vlkožravci všickni dohromady!

Turan. Zdá mi se, že tu je mezník našich
pokroků. Ze žádné strany k časům
těm nebylo přístupu. Jsme do všech
úhlů rozplašeni. Lidé jsou tu
zcela jiných pěstí, jiné kůže,
naše šípy jen se odrážely.

Balk. Jehňata jsou Maďarové proti nim!
kuřata co dali se nám škrtit,
podřezávat. Z těch tu dřív než jeden
padne, šest nás pod sebe si nastele.

Turan. Nedivme se, je tu zas ten čarovník.
Po chocholu jsem jej poznal zdaleka.

Balk. Čarovník?

Turan. Co vůdce Petu mečem
spadlým s měsíce a ohněm blesků
kaleným na věky nám omráčil.

Tak to Chodša vysvětloval, prorok náš.

Balk. Aby žábu v hubě nosil se svou
moudrostí! Tak také s okem jako
tele vyvaleným, s hubou jak pes
zapěněnou předpovídal, že tu
slavně zvítězíme, kořist ulovíme.
Aby drak mu do zrůzněných vlasů
vletěl! Žebry v těle podrcené,
ztráta zbraně, krmu, koně vlastně
chovaného, to je kořist má!

Turan. Nemůžet za čarovníky, jichžto
čáry ještě nezná, by je mohl
odčarovat.

Balk. Vítězství nám, slavné
vítězství nám prorokovat! — Běda!
slyš! to našich řvání zoufanlivé!
Úchylku hledejme, pokud můžeme!
(Odběhnou.)

Výjev šestý.

Pole blíže mostu nad Litavou.

Přicházejí: z jedné strany Friedrich, Lichtenstein, Trautmansdorf, Jindřich a něco vojska Rakouského; z druhé Jaroslav, Berka a Vilém s bojovníky Českými.

Friedrich. Díky Bohu vzdavše na bojišti se vším krajem zdělme vítězství. Odpěchej, můj Jindřichu! posly na vše strany rozposílej, ať se ve všech chrámech Páně ohlašuje, jak to zřejmě světa vykupitel víru svatou chránil, již na skále nehynoucí v živobytí pozemském byl založil. Ve všech chyších ať jest slyšet blahohlasné Boha chválení.
(Jindřich odejde.)

Nepřítele rozprchlého dal jsem stíhat Štyrskem z jedné, z druhé strany k Rabě, řece uherské. I doufám, pro kořist svou proti vůli tady zanechanou že se snadně nevrátí.

(K Čechům.)

Slavní muži! část velická dnešního tady zvítězení statností a zkušenosti vaší právem náleží.

Vděk vám skládám, který od půl světa
smíte žádati. Mně tady nechte
hrdé vědomí ve velkém činu
vašem horlivého účastenství.

Jaroslav. Kéž by's Milost Tvá byl nad Volhou
stál,

nikdy byl by Tatar do Evropy
nepřišel. Tím slovem musím dnešní
zásluhu tvou znamenati, bych jí
úplné dal právo.

Berka. O velikém vůdci,
vévodovi Rakouském jsme mnoho
slyšeli; leč viděti jej v čele
vojska v dnešní hrůzyplné bitvě
všecku pověst slavnou převyšuje.

Vilém. Kdo jest žádostiv, strašného boha
války poznat, jak bojovný Říman
jej si obrazoval, tady jej dnes
mohl viděti.

Výjev sedmý.

Vilíbald, Kano, Balk, Turan. Předěší.

Vilíbald. Slavný vojvoda můj žádal několik
živých Tatarů do rukou dostati.
Tu je vedem.

Friedrich (k Tatarům).

Co vás z vlasti vyzvalo?

Co strach, hrůzu působíce, v krvi
lidské brodice se, světohromci,
stavby naše troskotáte, z rajských
zemí, plodností svou slynoucích,
mrtvých pustin nadělavše v celém
světě burácíte?

Balk. Na tu dlouhou

otázku je krátká odpověď.

Chan Veliký kázal nám tak učinit.

Friedrich. Co jest to Chan?

Balk. Chan je Chan, leč Veliký

Chan je Čingis, Čingis-Chan, totiž
nejvyšší a najmocnější vládce ve
světě.

Friedrich. Veliký váš Chan jest honec,

jenžto s vámi co se stády dobytka
podlé svévole jen nakládá. —

Znáte Boha? Věří lid váš v jakou
vyšší mocnost?

Balk. Šaman je náš bůh,

Chodša, mudrc, prorok jeho na zemi.

Friedrich. Co z vás bude po smrti?

Balk. Chan Veliký

narodiv se opět bude Chodšou,
já pak Šamanovým koněm, jichž on
tolik má, co noční nebe hvězd.

Friedrich. Jest to pravda, maso lidské že jíte?

Balk. Maso koňské jíme, to pod sedlem
spažené, či, vy jak dite, dašené.

Friedrich. Jak se stalo, vy že ještě tady jste?

Všickni vaši bratři buďto padli,
neb z bojiště jako vyplašení
sokolové uletěli.

Balk. Koně

pode mnou zabili, mne pak k zemi
sletěvšího za mrtva tu nechali.

Turan. Tak poněkud stalo se i se mnou.

Friedrich. Dosti toho. (K Vilibaldovi.) Dejte železné
dvě

klece dělat, tak aby v nich volně
mohli státi, seděti i ležeti.

Stráž mých mužů čtyřicíti ve voze
je po celém světě západním
do všech hradů, měst a vesnic provodí.
Ať uvidí lid ty světoborce,
jižto úžasem a strachem národy
mocné, světovládne naplnili.

Turan. My dáváme tygra, rysa do klece!

Friedrich. Však vy nejste vychování krotkého.

Balk. Považ, Chane! — nebo co jsi — že
nemám v těle všechny žebry celé.

Friedrich. Odvéďte je!

(Vilibald a Kano levou stranou s nimi odejdou.)

Výjev osmý.

Preusel a Čeleladín z pravé strany.
Předešli.

Preusel. Podivného vedu
odbůjce, Milosti! Bojovník to,
jakového nikdy jsem nepoznal.
Pěšího mne vida s koně skočil,
dobyv meče jako lev zápolil,
když pak sklouzlého mne mohl skláti,
zbraň odhodiv mně se odevzdal,
bych jej vedl ku knížeti žádaje.

Friedrich. Tedy nejsi Tatar?

Čeleladín. Jsem i nejsem.

Friedrich. Zajavše tě nutili tě podíl
míti v hnusném podnikání svém?

Čeleladín. Zajali mne, nutili mne podíl
míti v řemesle svém ohavném,
právo ke mně, k meči mému majíc,
nebt jsem s nimi v zkázu nenašinců
volně vyšel z asiatské kolébky.

Friedrich. Rozumím-li, přestal's jedním časem
býti věrným jejich účastníkem?

Čeleladín. Nikoli jen na čas, na věky.

Friedrich. Světleji mluv!

Čeleladín. Nebylo nade mne —
jak pravíte — světoborce. Vraždit,

bořit, co jste pracně vystavěli,
po věcech vám drahých, svatých šlapat,
měl jsem za národní povinnost,
v tom pak všechny jiné předstihnouti
podněcovala mne ctižádost.

Nyní skutky tyto ztracuji,
jak jsem miloval je, nenávidím,
pomyslením na ně žasnu, trnu,
po prostředcích prahnu k odčinění.

Friedrich. Toliko tvá smrt odčiní.

Čeleladin.

Umru

rád, není-li jiné cesty k smíru
se svým vědomím. Ty ale nesmíš mne
usmrtili.

Friedrich. Nesmím?

Čeleladin.

Jsemť já kníže,

jako ty. Musíš-li k krvi pomstu
vzítí — nuž, podej mi meč a bojuj
se mnou.

Friedrich. Kníže křesťanský nepůjde
tam, kde sedí na vítězném trůnu,
v souboj s pohanem.

Čeleladin (vezme Preuslovi meč svůj z ruky, jehožto
rukověť představuje kříž).

Rukojeť, kníže!

meče mého zři! zři poklad tento,
(Vytáhne z roucha na prsou skvostný křížek.)
nejdražší mi v světě skvostů plném.

Obraz jest to dřeva posvátného,
na němž božský světa Vykupitel
ducha svého nebeského vypustil.

(Friedrich s ostatními nemálo se diví.)

Z toho vidíš, kníže! že i křestan
jsem, tak jako ty.

Friedrich. Co žádáš u mne?

Čeleladín. Dovolení, klenot ztracený
v knížetství tvém hledati.

Friedrich. Rci, jaký to
klenot?

Čeleladín. Jmeno, cenu jeho nadmírnou
to b ě jenom mohu svěřiti.

(V Mostu nad Litavou slavné zvonění.)

Friedrich. Poznal's smysl těchto zvuků?

Čeleladín. Blaze mně, že
hlasy tyto city ve mně budí vznešené,
zvouce k Boha Nejvyššího chválení.
Dovol, kníže! bych tam s srdcem vroucím,
útěchy žádoucím odpěchal.

Friedrich. Jdeměť my tam za porážku vaši
Bohu děkovati.

Čeleladín. Žádný snad z vás s tím
vděčných citů horováním, jako já.
Porážka ta má jest spása, moje
vítězství!

Friedrich. Nuž, následuj nás. Pak mi
skrytých, nadobyčejných osudů svých
závoj neprohledný odkryješ.
(Obrátí se k odchodu.)

(Opona spadne.)

Dějství třetí.

Skalnaté, jedlím porostlé údolí. V levo na vysoké skále hrad Šarfenek s pavlanem do údolí čelícím. V popředí na pravé straně vysedlá skála tvoří stůl, nižší pak skaliska vůkol ní sedadlům se podobají.

Výjev první.

Vilibald, Kuno, s nimi několik bojovníků, kteří v pozadí zůstanou.

Vilibald. Který je to z těch tří hradů tady nahromaděných? Tot Šarfenek!
Právě dobře, tady máme čekatí. —
Tu si tedy sedněm.

Kuno (polohlasitě). Podívej se,
Vilibalde! na tu smutnou hradu tvář.
Je-li pak co osamělejšího?
Mrtvo je tam, jako na hřbitově.
Nevchází se, ani nevychází.

Chodník ten je netrčný, že člověk
může myslit, že toliko duchové
po něm kráčeji. A podkovy tu
ani jedné stopy není. —

Vilibald (též hlasem přidušeným).

Divné

věci o tom hradě proskakují.
Je tomu již víc než dvanáct let,
poslední co majetník podivnou
smrtí zašel. Neměl syna ani
dcery, daleké jen příbuzné, jež by
zajisté se tady usadili,
zlý duch kdyby se tu nebyl umístil.

Kuno. Je-li pravda, co se vypravuje,
nejsou přec tam samé příšery.
Často prý se dobou právě polední
na pavlanu ženská zjeví postava,
v rouchu hnědém, s tváří v černý závoj
zakuklenou. K Vídni brzo, brzo
k Městu Novému že upřeně se dívá
z nejhlubšího srdce vzdychajíc.

Vilibald. Praví se, že jaký's rytíř se svým
lidem noční dobou se tam dobýval,
tak aby se o jistotě aneb
nejjistotě místa toho přesvědčil.
Avšak při prvním hned jejich útoku
takový hřmot, tak strašlivé ozvalo

Klicpera III.

19

tam se buráčení, skličení že
hrůzou odspěchali.

Kuno. Bůh buď s námi!

Nechtěl bych tu ani ve dne dlít. —
Což pak říkáš, jasný že náš kníže
Tatara si toho zamiloval?

Vilibald. Ticho! at tě někdo neuslyší.
Nesmíme jej nazývati Tatarem,
vévoda to přísně zapověděl.

Kuno. Jak se medle jmenovati má?

Vilibald. Cyril.

Kuno. Totě jméno křesťanské?

Vilibald. Také prý se stal anebo stane
křesťanem. Dřív — totiž doma, tam v té
divé zemi, se zvěří kde v lesích
běhal, jmenoval se Čeleladín.

Kuno. Já bych jeho zkřesťanění nevěřil.

Vilibald. Vstaňme! slyším hovor, z kláštera již
přicházejí. (Odejdou do pozadí.)

Výjev druhý.

Friedrich, Čeleladín, vojsko. Předešli.

(Vojsko přijdeuc zůstane vzadu státi.)

Friedrich (k Vilibaldovi).

Veď lid napřed, přímou cestou k Vídni;
v malé půlhodině dohoním vás.

(Jde do popředí.)

Vilibald (ke Kunovi).

Nepůjdemť my daleko bez něho,
kdo ví, co ho ve hradě tom čeká.

(V pravo se vším lidem odejde.)

Čeleladín (ještě v oděvu tatarském).

Jak ti povděčen jsem za to, kníže!
že's mne v opatství a chrám Svatého
Kříže uvedl. Nic rovně skvostného,
velebně tak nádherného na svých
cestách jsem neviděl, nic, kde bych se
Pánu nebes a vší země tak na
blízku cítil stát a k němu modlil.

(Smutně.)

Ó, kéž by mi dáno bylo, s těmi
mnichy život svůj tam ztrávit!

Friedrich. Častěji tam se mnou přijdeš, hroby
drahé navštíviti. Tam můj děd Leopold
Ctnostný, vedlé něho otec Leopold

*

Oslavený v Pánu odpočívají. —
 Vypravuj mi dále o ztracené
 Bolemile Kotenské.

Čeleladin. Vší zbraně
 užíváno proti nám, jen jak jsme
 do Moravy vkročili. Tu báchora
 po vši zemi rozhostěna, Peta,
 vůdce tatarský — můj bratr — syn že
 z ďábla jest a čarodějky, hnusná
 příšera, již z r a k e m baziliškovým,
 jizlivým co šípem usmrcujíc.

Friedrich. Věst taková snadno u nás víry
 najde, lidskou mysl hrůzou poutají.

Čeleladin. Uslyšev to malíř, jmenem Tynian,
 přišel s štětcem, s barvou do tábora
 umění své bratru nabízeje.
 Zalíbil se bratru obraz jeho,
 tak jako by — nám se všem tak zdálo —
 černým kouzlem zřejmě hotovený.
 I obdařiv mistra propustil jej.
 On však s spěchem divorychlým druhý
 obraz vyhotovil, všemu lidu
 ukazuje, Peta že jest člověk,
 jako jiný. Tak on z bázně smělost
 vyčaroval.

Friedrich. Tak on barvítkem svým
 víc působil, než sto reků mečem
 zhouby plným.

Čeleladín.

Bolemilin otec,
rytíř Kotnov, láskou k víře, k vlasti
nadšen, avšak ohněm zraku zbaven,
k zvukům harfy zpěvem Boha plným,
písní vřelou, mužnou, bohatýrskou
ducha bojovného roznécoval,
dcery, sličné Bolemily, hlasem
čarovnadným při tom podporován.

Friedrich. Druhé to, a mocnější jest kouzlo,
kde v hlubinách srdcí lidských doutná cit,
jenž by zpěvem, hudbou v plamen nevznikl?
Tynian a rytíř Kotnov reci jsou
hodni jména nikdy vadnoucího.

Čeleladín. Tu se víchr vzteku bitevního
strhl v našich zástupích. Do sboru
toho zpěvem nadšeného padla
naše divá, krutá přesila.
Šípem klesl rytíř pěvec, a já
pěstí nelítostnou jeho dceru
jsem uchvátil. Již se meč můj nad ní
vznášel, an tu plamen z jejích očí
na mé tváře vyšlehl. Bylť plamen ten
zážeh blesku! V hlouby duše zrak ten
vnikl odzbrojiv mne, bezbranný že,
jako zlosyn k svému soudci, sklesl
jsem k ní, k slabé dívce, s prsem spoutaným.
Darmo jsem na mysli vzchopiti se
snažil, cítě v silách rozdrčených,

že jsem vůle, moci prázdným jejím
otrokem. Leč Bolemila stejný
osud se mnou měla. Cit můj valný,
vroucí v srdci jejím našel ohlasu.

Těž i ona stála vkořeněna,
nemohouc, ač směla, odejít. —

Zatím stranou odtřeštila bouře
bitevní, jen těly mrtvých, mroucích
obklopeni byli jsme tu sami dva.

Viděl jsem, že mocná myšlénka
duši její náhle ustanovila.

• Za ruku mne uchopivší stranou
druhou mlčky se mnou odkvapila. —

Friedrich. Přísám Bůh! to přepodivný výjev
válečný. Ach, láska divotvorná!

V odboji krvavém na bojišti
nepřátely v útlý dvoulist spojuješ!

Čeleladín. Láska byla kouzelné to pouto,
jež jsme oba stejně cítili,
nikdy slovem neznamenali. —

Pod hradem jejího otce, v patě
hory, která Kotouč slove, pevnou
skalou úzký otvor krivolaký
ve veliký prostor vede, kde se
více chodeb, síní, jizeb nachází,
přírody to rukou zbudovaných.

Tam mne o půlnoci uvedla.

Tam se změna spásyplná se mnou

stala, tam jsem stal se jejím tvorem,
 novým, mírným, Boha znalým, blaženým.
 Jako slovům svaté učitelky,
 hlasem libým, srdcejemným znějícím:
 tak jsem zbožným učbám jejím naslouchal.
 Jako potok loukou květoploдную,
 tak nám dnů a nocí šedesáte
 v oustraní tom plynulo. —
 Jednou z jitra slyším kroky, vidím
 muže — strach a hrůza — Tatary!
 Prvé než jsem po obraně mohl
 sáhnout, násilně jsem odveden,
 bratrem Petou spoluvůdci v Uhřích
 odevzdán, kde přísně strážěn teprv
 ve tvé slavné bitvě mohl jsem jim
 uskočiti.

Friedrich. Kterako soudíš, že by
 Bolemila v knížeetvích mých byla
 k nalezení?

Čeleladín. Vypravila za mnou
 posla s velkým jeho nebezpečím,
 vzkazujíc mi, že mne v hradě svého —
 (Zaraziv se poslouchá.)

Friedrich. Slyšíš něco?

Čeleladín. Tatary!

Friedrich. Jsou kdo ví kde!

Uděšená obraznost ti smysly
 mámí.

Čeleladín. V stepích našich ostřejší jest
zrak i sluch i čichot! (Běží do zadu.)
Kdo se blíží?!

Friedrich (pokročí stranou).

Výjev třetí.

Balk s tlupou Tatarů ozbrojených. Předešli.

Čeleladín (s podivením).

Balku! jak's se z pevné klece dostal?

Balk. Nebyl jsem v ní. Zdejší Chan se nad mým
žebrem slitoval. K utěšenému
v kleci cestování jiného jsem
zaopatřil.

Čeleladín. Co tu ještě děláte?

Balk. Jdeme po své povinnosti. Tobě
ale ohlašuju, že nám kázáno,
zmocniti se tebe, kde tě najdeme.
My tu pilně svoláváme tlupy
rozplašené; neboť všickni do své
vlasti zpět potáhnem, kde mezi tím
Chan Veliký, slavný Oktej, odebral
se na věčnost. Volit budem nového.

Čeleladín. Nebudeš ty s nimi volit!

Padneš tady rukou mou, tak aby

Chodš a, váš tam prorok, příčinu měl,
syna otce mého ztratiti,
a do vlasti cestu na věk jemu
zameziti.

(Probodne ho; k ostatním.)

Vy pak povězte tam
velkým pod Altajem, já že volím
syna Oktojova, Kajuka,
sám pak že chci raděj tady býti
otrokem, než Čingisem tam u vás,
jak jsem s Petou vlastní matky prsem
vykojen. — Pryč s tělem, odejděte!

(Jde do popředí.)

Tataři (s tělem Balkovým odejdou).

Friedrich (pokročí). Nikoli, Cyrile! ani jeden
z údolí tohoto neodejdiž,
vrahové to veškerého křesťanstva!

Čeleladín. Nech je domů jíti, vévodo!

Friedrich. Aspoň zbraň tu odložití musí!

(Kvapí do zadu.)

Stůjte! — stůjte, pravím!

(Odejde za Tatary.)

Čeleladín.

Jsmo tu sami dva!

(Vytasiv meč za ním pospíchá. Za malou dobu slyšeti
povzdál chřest a drnkot mečů, sykot lítajících střel.)

Výjev čtvrtý.

Sofie, brzy na to opět Friedrich, Čeleladín.

Sofie (v oděvu rytířském brunatné barvy, obličej černým závojem přikrytý, vstoupí na pavián a dychtivě zalomozem bitevním se dívá. Odhodí závoj.)

Jest to, jest to Friedrich vévoda!

Bystrost citu, vždy mi věrná, i

nyní mne svým hnutím neklamala!

O, jak krásný, velký jest to pohled!

Velikán on mezi nimi kráčí;

jako orel královský se mezi

malým ptačtvem pohybuje. Rozkoš

rajská všecky žíly mé prolévá;

ale ach! tak, jako vždycky, bouří

dlouhou v srdci, v duši zůstavi!

(Závojem se opět přikryvši do dveří u pavlánu odstoupí.)

Friedrich a Čeleladín (rychlým krokem se navrátí).

Friedrich. Chtěli tomu!

Čeleladín.

Poraněn jsi, vévodo!

Friedrich. Povrchu jen drásnuto jest rameno.

Čeleladín. O, mluv! mečem, kopím, čili šípem?

(Problíží mu levé rameno.)

Friedrich. Lehkým šípem.

Čeleladín.

Pro Bůh, šípem tatarským!

Často oni ve své vraždivosti
 hroty šípů jedem naponštějí,
 z bylin, rostlých pod Altajem menším. —
 Pomoc! pomoc! (Bije v bránu.) Otevři se, hrade!
 pak-li jest tam tvora člověckého,
 zhůru! s jedem v těle, v horké krvi
 s brzkou smrtí stojí tu váš vévoda!

Sofie (na pavlanu). Běda! (Zmizí.)

Friedrich (hlasu toho si povšimna ohlidne se).

Jaký hlas to! odkud zazněl?

Čeleladín. Z hradu, kníže! k našemu to štěstí.

Rukám lidským tebe zanechávám,
 sám pak spěchám hledat kořen, jehož
 štáva všecky jedy odzbrojuje.

Nad potokem nedaleko zhlédl
 jsem tu drahocennou bylinu.

(Odkvapí.)

Friedrich. Příliš bystrá jest tvá prozřetelnost,

kterou ale v nové rukojemství

věrnosti a lásky přijímám.

Cherub, jenž mne ve všech bitvách chránil,

šíp ten, by jedem naplněný,

v prudkém letu nesmrtícím učinil.

Výjev pátý.

Friedrich, Sofie, Bolemila, Helena.

(Bolemila a Helena se Sofií stejně oblečeny, leč závoje, taktéž černé, na bedrách majíce složeny.)

Sofie (s tváří opět zacloněnou, s očitou horlivostí, leč na celém těle se třesouc, k Friedrichovi přistoupivši na levé ruce jeho zadu oděv rozvazuje. Mluví hlasem změněným).

Svěř mi ruku Milost Tvá! Jest v přírodě
hojný pramen divotvorné pomoci,
z něhož — blaze mně! — několik krůpějí
k zachování přeskvostného zdraví
tvého včasné mohu obrátiti.

(Přistoupí k Heleně, která skvostnou bedničku s sebou přinesla, otevře tuto, a vezme z ní malinkou láhvičku, s nížto k ramenu vévodovu opět přistoupí.)

Bohu chvála, věčná sláva, pane!
nesetkl se jed s tvou drahou krví.
S sykotem by ona zakypěla,
jak se ostrý balsam ten s ní sblížil.

Friedrich. Kdo jsi, paní dobročinná?

Sofie.

Hradu

toho majitelka. — Avšak rána,

kníže! není nehluboká, žíla
větší zdá se přesečnutá, jakož
zjevno ze silného krveodtoku.
Vejdí rychle, Milosti Tvá! do hradu,
tak ať těžké toto poranění
dlužnou péčí učiníme neškodným.

Friedrich (pro sebe).

Ztrátou krve slábnou moje nervy,
aneb kouzledlným jejím dotknutím.

(Hlasitě.)

Spoután jsem v tvých rukou, ženo čarovná!
Ohlav tajemný jsi na mne vhodila,
tak že mimovolně za vodítkem
tvým, kam velíš, musím kráčet.

Sofie (vede jej do hradu).

Helena (jde za nimi).

Bolemila. Též i paní naše jak by větrem
kouzloplným, k muži tomu přikročivši,
na všech oudech svých se zachvěla.
Dvanáct let hrad její nohy mužské
neucítil, nezaslechl hlasu
mužova, jakž sama pravila.
Živu býti v tiché nábožnosti,
spůsobem vším lidu dobročinit
jemné bylo její povolání.
I zajisté jemné milosrdí

pohnulo ji přijmout raněného,
ač se, jak jsem dobře znamenala,
duše její tomu protivila.

Výjev šestý.

Bolemila, Čeleladín.

Čeleladín (s kořenem byliny v ruce přispěchav).

Pověz, dívko! najdu kníže ve hradě?

Bolemila (užasne).

Nové čáry! jaký hlas to slyším?!

(Ohlédnuvši se s velikou radostí mluví.)

Cyrile můj, drahý jinochu!

Čeleladín (nanejvýš překvapen).

Bolemilo! o, dne šťastný, též i
nešťastný!

Bolemila. Nešťastný?

Čeleladín. Šťastný jest a

spásyplný, že mi tebe opět

dává, zdroj nového mého života.

Vybaviv se z zošklivělých okovů
tvou jsem kříž a křížem stopu hledal.

Zdrcen úpěl jsem, má Bolemlilo!

když ke hradu značenému přispěv
našel jsem rod pokrevných tvých vymřelý.

Bolemila. Tak i já jsem, přibývši tam, upěla.

Avšak v hradě tomto tichoblahém
bohatou jsem našla náhradu. —

Leč, mluv! proč den tento zovíš nešťastným?

Čeleladín. O, mne tebou zapomenlivého!

K smrti raněn zůstal tady vévoda —

Bolemila. Muž ten statný, ušlechtilý — vévoda —?

Čeleladín. O, snad pozdě přijdu s bylinou,
lékem jeho proti jedu smrticím.

Veď mne, veď mne, jest-li na hradě!

Bolemila. Jest na hradě, avšak jedem nedotknut.

Čeleladín. Jedem, neboť šípem tatarským
(Chce do hradu.)

Bolemila. Cyrile! chceš Bolemilu zbavit
útočiště, blahobytu jejího?

Čeleladín (vrátí se).

Že chce chránit svého blahodárce?

Podezřelé jest toto tvé jednání!

Nemáte dost zbraně, od tohoto
vchodu živého mne odraziti.

Bolemila. Nesmí krok tvůj přes práh toho hradu.

Čeleladín. Kde můj drahý kníže sám a sám
se smrti snad zákeřnickou zápasí?

(Kvapí opět do hradu.)

Bolemila (přísně).

Ustaň! — Myslíš, že jsi v Zachvalinsku,
tam kde vražda, na knížeti dnes,
zejtra na robovi spáchaná,

nežli vlka usmrčení, výš se
nepokládá? Není kníže ve své
zemi? neklaní se mu ten hrad, jako
všecky hrady, zámky, města v jeho
knížectví?

(Mírně.)

Ztiš duši věrnou, úzkostnou.

Viděl by's mne s tichou tváří, myslí
z přítomnosti tvé se radovati,
kdyby se tam o bezhrdlí vévody,
blahodárce tvého, ukládalo,
aneb v jakémkol byl nebezpečí?
Jestli v rukou žen dvou jemnocitných,
z nichžto se ti bez úrazu navrátí.
Věz, že v hradě tomto není mužů,
aniž bylo během dvanáct roků.
Dva tam ještě blízké hrady vidíš,
z kterých, tajnou chodbou s námi spojených,
na kynutí statnou pomoc máme,
jakož každodenní potřebu. —

Bez starosti, Cyrile můj! oznam,
po čem dychtí přeplněná duše má. —

Nepřestal jsi býti vroucím křesťanem?

Čeleladín. Bolemilo! tak bych tebe, v tobě
spásu časnou, věčnou miloval?

Bolemila. Neproléval's dále krev křesťanskou?

Čeleladín. Osvětlen tvým slovem jasaplným,
rozhrán tvým citem bohovroucím,
jak bych byl tak mohl učiniti?

Bolemila. Stal's se živým oudem církve svaté?

Čeleladín. Nově zrozen svatou koupelí,
čist všech hříchů vévodou svým slavně
byl jsem do ní uveden. Věž, drahá
Bolemilo! že jsem sobě ceny
vědom, která, jako jesen křoví,
někdejší mou platnost převyšuje.
Každá v srdci krve krůpěje
právem svým mně hlasně zapovídá,
skutkem nectnostným ji znesvětití.

Bolemila.

O, jak šťastnou činíš mne tím vyznáním!
Všecku ztrátu kvěle, zkázy plnou,
v životě tom nenahraditelnou;
všecko vpádem vaším utrpení
lehčeji teď na prsou svých ponesu,
věduc tebe cestou kráčet k věčnosti,
kde nás smíří dárce všeho míru,
kde tě budu, jak si žádám, milovati.

Čeleladín (bolestně).

Bolemilo! smířenlivost jest ctnost
křesťanská.

Bolemila. O, hvězdy neporušené!
zdali jsem ji obětovně neplnila,
k vrahu svého otce s celou duší se
naklonivši!

Čeleladín. Nešťastným mne činí
náklonnost tvá, není-li mi dáno,

ruku v ruce životem tím s tebou
putovati!

Bolemila. Neslíbil's mi, Cyrile!

že chceš blažen býti láskou sestřenskou?

Čeleladín. Slabá jest má vůle, podléhající
citu v srdci horoucím. O, ty
sestro ukrutná, jenž bratrů přeješ
jako krásný obraz tebe milovat!

Bolemila. Slib mne poutá svatě učiněný.

(Ukáže na hrad.)

Tu jest byt můj bohdá doživotný,
tvůj pak Vídeň aneb Nové Město,
obě dosti blízko ku shledání.
V nedalekém chrámu Kříže Svatého
v každý velký svátek dobou ranní
uvidíš svou věrnou Bolemilu,

(Podává mu ruku.)

jež ti ruku dává sesterskou,
spějíc ku své svaté povinnosti.

Čeleladín (ruku její k srdci tiskne).

O, to sladké, též i trpké shledání!

Bolemila. Od hradu daleko neodcházej,
tak ať najde druha svého vévoda.

Čeleladín. Poslušen jsem slova tvého velícího;
leč věz, dívko Bohem mi poslaná!
že se snadněj duše má s svým tělem,
než já s láskou budu loučiti,

kterou srdce mé od tebe žádá
jako nerozlučné od manželky!

(Odkvapí za hrad.)

Bolemila (za ním smutně se dívá).

Snášej, bezděčný můj trpitelí!

já co snáším dcera trpitelka.

Jako zlato ohněm, tak my bolem svým

k blaženosti věčně nehynoucí

tam se někdy sejdem očistěni.

(Smutně do hradu odejde.)

Výjev sedmý.

Skvostná jizba v hradě.

Friedrich, Sofie.

Friedrich (s ramenem v šatě visutým; prsa jeho vždy víc a víc se rozčilují, zrak jeho vždy víc a víc pátravě na osobnost Sofinu napnutý).

Přestaň na rameno mé jen myslit,

které ducha rozčilením ani

necítím. Dál život svůj mi obrazuj!

Drahých zemřelých co z hrobů vstání

slast a hrůzu každé slovo střídavě

v napnuté mé duši čárně zbuzuje.

Manžela's ty svého milovala?

*

Sofie. Více lásky k němu v srdci bylo,
než se krve proudí ve všech žilách mých.

Friedrich. Mírou touž i od něj milována,
mohla's na věk s ním se rozejít?

Sofie. Otec jeho sám nás rozvedl.

Friedrich. Jest, anebo bylo někdy otce,
který svazek lásky libosvorné
dítek svých moh' krutě roztrhnout,
nad hlavami jasnou nebes podlahu
chmurou z pekel přizehnanou zatemnit?

Sofie. Nesplněnou k dědicovi naději
zdůvodil on příkrý skutek svůj.

Friedrich. Smrti jeho přestala ta závada?

Sofie. Když byla již větší nastala.

Choť můj totiž nově k sňatku přikročil. —
Odešedši pověstně k mým rodičům,
v tajnosti jsem hrad ten právě prodajný
v naději té sladké koupila,
na blízku že choti svému budu,
snad jej skrytě také vidívati
a co možná strážně nad ním bdíti.
Zaslíbivši sebe slibem svatým,
Bohu, ctnosti, skutkům dobročinným,
v nábožnosti život tady vedu
ode všeho světa odloučený.

Friedrich. Sofie! máš drahá cæsarevno!

Sofie (stavíc se překvapenou).

Kníže!

Friedrich. Ano, ty's to, moje nebe!
 po němž dnem i nocí kvile toužím.
 Při prvním hned na tě pohledu
 radostně se srdce ve mně zachvělo.
 Tvůj to sklad jest oudů lepotvárných,
 celá známá mně a milá postava.
 Darmo hlas svůj usilovně měníš,
 netratí on zvuk svůj kouzledlný,
 který vábnou, vtipů plnou řeč tvou
 čarovně mně ladil, oslazoval.
 O, slož závoj závidný a odstraň
 i tu nejmenší mou pochybnost!

(Chce závoj její odhrnouti.)

Sofie (přísně). Závoj ten jest štít můj posvátný!

Výjev osmý.

Jindřich, předešlí.

Jindřich. Promiň, Milost Tvá, můj vévodo!
 Sledu tvého Cyrilem se doptav
 do hradu jsem vkročil, ač se bránilo.
 Nesu zprávu velmi důležitou.

Friedrich. Nuže!

Jindřich. Král Uherský —

Friedrich.

Sedí opět

v starém blesku na trůnu svém nově
zrozeném?

Jindřich.

Od paty na vrch hlavy
k dalším důkazům své lásky ozbrojen.

Vojskem jeho Štýrsko zaplaveno —

Friedrich. Báchora, neb zlomyslná útržka!

Jindřich.

Letný posel zprávu podav padl
bezduchý, a duchaplný maršal
s praporem tvým dal se na cestu.

Friedrich. Bela! Aniž válku vypověděl?

Jindřich.

Vypravilť on k Milosti Tvé výpověď,
když byl útokem vzal Marburk bezbrojný.

Friedrich.

Marburk, perlu Štýrska jižního!

Nevděčnosti! Bela budiž po půl
věku hanebnějším jménem tvým.

Když byl jako žebrák ke mne přišel,
dal jsem choti, dětem vlídný útulek,
jeho pak jsem, provodiv jej, vlnám
mořským svěřil, milostnějším, než byl
Tatar nemilostný. Beze mne
nebylo by krále Uherského,
ani svatoštěpánské tam koruny —
nicotou byl Bela — ha! a jakou
vymyslí si příčinu?

Jindřich.

Že's Milost Tvá,

zapudiv dřív choť svou, jeho svatku,

nově nyní třetí vévodskou svou
paní z lože manželského vyhostil.

Sofie (přirozeným hlasem svým).

Ustaň! strašlivé's ty slovo pověděl!

Jakou paní — jasněji mluv, posle!

Jindřich.

Nuž, Anešku, vévodkyni Meranskou,
jež jest také z pokrevnosti králův
Uherských.

Sofie. O, Friedrichu, co's učinil!

Friedrich. Co mi pastýř Solnohradský, jakož
jiní duchovníci vznešení
za povinnost uložili.

Sofie (odhodí závoj s tváře).

Nuže,

závoji můj! navrať světu tvář mou
dlouho krytou, postup na čas přilbě
místa svého a kyrysu těžkému!

(Odkvapí vchodem postranním.)

Friedrich. Sofie, má jasná caesarevno!

(Kvapí za ní.)

(Opona spadne.)

Dějství čtvrté.

Jizba v knížecím hradě Vídenském. V pravo i v levo stál.

Výjev první.

V pravo sedí Friedrich, Lichtenstein a Trautmansdorf; v levo Čeleladín ve skvostné zbroji rytířské a Preusel hrající v šachy.

Friedrich. Slib svůj tehdáž Ebersteinu daný
vyplnil jsem k císařově radosti.
Pravím vám, že vjezd můj do Verony,
města sličného a velkolepého,
slávě vítězné se podobal.
Dvě stě rytířů mých lepotvárných,
v skvostné nádheře se lesknoucích,
lid tamnější velmi divochtivý,
tvůrové co z rajské, zlaté země,
mravem, štědrostí svou okouzlili.

Čeleladín. Šach zas králi!

Preusel. Žádný by tu cvičnost
tobě nepřičítal.

Čeleladín. Cvičila mne
matka, v našich stepích nevyrostlá.

Friedrich. Císař Friedrich, hoden, aby světem
vládl, a byl blahý, jak on světu
věk blažený dáti usiluje,
v přítomnosti naší sobě liboval.
Všecku družinu mou obdaroval,
Cyrila pak, zvláštní předmět milosti,
sám pasoval na rytířství, touto
jeho zbrojí dav jej ozdobiti.
Mně svou přízeň hojnou mírou udělil.
Kříž císařský na vévodském klobouku
mohu nosit, ano podával mi
v přeplňku své lásky královskou
i korunu.

Čeleladín. Královně šach!

Preusel. Doufám,
s moudrostí tou v boji nejbližším
vojsko své že budeš řídit.

Trautmansdorf. Kterou's
Milost Tvá i také přijal?

Lichtenstein. Věru!
jádra plné, důstojné tvé země
s vážností by korunu tu nosily,
nedím, žeby tato rovnováha

nadutosti krále Uherského
něco užší meze vykazala.

Čeleladín. Šachmat! (Vstane.)

Preusel. Totiž, král jest mrtev. Tohoť
bohda nebude, král Český aby
v boji padl. Vítězství jen nad nim
sobě přejem.

(Taktéž vstane a v pozadí s Čeleladínem sem tam přechází.)

Friedrich. Na budoucnost jsem si
císařskou tu milost zůstavil.
Nestalo by se to bez odmluvy
apoštolské stolice, jež právě
o ssazení Friedrichovu přísně
pracuje, a žádost mou, by choť má
caesarevna z slibu byla propuštěna,
milostivě vyslyšela. Jest to
vrch mých doživotních žádostí,
Sofie by na stůl vévodský
slavně opět se mnou dosedla.

Lichtenstein. Toho všickni žádáme, ač žádat
nemáme.

Trautmansdorf. Lid Štýrský i Rakouský
nadějí se koji, dceř že Otta
Bavorského —

Friedrich. Pomyslil jsem na to
prvé, než jsem libou náhodou
hvězdu jasnou blahoty své našel.

Přisámbůh, chci raděj bez meče a
slávy živu býti, nežli bez ní!

Lichtenstein. Snad že Bela na vždy se tak smíří.

Friedrich. Žádné přízně z Uher nečekejte;
bylat to až potud jenom záminka.
Štyrsko, aneb aspoň jižní jeho
polovice nesousedských mečů
jejich krvožížeň uhasí.

Trautmansdorf. Předceť posledně bez meče tasení
k teplým ohniskům se navrátili.

Friedrich. Sofie že závoj odloživši,
cherub míru, ku královské sestře
spěchala. Leč zejtra aneb pozejtří
Bela války novou příčinu
v povětří polapiv do Štyrska nám
vpadne. Na štěstí naň Štyřan nevře,
jakož jsem se, zemí tou se vracuje,
ve vsích, v hradech, ve všech městech pře-
svědčil.

Lichtenstein. Vojsko však tam vždy zůstane na
stráži,

které nyní jinde potřebujem.

Friedrich. Myslíš s králem Českým k souboji? Aj,
tot my vyjednáme sami dva.

Trautmansdorf. Že's to Milost Tvá moh' učiniti,
žádný z nás počátkem nevěřil.
Krále, jenž ti v slávě úctu, pomoc

v nebezpečí prokazoval, hanlivě
vyzvatí v boj osobní —

Friedrich.

Jen v Veroně

mohl jsem to učiniti, opojen jsa
žádostí svých zdarem přeplněným.
Zkušenosti tak jsem nabyl, štěstí
snášet že neumím, jak jsem snášel
neštěstí. — Víš, Trautmansdorfe! že jsem
vždy se s důvěrností k němu blížil;
že však, jedním uchem k slovům mým co
přislouchává, oba sluchy k svému
bratránkovi, králi Uherskému
s myslí nebezpečnou nakloňuje.
Přítelem, neb zjevným nepřitelem,
s prostředinou Bůh neví co začít.
Tu jste mi tam poslem oznámili,
Bela že z mé vzdálenosti přes mír
i přes všechny smlouvy kořistit se
chystá, a král Václav že s ním zdá se
souhlasiti. I tuť vyzvání to
přenáhlené poslem vaším do Čech
odletělo.

Výjev druhý.

Jindřich, na to Vilém ze Skály. Předešli.

Jindřich. Posel krále Českého.

Friedrich. Snad nemyslí šlechtný můj soused,
Babenberk že souboji se vyhne,
poslav ve snách mu své vyzvání? —
S libostí jej přijmu.

Jindřich (otevře dvěře).

Vilém ze Skály (vejde).

Friedrich (překvapen). Vilém ze Skály?!

Což nebylo v Praze posla jiného?

Přítel poslán s poštou nepřátelskou?

Vilém. Pán a král můj vzkazuje Friedrichu,
vévodovi Rakouskému, žel! že
nepříteli svému, pozdravení.

Kázal Jeho Jasnost především

Milostí Tvé tento list podati.

(Podá mu listinu.)

Friedrich (pokročiv do popředí rozvine a čte).

„Udatnost
jest ctnost,
boj vedoucí
pro spravedlnost.“ —

V málo slovech velmi mnoho smyslu,
avšak smyslu, který ctím a schvaluji. —
(Obrátí se k Vilémovi.)

Jest v těch slovech celé tvé poselství?

Jindřich. K tomu ještě krátký ústní dodatek.

Friedrich (v popředí do sebe).

Odpověď to plna zahanbení
na mé urážlivé vyzvání.

„Nectností jest takováto udatnost,
drzým slovem sebe ohlašujíc,
lichou hrůzou soka zastrašujíc.“

To chce říci, vidím to a cítím,
hotov jsa mu se ctí odčinití.

Avšak původ toho jednání, o
králi! není nespravedlivý. —

Nuž, Viléme! teď tvůj ústní dodatek.

Vilém. Jeho Jasnost král můj oznamuje,
v souboji-li štítem Božím zvítězí,
že zamýšlí s vojskem Dunaj překročit,
zjednati si dostiučinění.

Friedrich. Totiž, že mi válku vypovídá?

Vilém. Sám zajisté podle svého vyzvání,
o vévodo! uznáváš, že král
Václav jinak jednati nemůže a
nesmí.

Friedrich.

Úplně to uznávám, a
ježto král tvůj, co se dechem odbýt

mohlo, hrůznou bouří hodlá dobývat,
též i já se s celým vojem dostavím.

Vilém. Nuže, v třetí den po svátku svatě
Kateřiny, který zejtra připadá.

Friedrich. Vid, Viléme! budem mužně proti
sobě státi, jak jsme ondy vedle
sebe bojovali?

Vilém. Kéž by's, Milost Tvá!
vojsko České vždycky vedle sebe,
nikdy ale proti sobě nestavěl.

(Odejde.)

Friedrich. Bohumile!

Preusel (přikročí).

Friedrich. Jak tu mnoho vojska
máme?

Preusel. K dvěma tisícům, i s lidem,
který cestou sebereme.

Trautmansdorf. Není
možná, aby's Milost Tvá s tou hrstkou
boj podstoupil. Štyrské vojsko obeslat
není radno, a již pozdě. Prudká
zima raně sobě letos přivstala,
ta se spolčí s naším nepřítelem.
Pošli mne tam do tábora, budu
s králem Českým čestně vyjednávat.

Friedrich. Aj, můj milý Trautmansdorfe! nestál's
tady proti pětmecítma Tatarům?
Ptával's se vždy, kde jest nepřítel,

nikdy, jak jest velký jeho počet.
 Mečem lze jen čestně vyjednávat,
 což se také stane, kdybych pak se
 v čelo žen a mnichů postavit měl.
 Rány Boží! vévoda Rakouský
 měl by s šíjí v kosu ohnutou
 plaziti se k nepříteli, ruce,
 nohy jemu líbat, aby meče
 nedobýval? Směl by Friedrich Bojovný
 s takovou k svým otcům někdy přijít,
 poslední snad k slavným Babenberkům? —
 Lichtensteine, mluv! což němý stojíš?
 radíš ty mi také k podlézání?

Lichtenstein. Prál bych, aby k zimní této válce
 nikdy nebyla se dala příčina.
 Jak to stojí, bojovati musíme,
 vítězstvím jen k míru vede cesta.

Friedrich (k Preuslovi).

Odspěchej, můj statný hejtmane!
 S vojskem odkvap dvojnásobným pochodem.
 Vyšli bystrozraké zvědy před sebou,
 ať znáš počet, vlastnost, postavení
 nepřítele. Přesed Dunaj po něm
 táhni k poli Moravskému, stany
 rozbij, kde ti kázat bude zkušenost.

Preusel (odejde).

Friedrich. Přístup blíže, Cyrile! a pověz,
 ty co smýslíš o té zimní výpravě?

Četeladín. U nás, kníže! pravý čas to k válčení,
 kdy krev lidská zemi zasněženou
 nejmilejším pokrývá nám čalounem.
 Co pak malého se vojska týče,
 viděli jsme v bitvě Olomúcké,
 jakož ve vaší tu s námi bitvě,
 chrabrost, ne však počet bojovníků
 vítězství že slavné vydobývá. —
 Mně buď dáno, kníže! bojovati
 po tvém boku. Vítaná mi bude
 rána, kterou dosti časně s tvého
 na své mladé tělo přestěhuju.

Friedrich. Nuže, s Bohem, s svatým Leopoldem!
 (Odejdou.)

Výjev třetí.

Jizba na hradě Šarfeneku z dějství třetího.

Sofie a Bolemila v oděvu z třetího dějství
 vejdou za řeči.

Bolemila. A ti muži blahomravní, důstojní —

Sofie. Byli opět vévodovi námluvčí,
 vítání mi, že však v jeho smyslu,
 leč nikoli s jeho zrakem, citem, s jeho

Klicpera III.

duší horkou, velemocnou mluvili.
 Běda, přijde-li on sám se o chof,
 spasitelně jednou namluvenou,
 ucházeti. Nepřemožitelný
 jest on v silných citů žárném zápalu.

Bolemila. O, vyslyš jej! navrať nebe jemu,
 sobě, jím i sebou potěš národy.

Sofie. Což jest jemu i mně platno, že mi
 zjednal ze všech slibů propuštění,
 když tu, v těchto prsou svědomitých
 přísný úřad, taktéž svatý, z vazby
 té mne nepropouští, propustiti
 nesmí? Ty mně k tomu můžeš radit,
 sama slibu své i jeho zemské
 blaho obětní? Neusmrtit
 Cyril otce tvého, jenž tě žehná
 nad hvězdami, že jsi skutkem křesťanským
 duši drahou, nepřátelským osudem
 k věčné zkáze odsouzenou z vazby
 smrti neskonale vyprostila.
 Povinna jsi, dráhou ctností křesťanských
 ruku v ruce k hrobu až s ním kráčet,
 dokonat tak, co jsi chvalně začala.

Bolemila. O, má milostivá velitelko!
 Prvním vzhledem na divého jinocha
 jako bleskem láska v srdci vznikla,
 plamenem pak hoří denně rostoucím,
 obrazností účinnou živena.

Neznám v světě pokladu ni klenotu,
 jež bych víc cenila, sobě žádala.
 Avšak myšlénkou, že jeden z nich jest,
 jižto nejen otce zavraždili,
 ale celé naše národy:
 vždy užasnu, v duši se zachvěji,
 hrozným hříchem býti to uznávám,
 na bližší s mým spolek pomysli. —
 Také soudím, skutek můj na ceně
 že by schudl, kdybych k ukojení
 žádosti své, čili vášně, jak by
 se to nazývalo, prohlížela. —
 Ty však, paní milostivá! —

Sofe.

Ejhle!

tyť mne jasně příkladem svým učíš
 rozum proti citu ozbrojovati.
 V skutku! ploutel co smělým prsem,
 silnou rukou s vlnou naň se valící
 pracně musí zápasiti: tak já
 v tomto okamžení s proudem citů
 rozčeřených usilovně bojuji.
 Díky Bohu, jenž mi lhuť dvanácti
 roků k upevnění mysli daroval,
 tak že zápas s srdcem rozbourěným
 mocně nyní mohu podstoupiti. —
 Dejme tomu, že jsem nikdy slibu
 neučinila: mohu se, s mím se
 opět k vévodovi přidružiti,

nastoupiti práva manželská?
 Příčina, jež závazek náš bolně
 rozpojila, navrátí se se mnou
 k hradu vévodskému v zarmoucení
 lidu veškerého, jenž by dívku
 sprostou, z dravou raděj vítal, nežli mne.
 Nesmí Friedrich s srdcem svým se radit,
 on, jenž národů svých budoucnost
 víc, než přítomnost svou, na svědomí má. —

Výjev čtvrtý.

Helena, předešlé.

Helena. Rychlý posel z Vídně, bojovník;
 list odevzdav s větrem v závod ujíždí.

(Podává Sofii list.)

Sofie (rychle na podpis se dívá).

Kanclér, hrabě Trautmansdorf. Co to?

(Přečteš list.)

Jdi, Heleno! na hrad Raubenstein.

Žádám deset jezdců, věrných, srdnatých,
 na pět dní neb na čas delší. Též dva
 koně osedlané, nelekavé
 pro nás. Pospěš!

(Helena odejde.)

Bolemila. Co se stalo, kněžno?!

Sofe. Děkuji ti, mírolibý kancléři!

V tom jen nyní blaženost svou hledám,
abych žila strážným jeho andělem. —

Odeštu jsem, milá Bolemile!

Ozbrojené bojovnice s přílbou,
s mečem do tábora pojedeme.

Bolemila. Tímto sněhem do mrazových větrů,
tuhou zimou v pole válečné!

Sofe. Hle! jak mužem vašeh divá vládne!

pán jest pomsty, ctižálosti otrokem!

My však nesmíme ni na čas, ni na

živly hledět, kde o zkázu celých

vojů, vévodovo živobytí,

a snad o čest vášnivě se hraje.

Bolemila. Jistě s ním jest Cyril v nebezpečí!

Ach, náš slabý meč je nezachrání!

Sofe. Budeme svou vlastní zbraní válčit,

která mužskou často předstihuje.

Jednat budem v Českém táboru.

Věz, za času štěstí svého rozkvětu

získala jsem přízeň krále Václava.

Jest on tvorce libozpěvných písní,

které jsem vždy zaslouženě chválila.

Myslím ovšem, jako mnozí lidé,

živly že se o mne rozdělily,

země, voda že mají mé tělo,

vzduch a hvězdy, jim co náleží;

leč tím sklonnější, jak doufám, bude
jeho překvapení.

Helena (se vrátí). Připraveno.

jest, jak's sobě přála, velitelko!

Sofie. Tedy k převlečení! — Tobě, Heleno!

hrad svůj odevzdávám pod správu.

Nikomu nedávej otvírati,

všecko odkaž na hrad Rauhenstein.

Kdybych pak se navrátit neměla,

v opatství Svatého Kříže najde

se má zámek, kde jsi doživotně

podělena.

Helena. Anděl Boží bude

průvodcem tvým, vrátíš se, má vládkyně!

Sofie (s vřelou zbožností).

O, kéž nebeský ten posel strážně

při mně stojí! Slově mým kéž sílu

dává, mocnost nepřekonatelnou!

Mířiti jest rozkaz Spasitele,

plnit jej se s požehnáním neminu!

(Odejdu.)

Výjev pátý.

Friedrichův tábor u prostřed velikého lesa na pravém břehu Dyje blízko jejího ústí do Moravy. Stromová i křoví sněhem obtíženo. Vichřice dobami hviždí. Pálnoc.

Měsíc svítí.

Před první řadou stanů oheň, u něhož leží Vilibald a Kuno s mnohými bojovníky, ze soudku víno sobě nalévající.

Kuno. Pořádně si hvízdá paní Meluzína!

Dnes nám mohla uspořít svou hudbu.

Vilibald. Což nevíte, že vždy s Čechy drží?

Přivolali si ji na pomoc.

Štěstí, že tím nebenosným hvozdem

tady jsme tak zahájeni, sic by

sníl ten, ohně, stany, a my s nimi,

osud měli býti od ní zmítanu.

Kuno. Pověz pak mi, proč ta divá vichřice
vždycky jenom z Čech k nám přichází?

Vilibald. Proto že je dcera Krakonošova,
ten pak na vysokých horách Českých
ve svém křišťálovém zámku sídlí.

Kuno. Je ten Krakonoš snad mocný duch?

Vilibald. Největší a nejmocnější. Z toho
sudte, že on hory, proti nimž tu
naše kopce jsou jen pahorky,

z dlouhé chvíle jako hrachy sem tam
přehazuje.

(Všichni ostatní smějí se.)

Kuno. Nechtěl bych tou horou
býti!

Ostatní. Také já ne!

Kuno. A je tedy

Vilibald. Vichorice a ta Meluzina
tataž osoba?

Vilibald. Ta sama osoba,
dušice to míledlouhá, divá,
zběsilá, již starý otec Krakonoš
v skalním ožlabí má přikovanou
na řetězu diamantovém.

Hrůza prý je, jak tam sebou lomcuje.

Kuno. Což se předci někdy utrhne,
čili otec ji co sani vypouští?

Vilibald. Vypouští ji, když mu Slezané **neb**
Česi dlouho obět nepřinášejí,
aneb když král Český toho požádá.
Pak se vzchopí v vzteku divoječném,
rozhodí svá míledlouhá křídla,
k jihu pak se řítí, domy, stromy,
lid a stáda na své cestě zmítajíc.

Výjev šestý.

Friedrich, předešli.

Friedrich (jeji bylo již vidět v táboře se procházeti, pokročí do popředí, a zůstane nad skupením svých bojovníků se založenými rukama nepozorován státi).

Kuno. Teď to víme od kořenu, známe toho ptáka, jenž nám právě k číši vína takovým svým libohláskem zpívá, až se uši roztřepují.

Ostatní. Hahahaha!

Kuno. Dnes ji jistě tatík pustil na královo požádání. Má nás jako plevy na bejišti smetat. Byli bysme právě plevy, ne však Rakušané, Friedrichovi bojovníci k tomu.

Vilibald. Dobře, brachu! Ať svou divou Meluzinu poštvou na Mišňáky, na Švábiky, my ji křídla zurážíme, necht jsou dlouhá, jako nebes nekonečná obloha!

Ostatní. Jistě, jistě!

Vilibald. Náš rekovný vévoda umí smítat nepřátely bez křídel a bez hvízdání, to jest světu známo.

Kuno. Srdnatost je pravá Meluzina,
a té žádný tolik ve svých žilách
nemá, jako Friedrich, vůdce náš;
bylat ona jeho kqjičkou.

Vilibald. Odkud jinud ta osobní udatnost?
A kde ta je, tam jsou všechny cnosti
vůdcovské.

Kuno. A která je z nich nejlepší?

Vilibald. Čilá péče o své bojovníky.

Ostatní. Ano, ano!

Vilibald. Otec starostlivý
zajisté je Friedrich vojska svého;
vsadil bych, že v naprotějším táboře
není tolik chutné vody, jako
my tu vína máme.

Kuno. Dobrého to vína,
to nám kožešníka nahradí. Živ buď!

(Pozdvihne číši.)

živ buď Friedrich, slavný vítěz náš!

Všickni. Vítězství mu!

Friedrich. Amen, amen, dítky!

(Všickni se vzchopí.)

Není vám tu zima?

Vilibald. Neškodilo by,
otče! bychom brzo práci dostali,
pro zahrání.

Friedrich. Bitva jest tak blízko vás,
jak ten měsíc svého západu.
(Bojovníci těší se z toho a rozejdou se mezi stany.)

Výjev sedmý.

Trautmansdorf, předešlí.

Friedrich. Co tak hlavu vēšíš, Trautmansdorfe?

Trautmansdorf. Starost v týl mi lehla, jako skála
těžká.

Friedrich. Střeseme ji, Trautmansdorfe!

Spadne s tebe, jak se bitva započne,
tu pak máme právě před sebou.

Trautmansdorf. Ó drž lítici tu na řetěze,
nepouštěj ji z něho Milost Tvá!

Friedrich. Vždyt jsme ji sem proto přivedli?

Trautmansdorf. Příliš četný proti nám jest ne-
přítel.

Friedrich. Slavné tedy bude naše vítězství.

Trautmansdorf. Rovná se to k drzé odvážlivosti.

Odlož aspoň, pokud možná, sražení.

Friedrich. Zrychliti je káže naše skrovnota. —

Kde jest Preusel? neviděl jsi Preusla? —

Ha, tu přicházejí, uslyšíme!

Výjev osmý.

Lichtenstein, Preusel, Čeleladín,
předešli.

Friedrich. Rychle, rychle, stojím ježku na zádech.

Lichtenstein. Buď se vrhněm na ně bez odkladu,
neb se s hanbou vrátme přes Dunaj.

Friedrich. Povol uzdu, Preusle! svému jazyku,
tak ať všecku zprávu slyším najednou!

Preusel. Tak to stojí, jak jsem byl již oznámil.

S dvojím tělem jest nám zápoliti.

Mezi Dobravou a Dyjí leží

Oldřich Korutanský, králův svat,

který, Břeclovský co vévoda,

tři tisíce Moravanů, jeden

tisíc Němců, Bavorů a Sasíků,

mrzkým grošem za řemeslo placených,

pod praporcem má. Na pravé rameno

reky Dyje tak se podepřel, že

za ním na ostrově městec Lá b mu

leží, špiži kde má nahromaděnou.

Friedrich. Šlechetný jest Oldřich vévoda!

avšak není žádný vůdce váleční.

Pro porážku výborně se postavil. —

Spěchej! co víš o králi?

Preusel.

Jen hodinu

dále k severu, tam, kam's Tvá Milost
vybídl jej ve svém v svouboj vyzvání,
s vojskem mnohem četnějším se rozložil.
Jest tam ticho jako na hřbitově.

Vím též, že tam ženské hosti přibýly.

Friedrich. Jest mi líto, dvorného že krále
z utěšené zábavy snad vybouřím. —
Zhůru, k práci! Měsíc zachází —
doufám, za jeho že světla lid můj
postavení nepřítele přehlídl?

Preusel. Jak se to jen pro stráž přední státi
mohlo.

Friedrich. Nuže, každý na své místo!
Jak jsem seznal, tábor jejich ze tří
stran jest tímto tmavým lesem obmezen.
Veďme tedy lid svůj trojím pruhem
jako řeky v tichém proudění.
Přiblíživše se, kam možná, dáme
každý hromorázně v bubny bítí,
aby ze snů vyděšení v zmatku
šiky sobě vykázaný hledali.
Lukostřelci ať si jezdecktva jen
hledí, na koně jen ostré šípy
s jistou smrtí syčkem posílají.
Tak i také prakovníci ať svou
mrštnou střelou koním v čela míří.
Jezdci s koni i pod koně svalivše se

nemalou tam matenici působí,
v jejímž kálu my budeme lovití.

S Bohem! s svatým Leopoldem!

(Odejdou. Uhodí se tady někdykrát na buben. Z tábora se všechno v tichosti hrne do lesa. Jevně zůstane nějakou dobu prázdné. Tu slyšeti povzdál veliký bubňův hřmot a válečný ryk. Mezi tím stane se proměna.)

Výjev devátý.

Sprostá hospoda v Lábu.

Borka, na to Vilibald.

Borka (přijde se světlem).

Pán Bůh s námi, svatý Method, tam je
řava! Modlení a zlořečení,
sténání a umírání, všechno
v strašné, hrůzoplňné směsi,
až jest úzko odtud poslouchat. —
Není v světě koutku bídnějšího,
nežli naše tučné pole Moravské!
Bitvy všech ve světě národů
právě tady musejí se strhnout.
Co ta země krve lidské vypila!
co jí naše Dyje s sebou odnesla!

Ach, a kolikrát ten nečlověcký
 oheň nevinný náš městec zadával!
 Toto naše skrovné hospodářství
 dvakrát jsem pomáhala stavěti!

Vilibald (s hlavou zavázanou, s přilbou pod paží).

Světlo tady, budeš tu i člověka. —

Hola, tu je milosrdná Marta.

Tebe, matko! právě potřebuju.

Na památku slavné dnešní bitvy
 rozštípli mi jedinou mou lebku.

Vymej ránu, přilož něco na ni.

Borka. Nakapám ti šťávy z jitrocelu.

Ta ti horkost vyštípá, vyčistí a
 zhojí ránu. (Odchází.)

Vilibald. Nemáš, babko! víno,

ješto by tu šťávu nahradilo?

Štáva jako štáva, jen že štáva

z hroznů hojí smělost poraněnou.

Borka. Aj, jsi tady raněn? to ti jitrocel,

ani žádný balsam nepomůže.

Pro bojácné muže nejlepší je

sukně, čím dál tím líp od bojiště.

Vilibald. Já? bojácný? s tímto řádem na čele?

tent bych si byl na záda dal přirazit!

Věz, že stojí slavný vítěz před tebou,

jenž v té noci víc nepřátel pobil,

než bys' za dva dni jich pochovala.

Borka. Vida, vida, to je jiná.

Vilibald.

A věz

dále, že tvé víno hodlám zaplatit.

Borka. To je ovšem jiná.

Vilibald.

Dobře zaplatit,

cnost to u vítěze málo bývalá.

Borka. Vekni málo, sama jsem to zkusila. —

To je arci jiná, zcela jiná!

To pospěšme s ranou v hlavě k studni,

napotom pak se žaludkem do sklepa.

Vilibald. Ano! krátká, jistá cesta k zhojení.

Borka. Pojďme, den již také oči otvírá.

(Odejdou v pravo, světlo tady nechavše.)

Výjev desátý.

Friedrich, Čeleladín.

Friedrich. Kde jest Preusel? Preusla jsem neviděl,

aniž hromný hlas jeho neslyšel.

Čeleladín. Živ jest. Viděl jsem, an za čelnějším nepřítelem jak ta vichřice se žene, nepopouští, až se vzdá neb padne.

Friedrich. Tedy vás mám všechny bez pohromy.

Z druhé to již bitvy neranění přicházíme. Přístupu k nám nemá

ani sám bůh války, vraždy milovný,
 ani věrná jeho otrokyně,
 Látice bitevní.

Čeleladín. S tebou jen, náš
 drahý kníže! at se ani úrazu,
 ani smrti smutný anděl nepotká!
 Po nás, kterýkoli v boji padnem,
 svět se mžikem zavře, jako voda
 aneb vítr, když se mečem do nich
 máchne. Po tobě by otvor zůstal,
 který sotva půlvěk vyplní.

Friedrich. Svěřuji ti důvěru svou, Cyrile!
 Nebyla to náhoda, leč vyšší
 osud, jenž mne s nejcizejším cizincem
 spojil s tebou, s divochem a pohanem,
 svazkem nerozlučitelným. Mocně
 s tebou spoután s tebou v dalších bojích
 státi budu, s tebou padnu. Ty však
 lev jsi mladý, dozrávavý, který
 sám nedvěda, nepřítele tak lhostejně
 smrti v dlouhé ruce skládáš, jako
 ženci zralé klasy na zem kladou,
 kose jejich mdle jen odmlouvající.
 Mnoho slabých klasů k zemi klesne,
 než se kosa k seči stane neschopnou.

Výjev jedenáctý.

Lichtenstein, předešlí.

Lichtenstein. Nehleď svatvečeru, vévodo!
započatá jest jen práce naše,
třeba jest, ji mužně dokonati.

Friedrich. Kdy jsem práci nechal nedokonanou?

Lichtenstein. Potřeli jsme šťastně Moravany,
nepřítele menší polovici.

Král v svých stanech leží nedotknutý.

Že však proti nám se nevzchopuje,
důkaz, že se zhrozil tvého vítězství.

Radím tedy, snažně napomínám,
bychom s vojskem slávou opojeným
v tábor jeho kvapně udeřili,
pokud hrůza nás chce podporovat.

Friedrich. Slyším ještě, Lichtenstein an pravil,
vítězstvím že k míru vede cesta.

Neslušně a nevážně bojovným

král mne ve své odpovědi nazval;

i at vidí, že co vítěz umím

také zůstat střizlivým, a tiše

čekat, k čemu sám se v vážnosti své

ustanoví. Provinil jsem proti

němu, tímto chci mu odčinit.

Lichtenstein. Dostojně on na tom místě čeká,
kam's jej Milost Tvá zval na souboj.

Friedrich. Nuž, ať jeden s druhým zápasíme.
Jdi tam tedy, statný Lichtensteine!
vzav na sebe vévodské mé poselství.
Na půl cestě ať se vojska naše
sešikují, nám nechavše prostor
k potýkání.

Lichtenstein. Jestli právě třetí
den po svátku svaté Kateřiny,
dostojíme tedy slovu svému.

Výjev dvanáctý.

Preusel, předešli.

Preusel. Sláva Friedrichovi Rakouskému,
jeho jest dnes dokonalé vítězství!
V zajetí jest Oldřich Korutanský,
tři sta jezdců, tisíc pěších s ním.

Friedrich. Vezmi vojsko naše, Bohmile!
veď je na půl cesty proti Čechům —

Preusel. Od krále jsou tady poslanci,
k vyjednání míru zplnomocnění.

Friedrich. Potu dnešního to slavný účinek.

*

Lichtenstein. Slušná jest to k míru příležitost;
avšak doufám, že se nepřekvapí
v smírnosti své vítězný můj vévoda.

Friedrich. Budiž svědkem, spolujednatelem.
Postaviž se mezi mne a kvapnou
povolnost mou, pak-li toho uznáš
potřebu. — Nuž, kde jsou poslové?

Preusel. Tutot právě přicházejí.

Výjev třináctý.

Jaroslav Sternberk, Berka z Dubé, předešlí.

Friedrich. Rány
Boží, Sternberk, Berka! V jejich tváři
vidím písmo, že kdo v jedné řadě
proti nepřátelstvu víry svaté
bojujíce slavně zvítězili,
s hanbou, s hříchem proti sobě bojují! —
Nemohlť král lepších poslů volit,
aby mi dal jisté přesvědčení,
věrný že jest jeho míru návrh.
Nuže, bez úvodu, jeho výmínky?

Jaroslav. Pomoc, již se stal zas pánem zemí
svých,

slíbil Friedrich, vévoda Rakouský,
Štyrský, odstoupením Rakouska až po
Dunaj králi Václavovi nahradit.
Ješto od těch časů devět roků
uplynulo, slib pak ten se nesplnil:
žádá se teď jeho vyplnění.

Friedrich. Lichtensteine! Preusle! Cyrile!

Tuším, my že jsme dnes zvítězili,
a že na nás, žádat odstoupení? —
Ano, proslavený Jaroslave!
na slib takový se něco pamatuji;
leč tvůj král mne mlčkem z něho propustil.
Nepřijal a neobsadil část tu
země, ješto viděl, jeho lid že
hůř ji zpusťošil a zdrancoval,
než by Tatar byl to mohl učinit.
O tom tedy neplýťvejme slovy,
země ani na píd neodstoupím.

Jaroslav. Volen také král můj upustiti,
pak-li druhý, útlý, srdcejemný
článek neoslyší Milost Tvá.

Friedrich. Žádostiv jsem velmi.

Jaroslav. Pak-li totiž:

Friedrich, vévoda Rakouský; vábnou,
ušlechtilou synovkyni svou,
Gertrudu to Medlinskou, se uvolí,
Vladislavu, nejstaršímu královcí,
markrabovi Moravskému, takéž

bývalou svou choť, Anešku Meranskou,
Oldřichovi Korutanu zasnoubit.

Friedrich. A tak zajatého z vazby propustit? —

Aneška Meranská v Vatikanu
ať se táže, či domácnost smí neb
může objasnit a oslavit.

Co se ale sňatku Medlinské mé
synovkyně týče, příliš velká
může býti jeho donášivost,
abychom ji tadý, jako v letu,
ohledat a ustanovit mohli.

Zvu vás tedy, slavní muži! do své
Vídne, pak-li Václav král vás k tomu
zmocnil.

Jaroslav. Jakékoli místo zvolíš,
kázáno nám po tvé vůli tebe
následovat.

Friedrich. Nuže, do mé Vídne!
Shledáte, že pevná jest má vůle,
snoubencům těm uvít věnec svatební,
jímž, co kruhem diamantovým,
na vše příští věky spoután bude
dům Rakouský s ušlechtilým Českým
národem. (Odchází.)

(Opona spadne.)

Dějství páté.

Patnáctý den měsíce Června 1246. — Zahraďa v Medlinku, stromovím více nežli kvítím porostlá. V popředí na levé straně besídka. Vzadu přes jeviště hrad vévody Medlinského, Friedrichova zemřevšího bratra, slavně osvětlený. Taneční svatební hudba výrazně sem doléhá. První úsvit.

Výjev první.

Friedrich v rouchu svatebním z hradu přijde.

Friedrich. To jest vrch mé blaženosti zemské!

K nástupníku z kmene Babenberkův —

nechat po přeslici mírolibé —

hodnověrnou naději jsem zbudil,

sousedu jsem získal velmocného,

tak že pevně stojím proti bouři,

ať se řítí západem či východem.

Bez tesknosti o budoucí rozkvět

rodu svého těšiti se budu

ze své domácnosti, Sofii svou
drahou po svém boku máje, ježto,
milujíc mne, prosbou překonána
sluncem bude hradu vévodského,
jakož v jaru věku svého bývala.
Stanet se mi jistě tepla, jasna
duševního zdrojem nevyvažitelným.

(Obrátí se k hradu.)

Neumdlívej, jará veselosti!
pijte rozkoš z napěněných číší,
odbleskem tam buďte radostnosti
prešťastného svého vévody!
Aby pak ti, blažená nevěsto!
den svatební doživotně zářil,
vítězstvím ho ještě oslavím!
(Sedne do besídky.)

Výjev druhý.

Bolemila, na to sklepník. Předešlý.

Bolemila (jako jinoch v plné zbroji, černý chochol majíc na přílbě).

O, jak mohou denníci se rouhat,
ježto ze sna budí lidské starosti.
Slunce váhá vykročit z své zlaté

brány, předvědujíc, očitým že
svědkem bude vraždy, krve lidské
potokem se proudění, a oni
tady, jak by s lehkovážným výsměchem
v šumném víru nenasytně plesají!

Sklepník (s velikými konvemi vína kráčí přes jeviště).

Bolemila. Poslyš, muži! nejdeš do taneční
síně?

Sklepník (postaviv konve na zemi odpočívá).

Vlastně do pitevní síně,
rohatý kde Bacchus v vinném potu
koupaje se plove. Nuže, chceš mu
také obětovat, zárodku ty
muže budoucího? k tančení si's
před půlnocí měl již přispíšit.

Bolemila. Znáš tam vévoda milostníka,
který slove Cyril?

Sklepník. Toho Tatara?

Všiml jsem si jeho, věru! sličné,
netatarské tváře; neboť všecko
zrak svůj k němu, jako k nemalému
divu, obracelo.

Bolemila. Zajisté je
vesel, k dívkám ušlechtilým přítulný?

Sklepník. Jediný on stojí v okně jako
socha mramorová. Hoří-li mu
láska v srdci, pak je dívka jeho
za Chvalinským mořem v Tatarsku.

Bolemila. Žádám tebe, by's jej ke mně poslal.

Řekni, že tu rytíř Kotnov čeká.

Sklepník. Zvonit tam již, věru, prázdné číše. —

Rytíř? ano, ale bez ostruhy.

(Odejde.)

Bolemila. Tiše, tiše, ubohé mé srdce!

Postup rozmyslu své místo, jej teď
nechej soudit, jednat v nebezpečí,
jež mi bránu k věčné slasti otvírá,
do které však s lehkou myslí vkročit
přísný zákon Boží zapovídá.

Výjev třetí.

Čeleladín, předešlí.

(Hudba utichne.)

Čeleladín (rychlým krokem přijde).

Rytíř Kotnov, mrtvý z hrobu vstav —
pro zázraky Boží, Bolemile!

Bolemila. Tiše, tiše, bohumilý Cyrile!

Nediv se mé zbroji, s níž má bedra,
mému meči, s nímž má slabá ruka
nesouhlasí. Zjednali jste časy,
pevného kde krovu zapotřebí,

kde se jedenkaždý s nebezpečím
jako s lidem cestujícím potkává,
před nímžto se ukrývati ani moji
velitelce, ani mně povinnost
svatá nedovoluje.

Čeleladín. Co zamýšlíš,
hvězdo má, má drahá Bolemilo?

Bolemila. Z vítěziti s tebou. Přeju tobě
vítězství nad Uhrem, nad Kumáuem,
tuto čest a slávu pozemskou;
padneš-li však, padnu po tvém boku,
duše naše povznesou se k otci
mému, jenž nás k blaženosti spojí,
která na zemi nám není souzena.
Totot bude moje slavné vítězství.

Čeleladín. Bolemilo neuprositelná!
O, probuď se ze sna mráкотného!
V poradu jdi s Bohem, se svým otcem,
jenž jest smířen s životem mým křesťanským;
ucítíš pak z nadvězdného vnučení,
že jak blahocnostné, tak i možné
jesti naše na zemi již spojení.

Bolemila (vyhýbajíc se).
Jak jest možná, vévoda že, dnešním
sňatkem jednu válku skončiv úplně,
týmž dnem běsa půtky přizheňuje?

Čeleladín. Zažehnává, drahá Bolemilo!
Bela král tu lítici vypustil. —

Bolemila. Není možná! všecku válku proti
Friedrichovi moje velitelka
kněžna Sofie tam spoutala.
Těžce by jen musel Bela král
býti uražen.

Čeleladín. Ba těžce. Zdá se
ale, že to sobě ublížení
vyhledával, vymluven chtěl býti
u Sofie, sestry choti své,
k jejíž jasné vznešenosti rád by
úcty, holdu plným sebe projevil. —
Zjevili se nenadálí poslové
jeho ve Vídni vytčení mezi
určitější v zemi Štyrské, jakož i
jiné, neznámé mi, ponápravky
žádající. Poslové ti zpupně,
rozbujně se zachovali, tak že
z hradu vévodského vykročivše
lidem městským potupeni, prachem,
blátem pokáleni s hanbou odešli.

Bolemila. O, té mrzké ku vraždění příčiny!
Avšak dá se ublížení tomu
odčiniti. Na cestě jest kněžna má
s ratolestí olivovou —

Výjev čtvrtý.

Friedrich, Bolemila, Čeleladín.

Friedrich (z besídky rychle vykročiv).

K a m to

na cestě jest kněžna Sofie?

Bolemila (překvapena).

K svému svatu, jasný vévodo!

Friedrich. O ten mírolibý anděl! Kde jest,
kde zastanu jasnou manželku svou?

Bolemila. Zajisté již na Uherských nivách,
oděnu a ozbrojenu, jako já.

Friedrich. „Vítězstvím jen vede cesta k míru.“

Tak usoudil moudrý Lichtenstein.

Vímťe, že tvá velitelka s králem

Českým v táboře tam jednala;

leč jen jako vítěz mile rád jsem,

jak vidíte, přijal ruku smířlivou.

Tak i tady prvé musím zvítězit. —

Bolemila. O, vévodo! vrtká, měnlivá jest
u vítězství Štěstěna!

Čeleladín.

Bohu žel!

Čím stálejší, tím se víc jest její
změny báti. Víc se ztratí jednou
porážkou, než vydobyto čtverým
vítězstvím.

Friedrich. Ha! i ty Cyrile?!

Nemusel by Bela věrolomný
soudit, že jsem slabostí a bázní
sklícen nechal pokoj vyjednávat?

Bolemila. Kdyby ale Bela král sám ustoupil?

Friedrich. Nemůže on, nesmí ustoupiti;
hoden byl by, aby poslům jeho
všudy tak se dělo, jako ve Vídni.

Bolemila. O vévodo! bude tobě s silou
dvojnásobnou zápasiti. Přijal
Bela v milost zrádné Kumány,
potýkat se musíš s těmi divochy.

Friedrich. Nebudeť to, dívko! ponejprv.
S obtížemi, s nebezpečím i má
síla roste.

Bolemila. O, jen k příměří svol
Milost Tvá, jen k třídnímu příměří!

Friedrich. To at Bela podá, přijmu je.

Bolemila. S krátkou nadějí tou spěchám za svou
velitelkou —

Čeleladín. Dovol, kníže! bych byl
štítem na té její cestě.

Bolemila. Zůstaň
štítem svému pánu milostnému,
dostit mám já ochranného průvodu.
Takét velebné mi jméno kněžny
velitelky všudy cestu otevře. —
Věz, Cyrile! že mne po mém boku

najdeš v štěstí svém, mém neštěstí,
jakož v neštěstí svém, v mém štěstí!

(Odkvapí.)

Friedrich. Pověz, co se stalo mezi vámi?

Vidím mraky na tvém jasném čele,
které z kalné duše vyvstávají.

Těž i k boji nechut jsi proslovil?

Čeleladín. Řekneš, drahý pane! že, ač vyučen
moudré vládě Boha Jediného,
na křtu svatém nevzdal jsem se pověry,
s kterou pohan roste, zraje, umírá.

Friedrich. O jaké to mluvíš pověře?

Čeleladín. Co tam v síni rozkošnické všecko
ve slasti, v blaženosti rozplývalo:
stál jsem v okenní tam podprnici
do oblohy noční zíraje,
stáda žárných světů přehlížeje.
Tu se jeden z ohnivých těch světů,
hvězda velká, jasná nad jiné,
vyšinuvši z dráhy věkoleté
kosmo k zemi světla prázdné letěla,
doletěvši okamžikem uhasla.

Friedrich. Nuž, což o tom, pověřečný! soudíš?

Čeleladín. U nás to pád Čingischana znamená.
O, vévodo, tvá to hvězda spadla!
Nebojuj dnes, nechod smrti v oustrety!

Friedrich. Blouznivý's ty snitel od kolébky své!

Padla-li má hvězda životní,
padnu také, na hradě svém, bez boje.

Čeleladin. Vzdej se ducha svého bojovného,
ná m nech slávu překonání Maďarů!

Friedrich. Upokoj se, Cyrile můj srdečný!

Co ty zvěstem míníš býti nebeským,
každodenní jest u nás tu zjevení.

Hvězdní výkal byl tvůj děsný zázrak.

Výjev pátý.

Preusel, po něm **Lichtenstein**, potom
Trautmansdorf. Předešli.

Preusel (přijde se strany polní).

Zdali pak jsem zasloužil tu hanu!

klesla někdy v ceně ryzí věrnost má?

O, rci, pane můj a vévodo!

shledal's někdy, že jsem k zrádci podoben?

Friedrich.

Což tvou věrnost někdo napsal na pranyř?

Preusel. Přitulil se ke mně cestou Maďar,

podával mi hrudu zlata mrzkého,

abych, já — o ďáble! — věrný Rakušan,

polní hejtmán vůdce vítězného,
Friedricha to Bojovného, abych
tebe, pane! zradil na bojišti.

Friedrich (s úsměchem).

Což se věrnosti tvé ponejprv dnes
takového pokušení strojilo?

Preusel. Mohou muži počestnému, jako
zlato v ohni věrnost zjevivšímu,
častěji se klásti také osidla?

Friedrich. Od jakživa ocelí jak železem,
tak i zlatem ve válkách se bojovalo.
„Oslel s zlatem všecky hradby přeskočí,“
říkával již Filip Macedonský. —
Nuž, a jak's se k tomu zachoval?

Preusel. Do očí jim mamonou jsem mrštěl,
tak že posel v posledním svém dechu
památného bude cítit od Preusla.

Lichtenstein (přijde).

Jsem tu s vojskem naším, Milosti!
Kážeš, ochranně jen bojovati,
či snad útočně hned počneme?

Friedrich. Ochranně jen dnes a zejtra, snad že
s tamté strany požádá se příměří.
Kdo tam velí?

Lichtenstein. Bela král sám vede.
Maďary své; v čelo divých Kumánů
Frangopana postavil.

Friedrich.

Nerad to

slyším, muž ten byl mi vždycky protivný.

Lichtenstein. Známa mi jen duše jeho surová.

Nicota jest schopnost jeho vůdcovská,
udatnost pak ne o mnoho větší.

Friedrich. Kéž by byl udatný! Báti jest se

více zlomyslných jeho podskoků.

Rád mám odbojníka, který se mi
přímým, jasným zrakem čelem v čelo,
okem v oko a v pěst pěstí postaví.

Toho všeho není schopen šilhoun

Frangopan. Že bratr jeho padl
v poslední mé bitvě s nimi, pomstu
přisahal. —

Trautmansdorf (rychle přijde).

Tu slyším právě jeho

jméno. Tentýž vůdce s svými Kumány
odvážlivě přes Litavu přespěl. —

Friedrich. Nuž, buď tedy hrobem jejich Litava.

Zhůru! proti němu rychlým pochodem!

(Lichtenstein a Preusel odspěchají.)

Friedrich. S nepřítelem na své drahé půdě

ponejprv bych jednal o příměří.

Smlouvy, ani míru, ani příměří,
pokud nestojím co vítěz za svou
Litavou! (Odkvapí.)

(Trautmansdorf a Čeleladín jdou za ním.)

Výjev šestý.

Pole u Medlinku.

Jednou stranou vejde Vídenský, druhou Novoměstský přednosta, každý se svým ozbrojeným měšťanstvem s prapory v čele. Polní trouby a bubny. Když se měšťané na obou stranách dále v popředí sestaví, táhnou Lichtenstein a Preusel s vojskem přes jeviště. Po malé době vystoupí: Friedrich, Trautmansdorf, Čeleladín a Jindřich.

Přednosta Vídenský.

Ach, že vévoda náš nechce býti
bez válčení! Mladý život jeho,
předrahý nám, vždy jest v nebezpečství!
Kdo se dává v nebezpečí, zahyne
v něm. O nedej Bůh, by pravda ta se
v zkázu vlasti naší osvědčila!

Hadmar. Uherský to král zas pole sebral,
on, jenž svornost jenom na jazyku,
v srdci rozbroj, hnusnou závist má.

Friedrich (s ostatními přijde).

Všichni měšťané.

Sláva! blaho, dlouhý věk našemu
vévodovi!

Friedrich. Aj, tu vidím v lesklé
zbrani věrnémilé měšťanstvo!
Právě v čas mi přicházíte do boje.

Hadmar. V tento den z nás ovšem nikdo na to
nepomyslel. Mělt by býti sváteční —

Friedrich. Vid, starosto města mého věrného!
Právě když se noc s tak milou, vzácnou,
slavnou veselostí probděla.
„Ajta! — myslil rek důvtipný Frango-
pan —
rozkošnictvím Friedrich, nevyspáním
právě v hod nám zemdlel, zmalatněl,
tak že na těle i duchu slabý
ve spaní i ve snu bude bojovat,
až z obého rykem vítězným jej
vydésíme.“ — Avšak — teprv vidím —
co znamená slavnostná ta vaše
úprava?

Hadmar. Narozeniny Friedricha,
vévody a pána mileného,
jehož sláva káž jest nesmrtelná
na zemi i na nebi!

Všickni měšťané. At žiješ!
Dlouho budiž otcem, štítem naším!

Friedrich (poněkud se zaraziv a zamysliv).
Ejhle! právě v patnáctý den Června,

v pětatřidcáté mé zrozeniny —
číslo v životě mém znamenité. —

(Vzchopí se na mysl.)

Vítězstvím den, dítky! oslavíme,
když nám nepřítel jej v nábožnosti
slavit nedá jako křesťanům. —

Vysoko ať vlaje prapor váš,
s ním ať smělost vašich srdcí vzletí
k překřídlení snahy nepřátelské;
poslední to bude moje vítězství,
ať jest tedy ze všech nejčestnější!

Ano, moji měšťané! tím vítězstvím —
slibuji vám — všemu sváru se svým
svatem, králem Belou, konec učiním;
neboť anděl míru svatého,
vévodkyně vaše, jasná Sofie,
vítězstvím tím na můj hrad se vrátí.
Směle tedy, dítky! se mnou do pole!
Jak pospolu budem nyní válčit,
tak společně ověncení vavřínem
v krásný večer na mém hradě Vídenském
kvasem budem vítězoslaviti!

(Odchází.)

Všichni. Bůh nám dej to požehnané vítězství!

(Odejdou za ním.)

Výjev sedmý.

Pole blízko Litavy.

Sofie, Bolemila, každá z jiné strany s několika bojovníky, na to Vilibald, po něm Kuno.

Sofe (v oděvu ženském, přílbu zlateu s bílým chocholem na hlavě, stříbrný kyrys na prsou, meč po boku.)
Bolemilo!

Bolemila. Jasná velitelko!

Sofe. Vyjednáno příměří jest třídení,
a v tom čase bláhy plném Bela král
hotov jest o míru věčném jednati.

Bolemila. Obávám se, velitelko drahá!
příměří že, dříve než se začalo,
jest již také přerušeno.

Sofe (se lekne). Bože
nedej!

Bolemila. Frangopan jest v této straně
Litavy.

Sofe. O, jméno jeho již mne
děsí! Běda jemu, boj-li začne
svémyslně!

(Zpod kyrysu vytáhne list a podá ho vojínu v oděvu uherském.)

Odspěchej, vojíne!
 Frangopana hledej, vůdce Kumánů,
 jemu podej list ten, který tobě
 průchod zjedná vojskem obojím.

Vojín (odběhne).

Vilibald (přišel druhou stranou přes jeviště spěchá).

Sofie (k němu).

Ty's Rakouský vojín. Kde jest Friedrich
 se svým vojskem?

Vilibald. Na pochodu rychlém
 k Mostu nad Litavou, já pak spěchám
 k vůdci Štyrskému, by padl v levý bok
 Frangopanu, s myslí odvážlivou
 do vévodství vrazivšímu.

Sofie. Vrat se
 nazpět k vévodovi, Sofie tak
 káže, Friedrichova cæsarevna.

Vilibald. Žehnej Bůh Sofii cæsarevně,
 s kterou zlatý věk k nám opět přijde;
 vrátit mne však může jen sám vévoda.

(Odběhne.)

Kuno (taktéž rychle přes jeviště kráčí).

Sofie (k němu). Ustaň, bojovníku! vyšvihni se
 na kůň rychlý, vévodovi zvěstuj
 příměří, jež král Uherský podává.

Kuno. Nepřijímá Friedrich příměří,
 jež se Frangopanem stalo nemožným.
 (Povzdál trouby, bubny, ryk bitevní, což bez přestání
 trvá, pokud se zmažna v jevišti nestane.)
 Slyšte vábnou, srdcejemnou hudbu,
 boj veselý k vítězství nás volá!

(Odkvapí.)

Sofie. O těch tvrdých, zkamenělých duší!
 v hrůzném víru bouře smrtonosné,
 v strašném jeku hrdel vražedlných
 hudbu blahozvučnou slyšejí! —
 Do hradu se navrať, Bolemilo!
 v modlitbě tam na mne očekávej.

Bolemila. Co zamýšlíš, drahá velitelko?

Sofie. Úpění a žalu zvyklá prsa má
 nikdy nesevřela tíseň taková!
 V skalním rozvoru jest úzkostné mé
 srdce! Ve všem ryku, vzteku tomto
 slyším Friedrichovu píseň pohřební.
 Zarazím ten krvavý proud vraždy,
 aneb po boku mu padnu, jenž jest
 částka větší utrápené duše mé.

(Vytasivši meč odkvapí.)

Bolemila. Nezůstanu, statná bojovnice,
 za tvým láskomocným příkladem!

(Spěchá za ní.)

Výjev osmý.

Po nějaké době, mezi kterou zuří bouře bitevní, vystoupí z jedné strany Preusel s tlupou bojovníků, z druhé strany Friedrich v plné zbroji válečné.

Preusel. Kam teď, kníže! ztracena jest bitva. —

Friedrich. Není, není ztracena a nebude!

Bůh na zraku i na mysli zrádce
trestá —

Preusel. Zrádce?! pro Bůh, vévodo!

Friedrich. Přehlídl jsem se stromu tam celé

bojiště. Podařilo se Maďaru

průčelí vám rozraziti, žádný

pak z vás nepomyslí, nával jeho

přetrhnutí skalopevným stavidlem,

nepřítele vrazivšího mlatem

rozdrtit. V před s vojskem tímto, hejtmane!

kuší, prakem jezdce s koně srážejte,

pěší sám uvrhnu přes Litavu.

(Odchází.)

Preusel. Bez prospěchu smrti pokrm ponesu —

Friedrich (stane). Bohumile! hruda zlata tebe
odzbrojila!

Preusel. Vraz mi meč svůj v prsa,
vévodo! ať zhynu bez tvé důvěry!

Friedrich (rozčilen).

Nepotupím tebou meč svůj velečestný;
čtvero býků v čtvero úhlů světa
tebe roztrhej!

(Odkvapí, bojovníci s ním.)

Preusel.

Ha! Friedrichu!

ještě dnes ty — Bůh dej, bez lítosti a
jako vítěz! — zvoláš, že tvůj věrný
hejtman uměl pro tě umřít!

(Rychle odejde.)

Výjev devátý.

Trautmansdorf, v prsa k smrti raněn, s hlavou obnaženou, dvěma bojovníky veden na meč nahý se podpírá.

Tu mne na ten pařez posadte,
tak — a nyní odspěchejte — pryč!
vrhněte se v kotouč bitvy, padněte
aneb zprávu mi přineste vítěznou!

(Bojovníci odběhnou.)

Trautmansdorf. Musí býti ještě bílý den,
v mém však zraku se již soumračí —
jsem snad již na rozhraní časnosti a
věčnosti? — Dost dlouho žil a válčil jsem. —

Sluchu! jako všechno, také zajdi,
 buď jen poslední tvůj hlahol: vítězství!
 (Za jevištěm mnoho hlasů vítězství provolává.)
 Vítězství! — slyš, náš to jazyk domácí —
 Friedrichovo vítězství! Teď umři,
 starče!

Výjev desátý.

Kuno, hned na to Vilibald. Předešlý.

Kuno (přispěchá).

Vítězství! — Ha! statný hrabě!
 vítězství je naše, ty však jsi snad
 na pokraji života?

Vilibald (přikvapí, několik bojovníků s ním).

To drahé,
 drahé vítězství! Poraněn na smrt
 jest náš vůdce, vítězný náš vévoda!

Trautmansdorf. Sluchu, oněm! co mi ještě zkázu
 donášíš? — Vilibalde! znám tvůj hlas —
 domluv!

Vilibald. Ano, hvězdo jasná naší
 vlasti, jež snad také shasínáš,
 k smrti raněn jest náš Friedrich bojovný.
 Již se Bela vítězstvím jal honosit,

an tu bitvu polo ztracenou
 Friedrich zjevením svým čárně obnovil.
 Znova vojsko naše oduševněno,
 vítězství jest nepříteli vyrváno,
 on pak potřen, stíhán, s hrůzou v duši
 k hanebnému útěku se obrátil.
 Nermalou jich polovici Friedrich
 vehnal do Litavy z Rakouska je
 vytiskujíc. Tu však Kumán, dobrý
 lukostřelec, obrátiv se ve svém
 ujíždění šíp vymrštil proti
 vévodovi. Prohnal šíp ten čelo
 koňovo, do mozku celý zajel,
 tak že pad' kůň jezdce maje pod sebou.
 To uspatřil v útěku svém Frangopan.
 Jako ďábel zloradostný jízdně
 k tomu přiletěl a vévodovi
 pod koněm se vinoucímu kopí
 svého hrot přeostrý do levého
 oka vrazil, tak že zůstal bez vlády.

Trautmansdorf (poslední sílu sebrav pomocí bojovníků
 se ztyčí).

Běda, běda osiřelým vévodstvím!
 Nastává ti strašlivý čas, Rakousko! —
 Ty však zlořečen buď, Frangopane!
 Proklínám tě, rod tvůj do kolena
 dvadcatého, poslední pak ještě
 z krve tvé ať zhyne rukou katovou!

(Umře v rukou bojovníků, kteří jej však drží.)

Vilibald. Ušel z víru vrah pomoci pekelnou.

Avšak k Rabě až je stíhá Lichtenstein,

Tatar Cyril pomsty žízní rozpálen

jako tigr vraždí krvožížnivým —

leč, co dále ohlašnji — ? V mrtvém

těle tomtó není sluchu ani

zraku, ani citu ani vědomí.

Poždvihněte zůstatky ty ctíhodné,

složíme je zatím v chrámu Páně

Mosteckém. U vůdce zůstal písák

Jindřich. Ptát se pojďme, jak Bůh dále

s dárcem naší blaženosti naložil.

(Odejdou s tělem.)

Výjev jedenáctý.

Síně v Novém Městě z prvních výjevů dějství prvního.
Vlevo veliké okno, u prostřed popředí veliké křeslo.

Friedrich, Jindřich, lékař, Hadmar, přednosta Vídenský. V pozadí pořád více měšťanstva a bojovníků přibývá, až konečně celá síně jimi se naplní.

(Jindřich a lékař přivedou vévodu na smrt bledého s okem levým zavázaným a do křesla jej posadí.)

Friedrich (k Hadmarovi).

Věrnému a poslušnému městu
vyříd poslední mé pozdravení.

Hadmar. Nedej, Bože! by to bylo poslední.

Friedrich. Hledte toto pocty plné jméno
na vši budoucnost svou zachovati.

(K starostovi Vídenskému.)

Těž i tvému městu, svému sídlu,
žehnám, žádné nemilosti do hrobu
s sebou nebera. Hleď, byste vždycky
stáli k mravnímu i země zákonu.
Velké bouře nad hlavou vám vzejdou,
v nich vy nikdy sami, vášní jati,
k násilnému meči nesahejte,
v císařské vždy doufající zastání.

Výjev dvanáctý.

Lichtenstein, předešlí.

Friedrich.

Slyším známé kroky — to jest Lichtenstein.
 Blaží mne, že tebe ještě jednou
 vidím, statný, věrný Lichtensteine!

Lichtenstein. Hlásím tobě dokonalé vítězství,
 můj vévodo!

Friedrich (s tváří poněkud vyjasněnou).
 Nuž, co vítěz umírám.

Za mír stálý dejte toto vítězství,
 nebt vám míru velká bude potřeba. —
 Kde jsi, šlechetný můj rádce, hrabě
 Trautmansdorfe?

Lichtenstein. Před hodinou ranám
 mečů nepřátelských podlehl.

Friedrich.

Předešel mne. — Kde jest novokřtěnec můj?

Lichtenstein. Vida Cyril, k smrti že jest raněn
 dobrodítel jeho vévodský,
 pomsty lačen uvrhl se vraždě v nával
 nepřátelský, našel smrt ji hledaje.
 Vedle něho dívka padla v zbroji
 válečné.

Friedrich. Ach, jeho Bolemila!

Teď jsou šťastni, neboť na vždy spojeni. —

Bojím se tě ptáti — neslyšel jsi

o mém chrabrém polním hejtmanu?

Lichtenstein. Nalezen jest na bojišti strašně
zbodán. V tváři jeho čtli jsme zoufalství.

Friedrich. Nad mým jemu ublížením zoufal!

Lituji, a rád bych odčinil —

spěchám,spěchám, moji věrní, za vámi! —

Ty's tu nyní sám, můj Lichtensteine —

tebe zprávcem vévodství svých jmenuji. —

Blíží se již doba loučení, a

jí tu není — o ní, o ní ani

slova, Lichtensteine! nepromlouváš —

Lichtenstein (v tichosti k němu).

Cæsarevna právě přichází.

Výjev třináctý.

Sofie, předešlí.

Friedrich (radostně překvapen chce povstati, nemaje však síly klesne).

Kde jsi, drahý, jasný cherube můj!

Sofie (s nevyslovnou bolestí okolo krku mu padne).

O, můj Friedrichu!

Friedrich. O, jak mi blaze,
v tvých že rukou, Sofie má! umírám.

Sofie. S tebou, s tebou žádám umřítí!

Smrt závistná na bojišti všudy
se mi vyhýbala!

Lichtenstein (před sebe).

Skvostné jest již
okamžení! — (K Friedrichovi.) Jmenuj, pane!
svého

nástupníka.

Friedrich. Markrabě Moravský —

Lichtenstein. Právě došla zpráva, mrtvící že
raněn umírá. —

Friedrich. Hu! — Poslední svou
vůli králi nebes odevzdávám —
Jeho svaté péči o národy —

(Oko má již v sloupu.)

vidím války — zápas — pustošení —
 čirá, dlouhá tma — aj, ranní světlost —
 krásné — zlaté jasno — andělé míru
 slávy nesmrtelné — vznášejí se —
 nad Rakouskem. —

(Umře. Sofie plačíc na jeho prsou leží. Hadmar přistoupiv
 k oknu, dá znamení, načež zvoní se umíráčkem. Všecko mimo
 Sofii, Lichensteina a lékaře klekne a se modlí.)

Lichtenstein (smutně).

Vyvrácen jest Babenberkův kmen.

(Opona spadne.)

Loketský zvon.

Dramatická bájka ve třech jednáních.

O s o b y:

Hrabě Loučinský, pán na Loučíně, blíž Loketského
hradu.

Krokovín, z jeho bratra syn.

Bolemil, jeho panoš.

Svatava.

Šoklík, mladý lovec.

Loketský hradní.

Starý myslivec.

Kolouš.

Hlásník.

Divka.

Žoldnéři.

Lid.

Dějství první.

Les, nímž běží cesta. U prostřed stojí vysoký kříž a před ním klekadlo. Vzadu, za vysokým stromovým jest vidět věž Loketského hradu. Na blízku slyšeti, an Ohře s velikým jekotem se žene. V pravo, nedaleko klekadla stojí pařez, na kterém starý, zasmoušený myslivec sedí, od kříže jsa odvrácen a hlavu máje sklopenou k zemi. První soumrak. Za chvílku, když se byla opona vyhrnula, přijde rolník cestou, klekne u kříže, pomodlí se, a jde po silnici dále.

Výjev první.

Sokolík, Kolouš přijdou pravou stranou.

Sokolík. Hleď! tu jsme u kříže. Tam máš pěšinku k Loketskému hradu.

Kolouš. Povídám ti, že nejsem z Lokte!

Sokolík. Nu? odkud pak?

Kolouš. Z Loučína.

Sokolík. Z Loučína jsi — z Loučína? Slyš! co pak's dělal v Loketské oboře?

Kolouš (škaredě). Proč?

Sokolík. Proto že by se's mohl o jedné noze domů vrátiti, anebo se dokonce ve Ohři koupati.

Kolouš. Je vaše obora zasvěcený háj?

Sokolík. Naše obora je — obora! Náš starý má na vás Loučinské nějakou zášť, a přísahal, zastihne-li někoho z vás, že vás bude oud po oudu vašemu hraběti posílati nazpět!

Kolouš. Jako bychom neměli sami dost zvěři!

Sokolík. Oh! jelenů a kanců tam také máte dosti. Ale my si chováme srnku, které prý v Čechách není rovno, a kterou náš starý tak strahovitě pase, jako by byly zoubky její drahé perličky.

Kolouš. Aj — ? a ta srnka?

Sokolík. Je naše Svatava.

Kolouš. Polesného dcera?

Sokolík. Jak ty to víš?

Kolouš. Co?

Sokolík. Že se polesného dcera jmenuje Svatava?

Kolouš. Aj! — vždyť je to ta rozkřičená zpěvačka! vždyť zpívala na hod Boží v našem kostele.

Sokolík. Vid'! Ona by také měla toliko andělům, anebo dokonce s anděly zpívat! (V Loketské věži cosi hrůzně zaskučí, tak že se to po lese žalostně rozléhá.)

Kolouš (sebou trhne).

Sokolík (taktéž). Pánbůh s námi! Slyšel's?

Kolouš. Slyšel.

Sokolík. Šerobydův duch si naříká, že již poslední paprsek dnešního slunce moře pohltilo. Jdi s Bohem, tady není dobře stát!

Kolouš. Počkej! Tamto stojí kříž — zlý duch tady nemá k nám práva. — Povídej mi o Svatavě.

Sokolík. Co jsem načil, dopovím. — Minulý týden byl jakýsi Kolouš od vás —

Kolouš (se lekne).

Sokolík. Třikrát po sobě v naší oboře; po třetí se pustil za Svatavou — ona přiběhla celá ustrašená domů.

Kolouš. Kolouš? toho znám! ten lelek poslouchá raději loutnu, než lovecký roh; oč, že ji chtěl prositi, aby mu zazpívala?

Sokolík. Dopadnem-li ho, my mu se starým zazpíváme, že mu bude ohlas od žebra k žebří, jako od skály ku skále lítati.

Kolouš. Svatava má být hezká dívka — ta si sprostého chlapíka nevezme!

Sokolík. Dobře dělá! Kdybych byl kníže, zejtra z ní kněžnu udělám.

Kolouš. Slyš Sokolíku! znáš Krokovína?

Sokolík. Kdo je to?

Kolouš. Pravé oko našeho hraběte. Z jeho bratra syn. Ten o vaší Svatavě již několikrát s hrabětem mluvil.

Sokolík. Nu?

Kolouš. Mně se všecko zdá, že se bude o její ruku chtít pokoušetí.

Sokolík. Řekni mu, aby své teneto ani neroztahoval. Svatava je již jinému povábena!

Kolouš. Komu?

Sokolík. Aj, co já se po tom ptám? Cizý jinoch. Pod naší střechou byl jen několikrát; ale náš starý ho již tak má rád, že ho jak vlastního syna již v svou otcovskou milost přivinul, a — budou-li svoji — do své trpké smrti jim sloužit nebude mi leň!

Kolouš. Kdo by to byl? Neznámý svodník —

Sokolík. Slyš brachu! máme-li se dobře rozjíti, toho mi nehaň! Je-li ten svodník, tedy jsem já pohan a ty Jidášův bratr! Znáám ho toliko od vidění, ale vsadím ti jelena na zajíce, že Loketský zvon odnese sám a sám, a vysvobodí tak ducha Šerobydova ze zasloužilých muk.

Starý myslivec (horlivě povstane a s sepiatýma rukama do nebes se dívá).

Sokolík. Ale — tak jsme si neřekli! Připověď jsem ti, že tě z obory vyvedu, a — tamto máš cestu! Čeká na mne této noci ještě jiná práce; dobře-li ji vykonám, bude u nás zejtra znamenitý lov! — S Bohem buď! Pozdravuj Kolouše, a poraď mu, aby se naší obory choval! (Odejde.)

Kolouš. Kolouš vyřídí Kolouši, že není kus pracnějšího chleba, jako sloužiti zamilovaným.

Kdyby mi Krokovín tak mnoho strdí a medu nepřipovídal, raděj bych s pytlíkem na zádech na žaludy chodil, a pekl si z nich pod dubem na cihlách trpký chléb! (Odejde.)

Starý myslivec (opět sedne).

Výjev druhý.

Bolemil přijde po skalách lesem a poslouchá, všecko-li ticho. Vyjde, u kříže klekne a modlí se; po chvílce vstane a povykročí.

Bolemil. Ještě jí tu není! Ale Svatava přijde! — Díky tobě, slunce! že's již zaniklo za Německé hory! Celý týden jsem v železných touhách byl svázán! O běda mně, běda, Svatavo! oběma nám, neskončí-li se brzo boj mezi hrabětem a pánem (ukáže na Loketský hrad) tohoto hradu! — Oheň mé lásky se vždy víc a více rozzíná, mého srdce touha vždy víc a více roste — a — přece ji vždy silněji a silněji do hrobu svých prsou zavíratí musím! — Jako noční zlosyn se do svého ráje kradu, a když libý větrík lístkem těchto stromů pohne, myslím, že to živé uši, živá ústa jsou, a jak hříšník v lese blesku, tak se jejich milostného šustotu lekám. O, proč není všecko v míru živo, jako já se svým srdcem! proč se

všickni lidé nemilují, jako já svou Svatavu! pak bych byl blažen, pak bych byl utěšen, pak by mi vše bylo jedno, zdaž mezi bratry svými maličký jak polní zvonek, anebo velký a valný, jako tento dub kráčím! — Slyš — (V lese zavzní struny na loutně.) — loutny zvuk! Svatava se blíží — můj anděl strážce zamezí za mnou vši zradě a oukladnosti cestu! (Běží ji vstříc.)

Výjev třetí.

Svatava, předešlí.

Svatava (dívka švihlorostlá, majíc na bedrách loutnu na pentli zavěsenu). Bolemile!

Bolemil. Svatavo!

Svatava. Tma stojí mezi námi, ale tvé oči jsou tak jasné, tak třepetný blesk, jako by z nich denníční záře vysvítala!

Bolemil (blaženě). Ach — Svatavo!

Svatava. Celý týden jsem tě neviděla — a až mi tě obraznost v živé tělesnosti všude na oči staví — předce jsem si dnešní den na tisíc chviliek rozdělila, aby mi částčky jeho tím rychleji odletovaly a tento blažený, utěšený večír se tím dříve přiblížil! — Týden je dlouhý čas! týden má sedm jiter, sedm večerů a sedm dlouhých, dlou-

hých noci! — Vidím tě sice z rána v každé krůpěji rosy; slyším tě sice večír v každém tichém větérku, a každé dlouhé noci o tobě přelibostně sním: ale co je sen nejkrásnější proti této nebeské jistotě; co je zefír nejjemnější proti zvuku skutečnému tvých růžových úst! — Však — mluv! proč se na mne s tak hlubokou tichostí díváš? proč ke mně nemluvíš?

Bolemil. Ach, Svatavo! když tě takhle mluvití slyším, promění se neskončená láska má v přehlubokou vážnost! Co bych tě k své duši přivinouti měl, zdá mi se, že se musím před tebou skláněti, a dívati se na tě jako na stvoření, které bylo při porodu již mezi rajske cheruby zaplááno!

Svatava. Bolemile! co je ti? vypryskuje se z tvého srdce víc než jeden pramen?

Bolemil. Svatavo! ty jsi spanilá, vážná dívka, vznešená nad všechny své družice a tovaryšky! Tebe nadalo nebe duchem pěkným, krásomluvným; tvá obraznost se proletuje tam, kam ni orel svým královským letem, ni blesk hrotný svým hřimavým hlasem nedosáhne! Ty tvoříš písně a rozebíráš zpěvem svým všechny záhyby srdce lidského — já jsem chud, jako mrtvá, nikdy nerozvázaná ústa! Mé srdce jest sedmistruunná loutna, a každá struna pje zvukem sedmerým; ale můj jazyk je ostrorohá skála, která mým citům na jevo vy-

níti brání, na které se všecko, co v prsou klokotá, rozráží, a — umlkne! Všecko, co ti vždy říci mohu, jest: že tě miluju a milovati budu věčně!

Svatava. A není to, Bolemile, více, než všechny mé písně obsahují? O, pryč s tou těžkou myslí! vidíme se po dlouhém týdnu, a kdo ví, kdy a jak se zas budeme viděti! — Hleď, Bolemile! tvá Svataava se za ten týden stala hohatší o jednu píseň, kterou její otec s celou duší poslouchá! O, viď, že i ty ji rád poslechněš?

Bolemil. Svataavo! jakou píseň?

Svatava. O Loketském zvonu —

Starý myslivec (hluboce vzdychne). Ah!!

Bolemil. Co to?! Slyšela's to vzdechnutí? (Běží okolo kříže vedle samého starce, ale nic nevidí.)

Svatava. To byl pták! I ptactvo má své sny; snad se luňáku o krvavé loupeži zdá!

Bolemil. Nikde tu necítím živého tvora, a — to byla, Svataavo! podnět, proč tvou rychlou nohu k tomuto kříži vybízím. Sváté jest to místo; kde Ukřížovaný sídlí, nesmí se uhnízditi Belzebubova sláva; a předce se této silnici poutník zdaleka vyhýbá, předce se — jak brzo myslivec celého světa střelou temnosti zavře své lesy a háje — žádný, kdo tuto věž zná — (ukáže na věž Loketského kradu) k této kolmé pasece nepřiblíží! — Mluv směle dál!

Svatava. O Loketském zvonu jedná můj nový zpěv.

Bolemil (s velikou těžkostí). O Svatavo! proč nenecháš Šerobydova ducha! Již dávno tu nebyl slyšán jeho strašlivý hlas — nebe mu prominulo, a on sladce odpočívá!

Svatava. Sladce at odpočívá! Nezabolíť ho mé loutny ukojující zvuk! Básníková památka jesti jako modlitba nábožného srdce; Bůh ji slyší, a vloží s vroucí modlitbou na váhu šlechtetných skutků!

Bolemil. Ach Svatavo! nezalívej deštěm své obraznosti té smutné příhody kořen, který, usvadlý již suchoparným časem, v ústech rolníkových umírá.

Svatava. Neumírá, a umřítí nesmí! Dokud tato věž bude báni svou vypínati nad les, dokud se ta slitina zvonu v prach a popel nerozpadne; dokud toho kovu, či kamene — anebo jak to věkové příští nazývati budou — jen jak ptačí oko zůstane tu ležeti: — budou lidé mluvíti o Šerobydovu vzteku!

Bolemil. Svatavo! tvé čelo se vznáší nade proudem času, a tvého čela oko nazírá na minulost i budoucnost — já nevidím ani to, co přítomnost v své náruči nese! — Odpusť mi a zpívej!

Svatava (se obrátí k Loketskému hradu). Ty pak, kamenný hrade! neodvracuj ode mne svou věko-

vitou tvář! Přizpěvuj mi, an tvou smutnou, ale
pravdivou památku slavím! — (Hraje a zpívá.)

Tu, kde Ohře zpět se vine,
Loketský-tě strmí hrad,
vystavěl ho v dávném věku
mocný kníže Sylorad.
Na něm míval někdy zprávu
divý hradní Šerobyd,
A ten dnem i nocí soužil
poddaný svůj sprostý lid.

(Starý myslivec se divoce pohybuje.)

Zvon, jenž jindy Bohu sloužil,
volal v svátek k slavnosti,
musil strachem chýše plnit
v jeho divé prchlosti:
doň když silným srdcem mrštil,
rolník bledý k hradu spěl;
pak-li na něj dvakrát zvonil,
strašně za to utrpěl!

(Na hradě cosi uhodí na zvon, a hlas se dloho rozléhá.
Mezi to počne okolo věže vichr smutně fičeti.)

Bolemil. Slyš! co to — ?

Svatava. Co je ti?

Bolemil. Rána na zvon — snad v okolí
oheň — ?

Svatava. Nic to nebylo. Ohnivá obraznost tě
zvonu živým rozezvukem přeluduje.

Bolemil. Anebo vítr skutečně zacloumal zvonem. — Zpívej dále, Svatavo!

Svatava (zpívá).

Jednou z jitra černé nebe
hrůzně vůkol hřímalo,
tisíc blesků kříž a křížem
s skály v skálu lítalo;
on však předce na zvon mlátil,
a že se lid živlů bál,
v vzteku s neslýchanou kletbou
pode zvonem na ně lál!

(Vichr vždy víc a více hučí, ve věži jest slyšeti různý praskot.)

„Kýž by hrom svou smrtnou hrůzu
všecku na vás vychrlil,
kýž by blesk vám teplá hnízda
nad hlavami zapálil!“ —

Starý myslivec (sebou trhnuv hrůzně zasténá).
Uh!! (Klesne a tvář do země zakrývá.)

Svatava.

Vytřeštil, a — metlo Boží!
blesk v tom ve věž uhodil,
zvon se rozlil — hradní zařval —
duch se z něho vyrotil!! —

(Opět rána žalostná na zvon, vichr bouří, praskot se zmáhá.)

Bolemil (s plamennou dychtivostí poslouchaje).
Dále! dále!

Scatava (zpívá).

Vyrotil! a — v věži lital,
strach a hrůzu sypaje —
z černých oblak hlas se ozval,
strašný soud naň hřímaje:
„Ani země, ani nebe
neotevřiž se ti klín,
v černorouchých tmách se toulej,
jako beztělesný stín!

Dokud jinoch zvon rozlitéj
neodnese sám a sám,
nevytrhne se tvá bytost
těmto bolným trampotám!
Věz však, že kdo jako dítě
není bez vší poškvřny,
byťby rukou skály drtil,
zoufá u té slitiny!“

Bolemil. O Bože! pravda! pravda!

Starý myslivec (hořce pláče; bouře se utiší).

Scatava (tiše dozpěvuje).

Tak již třikrát sto let bloudí,
žádný zvonem nepohnul;
mnohý se již dal v ten zápas,
a v tom víru utonul!

(S hlubokým citem, oči k nebi pozdvihnouc.)

Není člověk bez poškvřny,
křehký jest nám smysl dán;

myšlénka nám mysl' zčerní,
 Bůh jest slovem rozhněván!

Neníť člověk bez poškvrny — atd.

Bolemil. O má Svatavo! tys velmi, velmi přísna! Bůh jest myšlénkou, Bůh jest slovem rozhněván; ale Bůh je milostivý, Bůh je pln milosrdenství, a jeho divotvorný prst jen pokyne, a cherub čistý, jako světlo, vyroste pod lidskou střechou, a otevře duchu Šerobydovu bránu věčného pokoje!

Svatava (nábožně přisvědčujíc). Bůh jest milosrdný, a sešle mu svého cheruba! — (Ohlíží se.) Vítr se utišil — hle! krupobitné chmúry jsou zas rozplašeny, a bledá luna stříbří starou báni chladným paprskem. — Bolemile! kdy tě budu opět viděti?

Bolemil. O, že to tajemství jako horkou skálu v těsných prsou nositi musím! že nesmím hraběti vyjeviti svou blaženost; že nesmím hraběnce, že to nesmím celému hradu Loučinskému pověditi, že mne Svatava miluje!

Svatava. Svatava tě miluje, a urukuje to tobě svým srdcem! Nech, ať vrchové těch stromů, pod jejichž širokou větví my žijeme, jako dva velikáni na sebe žehrou; ať nimi víchř rozbroje od východu k západu vyklá, a jejich myriady listů ať se v ostrorohé šípy promění! My budeme tiše

u kořene seděti a sladkými ústy přesladce se líbati!

Bolemil. Svatavo! i já musím do boje!

Svatava. I ty půjdeš do boje, a zvítězíš, a Svatava tě tím více milovati bude! — Neboj se smrti, neboj se bezcitných nepřátelských mečů, genius mé lásky bude tvůj anděl strážce, bude tvůj zástěrný, nerozbořitelný štít! (Na hradě se troubí.) Slyš! hlásníci otvírají noc — otec bude čekati. Bolemile! kdy tě uhlídám?

Bolemil. Zejtra, v tuto chvíli, na tomto místě.

Starý myslivec (zmizí).

Svatava. Tedy dobrou noc!

Bolemil. Nech, at tě přes oboru doprovodím.

Svatava. Mne doprovázejí hvězdy. Zbývá-li ti ještě chvílka, navštiv svou ubohou sestru.

Bolemil. O můj Bože! má nemocná sestra!

Svatava. Ona by tě tak ráda viděla, a já jsem jí to ve jménu tvém připověděla.

Bolemil. Kdy?

Svatava. Dnes.

Bolemil. Tys byla u ní?

Svatava. Dnes, včera, i před včirem. Otec o tom ví. Tys k své službě přikován — Svatava za tebe truchlící sestru těší, a na její bělounké tváři tvůj drahý obraz vidívá.

Bolemil. O má Svatavo! tys ta nejladnější dívka na podhvězdí tomto! z tvého srdce se vždy

krásnější city, a z tvých rtíků se vždy libější slova linou! — Měj se dobře, já navštívím sestru.

Svatava. Navštiv, a toto políbení jí ode mne přines! (Políbí ho a rychle v pravo odchází.)

Bolemil. Zejtra, Svatavo! nebe-li se té slasti nám dá dočkati! — Nyní k sestře! (Odchází v levo. V lese, na pravé straně, jest slyšeti mužným hlasem Svatau volati. On se zarazí.) Co to? —

Hlas v lese. Svatavo! Svatavo!

Bolemil. Jest to noční přelud — ? a — nebo cizí hlas mou Svatau volá!

Hlas v lese. Svatavo! ach, Svatavo!

Bolemil. Ten hlas by mrtvolu vyhulákal ze sna! (Chce do lesa.)

Výjev třetí.

Starý myslivec, Bolemil.

Starý myslivec (vyběhne celý ustrašený z lesa). Svatavo! má jediná dcero!

Bolemil (odskočí). Jak — ? Stůj! kdo. jsi, jenž tak tesklivým hlasem Svatau voláš?

Starý myslivec. Bohu věčná chvála! Bolemile!

Bolemil (ho uchopí za rameno a těsně se mu do očí dívá). Jak? pro milosrdný Bůh! polesný?

Starý myslivec. Kde je má dcera! kde je Svatava?

Bolemil. Tys nevěděl —?

Starý myslivec. Věděl jsem, že, aby s tebou mluvila, ku kříži spěchá, a žehnal jsem kročeje její! Ale — kde je Svatava?

Bolemil. Právě teď jsme se rozešli — ještě nemůže u obory býti.

Starý myslivec. U obory! a — mluv! neřekla, že půjde přes oboru?

Bolemil. Pravila — proč?

Starý myslivec. O můj Bože! tedy snad již krvácí! (Chce pryč.)

Bolemil. Jak —? Šedivý otče! nech, ať se i zableskne, má-li mne tvého jazyku blesk usmrtit! Jaké nebezpečnoství hrozí Svatavě?

Starý myslivec. O, nech mne, anebo zapolitni na mladistvé peruti sám! —

Bolemil. Kam? — proč?!

Starý myslivec. Sokolík mi přišel před půl hodinou domů, a vypravuje, že se do naší obory někudy dostal medvěd —

Bolemil. Ha!

Starý myslivec. Medvěd s dvěma mláďaty, a uložil se s nimi v tento večír do hustého rokytí u samého plotu. Dábel lehké drzosti v něm tu

myšlénku zbouřil! přikradl se tam, medvídě mu od cecku odtrh, a matka v divém rozvzteku jako zlá saň po oboře větrí. Vběhne-li jí Svatava v cestu —

Bolemil. Oh!

Starý myslivec. Veta jest na věky po ní, a já na její rakvi v zoufalství skonám!

Bolemil (vytrhne meč). Pryč! a kdyby ta příšera v každém drápu dýku a na každém zubu devaterou smrt měla — Bolemilův meč pro Svatavu s tygrem se v boj pustí! (Odběhne na pravo do lesa.)

Starý myslivec (běží za ním).

Výjev čtvrtý.

Veliká síň na hradě Loučinském. Tma; všecko ticho.

Hlásník přijde sám, nesa v ruce konvici s vínem.

Hlásník. Kdybych já věděl, kde a v jakém vemeně to červené mléko roste, zejtra se z Loučina vystěhuju! (Pije.) Ah! jestiť to mnohem říznější, než naše ječmínková voda! — Bolemil je předce blázen, že to tak lecjaks vyhodí! Celou svou večeri mi dal — zač? abych mu nechal do-

lejší fortnu otevřenou! — (Pije.) Kam si as tak pozdě vyšel? — I co je mi po tom! — Ale — nevrátí-li se brzo, budu musít — Bůhť mne slyší! — i dolejší fortnu zavřít. — Je mi jen divno, že se ještě Krokovín po klíči neptal; jsme teď s Loketskými v rozbroji, a není tomu co věřiti! — Inu, kdo ví, co dnes Krokovín za práci má! — Pst! — slyším kroky — to bude Bolemil! (Pije.)

Výjev pátý.

Kolouš, předešlý.

Hlásník. Bolemile! jste vy to?

Kolouš. Rozbore!

Hlásník. Pojdte jen blíž, já jsem to.

Kolouš. Což mne neznáš?

Hlásník. Jak —? I, kýho velblouda! totě Kolouš! (Schovává konvici za sebe.)

Kolouš. Šel Krokovín již spat?

Hlásník. Já nevím.

Kolouš. Neptal se po mně?

Hlásník. Já nevím.

Kolouš. Ty nikdy nic nevíš!

Hlásník. Inu! býváť to časem svým dobře!

Kolouš. Co?

Hlásník. Když lečjaký's člověk o ledačems neví.

Kolouš. Co tím hodláš říci?

Hlásník. Že ty o ledačems víš, a že ti toho nezávidím!

Kolouš. Aha! mrzí vás to, že mi Krokovín ledacos svěřil!

Hlásník. Hm! Krokovín je —

Kolouš. Co?

Hlásník. Krokovín!

Kolouš. A hraběte pravá ruka! —

Hlásník. Přijde brzo hraběnka?

Kolouš. Nevím.

Hlásník. Snad zůstane u bratra, až se náš boj s Loketskými skončí?

Kolouš. Nevím.

Hlásník. Dobrou noc!

Kolouš. Dobrou noc! (Odejde.)

Hlásník. Ten Kolouš se mi již jaksí nelíbí. Od té doby, co Krokovínovi na Bolemila svědčil, se mi zdá, jako by mu rohy rostly. To ukazuje na dvojí: buď se stane poručníkem, anebo — ďáblem! — (Pije.) Bolemil se mi dlouho nevrací — slyš! co to za křik?

Hrabě (v jiné síni). He! zhůru! zhůru! není tu žádného?

Hlásník. Co se to stalo? tak bolestně jsem ho ještě nikdy neslyšel volati!

Hrabě. Zhůru! vrahové na mém hradě! Bo-
lemile! Krokovíne!

Hlásník. Pro živý Bůh! nepřátelé se fortanou
vedrali na hrad — já to zaplatím smrtí! (Odkvapí.)

Výjev šestý.

Hrabě, brzo na to Kolouš a Krokovín.

Hrabě (nočně oblečen, meč obnažený v ruce, přiběhne ve tmách). Zhůru! zhůru! což země vyplila
neskončenou noc a zahalila v ní můj nebenosný
hrad?! Což se již všechny mé hradby proměnily
v mrtvý, bezecitný hrob!? O mé dítě! můj Jaromír!
— Hola! zhůru! zhůru!

Kolouš (přiběhne s pochodní v ruce).

Krokovín (na polou svlečený za ním). Co jest
to? — Hrabě! probůh! co se stalo?

Hrabě. Vražda! Belialská, neslýchaná vražda!
Mé dítě, můj Jaromír je usmrcen!

Kolouš (který zatím pochodeň zavěsil na sloup).
Nedopouštěj Bože!

Krokovín. Jak? hrabě! vy jste musil již
spáti, a míti ošklivý, strašlivý sen! To není
pravda!

Hrabě. Spal jsem a snil jsem, a — pravda! — ó, zlosti ze střeva pekel! — pravda! krvavá pravda jest to! — Pryč! vrah musí býti na hradě — pod mou střechou, v teple mého dechu ještě ten se musil vylíhnouti! pryč — ó můj syn, můj Jaromír! a já jsem ho s matkou nechtěl pustiti!

Krokotín. Zpamatujte se, hrabě! pomněte, co mluvíte; vy jste musil vyskočiti ze sna — s tak hromonosnou vraždu není člověka pod nebem!

Hrabě. O! svůj život bych dal, kdyby to byl toliko sen! — Vrah se mi vkradl do ložnice — lampu mi sfoukl dechem krokodýlovým — tu ležím já — tam mé sedmileté dítě — skučení mne vypíchalo ze sna — já vyskočím, hledám, sahám, a nahmatám svého syna u lůžka bez sebe a v krvi!

Krokotín. Dábelský skutek! — to nebyl cizý vrah — to dýka byla broušena na Loučinském hradě! Zhůru! zhůru, pacholci! já budu neustrašeně šetřiti a zvidati, a — vynajde-li ostrozrakost má toho cherubabijce — po boku hraběcím nemilostivě souditi! (Odběhne.)

Hrabě. Ve mně to všecku krev umrtvilo! ta rána podřala mého života kmen — má pravice jest suchá, bezcitná sněť!

Kolouš. Pane hrabě! pane hrabě! já slyším Jaromírov hlas! —

Hrabě. Ty lžeš!

Hlas pacholety (zdaleka). Otče! ach otče! probuďte se!

Hrabě. Divotvorná ruka Páně! to jest Jaromírův hlas!! (Odkvapí.)

Kolouš (strhne pochodeň a běží za ním).

Výjev sedmý.

Bolemil, brzo na to Krokovín a žoldnéři.

Bolemil (oděv máje postříkaný krví, pln podivení přijde). Jaký to hluk a pokřik na Loučinském hradě? Pochodeň s pochodní se potkává, a dusot mužský se zmáhá tak, jako by našim žoldnéřům nohy vočihledíc rostly. — Tam přichází Krokovín, ten mi všechno vysvětlí!

Krokovín (přiběhne, s ním žoldnéři a zbrojnoši s pochodněmi). Bolemil jest ten vrah! Jeho lůžko je prázdné, ještě ho nemělo dnešní noci na svém klíně, a na hradě po něm ani stopy!

Bolemil (mu běží vstříc). Krokovíne! co se stalo na hradě?

Krokovín. Jak? — ha! tu jest. Chopte se ho! — Ty se ptáš, co se na hradě stalo? vrahu!

Bolemil. Z vás mluví divoká bouře! Krokovíne! — nerozumím vám — ?

Krokovín. Hrom, ďáble a peklo! co vidím? (Vytrhne jednomu pacholku pochodeň z ruky a svítí si na Bolemila.) Ha! díky tobě, pravdomluvné nebe! vrah jest vypátrán!

Výjev osmý.

Hrabě, předešlí.

Hrabě (ještě vzdálený). **Krokovíne!** Bolemile! (Vyběhne.) Pryč! vylítněte na kůň! vymrštěte se do vozu, zapřáhněte severní vítr a leťte do Plzně! — Ať nechá hraběnka spaní, jestli že spí; ať nechá modlitby, jestli že se za svou domácnost modlí, a pospíchá na svůj hrad! (Dva pacholci odběhnou.) Lékaře zbudte! — což ho ještě můj nárek neprobudil? — strhněte ho s lože, a přiveďte s kořením, s mastmi a léčivým balzámem do mé ložnice; můj Jaromír jest ještě živ!

Žoldnéři (mezi sebou). Bohu věčná chvála!

Krokovín. Jaromír jest živ, ale vrah nicméně vinen, a strašného trestu hoden! Běda jemu!

Hrabě. Běda! tisíckrátě mu běda, vydá-li ho ruka Boží mně na soud!

Krokovín. Tu stojí.

Hrabě. Ha! kde — kdo to jest —? jak!?
(Odskočí.) Bolemile! — trojjediný Bože!

Bolemil. Pane hrabě! duše má trne nad slovy —

Krokovín. On to jest! dopadl jsem ho, an se tu sám a sám, v hluboké temnosti z kouta do kouta plazil. —

Bolemil. Krokovíne!

Krokovín. A důkaz nejzjevnější, nejhřímavější — důkaz, který by živé milosrdenství rozjiskřil k pomstě — patříte sem, hrabě! Tu chlípí ještě vašeho Jaromíra krev.

Hrabě. Oh! — dobroto neskončená, tak černý hřích v tak čistých, tak spanilých prsou! (Odvrátí se a spráskne nad hlavou ruce.)

(Opona rychle spadne.)

Dějství druhé.

Hluboké vězení. Šírá tma. Třetí den na to.

Výjev první.

Bolemil a hlásník.

Bolemil (v okovech, sedí u kamenného stolu a spí).

Hlásník (otevře železné dvěře a sstupuje, máje v jedné ruce lampu, v druhé džbánek s vínem, pod paží chléb, po kamenných stupních dolů. Když přijde k Bolemilovi, postaví všecko na stůl a budí ho). Bolemile! Bolemile! — O můj dobrý Bože! jak může tak tvrdě spáti! — Bolemile!

Bolemil (se probudí odvrátí poněkud oči od světla, vstane a ohlíží se). Vrátila se již hraběnka?

Hlásník. Jestě ne. Hrabě pro ni poslal. — Přinesl jsem vám víno, Bolemile! posilňte se. Jste

tu již na třetí den, a ještě jste ni pokrmu, ni nápoje v ústech neměl.

Bolemil (se napije). Děkuju ti, Rozbore!

Hlásník. Ale to se nestalo hraběcí vůlí! ne ne, Bolemile! Svou naději na spásu nebes vám to urukuju, že se to nestalo hraběcí vůlí! Krokovin jest tím vinen. Zajisté desetkrát jsme ho prosili, by vám kousek chleba poslal — on se vždy rozbouřil jako lité zvíře a — vy jste zůstal hladový. — Ale dnes jsem na to svůj žold, a — kdyby nebyvalo jinak — i své živobytí vynaložil. Přes moc jsem se k hraběti vedral a připomínal mu na spravedlnost Boží, a že mu nebe bez hrůzné lítosti umřítí nedá, jestliže vás hladem nechá zajíti. — Tu jste ho měl viděti, Bolemile! tu jste ho měl slyšeti! — „Hladem!“ — vykřikl, a střelil po mně plamenným okem, jako by ve mně duši chtěl rozstřípiti — „vlastnímu vrahu by má umírající ruka podala pokrm!“ — A — hned nařídil lékaři, aby se mi vydal chléb i víno. — (Mlčení; hlásník čeká, že bude Bolemil mluvit.) — Včera k němu nebylo přístupu. Celý den byl s lékařem ve své ložnici zavřen, a bylo tam ticho, jako by jim bolest svou zubovitou kosou byla podtala hlas. — Toliko několikrát jsme ho slyšeli zkřiknouti, a to bylo: „Bolemil!“ a — „Jaromír!“

Bolemil (jehož jméno Jaromíra z hlubokých myšlének vytrhlo). Jaromír! co dělá Jaromír? neptal se po mně?

Hlásník. Ruka Páně ho zázračným prstem zachovala! — Po vás prý se již několikrát ptal.

Bolemil. Pojď! půjdeme k němu — (Chce jíti.)

Hlásník. Kam chcete jíti? což nevíte, že jste u vězení, a že byste musil skrz devaterou stráž? Krokovin každého schodu tak strahovitě pase, jako by do této jámy byl zavřel celý Loketský hrad, s kterým teď vedeme válku!

Bolemil (se ohlíží a zpamatuje). — Rozbore! můžeš-li, pověz mi, proč jsem byl do tohoto vězení uvržen?

Hlásník. Můj dobrotivý Bože! což to nevíte?

Bolemil. Proč mne uvrhli tolik sáhů pod zemí? — mluv! jak jsem se proti hraběti prohřešil?

Hlásník. Chtěl jste mu usmrtiti jediného syna.

Bolemil (s hrozným podivením). Jaromíra!?

Hlásník. Tak jest. Vloudil jste se přede včirem v noci k jeho lůžku, a skoupal jste mu dyku do sedmiletých prsou!

Bolemil. Jaromírovi?! — Nesmrtelný Bože! a — hrabě tomu uvěřil?

Hlásník (hluboce vzdychne). My jsme tomu všickni uvěřili.

Bolemil. Doved mne k hraběti!

Hlásník. Nesmím.

Bolemil (do nebes se dívaje). Vševidoucí oko trojjediného Boha! a proto u vězení, proto pod zemí, proto ve tmách, proto v okovech má míru-chtivá ruka!

Hlásník. Bolemile! kým byste se mohl ospravedlniti!

Bolemil. Já jsem mu chtěl usmrtiti syna? já strhnouti jedinou letorůstku s jeho milostného kmene? já pohroužiti vražedlnou ocel v tak spanilá, různě stkvělá prsa —? O nebesa! jak přísně, jak bolestně mne tescete pro mou tajnou milost k Svatavě! (Uvrhne se na lavici a skloní hlavu na stůl.)

Hlásník. Umlkněte, Bolemile! někdo přichází.

Výjev druhý.

Hrabě, předešlí.

Žoldněř (jde s pochodní napřed a svítí).

Hrabě (sešed dolů). Zavěs pochodeň, žoldněři, a jdi!

Žoldněř (učíní tak).

Hlásník (pokloní se hraběti a také odejde).

Hrabě (zůstane s sepiatýma rukama na jednom místě státi a zaraženě před sebe hledí).

Bolemil (hned byl vstal, jak uslyšel hraběte hlas, a dlouhou chvíli bolestně naň se dívá; konečně jde zdlouha k němu a chce mu líbatí ruku). Pane hrabě —
Hrabě (ho odstrčí a odvrátí se od něho).

Bolemil. O, jak je mně vás líto, pane hrabě! Jaromír raněný, Jaromír, vašeho štěpu jediná, jarobujná větev! O nebesa! že mi vaše mocná ruka nezabednila z hradu cestu, že mne vaše divotvorné slovo nepřikovalo k jeho lůžku, a nedalo mi plamenný meč v ruku, abych ostražil svých dobroditelů ráj!

Hrabě (rozbouřen). Tys měl již dávno býti do pekelných jezer svržen, a na tvé místo postaven ďábel, kterého zplodila zrada a hřích! Já bych mu byl dobré činil, jako jsem činíval tobě, a on by mne tak bolestně nikdy nebyl ranil!

Bolemil. Pane hrabě! (dětinsky důvěrně) vy byste zajisté věřil, že —

Hrabě. Nevyhrnuj na mne svůj lisavý pysk! Čím důvěrněji se ke mně vineš, čím více mne oblísuješ, tím více klokotá v mých zbouřených prsou hněv! — Pohlédni na tuto hrůzněbarevnou krev — ač ti již na tělo přischla, předce se z ní ještě kouří, jako by se's před čtvrt hodinou v jejím klokotu byl brodil.

Bolemil. Tato krev — ó Bože! že's mi tak zázračně zachoval život! S touto krví byl bych nádherně k tobě vstoupil, touto krví bych se

byl honosil, a oko mých dobrodinců bylo by slzou litosti skropilo můj žalostivý, příliš ranný hrob!

Hrabě. Touto krví — pro tuto krev mělo by se nebe milostně na tě dívati? —

Bolemil. Pane hrabě! vaše vážná ústa mne vždy učila pravdu mluvit — tato krev bude někdy v nadvětrném zápolí pevný důkaz mé nevinosti; tato krev — je-li vůle Boží! — mne ospravedlní i vám!

Hrabě. Bolemile! kdybys byl nevinný, kdyby — ó! já bych na každé tvé slovo sedm svých životů upal, já bych byl v tvé věrnosti klín svého štěstí kořen byl vhrabal, a položil se do hrobu s tou svatou důvěrou, že bude kmen hrabat Loučinských nesmrtelný! — a — tys předce ten vrah! — Mimo Krokovína a tebe nemá žádný k mé ložnici přístupu — žádný by se neopovážil přes ten nebezpečný prah! Krokovín jest z mého bratra syn, do života svého kmene nikdy nezarazí meč — a pročež jsi ty ten vrah, ty, tak hřímá každá krupěje této krve.

Bolemil. O Svatavo! že musím sám svaté tajemství našich srdcí odkrýti! — Pane hrabě! tato krev —

Hrabě. Ha! tvé čelo plamenem hoří! vyznání se ti přes moc z duše vydírá — tato krev?!

Bolemil. Jest — medvědí krev!

Hrabě. Jak — ?

Bolemil. Odpusťte mi, hrabě! já jsem nebyl před včirem až do půl noci na hradě.

Hrabě. Ty — ?

Bolemil (prosebně). Něptejte se mne, proč jsem se bez vašeho vědomí vykradl, mne váže slib, který jsem svatými slovy zapečetil; ale — já se vám s čistou, míruplnou duší do oka dívám, a přiznávám se vám, že jsem — když se ta hrozná vražda páchala — na hradě nebyl.

Hrabě. Kde's byl?

Bolemil. Cesta má mne přivedla k Loketské oboře. Již se chci vraceti domů, a nenadále slyším na břehu krik, plný smrtelných úzkostí. I běžím po hlase, přiběhnu k vysokému plotu — a hle! člověk tu řva strachem a hrůzou poražený leží, a rozsápaný medvěd rozdrcuje plot, jako by byl ze suchého proutí. Bez smělosti a bez statnosti byl bych býval s tím ustrašeným pohřben! — I vytrhnu meč, rozběhnu se proti té šelmě a vražím jí ho. — právě když poslední dvě tesery přelítnouti chce — tak hluboko mezi přední žebra, že s hrozným praskotem nazpět v křoví se zvrátila! — A — v tu chvíli, pane hrabě! musila krev tato na můj oděv stříknouti.

Hrabě. Bolemile! je-li možná — tvůj hlas tak opravdově zní. — Hned vyšlu svůj lid, sám si dám osedlati hřebce, a přesvědčím se, zdaž se

dělo tak, jak's mi vypravil. Usmrtils-li tu příšeru, tedy se tam musila její mrtvola najít —

Bolemil. Nikoli! Její mrtvolu nemohl žádný na druhý den najít —

Hrabě. Jak —?

Bolemil. Stalot se to tam, kde s vysokého břehu příkrá skála do Ohře se sklání. Ta šelma sebrala poslední sílu, mrštila sebou, nevědouc kam, slétla se skály dolů, a zvodněný proud ji jako pěnu odnesl s sebou.

Hrabě. Kdo byl ten člověk, jemuž si tak zachoval život?

Bolemil. Aniž ten mi kdy svědectví vydá. Nevím, kdo byl. Když jsem byl šelmu usmrtil, nadarmo jsem se v oboře i v mejtě ohlížel po něm.

Hrabě. Ha! tedy žádného důkazu! —

Bolemil (se vši srdečností). Pane hrabě! — ó, mluvte! proč jsem chtěl Jaromíra usmrtili?

Hrabě (se zarazí a dychtivě se naň dívá).

Bolemil. Jakého zisku, jakého prospěchu na- byl bych ze smrti vašeho syna — ze smrti Jaromíra, kterého více miluju, nežli blaženost svých vlastních bratří! —

Hrabě (před sebe). Bože! Vševidoucí! vystříhej mne náhlého, nepravého soudu! (Rychle odejde.)

Bolemil. O, kdo na něj tuto horu bolesti a strasti uvalil! kdo roztrhl tak ukrutnou rukou

jeho přešťastnou domácnost, kdo obrátil tento blažený, utěšený hrad v sídlo žalosti a plačtivého smutku?! — Já mu rád odpouštím. Byltě jsem vždy pro něj umřítí hotov, a — každé hořké slovo, kterým muě domlouvá, jest dvouhranný šíp, rozletuje se na dvě, a raní i jeho i mé srdce stejnou trpkostí!

Výjev třetí.

Hlásník, Bolemil.

Hlásník. Bolemile! jak rád přináším ulehčení vašemu stavu!

Bolemil. Co chceš?

Hlásník. Přišel jsem, abych vás vyvedl z těchto tmavých hlubin. Máme vás uvést do hořejšího vězení.

Bolemil. Kázal vám tak hrabě?

Hlásník. Hrabě sám.

Bolemil. Dovedte mne k Jaromírovi! tam je mne teď třeba, tam mne přiková bratrská láska; u jeho lůžka zůstanu řetězem nerozdvojitedlným svázán! (Odejde.)

Hlásník. Není-li nevinný, tedy nebudu od dneška ani uchu, ani oku, ani své pravici věřit. (Jde za ním a vezme pochodeň s sebou.)

Výjev čtvrtý.

Hraběcí pokoj.

Hrabě a Krokovín.

Hrabě. Nadarmo mi víru v něj vyvrátiti strádáš! Spíše ti uvěřím, že pravici svou vyvrátíš ze stěžejí zemi, a pověsíš ji měsíci na roh, nežli že Bolemil mé dítě chtěl zkaziti!

Krokovín. Vás slepila a slepí až po dnešní den k tomu lichotníku láska! Mně byl již dávno podezřelý, a kdybych ho byl každodenně tak strahovitě nehlídal, snad by se byl dávno již této vraždy dopustil!

Hrabě. Krokovíne! Krokovíne! do hrobu toho červa přesnadně srazím, ale je-li nevinný, kde najdu prst, který mi ho opět z hrobu vyhrabe?!

Krokovín. Vaše dobrotivost vás až do vězení k němu svedla; on ukolébal váš spravedlivý hněv, a vy mu odpustíte, aby vaši domácnost — až budete dřímati — tím strašněji, tím bolestněji ranil.

Hrabě. Co by měl k tomu za příčinu? co by ho bylo ostnilo k tak krvavému skutku?

Krokovín. O, že nechcete pravdu po barvě svrchní tvářnosti poznati, že vám ji musím do naha svlíknouti, oud po oudu rozebrati, a ukázati vám vnitřnost, která jest plna vaší zkázy a smrti!

Hrabě. Mluv! přesvědč mne!

Krokovín. Dlouhoť se již a — mistrovně se osnovalo na tomto hříchu. Kdybyste nebýval příliš bezpečen a věren, byl byste již dávno jeho nitky pozoroval!

Hrabě. Mluv! mluv!

Krokovín. Bolemil miluje hraběnku, a —

Hrabě. Ha! Krokovíne! ďáble! to není pravda! —

Krokovín. Dejte mi jen vymluvití —

Hrabě. Nevymluv tu strašněhrůznou lež! Co visí země sama pro sebe v veškerenstvu, ještě žádný tak pekelně neselhal! — Bolemil miluje hraběnku, a —?

Krokovín. Hraběnka jeho.

Hrabě. Člověče! Krokovíne! není-li to pravda — nepřesvědčíš-li mne tak zřetelně, tak důvodně, jako že již šestačtyřicet let v tomto hradě sídlím; já tě dám usmrtiti, a kletba hromonosná bude tisknouti tvůj zlořečený hrob!

Krokovín. A přesvědčím-li vás?

Hrabě. Devaterou smrtí umře Bolemil, a svou manželku budu trestati na výstrahu jejího pohlaví!

Krokovín. Dávno-li je tomu, co odjela do Plzně k bratru?

Hrabě. Jako bys to nevěděl tak dobře, jako já! — V neděli minulo čtrnáct dní.

Krokovín. A před týdnem v noci s ní Bolemil mluvil.

Hrabě. Jak —? Jdi do plamenných vnitřností jizlivého pekla!

Krokovín. Před týdnem v noci s ní Bolemil mluvil! — Ha! ve mne se všickni přísní citové bouří, a všechny nervy se zjímají v horoucí víchr! Dlouho jsem se již na to díval, dlouho jsem vaši čest na planýři viděl, že jsem však tak rád myslil a doufal, že se hraběnka rozpomene na svůj bludný krok, nechtěl jsem oblohu vaší domácnosti smoušiti, a — mlčel jsem. Ale když teď jejich černý oumysl tak krvavě počíná zrátí, když všickni předkové našeho rodu hlav svých z hrobky zdvihají a upomínají mne o mou povinnost — tedy ať vyleze pravda — ač hnusná — z temných mrákot ven, a trest spravedlivý ať se posadí za stůl.

Hrabě. O, ubohý, ubohý hrabě!

Krokovín. Ha! jak široce a pevně rozvinuli své teneto na rod hrabat Loučinských! jak pekelně byla rozměřena jejich hříšná, ošemetná pouť! — Hrabě je starý, šedivý kmet; smrt milého dědice ho snadně do hrobu sklátí — pak bude hrad prázdný, hraběnka plnomocnou paní, svobodna, a podá ruku svému bývalému panoši!

Hrabě. O, to není možná! z vody se spíš skála, a ze skal tekutý oceán vykouzlití dá — to není, není, není možná!!

Výjev pátý.

Hlásník, předešlí.

Krokovín (zuřivě proti němu). Co chceš? jdi ven! Tys také jejich záměru dílen.

Hlásník. Rytíři! —

Hrabě. Mluv!

Hlásník. Cizí dívka by ráda mluvila s vámi, pane hrabě —

Krokovín (se lekne). Ať přijde po druhé! zejtra, pozejtří!

Hlásník (ho neposlouchá). Praví, že vám přinaší k hroznému tajemství klíč.

Krokovín. Neslyšíš? — Aspoň ať čeká!

Hrabě. Veveď ji do zahrady.

Hlásník. Pane hrabě —

Krokovín. Jdi!

Hlásník (odejde).

Krokovín. To jest také jejich sluha! Vy jste kol a kolem zradou obestřen, a neudeříte-li kvapně, nenadále na ně, smutný konec vezme i život i rod váš!

Výjev šestý.

Svatava, předešlí.

Svatava (majíc loutnu přes rameno, tak že jí na levém boku visí). Hrabě mne musí — hned mne musí slyšeti!

Krokovín. Ha! co ta tady chce!?

Hrabě. Jak —? nejsi ty Svataava z Loketské obory?

Svatava. Jsem, pane hrabě!

Krokovín. Neposlouchejte ji! Přišla váš spravedlivý hněv uzpívati.

Svatava (horlivě). Přišla jsem vám oka otevřít, které právě u tichého, bezbranného červíčka žihadlo hledá, a pro tu práci nevidí, an si vás jedovatý ještě s žravým hryzem obíhá!

Hrabě. Co jest to?

Krokovín. Nový ouskok, nový klam! — Vězte, že i tato o hříších vaší manželky ví; pod její střechou se Bolemil s hraběnkou schází!

Hrabě. Nebe a země! celý svět dřív o mé hanbě věděl, než já!

Svatava. Pane hrabě! (Klekne před ním.) Jak daleko český jazyk dosahuje, rozléhá se o vaší spravedlnosti velevážná pověst! Ona jest v nebezpečnosti, oukladnost jí stele neprozřitelná osidla, jako loupežníci míří po ní lidé, kterým jste až po dnes jak sám sobě věřil!

Krokovín. Pryč, ještěrko! — neposlouchejte ji!

Svatava. Pane hrabě! jen slovo — pro věčnost nebe a cherubů jeho! pro všemohoucnost, která jediným slovem oddělila od temnosti světlo! pro hvězdy, pro jejich zázračný běh, a pro všechny souzvuk, který panuje v přirozenosti — hrabě! hrabě! jen jediné slovo vám povím, a tento oukladník bude jako ďábel před vámi státi!

Krokovín. Nuže! tedy je vyřkni, má-li jazyk tvůj víc než jeden život!! (Vytrhne meč a chce Svatau probodnouti, vrazí ale do její loutny, prožene ji ocelí, pentle se přetrhne a ona i s mečem odlítne, tak že struny dlouhý, hluboký zvuk ze sebe vyrazí.)

Hrabě. Pro veliký Bůh! Krokovíne! ty větríš! — He! lidé! žoldnéři!

Hlásník (přiběhne, několik žoldnéřů s ním).

Krokovín. Zaslápněte toho hada; každé její písmeno je smrtonosný šíp!

Hrabě. Odvedte ho do jeho pokoje! Jeho prsa jsou horoucí vulkán, krev v jeho žilách plamenem hoří!

Krokovín. Jak? hrabě! já jsem z vašeho bratra syn!

Hrabě. A abych bratru svému v hrobě uspořil želu, jsem povinen tvého vzteku otěže zkrátiti! Zatracen budiž, kdo je dílen zrady mé manželky; ale bez důkazu žádného neodsoudím! — Jdi a zapamatuj se! Až se utiší vichr tvého hněvu, navrať se opět, a zastávej neustrašně čest hrabat Loučinských!

Krokovín. Neustrašně ji zastávati budu, a dáte-li se stříbrozvukem této harpie omámiti, přes moc vás povedu k pomstě! (Odejde.)

(Hlášník a žoldnéři odejdou za ním.)

Svatava (jenž byla loutnu rozštípenou zdvihla, dívajíc se na ni). Tak svatě, tak nábožně jste nikdy ještě nezavzněly, struny! jako dnes, an ten nešlechtník dutou schránku vašich souzvuků mečem vražednickým prohnal! Umíráte, aby vaše Svatava byla živa! Svatava vás bude za to posledním hlasem svého zpěvu ctíti!

Hrabě. Mluv! Scházívá se hraběnka s Bolemilem pod vaší střechou?

Svatava. Pane hrabě! to je hnusná, ošemetná lež! Čest Loučinské hraběnky jest tak bílá, nepoškvrněná, jako lilium, jemuž teprv dnešní jitro

rozlistilo kalich, a stojí tak vysoko, tak daleko nad pomluvou lidskou, že k ní utrhačství, byťby z úst ďábelských sípělo, ani zlou parou dechu nedosáhne! Nikdy jsem hraběnky v oboře neviděla — a — s Bolemilem! ó, jak mráкотné, jak krátkozraké jsou ouklady jeho! — Vězte, pane hrabě! Bolemil miluje mne!

Hrabě. Jak — ?!

Svatava. Se mnou se v oboře schází, se mnou v čas večerní o sladké milosti mluví; mluví ale u přítomnosti mého šedivého otce, u přítomnosti blýštících se hvězd, u přítomnosti Boha!

Hrabě. A to by mi byl Bolemil zatajil?

Svatava. Zatajil vám, proti své vůli, proto že jsem ho za to prosila.

Hrabě. Proč?

Svatava. Jestliť nyní boj mezi vámi a mezi velitelem mého drahého otce. I bála jsem se, že ruka vaše ze záští Bolemila ode mne odtrhne, že nás mocné rozloučíte, a zbavíte mne vezdejšího nebe!

Hrabě. Nebesa! sešlete více, ó, více těchto paprsků svého světla do mých raněných, chmurnou bouří setmělých prsou! — Kdy jste se posledně s Bolemilem viděli?

Svatava. Předvěčím.

Hrabě. Kde?

Svatava. Pod Loketským hradem, u kříže.

Hrabě. Jak dlouho?

Svatava. Již byli hlásníci dávno otevřeli noc.

Hrabě. Bylas jeho zápasu s medvědem přítomna?

Svatava. Jak — ?

Hrabě. Odpovídej!

Svatava. Tedy to byl Bolemil! — Nebyla jsem přítomna, pane hrabě! ale Bolemil, žádný jiný než on, zachoval Sokolíkovi život!

Hrabě. Kdo jest to?

Sokolík (venku). Tedy mne pusťte k samému hraběti!

Svatava. Mladý lovec — ha! tu je sám, to je jeho hlas.

Výjev sedmý.

Sokolík, předešlí.

Sokolík (přiběhne a uvrhne se hraběti k nohám). Milosrdenství! pane hrabě! buďte milostivý, buďte spravedlivý!

Hrabě. Co chceš?

Sokolík. Ó Svatavo! proste pana hraběte, váš spanilý panoš je v hrozném podezření! Je to Bolemil — všeho jsem se dozvěděl — žoldnér z tohoto hradu mne neznal, a — všechno mi pověděl!

Bolemil, hraběcí panoš, je náš večerní host, ten samý, kterého váš otec neznal, a jako svého syna miluje! — Umru na to ještě dnes. není-li Bolemil ten samý jinoch, kterého jsem nejdennkrát z obory vyprovázal!

Hrabě. Kdo tebe učinil jeho zastupitelem?

Svatava. Mluv! směle mluv!

Sokolík. On je u vězení — a proč? že mne svou statností divé smrti vytrhl z chřtánu! — Stala prý se na hradě vražda — on k tomu přišel — několik krupějí krve na jeho šatě uvrhly jej v podezření, a má býti usmrcen! Pane hrabě! musí-li někdo umřít, usmrťte mne!

Svatava. Neumře, Sokolíku! ani on, ani ty! Hrabě jest spravedlivý, a nebesa neomylná pravda!

Hrabě. Mluv! co víš o Bolemilu?

Sokolík. Má opovážlivost jest všeho vinna! — Do naší krajiny se zatoulal medvěd a bloudil celý týden po Loketských lesích. Já jsem byl každodenně na jeho stopě, a poněvadž vím, že na zachvácení těchto půlnočních příšer velká odměna vysazena jest, nezminil jsem se polesnému, chtě si toliko sám a sám získati i čest i plat! — Předvěciřem se při měsíčku vracím vedle obory domů, a když dle obyčeje křoviny a roští prohlížím, uzřím, hle! — Bůh milý ví, jak se ta šelma přes řeku do naší obory dostala! — uzřím, že — jak široká i dlouhá — v hustém rokytí u samého plotu

leží, a mladé medvědě po ní se válí. — Jak, kdybys jí to mládě odtrhl, zkrotil a vychoval! — pomyslí — sáhnu skrz tesery, uchopím je za vlnu a vytrhnu s rychlostí ven! — Ale jako lítý ďábel se vztýčí roztřeštěná matka, zařve, až ve mně žíly drkotaly, a počne plotem cloumati tak, že tesery na desátém poli jak liskové hůlky již praskaly!

Hrabě (před sebe). Víro! víro! navrať se! ale v celém svém mile bílém rouše! — A Bolemila, Bolemila ti seslalo nebe? Jak jsi věděl, že to Bolemil, an's jej byl nikdy nepoznal?

Sokolík. Náš cizý, večerní host je Bolemil, a náš host mi zachoval život! Dobře jsem ho viděl a poznal, ač bylo šero a hrůza mi mráкотou zastínila oči! — Již jsem myslel, že mezi mnou a tou potvorou není než jediný skok — padl jsem a ležel bez sebe — a — když se opět seberu, vidím, an se Svatačin panoš s divým medvědem potýká! Já mu nemohl přispěti, neboť jsem ani síly ani zbraně neměl! I pročež jsem k myslivně spěchal, vyřval všechno na pomoc; ale — když jsme tam přiběhli, nebylo tu již ani člověka, ani zvířete! —

Hrabě. Chválím tebe, že nevinnost svého anděla strážce zastáváš. — Jdi!

Sokolík. Milost, pane hrabě —

Hrabě. Jdi! Milerád ti věřím, že byl Bolemil v tu strašnou chvíli v lese, a — (těžce) že krev na jeho šatě byla medvědí krev! — Odejdi v pokoj!

Sokolík. O, pane hrabě! za tuto spravedlnost at vám nebesa tolik šťastných hodin ještě dají, kolik horkých slzí vaše okolí pro Bolemila vylívá! (Odejde.)

Hrabě (sem tam rychle přechází). Slzy pro něj roní — celé okolí již trne nad tou smutnou, neslýchanou příhodou, a — ó, hrabě! hrabě! celé okolí snad již také nad počestí tvé manželky rameny krčí!! (K Svatavě.) Ubohá dívka! kdybychom byli oba sklamáni, oba toliko nástrojem jejich mistrného hříchu?

Svatava. Mluvíte o něm, či — o Krokovínu?

Hrabě. Jak —?! Nevyřkni, co myslíš! děvko! otrokyně! Dívám se na tvá chlapstvím znamenaná ústa, a čtu, co mi ani šlechtic ani rytíř vypověditi nesmí! — Nekřičí-li tvůj svázaný jazyk nahlas, že mého Jaromíra Krokovín usmrtil?!

Svatava. Anděl pravdy vám do mysli vstoupil, a dává vám čistí, co až potud žádný nahlas nevyřkl! — Pane hrabě —

Hrabě. Ustaň! Nepřebíhej drzost tvá pádolinu, která mezi tvým nízkým lůžkem a mým urozenstvím leží! Vzdej díky své loutné a — svému zpěvu! Kdyby nebylo povolání tvé tak svaté

a ctihodné, že o něm jedenkaždý — byťby sebe vyšší byl a sebe více se tomu protivil — s jakousi přirozenou vážností smejší; nestála bys, kde stojíš, a nebyla bys mluvila, co jsem dobrovolně slyšel.

Svatava. O pane hrabě! kým byste ode mne, pokorné dívky, jen lístek té důvěry přijal, která co věkovitý strom v mém čistém srdci tkví — pak byste viděl a cítil a věřil —

Hrabě. Že je Bolemil nevinný?

Svatava. Že je Bolemil nevinný.

Hrabě. Já vidím, že ho miluješ, a — lítosti hodna! — snad nešťastně miluješ! —

Svatava. Jak —?

Hrabě (vždy silněji). Já cítím, že byl šlechtěný, že nebyl na hradě v ten krvavý večer, že na jeho oděvu krev — snad nebyla mého srdce krev; a předce věřím, že Bolemil mé dítě mohl usmrtil!

Svatava. Nemohl! nemohl! Směsice spíš vystoupí z podzemního luna, a udělá ze světa bývalý hmot — Bolemil nemohl tak hřešiti!

Hrabě. Bolemil mohl medvěda zaškrtnouti, a vrátiti se na hrad, a — krví jednou zkálený, rozvětrěný, do křehounkých žeber teplou ocel vraziti! — Kdo by to byl učinil? Mimo jemu a Krokovinu není žádnému do mé ložnice otevřena cesta.

Svatava. Nuže, tedy vám přes moc mlhu s oka strhnu! Jeden z nich jest vrah — tak soudíte a věříte sám! Co vám Bolemila činí podezřelým, sbíráte a rovnáte s vtipnou pilností; máte-li spravedlivě souditi, musíte i to na váhu hoditi, co Krokovina zatracuje.

Hrabě. Krokovín je z mého bratra syn, v Krokovínových žilách ta sama krev obíhá —

Svatava. Právě že je z vašeho bratra syn, právě proto, že i v jeho žilách krev hrabat Loučinských obíhá —

Hrabě. Jak — ?!

Svatava. Zavřela jsem sic pevně do svých prsou, co se dnešní noci mezi mnou a Krokovínem dalo; ale za takový zisk vytáhnou každé tajemství na světlo, a byťby i srdce s ním musilo ven!

Hrabě. Co to — ?

Svatava. Již na mnoho neděl Krokovín mé spanilosti — tak si nazval sám mého mladiství květ! — osidla stele. Jeho pacholek Kolouš byl zpočátku ten tkadlec, který teneto osnoval, do něhož má neustavnost vběhnouti měla!

Hrabě. A ?!

Svatava. Včera večir mi pod naším hradem u kříže nadběhl sám; zdvanáčil svůj svodný jazyk a přísahal mi neskončenou milost! a — aby mou náklonnost tím snadněji na udici dostal, při-

*

povídal mi stav manželský, byťbych sprostá byla jako žoldnéřova dcera, a on tak vznešený jako kníže! Já že vejvodím, že kraluju v jeho srdci.

Hrabě. Každodenní frejírská zbraň.

Svatava. Slyšte mne dále! — Když jsem se mu vyvinovala, předstírajíc, že jsou řeči jeho hlas pochlebenství, hlas úlisnosti — zaslepila ho horoucí vilnost tak, že mi na budoucnost vaše hrabství připovídal.

Hrabě. Mé hrabství?

Svatava. Váš syn že jest smrtně raněn, že umře, že musí umřít! Vy že jste starý, churavý —

Hrabě. Ha!

Svatava. A poněvadž hraběnka nikdy po vás nebude moci děditi, že bude on dědicem vašim, a učiní mne paní na Loučíně.

Hrabě. Divotvorný Bože! — dívka! ta slova nepocházejí z tvého sprostého mozku.

Svatava. Ta slova pocházejí z jeho vražedné, nešlechtné mysli; Krokovín jest ten vrah, a Bolemil tak nevinný, tak čistý, že by této noci ještě mohl zdvihati Loketský zvon!

Hrabě (divoce očima koulí a sem tam přebíhá). Kdyby to bylo možná! kdyby byla přirozenost skutečně přeskočila příbuzenství zákon — ha! kdyby se byl proto ulekl té dívky,

kdyby ji byl — ne ze spravedlivého hněvu — úmyslně, zlomyslně usmrtiti, a její souvědomá ústa na věky zabezniti chtěl! — Jak? — (Zůstane jako u vytržení dlouhou chvíli na jedno místo bleděti.) Vševidoucí! Já jsem křehký, krátkozraký člověk, a skládám do prachu suditelskou hůl — sudiž tenkrát neomylná ruka tvá! — Bolemil, dívko! pravíš, jest tak nevinný, tak čistý, žeby mohl této noci ještě zdvihati Loketský zvon? Tys nad ním vyřkla ortel! Bolemil bude zdvihati Loketský zvon!

Svatava. Pro neskončený Bůh! pane hrabě —?

Hrabě. Bolemil bude zdvihati Loketský zvon; však ale ne sám — budeť ho i Krokovín zdvihati!

Svatava. Jak!? — Bože!. Bože! tys mocný, tys všemohoucí! tvá ruka tady zlosyna viditelně tresce, tvůj blesk již tisíc nepravostí v zrůstu zachvátil, tys seslal plamen na Sodomské hříchy, tys ukrutnou Drahomíru za živého těla do propasti shrotil — Bože! sešli jen pokynutí svého zázračného prstu, a nevinná ruka vyzdvihne hory a skály, a člověk malomocný, zdrcen tvou velikostí na kolena klesne! (S rukama sepiatýma odběhne.)

Hrabě. Skončený budiž boj mezi mnou a Loketskými — při tomto soudu Božím se s nimi na všecku budoucnost smírím!

Výjev osmý.

Krokovín, hrabě.

Hrabě. Ha! (Zůstane, do země hledě, odvrácený státi.)

Krokovín. Hrabě! Vy jste s tím zpozdlým děvčetem celou hodinu mluvil? O čem vám zpívala, mohu si pomysliť. I — doufám, že se v ničem nepřeháhlíte —

Hrabě (do sebe). V ničem!

Krokovín. A posoudíte, že výmluvnost lidská jest v stavu živou pravdu rouchem lsti a klamu přiodíti.

Hrabě (přísně tiše). Krokovíne! mám svatě za to, že mého Jaromíra žádný jiný usmrťiti nechtěl, než —

Krokovín. Než Bolemil —

Hrabě (ani k němu oka nepozdvihna). Anebo ty!

Krokovín. Jak!? — Hrabě! já — z vašeho —

Hrabě. Z mého bratra syn. — Podezřelí jste mi nyní oba; ale — toliko podezřelí —

Krokovín. Já! já se brodití v své vlastní krvi? já, jenžto jsem nad zdravím, nad životem i nad domácností vaší tak svatě, tak příčinnivě bděl, jako nad svou nesmrtelnou duší? — Ha! slyšels to můj drahý otče v hrobě!?

Hrabě (vždy tišeji a zasmuštěněji). Já jsem mylný, bludu podrobený člověk, a — zanechávám rozsouzení Bohu!

Krokovín. Hrabě! mám-li pak tomuto svému uchu věřit? Hrabě! jakou příčinou, jakou podnětí měl bych váš již neplodný věk jediného dítěte zbaviti?

Hrabě. Ruka Páně ať rozsoudí! — Pevně ještě v tvou nevinnost věřím, svatě za to mám, že jsi šlechetný —

Krokovín. Toho jste již nescíslné důkazy viděl!

Hrabě. A že se ospravedlníš.

Krokovín. Ospravedlním!

Hrabě. Dnes o půlnoci půjdeš se mnou na Loketský hrad, do věže, kde až podnes nepohnutý odpočívá rozlité zvon.

Krokovín. A —?

Hrabě. Znáš jeho původ, znáš i osud, který mu připojil hlas ze rtů neviditedlných. Kdo jest čist a nevinen, pozdvihne ho sám a sám.

Krokovín (se lekne). Jak —? hrabě!?

Hrabě. Tam se postavíš s Bolemilem v zápas —

Krokovín. Hrabě! hrabě! to by byl skutečně úmysl váš?!

Hrabě. Jest.

Krokovín. Mne postaviti s tím pacholkem na jeden soud?

Hrabě. Tam se očistiš, a mnohem více budu milovati tebe.

Krokovin. Hahaha! — Staniž se, pane hrabě! Vy tomu chcete! — Nižádný není na světě bez křehkosti, my jsme všickni podrobeni hříchu! Já ten zvon nepozdvihnu, ale Bolemil také ne!

Hrabě. Bůh nám bude přítomen! — Podrobuj se tomu soudu?

Krokovin (divoce). Podrobuju!

Hrabě. Tedy vyšlu hlásníka na Loketský hrad, a — o půl noci půjdeme my! (Tiše odejde.)

Krokovin (dlouho se s vraštělým čelem do země dívá). Svatava něco větrí — a — zhůru Krokovíne! Loketský zvon nerozsoudí nic — a — musil bych zajisté toho starce neznati, kdybych jeho srdce a všecku zášť v něm do večera nepřenesl, a kdyby devětkrát tak těžké bylo, jako Loketský zvon! (Odejde.)

(Opona spadne.)

Dějství třetí.

Světlé vězení. Dvěře do něho na pravé straně. Stál a několik sedadel. V levém koutě ve zdi vejklenek, v němžto stojí křížek, a vedle něho po obou stranách hořící svíce.

Výjev první.

Bolemil klečí před křížem a modlí se.

Bolemil. Mám-li umřítí, spasiteli můj! dej, ať v tom okamžení, když na peruti beztělesné k tvému jasnému sídlu zapolítne duše má, mého srdce čistota na světlo vyjde! Bože! Neskončený, Neviditelný! vztáhni svou divotvornou ruku, a odkrej ní, když dokonám, nevinnost mou! Černý, neprozřitelný mrak leží na těchto posledních dnech mého krátkého života; ale tvůj prst rozežene temnosti podzemní noci, a jasní, jako nebes blan-kyt, budou skutkové moji! Nehrozím se světského

hněvu, když ty se na mne usmíváš; nedbám na pověst obyvatelů zemských, když hlas tvůj prsa má nerozdrcuje; ale kletba mých dobrodinců, zlořečení mého druhého otce by jak slzy cherubínů tiskly a tlačily mé ostatky v hrobě! — Bože! Bože! — (Modlí se tiše dále.)

Výjev druhý.

Svatava, Bolemil.

Svatava (které hlásník otevřel dvěře). Mluvil s ním dnes již hrabě?

Hlásník. Nemluvil.

Svatava. A předce jsi byl již na Loketském hradě?

Hlásník. Byl. Boj jest skončený — o půl noci bude černá věž otevřena. O nebesa! mně je úzko, když na to pomyslím!

Svatava. On klečí před Bohem, pohřížen v hluboké rozjímání s ním.

Hlásník. Po mně dal hraběte o kříž a dvě svíce prositi; hrabě to na okamžení povolil.

Svatava. Jdi, dobrý muži! nech mne s ním samu.

Hlásník. Ale — probůh! neví-li hrabě o tom —

Svatava. Hrabě o tom ví. Jdi, ohlas mu, že jeho vůli vyplnil.

Hlásník. Nepřiblíží-li se brzo půlnoc, tísností a hrůzou ducha vypustím. (Odejde.)

Svatava. Vžívá Boha o potravu nebes. Pros, pros! budeš síly nadzemské zapotřebí mít! — Boj, který na tě čeká, není lidský boj; bez patrné pomoci Boží ho lvo va rekovnost ani nepodstoupí, ani nepřestojí.

Bolemil (se domodlil a vstane; když uvidí Svata-
vau, zůstane u radostném trnutí státi a dlouho se na
ni dívá). Nebe! zdroji milosti a svaté rozkoše, to
je důkaz vyslyšení mé prosby — Svatavo!

Svatava. Bolemile! (Běží k němu.)

Bolemil. Svatavo! tebe ještě vidím, tvou spa-
nilou tvář mi ještě jednou seslali; tvého jazyka
andělský zpěv mi dodá k stálosti a k smrti ho-
dině sílu! — Ví také hrabě —

Svatava. Hrabě ví o všem.

Bolemil. O, za tuto milost mu nebe tisíc ra-
dostí uděl! — Ach, Svatavo! že tebe ještě ve
vezdejším světě uhlídám, nepomyslíl jsem, netěšila
se má truchlící duše. — S tvým krásně stkvělým
okem jsem se již smutně, slzavě loučil.

Svatava. Bolemile! nabuď mysli, nabuď muž-
nosti, nabuď důvěry v svou nevinnost a v spra-
vedlnost Boží! Čeká na tě přísný, neslýchaný
soud; ale ty na něm obстоjiš, a byťby sama di-

votvornost měla na zemi sstoupiti. — Hrabě ví o všem — z mých úst, z mého návodu. Všcko se, vedením Božím! samo od sebe rozvinulo a vyjasnilo, co tě činilo a činí podezřelým. Hrabě ví, že's byl v onen nešťastný večer u mne; ví, že na tvém oděvu krev, jest rozpěněná krev litého zvířete —

Bolemil. O Svatavo! bych tebe vysvobodil, a tak své štěstí ostříhal, spěchal jsem na zprávu tvého otce, a — nepomyslil jsem, že svému neštěstí do rukou běžím. O, kdyby's byla slyšela jeho nárek —

Svatava. Čí, Bolemile? mluvíš o mém otci?

Bolemil. O tvém starém, šedivém otci; o jeho péči, o jeho leknutí a strachu. Sotva jsme se byli rozešli, zavzněl v mém blaženém uchu smutně volající hlas. Jméno Svatava se tak žalostně polese rozléhalo, že mne smrtící hrůza obsklepila. I vrátím se, potkám tvého otce a slyším, že's v nebezpečství, že snad krví tvou již skropena tráva i strom.

Svatava. Bolemile! kdy?

Bolemil. Před včírem, v onen blažený večer, když's mi svou píseň o duchu Šerobydovu zpívala. O, na mne láska ocelivý kyrys hodila! Se silou velikánů spěchal jsem k oboře za tebou —

Svatava. Bolemile! probůh! upamatuj se! V ten večer otec můj ani z myslivny nepřišel.

Když jsem se vrátila domů, ležel a spal na svém loži. Až pak, když Sokolík —

Bolemil. Jak — ?

Svatava. Jiný, jemu podobný hlas —

Bolemil. Tvého otce hlas! — tvůj otec, šedivý, zemdlený — hrůza a strach o tě vehnala jej do temnosti lesní — jeho nárek by byl skály ozbrojil meči, a vyslal jich hory Krkonoše tobě na pomoc!

Svatava. Muž na pomoc? — proč?

Bolemil. Lité zvíře větřilo po oboře, a ty ses vracela oborou —

Svatava. Vracela; ale ni otec, ni já nevěděli jsme o neštěstí, které Sokolíka potkalo — až pak —

Bolemil. Nuže, tedy na se zlý duch vzal vážnou postavu tvého otce, a mne hlasem přeludným do boje vehnal, z kterého jsem si co vítěz brzké smrti příčinu přines.

Svatava. Ha! — jaký se to paprslek křížuje v mé mysli! naděje, silná jako víra, mi roste v ustrašených prsou! Bez vůle Boží nám ani vlas s hlavy nesejde — bez vůle jeho jsi nebyl vedený tam, kde se duše nevinná v podezřelost a v nebezpečenství až ku strachu smrti zaplétá! Bůh dal na tě oblak mrákoty, roucho hříchu vhoditi; ale čím temněji tě zahaliti dal, tím jasněji a slavněji odkryje tebe! — Modli se, Bolemile! tys ná-

stroj vůle nesmrtelné! Tebe si vyvolilo nebe, aby cestou viditelnou lidskému oku ukázalo, jak velká, svatá jest prozřetelnost jeho, a jak zázračně docházejí onkonn nezpytatelní úmyslové jeho! — O! již se tě nic netřesu, dobo půlnoční! Předběhni těch několik hodin, předběhni slunce západ, předběhni večer, předběhni tichý pohřeb dnešního dne! Čím dřív tady budeš, tím dříve budou nebesa divotvorně souditi!

Bolemil. Probůh! Svatavo! jaký se to genius ducha tvého zmáhá —!

Svatava. Slyš, ale nelekej se, netrň! — Krokovín učinil hraběti tebe podezřelým, já Krokovina —

Bolemil. Jak — ?

Svatava. Důvtipnost lidská nedozírá ani tobě ani jemu do záhybů prsou — ruka Páně bude sama souditi! — O půl noci budete jeden po druhém zdvihati Loketský zvon.

Bolemil. Neskončený Bože! — Svatavo!

Svatava. Nebledni řečí mou! Tys nevinen, Bůh tě ospravedlní!

Bolemil. O tvorové rajští! — Svatavo! Svatavo! a ty hraběti schvaluješ úmysl tento?

Svatava. Hrabě to uzavřel — hrabě je nábožný muž!

Bolemil. Hrabě je nábožný, a bude se dnes
ponejprv rouhati Bohu! — Svatavo! slova z tvé
písně mi ještě zní v uších:

„Není člověk bez poškrvny,
křehký jest nám smysl dán;
myšlénka nám prsa zčerní,
Bůh jest slovem rozhněván!“

Výjev třetí.

Hlásník, předešlí.

Hlásník (otevře dvěře, za nimiž jest několik žold-
néřů viděti). Hrabě vás očekává na náhradí.

Bolemil. Ha! tedy je to předce pravda?!

Svatava. Rozluč se s tímto klenutím; jako
vězeň je nikdy již neuhlídáš.

Bolemil (jí padne okolo krku). Svatavò!

Svatava. Bolemile! kolikrát's již svou budou-
cnost, své živobyті do rukou Svataviných skládal!
Svatava tě neopustí! Svatava jde všude s te-
bou — Svatava tě povede —

Bolemil (ruce k nebi sepna). K hněvu Božímu!
(Odchází.)

Seatava (ruku v ruce s ním). K blízké fortně toho ráje, o němž jsme vždy jako o cíli naší daleké pouti mluvili. (Všecko odejde, hned za nimi se stane proměna.)

Výjev čtvrtý.

Les a skalina na jiné straně pod Loketským hradem. Tma. Vítr se pomalu zdvihá, a hřímání se vždy blíže a blíže dává slyšeti. Starý myslivec sedí vzadu na kameně s hlavou k zemi sklopenou.

Krokovín, *Kolouš* a několik žoldnéřů.

Krokovín (vezme *Kolouše* za ruku a vede ho stranou). Je se na ty chlapy co bezpečiti?

Kolouš. Pane! tak dobře, jako na to, že nás k ničemu dobrému nevedete.

Krokovín. Tys mi jednou cosi povídal, že bys rád byl na Loučíně hlášíkem?

Kolouš. Ah! nepřipomínejte mi na to! Byltě to hrdý nápad, vlezl mi do kotrby pých.

Krokovín. Rozbor tento večír doslouží; od zejtrka jsi ty hlášíkem.

Kolouš. Jak —? Pane! —

Krokovín. Nekřič. — Včera byl tvůj bratr u mne — tys prej ho ke mně poslal?

Kolouš. Mně je toho mrzáka líto! Narodil se na štíru, a má již od přirození jakousi náchyllost k zločinství. — On za to nemůže. Poslední jeho žold byl na Černohorském hradě — tam je hřích, míti dobré svědomí, a předce ho odtamtud vyhnali.

Krokovín. Tobě k vůli se smiluju nad ním. Hrabě mi včera daroval Čepelínský dvůr — tvůj bratr tam bude šafářem! — Ani slova, povídám ti, tobě k vůli.

Kolouš. Pane rytíři! až budete mít hodný kus práce — Svatavu vám přivleku, a kdyby si ji plesnivý polesný do liskového ořechu schoval.

Krokovín. Nech toho! — Tu, vezmi tento klíč. (Popojde několik kroků.) Tamhle se vine roštím pěšinka! Ta vás povede k Loketským hradbám. Až přijdete ku skále, na které jen na dvou kořincích stojí oklestěný buk, dejte se v pravo vždy hloub a hloub, až se ocítíte u železných dveří.

Kolouš. Ty otevřeme?

Krokovín. Ano. Tam bude již Loketský strážník na vás čekati, a povede vás do černé věže.

Kolouš (couvaje). Rytíři! — do černé —

Krokovín. Do černé věže. Tam leží kus železné rudy —

Kolouš. Jak!? — Pane! to jest snad dokonce ten rozlité zvon?!

Krokovín. Nu? — a kdyby to byl ten rozlitý zvon?

Kolouš. Pak byste mi mohl dávatí Loučínské hrabství i s Čepelínským dvorem, já tam v noci nepůjdu.

Krokovín. Když jsem si to nepomyslíl — babo! — Budiž bez strachu. Rozlitý zvon jest již dávno do jiné síně přenešen! — Ten kámen tedy se vši silou uchopíte — ale — všickni najednou, rozumíš! všickni najednou; jeden s ním nic nepořídí.

Kolouš. Nu?

Krokovín. Uchopíte, a povalíte tou samou cestou dolů.

Kolouš. Sem?

Krokovín. Se skály na skálu, až ku samé řece.

Kolouš. A hodíme ho do Ohře?

Krokovín. Nikoli. Pak zavolaš mne! Já ho musím — pamatuj si to! — já ho musím sám viděti. U mé přítomnosti — může být — že ho pohltí vlny. — Jdi!

Kolouš. Rytíři! kdybyste chtěl někoho jiného na mém místě poslati —

Krokovín. Pošlu. Ale kdo mi tuto vůli vyplní, bude zejtra na Loučíně hláskem!

Kolouš. Žádný jiný, než já, a byťby to skutečně byl ten rozlitý zvon! (K pacholkům.) Pojďte! (Odejdou.)

Starý myslivec (vstane a blíží se Krokovínovi).

Krokovín. Tak, pane hrabě! za chvílku půjdeme zdvihati. Píseň, kterou mu zazpívám, když najdeme věž prázdnou, již také umím nazpaměť! — Kdo tu ještě kráčí — (Obrátí se.) Jak —? (Před sebe.) Nešel ten šedivec hned od Loučina za mnou krok za krokem? (K němu.) Kdo jsi, starče! proč mne následuješ celou noční hodinu, jako bych byl tvá vodící hvězda? Mluv! (Větr se vždy víc a víc zmáhá — silné břímání a blesk.) Ha! teď mi teprv blesk ukázal tvou tvář! — Odejdi! z tvého stáří jde hrůza! tvé čelo musilo čtvero století vadnout.

Starý myslivec. Nelekej se mne, ty nebudeš tak stár.

Krokovín. Nebudu a nechci! — Co tě za mnou vede? (Ve věži zabučí zvon — před sebe.) Ha! zvon se jim brání! — jen teď je, smělosti! nepouštěj!

Starý myslivec. Této noci — silně v Boha doufám — opustím na vždycky svět. I uzavřel bych rád svou dlouhou — dlouhou pouť dobrým skutkem, a — jmenuješ-li se Krokovín —

Krokovín. Krokovín Loučinský se jmenuje a jsem!

*

Starý myslivec. Nejsi —!

Krokovín. Jak?! Příšero! odkud ty mne znáš?

Starý myslivec. Ještě z chudé kolébky. Ty nejsi Borše Loučinského syn, ač mu podoben vyhlížíš, jako hvězda k hvězdě.

Krokovín. To vědí, dáble! prsa má, a nesmí to ani mému jazyku svěřiti!

Starý myslivec. Neboj se, že to tajemství vyzradím. Ty sám je Loučinskému hraběti odkryješ —

Krokovín. To se stane tenkrát, až se bude ctnost s hříchem a smrt s životem objímati! — Nu — a když's tak vševědoucí — kdo pak jsem?

Starý myslivec. Matka tvá byla žoldnéřova žena —

Krokovín (divoce). Skutečně? hahaha!

Starý myslivec. Starý Boreš umřel za Rejnem, odeslav svého jediného syna po tvém otci na Loučín. — Hrabě Loučinský byl svého bratra plných dvacet let, a jeho syna nikdy neviděl; tu ho máti tvá přemluvila —

Krokovín (vytrhne meč). Pomalu, mnohovědoucí posle! ať svými morovými slovy povětrí vůkol tohoto hradu neotrávíš! Vypravuj to ostatní v pekle! (Prožene ho mečem, on však zůstane jako první státi.)

Starý myslivec. Tvůj ocel je z dýmu, a mé tělo skála — obrať svůj meč sám na sebe! (Zmizí.)

Krokovín. Co to bylo? — Odpovídal mi někdo, anebo to byl přelud mé ustrašené obraznosti? Neslyše jsem slyšel, nevidá jsem viděl, a bezhlasnému hlasu jsem jako ve snu odpovídal! — Směle, směle! Styď se, Krokovíne! jako sprostý vrah od svědomí se dát mrskati! —

Výjev pátý.

Kolouš, předešlý.

Kolouš (strachy bez sebe). Rytíři! Krokovíne! rytíři!

Krokovín. Ha! teď opět cítím, kde jsem, a jaký jest této noci oučel! — Mluv! je slitina dole?!

Kolouš. Pane! vy se mnou nejednáte, jako druh s druhem! Dábel ďáblu by aspoň měl pověditi pravdu!

Krokovín. Pacholku! tvou vlastní pravici ti žebry z těla vytrhám, leží-li zvon ještě ve věži!

Kolouš. Leží již na břehu, a ti chlapy okolo něho —

Krokovín (plesaje). Ha!

Kolouš. Ale to jste nám mohl také pověditi, že nemá ďábel všecku hrůzu sám a sám, a že je-

divný zvuk takového zvonu více strachu vypouští, než ho jak živo všemi branami u pekelné říše vyběhlo ven!

Krokotín. Pryč, pryč! půlnoc se blíží! — Doprovod mne k tomu soudnému kovu, a kdyby tolik hrůzy ze sebe vydával, co jí ještě nesnesl svět, já jej srazím do vln a zaklnu tak, že se — dokud zvony zvoniti budou — nevyreje na světlo ven! (Odběhnou.)

Výjev šestý.

Černá Loketská věž. Vzadu nahoře visí od zvonu ucho, v něm klanice, na které ještě provaz; na zemi v pravo rozlítý zvon. V levém koutě dřevěné schody, po kterých se leze do bání. Pod schodama železné dvěře. Na obou stranách okna. Vichr neustále bouří, hřímání a blesk říkaje ani nepřestává.

Loketský hradní s několika žoldnéři, kteří pochodně nesou.

Hradní. Zavěste pochodně a zotvírejte okenice.

Dva žoldnéři (otvírají).

Hradní. Nenít sice dobro těm rozvětřeným živlům dělati průchod; ale — toto stěsněné povětrí je k zalnutí! — Kterak ty stežeje vrzají! —

Bůhť jest živ! jejich skřípající hlas nic dobrého nepředpovídá. — Pánbůh s námi! to je třeskot; a tolik blesků se snad, co se počala obloha smoušiti, v oblacích nevzejmulo! — Nebe se ani nezavře — Bože! to byla opět rána! — Na koho nebe touto střelou zamíří, ten má krátkou, ale přehroznou, převelikou smrt! — Přineste to uhlí! a dceru mou mi sem s tím svatým kořením pošli.

Žoldnér jeden (odejde).

Hradní. Jsouť to byliny, které vyrostly na hoře Kalvaryi. Daroval mi je před dvaceti lety poutník. S nábožnou vroucností jsem je v kapli u obrazu Božího umučení choval; dnes ať je na odpuštění hříchu jizlivý uhel z svícených letorostí stráví.

Žoldnér (přinese uhlí).

Dívka (v bílém šatě suché byliny nesouc).

Hradní. Postav třínožku na tento kámen. Tady stával svatého Václava obraz, dřív nežli Bůh v spravedlivém hněvu plamenné blesky do této věže vmetal. — Jak mile se od ucha utrhl zvon, zmizel i ten obraz, žádný neví kam. — Ty Dobrolido! pozdvihni myšlénky svých k nebi, a klad to koření na oheň!

Dívka (rozvine šat a dává byliny na uhlí. Na okamžení se vyvine z třínožky bíle-růžový kouř, a líbá vůně se po celé věži rozplyne).

Hradní (který se jako i žoldnéři s obnaženou hlavou na ni dívá). Nebesa! dejte, ať tato svatá vůně v prsa nevinného sílu obrovou vleje, a rameno nešlechetníka v mrtvou větev obrátí!

Výjev sedmý.

Bolemil, Svatava, předešli.

Svatava. O Bolemile! kým bych svou důvěru v tvé srdce mohla vdechnouti! — Jakýsi nábožný větrík proletuje mou vnitřnost a rozdehuje ve mně nikdy nepoznalou sílu! — Hle! tu leží ten rozhodný kov — jeho pohled není tak strašný, jak jej lidé malují. — Hle! dřív než těžká ruka Páně zbourala duté klenutí jeho, svolával nábožný lid k radostnému modlení! — Jeho stříbrný zvuk budil v duši lidu okolního blažitelne city, a vynášel ducha nízkého ku blankytu nesmrtelných nebes! Jeho mocnost zetelela, ale nepřestala! Jiskra Boží mu navrátí prvotní sílu, a jako nikdy dříve, bude této chvíle svou svatou povinnost konati!

Hradní. Dívko! tvá jasně výmluvná ústa nebudou sílu nešlechetníka podporovati! — Jinochu! pozdravení šedivého kmeta bývá v tak rozhodné chvíli nerozbořitelný kyrys — podej mi pravici!

Bolemil (mu podá ruku). O dobrý starče! toto hrůzné pozdvižení živlů je nemylný důkaz, že se nebesa na tuto rouhavou drzost lidskou hněvají.

Výjev osmý.

Hrabě, Krokovín, hlásník, Sokolík, mnoho lidu s nimi. Předešli.

Krokovín (přicházejí). Hrabě! vaše slova jsou prázdná, nejadrná, tak jako že jsem vašeho vlastního bratra jediný syn! — Kráčel bych tak pokojně, tak důvěrně k vašemu soudu, kdybych byl tím, zač mne vaše bludná krátkozrakost, vaše šedivá lehkověrnost vydává? — Kde je ten všemohoucí kov? nemá-li víc tíže ve svém klíně, nežli jí deset velíkáňů — (Běží drze do předu, když však uvidí rozlitý zvon, jako hromem udeřený odskočí nazpět.) Jak? — Dábelské mámení! pekelný oblud! to je víc, nežli ta nejčernější obraznost snese! (Běží k zvonu a sahá se všech stran na něj.) On jest to — ta sama slitina, kterou jsem touto blbou, blbou pravicí do hlubokého proudu srazil! — To není možná, já vidím stín, a mé ruky nervy cítí hmotu, která leží mnoho sáhů pod hladinou vodní! (Obrátí se divoce k druhým.) Kde máte svůj rozlitý zvon?

mého oka jiskřící zrak ho nadarmo ve všech koutech tohoto klenutí hledá!

Hradní. Vždyť leží zrovna před vámi!

Hrabě. Vždyť do něho svou pravicí biješ!

Krokovín (povyběhne). Ne! na tento boj jsem nebyl připraven! (Na hradě bije dvanáct hodin, víchr bouří, hřímání a blýskání roste.)

Bolemil (zbledne).

Krokovín. Nuže! a kdyby se země na ten kousek svého střeva zavěsila, já ji musím vyzdvihnouti! (Rozběhne se a zuřivě se na slitinu oboř. Slitina počne hučeti a zvoniti, ale ani z místa se nepohne.)

Všichni (se hrůzou třesou a blednou).

Svatava. Bože! Bože! tvá ruka je mezi námi!

Krokovín (který se ještě chvílku divoce a vztekle se zvonem cloumá, najednou s hrůzným křikem od něho odskočí). Hrůzy plné peklo! tvůj klín se přede mnou otvírá! — Pryč s tímto krvavým čelem! to je tváře Krokovína Loučinského, a ta dýka v jeho rozedraných prsou je dýka mého otce! — Vyplí své ohavy v postavě ještěřů a saní — pošli na mne svůj nejstrašnější hryz — tyto krvavé, zvyvrácené zuby na mne nevyšklebuj! (Zoufanlivě.) Jak? ještě víc!! za tímto stolem mne chcete souditi? ten sedmihlavý drak má býti mým soudcem?! k této skále mne chcete přikovati, a tento levhard mne má oud po oudu sežrati?! Ha! o tento kvas se musíš s tisícíkrídlou smrtí rozdělit! (Vytrhne meč a uvrhne se naň.)

Bolemil (který tu v nesmírném boji se svou úzkostí stál, padne s hroznou tísností duše na kolena). Bože! Bože! na mne nevyhlívej svého hněvu smrtící proud, že tebe dnes tak rouhavě zkouším! Ty sesleš jen jediný paprsek z moře svého světla, a zasvitne se v věži této, a bílou jako padlý sníh bude viděti nevinnost mou! Ale smrtelníci mne nutí k zápasu, který bez svaté důvěry v tvou zázračnou, divotvornou pomoc chtít podstoupiti, byla by drzost, byla by bezbožnost!

Svatava (též klekne a modlí se oči i ruce k nebi pozdvihuje).

Bolemil. Bože! já skládám svou mysl, své srdce, svou duši do tvých rukou, a jako holoubě na přesilnou orlici, tak se se svým slabým ramenem na skálu tvé nezpytatelnosti vrhnu!! (Vyskočí, popadne oběma rukama zvon, pozdvihne ho, a nese přes celé divadlo do zadu, kdežto klesne, zvon postaví a bez sebe u něho zůstane ležeti. Mezi tím se v báni stala rána, jako by byl do báni uhodil blesk, a celá věž se osvítí tak, jako by se naplnila plamennou září.)

Svatava. Bože! Bože! tvá ruka jest — jest mezi námi! (Běží k Bolemilovi.)

Všickni. Ten je nevinný! ten je bez poškrvny! nebe zázračně rozsoudilo!!

Hrabě. O nebesa! má duše se sklání vašemu spravedlivému slovu! (Běží ku Krokovinu.) Vrahu! jsi-li ještě živ, vstaň a podívej se svému dobrodíteli v čelo!

Krokovín (jehož hromová rána poněkud ještě ze smrtelné mrákoty vytrhla). Hrabě — váš Jaromír byl — mou dýkou — proklán!

Hrabě. A v tvých žilách vřela krev hrabat Loučínských? a tebe zplodil můj bratr? —

Krokovín. Hu! — já nejsem — vašeho bratra syn —

Hrabě. Trojjediný Bože! — lidé! — co slyším?!

Krokovín. Krokovín Loučínský padl — dýkou mého otce — a já jsem syn žoldnéřův — úh!! (Vychrlí ducha.)

Svatava (k Bolemilovi, který byl opět k sobě přišel a jako zmámený se vůkol sebe dívá). Bolemile! tys ospravedlněn — tys čistý jako cherubín! (Milostně ho přitulí k sobě.)

Hrabě. A za toto vyznání ti svou outrpnost na cestu do věčnosti dávám! — Bolemile! Bolemile! nyní budiž ty můj druhý, můj prvorozený syn!! (Běží k němu, objímá ho, a všickni se radostně k němu hrnou. V tom počne zdaleka, s výsosti harfa přelíbezně zníti, všickni utichnou — díví se žasnouce tomu — a

(Opona se pomalu shrne.)

Rok po smrti.
Dramatická báseň v jednom jednání.

O s o b y :

Lutobor Stanislavič, } Klementýnští studenti ze šestná-
Jaroslav Motolský, } ctého století.

Běla, teta Lutoborova.

Kvasoň.

Mudroslov, starý Lutoborův vychovatel.

Branník, Lutoborův fámulus.

Lutobor a Jaroslav nosí jelenice, boty nízké, žluté, s ostruhami. Pláštíky mají bílé, kloboučky tmavě zelené s peřím bílým, po boku meče. Přes levé rameno visí jim na hedbávné šňůře svinutý pergamen.

Podzemní sňh ve hradě Lutoborovu U prostřed visí veliká hořící lampa. Stěny v pravo i v levo latinskými i řeckými nápisy naplněny. Vzadu jest otevřený vchod do hradní hrobky, tam viděti řadem dvojitým velké i malé rakve.

Výjev první.

Lutobor a Branník, oba spěchem unaveni.

Branník. Pane! — není možná dále. Strělníky se ženu za vámi, přes skaliska skáču jako přes hrudy; než — s dva sáhy více nejsem, a kdybych k bání nebes dospěl za nimi!

Lutobor (zatím klekl na práh hrobky a v krátkosti se pomodlil; načež vstane a mluví s rychlostí). Nyní věz, že jsme u cíle. Jsem Lutobor Stanislavič. Tento hrad jest mého otce hrad, a já jeho jediný pozůstalý syn. Jeden celý, dlouhý rok ve světě jsem chodil; nevím, jak se tu dělo a co se o mně smejslí. Dnešní noc mi všechno vyjeviti má. — Po tomto schodě vyjdem do hradu. Slyš ale a pamatuj, jak se tobě chovati třeba.

Branník. Pane! jen již jednou ústa otevřete. Jedenáct měsíců cestoval jsem s vámi, po otci jsem ničeho nezdědil, nežli jeho švitornost, a — povždy musím u vás mlčeti.

Lutobor. Mluv jen směrně, jazyk ti budiž rozpoután. — Přede vším věz, že nejsme lidé.

Branník. Jak — ? a co jsme?

Lutobor. Duchové.

Branník. Duchové — ?

Lutobor. Ano.

Branník. To nám žádný neuvěří!

Lutobor. Před rokem jsme zemřeli: já v Čechách, ty ve Vlaších.

Branník. Totě bych musil vlasky mluvit, a já slovu nerozumím?

Lutobor. Sprostá námítka, duchové mluví všemi jazyky.

Branník. A kdyby se mne ptali, kde a jak jsme se sešli, co na to odpovím?

Lutobor. Sešli jsme se v elizium.

Branník. Co je to za město?

Lutobor. To je pohanské nebe.

Branník. Ah! to jest tedy to sídlo blahoslaivených pohanů, které jste mi dle toho latinského básníka — eh! opět jsem na jeho jméno zapomněl! —

Lutobor. Které jsem ti dle Homéra a Virgila popisoval — ano. Odtamtud přicházíme.

Branník. Pro milý Bůh! a proč jsme odtamtud na tu mrzkou zemi opět vylezli?

Lutobor. Abychom ďáblu mistrovanému spanilou tvářností ženské oulisnosti strhli, a tak lidskou zkušenost varovným příkladem obohatili. — Slyš! — to je hřmot — sem se to blíží — ukrejeme se! (Zajdou za sloupy.)

Výjev druhý.

Jaroslav, brzo na to Kvasoň se žoldnéři. Předěší.

Jaroslav (přiběhne s mečem obnaženým po schodech dolů). To je zrada pekelná! oukladnost to — šelmovství to neslýchané! — K vám se, stínové reků chrabrých! utíkám — s vámi se již sloučil i Lutoborův duch, on mne přikreje krovem nerozbitným!

Lutobor. Co vidím? To jest můj soudruh Jaroslav!

Kvasoň (se žoldnéři po schodech přikvapí). Za mnou, žoldnéři! a kdybych pekelným tarasem za ním musil páditi — ha! tu jest. Ve hrobě jsi — zbledni tedy, a sluč se s těmi hnáty bohatýrskými! (Všickni naň padnou.)

Klicpera III.

Jaroslav. Lutobore! Lutobore! nedej padnouti rukou vražednickou! (Brání se.)

Lutobor (skočí s mečem obnaženým mezi ně).
Dejte spáti zemřelým!

Jaroslav. Uh! — brány věčnosti se otvírají!
(Klesne nazpět k zemi.)

Kvasoň. Ha! Lutoborův duch!! (Dá se na outěk, žoldnéři za ním.)

Lutobor (je stíhá na schody).

Jaroslav (se pln užasnutí vztýčí). Co se to děje se mnou? Rozbořil můj hlas střechu hrobovou, a — z něho vstalo po roce dlouhém tělo zdravosilné!

Lutobor (se rychle vrátí). Jaroslave! Jaroslave!

Jaroslav. Ha!

Lutobor. Tiše! Ten se dnes již nenavráť; než — jest více smrtelných ve hradě, a mnoho, velmi mnoho s tebou mám co mluvit.

Jaroslav. O, stíne drahý! stíne přítele Lutobora —

Lutobor. Nech můj stín teď stínem býti, a podej mi pravici!

Jaroslav. Stojím v kole okouzleném —

Lutobor. Stojíš v hrobce otců Lutoborových, a Lutobor jest živ!

Jaroslav. Neskončený! —

Lutobor. Lutobor jest živ!

Jaroslav. Není možná! — nejsi, nejsi živ! v ouzkosti tě volala a vzívala duše má —

Lutobor. Nevěřící! — tak to tebe Lutobor objímal — (obejme ho) tak tě tiskl, tak tě vinul k srdci bratrskému! — Objímá tak stín?

Jaroslav. Nebesa! o nebesa! — bratře! bratře! Lutobore! je-li možná?! — před rokem —

Lutobor. Byli jsme v Praze ve školách.

Jaroslav. Dnes to jest den třistašedesátý pátý, dnes — o! dne strašný, strastiplný! — dnes to rok —

Lutobor. Dnes to rok, co jsem odešel sám a sám. S písmem v ruce toulal jsem se po Benatském ostrově —

Jaroslav. A Vltava tě pohltila.

Lutobor. Nikoli, můj Jaroslave!

Jaroslav. Našli jsme tvůj plášť, tvůj klobouk —

Lutobor. Schválně jsem to nechal na břehu.

Jaroslav. Tři dni na to našlo se tvé tělo —

Lutobor. To nemůže být. Tělo své jsem s sebou vzal, a ve třech dnech jsme spolu byli v Drážďanech. — A ty jsi sám je viděl?

Jaroslav. Sám, sám, vlasy sobě s lebky trháje!

Lutobor. A poznal jsi tváři mou?

Jaroslav. Rozvorána byla tváře skaliskem a stromu kořenem —

Lutobor. Důkaz, že to byla tváře cizí; mé líce jsou zdravé, hladké, a — zkrátka: v rak-ev-li jste mne vložili, cizinci jste skvostný pohřeb udělali! Chtěl jsem slouti utopený, proto jsem plášť a klobouk nechal na břehu. Sám jsem v plášti tmy a noci od Prahy vždy spěchal dál a dál, a dostav se šťastně přes pomezí, celý rok jsem s jmenem cizým po Evropě cestoval.

Jaroslav. O, to krásný přelud, Lutobore! to jest rajský sen —

Lutobor. U všech všudy nevěřících! probudiž se jednou a mluv přítel s přítelem! — Branníku!

Branník (se přiblíží). Tu jsem, pane!

Lutobor. Jak mne dávno znáš?

Branník. Tři tisíce let.

Lutobor. Ty jsi blázen! — Jestli to můj přítel, milovaný soudruh můj, jemu mluviž pravdu. Kde a kdy ses se mnou sešel?

Branník. V elizium, před rokem.

Lutobor. Povídám ti, že jsme lidé v tomto okamžení, a ne duchové!

Branník. To je jiná. Sešli jsme se za Rejnem před jedenácti měsíci. Přijal jste mne do služby, a s vámi jsem přišel přes Benátky, přes Prahu — až do této hrobky.

Lutobor. Nu, Jaroslave?

Jaroslav. Je-li možná? — Lutobore! Lutobore! a proč jsi nám to učinil?

Lutobor. Bych se pevně přesvědčil, Běla-li mne, oulislná má teta, miluje.

Jaroslav. Lutobore! Běla — tebe? — Běla!?

Lutobor. Ano, příteli! Neřekl jsem ti mnohdykráté, necítil jsi tisíckráté —

Jaroslav. Že ji miluješ. O! těch očí bazyliš-
cích! těch slzí zradných, krokodylských!

Lutobor. Nuže, mluv!

Jaroslav. Též i já jsem ji miloval, miluju ji posaváde — o! její tvář je sličná, stkvělá, jako kalich květin jedovatých; ale v jejich prsou —

Lutobor. Jestí jed?

Jaroslav. Jed, zrada, dýky vražedné.

Lutobor. Kde jest?

Jaroslav. Tady, na tvém hradě — dědictka tvých statků, paní hrdá, oukladná a nemilostná!

Lutobor. Má mne v paměti?

Jaroslav. Cíl ty býváš každodenní jejich hnu-
sných ousměšků!

Lutobor. Aj? — a její ruka?

Jaroslav. Oukladník — ten, jehož vražedným mečem mne tvá tváře vyňala, ten jest srdce jejího nejprvnější bůh!

Branník. Pane! někdo kráčí po schodech dolů.

Lutobor. Tedy se tu skrej. — Ty, Jaroslave! následuj mne mezi rakve. (Odejdou do hrobky.)

Výjev třetí.

Běla, Mudroslov, předešli.

Běla (s pochodní v ruce, rychle napřed spěchá).

Mudroslov (s těžkostí za ní). Aj — *medius fdius*! — Vy běháte, slečno! čerstvě jako Smrtonoš, a já ubohý za vámi zdlouha jako Hladolet.

Běla. Tu vezmi pochodni.

Mudroslov. Ano.

Běla. Víš, starý blázne! co tu hledám?

Mudroslov. Nevím, slečno!

Běla. Chci se zasnoubiti.

Mudroslov. Se ctností?

Běla. Dvanácte šlechtných jinochů z dvanácti rozdílných stran ruku mi podává.

Mudroslov. Vašemu dědictví.

Běla. Těžkoť je mi rozsouditi, který by z nich mé ruky a mého blyštěcího stavu byl nejhodnější.

Mudroslov. *Medius fdius*! ten, který jest v mých očích nejohavnější.

Běla. Mudrovaný mudrochu! — I nechám Boha rozhodnouti.

Mudroslov. Bůh již rozhodl.

Běla. Cikánku jsem dala zavolati, a ta mi radila, abych na rakev Lutoborovu položila dvanáct listů bobkových, všechny sobě znamenavši. Po

dvanácti dnech bych je vzala, a který bude ne-
usvadlý, dle toho abych vyvolila.

Mudroslov. Cikánka to radila, a Bůh to roz-
soudí!

Běla. Svět mi!

Mudroslov. Slečno!

Běla. Co chceš, troupe?

Mudroslov. Z těch dvanácti neberte žádného.

Běla. A koho?

Mudroslov. Který je stejný a podoben Luto-
borovi.

Běla. Mezi psi tě zavřu, budeš-li mi ještě je-
dnou Lutobora chváliti. Nehoden byl mého srdce,
nehoden i mého dědictví. Proto ho v čas pravý
ruka neviditelná v řeku rozvlněnou pochovala.

Mudroslov. *Medius fidius!* vždyť pak to za
jeho živobyti jinak bývalo! I mně jste často říká-
vala, že v něm krása s dokonalostí tak jako jasnost
s čistotou v ranní hvězdě sloučena!

Běla. Říkávala! — O! vaší blbě hlouposti!
a co jsem cítila?

Mudroslov. Zajisté něco jiného.

Běla. Cítila jsem, že, kdybych já se s jeho
hrady a statky, on ale s mou chudobou byl
narodil, všech dvanácte větrů do mne by mohlo
dýchat, a ani jiskru pravé lásky k němu ve mně
by nerozdýchali! — Svět! (Jde do hrobky.)

Lutobor (se jí postaví v cestu).

Běla (ho zhlédnouc, jako divá odskočí). **Ha!** — krejte mne, křídla andělská! — **Lutoborův duch!** (Utíká po schodech do bradu.)

Lutobor. A kdybysi mrštná jako delfín byla, za tebou! (Běží za ní.)

Mudroslov. Medius fidius! — Co se to děje? (Chce za nimi.)

Jaroslav (mu kročí v cestu). Zůstaň tady, **Mudroslove!** Radost čeká na tebe; hleď, by ses jí mlčením hodna udělal! (Spěchá po schodech zhůru.)

Mudroslov. Mlčením, **Jaroslave?** Ano — ach ano! — Ale — proč tady zůstatí mám? — (Oblízí se a uvidí **Branníka**.) **Medius fidius!** tu je druhý duch!!

Branník (k němu přikročí). Kdo jsi, starče?

Mudroslov. Bývával jsem **Lutoborův** vychovatel — teď — co **Lutobor** umřel — slovu ve hradě blázen.

Branník. Blázen? fy! tím bych nechtěl ani v elizium slouti!

Mudroslov. Ach — a co mám dělati? Kdo dá starci, který mimo učenost nic jiného nemá, přístřeší a koflík vína?

Branník. Tys učený, a děláš na zemi blázna? Totě musíš mít dobrý žaludek!

Mudroslov. Ach, můj velevážený duchu! kdybych neměl jedné přednosti v hradě, již bych

dávno byl zalezl v lesní houšť a vydechl tam ztrápenou duši!

Branník. Jaká pak ti dána přednost?

Mudroslov. Že mohu své slečně kdy a kde ehoi pravdu pověditi. To se, mimo mne, žádný nesmí opovážiti!

Branník. Nu! když's tak svobodný vyznávatel pravdy, tedy i pravdu zasluhuješ. Co myslíš, kdo jsem?

Mudroslov. Duch jsi — snad Lutoborova otce —

Branník. První's uhodl. Ale — Lutoborova otce? Což nevidíš, že jsem mladší než Lutobor?

Mudroslov. Ach! duchové jsou všickni mladí.

Branník. Věz, že jsem Lutoborův sluha. Ve Vlaších jsem zrozen a v — v — v — eh! — v Strakoncích jsem před rokem právě na ten den zemřel, když Lutobor svůj tělesný hrad opouštěl.

Mudroslov. A proč přichází Lutobor na zemi?

Branník. To já nevím. Naše cesta je veliká. Odtud se podíváme do toho nového světa, který prý jakýsi Kolovůz vynášel; pak poletíme do měsíce, a odtamtud se přes slunce vrátíme domů.

Mudroslov. A kde — neměj mi, dobrý duchu! za zlé, že se tolik ptám — kde jste domovem?

Branník. V elizium.

Mudroslov. V elizium — ? *Medius fidius!* — ty tedy, dušíčko dobrá! přicházíš z elizium? Aj — neviděl jsi tam Libušu?

Branník. Každý den.

Mudroslov. Co dělá?

Branník. Někdy se mrzí, někdy se směje.

Mudroslov. Na d čím se mrzí?

Branník. Že vám zapomněla ještě o několik stříbrných horách pověditi.

Mudroslov. *Medius fidius* — to je věčná škoda! — A čemu se směje?

Branník. Že prý vám jakýsi Hájek — Hájek tuším se jmenuje?

Mudroslov. Ano, Václav Hájek z Libočan.

Branník. Že prý vám tento Hájek bezbožných lži o ní napsal, a vy že tomu všemu věříte.

Mudroslov. Je-li pak to pravda, že chodila s Přemyslem v Budči do školy?

Branník. O tom se nám nikdy nezminila; ale to se přiznala kolikráte, že Přemysla již svobodna tak dobře znala, jako každá dívka svého milovníka. (Pro sebe.) Tak o tom aspoň můj pán smejšl!

Mudroslov. Aj, aj, aj! — a — o můj zlatý duchu! poznal-li pak's tam také Vlastu?

Branník. To věřím.

Mudroslov. Co ta dělá v elizium?

Branník. Co dělala na zemi. Různice tam sprádá. Rozpaluje ženy proti mužům a dívky proti mládencům.

Mudroslov. A ta Šárka s ní ještě drží?

Branník. Nikoli. Z té se udělalo děvče! Očičky má jak hvězdičky, a voní celá, jako by byla na zemi zybety pásala!

Mudroslav. Aj, aj, aj! — nu, to mne těší! — Viděls-li pak tam také Sokratesa?

Branník. Kdo je to?

Mudroslav. Řecký filozof.

Branník. Viděl, viděl; často tam s ním mluvívám.

Mudroslav. A co tomu nynějšímu světu říká?

Branník. Že se vašich dnešních filozůfků tři tisíce vejde na jednoho starého! (Pro sebe.) To jsem také slyšel od Lutobora!

Mudroslav. Aj, aj, aj! — A copak dělá Homéros, Sappho, Alkeus, Virgilius a Horácus?

Branník. To jsou tuším ti pohanští básníci?

Mudroslav. Ano, ano! O povídej mi o nich, milý, drahý duchu! Já je znám, dobře je znám.

Branník (stranou). Ale já je neznám! — Víš-li ty co! doved ty mne do hradu, ať vím, co se s mým pánem děje. Pak si snad někde zasedneme ku kófičku vína, a budu tobě povídati, o kom budeš chtít!

Mudroslav. Ano, ano! také něco o Cézaru, a o tom Velkém Alexandrovi. Pojď jen za mnou, milý, dobrý duchu! (Jde napřed a svítí.)

Branník. Nu, tomu jsem toho namluvil! Pomoz mi Bůh, až uslyší, že jsem krátkozraký člověk, jako on! (Jde za ním.)

Výjev čtvrtý.

Veliký sál na hradě. Dva stoly, na obou hořící svíce.

Běla, Kvasoň.

Běla (přiběhne rychle, na polou mrtvá, ustrašená).

Kvasoň (kvapně za ní). Co jsi viděla?! — Bělo! dívka krásnooká! co jsi viděla!?

Běla. Lutoborova ducha!

Kvasoň. Ha! i já jsem ho viděl.

Běla. Veta jesti po mém poklidu! Nikdy — píkde — a bytbych se v klín země schovala — nebudu prosta jeho stíhání!

Kvasoň. Věř, Bělo krásná! že to nebyl duch.

Běla. Lutobor to byl, tak jak před rokem po Praze kráčel.

Kvasoň. Přelud to byl, ouklad Jaroslavův!

Běla. Lutobor to byl! tvora tak příliš jemu podobného není na světě! Roztrhl pouta věčnosti, a bude se mstiti za líčení srdce mého nevěrného — Ha!!! (Omdlí a klesne na sedadlo.)

Výjev pátý.

Lutobor, předešlí.

Lutobor (přikvapí s mečem obnaženým). Kde jsi, Bělo! tvůj ženich tě volá, tvůj Lutobor!

Kvasoň. Hu!! (Vběhne na stranu.)

Lutobor. Aj, tu ležíš, nevěsto! Zhůru! zhůru! půjdem k oltáři!

Kvasoň (s divým strachem vyskočí, mečem chtě Lutobora probodnouti). Jsi-li člověk, padni! Jsi-li duch, do šestnáctého kraje posledního pekla tebe zaklínám!

Lutobor (odskočí). Aj — nejsi ty ten drak, její strážník, její cerberus? — Křehká jest tvá zbraň! (Tne mu do meče a vyrazí mu ho z ruky.) Jdi a hledej mezi vlky přístřeší! — Utíkej, dokud tebou ještě opovrhují!

Kvasoň (uteče).

Lutobor. Nuže, Bělo! — co —? snad nejsi mrtva! Bůh zachovej — usmrtiti jsem tě nepřítel! — Bělo! Bělo! Lutobor jest mrtev, tys zdědila jeho bohatství!

Běla (se probudí).

Lutobor. Nebi chvála! svodná brána jejího oka se otvírá. Bělo! zhůru!

Běla (před ním padne na kolena). Měj outřpnost, stíne! s dívkou příbuznou; duše má tu hrůzu nenesese!

Lutobor. Aj — což se, Bělo! Lutobora bojíš, jehož's tak věrně milovala? jemuž jsi byla zasnoubena?

Běla. Tvým statkům chtěla jsem se zasnoubiti, tebe jsem nikdy nemilovala!

Lutobor. Ha! — Nuže, Bělo! tato upřímnost mne s tebou smířila. Vypálal již plamen srdce mého, spadla s oka rouška žádosti, a vidím zřejmě, světlojasně, že je lehčej skály orati, nežli se dát spoutat s tvorem nelibostným! — Vstaniž, Bělo! Lutobor je živ!

Běla. Ha! (Vyskočí.) Lutobore! — nejsi, nejsi, nejsi živ! sama jsem tvou rakev zavírala!

Lutobor. Pohřbila jsi cizince. Bych tě poznal, kvapně jsem vám zmizel, na břehu vám nechav klobouk, plášť.

Běla. Divotvorné nebe! — Lutobore! — Nejsi ty to, jest to čarost mocí nesmrtedlných!

Lutobor. Aj, přesvědčíš se, dívko! slovy, skutky — buď jen týden se mnou na hradě. (Běží ke dvětm.) He! Jaroslave! Jaroslave! příteli!

Výjev šestý.

Jaroslav, předešlí.

Jaroslav. Tu jsem, můj drahý Lutobore!

Lutobor. Vezmiž ten snadný ouřad na sebe. Každý, ať se mi v rychlosti přistrojí bohatý kvas. Budeme ještě této noci Lutoborovo navrácení slaviti.

Jaroslav. Učiním tak, Lutobore můj! (Odejde.)

Běla (v předu). Ha! ďáble plný ouskoků! teď jeat teprv veta po Běle!

Lutobor. Nuž, Bělo krásnorostlá! věř jen, že jsem živ, a že od této hodiny břemeno vlády a poručitelství v tomto hradě od tebe přijímám.

Běla. O! Lutobore, jakou to radostí, jakou to rozkoší napojí se krajina tvá, až o tvém životě uslyší. A já —

Lutobor. A ty?

Běla. O, Lutobore! možná-li, by jsi Běle nešťastné, ach nešťastné odpustil?!

Lutobor. Všecko budiž zapomenuto. Ty jsi teta má, a ve všem chci tvým krovem, tvým štítem býti.

Běla. Vrážíš mi do prsou dýku sedmihrannou! — Měj outrpnost s Bělou ubohou, mezi dívkami, co jich země česká zplodila, nejnešťastnější!

Lutobor. Toho tě budu chrániti!

Běla (s pláčem). Lutobore! o, spanilý jinochu! mohl by's mne oslyšeti? mohl bys mi prosbu jedinou, nejposlednější v životě tomto odepřítí?

Lutobor. Žádnou! — jmenuj ji.

Běla. Doprovod mne do kláštera, odevzdej mne sestrám bohabojným —

Lutobor. Do kláštera? Bělo! tebe?! — Proč?!

Běla. O! mohla jsem ti býti andělem! Teď to cítím — nyní teprv — nyní — o! jak zradná jesti hvězda má!

Lutobor. Co je ti, Bělo? mluv!

Běla. Ruka kouzelná ve prsa mi udeřila — srdce, duši — jak při novém stvoření — čarovně mi přečarovala! — Lutobore! Lutobore! rozsmejkní mi tejl, jen mne neklň, jen mne nezlořeč!

Lutobor. Bělo! Bělo! co se s tebou děje?

Běla. Lutobore! — budiž ta noc dennicí nového živobyetí, anebo smutnou branou z putování žalostného! — Všecko moje myšlení, všechny moje horké city obrátily se k tobě v milost plamennou!

Lutobor. Huj! — co jest to —?

Běla. Lutobore! Lutobore! dej mi opět právo na svou příchyllost! dej mi opět srdce, které mě bývalo! dej mi ruku, která mi byla souzena!

Lutobor. Ne tak, Bělo! —

Běla. Lutobore! drahý, krásný jinochu! duše má buď tobě sluhou pokorným, srdce mé —

Lutobor. Dosti toho, Bělo! Má ty nikdy nebudeš.

Běla. Nikdy! — Lutobore! odvolej! o odvolej! — nikdy?!

Lutobor. Nikdy, Bělo! — Pravím tobě, že přes moře atlanské přeploveš spíš na matišti duhovém, než mé srdce opět vydobudeš.

Běla. O! tedy ti, živote, rozdrčena výhost dávám!

Lutobor. Uzdravena jsou již prsa má, a vydobyl jsem — ač draze — rokem dlouhým to přesvědčení, dívka neustavná že had jest s hryzem jedovatým srdci mužskému. — Ty a já jsme oheň, vítr. Mohl bych se postit jako Zeno, aneb stolovali jak Epikurus, to jest: mohl bych tě milovati, mohl bych tě nenáviděti — nikdy bys mi nepřizpěvovala! — Než — ty jsi teta má, a jako příbuzný budu se starati o tebe. Miluješ prý Kvasoně? Dej mu ruku, a dvůr ve hrabství mém nejpěknější budiž váš.

Běla. Jak —? jeho mi chceš dáti?

Lutobor. Jeho aneb jiného. Byl jsem sice svědkem oukladnosti jeho; ale všechno budiž zapomenuto. — A — bys věděla, že žádnou nemám zášť, ku kvasu ho zavolati dám. (Odejde.)

Klicpera III.

30

Běla (dlouho stojí v myšlénkách). Kvasoně a dvůr — (Divoce.) Kvasoně a hrabství!! (Odběhne.)

Výjev sedmý.

Lutobor se vrátí s Mudroslavem.

Lutobor. Živ jsem, živ jsem, starý mentore!

Mudroslav. Medius fidius! — můj drahý, drahý pane! Teď budeme zas čísti Homéra!

Lutobor. Ano, starče! budeme ho čísti.

Mudroslav. Ale — pane! — ach, smilujte se nad Mudroslavem!

Lutobor. Co je ti? mluv!

Mudroslav. Netrpte to, aby mne bláznem nazývali!

Lutobor. Ty jsi můj velevázný vychovatel, jsi ducha mého pěstoun, jsi Mudroslav, a kdo tě jinak nazve, bude toho pykati!

Mudroslav. Ach, můj dobrý Lutobore! já bych radostí lítal! — Aj — *medius fidius!* co mi to napadá?

Lutobor. Nuž?

Mudroslav. Když jsem pro vás všechny slzy vyplakal, napsal jsem na vaši smrt truchlozpěv

v řeckém jazyku. Ach, kažte, bych ho přinesl, a budeme ho čísti.

Lutobor. Přines ho, přines ho. Zavoláme Jaroslava, a budeme čísti. (Odejdou.)

Výjev osmý.

Běla, Kvasoň, každý jinou stranou.

Běla. Nuže! — ty se třeseš!?

Kvasoň. Netřesu.

Běla. Chvějí se ti kolena?

Kvasoň. Nechvějí — nechvějí!

Běla. Je se na tvého zbrojnoše co bezpečiti?

Kvasoň. Bezpeč se na něho.

Běla. Dal's mu to?

Kvasoň. Dal.

Běla. Tedy seber všecku mužnost a nedej se prokouknouti. Mudroslava uklidím pak sama.

Výjev devátý.

Otevřou se hlavní dvěře, a přinese se stůl pokrmy naplněný. Zbrojnoši obsluhují.

Lutobor, Jaroslav, Mudroslov, Branník, předešli.

Mudroslov (k Branníkovi). Aj, aj, brachu! co's mi toho nalhal o Libuši!

Branník. Duchem jsem býti musil; pročejsem také takovou zpíval.

Jaroslav. Nech, Lutobore! abych byl Podivínem. Bojím se, bychom nebyli v Boleslavi, a nebyl mezi námi Boleslav.

Lutobor. Nebudiž tak nedověrný, Jaroslave! Čiň nenávistníku dobře, a zajisté ho napraviš! — Sedni si jen vedle mne. (Na blas.) Nuže! sedejme a radujme se ze šťastného shledání!!

(Všickni sednou a jedí.)

Lutobor. Rozdejte sem plné číše! — Branníku! zavři tam to okno na půlnoc. Vichr skučí, jak by na zboření světa sezváněl. — Zavři také okenici, počínáš se blýskati.

Běla (směle vstane). Nuže! kdo se se mnou z blaženého Lutobora z mrtvých vstání raduje — ať pije se mnou na jeho dlouhé, utěšené zdraví!

(Všickni vstanou, pijou a sednou opět.)

(Zbrojnoš jeden vyzdvihl v tom konev a chce se s ní k stolu blížiti. Ruce se mu třesou, konev mu vypadne a s hřmotem po zemi se koulí.)

Všichni (mimo Bělu a Kvasoně). Co se děje?

Běla. Aj, ty troupe! což tě nikdy s ouhlednější službu nebude? — Odejdi! a zůstaň budoucně u koní!

(Zbrojnoš si přikryje tvář a potácí se ven.)

Kvason. Odpustiž mně, Lutobore! Jest to můj zbrojnoš, a vidím, že ním neduh potřásá. Vyšetřím to, a přijdu zas. (Odejde.)

Běla (s rychlostí). Nuže, drahý Lutobore! povídej nám, co tebe kde výtečného za ten dlouhý rok na cestách a ve všelikých místech potkalo?

Lutobor. Aj, milá teto! dosti mnoho. Brzo jsem splesal, brzo jsem splakal nad člověkem, tvorem nejšlechetnějším.

Jaroslav. Z toho posledního něco vyber, příteli!

Lutobor.

V zemi, tam kde s hory v horu, s skály

V skálu orel lítá v závod s švihlou

Kamzycí, na skalisku, na kamenném hradě,

Starec dobrý, rytíř Kvído, zůstával.

Měltě Izabelu dceru; staršího měl syna

Luipolda. Dobrý byl syn; zlá však byla,

Závistivá, zlomyslná, hrdá byla

Dcera Izabela. Do nemoci otec

Padl, těžké, poslední! Modrojasnu
 Nebe blýštícího, horám, skalám,
 Hradu, dítkám, klopýtání vezdejšího
 Života již již dával s Bohem buď!
 Přijde dcera Izabela, k starci v smrti
 Takto promluví: „Otče! usmrčen
 Jsi zlobou syna, bratra ranou Luipolda!
 Aby pánem stal se dříve, vražedníků
 Nadělal z tvých lékařů.“ — Znaltě syna
 Otec — žehnaje ho — skonál v jeho
 Náručí! — Pohřben Kvído. S duchem strast-
 ným

Chodí Luipold skalinami, chodí lesem,
 Chodí v soumrak večerní. — Z ouvalu
 Tu vyhluknou se meče. vyhluknou se
 V pravo, v levo — chrabřý Luipold rozetříská
 Pětmecítma vražedlných mečů!
 Chrochtaje tu v smrti černé vrah poslední
 Vypoví, nástroj že jest Izabely,
 Sestry oukladné. — Přijde Luipold k slečně
 Izabele: „Sestro! malý dal ti otec
 Podíl, svého tobě statku polovici dám.“ —
 Rozvalila noc svou plachtu, ticho sedne
 V hradě na stolec, spí tu všecko, jen
 Že kulich kulichá. Luipold, tělo skládaje,
 Pamětliv je otce svého zemřelého.
 Usne v loži, a sen má libý o otci
 A sestře Izabele. — Strhne ruka

Cizí přikryvadlo s něho, vrazí
 Ruka cizí dýku jemu do žeber —
 „Vrah tu, lidé! vrah tu, sestro!“ —
 Volá hlasem brúzostrašným. —
 Přijde sluha s pochodní, a — oh! co vidí!
 Sestra v koutě zrakem střílí vražedným,
 Dýku v ruce, pokropené roucho
 Krví bratrskou! — „Rychle, sluho!
 Nelze synu žíti beze otce,
 Rozboural jsem život rukou vlastní,
 Sestra drahá ač mi mužně zabraňovala.
 Rychle pomoc — rychle — duši, duši —“
 Vypraví to Luipold hlasem bezesilným —
 Krokem rychlým sluha spěchá pro kněze. —
 „Milost u Boha ti, sestro! — odpouští
 Ti bratr Luipold.“ — „Ať jest v pekle
 Bratr Luipold! Marný jest tvůj úsměch
 Bratrský! a kdyby's líbal ruku
 Vražednou, jako líbá měsíc
 Kvítí porošené, nesmíří se sestra
 Izabela!“ — Vyřvala to, vztek v ní
 Duši hnusnou rozvětril, ďábel vyšvihnul
 Jí ruku, peklo zosmilo jí dýku,
 Vrazila ji, po ruku až, po rukovět —
 (Venku se stane pokřik.)
Jaroslav (vyskočí a vytrhne meč).
Lutobor. Co jest to? Podívej se, Branníku!
Branník (odběhne).

Běla (která byla mezi povídkou zponenáhla celá zbledla, vstane). Není mi možná vyseděti! —

Lutobor. Co jest ti, Bělo?

Běla. Mráz mi žebry láme — mdlobu cítím — odeberu se do své ložnice. (Odejde.)

Lutobor. Pospěš rychle, starý *Mudroslove!* služby pošli do její ložnice.

Mudroslov (odejde).

Branník (přiběhne). Vražda! vražda!

Lutobor. } Ha!

Jaroslav. }

Branník. Rytíř *Kvasoň* leží na náhradí, s vztekou smrtí v zápasu!

Lutobor. *Kvasoň*?! (Příslným okem k *Jaroslavovi*.) *Jaroslave!* *Jaroslave!*

Jaroslav. Vyjdiž tam a přesvědč se.

Lutobor (rychle odejde).

Mudroslov (přijde vyděšený z *Běliny* ložnice). *Lutobore!* *Lutobore!* — ach, kde jest můj pán! kde jest *Lutobor*!

Jaroslav. Ještě něco?

Mudroslov. Pomoci má zapotřebí! —

Jaroslav. *Lutobor*?! (Chce ven.)

Mudroslov. To jest více nežli mdloba — to jest více nežli mráz —

Jaroslav. O kom mluvíš?

Mudroslov. V kotouče se jako ještěr kotoučí —

Jaroslav. Kdo?!

Mudroslov. Běla! Běla!

Výjev desátý.

Lutobor, předešlí.

Lutobor. Zázrakové! viditelná jest to ruka
Prozřetelnosti! Hruža lehla křídlem smrtonosným
na hrad mého otce — strašná, strašná jest to
noc!

Jaroslav. Co se stalo, Lutobore?

Lutobor. Pryč! pro lékaře, Mudroslove! at
jde Běle na pomoc — po Kvasoni jest již veta! —
Pryč! pryč!

Mudroslov (odběhne).

Jaroslav. Probůh! vysvětli mi, Lutobore!

Lutobor. Dábelské to podniknutí! Jed kázali
do dvou číší nasypati —

Jaroslav. Jed!!

Lutobor. Let — Branníku! pomoc hledej, at
hříšnice ta ve zoufalství neumře!

Jaroslav. Ale jak, o Lutobore!?

Lutobor. Ty a já — o šelmovství! z číší je-
dem naplněných smrt jsme měli chlastati!

Klicpera III.

Jaroslav. Já — a ty!? Ha! tak byl předce Boleslav, a ona hnusná Izabela!

Lutobor. Zbrojnoš — nejša ve zločinství jako oni mistrovaný — zmaten prstem nebeským — dal nám číše s čistým vínem, a jim — jim, jenžto si to nastrojili —

Jaroslav. Jim postavil jed!?

Lutobor. Jim postavil jed, a do hrobu je srazil, který byl pro nás vykopaný! Řva jak tygr, Kvasoň duši hnusnou vychrlil, a Běla — Běla — nebe-li ji nezachová k lítosti a k pokání — strašnou smrtí snad již, již také' umírá! (Běží do její ložnice.)

Jaroslav (do nebes). Nestvořený, divotvorný Pane! přísně jsi ty, strašně jsi dnes soudil; ale soudil's — spravedlivě!! — (Jde za ním.)

(Opona spadne.)

O b s a h.

	Strana
Lnář a jeho rod. Veselohra v pěti jednáních .	5
Bratři v Archangelsku. Činohra v pěti jednáních	109
Friedrich Bojevný, poslední Babenberk. Truchlohra v pateru dějství	227
Loketský zvon. Dramatická bájka ve třech jednáních	371
Bek po smrti. Dramatická báseň v jednom jednání	445

SPISY
VÝTEČNÝCH ČESKÝCH BÁSNÍKŮ
NOVOVĚKÝCH.

Č á s ť č t v r t á.

SPISY
VÁCL. KLIM. KLICPERY.

IV.

V P r a z e.
Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.
1862.

SPISY

VÁCL. KLIM. KLICPERY.

Díl čtvrtý :

*Hadrian z Římsů.
Eliška Přemyslova.
Rod Svojanovský.
Kytha.*

V P r a z e.

Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.

1862.

Tisk Jarosl. Pospíšila.

Hadrian z Římsů.
Veselohra ve čtveru dějství.

O s o b y :

Rytíř Světlav, pán na Čelakově.

Jenovefa, jeho svobodná sestra.

Ruměna, jeho dcera.

Želmír, } jinoši.
Soběbor, }

Hadrian z Římsů.

Lepohlav, Světlavův zbrojnoš.

Jehoň, Hadrianův zbrojnoš.

Srpoš, žoldněř.

Duch.

Žoldnéři.

Lovci.

Místo děje: Hrad Čelakov a nejbližší okolí jeho.

Čas: Rok 1329.

Dějství první.

Lučina v háji, jímžto se potok proudí. Přes potok mostek se zábradlím. V pozadí košatá lípa, pod lipou sedadlo z březového větví. Vzadu na vysoké skále hrad Čelakov trojí hradbou opevněn. Jarní jitro.

Výjev první.

Želmír sám.

Želmír (v oděvu rolnickém přiběhne po mostku).
Není, ach není tu ještě Ruměny — bude ještě spát. Mně nemožná spát. Ptáče se ukryje v hnízdo, kvítko se uzavře v zrosený kalich: jenom má pamět u věčném poledni žije, a mé obraznosti hvězda žádného západu nezná. — Slyš! Ruměnin krok —? — Nikoli, všechno všudy ticho — káně a luňáci pozdravují již na prahu slunce, a vylétají za chladu na svůj ranní lov. (Dívá se na hrad.) Ani na předhradí nedá se žádný slyšet — jako by slunce

o půlnoci bylo vzešlo, tak tam všecko spí. — Ach, já jsem také pevně spával, dokud jsem, Milku ukrutný! tvého toulu šípy neucítil. Ó Lado! neuznalá Lado! jak neštědře žehnáš vroncímu klانيتeli svému! Nemáš ty Ruměnu políbením zbudit, a mně ji sem na peroutkách spřežených svých holoubků s prvním slunce paprskem poslat? — Slyš! teď se někde život lidský objevuje. —

Výjev druhý.

Ruměna, předešlý.

Ruměna (otevře na hradě u své ložnice okno).
Pst! pst! Želmíre! jsi tady?

Želmír. To je Ruměnin stříbrný hlas! Děkuji tobě, poslušná Lado! (Vyběhne naproti hradu.) Již dávno! Ó sejdi dolů, cherube můj!

Ruměna. Sejdu, sejdu — vejdi mi vstříc. (Zavře okno.)

Želmír. Ó její tvář je opět spanilejší, její oko opět milostnější! — Slyšte, stromy! kdybyste se proměnily v muže, vaše větve v ruce a jejich listy v meče, neustoupím a neupustím od ní! (Běží okolo úskalí k hradu.)

Ruměna (ještě za skalou). Želmíre!

Želmír. Ruměno! (Potkají se a za ruce se přivedou.)

Ruměna. To's mi neměl učinit, Želmíre!

Želmír. Co — ?

Ruměna. Neměl's tak časně s lože utíkat a ty skvělé perly s ospalých ještě kvítků stírat.

Želmír. Neměl jsem — ? Proč?

Ruměna. Proto že — ach, tak velikou radost's mi přerušil!

Želmír. Jakou? Co's chtěla učinit?

Ruměna. Chtěla jsem vylézt na strom — vi-diš, na tu naši lípu, do samého vršku chtěla jsem se ukrýt, a tak tise sedět, co nesmělá hrdlička. A když bys byl přišel a nenašel mne, a nadarmo čekal, a byl's se posadil na lavičku z tyček, a stě-žoval si ptácatům na mou nestálost, na mou ne-věrnost, a Bůh milý ví na č: pak — (slzy ji polejí, schová tvář na jeho prsa) pak bych byla zvolala: „Nevěřte mu, ptáčkové! Ruměna je tady, a každo-denně víc jej miluje!“

Želmír. Ó, má ušlechtilá dívko! Tak když u mne stojíš, tímto hlasem lásky plným ke mně mluvíš: pak se všechny chmury na obloze ducha rozprchnou. Moje oudy nabývají těchto stromů síly, mysl moje statně počne kráčet. Nechat se osud ozbrojí na nás mečem plamenným, z ledu severního sleju sobě štít, a obrátím v jalové rány všecko jeho máchání!

Ruměna. Pro milý Bůh! tedy to již také víš?

Želmír. Co?

Ruměna. Že mne chce drahý můj otec zasnoubit?

Želmír (ohromen). Co pravíš, Ruměno? kdy a komu tě chce zasnoubit?

Ruměna. Pomysli si, ještě dnes, se západem slunce.

Želmír. Aby hvězda mé blaženosti s ním zapadla? Nuže, slunce! zůstaň na půlchodu stát, a budou-li se koně tvoji zpouzet, vrať se nazpět k východu, a vyjížděj a dojížděj tak, až mé dívky jaro jako podzim svadne! — A kdo je ten vlk, jemuž tě otec vydává, útlý beránku můj?

Ruměna. Starého přítele syn.

Želmír. Jak se jmenuje?

Ruměna. Otec rytíř Kilián, syn Hadrian z Římsů.

Želmír. Kdo jsou ti lidé? V našem celém kraji není tak nečeského, tak nebásnického jména.

Ruměna. Jsou prý udatní jako Samson a bohatí jako knížata — to jsou slova otcova.

Želmír. Ha! to je to strašlivé zvíře, s kterým jsem ve snách zápasil. Ty's sběhla z hradu, nesouc chorému Vojtěchu víno, a když's přišla k luhu, vyřítíl se na tě rozlícený medvěd a objímal hnušnou tlapou svou tvůj alabastrový krk. —

Ruměna. Hu!

Želmír. Jdu právě mimo, zaslechnu úzkostný tvůj hlas, přiskočím a vrhnu se mezi vás, a — v tom jsem se probudil, a velice jsem na boha Snílka žehral, že mne v své říši tak dlouho nenechal, až bych byl pro tebe tisíc krupějí krve byl vylil.

Ruměna. Bože ostřež, ani jedině!

Želmír. Má spanilá dívka! růže na tvé tváři zajisté zbledla —

Ruměna. Myslíš, že jsem nad tou novinou užasla? Smála jsem se tomu!

Želmír (s udivením). Smála —?

Ruměna. Z celého srdce! Ještě mi žádný neřekl, mohu-li a chci-li se vdávat, a najednou tu rytíř Hadrian z Římsů, udatný jako Samson a bohahatý jako kníže!

Želmír. A najednou tvůj Želmír s jasné výsosti do tmavé hlubiny svržen.

Ruměna. Kdo pak tě svrhuje? Budu tebe milovat —

Želmír. Dokud se nestaneš Hadrianovou manželkou.

Ruměna. Tou se nikdy nestanu!

Želmír. Zamezíš to? Nebude tě otec nutit?

Ruměna. Aj, Želmíre! toho se nedomýšlej. Otec mne zajisté upřímně miluje. Radit mně bude, nikoli ale mě nutit.

Želmír. A jak odpovíš na jeho radu?

Ruměna. Jiný že již celé mé srdce opanoval.

Želmír. A ten jiný?

Ruměna. Že jsi ty.

Želmír. Selský pacholík!

Ruměna. Jinoch sličný, milostný a jemnocitný —

Želmír. Ó ty nevíš, jak neohebná je mysl rytířská! Nikdy se k rodu rolnickému nevrhne.

Ruměna. Ty nejsi z kmene rolnického.

Želmír. Můžeš na to přísahat?

Ruměna (se lekne). *Želmíre!* přísahat bych mohla na své matky rakev, na hodinku smrti, na všechno, co mně svaté jest, že's mne nikdy nepřelhal. Toho má vědomí mé přesvědčení, a to mysl mou osměluje, všem miloušům na odpor se stavět, a kdyby to čarokrásné pachole přišlo, co na našem obraze po děvčatech strílí. Ty musíš přijít, ty s mým otcem jednat —

Želmír. Vzkročit do hradu Čelakova? Ach, ty nevíš, Ruměno! jak dalekou prohlubeň minulý čas mezi mnou a otcem tvým vymlel!

Výjev třetí.

Jenovefa, předešlí.

Jenovefa (otevře na hradě okno). Ruměno! nešťastná dívko!

Ruměna. Hu! musel ji zlý nepřítel právě teď zbudit, když o své spáse jednáme.

Želmír. Měj se dobře! (Chce po mostku odkvapit.)

Ruměna (za ruku jej držíc). Kdy tě uhlídám?

Želmír. Na kamenném stupni mrtvého, až se šťastným Hadrianem půjdeš do kostelíka.

Jenovefa. Ruměno! dítě! Jsi-li pak u lípy, anebo kde tě hledat mám?

Ruměna. Jsem u lípy, má milá strýně! (Upřímně.) Želmíre! kdy tě uvidím?

Želmír. Mé obraznosti oko všude tebe vidí!

Jenovefa. Jsi-li pak sama?

Ruměna. Jsem tu jen s ptáčkem, který pěkně ale smutně zpívá. Ráda bych jej lapila, on mi ale uskakuje. — Tak mne od sebe nepropouštěj, Želmíre! celý den bych byla smutná. Kdy a kde tě uvidím?

Želmír. Ještě dnes, před západem slunce, tady.

Jenovefa. Bude to sedmihlásek, ježto jen venku poslouchati můžeš. Popros otce, aby ti jej do klece nasadil.

Ruměna. Ach ano, drahá tetinko! (Políbí upřímně Želmíra.) Políbení toto buď horké lásky tvé nápojem. Zejtra, můj Želmíre! půjdeš k mému otci.

Želmír. Ó kéž by se slovo tvé vyplnilo! (Odběhne.)

Jenovefa. Přestaň pak toho křídlatého šotka honit!

Ruměna. Ach, tetinko! již mi uletěl.

Jenovefa. Do klece s ním, a přestane to ulétání. — Navrať se do hradu! Co tam ještě děláš?

Ruměna. Trhám na břehu pomněnky. (Shýbá se pro květiny.) Jsou tak krásně blankytné, jako očka toho sedmihlásky.

Jenovefa. To by byl obzvláštní sedmihlásek!

Ruměna. Ten nejobzvláštnější!

Jenovefa. Již jen pospěš, půjdeme do kapličky na modlení.

Ruměna. Ach, ano! aby mne Pánbůh ode všech protivných ženichů chránil! (Odběhne.)

Výjev čtvrtý.

Srpoš sám.

Srpoš (maje levé oko obvázané). Hle, tu je la-
vička—odpočinem si. (Oblíží se.) Kýho-li draka! tutě
sedím zrovna pod hradem? Podíváme se tam. Kdo
ví, není-li majitel jeho se sousedy v záboji, a ne-
přijme-li mne do žoldu. Kde je boj, tam je přece
živobyť; v boji ještě nikdo hladem neumřel,
proto že člověk umíraje na všecken hlad zapo-
míná. — Inu, na nebeském stropě také není vždy-
cky bouře. Kdyby hrom bez přestání klíny svými
metal, jednu pokovici by nás rozbil, a druhá polo-
vice by ohluchla. — Oho! kdo pak to sem letí?—
Bezpochyby zdejší rytíř.

Výjev pátý.

Soběbor, předešlý.

Soběbor (přiběhne, nesa v ruce svinutý pergamen).
Na místě bych byl, ale jak do toho? Buďto ještě
dnes, anebo nikdy! Počátek byl šťastný; pů-
jde-li tak všecko, položím se za soumraku jako:

lesní bůh do tohoto háje. (Rozvinuv pergamen dívá se doň. Dupne.) Pročpak právě černé oči? — (Čte pro sebe dále.) Jistá věc jest, že by ten list zázraky činil, kdyby jen bylo takového člověka. — Ó kéž bych nyní tebou byl, synu Devkalionův! Nanosil bych si jílů, měkkého jako máslo; ze srců bych krve natočil, tekuté jak červené víno; zadělal bych, uválel a udělal bych mužíka z toho, oud po oudu, kloub po kloubu, tak jak je tady psáno, a když bych několik set slunečních paprsků do něho vdýchal, řekl bych: „Buď živ, a čiň, jak tobě kážu!“ (V tom se ohlídne, uvidí Srpoše, a zůstane jako bleskem ohromen stát.) Kouzly a čáry! tu sedí má žádost ztělesněna! (Dívá se z pergamentu na Srpoše a se Srpoše na pergamen. Rádost se v něm očitě zmáhá.) To je on! celý on! — oud po oudu, kloub po kloubu on! pětkrát, stokrát on! (Porovnává opět, pak najednou k Srpošovi přikročí.) Vstaň!

Srpoš (leknuv se rychle vstane).

Soběbor (dívá se mu na zdravé oko). Černé oko! všecko jeho, všecko z něho, jak bych jej byl otiskl!

Srpoš (u největším obdivení). Co ten člověk ve mně hledá?

Soběbor (radostně). Není-li to blud, není-li to sen, není-li to mozku mého beztělesný plod — ne-

besa mi ruku podávají, a všemohoucnost jejich jak jiskra elektrická do mých nervů vjela!

Srpoš. Ten se utrhl ze řetězu!

Soběbor (přikročí k němu). Zhůru, tvore můj! kam má noha kráčí, kráčeť za ní! (Jde několik kroků.) Nuž, proč mne nesleduješ?

Srpoš. Kam?

Soběbor. Kam povede vůle má.

Srpoš. Až někdy jindy! (Chce mu uklouznout.)

Soběbor (doskočiv ho). Stůj, odbůjče! Protivíš se tvorci svému?!

Srpoš (stranou). Pánbůh s námi! myslí ve své šílenosti, že mne stvořil. (Hlasitě.) Vy nejste můj tvorce!

Soběbor. Jak? Kdo tě tady vkouzлил na lavici pod stromem?

Srpoš. Sedl jsem si tam.

Soběbor. A kde's se tady vzal?

Srpoš. Přišel jsem tam tím chodníkem.

Soběbor. Kdo jsi?

Srpoš. Počestný žoldněř.

Soběbor. Komu náležíš?

Srpoš. Žádný mi teď neplatí.

Soběbor. Odkud přicházíš?

Srpoš. Z války.

Soběbor. Z jaké války?

Srpoš. Král Jan nás vedl na pohany.

Soběbor. Tys bojoval s Pomořany?

Srpoš. Bojoval jsem jako lev.

Soběbor. Kolik neznabohův's na pravou víru obrátil?

Srpoš. Co padlo do mých rukou, již nedýchá.

Soběbor. Kam teď hodláš?

Srpoš. Domů.

Soběbor. Odkud jsi?

Srpoš. Z Kladska.

Soběbor. Pospícháš tam?

Srpoš. Nepospíchám.

Soběbor. Snad tam ničeho nemáš?

Srpoš. Jen otcův a matčin hrob.

Soběbor. Dej se do mého žoldu.

Srpoš. Do vašeho žoldu? (Ohlíží se na hrad.)

Což by bylo o to — ale —

Soběbor. Co ale?

Srpoš. Nezdá se mi u vás všechno v ouplňku.

Soběbor. Proč?

Srpoš. Proto že — nebudete se hněvat?

Soběbor. Ven s tím!

Srpoš. (couvaje). Proto že váš rozum pokulhává.

Soběbor. Bloude! mé bláznovství pochází z lásky k bližnímu, a takových bláznů je pomalu. — Jsme tedy svoji?

Srpoš. Kdo pak jste?

Soběbor. Můj oděv ti praví, že jsem rytíř.

Srpoš. Hm!

Soběbor. Co se ti zdá?

Srpoš. Rytíř holovous.

Soběbor. Již v kolébce nosil jsem zlaté ostruhy a na hlavě přílbu s chocholem.

Srpoš. Leda to! — A rozdáváte veliký žold?

Soběbor. Jaký si kdo zaslouží. — Tu máš závdavek.

Srpoš. To je mnoho peněz.

Soběbor. Kdyby's byl přinesl o jedno oko víc, mohl's ještě jednou tolik dostat.

Srpoš. Jsem rád, že mně je pohané vypíchli.

Soběbor. Rád —?

Srpoš. Beztoho jsem na ně neviděl, a žoldnéři prý nedostatek kusu těla dělá čest. — Zač mi to stříbro dáváte?

Soběbor. Ze's tak sprostý a hloupý — obzvláště ale proto, že budeš celý den činit, co ti rozkážu.

Srpoš. Budu-li s to —

Soběbor. Uvidíme. Trepek z buku lehko nadělati; na ouhlednou botu musí být nejméně kůže. — Stíny se počínají krátit; než bude slunce tak daleko od západu, jako od východu, musíme být na hradě. — Pryč! čeká na tebe veliká čest, a čest — jak básníci praví — jest sličný, nádherný kůň. Kdo na něm jednou slušně sedí, nerad se s něho sveze; ale pracné jest, na něj se dostat. Tobě naň pomáhati budu já.

*

Srpoš. Ó jezdit já umím!

Soběbor. Tím líp. — Pryč, pryč! Máš-li outlý sluch a ramenatou smělost, budu tě s večerem věncovat. (Odtáhne jej do háje.)

P r o m ě n a.

Bydliště rytíře Světlava na hradě. V levo stál s křeslem, od něho poněkud k pozadí gotické okno. Hlavní i postranní vchody.

V ý j e v š e s t ý.

Rytíř Světlav, na to Lepohlav.

Rytíř (v domácím lehkém kaftanu). Tu to máme! Za několik hodin budu se moci se stínem měřit, a ještě tu žádného není. — He! Lepohlave!

Lepohlav (přispěchá).

Rytíř. Kde je má dcera?

Lepohlav. Se slečnou Jenovefou v kapliče.

Rytíř. Vždycky se sluší modliti, nikdy nepřestávati; ale když se sestra má do kapličky dostane, nevyjde z ní, pokud svými otčenášky všechny svaté a světice nepodělí, co jich v první listopad

výroční svůj svátek slaví. — Přines ty mé snídani.

Lepohlav (odejde).

Rytíř (zasedne ke stolu). Ať mi Volos hřebce zachvátí! nebudu již déle takto živ. Pokud se to děvče jen rozvíjelo, nelákal jsem k sobě mnohohlasný hluk; teď je ale růže ve spanilém květu, stojí ve svém osmnáctém máji: ať si ji utrhne ruka důstojná.

Výjev sedmý.

Rytíř, Jenovefa.

Jenovefa (přinesši veliký košík s vínem a na mísce zvěřinu i chléb, na stůl to postaví). Dobré jitro, bratře Světlave! — Pozdravuje tě Ludmila svatá.

Rytíř. Amen. (Jí a pije.)

Jenovefa. Že's tak dlouho na snídání čekal, nenaříkej než na Ruměnu. Poslouchala pod lípou sedmihláska, a nebylo možná od něho ji odloučit.

Rytíř. Kde je to děvče?

Jenovefa. Obchází tam okolo visutého mostu, jako by někoho vyhlížela. — To dítě se mně nelíbí.

Rytíř. Proč? Že za jitra zorního poslouchala sedmihláska? Mládež se vždycky víc na jaro těší, nežli my staří, a kdo chce máje užít, musí se zlatou zvířetnicí bdít a s jasnou dennicí vstávat.

Jenovefa. Vstávat může, ale pro májové rozkoše netřeba jí ani na luka ani do luhů běhat. Kytky má v mé zahrádce, a miluje-li ptačí zpěv, může mého stehlíčka poslouchat. Ten štěbece, jak Pánbůh den dá, nic jináč, než jako bys všecky sladké zvuky slonovou trubičkou vysejpal. — Proč pak jsem ji jindy musívala pětkrát i šestkrát budit?

Rytíř. Člověk se v mládí mění, jako povětrí. — Či snad nemyslíš, že se jí Milek pod hrudí dostal?

Jenovefa (jenž již hlavou svědčila a mluvíti se chystala). Myslím — Pánbůh s námi a zlé pryč! — myslím.

Rytíř (vzchopiv se). Jak? (Zůstane na ni bleděti.)

Jenovefa. Já jsem sice v tu strašlivou nemoc nikdy neupadla, věrné dušičky mne jí vždycky vystříhaly; ale slýchala jsem, že jsou muži závodní, jako v lese pěšinka, a klamná jejich slova záhubná, jako meče jedem napuštěny.

Rytíř. Hm! — to — to může být! (Ohnivě.) Ale toho bude brzo konec!

Jenovefa. A jak?

Rytíř. Zasnoubíme ji.

Jenovefa. Věrné dušičky! to dítě?

Rytíř. To osmnáctileté dítě, ano. V mých očích se již odestala dítětem.

Jenovefa. Když já byla v jejích letech —

Rytíř. Byla's k sňatku způsobilější, nežli dnes.

Jenovefa. Modlila jsem se vstávajíc líhajíc —

Rytíř. Aby se ti muži vyhýbali, a to's si také vymodlila.

Jenovefa. A komu ji zasnoubíš?

Rytíř. Čekám ženicha ještě dnes.

Jenovefa. Ještě dnes? tak —? totě jste nevěstský ten vínek hezky pokoutně pletli!

Rytíř. Já sám; Ruměna o tom teprv od večera ví. — Dívka dozrává, já do honu šedivím. Dosti dlouho mrtev ležel můj hrad. Ať tedy přijede dávno čekáný zeť, a naplní opět hluchnějším životem tyto ospalé hradby.

Jenovefa. A kdo je, odkud je ten dávno čekáný?

Rytíř. Vážného přítele syn. Otec byl chrabrý jako Bivoj a je moudrý jako praotec Krok. Syn se měl úplně po něm vrhnout, ačkoliv bych rád byl, kdyby byl o něco soustrovanější, výmluvnější — družebnější — slovem, kdyby byl o něco libomravnější nežli otec. Jediný šípkový trn prsa má hlodá, že totiž Kilinanův syn již přes

třidcítku skočil, nad čímž se snad Ruměna pozastaví. Stane-li se tak, musíš hledět vrtoch ten z ní nypudit.

Výjev osmý.

Ruměna, předešlí.

Ruměna (s veselou myslí). Otče! strýně! již jedou, již jsou tady!

Rytíř. Kdo?

Ruměna. Dva jezdci. Jeden bude bezpochyby Hadrian z Římsů. Ptali prý se, sídlem-li v tom hradě šlechtný rytíř Světislav Čelakovský.

Rytíř. To bude on. Honem! ať se spouštějí mosty! (Odkvapí.)

Ruměna (přikročivši k oknu dívá se ven).

Jenovefa (žalostně). Ubohá Jenovefo! tvého tichého, nábožně plynoucího živobytí bylo dnes jítro poslední! Teď tu bude pustodivý rozmar u věčném vytržení hlucheti, a kde jindy adventní mé písně libozvučně zaznívaly —

Ruměna (u okna radostí poskakujíc). Již jsou tady, již vjíždějí na náhradí.

Jenovefa. Tyt se raduješ, jako by ten Hadrian byl tvůj mnoholetý přítel?

Ruměna. Opak toho, milá strýně! Co živa jsem jej nespatriła, nikdy o něm neslyšela, proto se tak na něj těším.

Jenovefa. Proto?

Ruměna. Nu ano! Má prý být můj ženich, a ženicha jsem ještě nikdy neviděla.

Výjev devátý.

Rytíř, na to Lepohlav. Předěšlé.

Rytíř. Připravte se, dívky! již slízájí s koní. Ruměno! ty buď poněkud skromnější, a ty, sestro! o něco bystřejší a přítulnější. Ty se k němu měj jako ostýchavá nevěsta, a ty jako laskavá matka.

Ruměna. Co tomu asi řekne, otče! až mu povím, že jej nechci?

Rytíř (lekne se toho). Jak —? Co mu povíš? — Pročpak jsem pro něj poslal?

Ruměna. Abych si jej prohlídla, a vzala si jej, bude-li se mně líbit.

Rytíř. Abys si jej vzala, proto že se otci líbí!

Ruměna. Nehněvej se, drahý otče! jestli to již věc nemožná.

Rytíř. Proč?

Ruměna. Proto že jsem —

Rytíř. Proto že jsi —?

Ruměna. Volení tvé netuším —

Rytíř. Mluv!

Ruměna. Jinému se již zaslíbila.

Rytíř. Mluvíš ve snách?

Jenovefa. Věrné dušičky — tu to máme!

Rytíř. Hromy a blesky! Komu's co připověděla?

Ruměna. Jinochu skvělému, jako kvetoucí mák, že jej budu do své smrti milovat.

Rytíř. Miluj ty si mák kvetoucí až do svého záhrobí — pravici podáš Hadrianu z Římsů.

Ruměna. Otče! pravice je skutečně již zadána; ale levici mu podám tobě k vůli.

Rytíř. Ať mně Valos hřebce zachvátí, pravici mu dáš!

Lepohlav (vkročí). Cizího rytíře štítonoš čeká v předsíní.

Rytíř. Jen dál, jen sem!

Lepohlav (odejde).

Ruměna. Poradím ti, milý otče! Aby sem ten Hadrian cestu nadarmo nevážil, mohla by si jej tetinka vzít!

Jenovefa (uleknouc se). Bezbožné dítě!

Rytíř (dupne). Ty si jej vezmeš, nebo tě ještě dnes do kláštera pošlu.

Výjev desátý.

Soběbor, předešlí.

Soběbor (v oděvu štítonošském). Ruka Páně chraň a žehnej slavný tento hrad. Jeho vládce je šlechtitný rytíř Světislav, a jej hledá bystrozraké oko mé.

Rytíř. Rytíř Světislav jsem já.

Soběbor (se skloní). Vám tedy do klína skládám, co po mně vzkazuje výtečnost našeho kraje, koruna bojovníků, ozdoba rytířů, slunce otcův, krov a štít blížních, hvězda všech přátel a bratrů — slovem, co po mně vzkazuje slovutný a ušlechtilý rytíř Kilian Blyskota z Římsů.

Rytíř. Tomuto pozdravení jeho vyšlo ucho i srdce mé již před týdnem v oustrety, a raduji se z něho jako z nalezení ztraceného klenotu.

Soběbor (vždy vážně). I vzkazuje vám vřelé ruky stisknutí, bratrské políbení, sladké jako med a upřímné jako vařící se olej, a že, poněvadž na bojišti někdy k vzájemnému jediných dítek zasnoubení rytířské své slovo podal, pamětliv a věren slibu toho, syna svého prvo- a posledně-rozeného, jmenem Hadriana, k tomu cíli a konci na dalekou cestu vypravil, abyste mu svou milost-

nou, outlověkou, švihlorostlou, něžnookou, spanilon a ušlechtilou dceru jak po křesťansku sluší a patří, v bázni Boží —

Rytíř (nemoha se konce dočkati). Zasnoubil?

Soběbor. Věnoval a zasnoubil.

Rytíř. Též i já dávnou tuto smlouvu ve skvělé paměti nosím, a poněvadž dcera má právě v máji věku svého stojí, sám k jejímu vyplnění jsem přikročil.

Soběbor. Při tom otcovská péče jeho a starostlivost nezapomněla ohlásiti, že, poněvadž syn jeho Hadrian nedávno z nemoce povstal, která trvala plných devatenáct za sebou běžících let, duch jeho poněkud zakrnělý a nesmělý, tělo ztrzněné, mysl ochablá a říká v kotouč svinutá jest; která ale, až na slunci stavu manželského trochu okřeje, co palmový list se roztočí, rozvalí, rozšíří, a kvítku libobarevnému důmyslu jeho rozvíjetí se dá.

Ruměna (prostosrdečně). Tedy již rok stonal, když jsem já se narodila?

Rytíř. Nic nedělá. Lidé, kteří v mládí chřadnou, bývají v dospělém věku nejzdravější.

Soběbor. Až potud slova rytířova. (Svou přirozenou bystrostí.) Nyní ale dovolte, věhlasný rytíři! abych rtům a zubům a jazyku svému uzdu pustil. Můj praděd, dědek i otec mluvili zostra a zbystra,

a já musím taktéž plody svého mozku plným korýtkem vylévat.

Rytíř. Jdi mezi mou čeleď, a tam řeči své třebaš hučným splavem vylévej.

Výjev jedenáctý.

Srpoš, předešli.

Srpoš (ve skvostném oděvu rytířském vstřčí dveřmi hlavu). Pst, pst! pane rytíři!

Soběbor. A! tu přichází můj mladý rytíř. Jen dál!

Rytíř. Vítej mi, starého přítele synu vážený!

Soběbor (jde mu vstříc, a uchopiv jej za ruku táhne jej — více stranou — do popředí, kdežto se osoby následovně sestaví: v pravém křídle Srpoš, u něho Soběbor, vedle něho v levo rytíř Světlav, pak Ruměna a v levém křídle Jenovefa).

Srpoš (k Soběborovi). Zapomněl jsem, jak mám začít!

Soběbor (k němu). Řekni, že tě posílá — (Obrátí se k rytíři.) Nedivte se jeho nesmělosti, pane rytíři! Na dvacet let nepřišel mezi lidi, a co živ s níkým nemluvil, nežli se syropárem, totiž s lékařem a s otcem. (K Srpošovi.) To je rytíř Světlav, a tam bezpochyby jeho ušlechtilá dcera, vaše nevěsta.

Ruměna (pro sebe). A s tím bych měla do své smrti živa být? Raději s jeho štítonošem!

Srpoš (podává rytíři svinutý pergamen). Otec mne sem posílá.

Rytíř. Co je to? Snad se tu přítel Kilian již upisuje, že se Hadrian úplným jeho dědicem stane?

Srpoš. Ano — ne — to — to —

Soběbor. Účel tohoto listu je, aby se vědělo, že žádný jiný není Kilianův syn, než kdo jeho vlastnoruční písmo odevzdá. „Přítel Světlav zná mou ruku“ — pravil náš šlechtitý rytíř — „list tento mi opatruj, jako svého oka zrak; podle něho musejí tě poznat.“

Rytíř. Příliš mnoho prozřetelnosti!

Soběbor. Nikoli, pane rytíři! Jak snadno by se nějaký šibal vynašel, jenžto by poměry naše vypátrav Hadrianem z Římsů se prohlásil, a mému ubohému pánu nevěstu před hubou —

Rytíř. Pa! pa! totéž věc nemožná!

Soběbor. Ó, nynějších časů se divná osidla kuji.

Srpoš. Ano, divná osidla.

Rytíř. Nuž, když je to již jednou tady, podívejme se do toho. — Kilianova ruka je to; leč na mé oči přichází již soumrak — přečti nám to sestro!

Jenověfa (vezme list a čte). „Mému starému příteli Světlavu, pánu na Čelakově a tak dále. Aby se všem omylům, klamům a zmatkům uhnulo,

věz, ten že je můj syn Hadrian, kdo Ti list vlastnoručně ode mne zhotovený odevzdá. Poněvadž by ale nešlechetný člověk za mou krev se mohl vydávat, popisuju Ti jej od paty až k hlavě, totiž: Hlavu má tvrdou a velikou —“

Ruměna. Aj, otče! rytíř Kilian se mylí.

Rytíř. V čem?

Ruměna. Svrchu praví, že bude syna popisovat od paty až k hlavě, a začíná s hlavou.

Soběbor. I má drahá slečno! totě jedno.

Srpoš. Totě jedno, má drahá slečno!

Rytíř. Nerozmnožuj nadarmo řeč, Ruměno! — Tedy: hlavu tvrdou a velikou. (Mezi čtením pilně se dívá na Srpoše.)

Jenovefa (čte dále). „—vlasý na ní řídké, temnorusé —“

Rytíř. Temnorusé.

Jenovefa. „—čelo nízké a vypuklé, jako u kozorožce —“

Rytíř. Jako u kozorožce.

Jenovefa. „—oči černé a poněkud zapadlé; nos veliký s třemi neštovičkami; zuby řídké, z části setlelé; bradu krátkou a kulatou —“

Rytíř. Krátkou a kulatou.

Jenovefa. „—krk tlustý a volatý; prsa úzká ale vysoká; život spadlý, nohy rovné, lýtká žádná.“

Rytíř. Nohy rovné, lýtká žádná. Hle, můj milý Hadriane! žádný stětec by tebe tak nezobrazil, jako péro otcovo.

Ruměna. Až na jednu důležitou věc, můj otče! Stojí tam psáno: „oči černé a zapadlé“, kdežto by státi mělo: o k o černé a zapadlé, proto že Hadrian oka druhého nemá!

Rytíř. To je pravda, na tak důležitou známku přítel Kilian neměl zapomenout.

Soběbor. Nikoli, šlechetný rytíři! Kilian z Římsů nemohl než o dvou očích psát, proto že jsme teprv na cestě o jedno přišli.

Jenovefa. Totě hrozné neštěstí! A jak se to stalo?

Srpoš. Inu — na bělouši jsem slabostí usnul —

Rytíř. Totě musím na okamžení pro lékaře poslat.

Jenovefa. Zatím přinesu balšamové kapky, něco truskavce a černohlávku. (Chce ven.)

Srpoš. Nehoňte se, nebude všechno nic platné.

Soběbor (pokročí). Dokud nám nenastane nová čtvrt, nesmíme tím hýbat. Včera jsme se sjeli se znamenitým lékařem, který si byl pro umění až hluboko ve Vlaších, a s tou skvostnou kořistí se vrací až k bílému moři, kde prý nebe i země, i všelijaký živočich na zemi, jako zajíci a medvědi, bílí jsou. Ten zabil na palouku zlatohlávku, rozdrtil jej na malé kousky, a přiložil s tím přísným rozkazem, aby se tím nehýbalo, pokud se nenaplní měsíc.

Srpoš (před sebe). Nu, ten umí lhát.

Jenovefa. To bude pozejtří.

Rytíř. Do pozejtří tedy počkáme. — A tak tě tedy ještě jednou srdečně vítám, Kilianova rodu jediný kmenovníku! Nyní jsi po cestě, a nesluší se rázem o naši záležitosti jednat, k čemuž také v tomto mém všedním bydlíšti ani dostojného místa, ani příležitosti není. Hleď zatím s jedním po druhém se seznámit, a na Čelakově tak sobě počínej, jako bys byl pod otcovským krovem.

Srpoš. Inu, kdybych tak byl na svém hradě, poručil bych si džbánek dobrého vína.

Rytíř. Ruměno! ať se přinese víno.

Ruměna (odejde, hned se ale vrátí).

Soběbor (pro sebe). Teď začnou teprv nensáze. Uvidím, mnoho-li toho boha Bachusa snese.

Rytíř. Nuž, a co dělá můj věrnosrdečný přítel? Povědej mi o svém otci.

Srpoš (k Soběborovi). Co mu mám povídat? Mého otce nikdy neviděl.

Soběbor (od nynějška vždycky Srpošovi do ucha). Řekni, že je den ode dne starší.

Srpoš. Inu, je den ode dne starší.

Rytíř. Jinak není, za to budeme na onom světě den ode dne mladší. Ale ostatně ještě nezkalené mysli?

Soběbor. Že si ještě rád zažertuje.

Srpoš. I, on si ještě velmi rád začertuje.

Klicpera IV.

Rytíř. Mrzutý? to věřím. Býval vždycky prchlivý a prudký, jinak ale z místa dobrý. — Také-li pak se svým strýcem se smířil?

Soběbor. Řekni, že oba ten hněv vezmou s sebou do hrobu.

Srpoš. Ah! ten hněv oni již do hrobu s sebou vezmou.

Rytíř. A rozkmotřili se tehdáž pro maličkost. Když již nevím, co to měli —

Soběbor. Strýc mu jednou odmlouval.

Srpoš. I nestojí to za řeč! Strýc ho jednou obouval —

Soběbor (do něho). I že mu odmlouval.

Srpoš. Nebo ne, neobouval — odmlouval mu jednou.

Rytíř. Kdyby se měl Bůh na všecky tak dlouho hněvat, kteří smýšlením a jednáním svým odmlouvají — aha! tu je víno!

Výjev dvanáctý.

Lepohlav přináší víno a dva poháry. Předešlí.

Rytíř. Sem s ním, Lepohlave! (Vezme jeden pohár naplněný.) S chutí, milý Hadriane! na zdraví tvého otce!

Srpoš (vzav druhý pohár). Ať je živ! (K Soběborovi.) On chudák již na devátý rok hnije. (Pije.) Ah! to je rytířský nápoj! Takové víno jsem nepil, jak před pěti lety na svůj svátek. Tehdáž jsem sloužil —

Soběbor (vrazí doň, aby mlčel).

Srpoš (se naň podívá a pije zas). Prrr! cítím je až v malíku u nohou. — Hlupohlave! — nebo jak ti říkají — nalévej! (Podá mu prázdný pohár.)

Jenovefa. Radila bych, rytíři! abyste vína nepil. Horkost se vám vrazí do oka —

Soběbor. Slečna moudře radí; jste beztoho po nemoci —

Srpoš. Ah! kdo pak si dá pro jedno oko celý hrad zasmušit! — Ve Vratislavi, tam jsme mu sázeli baňky! Ať je živ náš hrdinský král Jan, a králevič Karel vedle něho! (Pije.)

Soběbor. Tu to máme! vyšeptalý troup je již opilý! (K němu.) Nech pití a dej si pozor na řeč!

Srpoš (oboří se naň). Co vy mně máte co rozkazovat? Pan rytíř pravil, bych si poroučel jako doma.

Ruměna. Nu, ten se již podroušil, že vlastního zbrojnoše nezná.

Soběbor (k rytíři polohlasitě). Prosím vás, pane rytíři! nedávejte mu již víno! Jeho zchatralé nervy jsou jako pavučina, bez úrazu ničeho nesnese.

*

Srpoš (dopiv). Hlupohlave! nalej, a přines něco na zub.

Rytíř. Nenos ničeho, půjdeme do jídelní síně. Běž a přistroj tam.

Lepohlav (vzav konvici i poháry odejde).

Srpoš. Ano, do jídelny! — ve Vratislavi jsme tomu říkali krmník. — Ale zůstaneme při tom sudě?

Soběbor (důrazně). Nezapomeňte jen, že máte záповěď víno pít.

Rytíř. Aj, pohárem vína ještě žádný neoslepl. Jeho otec si také rád připil.

Srpoš. Arciže! Můj nebožtík otec — dej mu Pánbůh věčnou slávu —

Rytíř (lekne se). Jak —? tvůj nebožtík otec —?

Soběbor (k Srpošovi). Ó ty tulpase! řekni, že to byl dědek!

Srpoš. Pravil jsem otec? I ne! to byl můj dědeček. Ten vypil každoročně svých pět věder vína, a byl jenom hlásným.

Rytíř. Co —? tvůj děd že byl hlásným? Vždyť pocházel od bojovné Krasky, co založila utěšený Chlumec nad Čidlinou, a byl šlechtěný rytíř, jako tvůj otec.

Srpoš (k Soběborovi). Tedy mne nematte. (Hlasitě.) Můj dědeček že byl rytíř? Podívejme se!

Lepohlav (vkročiv). Všecko na svém místě.
(Odejde.)

Rytíř. Tedy pojďme. Na lačný žaludek se to nehrubě pije. Když není základu, těžko hrady stavět.

Srpoš. Tak, můj milý brachu! I já jsem dnes ještě ani v hubě neměl. (Odchází.) Byl jsem v Hlínově u ovčáka přes noc, a — (Zajdou.)

Soběbor (pro sebe). Nepřipravím-li jej do spaní, bude po všem veta! (Jde v zápětí za nimi.)

Jenovefa (vrtíc hlavou pomalu odchází).

Ruměna. A pro tu pijavou houbu otec tak daleko poslal. To je zajisté ten nejbídnější ženich na světě! Kdyby mu štítonoš každé slovo nena-pověděl, ani by ústa otevřít nedovedl. (Odejde.)

(Opona spadne.)

Dějství druhé.

Háj z prvního dějství.

Výjev první.

Soběbor sám.

Soběbor (přispěchá po mostku). Díky tobě, bože Spánku! žes mně tu zchmelenou telecí hlavu do svých tmavých luhů zatáhl! Začaruj ho tam, a smysly jeho tak dlouho v hustých mlhách máchej, až se z něho vinný duch vykourí a on hubený svůj rozum opanuje. — Ještě jednu číši, a byl jsem odkryt, jako pláň v lese, když se kmeny vysekají. Beztoho nás bohyně Fortuna v kouzelný závoj zahalila, nepočal-li rozkejšalý jazyk jeho být podezřelý. — Hu! jakási úzkost počíná mně prsa svírat — a, ba! styď se, Soběbore! Nestydatost a Odvážlivost svým mlékem tě napájely; nesmíš

těmto kojičkám svým hanbu dělat! — Ale — přesný Hadrian bude tady ještě dnes —? Nechať! Čím dříve, tím lépe! Beztoho jsem tomu chorému bídáku tak nemilé uvítání způsobil, že bude nevěstu Ruměnu do své smrti zažehnávat, a stane-li se to — jako že se stane! — zůstanu tedy vítězem, nechať zlopověstným! (Vrhne se na lavičku pod lipou.) — Svatá pravda, žádná lež, každý přímou cestou běž! A musíš-li se oklikami kroutit, kruč se sám, anebo s Rozumem. Hloupost v rouchu Důmyslnosti předce se tak málo utají, jako bodlák v pytli.

Výjev druhý.

Ruměna, Soběbor.

Ruměna (přispěchavší od hradu Soběbora se le-kne). Ha! — Co tu děláš? jdi svou cestou!

Soběbor. Kdybych měl svou cestou jít, musil bych k slečninu srdci zaměřit.

Ruměna. Slečnino srdce by ti povědělo, že není žádná ratejna, abys tedy chvátal na předhradí k lidu sobě rovnému.

Soběbor. Lid mně rovný jsou štítonoši — kolik pak tam máte takových?

Ruměna. Ještě jednou: co tu děláš?

Soběbor. Chci se dívat, jak bude slunce zacházet. .

Ruměna. To jdi na věž k hlásnému, odtud je dnes již neuvidíš. — Nuž, proč nejdeš?

Soběbor. Ach, má spanilá slečno! když se na růže a lilie ve vašich tvářích podívám, je mně, jako by ze mne duch vylítl, a tělo olovené nemohlo z místa.

Ruměna. Tvému rytíři také asi tak bylo; když ale několik pohárů vína vypil, rozpoutal se mu jazyk — avšak, žel! k samým nesmyslům.

Soběbor. Ach, co můj rytíř! ten nemá ani ducha!

Ruměna. Také tak soudím.

Soběbor. Nemá, nemá ani ducha ani citu. Vždyť mně srdce plamenem hořelo, a on blízko vás stál jako krkonošská sněžka, když se v nej-hustší své roucho obleče.

Ruměna. Kdyby na sebe tvůj oděv vzal, byl by předce ještě mň než štitonoš. Náš sklepník je mi desetkrát milejší. Tvůj rytíř neumí libo-mravně ani ústa otevřít.

Soběbor. Nercili někomu srdce!

Ruměna. Když se na něj podívám, dala bych se do smíchu.

Soběbor. A já do pláče.

Ruměna. Proč?

Soběbor. Proto že mu máte svou liliovou ruku podat, tomu kalousu, tomu luňáku, tomu výrovi, tomu —

Ruměna. Ještě ji nemá.

Soběbor. Dobře máte, krásná slečno! neberte si ho.

Ruměna. Ty mně k tomu radíš, jenžto by's se za něj přimlouvati měl?

Soběbor. Kdybyste jej chtěla otrávit, ano.

Ruměna. Hu! ty's ukrutný člověk. Jdi mi s očí!

Soběbor. Hned?

Ruměna. Na okamžení! Jde z tebe strach a hrůza.

Soběbor. Na někoho tady čekáte, slečno!

Ruměna (lekne se). Na koho?

Soběbor. Inu — na posla, Ladinu hrdličku s lístkem v zobáčku — na měsíček, na hvězdičky — ptáčekové jdou již na řád; ale červenka pod večer ještě líbezně cvrčí — znáte-li pak, slečno! červenku?

Ruměna (netrpělivě). I znám, má červený ocásek.

Soběbor. Chyba, veliká chyba! To je máček. Červenka má červené volátko.

Ruměna. Zdá se, že tě rytíř volá?

Soběbor. Totě musím tedy do hradu; myslím ale, že by slečinka měla jíti se mnou; neboť bych neradil, aby tady za soumraku déle otálela.

Ruměna. Proč?

Soběbor (tajně). Straší tady.

Ruměna (se lekne). Kdo?

Soběbor. Vaší prababičky matčin duch.

Ruměna. Třeštíš?

Soběbor. Ani se nenadějete, vyřine se na vás z toho rokytí a osloví vás zvukem hrůzy plným: „Nezdárné dítě!“ — zaškohrtají její bezmasé čelistě — „nevezmeš-li si Hadriana z Římsů, zjevím se tvému otci a oznámím mu všechny potajné praktiky tvé. Vyjevím mu, že se věšíš na Želmíra, rolnického pacholika —“

Ruměna (užasnouc ruce před ním sepne a odskočí). Hu!

Soběbor. „Že jsi se s ním seznámila ve vesnici o pouti; že se spolu scházíváte pod košatou lípou; tu že sobě zběsilou svou lásku přísaháte; že jej líbáš, že mu zpíváš, že mu ruku připovídáš, a nábožnou Jenovefu za šizenou straku míváš. Běda, dítě! sedmkráté, tisíckráté, a ještě jednou sedmkráté běda!“ (Polehounku ustupovav mezi stromy se ztratí.)

Ruměna (stojí dlouhou chvíli jako u vytržení).

Výjev třetí.

Želmír, Ruměna.

Želmír (přispěchav jinou stranou nad ní užasne).
Ruměno má! co se s tebou stalo?

Ruměna (k němu se vinouc). Ó Bohu díky, že
jsi tady! Viděl's také něco?

Želmír. Kdy? kde?

Ruměna. Ale slyšel's?

Želmír. Koho?

Ruměna. Naši pramáti. Zaskučela tady slova,
jejichž obsah mimo mne a tebe toliko nebesa
a věčnost mohou věděti.

Želmír (s úsměvem). Jaké to bajky — ?

Ruměna. Nesměj se mi. Nebyl-li to duch, tedy
to byl dozajista Hadrianův zbrojnoš.

Želmír. Tedy jej zlý duch již přinesl?

Ruměna. Ah! Hadrian je ten nejzpozdější,
nejsměšnější děvosnub pod sluncem; ale jeho zbroj-
noš je, věru! nebezpečný člověk!

Želmír. Tvému srdci nebezpečný? (Hořce.)
Proč pak ne? vždyť není mnohem méně nežli já!

Ruměna. Želmíre! nestřílej po mne tímto pla-
menným šípem svého zraku! Našla jsem toho
šotka již tady. Když jsem jej odbývala, chtíc jej
z našeho oboru odstranit, počal vyhrožovat.

Želmír. Ten pacholek?

Ruměna. Že vyzradí všecky mé tajné praktiky.

Želmír. Jaké praktiky?

Ruměna. Že miluju Želmíra, selského mladíka —

Želmír. Ruměno!

Ruměna. Že jsem se s ním seznámila ve vesnici o pouti —

Želmír. To není možná!

Ruměna. Že se tady každodenně scházíme —

Želmír. Peklo plné lapavého předuva! to neví žádný, nežli ty a jinoch, který je tak daleko od nás, jako Rýn a Labe od sebe!

Ruměna. Želmíre! kdyby od toho jinocha —

Želmír. Cizí zbrojnoš se byl dověděl? Moje ústa nejsou mlčelivější, nežli jeho. Ale ty's se musela někomu světit —

Ruměna. Ó můj Bože! každodenně líhající se modlím, aby cherub ve spaní ostříhal ústa má, tak abych, s tebou jen ve snách se bavíc, hlasitě s tebou nemluvila.

Želmír. Kde najdu toho člověka?

Ruměna. Na hradě.

Želmír. Provoď mne tam.

Ruměna. Touto večerní dobou? u přítomnosti těch promrzelých hostí?

Želmír. Budu tedy pod branou na něj čekat. Průchod jeho dechu na věky zasypu, nepřisáhne-li mně, že tajemství to v duši jeho tak jisté je, jako v studeném hrobě.

Ruměna. Ach, kéž by již bylo po dnešku, po zejtrku a po celém budoucím témdni!

Želmír. Tesklivost tvá mne děsí. Skrýváš ještě nějakou nehodu?

Ruměna. Ach, co vím, že tajemství naše není již naším, že cizí lidé —

Želmír. Vždyť pak's ještě dnes podpírala kleslou duši mou?

Ruměna. A ještě dnes šelestu těch stromních listů se lekám.

Želmír. Nuže, tedy budu těšit já. Máš ještě tolik síly, aby's odolala hlasu otcova, a opovrhla ten protivný sňatek?

Ruměna. Raději s tebou na hřbitov, nežli s jiným k oltáři — buď on kdo buď.

Želmír (tiskne jí ruku). Tedy se směle navrať a ničeho se nehroz. Budeme opatrnější. A kdybych tě tak málo viděl, jako Pyramus Thisbu, a bohyně Lada jinocha svého na hoře Libanu: neuchladne zápal lásky v srdci mém, a nepřestanu doufat v pěknější budoucnost. Zdráva, tichá, stálá buď! (Odspěchá po mostku.)

Ruměna (za ním se dívá). Zdráva? to dej Bůh! — Tichá? budiž jen tichá duše má! — Stálá? stálá budu, byťby ještě více klášterem hrozili! (Pomalů odejde.)

P r o m ě n a.

Bydliště rytířovo z prvního dějství.

V ý j e v č t v r t ý.

S r p o š s á m.

Srpoš (přijde rozespalý). Tedy, pane rytíři! — kýho-li draka! tady ho také není? Tak! teď mně pomoz Bůh! pan rytíř upláchl, a mne tady nechal! Bezpochyby se mu to šibalství nepodařilo, a já mám nastrčit záda? To by se mi chtělo! Půjdu zrovna k starému rytíři a všechno mu povím. (Odchází.) Řeknu mu, že nejsem Hadrian, ale počestný žoldněř; že můj dědeček nebyl rytířem, a že kdyby ta slečna ještě jednou tak krásná byla — (Vrazí ve dveřích na Soběbora.)

Výjev pátý.

Soběbor, Srpoš.

Soběbor. Kam se bereš?

Srpoš. Ejhle! pan rytíř je ještě na světě!

Soběbor. Myslil jsem, že spíš?

Srpoš. A já jsem myslel, že jste již přes hory, doly a moly.

Soběbor. Zasloužil by's, abych tě až po zuby do rybníka vvedl, a nechal tě tam přes šedivý mráz.

Srpoš. Můj dobrý Bože! proč?

Soběbor. Proto že's tak hloupý, jako včera vylihnuté house.

Srpoš. I co včera! Vždyť jsem se teprv dnes vylihl! Dávno-li pak jsem shodil žoldnéřskou škořábku, a vylezl jsem jako rytíř z ní?

Soběbor. Kdybych tě byl na lože nepřipravil, byl by's mně hanbu udělal, za kterou bych rytířství ani v ráji nevzal.

Srpoš. Pročež vás také prosím, abyste mne z toho rytířského čapraku svlíkl, anebo mne docela ze žoldu pustil.

Soběbor. Pozbyl's rozum — teď?

Srpoš. Mně je v tom tak ouzko, jako nezralému jádru v lískovém ořechu.

Soběbor. Však se v tom za dva tři dni nedusíš.

Srpoš. Ještě tři dni? — to nevydržím!

Soběbor. Musíš.

Srpoš. Vždyť ani neumím rytíře dělat! Když jste mne na lože vpravil, přišel mně zbrojnoš boty zouvat, a tahal mne po síni, že bych mu byl s chutí vykrákal.

Soběbor. Mohl's tak učinit.

Srpoš. A naposledy kdo ví, není-li ta celá cukababa podvod?

Soběbor. Blázne! kdyby to bylo co ušlechtilého, nepotřeboval bych k tomu tebe.

Srpoš. Tak! A kdo bude za ten hřích odpovídat?

Soběbor. Dobře-li to vypadne, já.

Srpoš. A zle-li to vypadne, moje ubohá záda?

Soběbor. Bez roztahu. Buď zůstaneš ještě dnes a zejtra rytířem, a dostaneš pozejtří chaloupku s paloukem a s úrodnou rolí —

Srpoš (vyvalí naň oči).

Soběbor. Anebo se dej poznat, a několik sáhů zhloubí do hladomorny svrhnout.

Srpoš. Bůh nedopouštěj! — raději budu ještě týden rytířem. Pravil jste: „chaloupku“?

Soběbor. Jenom se také po rytířsku chovej.

Srpoš. A co mám dělat? jak mám mluvit?

Soběbor. Jak jsem ti nacvičil. Předě vším se máš slečně Ruměně zalíbit.

Srpoš. Zůstanete ale u mne?

Soběbor. Jako rámě u lopatky.

Srpoš. Nuž, ať přijde slečna! Tak se jí zalíbím, že bude otce prosit, aby mne vzal do žoldu.

Soběbor. Tiše! někdo přichází. Nezapomeň, že jsi Hadrian z Římsů.

Výjev šestý.

Rytíř, předešlí.

Rytíř. Aha! — Dobré jitro pod večer, Hadriane! — Aj, aj! je-li to tvůj zvyk, každodenně poledne přespát: budeme mít u nás v týž den dvě jitra a dva večery.

Soběbor. Po tak dlouhém cestování, pane rytíři —

Srpoš. Ano! po cestě je člověk, jak by jej strískal.

Rytíř. Proto se tomu také nikdo divit nesměl. — Nuž, teď bych myslil, abychom k své smlouvě přikročili. Zbrojnoši! podej nám sedadla.

Soběbor (učiní tak).

Rytíř. A teď odejdi.

Soběbor. Jsem mlčelivý jako ta podlaha.

Klicpera IV.

Srpoš. To je pravda — bát se nesmíte, že by něco vyzvonil.

Rytíř. Není o vyzvonění; ale kdo jak živ slyšel, aby byli žoldnéři sněmů rytířských přítomni? — Jdi ven!

Soběbor. Nesmím, rytíři!

Srpoš. To je pravda, nesmi.

Rytíř. Hoho!

Soběbor. Rytíř Kilian mně nařídil, abych všeho byl svědkem, co se s jeho šlechtným synem mluvíti a jednati bude.

Srpoš. To je pravda, tak mu rytíř Kilian nařídil.

Rytíř. Všeho, jen toho ne, co s ním strany své dcery vyjednávat mám. Ty půjdeš, ať mně Valos hřebce zachvátí! —

Soběbor. Ó nežádám, aby pan rytíř dost malou přísahu zrušil! (Odejde, po Srpošovi se ohlížeje.)

Srpoš (ouzkostně za Soběborem hledě, pro sebe). Tohle bude krásné vyjednávání!

Rytíř. Sedněme. — Před čtrnácti roky přišlo mně v táboře s otcem tvým v témž stanu se sejíti. Slovo se řadilo k slovu, řeč k řeči, a než měsíc — tehdaž k srpu podoben — kulatou tvář svou vyplnil, vzrostl a zakvetl mezi námi svatého přátelství štípek, jehož nejprvnější a nejsladší plod měl býti sňatek našich dítek, onoho času ještě pravy dítek. — To ti musí být povědomo?

Srpoš (v nesnázi). Ano, na to se ještě pamatuju.

Rytíř. Dceři mé jde na osmnáctý rok, a je tedy k sňatku dospělá. Za tou příčinou vypravil jsem k tvému otci posla, a otec tvůj, slibu svého pamětliv, takřka zároveň s mým jízdným do mých rukou tebe odeslal. — Dceru mou jsi viděl. Jak se ti líbí?

Srpoš (ouzkostranně se ohlíží).

Rytíř. Ptám se tě, jak se ti dcera má líbí?

Srpoš. Je to ta stará, nebo ta mladá?

Rytíř. Aj! — Ruměna, jiné dcery nemám. Jenovefa je má sestra.

Srpoš. I ano — Jenovefa je hodná osoba.

Rytíř. A Ruměna?

Srpoš. To je ta skotačivá? — Ta — bych soudil — je ještě hodnější.

Rytíř. Tedy se ti líbí?

Srpoš. Tak, tak.

Rytíř. A hodláš si ji vzít?

Srpoš (u velikém strachu). Vzít —? Ona se mnou nepůjde!

Rytíř. Nebude toho hned zapotřebí. Až bude jednou tvou manželkou —

Srpoš. Tedy myslíte, rytíři! abych ji s sebou vzal, až bude manželkou?

Rytíř (mrzutě). Až bude tvou manželkou, ano! Což bych jiného myslil?

Srpoš. To je těžká věc — to —

*

Rytíř. Co — to?

Srpoš. Na to bych se musel dříve s panem rytířem poradit.

Rytíř. S jakým panem rytířem? (Pro sebe.) Ten člověk je troud a trupel!

Srpoš. S otcem, chtěl jsem říci, s otcem.

Rytíř. Proč pak tě sem otec poslal?

Srpoš. Abych se slečně Ruměně zalíbil.

Rytíř. A zalíbiv se ji si vzal.

Srpoš. Á, to je jiná! (Pro sebe.) Hledte, o tom mně rytíř ani slova neřekl.

Výjev sedmý.

Soběbor, předešlí.

Soběbor (přikvapí). *Hadriane! Hadriane!* — Dovolte, pane rytíři! právě mně něco napadlo, nač jsme oba zapomněli. (Odvádí Srpoše v pravo stranou, tam kde již v prvním dějství stáli.) Nelekej se, Srpoši! nad hradem se vznáší mrak, z kterého nejméně krupky sršet budou.

Srpoš. I z krupek já si nic nedělám. (Venku se troubí.)

Rytíř. Co slyším? Kdo to chce na mém hradě přenocovat? (Jde rychle k oknu.)

Soběbor. Začíná se blýskat.

Srpoš. S Panembohem!

Soběbor. Hrom již hubu otvírá. (Opět se troubí.) Slyšíš?

Srpoš. To je trouba.

Rytíř (vždy u okna). Dva jezdci zastavili se před branou, tolik vidím tím hustým soumraku závojem. Zdají se rytíř a štítonoš.

Soběbor (k Srpošovi). Ty's rytíř Hadrian.

Srpoš (přisvědčuje). A dostanu pozejtří chaloupku s paloukem.

Soběbor. Koušek role k tomu.

Rytíř. Hradní s nimi mluví.

Srpoš. Kdyby jen ještě kravička byla.

Soběbor. Kravička tě nemine. Na několik oveček také nepřijde.

Srpoš. Několik oveček — juchhej!

Rytíř. Nad čím pak se pozastavuje?

Soběbor. Ale musíš pevně na svém stát, že jsi Hadrian.

Srpoš. Pevně, oběma nohama.

Soběbor. A kdyby ti to všickni upírali, zůstaneš Hadrianem.

Srpoš. Zůstanu Hadrianem.

Výjev osmý.

Jenovefa, předešlí.

Jenovefa. Věrné dušičky! —

Rytíř. Nuž, kdo jsou ti muži?

Jenovefa. Zlý duch se o náš hrad pokouší!

Bytíř. Co se děje?

Jenovefa. Vidíš dva jezdce u brány stát?

Rytíř. Vidím.

Jenovefa. Jeden sedí na bělouši —

Rytíř. Ano.

Jenovefa. Má na přilbě plamenný chochol.

Rytíř. Plamenně červený chochol, ano.

Jenovefa. V jedné ruce drží otěž.

Rytíř. Vidím.

Jenovefa. V druhé stočený list.

Rytíř. Ano, ano! Co si na něm vydívám?

Jenovefa. To je Hadrian z Římsů.

Rytíř (honem po Srpoši se dívá). Jak —?

Srpoš (zdrčen k Soběborovi). Co —?

Jenovefa. To má být Hadrian z Římsů.

Rytíř. Jako ty na tom bělouši nesedíš, tak tam také Hadrian nemůže sedět. Hadrian snad — ale Hadrian z Římsů tamto stojí.

Srpoš (k Soběborovi). Slyšíte-li pak, rytíři?

Soběbor (k němu). Slyším a radostí jásám.

Výjev devátý.

Ruměna, předešlí.

Ruměna (patrně rozradostněna). Otče! Hadriani se sjíždějí! U brány stojí také jeden.

Rytíř. Chcete mne o šedivý rozum připravit? Kdo jsou si lidé?

Ruměna. Rytíř Hadrian z Římsů a jeho zbrojnoš. Přijíždějí z Kamzíkovy nad Bystřicí, posílá je rytíř Kilian Blyskota, tvůj dávnověký přítel.

Rytíř (běží k Srpoši a k Soběborovi). Kdo jste tedy vy?

Srpoš (se chvěje). My jsme —

Soběbor. Jsme právě ti, jež slečna jmenuje.

Rytíř. Má rytíř Kilian ještě jednoho syna?

Soběbor. Jen jediného, a ten stojí zde.

Rytíř (vrátiv se k oknu brzo ven, brzo na Srpoše se dívá). Ti stojí tam, ti stojí tady; podobní sobě jsou — ale ne jako hvězda k hvězdě, písek k písku, vejce k vejci! Dábla do toho nemíchejte; kouzly v Čechách vyvětraly — ale podvod ještě nevymlél!

Jenověfa i *Ruměna*. Podvod!

Srpoš (k Soběborovi). Mně počínají nohy ka-menět!

Soběbor (k němu). Kravičku a devět ovec dostaneš.

Rytíř. Ano! těžko sice rozeznati, co za ptáka na báni vysoké sedí; ale šibalové jsou buď před hradem, anebo již na hradě.

Soběbor. Pane rytíři! nezdají-li se vám naše tváře dosti počestné, nezlehčujte alespoň blahopověstné jméno svého starého přítele.

Srpoš. Ano, třebas my jsme byli všelijací —

Rytíř. O tise, tise! Hraje se tu o mne, o mé dítě, a snad ještě o víc; co byste činili na mém místě?

Soběbor. Zajisté máme stejné právo, nad podivnou příhodou tou se pozastavovat; neboť osoby naše rytíře Kilianův vlastnoruční list činí nepodezřelé. — Ovšem kdybyste, pane rytíři! v tuto hodnověrnou listinu nedověřoval, pak byste si nejmoudřeji poradil, kdybyste k našemu rytíři nad Bystřicí nového posla vypravil.

Rytíř. Toho bohdá třeba nebude!

Soběbor. Ač ovšem — konečně — kdo ví, není-li to jezero mělčí, nežli si je představujeme, a nelze-li dost kratičkou nitkou dna dosáhnouti. Pustte ty muže do hradu.

Rytíř. To udělám — at mně Valos hřebce zchvátí, to udělám! — He! Lepohlave!

Lepohlav (vstoupí).

Rytíř. Ať se těm přichozím mosty spustí. Mimo to — stůj, živé maso! — svoláš mi — pamatuj si! — až vejdou oba mezi nás — do před-
síně několik zbrojnošů, a budeš s nimi čekat
dalšího mého rozkazu. — Jdi!

Lepohlav (odejde).

Srpoš (k Soběborovi). Rytíři! hlava mi jde
kolem!

Soběbor. Připomínej si chaloupku!

Rytíř (k Srpošovi). Nerad tebe, synu! děsím;
vím, že je ti to nepříjemné, co tichému beránku
nad vlky soud —

Srpoš. I já bych za to Kutnohorské báně
nevzal, jak jsem chudý člověk.

Ruměna (pro sebe). Bohatý jako kníže —
a chudý člověk!

Rytíř. Budiž ale jist, že co tobě nemilého
v prvním okamžení dít se bude, konečně všechno
k tvému osvědčení se obrátí.

Srpoš (pro sebe). To dej Bůh!

Výjev desátý.

Jehoň, předešlí.

Jehoň (letitý, velmi jednoduchý muž, mluví zkrátka a zpříkra). Zdař Bůh!

Rytíř. Kdo jsi?

Jehoň (mrzutě). Starý zbrojnoš, jedenkaždý vidí. S rytířem Kilianem projel jsem svých padesát českých hradů, nikde nás ale nenechali tak dlouho před branou stát —

Rytíř. Jako tady? Věřím. Kdo je druhý jezdec?

Jehoň. Rytíř Hadrian z Římsů.

Rytíř. Odkud, kudy a kam jde vaše cesta?

Jehoň. Což nejste rytíř Světlav na Čelakově?

Rytíř. Jsem s to, celému království to dokázat.

Jehoň. Rytíře Kiliana z Římsů znáte. Že jste pro jeho syna vzkázal, také jste snad ještě nezapomněl?

Rytíř. Víš také, proč jsem vzkázal?

Jehoň. Aby se s vaší dcerou seznámil.

Rytíř. Seznámil? Známosti té může se stát účastným.

Jehon. Dnes mu jen hleďte tichý odpočinek zjednat. Je po dlouhé nemoci, a tou dalekou cestou všecko svou sílu vytratil. (Odejde.)

Rytíř. Je-li ten drsloun co dobrého, bude dnes závist vedle lásky pokojně spát.

Soběbor. Jak příkrý a odvážlivý! Z jednoho oka mu loupež kouká, z druhého vražda.

Srpoš. A ruce má tak — tak —

Soběbor. Tak klikaté, jako by s krkavci na lov chodil.

Srpoš. Ano!

Soběbor. A co mi napadá!

Rytíř. Mluv!

Soběbor. Kdyby se byli ti zlosynové náhodou dověděli, jaký je cesty naší cíl a konec? Pamatujete, rytíři?

Srpoš. Dobře pamatuju.

Soběbor. V první večer přijeli jsme do hostince, kde byl již hluk a kus lidí pohromadě, rytíři, žoldnéři, kramáři, všecko pod jedním stropem. Já jsem si v konírně koní našich hleděl — pakli jste — jako se již dvakrát stalo, když od vás odejdu — několik číší vína vypil, a sem tam slovo o naší pouti prohodil —

Srpoš. Nevím, že bych byl na celé své cestě víno pil; ale —

Soběbor. K tomu jsem sám přišel, když jste mile a hony cesty naší na dni rozpočítav vlastním

sice uším, ale příliš hlasitě povídal, že v den šestého května — totiž zejtra — hradu Čelakova dospěti hodláte. Na to ale plamenná touha po milostné nevěstě tak vás unášela, že jsme sem o celý den dříve přicválali.

Rytíř. Tíše! přicházejí.

Výjev jedenáctý.

Hadrian, Jehoň, předešli.

(Sestavení od pravé strany: Soběbor, Srpoš, rytíř, Hadrian, Jenovefa, Ruměna. Jehoň stojí na krok za Hadrianem.)

Hadrian (stáří Srpošova, stejného s ním zrostu, jen že útlejší, vyzáblejší; celá jeho postava objevuje dlouhou nemoc; řeč jeho je zdlouhavá, často fňukavá; vlasy má řídké, přiblížené).

Jehoň (k Hadrianovi). Tu stojí rytíř Světlav.

Hadrian. Buďte zdrav, rytíři! Nebe vás chrání od všech všudy neduhů tělesných.

Rytíř. Až potud těšil jsem se z té jeho milosti.

Hadrian. Ó blažený muži! Také mi jinak nepřicházíte, než jako by hory Krkonoše samého

zdraví přede mnou stály. — Jehoni! podívej se na dvěře a na okno — někudy na mne vítr táhne.

Jehon (zavře okno, které bylo otevřené).

Hadrian. Já se ženu po zdraví, jako zadní kolo za předním, nikdy se nesejdeme. Ale to bylo již před mnoho sty lety ve hvězdách psáno, že na mne nezdravoty celého světa čekají.

Jenovefa (útrpně). Snad vám bylo učarováno?

Hadrian. Rodu našeho osud neuprositelný. Jedenkaždý z předků mých musel břemeno zažehnaných odporností na sebe přijmout. Můj praděd zemřel v roce stém a sedmnáctém svého věku, a byl devadesát let se svými sousedy v záboji živ. Můj děd měl zas to neštěstí —

Rytíř. Zkrátka! zkrátka!

Hadrian (se lekne). Mně bylo na Filipa Jakuba dva a třicet let, a nemocen jsem již několik měsíců přes ně.

Rytíř. To jest: povolání tvé počalo se již v materském životě?

Hadrian. Božetak. Hlavníčku jsem přinesl s sebou na svět, a pročež také již dva a třicet let žízním, jako bych byl z písku.

Soběbor. Potomť ovšem otec Bachus nemůže dost moku do svých hroznů nalejt!

Hadrian (bolestně se naň podívá). Nežertuj, zbrojnoši! Můj žaludek a víno tak málo se sejdou, jako podziměk a jaro.

Jenovefa. Co pak pijete?

Hadrian. Samou diviznu — vid, Jehoni!

Jehon. Někdy diviznu, někdy kaviáš.

Ruměna (pro sebe). Totě by se raději s babičkou zasnoubiti měl, která by mu na kaviáš chodila.

Rytíř. Dost toho! — Tvůj zbrojnoš čili náhončí praví tebe Hadrianem být, totiž Hadrianem, synem Kilianovým z Kamzíkova nad Bystřicí. Jak medle dáš mi toho přesvědčení?

Hadrian. Tímto prý listem, pravil nám otec. (Podá mu svinutý pergamen.)

Rytíř (vzav a roztočiv do listu se dívá).

Jenovefa (před sebe). Všecky věrné dušičky mi napovídají, tento že je pravý Hadrian.

Rytíř (přikročí k sestře). Nahlédni pak, sestro! vždyť to ani ta ruka není?!

Jenovefa. Jakási nucená podoba — ale tatáž ruka to není.

Rytíř. Tedy čti to šibalství — hodně nahlas.

Jenovefa (čte:) „Rytíři Čelakovský! Co Ti to napadlo, po tak mnohých letech ke mně, jako k příteli na slovo, se hlásit?“

Rytíř. Roztomilý začátek! (Dívá se do listu.) „Po tak mnohých letech — se hlásit.“ — Dále!

Jenovefa (čte:) „Pamatuju sice, že jsem s Tebou v táboře kdesi jednou mluvil; ale kdyby si můj Hadrian všech rytířů dcery měl vzít, s kte-

rými jsem jakživ na bojišti se potkal: byl by se v desátém roce věku svého musil oženit, a od toho času nejméně padesátkrát vdovcem se stát.“

Ruměna (před sebe). Děkuju pěkně za padesátkrátého vdovce!

Rytíř. Hahaha! — Čti jen dále!

Jenovefa (čte:) „Nicméně je-li dcera Tvá syna mého hodna, a dáš-li jí ještě před spojením hrad Čelakov se vším všudy zbožím v deskách zemských přiknout —“

Rytíř (vytrhne jí list z ruky a čte:) „Tedy at se — at se —“ Jak to zní dále?

Jenovefa (vzavši list čte dále:) „Tedy at se jmena Tvého soumrak již setmělý poledním sluncem rodu mého na novo vyjasní.“ —

Rytíř (bije rukou v ruku, běží k oknu, odtud zase nazpět, a dá se do divokého smíchu). Slyšíš to, dcero má? Hahaha!

Jehoň (blavou vrtě). Hm, hm, hm!

Hadrian. Co pravíš, Jehoni?

Jehoň. Pan rytíř mně povídal, co hodlá psát; ale znělo to všechno jináč.

Rytíř. Jen dále, dále, dále!

Jenovefa (čte:) „Vlastnosti mého Hadriana jsou: Mysl bystrá, krev horká, bujarý život ve všech oudech —“

Hadrian. Horká krev?—to je někdy pravda, když na mne palčivá zimnice přijde; ale bujarý život —

Rytíř (vyjede naň). Vždyť jsi ještě živ?

Hadrian (se lekne). Živ — ? — ano — ještě dýchám, ale těžce.

Rytíř. Čti, čti!

Jenovefa (čte:) „Je můj syn o půl hlavy větší, nežli Jehoň.“

Rytíř (přikročí k Jehoňovi). Tyť jsi bezpochyby ten Jehoň?

Jehoň. Jsem; ale to tam nemůže stát —

Rytíř (vytrhne opět list sestře z ruky a k Jehoňovi s ním přikvapí). „O půl hlavy větší, nežli Jehoň.“

Jehoň. Nevidím ničeho.

Rytíř. Což jsi slepý?

Jehoň. Slepý nejsem, ale číst neumím.

Rytíř (k Hadrianovi). Tu čti sám!

Hadrian. Ach, já neznám ani písmena!

Rytíř (přikročí k Srpošovi). Ať mně Valos hřebce zchvátí, stojí-li pak to tady, nebo nestojí?

Srpoš (dlouho do toho hledě). Stojí tady něco.

Rytíř (bije prstem na ta slova v listu). „O půl hlavy větší, nežli Jehoň!“ — Kdo jiný by tak psal, nežli můj přítel Kilian?! — Ale jen dál!

Jenovefa (vzavši opět list čte:) „Po plecích se mu černé kadeře krouží —“

Rytíř. To ještě! Hahaha!

Ruměna (před sebe). Černé kadeře — a jeho vlasy dají se tak snadno spočítat, jako u fialky listy!

Jehoň (k Hadrianovi). Totě tam, rytíři! ani našeho prstu není?

Hadrian. Zimnice jde na mne!

Jenovefa (čte:) „Od charpomodrých očí k šarlatovým rtům táhne se řecký nos —“

Rytíř (všecku trpělivost pozbyv list sestře vytrhne a v hněvu jej smačkáv Hadrianovi pod nohy jej hodí). Hromy a blesky! oklamán bych nebyl jakživ ponejprv; ale tak patrně, tak hrubě, tak dubově —

Soběbor. To je opovážlivost!

Srpoš. Nestydatost!

Hadrian. Co se s námi děje, Jehoni?!

Jehoň. Čert je ještě malé pachole, a chce s námi hrát!

Rytíř (uchopiv Hadriana za ruku, přes moc jej k Srpošovi vede). Hadriane s řeckým nosem! tu stojí také Hadrian.

Soběbor (k Srpoši). Teď se drž!

Hadrian. Ale Hadrian z Římsů?

Srpoš. Ten jsem já.

Soběbor (vždycky stranou do něho). Dobře!

Hadrian (se lekne). Vy —?

Jehoň (taktéž). Kýho satanáše!

Rytíř. Ale Kilianův syn?

Klicpera IV.

Srpoš. Ten jsem já!

Soběbor. Výborně!

Hadrian. Co — ?

Jehoň. Dábelský ďáble!

Rytíř. Jak se ti to líbí?

Hadrian. Ale Hadrian z Kamzíková?

Srpoš. Hadrian z Kamzíková jsem já.

Soběbor. Výtečně!

Hadrian. Jak?

Jehoň. Totě stojím v Blaníku!

Rytíř. Jsi ještě Hadrian?

Hadrian (mrzutě). Ale Hadrian z Kamzíková nad Bystřicí?

Srpoš. Z Kamzíková nad Bystřicí jsem já.

Jehoň (vyskočí proti němu). Co tam pálíme uhlí?

Srpoš. Co tam pálíme uhlí.

Hadrian. Co stojí na skále kostel?

Srpoš. Co stojí na skále kostel.

Jehoň. Co tam straší ohnivý muž?

Srpoš. Co tam straší ohnivý muž.

Jehoň. To je rohatá lež!

Srpoš. Bezrohá pravda!

Hadrian a Jehoň (najednou). My jsme z Kamzíková, nás posílá rytíř Kilian!

Soběbor (čerstvě k Srpošovi). Řekni, že jím to dokážeš mečem.

Sepol. Jestliže mne rozzlobíte, dokážu vám to mečem! (Uhodí na meč.)

Hadrian (rozpálen). I toté bych se raději v prostřed lesa pohrobiti, nežli takto zlehčovati dal! Já jsem Hadrian, Kilianův syn! — Či — kdo jsem, Jehoni? Ty mne znáš již dva a třicet let, ty's u nás již kozy pásal, když jsem já se narodil —

Jehoň (k rytíři). A vy to, rytíři! trpíte, aby vašeho přítele nevinný syn —

Rytíř. Nevinný? Tak nevinen se první arcibíbal do podsvětní říše dostal, jak vy se na mém hradě do podzemí svezete.

Hadrian. Jak?!

Jehoň. Pane rytíři! tuto nečest meči svými sobě zapovídáme! (Tasí meč.)

Rytíř. Zeptám se zemského práva, o mnoho-li méně nežli lupič jest, kdo jsa dravý vlk v ovčím rouně až do hradu mně najíždí. — He! žoldnéři!

Lepohlav (otevře hlavní vchod, jímžto viděti jest ozbrojené mužstvo).

Rytíř. Do vězení rytíře i zbrojnoše! (Postranními dveřmi odkvapí.)

Jehoň. Hahaha! to bychom na našem hradě také dovedli!

*

Hadrian (v největší své rozčilenosti). To by můj otec ani cikánům neudělal!

Soběbor (stranou skoro zároveň s nimi). Co se mohlo nejhoršího stát, stalo se! Vidím napřed, že mi bude těžce odsazovat.

(Opona spadne.)

Dějství třetí.

Vězení, v němž troje železné dvéře, a sice jedny v pozadí a dvoje po obou stranách. Blíže stropu visí lampa mdle hořící.

Výjev první.

Hadrian, Jehoň.

Hadrian (na skále sedě hlavu má složenou na vyčnívající kus skály, která tu na způsob stolu vytesána jest).

Jehoň (rázným krokem sem tam přechází). I což nám platno vaše chování!

Hadrian. Jehoni, ty's nikdy nestonal.

Jehoň. Chvála Bohu, nikdy.

Hadrian. Proto také nevíš, co je nemoc.

Jehoň. Nemoce jsou mnohotvárné; vaše je ta nejnemocnější nemoc.

Hadrian. Hleď!

Jehoš. Totiž: že chcete být nemocným. Máte tolik potěšení z nemoci, že si je za drahé peníze od lékařů kupujete.

Hadrian. Zeptej se našeho Lékostroje.

Jehoš. Náš Lékostroj u nás sesivěl, a zná se v lékařství asi tak jako já. Kdybyste zejtra chtěl přestat být nemocným, musel by pozejtří o hrad dál.

Hadrian. Hu! stuchlo je tady, jako —

Jehoš. Jako v podzemním vězení.

Hadrian (obhlíží se). Kam si lehneme na odpočinek?

Jehoš. Tu v té levé jeskyni je prý trochu plesnivého rákosí.

Hadrian. Kdyby nás otec viděl!

Jehoš. Zachvát by se radostí nad vaší zmužilou myslí.

Hadrian. Poslal mne pro nevěstu —

Jehoš. Hahaha!

Hadrian. Neublížil jsem jakživ kuřeti.

Jehoš. Proto že jste jakživ mezi kuřata nepřišel.

Hadrian. Jako zlosyna mne do žaláře vrhnou!

Jehoš. Měli vás sem jako ženicha vrhnout?

Hadrian (rozčilen). Ale až přijedeme domů!

Jehoš. Jak brzo pojedeme?

Hadrian (vidy čileji). Z toho sňatku nebude nic!

Jehoš. Podobá se tomu!

Hadrian. Ať si tedy vezme toho ramenatého Hadriana, který je také Kilianův syn, a přijíždí také z Kamzíkov nad Bystřicí.

Jehoň. Mnoho si nevybere!

Hadrian. A že nám otec tak nesmyslný list na cestu dal, nebylo chytré.

Jehoň. Proto že nesmysl nikdy není chytrý.

Hadrian. Ale nesmlčím to!

Jehoň. Dobře. Červ se kroutí, když na něj šlápnem.

Hadrian. Povedu stížnost —

Jehoň (dívá se do koutů). Červotočům a broukům!

Hadrian. Budu se bránit, obořím se na ně, vyzvu je na boj — já — já jim krví dokážu, že jsem český rytíř.

Jehoň. Měl jste tak učinit, když vám ten tam své Hadrianství mečem dokazovati chtěl. Teď je již pozdě, abyste zařval jako český lev a dělal skoky jako Horymír. Hanu máme již na sobě!

Hadrian. Ty zdi musejí se ustrnout.

Jehoň. Ó, ty jsou tomu zvyklé.

Hadrian (mdlobou seslaben). Ohy!

Jehoň (bije pěstí do skály).

Hadrian. Hvězda má zachází!

Jehoň. Kdyby měla trochu jasného světla, nedali by jí.

Hadrian. V nejkrásnějším věku!

Jehoň. V nejkrásnější nemoci.

Hadrian. Jehoni!

Jehoň. Poslouchám.

Hadrian. Přines otci poslední mé: „zdráv
bůď!“

Jehoň. Sejdu-li se s ním.

Hadrian. Řekni, že jsem na něj do poslední
chvilě pamatoval.

Jehoň. Bude jej těšit.

Hadrian. Že jsem se s obrazem jeho těžce —
těžce loučil!

Jehoň (sem tam chodě do země hledí).

Hadrian. Že mu i za život, i za vychování,
i za všecko všudy synovsky děkuju.

Jehoň. Za všecku všudy diviznu.

Hadrian (hněvivě). Ale s takovým listem aby
po druhé nežertoval!

Jehoň. Tiše! někdo přichází.

Výjev druhý.

Jenovefa, předešlí.

Jenovefa (těžkým klíčem otevíravši hned opět za-
vře; pod paží nese láhev, v jedné ruce džbánek, v druhé
košík s pokrmem). Potěštež vás věrné dušičky! La-

čné krmte, vězně těšte — tak nás učí víra svato-
svatá, a tuto křestanskou povinnost zastávám na
našem hradě já, ačkoliv již na sedmý rok žádný
tady neseděl.

Jehoň (před sebe). Proto je tu také tak čer-
stvé povětrí, že v něm lampa hořet nechce.

Jenovefa. Stěžoval jste si, rytíři! na horkost
a žízeň.

Hadrian. Ach ano, anděle můj v poušti! Obě
plicní křídla plamenem již hoří.

Jehoň. Ve mně hoří játra a žluč v nich!

Jenovefa. Proto vám přináším večerní dojení
koziho mléka. Kozí mléko je pro prsa, co země-
žluč pro žaludek.

Hadrian. Děkuju vám, šlechtná paní!

Jenovefa (s úklonkem). Mravopočestná dívka
před vámi stojí.

Hadrian. Mějte tedy díky, ušlechtilá slečno!
(Pije.)

Jehoň. Nelejte pak to do sebe; kdo ví, ne-
ní-li v tom jed!

Hadrian. Běda! (Odtřhnuv džbánec zůstane jako
ohromen.) Jed! Již ho mám v sobě, již jsem otrá-
ven, již mne to řeže — běda! ouvej!

Jenovefa. Abyste beze strachu pil, nechte
dříve mne nápoje svého zakusit. (Napivši se džbá-
nek mu opět podá; na to láhev a košík vedle Jehoň
postaví.) To pro tebe, zbrojnoši! aby's na hostin-

nost Čelakovskou nestýskal. Na celém hradě žádný lépe nevečeří, nežli ty. (K Hadrianovi). Nemí-li pravda, rytíře! že to pod žebry jemně chladí?

Hadrian. Jako štáva z rajských růží ze žilky do žilky to proudí. — Ach, slečno! kéž byste ztrýzněným mým oudum lůžko utěšenější zjednala! Ztáhnu tady do rána!

Jenovefa. Ani hleděti nemusel byste v tato místa, kdybyste mé rady uposlechl.

Hadrian. Raď mi, strašný anděle můj!

Jenovefa. Bratr můj je dobrý muž. Když se mu ale rozlije žluč, rozehne se zápal v něm, co v železných hutích. Avšak dost malá rosa horkost jeho schladí.

Hadrian. Ach, kéž by spadla do rána rosa, jako o svatém Václavě, a schladila v něm ten dnešní hněv! A co medle mám učinit?

Jenovefa. Řeknu mu, že těch kroků litujete —

Jehon. Prosím vás, slečno! ve jmennu mého hnědouše také. Tomu mému čtvernohému příteli je těch kroků na hrad Čelakov jak náleží líto.

Jenovefa (na Jehoně nedbajíc). Že se skroušeně přiznáte, co vás navedlo, abyste se za Hadriana z Římsů vydával.

Hadrian. Pro dobrý Bůh, vždyť se za nic nepravého nevydávám! Rytíř Kilian z Římsů je můj otec, a já jsem Hadrian, jeho jediný syn.

Jenovefa. Moje mysl hned na první pohled tak rozeznávala. Ale v listu, který pravíte listem svého otce být, jste patrný opak skutečné osoby své.

Hadrian. O to ví vševidoucí Bůh, co se s tou mou listinou stalo! Podvodem jsem musel o pravou přijít.

Jenovefa. Ha!

Hadrian. Čeho se lekáte?

Jenovefa. O věrné dušičky, kde která jste! zapůjčte mi své hluboko-, vysoko-, široko-vidoucí oko!

Hadrian. Co počnete s tím okem?

Jehoň (přiblíží se k ní). Totě jsem také žádostiv!

Jenovefa. Ubohý Hadriane!

Hadrian. Ach!

Jenovefa. Politování hodný Hadriane!

Hadrian. Strachy umírám.

Jenovefa. To by byl lestný, šibalský, pekelný skutek!

Hadrian. Netrapte mne, slečno!

Jenovefa. Kdybyste byl předce Hadrian z Římsů!

Hadrian. Ach, ten jsem — co pak se mnou stane?

Jenovefa. Kdybychom tam nahoře hada sobě zahřívali?

Hadrian. To nevím; já ale jsem člověk, nevinný člověk na těle i na duši.

Jenovefa. Můžete-li pak to dokázat?

Hadrian. Že jsem člověk?

Jenovefa. Že jste Hadrian, Kilianův syn?

Hadrian. Kdo pak jsem, když nejsem Hadrian?

Jehoš. Slečno! jsem jen žoldnéřův syn. Před desíti lety mně můj rytíř — pro věrnost a poslušnost, pravilo se — svým zbrojnošem udělal; jsem tedy sprostý sluha, mimo několik coulů zdravého rozumu nemám žádné mysli vybroušenosti: ale na místě vašeho rytířského bratra moudřeji bych byl pokračoval.

Jenovefa. Nuž?

Hadrian. Ach, jak bys byl pokračoval, můj moudrý Jehoni?

Jehoš. Nezatracoval bych ani jednoho, ani druhého; leč zabavil bych oba slušným způsobem na svém hradě. Pod rukou poslal bych do Kamzíkova nad Bystřicí — není tam ani padesáte mil — a dal bych od rytíře Kiliana lid přivést, který by na pravého Hadriana prstem ukázal.

Jenovefa. Ó můj úmysl, má rada, má vůle! — Ale učiním krok rozhodný. Tady nesmíte zůstat, rytíři! jste chorý na těle i na duši.

Hadrian. Jsem, jsem, drahá slečno!

Jenovefa. Zahalen je již hrad v temnost večerní, uvedu vás na místo, kde vlnitější stěny nepřipustí k vám ani hrůzu ani strach. — Pojdte, pojdte! — Ty, zbrojnoši! zůstaneš zatím tady. — Avšak — prvé ještě jedno. Vy jste tedy bez odmluvy přesný Hadrian z Římsů? Otec vás sem poslal, abyste se s mou bratrovnou zasnoubil?

Hadrian. Ano — za tou příčinou.

Jenovefa. Z toho sňatku sotva co bude.

Hadrian. Můj milý Bože! proč pak sem tak dalekou cestu vážil?

Jenovefa. Líbí se vám Ruměna?

Hadrian. Kdo je to?

Jenovefa. Mého bratra jediná dcera.

Hadrian. Nevšiml jsem si jí.

Jenovefa. Ona si ale vás dobře všimla. Ne-
líbíte se jí. Z toho si ale nic nedělejte. Kdybyste
byl mladý jako ona, zdravý jak olivový strom,
a spanilý jak malovaná panna — předce se jí ne-
zalíbíte.

Hadrian. Pro mne! Ale co tomu otec řekne!

Jenovefa. Kdybych byla vámi, tak snadno
bych se neženila.

Hadrian. Ach, má drahá slečno! Já bych se
nejraději s mým lékařem a s Jehoněm do otcov-
ského hradu zavřel, a čekal tu na smrt, jako
stromy v listopadu na první mráz.

Jehoně (stranou). To by bylo veselé živobyť!

Hadrian. Ale otec je toho nad míru žádostiv. Práví, že by rodu našeho větev šlechtetnější se mnou vymřela, a než by na to dojíti dal, že se raději sám ještě ožení.

Jenovefa. Váš úmysl tedy, s Ruménou se domů navrátit, zůstává nezvratný?

Hadrian. Nikoli, slečno ušlechtilá! Ruměna může zůstat, kde se jí líbí, mně by byla nevěsta jako nevěsta. Ale ta otcovská smlouva —

Jehoň. Vždyt jste slyšel, že smlouva ta není bez příminky. Výslovně v ní řečeno, bude-li se jedno druhému líbit.

Hadrian. Na to jsem zapomněl. Ty máš požehnanou pamět. Teď bych byl tak dalece upokojen, kdybych jen již obstojného lože dospěl.

Jenovefa. Půjdemo, vy na odpočinutí, a já do srdečného boje s bratrským hněvem. — Podejte mí ruku — schod je tmavý — světla nelze do ruky vzít — pojdte, pojdte, znám tu všecky kouty — vejde-li nám někdo v cestu, uhneme se mu. (Odvedši jej za sebou zavře.)

Jehoň. Ó jak daleko to jablíčko od svého kmene se zakulilo! Otec rekovný jako lev, a syn bojácný jako králíček; otec rozšafný jako praotec náš Čech, a syn — pro veliký Bůh! kdyby si rozum svůj na dlaň vsypal, nebude ho vidět! (Je slyšet chřest klíčů.) Co to? — snad se slečna také nade

mnou smílovala? Věru bych jí za to ani nepoděkoval! (S očima na dveře upjatýma na zeď se podíře.)

Výjev třetí.

Lepohlav, Jehoň.

Lepohlav (přináší láhev, na ni číší, a mísku se smětinou). Dobrý večer, věžňové! — Rytíře přechází kněv, posílá vám večeri. On nedá žádnému nouzi, ani svému nepříteli — nuž, kde pak jste kdo? (Postaviv všecko na stůl ohlíží se.) Tu stojí zbrojnoš — kde máš rytíře?

Jehoň (ani oudem nehne).

Lepohlav. Leží již vedle na rákosí? (Otevře dvéře v pravo do vnitra se dívá.) Kýho červa! tady také není. (Vrátí se rychle k Jehoňovi.) Kam se poděl tvůj soudruh? — Spí-li pak ten člověk, anebo na té zdi zbrsleněl? (Třese jím.) He! brachu!

Jehoň. Co chceš, bledý strachu?

Lepohlav. Tvého rytíře hledám.

Jehoň. Kdyby's nebyl krátko- a tupozraký, viděl bys ho.

Lepohlav. Kde pak?

Jehoň. Stojí za tebou.

Lepohlav (bázlivě se točí). Kde nic — tu nic. U všech červů, kam se děl?

Jehoň. Co chceš rytíři Hadrianovi?

Lepohlav. Tíše, nejmenuj ho. Byťby se skutečně Hadrianem nazýval, pravý Hadrian není, a rytíři hněvem řasy vyvstanou, jako dudkovy naježený chochol, když mu někdo na dva Hadriany připomene.

Jehoň. Nechme tedy marných řečí, a zasedněme k večeři. (Zasednuv k stolu kamennému nalévá.)

Lepohlav. Kde je rytíř? (Hledá ve všech koutech.)

Jehoň. Nedbej na rytíře a tovaryšuj se mnou. (Jí.)

Lepohlav. Pokud nevím, kam se rytíř poděl —

Jehoň (pije). Prrr! totě břečka z nezralých trnek! — Podám tobě lepšího. (Přinese láhev Jenovefinu.)

Lepohlav. Co je to? (Před sebe.) Na mne jde hrůza!

Jehoň (nalévá). Pí! (Podává mu.)

Lepohlav. Nechce se mi.

Jehoň. Nech tak! (Pije sám.) Divíš se, odkud jsem je vzal? — Daleko jsem pro ně nebyl, to's viděl.

Lepohlav (usadí se v pravo vedle Jehoně). To jsem viděl; ale kde je tvůj rytíř u všech všudy červů?!

Jehon. Sedí vedle tebe.

Lepohlav (ouzkostně). Kde?

Jehon. Tobě po pravici.

Lepohlav (vyskočiv do prostřed jeviště se utíká). Buďto jsem oslepl, anebo — nebo —

Jehon. Anebo co?

Lepohlav. Anebo umíte čarovat!

Jehon. Neprovedl's nás osobně až přes tento plesnivý práh?

Lepohlav. Provodil. Ale to vaše víno!

Jehon. Nezavíral's nás tu sám?

Lepohlav. Zavíral. Ale to vaše víno!

Jehon. Neodnesl's klíče ve vlastní ruce?

Lepohlav. Odnesl a odevzdal rytíři, a nyní je opět od něho přijal. Ale kde, mluv pak u všech všudy ďáblův! kde je tvůj rytíř?

Jehon. Ejhle! Proč's se již dávno na ďábly neodvolal? Teď ti o něm povím, umíš-li mlčet.

Lepohlav. Posílá mne k němu rytíř Světlav.

Jehon. Tedy se posad a čekej, až se vrátí.

Lepohlav. Okud? Kde je?

Jehon. Sedm set mil odtud.

Lepohlav. Jak — ? Kéž by se ti mozek rozčís! Kudy zmizel?

Klicpera IV.

Jehoň. Tou samou silnicí, kterou vítr, světlo, zvuk, pára a dým jezdí.

Lepohlav. Kdo je tvůj rytíř? (Ucuvuje.)

Jehoň. Strážlík a orel, slon a sysel v jedné osobě. Co slunci je zamezeno, totiž země vnitřnosti, tam je on doma jako ryba ve vodě. Z vašeho hradu udělá dnes chyšku, jako holubí báh, a zejtra město, jako Kutná Hora i s Kaňkem.

Lepohlav (smělosti si dodávaje). Hahaha! a tebe nechá ve vězení šest a devadesát stupňů klubokém?

Jehoň. Proto že ví, že se ztratím jako on, bude-li se mně tady nelíbit.

Lepohlav (mezi smělostí a strachem). Aj, prosím tě, ztrať se odtud!

Jehoň. Udělám jen kolo vůkol sebe krví lidskou, kterou si z těla tvého vyprosím; zavolám na svého rytíře: „Hadri — Hadri — Hadri — Hadriane!“ a v tom samém okamžení — (V tom se stane hřmotná rána na železný vchod v levo, dvěře se s praskotem rozltnou, a na prahu se zjeví duch v úplně bílé zbroji i s přilbicí a s hledím.)

Výjev čtvrtý.

Duch, předešlí.

Lepohlav (hned za posledního slova Jehoňova).
Již dost! pro Bůh tě prosím, nevolej!

Jehoň (se též nemálo lekne). Co to?!

Lepohlav (spatřiv ducha). Svatí a světice, co vidím?!

Jehoň. Kde?

Lepohlav. Tam, u železných dveří — óh!
(Odskočiv do kouta v pravo tvář ke zdi schová.)

Jehoň. Hu! Což bych byl lehkovážným čarováním svým zajisté mrtvé z hrobu přižehnal?

Duch (krokem postoupí).

Jehoň. Chce to, bych je oslovil — ale zuby mně v ústech cvakají.

Duch (opět k němu pokročí).

Jehoň. Zlý člověk jsem nikdy nebyl — náhlou smrt nebe na mne nedopustí — zaklínám tebe skrze sbory andělské! kdo jsi?

Duch (temným, hlubokým hlasem). Hadriane z Římsů!

Jehoň (před sebe). Jak —? mého rytíře nepřítomného to volá —? Vždyť pak musí vědět —

Duch. Hadriane z Římsů!

Jehoň. Není ho tady.

*

Duch. K Hadrianu z Římsů mluví krve prázdná ústa má — mluví ale skrze sluhu jeho, srdnatého Jehoně.

Jehoň. Mluv, strachovaný stíne! Kdyby's jedním dechem celou knihu vyslovil, od slova k slovu jsem vyřídím.

Duch. Přicházím ti děkovat, Hadriane z Římsů!

Lepohlav (nastrkuje uši).

Duch. Spáchav hřích veliký ucmrcen jsem byl ve vězení tomto. Na světě vašem bylo jméno mé „Zbrojen“, čas mého zemského živobytí před šesti sty lety. „Tak dlouho bloudíš“ — zazněl hlas soudný nad hvězdami — „až rodu tvého pupenec beze vší viny a skvrny v tuto tmavou kotlinu bude uvržen.“

Jehoň. A můj rytíř — ?

Duch. Je z toho dubu žalud, který někdy z mého jádra vyrostl.

Jehoň. Nevinný je jako kačátko.

Duch. Horoucí skála s duše mi spadla, a lehce jako jarní větřík do věčných rozkoší se ubírám. Prvé ale budiž vysvoboditeli mému odměna, která, ačkoli nepatrná, velikého zblouzení jej vystříhá.

Jehoň. Mluv, vítaný nám duchu!

Duch. Abyste se bez odporu z tohoto hradu dostali, postarám se já. Na to ale s větrem v závod na Kamzíkov odcválejte, a Hadrian z Římsů, syn Kilianův, ať se jako ohně chrání dcery Čela-

kovské. Neboť věz, s Ruménou-li se spojí, že v třikrát pěti dnech smrti násilnou z tohoto světa anusi. Pročež chraň se, chraň se, chraň se Hadriane z Římsů! (Bouře se strhne, on odejde, a dvéře se mžiknutím za ním zavřou.)

Lepohlav. Ohy!

Jehoň. Ha! ty's tu ještě, krtku?

Lepohlav. Ouvej! všechno jsem slyšel.

Jehoň. Co jsi slyšel?

Lepohlav. Byl tady pan rytíř z onoho světa — ó, kéž bych byl již nahoře!

Jehoň. Podej mi ruku a veď mne. (Uchopí jej za ruku.)

Lepohlav. Ale co řekne rytíř Světlav?

Jehoň. Neslyšel's, že beze všeho odporu z vašeho hradu půjdeme? Honem! (Přes moc jej od-táhne.)

P r o m ě n a.

Rytířovo bydlíště z prvního i druhého dějství.

V ý j e v p á t ý.

Rytíř, Ruměna.

Rytíř (postranními dveřmi rozhněván vejde).

Ruměna (prosebně za ním). Jen několik měsíců, otče dobrotivý!

Rytíř. Ani několik dní!

Ruměna. Otče! můj milostivý otče! než bych si tak na kvap Hadriana vzala, raději mne do kláštera zavři.

Rytíř. Budiž tak! Udělám ti z hradu svého klášter. Má-li kmen můj i s kořeny uschnout, ať se aspoň ten kus země slavných otců tvých ve vinici Páně obrátí.

Ruměna (lítostně). Otče! prosím, pošli jej na Kamzíkov s nepeřízenou. Věř, že bysme v krátkém čase všickni pykali. On se přesvědčí, že jej nenávidím, jako své nejtěžší hříchy, a bude si číše hledět; ty pak se přesvědčíš, že srdce Ruměnino ve dne v noci se troudí —

Rytíř (zhroze se toho dupne). Děvče! to se nestane — (pro sebe) to by bylo pěkné živobyť!

Ruměna. Ó vid, dobrý otče! že se to nestane?

Rytíř. Aby se srdce tvé ve dne v noci trou-dilo? — nestane se. Přivykneš mu časem svým, a zvyk, dcero —

Ruměna. Nikdy, otče! Vždyť je mému otci a všem rytířům v kraji tak neroven a nepodoben, jako trpaslík velikánu. Naproti němu můj Želmír —

Rytíř. Želmír — tvůj Želmír —? Jest to ten libobarevný předmět tvé obraznosti? ten tvůj kve-toucí mák?

Ruměna. Ano, otče! toho nade vsecko miluju.

Rytíř. Dítě! mluvíš o někom, kdo jest živ a v lidské postavě po zemi kráčí?

Ruměna. Ach ano, a v jaké to sličné postavě!

Rytíř. Hrome a blesky! Kdy, kde a jak's jej poznala?

Ruměna. O svaté Anně na pouti.

Rytíř. A Jenovefa mně nepověděla?

Ruměna. Sama, otče! ničeho nevěděla.

Rytíř. Tím hůř! Ohni a smrti! pokoutně se o mou dceru ucházet! To neučiní rytířský synek, to neučiní muž; chlapec!

Ruměna. Ach ano, chlapec — ale krásný, roztomilý chlapec!

Rytíř. Mluv! kdo je ten Želmír?

Ruměna. Otče — nevím — oděv jeho je toliko rolnický, ale —

Rytíř. Rol — (Spráskne nad ní ruce.) Dítě! dcero! krve Čelakovská! — Ha! snad si moji rolníci smích již ze mne střápají! Snad že jsi šedinu mou již tak zneuctila, že nebude smět na své žoldnéře vyjít!

Ruměna (polekána). Pro dobrý Bůh! což pak jsem zlého učinila?

Rytíř. Kdo vás svedl?

Ruměna (zaražena). Želmír říká, že milosti naší anděl.

Rytíř. Hříšnosti vaší ďábel! — Kde jste se scházeli?

Ruměna. V hájku.

Rytíř. Za bílední?

Ruměna. Za zorního jitra, a —

Rytíř. A?!

Ruměna. Někdy v první soumrak.

Rytíř. Ohni a smrti! A neviděla's za každým stromem svou rozhněvanou matku stát?

Ruměna. Otče! — vždyť již dávno umřela?

Rytíř. Já bych byl rakev rozbořil a vyřítíl se na tebe jako ohnivý drak! — Mívali jste svědky?

Ruměna. Bůh vševidoucí byl svědkem čistě naší lásky — ostatně mimo slunce aneb hvězdy, mimo stromy a zpěvavé obyvatele jejich nížadný.

Rytíř (pro sebe). Nebi věčná chvála! — Nešťastné dítě! kéž by se ti srdce bylo samými hrůzami sesulo! — Žádnému se nesvěřuj, dítě! žádnému!

Ruměna (smutně). Žádnému.

Rytíř. Želmírovi řekneš, aby zejtra, než se smrkne, na mém hradě se dostavil.

Ruměna (poněkud obživne). Ach, již dávno byl by přišel, kdyby —

Rytíř. Proč nepřišel?

Ruměna. Bojí se tebe.

Rytíř (očima zjiskří). Bojí — bojí se mne? Což pak's mu nepověděla, jak dobrý, jak mírný, jak povolný je tvůj otec?

Ruměna. Stokrát jsem jistila —

Rytíř. A předce nevěřil! Dobře — dobře! — Zítř s první hvězdou — rozumíš?!

Ruměna (vinouc se k němu). Odstěhuje se do té doby Hadrian?

Rytíř (prudce). Odstěhuje, odstěhuje se Hadrian — a já — (Řlové se mu třesou.)

Ruměna. A ty, otče — ?

Rytíř (mezi zuby před sebe). Já potáhnu s vámi — bohdá pozejtří!

Výjev šestý.

Jenovefa, předešlí.

Rytíř (kročí jí rozjařen vstříc). Přicházíš mi na plnou!

Jenovefa (zarazí se). Co je ti, Světlave?

Rytíř. Pověz mi, za koho se ve dne v noci modlíš?

Jenovefa. To je podivná otázka!

Rytíř. Obětovala's již také někdy Otčenáš za blahomravnost našeho rodu?

Jenovefa (s podivením do očí se mu dívá). Tisíc.

Rytíř. Modlitba tvá je mělká — do nebe ne-sahající.

Jenovefa. Co mám o tobě myslet?

Rytíř. Co chceš, nemysli jenom, že třeštím. — Myslíl jsem, že již spíš — či kde's byla?

Jenovefa. Jak mohu spát, vidouc, že Nevina s Vinou bolestně zápasí.

Rytíř. Do propasti s Vinou, tak hluboko, jak vysoko hvězdy nad námi září!

Jenovefa. Dobře máš, bratře! Nedej své paměti na lože pomyslet, pokud se to neblahé klubko nerozvine aneb nepřeseke.

Rytíř. Jaké klubko?

Jenovefa. S těmi Hadriany.

Rytíř. Je rozvinuto, rozuzleno.

Jenovefa. Dávno-li?

Rytíř. Kilianův syn se bude ctít, a podvodník ať dozrává k trestu.

Jenovefa. Znáš již syna Kilianova?

Rytíř. Podle otcova listu, ano.

Jenovefa. Prosím tě, bratře! přesvědč se, než budeš dále pokračovat.

Rytíř. Nejsi-li ty přesvědčena —

Jenovefa (vede jej stranou). Líbí se ti ten jednoký?

Rytíř. Nemoc ani krásy těla, ani bystrosti ducha, ani libomravu nepřidá.

Jenovefa. Na kom je devatenáctiletý neduh více viděti? na hořejším, nebo na dolejším?

Rytíř (počíná tušiti). Neduh? Na dolejším; ale všecko ostatní je opak pravdy.

Jenovefa. Listové ničeho nedokazují. List mohl jednomu se ztratit, a druhému buď náhodou neb šibalstvím do ruky se dostat.

Rytíř (zaražen na ni se dívá). Pravda; ale jak se toho dopatřiti?

Jenovefa. Mnohé úkazy celý ten zjev prvnější podezřelým činily. V návalu citu svého přátelského přehlídl jsi chování se a jednání Hadriana svého; já však obého jsem byla svědkem nestranným a lhostejným.

Rytíř. Mělt jsem také oči své!

Jenovefa. Tedy's musel pozorovat, jak mu nesnáz čelo malovala, když's se ho na otce, na jeho rod, na nynější Kilianovy rodinné poměry vyptával?

Rytíř. To — (jako by si něco připomínal) to je pravda.

Jenovefa. Jak mu zbrojnoš, který se co velitel jeho choval, takřka slovo za slovem napovídal; a pronesl-li někdy něco ze svého, že to ani šlechtného mravu, ani rytířského smyslu nemělo?

Rytíř. To — to je také pravda; ale —

Jenovefa. Stopuj ještě dále druhu toho důvody!

Rytíř. Jak? jak?

Jenovefa. Jeho náchylnost k pití, a ty sprosté, nechutné posušky mezi tím pitím. —

Rytíř. Ustaň, již toho dost! (Sem tam přechází.)
Hm — hm! (Zůstane u sestry státi.) Sestro! kdybych byl syna Kilianova skutečně do vězení poslal —

Jenovefa. Jako že's poslal.

Rytíř. To by mne šeredně mrzelo!

Jenovefa. Vším právem.

Rytíř. A jeho soupeř by zasloužil, abych jej chrty svými z hradu vyprovodil.

Ruměna (stranou pro sebe). Co tam asi proti mně sprádají? Ouzkostí na celém těle trnu.

Výjev sedmý.

Lepohlav, předešlí.

Lepohlav (přikvápí ještě vyděšen). Pane rytíři! strašlivé věci se dějí nad hradem i pod hradem. Ten skuhravý Hadrian je kouzelník, v tom okamžení tisíc mil od nás, ve vězení ani stopy po něm. Toho není dost! U mé přítomnosti zjevil se tam s hrozným praskotem duch, prapraotec rodu Hadrianova. Ten straší již šest set let ve všech dílech světa — nevinný Hadrian ho vysvobodil,

a on mu za to radil, aby si slečnu naši nebral, proto že manžel její za třikrát pět dní se světem se musí rozloučit.

Ruměna (pro sebe). Ostřež toho Bůh!

Jenovefa (taktěž). Co to zas? Nové šibalství?

Rytíř. Člověče! kde's za tu krátkou dobu tolik nesmyslů nabral? Z tebe se stal šílenec!

Lepohlav. Jsem při zdravém rozumu. Co vypravuju, je všechno strašlivá pravda.

Rytíř (přikročí k sestře). Co tomu říkáš?

Jenovefa (k němu). Poněkud bych to ovšem mohla objevit.

Rytíř. Pokud?

Jenovefa. Hadriana z Římsů jsem z vězení vyvedla já.

Rytíř. Ty —? Doufám, že mi tento čin svůj dostatečně odůvodníš. A co se ducha týče?

Jenovefa. Jeho rada, aby Hadrian tvou dceru nebral, okazuje na šibalství.

Rytíř (přecházeje). Na mém hradě bylo až po dnes tak ticho, že se obávám, abych tou dnešní bouří o svůj zdravý rozum nepřišel. (K sestře.) Kde je tvůj Hadrian?

Jenovefa. V hostinské jizbě pod věží.

Rytíř. Ty mi za něj stojíš?

Jenovefa. Stojím.

Rytíř. Lepohlave! víš, kde slečna sestra rytíři Hadrianovi jednookému vykážala byt?

Lepohlav. Vím.

Rytíř. Až půjde spat, luď se tiše za ním, a zahrázdi se tak těsně u jeho dveří, abys slyšel a rozuměl od slova k slovu, o čem bude se svým zbrojnošem mluvit.

Lepohlav. Ohy! Budou-li jeho řeči tak směšné, jako byl jeho sen —

Rytíř. Vypravoval ti?

Lepohlav. Nikoli. Šel jsem o polednách náhodou vedle, a slyším tam brzo mumlat, brzo o pomoc volat. I myslím, že nemá žádného příruce, a vejdu tam. —

Rytíř (žádostivě). Dále.

Lepohlav. On tu leží sám a sám, v tuhém spaní, a hádá se ve snu jakoby zbrojnoš anebo žoldněř se svým rytířem. „Nebudu již déle na tu cukababu hrát!“ zvolal také jednou; „kdyby se to prozradilo, vysekáte vy se ze všeho, a ubohý Srpoš zůstane v pasti.“

Rytíř. Srpoš tedy?

Jenovefa. Tu to slyšíš, bratře!

Rytíř. Jdi do večeradla, tam jej najdeš.

Lepohlav. Tu přichází. (Odejde.)

Výjev osmý.

Srpoš, později Lepohlav. Předešli.

Srpoš (podroušený, ještě za dveřmi).

Měla jsem holoubka
v truhle zavřeného,
ontě mně vyletěl
do pole šírého,
do pole šírého
na zelený doubek, (vejde)
tam pak si zavrkal,
můj zlatý holoubek. — Juhu!

(Všimne si toliko Ruměny.) Ejhle! tu nacházím ještě slečinku!

Nevrkej, nehoukej,
můj zlatý holoubku! —

Nač tu právě myslíte, slečno Rum — Rum —
Rumanina že vám říkají?

Ruměna. Aj, Ruměna!

Srpoš. Ruměna. Hehe! Má spanilá Ruměna má tak krásný nosejček, že bych na něj zlaté pouzdro udělal, kdyby byla má. Ó já umím milovat! rozplývám se láskou jako hlemejžd na slunci.

Ruměna. Obratťe se k otci — tamto stojí.

Srpoš. Stojí tady? To mne těší —

Rytíř. Pojď sem, Licho-Hadriane! Máš nevěrného zbrojnoše. Před chvílkou tu na tebe vytrádil, že nejsi Hadrian z Římsů.

Srpoš. Co — ? že nejsem?

Rytíř. Že jsi podvodník.

Srpoš. To si vyprosím! On je podvodník! Já jsem počestný žoldnér, sloužil jsem králi Janu s tělem i s duší. Kdyby mne byl do toho skvostu takoruka přes moc neoblékl, jakživo by mně bylo nenapadlo, na rytíře si hrát. — Podvodník! já podvodník! Sedím odpočívaje pod vaší lípou. Tu se zjevil on, chválil si můj zrust, celou mou postavu, a sliboval mně chaloupku s paloučkem, budu-li na svém stát, že jsem Hadrian z Římsů.

Ruměna (s velikou dychtivostí poslouchavši oddychne si). Bohu budiž věčná chvála, jednoho Hadriana mám s krku!

Rytíř (k Jenověě). Sestro! sestro! kterak ti děkuju, že's mi syna Kilianova z vězení vyvedla! To je on! V jeho tváři nebylo ani símě ouskoku, na jeho jazyku ani klamného slova. Teď v toho ducha věřím. — Jeho zbrojnoš se mi ještě dnes na svobodu pustí.

Srpoš (k sobě). Podvodník! hleďte, já podvodník! Počkej, všecko na tebe povím, kde budu co vědět.

Rytíř (k němu). Jak's přišel k listu, který's mně podal?

Srpoš. On mi ho dal do ruky.

Rytíř. A od dnešního jitra že se teprv znáte?

Srpoš. Před tím jsem ho nikdy neviděl.

Rytíř. Pročež také o jeho stavu ničehož nevíš?

Srpoš. Když jsme se sešli, měl na sobě rytířský oděv, a byl také celý tak vysonstrovaný —

Lepohlav. He! — Lepohlave!

Lepohlav (vejde).

Rytíř. Zavolej mi Soběbora — (K *Srpošovi*.)
Tak's jej jmenoval?

Srpoš. Sám se tak pokřtil.

Lepohlav. Měl jsem ho co odhánět. Živou věcí chtěl u dveří poslouchat, co se tady mluví. (Odejde.)

Rytíř (k sestře). Je-li skutečně kmene rytířského, tedy jsme v novém bludišti.

Srpoš. Mne tu snad již nebude třeba?

Rytíř. Zůstaneš tady.

Jenovefa. Mohla bych snad s hradním pozdaleku skoumat?

Rytíř. Učín tak. Já se odtud nehnu, pokud se v tomto jezeru nedostanu na dno.

Jenovefa (odejde dveřmi postranními).

Výjev devátý.

Soběbor, předešlí.

Soběbor (švitorně). Na vašem hradě, rytíři! je nepokojná noc. Bůžkové spaní a snů s netrpělivostí čekají na svou každodenní obět. (Přitočí se k Srpošovi.) O čem tady byla řeč?

Srpoš (hlasitě). O vaší nepočetnosti.

Soběbor (k němu). Blázníš?

Srpoš. Nešeptejte mně již do ucha; pan rytíř ví všecko.

Soběbor (pro sebe). Soběbore! co to?

Srpoš. Tak jsme sobě dnes ráno neřekli. Připovídat mi do očí chaloupku, palouček, kus role a kravičku k tomu — a po straně mi na cti utrhat!

Soběbor (sepne nad ním ruce). Pro milý Bůh! Co se s mým rytířem opět stalo? Na novo pozbyl rozum!

Srpoš. To si vyprosím! Mnoho krapičné mouky jsem nikdy v hlavě neměl; ale co tam bylo, mám ještě všecko pohromadě.

Soběbor. Můj nešťastný Hadriane!

Srpoš. Žádný Hadrian!

Soběbor (k rytíři). Pro Bůh vás prosím, pane rytíři! radte, pomahejte — to je rána! Můj mladý pán má již po deset let každoročně hlavničku,

a ta mozek jeho již tak rozviklala, že na něj bezsmyslnost skoro měsíčně přichází. A ta nešťastná žízeň vína k tomu — jen s ním rychle na lože! a máte-li kousek ježkové palice, nebo bláznivého lilku, to mu v mlíče zvaříme, to mu pomáhává. (Chce Srpoše přes moc odtáhnout.)

Srpoš (bráně se). Nechte mne, rytíři! nejsem blázen, jakživ jsem hlavničku neměl!

Rytíř (vstoupí mezi ně). Dost budiž klamu a lsti! Co tu ten sprosták pověděl, je k pravdě podobno, jako zvonek k zvonku.

Soběbor. Chcete míti jestotným, co vám tady pověděl? Starou píseň vždycky hude. Vydával se za žoldnéře?

Rytíř. Tak jest.

Soběbor. Že je chatrčnickův syn?

Rytíř. Ano, a že rytíře Kiliana co živ neviděl, co živ o něm neslyšel, a toliko tobě, tvým slibům k vůli jeho synem nazvati se dal. (K Srpošovi.) Je to pravda?

Srpoš. Čistá pravda.

Soběbor (pro sebe). Vidím, že má hra již dochází.

Rytíř. Líbí se ti s pravdou na světlo? Kdo jsi? Vnitro tvé bylo mi hned podezřelé. Tvá výmluvnost, ducha bystrost, tvůj na drobnou nitku rozměřený účel, a mnoho jiného nebylo odchováno pod slaměnou střechou. Zkrátka, ve tvých žilách

proudí rytířská krev, a jako s rytířským, avšak lestným, oukladným, lehkovážným synkem bude nakládati s tebou.

Soběbor (pro sebe). Přiznat se ještě nesmím, nevidím toho pravou hodinu.

Rytíř. Zůstaneš na mém hradě, pokud nepoznám tvůj rod, a nepřesvědčím se, že jest ztrestána lehká mysl tvá. — Kdo jsi?

Ruměna (stranou). To bych také ráda věděla.

Soběbor. Nuže, osud sám s ostrým mečem proti mně a úmyslu mému se staví, a jemu se člověk nejšťastnější darmo protiví. Poddávám se tedy, přiznávám se, že je stavu rytířského otec můj, a vám povědom jako všickni dobří přátelé. Já jsem —

Rytíř (netrpělivě). Kdo?

Soběbor. Hadrian z Římsů.

Rytíř (zaražen). Šašky a treti!

Srpoš. Tu to máme.

Soběbor. Jsem Kiliana Blyskotův syn, na vaše zavolání od něho vypraven, abych ušlechtilé dceři vaší jako ženich ruku podal.

Ruměna (pro sebe). Jeho podání mně skutečně strachy nahání!

Rytíř. Kde pak máš, šibale! svých dva a třídacet let?

Soběbor. V křestném listu. Zvláštní vlastnost v našem rodu jest, že teprv v roce čtyřicátém brada nám obrostá.

Rytíř. A byl's devatenáct let nemocen?

Soběbor. Nebylo a není tomu tak.

Rytíř. Což nemám Kilianův list?

Soběbor. O list Kilianův byl jsem na cestě oloupen. Nešlechtný člověk ve spaní mně schránku mých peněz i s tím důležitým listem odcizil. I vrátil jsem na okamžení svého zbrojnoše k otci, jenžto by mu o nehodě oznámil a nové osvědčení mé osobnosti přinesl. Zatím jsem čekaje naň v krčmě té se nudil. I vzešla ve mně v době této zahálčivá ta myšlénka: „Jdeš si pro nevěstu, kterou's nikdy neviděl, jako ona tebe. Jak, kdyby toliko otci svému k vůli ruku tobě podala? Miluje-li tě, čili nic, zkoušel by's až po sňatku, totiž až bude pozdě. Hleď ty se tedy co nešetřený Hadrianův sluha na Čelakově objeviti, a slečnu Ruměnu jak v pomyslu tak v pocitu jejím pozorovati. Avšak můj nově stvořený Hadrian, toho času pán a velitel můj, musel být muž, jenž by hned v prvním okamžení se znelíbil. I popsal jsem jej podle chuti své tak mistrnou rukou, že by to sám otec od své vlastní ruky nerozeznal. — Není-li pravda, Srpoši?

Srpoš (jenž s hubou otevřenou poslouchal, mrzutě sebou trhne). I já o ničem nevím!

Rytíř (pro sebe). Je-li to všecko čirá lež, tedy z něho belzebub mluví! — Jak pak's mohl včera, anebo když's psal, věděti, že dnes s člověkem takovéto osobnosti se sejdeš?

Soběbor. V listu mém byl vlastně syn krčmářův zobrazen, neboť on měl se státi Hadriánem. Leč ten tulpas byl tak hloupý, že se střechy, kterou pošíval, sletěv ruce i nohy sobě polámal. Co zběsilý běhal jsem po vaší krajině žádoucího Hadriana hledaje, až konečně pod vaší lípou tento hloupý a poctivý Srpoš —

Srpoš. Hloupý a poctivý. Otec můj říkával, tyto dvě vlastnosti že nejdéle vytrvají.

Soběbor. Že mně jej bohyně Štěstěna sama nahodila, viděti lze z toho, že můj Hadrián v listu je k němu podoben, až na to oko.

Srpoš. Které mně na pomoří Baltickém vyteklo.

Rytíř (pro sebe). Kdyby tomu větroplachu bylo co věřit, sám bych za to veliký statek dal. — Nuž, a co hodláš nyní dělat?

Soběbor. Čekati tady, až přijde můj zbrojnoš — což se nanejdl zítřa do večera státi musí — a pak s písmem otcovským v ruce ve vší synovské pokoře a šetrnosti o vaši spanilou dceru prositi.

Ruměna (ouzkostně). A ta spanilá dcera bude otce prosit, aby ji tobě nedával.

Soběbor. Tedy raději tomu umíravému?

Ruměna. Žádnému Hadrianovi!

Rytíř (přecházejí, pro sebe). Tedy bych byl toho nezuživého předce zaslouženě do vězení poslal. — Zítra se to dokáže. — Nuže, Hadriane! do večera zejtrejšího budiž Kilianovým synem. Nepřijde-li ale zbrojnoš, anebo tě dostihnu v klamu a ve lži: zanikne se západem slunce i sláva tvá, a škaredý jako mračná noc bude osud tvůj. Jsi s tím spokojen?

Soběbor. Jsem.

Výjev desátý.

Jenovefa, předešlí.

Jenovefa (s horlivostí). Bratře! všecko je pravda!

Rytíř. Co je pravda?

Jenovefa. Duch na ně přišel s nesmírným praskotem —

Rytíř. Klam a podvod!

Jenovefa. Duch rytíře, který tady před šesti sty lety k smrti byl utrápen.

Rytíř. Bláhová! Náš Čelakov teprv sto a dvacet let stojí!

Jenovefa. Zeptej se Jehoně.

Rytíř. Kdo je to?

Jenovefa. Hadrianův počestný zbrojnoš, stojí na náhradí —

Rytíř. Hromy a blesky, do vězení s ním!

Jenovefa. S tím nevinným?

Rytíř. Vinen jest, jako jeho skuhravý velitel!

Jenovefa. Hadrian z Římsů?

Rytíř. Tu stojí Hadrian z Římsů!

Jenovefa. Kde —?

Rytíř. Tady. To je ten pravý!

Jenovefa. Věrné dušičky! — Bratře! snad's se nedal na novo obloudit? Věř alespoň duchovi.

Rytíř. Do zejtrka nevěřím nežli jemu.

Jenovefa. Jehoň mi právě vypravoval —

Rytíř. Jehoň musí do vězení, a to hned! (Od-
kvapí.)

Jenovefa. Totě nějaký kouzelník celý náš hrad očaroval! (Spěchá za ním.)

Soběbor. Má drahá slečno! dejte si o Želmírovi něco sladkého zdát. (Jde za nimi.)

Ruměna. Ano! alespoň ve spaní ruku mu podám, to mi nikdo nezapoví. — Kdo je ten mnohotvárný, vševědoucí jinoch? To je ten kouzelník, milá strýně! jenž na hradě našem čaruje! (Rychle odchází.)

(Opona spadne.)

Dějství čtvrté.

Jizba hostinská na hradě.

Výjev první.

Hadrian, Jehoň.

Hadrian (sedí u svého lože).

Jehoň (stoje u něho). Kdybych byl vámi, mohli by mně zlaté doly dávat, nevzal bych si tu Ruměnu!

Hadrian. Já ji také nechci! Ale jak se na mne otec podívá? co? jak se na nás na oba podívá?

Jehoň. Řekněte, že se vám nelíbí.

Hadrian. „Musí se ti líbit!“ zahřímá otec na mne, jako bych jej slyšel.

Jehoň. To by byla pěkná svobodná vůle, která se v té proklaté smlouvě vyjímá.

Hadrian. Však nám slečna Jenovefa o té svobodné vůli vypravovala. Zdejší rytíř je také hotov dceru svou nutit.

Jehoň. Když vám to ale prozřetelnost říkáje písemně dává, že budete s ní nešťasten, že na vás rytíř Smrtonoš ostrou svou kosu již napřahá? Smrt vaši nebude snad rytíř náš žádat?

Hadrian (plačtivě). A za třikrát pět dní že musím již z toho světa?

Jehoň. Tak pravil duch, a ten to musí vědět.

Hadrian. Mnoho-li to dělá dohromady?

Jehoň. Něco přes dvě neděle.

Hadrian. Ani ne dvě leta?! Ó já ubohý Hadrian! — Ach, Jehoni! kdyby's jen byl toho ducha k mému otci poslal, my s ním ničeho nesvedeme.

Jehoň. Duch je rád, že je v světlostech nebeských. Toho světa a jeho nechutností až příliš mnoho zakusil.

Výjev druhý.

Jenovefa, předešlí.

Jenovefa. Dobré jitro, rytíři! Jak jste tady odpočíval?

Hadrian. Celou noc jsem toho ducha před sebou viděl. Jednou mne uchvátil za vlasy — měl jsem v tom snu něco více vlasů — a nesl mne přes všechny země a vodobory.

Jehoň (pro sebe). Kéž by nás jen přes zdejší hradby přenesl!

Hadrian. Ach, a již-li pak nám přinášíte pomoc, slečno ušlechtilá?

Jenovefa. Pomoc ještě ne; ale nemalou naději k ní. Všecku lásku bratrskou, kde jí jaká částka ještě dřímala, musela jsem zbudit, abyste jen již do vězení nemuseli.

Hadrian. Vždyť pak jste, slečno! včera povídala, že pravda na světlo vylézá; že mne rytíř Světlav počíná uznávat?

Jenovefa. Když jsem tak pravila, nebylo také jinak. Ale tu si ďábel rohatou svou hlavu na novo posadil, a uzel skoro rozpletený hůř než dříve se zamotal.

Hadrian. Co pak zas, slečno?

Jenovefa. Druhému Hadrianu jsem larvu nastrojenou šťastně pomohla strhnout; ale na jeho místě usadil se mnohem pevněji a pohodlněji třetí.

Hadrian. Ještě třetí?! To nepřechkám.

Jehoň (před sebe). Bez svědomí čerte!

Hadrian. A kdo to zas, slečno Jenovefo?

Jenovefa. Ten nejpilovanější šibal, co jich koli sloužilo arcidáblu satanáši. Myslíla jsem, že se mu do hlavy vpýřit a všechen podvodný mozek vyrvat z ní musím! — Ale mějte strpení, dnes večer se všeho pravda okáže.

Hadrian. Zas teprv dnes večer!

Jenovefa. Nepřijde-li do té doby od vašeho otce zbrojnoš —

Hadrian. Od mého otce?

Jehoň. Jaký zbrojnoš?

Jenovefa. To jest, od jeho otce. Poněvadž se ale za syna Kilianova vydává, který jste vlastně vy, tedy se čeká na posla od vašeho otce.

Hadrian. Pro Bůh tě prosím, Jehoni! té chumelici ani nerozumím.

Jehoň. Já také ne.

Hadrian. A rytíř Světislav všemu tomu věří?

Jenovefa. Až do večera všemu.

Hadrian. Ó kdyby se ten duch také jemu chtěl ukázat!

Jenovefa. Ó to je zmatek, to je trnina, to je houšť, o rozum by člověk mohl přijít! — Ale abychom nezamluvili, proč sem vlastně přicházím —

Hadrian. Proč, krásná Jenovefo?

Jenovefa. Úmysl váš zůstal pevný, že se s Ruměnou nedáte zasnoubit?

Hadrian. Vždyt bych musel za dvě neděle umřít?

Jenovefu. Dobře, tedy pojďte se mnou.

Hadrian. Kam?

Jenovefa. Na mou zahrádku. Slunce tam tak krásně vzešlo, jakoby příroda jitra svého narození slavila, tím se prsa vaše posilní.

Hadrian. Uvidí-li mne ale rytíř Světlav?

Jenovefa. Světlav sebral, kde kdo byl, a táhne právě na lov.

Hadrian. Ale jeho dcera —

Jenovefa. Snad se nebojíte děvčete?

Hadrian. Ach, co můj dobrý Jehoň s tím duchem mluvil —

Jenovefa. Jste jist, že v třikrát pěti dnech smrt přístupu k vám nemá. A budete-li se sňatku tomu statečně protivit —

Hadrian. Budu, budu statečný, že se všechno zhrozí. Řeknu jim do očí, že tady můj prapraděd před lety strašil, že jsem si pro smrt na Čelakov nepřijel, a že nebudu trpět, aby se ledajaký poběhlík za mé počestné jméno schovával, a že si osobnost svou vzít nedám, a nedám, a nedám —

Jenovefa. Pojďte jen, pojďte, pokud je hrad prázdný. (Odvede jej.)

Jehoň. Kdybych měl vypravovat, co jsem včera a dnes slyšel, viděl a zkusil, musil bych mít krk jako velbloud dlouhý, a jazyk v něm široký jako křenový list. Tři Hadriani a duch! — Tak je, když se člověk s třicetiletým dítětem do světa pustí. Naposledy bude musit mečem dokázat, že je Kilianův syn, a dá se mi na zápasišti do hlasitého pláče! — Duch nám ovšem připoví, že nám z toho hradu pomůže; uvidíme, jak umí slovo držet. (Odejde.)

P r o m ě n a.

Háj z prvního dějství. Sbor lovecký z hradu přichází.

Výjev třetí.

Rytíř, Soběbor, Lepohlav a mnoho lovců.

(Všickni mají lovecké rohy přes sebe a v rukou kopí.)

Rytíř (blíže lípy zůstane stát). Co ty dnes Hadriany chválíš, slyšel jsem již od mnohých svých navštěvovatelů veleslaviti. Byli u mne velmoži ze všech krajů země, jižto krajinu utěšenou a hrad Čelakov na ni dílcem rájským u veliké zahradě Boží pojmenovali. Kdyby byla chlubná prsa má, mohl bych říci, že kde nyní stojíme, nezdravá bařina ještě bývala, když jsem s otcem jako pacholík na lov chodíval.

Soběbor (opět ve svém rytířském oděvu). Tato sličná lípa, korunovaná vonným větrovím, libého stínu hostitelka — dívaje se na ni myslím, že ji sem vsadila, a tak šetrně pěstovala dvou milujících ruka.

Rytíř. Dobře's pověděl, budoucí synu můj! Tuto lípu vsadila sem pravice má, a pod její mladickou střechou sedával jsem s panenskou nevěstou svou. Dočkám-li se toho, budu tady vnoučky své

v kníze přírody čísti učít. — Holaho! trubte a zpívejte, stalť se rytíř váš o půl věku mladším! (Se Soběborem po můstku odchází.)

Lepohlav a *lovci* (troubí, jiní k tomu zpívají:)

Krásné jitro
hájem září,
srnci si v něm hopsují;
v luzích kanci
jako plavci
kaluhami veslují.
Krásné jitro
hájem září atd.

(Za rytířem s ozvěnou odcházejí.)

Výjev čtvrtý.

Želmír, brzo na to *Ruměna*.

Želmír (stromovím protějším vyskočí). Tam táhnou a radují se, a všecko všudy rozkoš! Toliko já smuten od stromu k stromu se loudím, a jsem nešťastnější, nežli zvěř, za kterou kopím smrtonosným házeti budou. Jelen jejich klesne, složí hrdý paroh, a došel svého cíle; já se s bojem velikým na lože ubírám, a s bojem mnohem větším raně s něho vstávám! —

Ruměna (zdaleka). *Želmíre!*

Želmír. Slyš! *Ruměnin* to hlas! (Spěchá jí vstříc.)

Ruměna. *Želmíre!* (Objeví se.)

Želmír. *Ruměno!* má drahá dívka!

Ruměna (uchopivši jej za ruku do popředí s ním spěchá). Ó *Želmíre!* Kdyby ti *Ruměna* povídati měla, kolik děsu plných chvílí včera přestála!

Želmír. Je ruka tvá ještě nepoutána?

Ruměna. Je a bude, *Želmíre* můj! byt bych ti ji umírajíc podati měla!

Želmír. Vypravuj mi.

Ruměna. Již jsem byla tvá, již mně kázal otec v první dnešní soumrak na hrad tebe objednat —

Želmír. Jak? otec ví —?

Ruměna. Všecko.

Želmír. Neprozřetelná! Sama's ty mně druhou cestu do vašeho hradu učinila nemožnou!

Ruměna. Ó tak přímě již se tobě razila! Zasmušil se otec mrakem černošedým; leč až by byl tebe spatřil —

Želmír. A rolnický oděv můj!

Ruměna. I o tom jsem jemu oznámila —

Želmír. A on —?

Ruměna. Všechno bychom u jeho otcovského srdce byli vyprosili, kdyby —

Želmír. Mluv, o mluv!

Ruměna. Slyšel's již o dvou Hadrianech?

Želmír. Slyšel.

Ruměna. Jeden byl již u vězení —

Želmír. Bleskem Božím pohromen!

Ruměna. Druhý v klamu postižen a převeden —

Želmír. Můžem tedy doufat.

Ruměna. A třetí se přihlásil.

Želmír. Ještě jeden?! Což ďábel metly z pekla poslal, a nazval je Hadriany?

Ruměna. Ách, Želmíre! toho třetího se věru bojím.

Želmír. Je snad mladý?

Ruměna. Je.

Želmír. Sličnotvárný?

Ruměna. Je.

Želmír. Miluje tě?

Ruměna. Zdá se.

Želmír. A ty —?

Ruměna. Kdybych neznala tebe a musela mezi nimi volit —

Želmír. Volila bys třetího? Hahaha! Miluješ mne jen z nezkoušenosti. Že jsi nikdy slavíka neslyšela, zalíbil se ti zpěv stehlíkův; že's k růži nikdy nevoněla, flalka se ti nejvonnější zdá. — Ha! (Odkvapí v pravo.)

Výjev pátý.

Lepohlav, Ruměna.

Lepohlav (veda raněného žoldnéře přes mostek přichází, a zahlídne Želmíra). He! ustaň, selský chasníku! — Nevšimla jste si, slečno! toho švihlíka?

Ruměna. Velmi dobře jsem si ho všimla.

Lepohlav. Toho jednou lapnu a dovedu na hrad.

Ruměna. Učiň tak.

Lepohlav. Každodenně se nám v luzích potlouká.

Ruměna. A to nemá být?

Lepohlav. Zajisté nám tam zvěře nepřidá.

Ruměna. Přihodilo se něco?

Lepohlav. Beneš zavadil kanci o tesáky a rozstříhl si slabinu. Nový rytíř Hadrian statností svou ještě ho zachránil.

Ruměna. Doved' jej k slečně Jenoveřě.

Lepohlav. Tak mi rytíř rozkázal. — Plavme se dále, brachu! (Odejdu.)

Želmír (přikvapiv). Teď bije má hodina, Ruměno! Na shledanou!

Ruměna. Kde?

Želmír. Na hradě.

Ruměna. Jak —?

Želmír. Zbrojnoš praví, že váš nový Hadrian jest statečný — nuž, nyní mám příležitost, bojem tebe vydobýt, aneb tebe zároveň se svým životem se vzdát.

Ruměna. Jen dnes ještě ne —

Želmír. Dnes, dívko! dnes! Nesmí dlouho naděje má co smrtící meč nad hlavou mi viset. Praviš a jistíš, že tebe otec miluje?

Ruměna. Vždyt jsem jeho jediné dítě!

Želmír. Tedy tě snad tomu dá, kdo tě více hoden. On si volí na krátký čas zetě, ty na všechen věk svůj manžela; on ruku slíbil příteli, ty mně srdce se vším jeho zápalem. Urozenost žádá otec, jakož slušno; avšak já jsem urozen; ve statku-li, v drahém kovu budoucí tvou spásu hledá: i tímto zbožím nejistým žádost jeho nejlačněji mohu zasytit; či, sám chrabrý, syna hledá srdnatého? Ať otevře zápasní nám ohradu, ty buď cenou, a vzdávám se tě, pak-li soka nepřekonám mečem nejslavnějšího!

Ruměna (obejme jej). Želmíre můj! ponejprv dnes slyším, že srdci tvému milostnému neodevzdá bujarý tvůj duch!

Želmír. Bůh buď s tebou, na hradě se sejdeme! (Odkvapí přes most.)

Ruměna (za ním volajíc). Buďto s tebou k oltáři, aneb k matce do hrobu! (Odejde do hradu.)

Výjev šestý.

Srpoš sám.

Srpoš (opět jako žoldněř oděn, kročiv až před lípu, ohlíží se). Ano, to je ta lípa, a pod ní ta la-
vička. Tady jsme se s hradem sešli, tady se opět
rozejdeme. — Dobré jitro, slunéčko! Bud's ty jsi
dnes přivstalo, anebo jsem já zaspal? — Nebylo
by divu! včera jsem chodil po vysokých trepkách,
a na bedrách jsem nosil mnoho liber stříbra.
Hloupí lidé myslí, že je libra vlny tak těžká,
jako libra hedvábí — to není pravda, já jsem dnes
o mlejnský kámen lehčí. — Budiž Pánbůh pochvá-
len, že jsem opět Srpošem! Mohl by mně plnou
ves chaloupek dávat, a velký skot k tomu, nebudu
již rytířem! Celou noc se mi o tom zdálo, plný
oul sršní vůkol mne se rojil, a všecko to bzučelo:
Hadriane! Hadriane!

Výjev sedmý.

Jehoň, předešlý.

Jehoň (z hradu přicházejí). Posla musím zje-
dnat, vem kde vem. Ten ať běží na Kamzíkov
a přivede nám svědky. — Kdo tu volá Hadriana?

Srpoš. Kýho draka, totě Jehoň?

Jehoň (pro sebe). To jednoočko jsem již někde viděl?

Srpoš (taktéz). Ten jim zajisté z vězení utekl.

Jehoň (taktéz). Ať mne velryb spolkne, to je ten nepravý Hadrian.

Srpoš (taktéz). Hradní lid není doma, a on by rád upláchl.

Jehoň (taktéz). Co se všecko na lov odebralo, proměnil se v žoldnéře a hodlá prchnout.

Srpoš (taktéz). Ale počkej, já tě obrátím!

Jehoň (taktéz). Ale těš se, já tě vyplatím!

Oba (k sobě se blíží a zkríknu najednou sebe popadajícíce). Stůj!

Srpoš. Ani z místa!

Jehoň. Zůstaneš tady!

Srpoš. Mohu jít, kam se mně líbí; ty ale hledáš díru, kudy hodně vítr táhne.

Jehoň. Mne tu poutá povinnost i poctivost; ty ale by's rád se vykradl, a nechal tady řad nezaplacený.

Srpoš (hroze). Necloumej mnou!

Jehoň (taktéz). Nevytrhuj se mi!

Výjev osmý.

Lepohlav a šest hradních žoldnéřů. Předešli.

Lepohlav. He! pomalu! nechte se!

Srpoš. Nepouštěj ho!

Jehoň. Pevně ho drž!

Srpoš. Utekl vám z vězení!

Jehoň. Chce se vykrást!

Srpoš. Rytíř ho dá oběsit!

Jehoň. Rytíř ho dá kolem lámat!

Lepohlav. U všech všudy hřebců, tiše! Půjdete oba do hradu nazpět. (V lese povstane veliký ruch a křik.) Chopte se jich, odevzdejte je hradnímu. Tam se stalo nějaké neštěstí. (Odběhne přes mostek do luhu.)

Žoldnéři (po třech Jeboně a Srpoše se chopí).

Srpoš. Počkej, ty křivorohý buvole!

Jehoň. Těš se, ty jednooký chrabáku!

Srpoš. Ty podvodný Hadrianíku!

Jehoň. Ty vymrskaný ženichu! (Všickni odejdou.)

P r o m ě n a.

Rytířovo bydlíště, všecko jak bývalo.

Výjev devátý.

Ruměna, Želmír, na to Lepohlav.

Želmír (Ruměnu pravici svou za levou ruku drže spěšně vkročí). Bohu díky, že jsem u tebe! Co jsem přeběhl vaše visuté mosty, bije mi srdce v prsou, jako bych se k soudu Božímu dostavoval.

Ruměna. Byl tobě tak lehký přístup do našeho hradu?

Želmír. Na štěstí byl hradní váš přítel mého otce, a přeje, by se vyplnila horoucí má žádost.

Ruměna. Pro veliký Bůh — Želmíre! ty krvácíš!

Želmír. Nevím o tom —

Ruměna. Tady — a tady — co se stalo?!

Želmír. Nic — nic!

Ruměna. Vždyť máš obě ramena v krvi — hlava je potem zatopena — čelo mrtvobledé — zavolám strýni Jenovefu —

Želmír (drží ji). Zůstaň tady.

Ruměna. Ouzkostí umírám — kde's byl, Želmíre?

Želmír. Byl jsem — (mrští ramenem) nech teď bolu, není doby k tomu!

Ruměna. Hleď, jak nadarmo sílu vzbuzuješ! —

Lepohlav (přikvapí). Slečno! nedospěv ani místa, slyšel jsem o velikém neštěstí na lovu.

Ruměna. Hvězdy nebeské! tady neštěstí, tam snad ještě větší! — Mluv! jest můj otec v nebezpečenství?

Lepohlav. Blaze nám, slyším rytířův hlas. (Ouběhne.)

Ruměna. Vysvětli mně, Želmíre!

Želmír. Otec tvůj se vrací — zachován jest, zdrav — leč mne tu ještě nesmí spatřit — kam mně tyto dveře povedou? (Ukáže na levou stranu.)

Ruměna. Do otcovy šatnice.

Želmír. Chodívá tam?

Ruměna. Jenom ve svátek.

Želmír. Bůh buď s námi! (Vběhne tam.)

Výjev desátý.

Rytíř, Jenovefa, předešlá.

Rytíř. Povídám ti, sestro! Hadrian dokázal, že je Kilianův syn. — Bylo vám to omráčivé zablesknutí v mém šedivém věku! Sto zajisté také!

vých srstnatých šelem přitahal jsem za zuby vyšklebené; ale s ďáblem dnešního vzteku nikdy jsem se nepotkal.

Jenovefa. Co živa jsem nenáviděla tento neštějný boj!

Rytíř. Bláhová, aby byl stejný, musili bychom jeden druhého po lese honit! — Již jsem myslel, že mu Hadrian, který s ním hrdinsky zápasil, pod plecem žebry prohnal, když se na neštěstí na hladkém mechu nohy pod ním smeknou, a nepřítel náš přeletév jej tam se potácí, kde jsem já mezi dvěma buky rozdrobenou sílu sbíral. Vyhnouti se nebylo již možná — také bych to hanbě k vůli nebyl učinil. — I chystám se k boji, napřáhnou svou ocel, a jedu mu s ní do slintavé tlamy, pevné myslí, že mu všechny vnitřní roury od jícnu až po zadní bránici roztrhám. Avšak výsledek se zcela jiný objevil. Co syrovou třtinu přehryzne ten ďábel kopí mé, zachrochce na mne s okem jiskřícím, vyplije bodec zapěněný, a neplatná rukovět zůstane mi v ruce.

Ruměna. Ó můj otče!

Rytíř. Smrt mne měla v kole. Lid byl dílem rozplašen, dílem hrůzou pohromen, a — kdyby Bůh byl jinou stranou pomoc neseslal: kvílely byste nad mým studeným tělem.

Ruměna. Ó nešťastné jitro!

Rytíř. Tu vám vyskočí z houští selský mladík, máloletý, outlý; ale statný, jak mužný lev, to dokázal skutek volající. Jakoby to ovce byla aneb srnče, popadl ďábla bezbrannýma rukama, a vlácel jej po skaliskách, po pahejlích tak dlouho, až mu celý hřbetní páteř rozvorál a ze vzteklé té šelmy duši černě černou vystrašil.

Jenovefa. A ten pacholík, bratře?

Ruměna (pro sebe). Ó já předzvídám!

Rytíř. Ano, kdo to byl —? Mně byl přešel zrak i sluch, a když jsem opět obojího nabyl, viděl jsem jen, že jsou skaliska mozem ztrísněna, zelený šat mechu a bylin černou krví pokálen, a na tom na všem rozčísnuť leží lesní potvora.

Ruměna. Ach, jak velikou odměnu zaslужuje tento mladý rek!

Výjev jedenáctý.

Lepohlav, předešli.

Lepohlav. Rozeslaný lid přichází nazpět s nepořízenou. Selský chasník té osobnosti není nikde k nalezení.

Rytíř. Rozežen to ještě jednou, kde co v hradě dýchá! V rytířství mém musí být. Když jej najdou, ať mu řeknou, že jen z části dobročinil, po-

kud ke mně pro vděk nepřijde. — Pryč! kdo jej přivedo, chvály a odměny dojde.

Lepohlav (odkvápí).

Rytíř. Druhou, ač ovšem menší polovici statečné tě myslí ty budeš splácet, dcero má! Též i Hadrian zasloužil dnes vděčného uznání.

Jenověfa. Ale milý bratře —

Rytíř (pokračuje). Já mu v duchu slíbil přízeň neskonanou, a dnes večer tě zasnoubím, nechat zbrojnoš přijede za ním nebo ne. — Marná byla by všecka zpoura vaše, vůle má je nesklonitelná.

Jenověfa. Bratře! bratře! po účinku těžká rada!

Ruměna. Kážeš mi, otče! věc nemožnou!

Rytíř. Ať mně Valos hřebce zchvátí, Hadrian dostane ruku tvou ještě dnes!

Želmír (v šatnici). Óh!

Ruměna (lekne a chvěje se).

Rytíř. Co to —? nepřichází to zdaleka — nemýlím-li se — (Jde k šatnici.)

Ruměna (jez předejde). Nikoli odtud, otče! z náhradí —

Rytíř. Pust pak, ať se přesvědčím! (Otevře u šatnice dvěře, na práhu stojí:)

Výjev dvanactý.

Želmír, předešlí.

Rytíř. Čáry a kouzly!

Ruměna (stranou). Bože, budiž pomocen!

Rytíř. Ruměno! sestro! hleďte sem! to je on! to jest ten pomocník v čas nouze, dobroditel můj! (Přiblíživ se k Želmírovi za ruku jej uchopí.) Dej se k prsoum přivinout, ať ucítíš, jak vděčně krev má v horkém srdci bije! (Chce jej obejmout.) Ha! na co to sahám! ramena ti krvácejí! Tuto krev vycedil's pro mne! tuto bolest snášíš, tyto rány hojit budeš pro mne! — Honem, sestro! léky své snes, co jich v sroubku sušíš; byliny vyrej, co jich oznámila Kaša, osvícená! —

Želmír. Ó nesnášejte léky neplatné! Jediné jen bylince rány mé lze zaceliti, a ta kvete mezi námi.

Rytíř. Jak to?

Želmír. Dejte mně, rytíři! ruku své dcery, a v rozkoš neskonalou obrátí se bolest má.

Rytíř (lekne se). Hoho!

Ruměna (padne otci okolo krku). Otče! otče! jest to můj Želmír!

Želmír. Že jsem vám dnes statností svou přispěl, na to se, rytíři! neohlízejte; ale na to berte

ohled otcovský, že dceru vaši miluju srdcem lásky plným, a hotov jsem, všechny mravné síly obětovat, abych bohda dlouhý život její oblažil. To jest hodno přízně otcovské, na to se stavě o přeskvoštnou ruku její prosím.

Rytíř. Jinochu! an's se zjevil nenadále na prahu mé jizby, nanejvýš's mne překvapil; leč ještě mnohem podivnější jest mi žádost tvá.

Želmír. Vyslyšte ji, rytíři Světlave! a okamžením shodím stav i oblek, které na mne láska k vaší dceři vložila. Též i ve mně proudí krev rytířská, a štědrý osud daroval mne zbožím pozemským.

Rytíř. Proč jsi skrýval tento stav svůj?

Želmír. Ach, vědomí mne přetvářilo, že nejste mého rodu ctitel, že jste mne dřív nenáviděl, než dospěli moji smyslové.

Rytíř. Nenáviděl — tebe? Kdo jsi?

Želmír. Myslimírův syn.

Rytíř. Ha! mého nepřítele!

Želmír. Ó vylučte paměť dávného rozbroje z věku svého vysokého, tak jako ji otec můj dlouho před svou smrtí v sobě utlačil.

Rytíř. Co slyším? otec tvůj jest mrtev?

Želmír. Mrtev, an byl umíraje veřejně a dokonale všechno odpustil. Žehnaje mi uložil mně pouť, nad niž nic vezdejšího nemělo mi býti světějšího — pouť, rytíři! k srdci vašemu, aby za-

pomnělo a odpustilo mrtvým, co provinili živí!
 Ó buďte smířlivý, a nemstěte na synu, čeho otec
 hořce oplakal.

Ruměna. Ó můj otče! odpust, a bude tobě
 odpuštěno!

Jenovefa. Bratře! pomni —

Rytíř. Ustaňte pak v tom svém prudkém úto-
 ku! Nevezmut já hněv nelidský s sebou do hrobky.
 V pokoji at odpočívá Myslimírův prach!

Želmír. Ó, doživotně žehnat budu k vašim
 luhům cestu!

Ruměna. Neskončené díky, otče!

Rytíř. Nežádej ale, abych činil nemožnosti.
 Ruměnina ruka je již zadána.

Želmír (ouzkostně). Není, není, ještě není! Jme-
 nujte mi cenu, s kterou jest jinoch smrtedlný —

Rytíř. Žádnou cenu! Světislav Čelakovský
 nemá dceru na prodej. Před dvěmečítma slunci měl's
 se ohlásit, a byl bych snad žehnaje vás ruce vaše
 spojil. Nyní jest již pozdě — p o z d ě, pravím vám,
 Hadrian má obnovené slovo, a styděl bych se do
 rakve se složit, kdybych mu je zrušil.

Výjev třináctý.

Soběbor, předešli.

Soběbor (přikvapí). Kde je ten velechrabří Bi-
voj — Ha! co vidím?!

Želmír. Jaký to přízrak!

Soběbor. Želmíre!

Želmír. Soběbore!

Soběbor. Jsi ještě v Čechách?

Želmír. Tady tebe nacházím?

Soběbor. Myslil jsem, že již kráčíš po břehu
Jordánském?

Želmír. Myslil jsem, že se k Rýnu blížíš?

Soběbor. Kde's se toulal?

Želmír. Kde's pobýval?

Soběbor. Na svém hradě.

Želmír. A já v chyšce blíže hradu Čelakova.

Soběbor. I dej se mi obejmout! (Padne mu
okolo krku.)

Rytíř. Co vidím a slyším? Oni se znají!

Jenověfa. Nazývá jej přítelem?

Rytíř. Ale ne Hadrianem?

Želmír. Soběbore! co sem tebe přivedlo?

Soběbor. Tak se Želmír táže? Vroucí láska
k tobě!

Rytíř (hněvivě mezi ně vkročí a Soběborovi přisně do očí se dívá). Hadriane z Římsů?!

Soběbor. Ah! náš šlechtitný rytíř — ?

Želmír. Proč jej nazýváte Hadrianem?

Rytíř. Proto že je Kilianův syn.

Želmír. Jaký toho smysl?

Rytíř. To ví Belzebub!

Soběbor. A já. Želmír je můj drahý přítel. Věděl jsem, že miluje Ruměnu, že se ale ohlásiti netroufá, až by sobě pověst libozvučnou mečem vydobyl. I odhodlav se k válkám na východě rozloučil se se mnou, tak že jsem jej v duchu po mořích již a dráhách aziatských stopoval. Svě cestování nehodami opozděné teprv před čtyřmi dny jsem nastoupil. Hned u prvním mezi různým lidem nocování uslyšel jsem, že Hadrian z Římsů k Čelakovu táhne, aby se tam s jedinou dcerou zasnoubil. To jsem musil předejít, a možná-li, zcela přerušit. Dopídiv se jeho písem list jsem našel, v němžto byl oud po oudu jak v zrcadle zobrazen. Vzav mu list ten jiný jsem mu stejných písmen, smyslu ale nestejného podstrčil. Vše ostatní, statný Světislave! jest vám dobře povědomo. — Ty ale věz, příteli můj! že jsem se jen snažil, Ruměnu tvou nemilého sňatku uchrániti, tou se koje důvěrou, že i otec její časem svým mne požehná, nabyv syna švárnějšího dobrou vůlí mou.

Rytíř. Ó šibale plný lsti a oukladu!

Želmír. Ty's byl tedy jeden z Hadrianů, které jsem zlým duchům odporoučel?

Soběbor. Ten třetí.

Želmír. A druhý?

Soběbor. Byl počestný žoldněř.

Rytíř (průdce). A první — ?!

Soběbor. Je ten pravý s tělem i s duší.

Rytíř. Co jsme jej dali do vězení?

Soběbor. Tentýž, po pořádku vlastně druhý.

Jenovefa. Teď je pravda na světle! (Odkvapí.)

Rytíř. Soběbore! mladý ďábel tebe nadechoval. Tolik lži za jeden den!

Soběbor. Ach, jak pracně jsem je z hrdla vypravil! Nebylo mně tak vesele, jak jsem sobě počínal; ale s jakou písní jsem k vám přišel, takovou jsem musil dozpívat. — Příteli můj! stojíš tu tak němý, a víš v světě nejlépe, že nejsem jiných nejhorší.

Želmír. Co mám mluvit? Ruménin otec mohl by myslit, že jsem skvostnou ruku jeho dcery podskokem —

Rytíř. Nikoli, nikoli! ani nemyslím, ani myslit nebudu. Zlato se tak v ohni, přítel v neštěstí, a smělost v nebezpečnosti neosvědčí, jako ryzost ducha tvého skutky dnešními. Tak také snad někdy uvěřím, že větroplach tento je dobrý člověk; ale kdybych tisíc dětí měl, žádného mu nedám.

Výjev čtrnáctý.

Jenovefa, Hadrian, Jehoň. Předešli.

Jenovefa. Jenom směle krácejte.

Soběbor (k Želmírovi). Tu je pravý Hadrian.

Rytíř. Ano, ano! Také mi to dříve mohlo napadnout. Jak tu stál a stojí, tak byl v prvním listu vyobrazen.

Hadrian. Hledte, rytíři! Povídal jsem, že jsem Kilianův syn. Jáť to musím nejlépe vědět.

Rytíř. Ovšem! — Ale tato nadobyčejná kométa, která, jako všechny její sestry, nic dobrého nevyznamenává, také tak dobře chtěla vědět. (Ukázav na Soběbora.) Ještě jednou, odpusť, a až se s dcerou mou k otci navrátíš —

Hadrian. Je mi líto, rytíři Světislave! že musím slečnu Ruměnu pod vaší otcovskou střechou nechat.

Rytíř. Což se ti nelíbí?

Hadrian. Takto by se mi ještě líbila; ale já bych předce rád déle než třikrát pět dní živ byl.

Rytíř. Báchora!

Jehoň. Žádná báchora, pane rytíři! víme, co víme. Lepohlav byl při tom, ať dosvědčí. Mimo to slyšel jsem rytíře našeho nejednou stěžovat, že je mu slečna Ruměna příliš mladá, že by rád,

než k otcům svým lehne, syna svého ženě zkušené, dospělé a usedlé odevzdal.

Rytíř. Totě by si Hadrian sestru mou Jenovefu musel vzít?

Hadrian. Ano, ano! přimluvte se u ní, tu si vezmu!

Ruměna. Ó vezmete si jej, rozmilá strýně! a zůstaňte s ním u nás.

Hadrian. Ó slečno Ruměno! u nás je také dobře být. Když v čas letní slunce svítí, chodíme až na zahradu. Také máme hned pod hradem háječek —

Jenovefa. Poradte mně, všechny všudy věrné dušičky! — Kdybych se měla k velikému kroku tomu odhodlat, učinila bych jej toliko proto, aby se váš neduživý věk do léčivých rukou dostal.

Hadrian. Ach ano! jsem od paty až k hlavě samý neduh.

Jenovefa. Připovíte-li mně, že nebudete žádné jiné koření pít, než co já vám uvařím —

Hadrian. Žádné jiné.

Jenovefa. Žádnou jinou diviznu —

Hadrian. Žádnou jinou.

Jenovefa. Žádnou jinou zeměžluč?

Hadrian. Žádnou jinou.

Soběbor (před sebe). To bude rajske živobyť!

*

Rytíř. Bůh vám oběma požehnej, jako já vám zehnáám. — Pojď sem, dcero! Ty's keř vinný, ou-
tlý, točný, ale slabý. (Vede ji k Želmírovi.) Tady stojí
statný jilm, o jehož pevný život radostně se otáčeš.

Ruměna (Želmíra objímajíc). Můj Želmíre!

Želmír. Drahý otče! —

Rytíř. Tiše, tiše! budoucnost nás bohdá pře-
svědčí, že jsme oba cíle pěknějšího dojítí nemohli.

Výjev patnáctý.

Srpoš, předešlí.

Srpoš. Dřív než zcela odejdu, rád bych se
pánů rytířů zeptal, není-li tady pro mne službičky.

Soběbor. Staneš se nyní svým vlastním sluhou.

Srpoš. Ach, tím jsem již dvaatřicet let.

Soběbor. Vykážu ti na svém statku chaloupku,
a tu budeš pošívávat; odměřím ti jítro louky, a tu
budeš hrabávávat; obdařím tě korcem pole, a to
budeš vorávávat; odpočtu ti devět ovec, a ty bu-
deš stříhávávat; příženou ti plavou kravičku, a tu
budeš pásávávat.

Srpoš (jemuž rtové mimovolně hrají). Vávát-
vávát, pětkrát vávát! S tou radostí musím ven.

Kde jaký brouk v hradě, a co ptáků potkám,
všem to budu zpívávat! (Odběhne.)

Želmír. Proč tak jednáš, příteli?

Soběbor. Ten byl nejprvnější Hadrian, a pro-
čez nejprvnější dělník na vinici tvého štěstí.

Výjev šestnáctý.

Lepohlav, předešlí.

Lepohlav. Statný rytíři! lid náš prolezl vše-
cky háje a luhy; ale takový selský chasník —

Rytíř. Čeho tam není, nemohou naléztí. —
Odspěchej do jídelní síně! Sháněj krmě, naplňuj
číše — ať se spije, komu zlý osud schopnost k tomu
dal, a kdyby sklep naplněný na smrt se mi roz-
nemohl!

Lepohlav (odkvapí).

Rytíř. Teď jsme všickni jedna mysl, jeden
jazyk, jedna řeč. A kdyby každý jiným hlasem
zpíval, přede to bude jeden souzvuk, jedna hudba
zvonků libosvorných. Za mnou tedy do jídelny!
(Odchází; všechno se chystá za ním k odchodu.)

Soběbor. Ustaňte! ještě nelze odejít.

Rytíř. Proč?

Soběbor. Ještě jeden kámen na prsou mi leží.

Rytíř. Skul jej k nohous mým!

Soběbor. Všickni skoro máte za to, že na hradě Čelakově přes šest set let již straší.

Rytíř. Kdo ví na jakém Čelakově. Ale jen dále!

Jenovefa. Pánbůh s námi, dobře že na to přišel!

Hadrian. To byl mého praděda praděd.

Jehoň. Teď je již nad hvězdami.

Soběbor. Není ještě, milý brachu! Hodlá ještě půl století pod hvězdami burácet.

Želmír. Dobře-li rozumím — ten duch —

Soběbor. Byl jsem já.

Rytíř. Aby tě nejstarší Urián! Opakuji: kdybych měl ještě tři sta Ruměn, tobě ani jedině! (Odkvapí.)

Jenovefa, Ruměna, Hadrian a Jehoň (naje-dnou). Ó šibalství nad šibalství! (Všickni se hrnou za rytířem.)

(Opona spadne)

Eliška Přemyslovna.

Činohra v pateru dějství.

● s o b y :

Jindřich, král Český, vévoda Korutanský, hrabě Tyrolský.

Anna, králová, nejstarší dcera krále Václava II.

Eliška Polka, vůbec *Rejčka*, vdova králův Václava II. a Rudolfa I., nazvána od sídla svého královna *Hradecká*.

Eliška Přemyslovna, nejmladší dcera krále Václava II. z prvéjšího manželství, vnuka Rudolfa Habsburského.

Vilém Zajíc z Valděka, držitel Křivokláta, } Čeští
Jindřich z Lipé, královský podkomoří, } pánové.
Jan ze Stráže čili z Vartenberka,

Vilém rytíř z Bergova, } mladí šlechticové.
Hynek z Lichtenburka, }

Jindřich hrabě Aufenstein, maršálek Korutanský, tajný rada a vojenský vůdce krále Jindřicha.

Konrad, jeho bratr.

Jakub Věšovic, čelní měšťan Pražský.

Jěfina, jeho dcera, choť Lichtenburkova.

Jošit Rotlev, mladý měšťan Pražský.

Prokop Kotoun, starosta Nymburský.

Bohata, jeho pisák.

Jelena, paní z *Riesenburka*, hofmistrova, } Elišky
Bonuše, pěstounka, } Přemy-
Cecilie, } panny, } slovny.
Aneška, }

Damíra, dvorní paní u Elišky Polky.

Komorník královský.

Komorník Elišky Polky.

Lambert, } Korutané.
Ruprecht, }

Heral.

Vojín Korutanský.

Čeledín Rotlevův.

**Družina ženská. Pánové a rytíři Čeští. Pražští měšťané.
České, Korutanské a Míšenské vojsko. Halapartníci. Mě-
šťanstvo Nymburské. Lid venkovský obojího pohlaví.**

***Místo děje:* Klášter Zbraslavský, hrad Pražský, Vyšehrad,
města Hradec a Nymburk; domy, ulice a okolí Pražské.**

***Čas děje:* Rok 1310.**

Dějství první.

Vchodní síně do královské hrobky v klášteře Zbraslavských Cisterciáků, dvěma pochodněmi vpravo i v levo zatknutými osvětlena. V popředí na levé straně neširoký schod asi osm stupňů vysoký. Hrobka sama v pozadí vysokou a širokou mříží přes celé jeviště od vchodní síně oddělena, dvěře do ní též mřížové. U prostřed hrobky na černém nízkém podstavku leží rakev cínová, v které tělo krále Václava II. odpočívá, nohama k divákům.

Výjev první.

Přemyslovna, Bonuše, Cecilie, Aneška.

(Přemyslovna jest již dole, Bonuše a panny teprv sestupují.)

Přemyslovna. O, jak jest mi tady volno! To mrtvé, hrobové povětrí jako drahé koření má želem a úzkostmi zemdlená prsa oživuje a sílí! Cítím, že jsem u svého otce. (K Bonuši) Hle! tam

v té rakvi, v tom lůžku věčného poklidu, tělo mého královského rodiče odpočívá.

Bonuše. Vážné to, posvátné sídlo, které sobě pro věčnost sám vystavěl.

Přemyslovna. O, že ta jiskra ohně nebeského, jeho osvěcený, ušlechtilý duch, mužné to tělo již neoddušévňuje! Rájem byla bys, země Česká! jsouc nyní smutnou zpustinou.

Bonuše (polohlasitě). Avšak, nezdá se i tobě, jasná kněžno! že tato naše pout Außensteinem byla nastrojena?

Přemyslovna. Již dávno jsem po této pouti toužila. — O, kéž bych tady stánek zříditi a vedle těchto drahých zůstatků obývatí mohla! Jaký to tichý, bezstrastný, ohrožený život!

Bonuše. Obávám se, že nečistý jest jejich zámysl!

Přemyslovna. Což jsi ještě nedověrnější, nežli já? Mohlo by se takového dne a takového místa k činu nešlechtnému užívati? Dávno jsem již, častěji jsem žádala, aby mně dáno bylo, otce navštívití a nad hrobem jeho pobožnost svou vykonati.

Bonuše. Avšak proto, že jsi dávno a častěji žádala, a vždycky tvou žádost oslyšeli. Najednou jest k tomu čas a doba příhodná. Ve svůj prospěch chtějí dobu tuto vykořistiti.

Přemyslovna (upozorněna). Mluv světleji, má rozšafná Bonuše! Jaké to podezření tane tobě na mysli?

Bonuše. Odpustiž mi Bůh, pak-li muži tomu krivdu činím; ale ze všeho jednání souditi musím, že hrabě Aufenstein krále Jindřicha, totiž sebe, u vládě nevidí dosti utvrzena a ohražena, pokud kněžna Přemyslovna panenské své svobody užívá.

Přemyslovna. A této svobody, myslíš, že mne hrabě nějakým oukladem, v tomto místě nastrojeným, miní zbaviti?

Bonuše. Myslím, kněžno!.

Přemyslovna. Ano, odpustiž tobě Bůh toto hříšné domnění! Zapomínáš, že stojím pod štítem dobrotivého svata a královské sestry, pod krovem tedy, ku kterémuž hrabě Aufenstein přístupu nemá.

Bonuše. Kam by tento drzí kouzledník neměl přístupu! Velitele svého, Jeho Jasnost, krále Jindřicha samého v čarovné své kolo přizheňal. A tak jako sobě na vše strany přístup umí zjednati: tak jej také jiným, i nejvznešenějším, zameziti se odvažuje. Hned po svém neblahém příchodu přesídlil tebe z hradu otcovského do malých chyší kláštera svatojirského, kde tě královská sestra tvá až po dnes nenavštívila, proto že nesmí. A běda tomu pánu, rytíři aneb měšťanu, jenžto by se k ústraní tvému přiblížiti chtěl. Již dávno byly by se chyšky tvé v tuhé vězení obrátily,

kdyby důstojná strýně tvá, abatyše Kunhuta, přísnou, samostatnou paní kláštera svého nebyla. —
Tiše!

Výjev druhý.

Rytíř Bergov, předešlé.

Bergov (s tváří co možná nejvíce ve plášť zahalenou s pospěchem sběhne, opatrně za sebe se ohlíží, pak pokročí k Přemyslovně). Jasná kněžno, ostřež tebe Bůh! Buď statná, obezřelá, hrozí ti veliké nebezpečí!

Bonuše a panny. Andělé Boží!

Přemyslovna. Jaké nebezpečí?

Bergov. Usnadnili tobě cestu do Zbraslavi, aby's knížecích práv svých zbavena, odtud se navrátila.

Bonuše. O, mé úzkostné předcítění!

Přemyslovna (směle a vznešeně). Kdo má k tomu moci? Kdo v této zemi, v celém tom světě širosáhlém smí se toho odvážiti?

Bergov. Aufensteinova zlopovážná věhlanost! — Očistivši tu srdce čisté od nejmenší poskvrny, přijavši pak v spásu duše živé tělo Kristovo: máš ty tady, touto dobou, třetí svátost přijmouti.

Přemyslovna. Jakou svátost?

Bergov. Svátost stavu manželského.

Bonuše a panny. Běda!

Přemyslovna Kdo jsi, zrádce zakuklený?

Bergov. Všecko jest v chrámu Páně nad tebou připraveno. Ženich čeká se srdcem třesutým, neboť se bojí ruku tvou vzíti, aby se nedočinil svatokrádeže.

Přemyslovna. Od koho mi výstraha ta přichází? Pověz, kdo jsi, mám-li slovům věřiti?

Bergov (rozhodiv plášť). Rytíř Bergov, nejvřelejší ctitel tvůj! (Schodem zhůru odkvapí.)

Bonuše. Pro Bůh, kněžno! není to jméno voleného tobě ženicha?

Panny. Jest, jest!

Přemyslovna (zdrčena). Co to bylo? Slyšela jsem, viděla jsem? Smyslové moji strašlivě se mnou žertují! — (Zpamatovavši se.) Ano, jest to ten jinoch, jehož můj královský svat, zajisté že v žertu, ženichem mým jmenoval. Avšak — od něho mně výstraha? On napomíná, abych se na statný odpor postavila? Ha! jaký to nevypitvaný ouskok!

Cecilie. Čeho se domníváš, jasná kněžno?

Přemyslovna. Což nepochopuješ, milá Cilko? Má mne, jako jej Bůh divokrásným tělem vyličil, nalíčenou ctností a šlechetností zaslepiti. Mámení to, opovážlivé zaluzování, o kterémž královští hajitelé moji ničeho neví. — Nicméně díky

jemu! Vím, jakým to šípů plným toulem zbrojiti se mám.

Bonuse (bystře slouchajíc). Tiše! Snad že se již blíží nepřítel tvůj.

Přemyslovna. Vejděme do hrobky. U královského otce najdeme sílu i poradu. (Odejdou do hrobky, tam kleknuvše u rakve se modlí.)

Výjev třetí.

Jelena, Aufenstein.

Aufenstein (sešed všude se ohlíží, dojde až k mříži, podívá se do hrobky, a do popředí se vrátiv polohlasitě k Jeleně mluví. Postava jeho jest důstojná, přímá, tak i jeho chod. Umí se dvorně zachovati). Jest zde s obyčejnou maličkou svou družinou. (Vede Jelenu co možná stranou.)

Jelena (v ženském, tak jako Aufenstein v mužském plášti, skvostnou skřínku v ruce nesouc. Taktéž hlasem přidušeným, ohlížejíc se). Cítím, že jsem s králem Václavem pod jedním klenutím; nástrojená smělost zmizí, předsevzetí v kořenu se chvěje. U jeho dvora jsem vyrostla, u jeho krátkověkých nástupců dospěla. Bylať to ctnostná, vznešená duše; každé zření, každé hnutí jeho bylo královské; ačkoli byl od Otta Braniborského

on náhodou k trůnu se proklestila. Protož odstupujíc nasnovati uměla, abych u dvora zůstala, nedadouc mi ani mysl svou ani své srdce. Kéž bych buď s tebou byla odešla, aneb na věky od tebe se odtrhla! Zničená jsem, pak-li mne anděl milosrdnosti z tohoto bludiště oukladu a zrady nevyvede! — Tu jest! Stůjte mi pevně, třesuté nohy, jako byste chodníkem šlechtnosti kráčely! (Jde kněžně v oustřety a hluboce před ní se pokloní.)

Výjev čtvrtý.

Přemyslovna, Bonuše, panny, předešlá.

Přemyslovna (s podivením). Jaký to nenadálý zjev! Jelena z Risenburka zde?

Jelena (nesměle). Vůlí a rozkazem tvé královské sestry, jasná kněžno!

Přemyslovna (překvapena). Ví královna Anna o mé dnešní pouti?

Jelena (sklopí oči). Byla její vroucí žádost, abys rakev Jasného otce navštívila, a duchem jeho požeňnána, co blažená manželka k ní se navrátila.

Bonuše a panny (se leknou).

Bonuše. Slyšíš, jasná kněžno?!

Přemyslovna (s rosteucím podivením). Manželka? V tom okamžení královská panna, na ženicha nepomyslivší, a za hodinu mám se vrátit jako manželka? Vysvětli pak mi tu báchorku, věrná přítelkyně má! dobrotivá sestra se mnou nikdy o manželství nemluvila.

Jelena. Tím častěji prý to ve jménu jejím král Jindřich, Jeho Jasnost, učinil.

Přemyslovna. Žertuje se mnou — ano, pamatuji se. — Pro dobrý Bůh! kdo pak jest ten ženich, jenžto jako s dívkou zlopověstnou, kradmo a v letu doživotně se mnou se spoutati hodlá?

Jelena. Rytíř Bergov, nejspanilejší, nejušlechtilejší jinoch v celém království, jenžto tebe, jasná kněžno! co cheruba své blaženosti, nade všecko ctí a miluje.

Přemyslovna (chlavně). Slyšíte to, Bonuše! Aneško! Cilko! Nebudeť vás tajno, že se pramáti má Libuše s oráčem Přemyslem, a knížedí praotec můj, vévoda Oldřich, s dcerou rolníkovou, s Boženou požehnané paměti, v stav manželský spojili; avšak tu i tam dobrou vůli snátek ten byl upodstatněn. — Nuž, toť tedy v tomto nejvelebnějším mně chrámu Páně, u přítomnosti posvátných zůstatků drahého otce k oltáři oddacímu přikročiti mám?

Jelena. Tak jest.

Přemyslovna. A kde jsou moji, aby mi požeňnali na tak nebezpečnou dráhu všeho života vezdejšího?

Jelena. Hrabě Aufenstein ve jménu Jeho Jasnosti, já pak zmocněna královskou sestrou tvou, která tobě na svědectví svého srozumění se sňatkem tvým tento klenot v svatební dar posílá. (Podává jí skříňku.)

Přemyslovna (skříňky si ani nevšímnuce). Běda mně, tvorů bídňějšímu, než jest dcera pastýřova. V nejsvětějším okamžení mého života opouštějí mne ti, ježto mi otcovskou a materskou ruku mají podávati. — (K Bonuši a k pannám.) Pomozte mi z toho strašlivého snu, moje drahé družky!

Bonuše. Žel Bohu, jasná kněžno! že se tobě nesní; leč že v živé skutečnosti stojíš.

Přemyslovna. Vid', věrná Bonuše! vždyť s námi Jelena z Risenburka v celé své známé osobnosti jedná. Při prvním svém jsoucnosti své osvědomení poznala jsem Jelenu Risenburskou co milovanou družku královské své domácnosti, která nás dítky lahodným jemnocitem, vždycký stejným blahomravím každodenně více sobě nakloňovala. Toliko po smrti octově, za krále Rudolfa, zdálo se mi, že jsouc čarodějnou macechou okouzlena srdce své ode mne odvracuje.

Jelena (se zachvěje).

Přemyslovna. Avšak nicméně po odchodu macešinu v čelo jest nejbližší mé družiny postavena, jest nejřednější raditelka, ochraňkyne má — onať mne nemůže zraditi.

Jelena (do sebe s tváří sklopenou). Kde zůstal Aufenstein! Mysl i paměť mne opouští!

Výjev pátý.

Aufenstein, předešlé.

Aufenstein (hluboce se pokloniv). Jasná kněžno! přicházím co náměstek Jeho Milosti královského svata a poručníka tvého, tak abych se veletěným svědkem slavnosti žehnaného sňatku tvého stal. „Dlouho již srdce své na poradu беру“ — pravil jasný král Jindřich — „kterak bych knížecího svěřence svého, pokud mohu muži statnému a šlechtnému na čas živobyť pod ochranu odevzdal.“ — I zastavil se konečně zrak Jeho Jasnosti na pánu z Lobdeburka, který jest ten nejsličnější, nejlibomravnější jinoch veškeré šlechty české. Jako někdy řecký pěvec Orfeus skály a stromy, řeky a větry k harfě své přižehnával, tak Vilém z Bergova spanilomyslností svou duchy nejušlechtilejší svému srdci přikouzljuje. Věno tvé,

mimo nádhernou výpravu, jest severní část okresu Litoměřického, ráj to země České, kde statky dědičné pánův z Bergova leží. Mně pak se, jasně kněžno! ta nejvyšší čest v celém minulém i budoucím živobytí mém prokazuje, že tento lidu i Bohu milý sňatek pod mou zprávou vykonati se má.

Přemyslovna. Jest mi líto, pane hrabě! že vám tuto nejvyšší čest v živobytí vašem toliko s výminkou povolití mohu.

Aufenstein. Každou výminku přijímám, která povinnosti mé neodmlouvá.

Přemyslovna. Zjednejte mi dříve příležitost, abych s Jejich Jasnostmi s králem a královnou promluvíti mohla.

Aufenstein. Na to jest již pozdě, sňatek má se touto hodinou státi.

Přemyslovna. Budiž mi dovoleno, abych o srovnání korunovaných ochránců pochybovala.

Aufenstein. Tu jest vůle Jeho královské Jasnosti zjevně vyslovena. (Podá jí stočený pergamen.)

Přemyslovna (čte). Ha! (Zaražení a zděšení na nějakou dobu ji opanuje; brzo však se zpamatuje). Jeho Milost král toliko svou žádost, nikoli neodolatelný rozkaz vyslovuje.

Aufenstein. Víš zajisté ze zkušenosti, jasně kněžno! že mezi žádostí Jeho Milosti královny a jeho rozkazem žádného rozdílu není.

Přemyslovna. Tak sluší hraběti Aufensteinovi královské žádosti považovati. — Oznamte Jeho Jasnosti, milostivému svatu a poručníku mému, že se královské vůli jeho pokorně odevzdávám, chtěl-li by mne knížeti rovnorodému zasnoubiti —

Aufenstein (vpadne jí do řeči). Dosti dlouho Jeho Jasnost s knížaty Slezskými o tvém manželství vyjednával; snad že jim malé věno podával, nemoha dáti většího. Manžela tvého, svého poddaného, může král Český k nejbližším osoby své důstojstvem povýšiti.

Přemyslovna. Nuž, tedy Jeho Milost prosím, abych v klášteře doživotně Bohu sloužiti, zavřena tam na modlitbách sesivěti směla.

Aufenstein. Opakuji, jasná kněžno! že na to všecko jest již pozdě. (Nahoře jest slyšeti varhany a zpěv, což až do konce dějství trvá.)

Přemyslovna (leknouc se). Není, nesmí býti pozdě!

Aufenstein. Slyšíš, jasná Přemyslovno! že nahoře již bohochválení se rozléhá.

Přemyslovna (jaře). O, Bohu díky! tímto jmenem novou sílu a smělost jsi ve mně rozdechl. — V mém sluchu zní zpěv ten jako bohochválení, jelikož se zvukové ti v mou záhubu ozývají. Ještě jednou — žádám, prosím — ané, poručím vám, abyste mne bez odkladu na hrad

královský provodil. Doufám, a pevně věřím, že mne Jeho Milost neoslyší a popřeje mi tichý útluk v stínu klášterním.

Aufenstein. Kéž bysi uznala, milostivá kněžno! že odmluvou svou povinnost věrného sluhy ztěžuješ, který od rozkazu velitele svého se uchýliti nesmí.

Přemyslovna. Žádám jen odklad plnění rozkazu toho, který zákon i přestupníku svému povoluje. Vždyť pak jest hrabě Aufenstein zvyklý, rozkazy svého šlechtného krále na vždycky odkládati, jakož i jiné v opak toho obracet, co mu konati velely.

Bonuse a panny (darmo hledí kněžnu utišiti).

Aufenstein. Nezapomeň, kněžno! či osobu zde zastupuji.

Přemyslovna. O, kéž by hrabě Aufenstein na to nezapomněl! Pak by král dobrotivý nevděk a nepřízeň neklidil tam, kde lásku a vděčnost rozsívati kázal. Pak by palma míru po celé zemi haluzy své rozkládala, a všechny stavy, všechny strany lidu zemského libosvorně pod nimi by kráčeli. Ano, hrabě Aufenstein, velmoci své nadužívaje, původcem jest všech odbojů, všeho sváru, všeho v zemi nepořádku. Jeho, toliko jeho jest to práce, že se dcera královská za všedního rytíře zahoditi má, tak aby se práva její urozenosti,

všecka její možnost k dosažení jakékoli vlády jedním okamžením zničila. Nuže, boj ti, statečný vůdce! ty, jenž tak zrádně, zlopovědně smýšlíš, že jasnost jména královského ve mně zatemníti usiluješ! Věz, že od dneška neustanu, až tebe ze vši moci, ze vši důstojnosti vyvrhnu!

Aufenstein. Ha! zpoura proti králi!

Bonuse. Pamatuj, kněžno! na svou další budoucnost!

Přemyslovna. Nikoli proti králi, proti jeho největšímu nepříteli!

Aufenstein (přemáhaje se). Jasná kněžno! posledně radím, bysi se do vůle královského poručníka pokorně odevzdala.

Přemyslovna. A poslední ta rada neliší se od rozkazu násilného!

Aufenstein. Ano. Věz, Přemyslovno! dobře věda, že k blahu svému nutiti se dáš, všechno jsem tam připravil. Ženich čeká u oltáře —

Přemyslovna. O, ano! kdo kláštery a chrámy zlupuje, tomut jest snadno vším všudy způsobem Bohu se rouhati!

Aufenstein. Vidím, kněžno! že marným svým odporem nešťastnou se chceš učiniti. —

Přemyslovna (s výsostí těla, tváří i hlasu). Hrabě Aufensteine! jsem vnučka Rudolfa Velikého. Běda tomu, kdo potupí krev Habsburskou, která se proudí v žilách mých!

Bonuše. O má drahá Přemyslovno!

Aufenstein. Slova tvá nejsou šípy; ani meče, ani jed. Ještě jednou: Mohu užiti násilí, jsem ke všemu odhodlán!

Jelena (která u největší nesnázi všech byla svědkem). Ustaň, hrabě Aufensteine!

Přemyslovna. Pojd, bezbožníče! vytrhni mne z rukou otcových! (Kvapí do hrobky, shodí víko s raskve a oběma rukama otcův mrtvolu obejmě). Otče! otče! chraň dceru svou potupy!

Aufenstein (chce za ní).

Bonuše (za kněžnou do hrobky vskočivši bouchne dveřmi, které zapadnou).

Jelena. Oh! (Přikryje dlaněmi svou tvář.)

Aufenstein. Ha! ať tedy pomůže druhé násilí! (Běží nahoru.)

(Opena spadne.)

Dějství druhé.

Sině v hradu královském. Doba odpolední.

Výjev první.

Král, Aufenstein, komorník.

Král (sedě u okna ve velikém křesle spí).

Aufenstein (vejde komorníkem uveden). Spí již dávno Jeho Jasnost?

Komorník. Dobrou hodinu.

Aufenstein. Nebyl tu žádný?

Komorník. Dva mladší šlechticové s letnějšími, jak se zdálo, hodnostářem městským.

Aufenstein. Nevíš, za jakou to příčinou?

Komorník. Stěžovali na výstupky lidu Korutanského v Praze, pak-li jsem v předsíni dobře slyšel.

Aufenstein (pokyne rukou).

Komorník (odejde).

Aufenstein (přikročiv blíže ku králi na něho se dívá). Neviděl jsem nikdy v tvářnosti člověka tak zjevnou bezpečnost a bezstarostnost. Země se k porodu strašlivé bouře chystá, a on, její hlava, necítí to třesení pod sebou, spí tak lehce a sladce, jakoby andělé míru perutí svou skráně jeho ovívali. Pokud bude Aufenstein strážným cherubem tvým, můžeš pokojně spát.

Král (se probudí a ohlíží). Co jest, můj Aufensteine? Přinášíš nové namáhání? Není mne dnes s žádnou prací.

Aufenstein. Slyším od dvořenínů, že šlechta jakás se odvážila, Jasnost Vaši žalobami znepokojovati.

Král. Byli to tuším mladý Vartenberg a Lichtenburg se svým tchánem Velflovicem, příznivcem naším. Lid náš prý se odvažuje po domích Většího Města všelijakého násilí užívatí. Takovéto nemilé zprávy z více stran ke mně docházejí. Vezmi pak lid svůj na kratší a pevnější uzdu.

Aufenstein. Stalo se na několika místech nedorozumění. Lid náš přinesl s sebou hru v kostky, která tu veliké obliby došla. Pražané, žádostivi s nectností tou se seznámiti, lákají bojovníky naše do domů svých v peněžitě základy, a jako každá hra příčiny k svárům zavdává —

Král. Hleď to všemožně zameziti, chceš-li si v zemi dobrou pověst a mně pokoj zjednatí. Lidé

praví, že jakési nepořádky teprv s tebou do Prahy přišly.

Aufenstein (před sebe). Donášky tyto musí přestat! — Nebylo tu přede mnou toho strannictví, které nyní Větší Město na pět i více odbojných táborů různí. Jest tu strana naše, strana Rakouská, ta nejmocnější; strana panská a strana městská, ano i královna Hradecká, jakož i císař sám strany své tady mají, které všechny k sobě řevňujíce zběsile jedna s druhou zápolí, tak že z domů svých zavřených toliko v úplné zbroji vycházejí.

Král. Připomínáš na císaře, kterého's proti mé vůli zanedbal. Nechtěl's, abych jakožto volenec k volení jeho se dostavil, aniž's pak mu hlas můj poselstvím oznámil. Odtud jeho hněv. Jako mne předchůdce jeho, Albrecht, za krále Českého neuznával: tak mne také on až podnes neuznává, a káže, abych dostaviv se k němu všechny své země v léno od něho přijal.

Aufenstein. Nebojím se bouře ze západu. Jindřich Luxemburský má tak dobře v Německé své říši plné ruce co dělati, tak jako já v Čechách.

Král. Přisám Bůh! zpráva této země všechnen čas a všechny síly tvé tak sobě osvojuje, že na mne zapomínáš.

Aufenstein. První péče a starost má jest o zachování a oslavu Vaší královské Jasnosti.

Král. Chceš-li mne zachovati, bledí mne především nasytiti. Takřka každodenně o jednu mísu, a pročež o jeden posilek méně dostávám. Králová se vymlouvá, že nějakým časem důchody mé vysyehati necháváš.

Aufenstein. Budu tedy od dneška toliko polevici baňských dobyvků do Korutan posílati.

Král. Nečiň toho. Kdo ví, jak dlouho tady bude našeho stání. Máme doma mnoho nebenosných hor, ale jen železo v nich. Raději zastav královské hrady a statky, kde ještě jaký jest. Víš, že skvostný stůl jest má jediná blaženost na světě. — Co slyšíš o kněžně Přemyslovně?

Aufenstein. Doufám, že se s dobrým výsledkem nemíneme, pak-li v chvalitebné, všudy dobročinné důslednosti a nepovolnosti své setrváme.

Král. Pochybuji. Jak jsem z hrdých řečí jejích již dávno vyrozuměl: očekává, že pro ni císař ve voze osmerospřežném, aneb alespoň císařovec přijede. — Připomínám ještě jednou, ať se jí žádného násilí nečiní.

Výjev druhý.

Komorník, hned na to Vilém z Bergova.
Předešli.

Komorník. Vilém z Bergova dává královskou
Jasnost prositi —

Král. Ať vejde.

Komorník (odejde).

Král. Hoří láskou k té vysokoletné Přemyslovně. Nevím, povede-li se nám, tu ocelovou šíjí ohnouti.

Aufenstein (před sebe). Pak ji tedy zlomím.

Bergov (vkročiv a hluboce se skloniv ruku králi políbí).

Král. Jest mi líto, milý Bergove! že Elišku nemůžeš ještě nazývati svou.

Bergov. Přicházím v nejhlubší pokoře o milost prositi, abych ještě doufati směl.

Král. Naději, jak dalece jí vládnouti mohu, úplně tobě podávám; avšak nadhrdé to srdce musíš dobývati sám. Napni tedy všecku duševní sílu, která tělesné tvé kráse nic neodevzdá.

Bergov. O, kde jest jaké síly, kde jaké srdečné aneb duševní zbraně, jižto bych k dosažení toho krásného, vznešeného cíle neobrátil! Neboť zoufati sobě musím, pak-li mne nemilost její s ne-

beského stupně svrhne, ku kterému, jako duše nábožná k svému spasení, s citem horoucím se vypínám. — I přicházím královskou Jasnost Vaši o blahomilostivé povolení prositi, abych kněžnu Elišku v nynějším pobytku jejím směl navštěvovati. Snad že v jejím skvostném srdci jiskru přízně a náklonnosti rozdechnu; snad že v její krásné duši soucit, neb alespoň soustrastí povzbudím. Neustanu v usilování, pokud mne co nevolníka zrakem hněvu plným od sebe nezavrhne.

Král (vstane). Což, můj Aufensteine! aby se Eliška s družinou svou do slušného bytu ve Větším Městě přesídlila? Dej pak nařízení, aby přítomnému jinochu volný přístup k ní bez opovědi, a volno mu bylo, beze všech svědků s ní mluvití. (K rytíři.) Zprávu o výsledku přičinění tvého budu každodenně očekávati. (Odejde dveřmi postranními.)

Aufenstein (jde za ním).

Bergov (králi odcházejícímu hluboce se pokloniv zůstane státi, až Aufenstein odejde; na to pokročí do popředí a mluví na polo ke dvěřím obrácen, kterými Aufenstein odešel). Klnu tebe, Aufensteine! líticím hadovlasým v propasti světloprázdné tebe i bratra tvého příkazuji! Nebylo dosti, že's již hory krvavých obětí vůkol sebe navězil, já jsem musel korunou jich se státi, obět nejnevinnější, avšak tobě nejzhoubnější! Hodil's mi zápal do nestrašných prsou, který spase mou duši zubem jízlivým; avšak

i ty jeho pastvou se staneš! Vyhnal's ty mne ve vášni mé na vrch skály v moři rozvlněném, tam kde ani státi, ani na schod pomyslití nelze. Svatební vlny lože manželského mi stelou, zpěvem čarovným do něho mne uchvacující. I skočím tam, ženich slastí opojený, s srdcem blaženým; ty však co starosvat se mnou půjdeš s duší zoufanlivou! (Odkvapí.)

Výjev třetí.

Královna Anna, Aufenstein.

Královna (vejde dveřmi postranními z pravé strany).

Aufenstein (vyšed od krále poněkud se zarazí, a bluboce královně se pokloniv chystá se blavním vchodem odejít).

Královna. Jaká to přívětivá náhoda! Jdouc k Jeho Milosti, abych z čistého pramene nejnovější události čerpala, setkávám se s rekovným vůdcem našim, prvotním to zdrojem všech žádoucích vědomostí. — Avšak zdá se, že jako vždycky velmi naspěch máte?

Aufenstein. Komu jest bdíti, aby celý dvůr bezpečně dýchatí mohl, ten musí za celý dvůr mysliti a jednati, a nemá nikdy času zbytečného.

Klicpera IV.

Leč mé milostivé královně náleží právo, s Jeho Jasností o můj nejdražší čas se dělit.

Královna. Zatoužila jsem po své knížecí sestře, kterou jsem dávno neviděla. Leč již pátý den z kláštera se mi oznamuje, že je chorobná.

Aufenstein (jenž se byl zarazil). Velmi nepatrně. Ano, ať pravdu povím, choroba ta jest svévolná. Zachtělo se kněžně, jako týdně několikrát, toliko se svými myšlenkami promlouvati. Churavostí tou se ohražuje.

Královna. Tím snadněji žádost má dá se vyplniti. Předě mnou nebude se ohrážeti. Milujíc mne jako sestru, ctíla mne co druhou matku. Pohříchu byly jsme sobě blíže, když nás trojí země dělila, nežli nyní, kdy v jednom hradě obýváme. Neučinili jste ani moudře ani laskavě, že jste ji nejen od její větší panenské družiny, ale i ode mne odloučili. Co vás tak ustanovilo?

Aufenstein. Jeho Jasnosti královský rozkaz.

Královna. Mluvte se mnou, pane hrabě! jako s královou chotí, která dobře vidí a ví, že na tomto hradě až příliš samostatně jednáte, ať nedím, vládnete. — Nuž, co tedy Jeho Milost krále pohnulo, ubohou sestru klášterními zděmi obmeziti?

Aufenstein. Předně přirozená kněžnina náklonnost k bohomyslnému živobytí; za druhé pak, že mladý vévoda Opolský, jejížto nejjasnější král

za Eliščina manžela vyhlídnouti ráčil, nevěstu vždy raději z klášterního oustraní, nežli z víru hluchného dvora přijme.

Královna. O zámyslu takovéhoho zasnoubení ponejprv slyším. Doufám, že se bez mého vědomí nestane, jako se až potud mnoho, všechno s mou osířelou sestrou činilo.

Aufenstein. Kdyby k tomu ovšem mělo přijíti —

Královna. Dřív, než k tomu přijde, sluší se, abych o tom věděla, a kněžnu Elišku na to připravila.

Aufenstein. Politování hodné kněžny nemají při volení budoucího manžela žádného hlasu.

Královna. Běda! hrabě Aufenstein bylby největší zvolník, kdyby na neštěstí s kněžnami dle své libovůle mohl naložiti: bylby snad s to, ženichy jim voliti, které přijmouti knížecí důstojnost by jim zapovídala. — Jdu Jeho královské Milosti oznámiti, že ještě dnes navštívím klášter svatého Jiří, abych svou buď nemocnou, buď těžkomyslnou sestru potěšila.

Aufenstein (postaví se jí v cestu). Bolestné mi jest, své nejmilostivější královně ohlašovati, že k tomu Jeho Jasnost král a pán nepřisvědčí, ježto se návštěva ta bez vzbuzení nadobyčejné pozornosti státi nemůže.

Královna. Pane hrabě! mnoho, všechno, co se v našem sídle děje, ač s hlubokou lítostí, trpělivě snáším; leč soustrastí s mou bezpomocnou sestrou, účastenství v jakémkoli osudu jejím nižádná mocnost vaše ve mně neuhrozí. Přes vaši vůli i nevůli s vědomím královým o jejím nynějším stavu osobně se přesvědčím. (Pevným, vážným krokem do komnaty královny odejde.)

Aufenstein (ustoupiv jí s cesty nějakou dobu zamýšlen zůstane státi). Nový, zlopověstný výjev na chmuřící se obloze mého podnikání! Raději bych volil, v bitvě poražen vítězství nepříteli z rukou vytrhnouti, nežli tuto bouři zažehnávati. (V hlubokých myšlénkách odejde.)

Výjev čtvrtý.

V domě Jakuba Velflovicově.

Hynek z **Lichtenburka**, **Jiřina**, jeho choť, vejdou hlavními dveřmi.

Jiřina (ouzkostně vkročivši). Pro dobrý Bůh! můj mladý lev jest pobouřen, jako jsem ho nikdy ještě neviděla.

Hynek (celý ozbrojen, hodí přílbu s červenobílým chocholem na stůl a prudce přechází).

Jirina. Hrozí nám nové neštěstí? či jest již tady? Mluv, můj drahý Hynku! tvá mladá lvice jest na všecko připravena. Víš, že nezná bázně, že se jen jedině hrůzy leká!

Hynek (zůstane státi). Ano, Jiřino! opět nové neštěstí! Včera jsme mysli, že nepřátelský náš osud celý svůj toul již vyprázdnil, že musí konečně luk odložit a dát nám oddechnouti. Avšak do rána opět se ozbrojil, nové střely srší do prsou našich, a zdá se, že se, jako smrt, ze svých šípů nikdy nevystřílí.

Jirina. Mluv pak, rozjařený ture!

Hynek. Upřímnost, důvěra, bezpečnost, a jak všechny spasitelné družky jejich se jmenují, vypuzeny jsou zemi naši opustily.

Jirina. Avšak nikdy neodešly, aby se nenavrátily.

Hynek. Nebylo dosti Korutanem plenueno; zlo-povážný Aufenstein, svědomím svým ustrašený, šest set nových plenitelů z Míšenska si obeslav hrad královský jimi obsadil.

Jirina. A purkrabě Heřman Zvěřetický, tento věrný, pevný štít —?

Hynek. Musel včera s domácím vojskem odstoupiti, a cizí ten lid, žoldu nedostávaje, jako stádo žravých vlků nájezdy činí na vůkolní dědiny. Propuštění jsou z úřadů svých: kancléř Petr, Hynek Berka z Dubé, nejvyšší purkrabí, ano

i Jindřich z Lipé, královský podkomoří, tak že jediný Bavor ze Strakonice domácí šlechtu u dvora zastupuje. To všechno jest Aufensteinova práce.

Jiřina. Co zlomyslný Aufenstein rokem vystaví, může blahomyslný král okamžením rozbořit. — Bohu díky, že se nic horšího nestalo! Duše má zhrozila by se jen rodopýchy tvých pokrevenců, jižto by se růžového svazku našich srdcí nepřátelsky mohli dotknouti.

Výjev pátý.

Jakub Velflovic ve zbroji, předešlí.

Hynek a Jiřina (jdou mu v oustrety). Dobrý večer, otče!

Hynek. Hle, i čelo našeho otce černé mraky každodenně více obklopují!

Jiřina. Mraky, které políbení jeho milované Jiřiny snadně rozpláší. (Políbí otce.)

Jakub (zamračeně). Vyznej se mi, pane Krušino z Lichtenburka! jako muži a otcí. Jak jsi s mou dcerou spokojen?

Hynek. Jaká to otázka, otče nepochopitelný? Nemám na ni jinou odpověď, nežli že láska má

k Jiřině den ode dne více roste. Ona lásku tu trojnásobem opětuje, jest panský tebou vychována, důmyslná, šlechtaná, a má víc rekovné mysli, nežli mnohý rytíř se zlatou ostruhou. To jsou tuším vlastnosti, které paní z Lichtenburka dosti budou šlechtiti.

Jakub. Abych se ti nezdál nepochopitelný, musím okolkovati. — Přišel hrabě Aufenstein do země hleděl především šlechtu a města tak rozhostiti, aby v dvojím táboru proti sobě stály, což se mu tím snadněji podařilo, proto že mnozí pánové neslušná jim práva nad městy sobě obovali. Jeho to návodem přepadl jsem, co náčelník, s lidem Kutnohorským bohatýry, v klášteře Sedleckém pohostinu nocující. Ješek Vartenberk, Jan z Lipé, Hynek Berka z Dubé a jiných více násilně jati a na hradě Lidickém blíže Buštěhradu tak dlouho věznění, až mimo mnohé jiné výhody volili snášeti, aby rytíř, pán i měšťan ve smíšené sňatky vzájemné mohli vstupovati.

Hynek. Jest mi povědomo, milý otče!

Jakub. Mnoho děvčat jedno- a dvouletých od šlechty rodinám městským k vychování a budoucímu spojení dáno. Pan Jindřich z Lipé utlon Anešku svou Ruthartovici na Horách Kutných, tvůj pak strýc, Oldřich z Lichtenburka, tebe mému dítěti zaslíbil, s kterýmto zaslíbením nespokojil

jsem se dříve, až když se v skutečný sňatek proměnila.

Hynek. Začesť tobě doživotně děkovati budu.

Jirina. Nemohl jsi, otče! dítě své blaženějším učiniti.

Jakub. Nemínuly ještě dvě léta, dítky šlechtické pod tou a jinou záminkou k rodičům svým povolány, a patnáct čelních hradů, které nám v zástavu byly dány, vojskem panským opět obsazeno, což jsem dávno předzvídal, ale zameziti darmo usiloval.

Hynek. A tu se obáváte, jak otec, tak dcera, že i já od své choti budu muset odstoupiti? To se nikdy nestane!

Jirina. Jenom mrtvou mne s mým manželem rozvedou!

Jakub. Rodinný tvůj erb jest proslavené Ostrev. K erbu tomu přiznávají se mimo vás pánové z Lipé, pánové z Dubé, z Libešice, z Hronova, ze Žlebu, z Náchoda a jiní. Nebudou snadno trpěti —

Hynek. Statky mohou mně vzíti; nikdy však se nevzdám ani své choti, ani své urozenosti.

Jakub. Tak jsem sobě žádal. Leč nepřestávám na tom, že ty, můj slechetný synu! dcerou miluješ; záleží mně, jakožto hlavě celé strany královské, tolikéž na tom, aby ji vznešení pokrevenci tvoji poněkud ctili, jí sobě vážili. K dosa-

žení cíle toho znám toliko ten prostředek, aby manželka tvá k družině královny Anny přivtělena byla. Byl jsem tak šťastný, že jsem Jeho Jasnosti, králi Jindřichu, věrné služby mohl věnovati, a pročež doufám, že tato prosba má bude vyslyšena.

Hynek. Nepochybuj, otče! pak-li najdeš k Jeho Jasnosti přístupu; avšak hrabě Aufenstein cesty do hradu železnými branami uzavíral.

Jakub. Toho bohdá nebude! Až po dnes byl přístap k našemu vládci všem věrným občanům jeho neobmezený.

Výjev šestý.

Jošt Rotlev, předešlí.

Rotlev. Vážný pane Jakube! dal jsi čeledi svou prohlásiti, aby strana tvá bez vědomí tvého nic nepodnikala. Vyjeví-li se nový spor, tobě že se má oznámiti. I oznamuji tobě nehodu, která tebe více zarmoutí, než kdyby požár tuto tvou budovu ztrávil, aneb Vltava, zbouřivši se, všecky tvé mlýny ztrhala.

Jakub. Tasí opět Olbramovci krvavé meče?

Rotlev. Mlatem a sudlicí bychom jim je z rukou vyráželi!

Hynek. Činí se opět klášterům a chrámům Božím násilí?

Rotlev. To největší, nejhanebnější!

Jakub. Mluv! co se stalo?

Rotlev. Eliška Přemyslovna zmizela.

Jiřina. Pro veliký Bůh!

Hynek. Naše Přemyslovna?!

Jakub (ohromen). Zmizela?!

Rotlev. Zpráva ta pro ni vronci srdce mé smrtedlně ranila.

Jakub. Dej úplnou zprávu! Odkud to máš?

Rotlev. Přiznávám se, že jsem každým jitem do Svatojirského kostela chodil, jen abych ji za mříží tam co cheruba v nebeské modlitbě viděl klečící; neboť jinde a o krok blíže k ní přistoupiti jsem se neodvážil, aby se mi nebejasnou tváří její srdce nerozplynulo, jako křídla Ikarovi, který se lehkovážně k slunci přiblížil. — Před třemi dny tam kněžny nebylo, avšak ani předvcírem, ani včera. I pomyslí jsem, že jest nemocna, a toužil jsem se dověděti, zdali nemoc není veliká. Měl jsem obrázek svaté Ludmily na slonové kosti, zlatým rámcem lemovaný. Ten jsem dnes klášterní vrátné daroval, a od ní jsem se dověděl —

Jiřina a Hynek. Co?! rychle pověz!

Rotlev. Před třemi dny jela kněžna s prvním jitra úsvitem do kláštera Zbraslavského, aby tam u hrobu otce svého pobožnost vykonala.

Jiřina. O ta něžná, nábožná dcera!

Jakub. Nuž, co dále?

Rotlev. Odtamtud se nevrátila.

Hynek (bystře). Tedy jest tam v klášteře, nebo aspoň stopa její musí tam být k nalezení.

Rotlev. O, mou duši v tom okamžení strašlivý blesk pronikl. Nebylat to pověst bezdůvodná, že chtějí kněžnu, císařskou a královskou to rato-lístku, za rytíře Bergova provdati.

Jakub. Jalová to pověst, bohaprázdná!

Rotlev. Aufenstein jest bohaprázdnější. Nebočit to proti jeho nepravosti, v klášterním tom oustraní kněžnu k sňatku nutiti.

Hynek. Třikrát, pětkrát běda jemu, pak-li se toho dočinil. Zboží své snadno oželíme; leč poslední tu perlu rodu Libušina nesmí on nám vzíti, ani nehodně zahoditi! — Zhůru, Jošte! Bergova, Bergova hledejme. Ani lože o naše tělo, ani spaní o naše oko ať dříve nezavadí, pokud se nám Vilém Bergov z neslýchané té svatokrádeže nezodpovídá!

Jakub. Nikoli tak! kratší, rovnější a jistější cestou půjdeme k Jeho Jasnosti — (Na ulici křik lidu a finkot zbraně.) Ha! co to?

Hynek. Nový boj s Korutany!

Jakub. Běda mým sousedům, pak-li příčinu zavdali! (Odkvapí.)

Jiřina. Pojdme na letohrad, odkud všecko přehlédneme.

Hynek. Má Jiřina na letohrad, já pak na bojiště, kde je koli najdu. Na štěstí mám zbrojný lid svůj při ruce. — A ty, Jošte?

Rotlev. Můj život je Přemyslovně věnován. Kde se bude brannou rukou o její zastání jednati: tam se na ten hříchů plný svět naposledy podívám. Seberu čeled otce svého, a rozběhnem se rytíře Bergova hledati. Rychlá zpráva k vám přiletí, jak mile stopu jeho vynajdem! (Odspěchá hlasným vchodem.)

Hynek (za ním).

Jiřina (dveřmi postranními odběhne).

Výjev sedmý.

Ulice.

Ruprecht, vojsko Korutanské, lid městský, brzo na to Lambert.

(Korutané s kořistí v pytlích na ramenou, něco lidu svázaného mezi sebou vedouce.)

Ruprecht. Stůjte! — u tři sta hromů, stůjte! Však vám krev všecka nevyteče; proto jste žoldnéřové, abyste krváceli. — Půjdu sám s sebou v porada. (Pokročiv do předu peníze počítá.) — Šede-

sát grošův, na českou stráž a zrna bitých — každý platí čtrnáct haléřův, tak se mi pravilo. (Schová peníze.) Doufám, že hezké zachystáníčko s sebou do Korutan přinesu. (Ohlíží se.) Kam tu čeládku povedu? kdo to bude živit? Mně je tu jen o kořist. A co se dá z té chátry ještě nakořistiti? Naši lidé jim zajisté ani plíšku v kapse nanechali! — Svléci je z lepšího šatu? — Hejsa! na tarmarku se přece něco utrží — to učiním. (Obrátí se k zajatým.)

Lambert (vejde pravou stranou). Co je to za lid?

Ruprecht. Má to kořist.

Lambert. Kdo ti dal právo, ta dy kořistiti?

Ruprecht. Právo? haha! v městě nepřátelském!

Lambert. Což jsi v zemi nepřátelské?

Ruprecht. Jak pak ne?

Lambert. Kdo tě tak poučil?

Ruprecht. Činím, co všickni ostatní činí. Celé naše vojsko je od kořisti živo! Náš vůdce, šlechtetný Aufenstein, chvalitebným příkladem svým nás povzbuzuje, toliko že na groších nepřestává.

Lambert. Propust ten lid!

Ruprecht. Počkej, až s něho lepší oděv sloupnu. (Jde k zajatým.)

Výjev osmý.

Jakub a **Hynek** se svým lidem, **Konrad Aufenstein**, později **Jindřich Aufenstein** a **Vilém Zajíc z Valdeka**. Předešli.

Jakub. Co zavinil ten lid?

Ruprecht. Nechtěl mi dáti, co jsem žádal.

Jakub. Zajisté si neslušně žádal!

Ruprecht. Ve válce se neptáme, co ~~slušno~~, co neslušno.

Jakub. Avšak tady máme v svatém míru, nikoli ve válce živu býti. Odlož zbraň!

Ruprecht. Abyste mi na mé groše přihlídlí? Neučiním tak, jsem tady vítěz.

Hynek (k svým žoldnérům). Odzbrojte ho!

Ruprecht (tasiv meč brání se). Braňte mne, Korutané!

(Šarvátka.)

Konrad Aufenstein (vejde podnapilý pravou stranou). Hlubiny a propasti, ustaňte! (Strany bojující se roztouplí.) Kdo tu dobyl meče bez mého vědomí a rozkazu?!

Jakub (přikročí k němu). Váš lid učinil začátek.

Konrad. Náš lid má k tomu právo, proto že jest silnější, že jsme tady páni.

Jakub. Pomněte, pane hrabě! že tady vládne zákon, nikoli tělesná síla.

Konrad. Zákon jsme my! Již dávno byli byste se jako hladoví vlci vespolek udávali, kdybychom vás na řetězech nedrželi.

Jakub. Tu stojí ten násilník, který v městě pokoj a bezpečnost rušil.

Ruprecht. Pokojně jsem kořistil; oni se mi ale kyjem a palicí protivili.

Konrad. Hlubiny a propasti! hrdlem propadl, kdo z vás lidu našemu se protiví.

Hynek. Hrdlem ať propadne lid váš, pakli přes vůli královu na pokojné byty naše nabíhá!

Konrad. Kdo jsi ty, nezralé stýblo! jenžto se proti mně stavěti opovažuješ?

Hynek. Zubů naděláš do svého meče na tom nezralém stýble!

Konrad (tasí meč). Ha! vaše drzost roste jako rákosí v paluži. Braň se, vysokomluvné pachole!

Jakub (postaví se mezi ně). Ustaňte, pane Aufensteine! nestojíte pevně na nohou, jde tu o vaše bezhrdlí! (K Hynkovi.) Odstup, Kragšino z Lichtenburka!

Konrad. Hlubiny a propasti, o mé bezhrdlí?! Braň se, křečku! ještě dnes tvé kosti do Krašovské skalní zpousty na bělidlo pošlu! (Udeří na Hynka, bojují.)

Jindřich Aufenstein a Vilém z Valdeka
(vejdou každý z jiné strany).

Aufenstein (rychle přikročí do popředí). Ustaňte! Jaký to výstupek u prostřed města? Sklánějte meče!

Vilém z Valdeka (taktéž pokračiv). Kdo zavdal k boji příčinu?

Jakub. Násilné kořistění a lidu poutání ze strany rozpásaných bojovníků.

Aufenstein. Ve jménu královu, odejděte do svých příbytků!

Jakub a Hynek (s lidem zbrojným i zajatým v tichosti odejdou).

Aufenstein (k bratrovi). Co já pracně zbuduji, to ty lehkovázně boříš.

Konrad. Jak? mám já býti vinen?

Aufenstein. Vinen jest, kdo svůj rozum ve víně utopí, kdy všech smyslů zapotřebí má. Odejdi!

Konrad. Jakoby hrabě Korutanský více neplatil, nežli tři sta těch zdejších otroků! (Odejde. Na pokynutí Aufensteinovo Lambert a Ruprecht se zbrojenci Korutanskými též odejdou.)

Vilém z Valdeka. Kdybych byl sebou, pane maršálku! tohoto bratra na hrad otcovský bych poslal.

Aufenstein. Proč?

Vilém z Valdeka. Co ty tajně a mlčky koveš, tomu on dává výmluvná slova. (Odchází.)

Aufenstein. Kam spěchá Vilém Zajíc z Valdeka?

Vilém z Valdeka (se zastaví). Ku králi.

Aufenstein. Jakou to cestou?

Vilém z Valdeka. Kterou hrabě Aufenstein nechodí. (Odejde v levo.)

Aufenstein. Jako jsem Jindřicha z Lipé ze dvora vyhostil: tak musím také Valdeka, Plichtu ze Žerotína a Ješka ze Stráže čím dále tím lépe odstraniti. (Odejde v pravo.)

(Opona spadne.)

Dějství třetí.

Skvostný libohrad v královninu sídle v Hradci Králové. Hlavní a postranní vchod. Vlevo veliké okno, jím vyhlídka na Krkonoše. U okna stůl, asi osm sedadel podélmo stěn.

Výjev první.

Eliška Polka, Damíra.

Damíra (sedí v pravo ženskou prací se zanášejíc).

Eliška (v nádherném oděvu, s diademem na hlavě, stojí u okna otevřeného, na hory a ostatní utěšenou krajinu se dívajíc). Tímto divokrásným pohledem nikdy své oko nezasytím. Za tím růžencem nebetýchých hor jest západní část Polsky, utěšený domov můj — tam jsem byla šťastna! — Hle! ještě tam dlouhý pás lesknoucího se sněhu, tady pak bohaté osení teplým větru dechem v bělavých

vlnách se proudí. — A to zelenožluté Labe! — tam vidím kolébku jeho — tady jest již dospělý jinoch! Během rychlonohým spěchá, aby se před naším tu zrakem s panenskou Orlicí zasnoubil, a v objetí jejím čarokrásnou zahradou země české se procházel. (Sedne.) Ach, kdo by byl na jeho místě! Tam u Mělníka po druhé, u Litoměřic po třetí se zasnubuje!

Damíra (usmívajíc se). Zajisté to tvůj obraz, milostivá paní! I ty by's po třetí byla zasnoubena, kdyby Fridrichův otec, císař Albrecht, tak záhy a tak neočekávaně se světa byl nesešel.

Eliška. Fridrich mne miloval, o tom jsem se přesvědčila, když z Prahy mne vysvobodiv do své Vídně mne provodil.

Damíra. Ano, když jsme samy dvě, v nehodném to oděvu, z města se vyloudily, a on, jako věrný přítel a ctitel, na Zderaze tebe očekával.

Eliška. Jaký to spanilý duch! a jaký to slabomyslný prostopášník v hradě královském na jeho místě sedí! — Avšak ani ne tak smrt otcova cestu mu k tomuto trůnu zakročila, jako že jej nový císař Jindřich, nevím, jakým to právem, právě v době rozhodné vévodství jeho odsoudil.

Damíra. Praví se, že toto vévodství své od císaře v léno nepřijal. — Milost Tvá byla by zajisté smutečnou roušku do smrti na srdci svém nosila: kdyby se byl milosti hodný těšitel nenašel.

*

Eliška. Ha! myslíš na Jindřicha z Lipé? Šlechtný to zajisté, rekovný a spanilomyslný bohatýr, mezi květem šlechty české mně nejmilejší.

Damíra (potutelně). Nebezpečný to vdovec!

Eliška. Avšak nemůže a nesmí na jednom stupni se mnou státi. Vdova dvou králův nesmím mu než přátelství své věnovati.

Výjev druhý.

Komorník, na to Jindřich z Lipé.
Předešlé.

Komorník. Jeho Mocnost pan Jindřich z Lipé příchod svůj pokorně oznamuje.

Eliška (leknouc se, pro sebe). Jak by jej sem zlý čili dobrý duch přičaroval! (Hlasitě.) Jest mi vítaný host.

Komorník (odejde).

Damíra. Milost Tvá patrně's se lekla.

Eliška. Zaplanulo skutečně něco v srdci mém, což od lásky ani tak vzdáleno není, jako jedno oko od druhého. — Odejdi do vedlejší jizby, milá Damíro!

Damíra (odchází).

Jindřich z Lipé (vkročiv, potká se s Damírou a přistojně ji pozdravuje).

Damíra (přivětivě poděkovavši v levo odejde).

Eliška (vstavši ruku k políbení mu podává). Aj, kdo jest tím vinen, že klenot panstva českého ponejprv vidím, co se z nehodných okovů lidu městského vyprostil?

Jindřich. Podkomorský úřad můj, čarokrásná královno! pokud se v rukou mých ponechatí chtěl. Sám jsem tam již žádného stání neměl, vida, že ve prospěch vdovy králové účinkovati nemohu. Od té doby, co Fridrich Rakouský k míru a smíření se nakloniv práva svého k vládě české se od-pověděl —

Eliška. Pro veliký Bůh! kdy? pod jakou to úmluvou?

Jindřich. Jindřich Korutanský předně devět znamenitých měst a okresů jejich v zástavu dává, až bude moci pětáctýřidcet tisíc hřiven vyplatiti.

Eliška (žádostivě). Za druhé?

Jindřich. Všecky statky Její Milosti královny Hradecké, jakož i všecka práva její jsou nezvratně zabezpečeny.

Eliška. Tento důkaz přízně jeho více mi lahodí, nežli všecky ty statky. Bez zabezpečení práv nemohla bych ovšem býti, co býti mám —

Jindřich (s úklonkem). K čemuž Vaší Milosti z vroucí duše své štěstí přeji.

Eliška (baživě). Marnolibost má mne přemlouvá, že odstoupení Fridrichovo Jindřichovi z Lipé nebylo docela lhostejné?

Jindřich. Přebudiž Bohu žel! že Jindřich z Lipé v nejdražších svých záležitostech toliko cítiti a mysliti, nikoli však mluviti a jednati smí.

Eliška (v nesnázi). Mluviti? — proč by nesměl mluviti?

Jindřich (vyhýbavě). Odpustiž mi Vaše Milost, že duše má břemenem starostí přetížena u Vaší přítomnosti jako ptáče lehkou a letnou se cítí, tak že v povětří nejlahodnějším se proletujíc na věci důležité zapomíná.

Eliška. Co jest?

Jindřich. Nepřišel jsem sám.

Eliška. Kdo s tebou?

Jindřich. Jan z Vartenberka.

Eliška. Tento vzor bohatýrstva českého! tato vtělená statečnost! O, přiveď jej ke mně!

Jindřich (odejde).

Eliška. Ještě nezachází hvězda má! Jen pět takových mužů, a všechny zraky i sluchy budou se k tomuto pahorku obracet!

Výjev třetí.

Jindřich, Jan z Vartenberka, Eliška.

Eliška (pokročí proti Janovi). Vítej mi, rekovný Vartenberku! ve vdovském sídle mém. — Odkud přicházíte, šlechtní pánové?

Jan. Z Moravy, kdežto jsme smýšlení národu příbuzného, k nám přivtěleného, skoumali. Budeť Milosti Vaší povědomo, že císař Jindřich zemi tuto od České koruny odloučil?

Eliška. Jest mi povědomo; leč co se mezi tím v Praze dělo, bude nepovědomo vám. Král Jindřich —

Jan. Jindřich, hrabě Aufenstein, Vaší Milosti!

Eliška. Aufenstein tedy chtěl kněžnu Přemyslovnu k sňatku s rytířem z Bergova nutiti, tak aby k jakékoli knížecí vládě nikdy neměla přístupu.

Jindřich. Ha! jaká to neslýchaná ukrutnost!

Jan. Z pekla nová ohavnost!

Eliška. Když pak kněžna násilí tomu se protivila, dal ji na Vyšehradě uvězniti.

Jindřich. Uvězniti, tu holubici, vnučku Habsburkovu?

Jan. Padejte a zhasínejte, hvězdy! ježto jste rod Přemyslovský po šest věků tak slavně osvětlovaly! Tam v tom tmavém žaláři ještě jen zableskněte, nechtíce svítiti na poslední pupen kmene staroslavného v okovech! — O, královno! budiž pomocna, ať potupu poslední krve králův našich pomstíme.

Eliška. Slyšte dále, rekové! a pak žádejte, s co jest odumírající mocnost má. — Nemilá od-

měna Jindřicha krále v zápětí stihá. Mám totiž jistou zprávu, že jej císař v úplném sněmu říšském ve Frankobrodě nejen království Českého, ale i dědičného jeho vévodství pod tou záminkou odsoudil, že ani svou domácí, ani Českou korunu v léno od něho nepřijal.

Jindřich. To jest tolik, Vaší Milosti! jako práva nad půlsvětem sobě osobovati.

Eliška. Připouštím, že s císařem vášnivost za stolem seděla; neboť král Jindřich, při volení na důstojnost císařskou k hlasování dožádán, z netečnosti potřebný ten hlas poslati jemu zanedbal. — Budiž jak buď! události touto záležitost vaše v takový stav se dostala, že král toliko nákladem síly a rady sjednocené odolati moha v národu bude hledati podporu.

Jan. Nej přednější jest, moudrá královno! aby se jasně-slavné dceři krále Václava vězení otevřelo. Nedobyde-li prosba do něho klíče, bude ho lest ano i násilí vydobývati. Přisám Bůh! že ani vlasů ani vousů se nedotknu, že ani choti ani dítek viděti nechci, pokud Eliška Přemyslovna svobodným povětřím nebude dýchati a kráčet!

Jindřich. Zůstanet věčná skvrna na jménu našem, že se kdy dopustilo, aby se uvěznila.

Eliška. Nesmí zůstat u vězení! Ačkoli si to nevděčná pastorkyně u mne nezasloužila: mile ráda k jejímu vysvobození ruku podávám.

Jan. Nikoli jako macecha, Vaší Milosti! leč jako pravá matka její, kterou býti před Bohem jste slíbila, milostnou ruku svou nám podejte.

Eliška. Co hodláte především podniknouti?

Jan. Cesta naše jde zpřímá do Prahy, tam pak nám bude stav všech věcí vyšetřovati. Násilí budiž prostředkem posledním. Pak-li ale nezpytatelné řízení Boží ubohé vlasti naší novou válku občanskou přisoudilo: slibte, Vaší Milosti! že věnná města vaše toliko nám budou otevřena.

Eliška. Jak dalece mi právo k tomu přísluší a náklonnost obyvatelstva ke mně postačuje. Za můj Hradec vám stojím.

Jindřich. Právě tolik, jako na městech a občanech jejich, záleží nám, Vaší Milosti! na vašem jménu, jakož i na milostivém slibu vašem, že, kde rady všeobecné, osobního účastenství bude potřeba, v přítomnost vaši smíme doufat.

Eliška. Potkává-li se národ, v jehožto vládě s dvěma králi podíl jsem měla, s neštěstím: tuť jsou mé jméno a přítomnost má od jeho prospěchu nerozlučné. Dejte mi vědomost všeho, co podnikáte, a jak osud s podnikáním vašim zahrává.

Jan. Vaše věrné přání, milostivá paní! bereme zajisté s sebou. (Políbiv jí ruku odchází.)

Jindřich (polohlasitě). Nevěř, spanilá královno! žádnému poslu bez tohoto mého prstenu. Pokud

budu na volné a svobodné noze: budu všechny znamenitější zprávy osobně přinášeti. (Přijav ruku Eliškou mu podanou odejde s ní.)

Výjev čtvrtý.

Gotická jizba na Vyšehradě s jediným oknem vysoko nad zemí, odkud slabé osvětlení vpadá. Stůl a několik sprostých gotických sedadel. Hlavní a postranní vchod.

Přemyslovna, Bonuše, dveřmi postranními vkročivše vyšívání své na stůl ukládají.

Bonuše. Já nemohu v tomto chudém světle pracovati, a ty, kněžno! nesmíš. Dosti toho, když několik hodin denně na pavlanu prací se zanášíme. Tam máme zdravé povětrí, odpolední slunce a velikolepé divadlo jeho západu.

Přemyslovna. Tento pavlan, starý, šedým mechem porostlý, jest mi dražší a milejší, nežli hrad tam za Vltavou, pokud tam Aufenstein králem i královskou sestrou mou vládne.

Bonuše. Na pavlanu tom zajisté pramáti tvá Libuše stávala. Nepomyslila, když jej stavěla, že po zahynutí mužských větví jejího kmene vězení se z něho stane pro poslední vnučku její.

Přemyslovna. Viděla jsem ji, věrná Bonuše!

Bonuše. Koho?

Přemyslovna. Pramáti svou Libuši.

Bonuše (s užasnutím). Avšak ve snění?

Přemyslovna. V polosnění, ano. Přestalo právě soumráčení, a noc úplná zemi naši i všecku krásu její v černý plášť svůj zahalila. Stála jsem tam v jezero vážných zámyslů pohloubena, v duchu svém tam na Petříně stopy drahého otce a slavných předkův jeho hledajíc. Tu se najednou pramáti má z černého moře před zrakem mým vynořila. Zlatá koruna kryla hlavu její; světležluté kadeře k plecem až se kroužily, a z plecí těch dlouhá, mnohořasná říza visíc za ní jakoby se vlnila. Blížila se ke mně na vlnách nočního temna se houpajíc, a nejsouc dále, nežli od tebe stojím, korunu svou s velebné hlavy sňavši mně ji podávala. V tom se četná noční stráž s velikým hlukem pod pavlanem zjevila, a — pramáti má zmizela. — Ach! smutné to jest, jisté znamení, že když s vlnami příkorností zápasivši trůnu samého dostihnu, stupně k němu přede mnou se rozpadnou!

Bonuše. O, nikoli! Šťastná, slavná byvší Libuše na neštěstí rodu svého by se nevyjevila. Zjev's viděla, jak sama pravíš, v polosnění, který zmizel, když tě lomoz lidský z něho vytrhl. Zna-

mení to, že poslední Přemyslovnu koruna knížecí nemine. Dostí na tom, že ti ji podávala. — Proto ty za soumraku a časem nočním nemalé doby na pavlanu vytrváš.

Přemyslovna. Od předvěčerejška zvláště za soumraku. Tu vidím na tamnějším břehu lid Pražský se scházeti a vláním bílých šatů někoho tu pozdravovati. O, nechat myslím a věřím, že mně platí přátelské to pozdravení! Pak mám důkaz, že osud můj lidu není neznámý, ačkoli nás Aufenstein o půlnoci z hrobu otce mého dal sem přestěhovati. Jsem v živé paměti a pod ochranou lidu Pražského. Pražané poslední svou Přemyslovnu neopustí, toho mám tak pevné přesvědčení, jako že hrabě Aufenstein zlomyslným svým počínáním trůn svého krále podkopává.

Výjev pátý.

Vilém z Bergova, předešlé.

Přemyslovna. Ha! co jest to? Nejsme tu samy! Lidé s uchem hanebně slouchajícím do mého vězení se vkrádají. Neděje se to s vědomím královým.

Vilém (pokorně a nesměle). Jsem tady s vědomím královým, jasná kněžno! Bez opovědi, bez svědků přístup k tobě jest mi povolen.

Přemyslovna. Nesmí král důstojnost knížecí tak nehodně zlehčovati! Vilém Bergov sám není tak podle vychován, aby jsa obraz blahotvárnosti neznal i také blahomravnosti. Chci a musím věděti, kdo přístup ke mně hledá, tak abych jej dle vůle své přijmouti mohla, aneb oslyšeti. — Odejdi, rytíři z Bergova! tak zní knížecí rozkaz můj.

Vilém. Jen s posledním dechem svým opustím toto zatratitelné místo, pokud nezařídím, co mi Bůh a svědomí zaříditi kážou.

Bonuše. Nuže, kněžno! pojďme my, když nelze jinak, nežli odchodem dlužnou tobě šetrnost zjednati. (Chtějí v pravo odejti.)

Vilém (rychle jim nadejde). O, neodcházej, nešťastná kněžno!

Přemyslovna (hněvivě se pozastaví). Nešťastná! tebou nešťastná?!

Bonuše. Máme volati o pomoc?

Vilém. Postaráno jest, že žádného se nedovoláte. — O kněžno! budiž sobě milostiva! Nakloň sluch k slovům mým! Neboj se vášnivého útoku na své panenské srdce. Probuzen ze sna čarovného poznávám, ctím a velebím práva urozenosti tvé, a neznám jiné touhy, jiné spásy v ži-

vobytí, nežli vyprostití tebe z nehodné té vazby, zpřímí ti tobě dráhu k povolání urozenému, a pak co sluha nejzadnější zrak i sluch svůj s pokorou k tobě obracetí.

Přemyslovna. Nuže, buď poslušen rozkazu mého — odejdi!

Vilém (polohlasitě). Kněžno! chováš-li důvěru v srdci ve zdejšího důstojného probošta, svého pobočního bratra, a v Berengara, ctihodného zpovědníka otce svého —

Přemyslovna (s důvěrou rychle do popředí pokročí). Kde jsou ti blahorádní přátelé? Proč jsem je ještě neviděla?

Vilém. Proto že podniknutí naše teprv dnes pravdovtávným zdarem svým se vykávalo. Přijdou plným večerem a upečetí věrný úmysl můj.

Přemyslovna. Jim osobu svou bez všeho rozmyslu svěřím.

Vilém. V jejich průvodu opustíš toto hanlivé místo. Mnou bude postaráno, aby's beze vší závady z brány vykročila, kde koně připraveni budou tebe očekávati.

Přemyslovna. Kam se potom obrátím?

Vilém. Do Nymburka, pevného to města, které vděčno jest dobročinův tvého královského otce.

Přemyslovna. Kdo mne mimo tebe provoditi má?

Vilém. Mně není dáno, tvým nejšťastnějším průvodcem býti; neboť mi ještě přátely jest vzbuzovati, jižto se mnou stíhání tebe těly svými budou odrážeti. Jan z Vartenberka a Plichta ze Žerotína budou v čele průvodu tvého.

Přemyslovna. Jejich stráž mi bude celým vojskem.

Vilém. Oni budou spláceti za toto úkorné jednání s dcerou královskou! Každé krůpěje hořkostí, každá slza lítosti tvé mučiteli tvému jezeřem se stane hanby a nenávisti. Oni pomstí i mne na Anfensteinu, jenžto mne, v stavu mém blaženého, násilně až k bráně nebeské vznesl, tak aby mne v sladké závratí v hlubinu zoufalství uvrhl. — Bůh ti sešli jasnou hvězdu, Přemyslovno! a ta tebe horami nebezpečí šťastně provodí! (Odkvapí.)

Přemyslovna (volá za ním). U cíle se potkáš s vděkem Alžbětíným! (S družinou svou v pravo odejde.)

Výjev šestý.

Pod Vyšehradem. Soumrak večerní.

Jošt Rotlev s ozbrojenou čeledí, hned na to
Vilém Bergov.

Rotlev (s taseným mečem v pravici). Jsme všickni pohromadě?!

Čeľad. Jsme.

Rotlev. Stopu jeho mám. Je na Vyšehradě. Jak jej zočíte, padněte naň, odzbrojte a odvedte jej. Odevzdáme jej u Jakuba Velflovice.

Vilém Bergov (s pospěchem přes jeviště kráčí).

Rotlev. Tu jest. — Stůj!

Čeľad (tasivši meče chce na Viléma padnout).

Vilém (odskočí nazpět, dobyde zbraň a vrhne se na čeľad, která brzo poněkud odstoupí).

Rotlev (zápasí s ním).

Vilém (po třetí ráně meč mu z ruky vyrazí, a přikročiv k němu do očí se mu podívá). Co vidím? Jošte!

Rotlev. Jsem Jošt Rotlev, jejížto jsi odzbrojil; avšak sto jiných vyšlo proti tobě, jednomu z nich podlehněš.

Vilém (uchopí jej za ruku a rychle do popředí jej vede; polohlasitě). Rozumím tobě, a nemýlím se. Vítej mi, bojovníku! pod prápor naší Přemyslovny.

Rotlev. Mluv! stala se Přemyslovna tvou nešťastnou manželkou?

Vilém. Odlož marné řeči na dobu pohodlnější. Odkvap nazpět do Prahy, ozbroj celý dům Olbramovicův, ozbroj kde kterého ctitele Eliščina znáš — a věz při tom, že jednaje tak vězení za ní zavíráš.

Rotlev. Pravda, čili podskok?

Vilém. Za dvě hodiny hled to všecko na Michelské cestě shromáždit. Přijavše tam kněžnu na útěku k Nymburku s ní odspěcháte. Ješek ze Stráže bude vůdcem vaším.

Rotlev. Pane Bergove! anděl jsi, nejsi-li ďábel.

Vilém. Odkvap, šlechetný Jošte! Bůh žehnej slovům a krokům tvým! (Odběhne.)

Rotlev (v myšlénkách). Překonal-li v sobě tu svodnou, ohromnou vášeň, jest věru divomocný vítěz!

Vilém (s pospěchem se vrátiv, mluví k Joštovi ještě opatrněji). Nejnutnější potřeba jest, aby všecko v největším tajně zůstalo. Nesvěřuj se lidem nezkušeným, zvláště tuto čeleď svou na pozor můj. Doví-li se Aufenstein, co se tady dítí má, naposledy jsem kněžnu Přemyslovnu viděl! (Odkvapí.)

Rotlev. Toho nás chraniž Bůh! — Na svou čeleď mohu se bezpečiti — (zarazí se) — jediný Ne-

Klicpera IV.

kvasa byl by sto — (Přikročí k čeledi.) Nekvaso! — Kde je Nekvasa?

Čeledín jeden. Teď tady byl — je již tentam.
Rotlev. A vzal ďábla v štitě s sebou! Zhůru, chaso! za ním, za ním! Kdo ho stihne a přivede, dvadcet kop mu vyplatím! (Odspechá i s čeledí.)

(Opona spadne.)

Dějství čtvrté.

Královská zshrada.

Výjev první.

Král Jindřich, Vilém Zajíc z Valdeka
přijdou za řeči.

Vilém z Valdeka. Ještě jednou prosím za milostivé prominutí, nejjasnější pane! že jsem se v tato zapovězená místa odvážil. Všecky cesty k Vaší Jasnosti, jindy tak volné, jsou od nedávna neproniknutedlné.

Král. Všecky nehody a nepokoje na Aufensteina svalujete. Sami se různíte, tropíte sváry a rozmlšky, a když vás maršálek můj přísnou metlou krotí, jakož mu povinnost káže, sjednotivše se proti němu se stavíte.

Vilém z Valdeka. Všecky ty sváry a rozmlšky na uzdě jsem měl; všecka příkoří Aufen-

*

steinova byli bychom déle snášeli, od milostivého krále a pána svého odstranění jich čekajíce: kdyby jen kněžny Elišky byl se nedotekl. Lid ji ctí, jako posvátné ostatky rodu Libušina. Jakub Velflovic, hlava strany královské, jehož ryzí pokora a věrnost jako zlato v ohni stokrát byly zkoušeny, darmo cestu k Vaší Jasnosti hledav, povstal proti Aufensteinu, brannou rukou poslední Přemyslovnu zastáváje.

Král. Brannou rukou? Toho bude můj věrný Velflovic pykati. Netrpím žádného odboje! — A co se děje s Eliškou Přemyslovnou? Sám jsem jí ženicha šlechtěného ustanovil, kterého jsem napotom ke všem možným důstojnostem povýšiti chtěl. Nechtěla tomu, a nestalo se.

Vilém z Valdeka. Aufenstein ji, pohříchu! násilně nutil.

Král. Nucení a násilí výslovně jsem zakázal. Abych ale zuřivý odboj její potrestal, z hradu ji vypovědév nejskvostnější byt v královském Vyšehradě jsem jí vykázal.

Vilém z Valdeka. Aufensteinem však do tohoto vězení tam vržena.

Král. Do vězení, mou svatku?! Avšak již předvčírem kázal jsem do domu šlušného ve Větším Městě ji přesídliti.

Vilém z Valdeka. Teprv dnes v noci z toho samého vězení prchla.

Král. Jaké to nehodnosti! Kam?

Vilém z Valdeka. Práví se, do města Nymburka.

Král. To všechno se bez mého vědomí děje?—
Kdo jest tu na blízku? Pošlete mi pro maršálka!

Vilém z Valdeka. Hrabě Aufenstein stíhá kněžnu s vojskem Míšenským. Tamní krajiny jsou v pozdvižení.

Král. Hrabě Aufenstein pozbyl rozum!

Výjev druhý.

Komorník, předešlí.

Komorník. Neštěstí, královská Jasnosti! vražda třicet kroků odtud.

Vilém z Valdeka. Nedej Bůh!

Král. Mluv!

Komorník. S hlavou vínem přetíženou vřítiv se Konrad Aufenstein do Jeleních Příkopů zvěř královskou počal střílet. Přišed k tomu královský lovcí odvážlivost tuto mu zakázal. Leč Aufenstein zakypěv hněvem dobyl na něho meče, lovcí pak bráně se nešťastně jej usmrtil.

Král. Ohlas to přednímu purkrabí.

Komorník (odejde).

Vilém z Valdeka. Sudiž z toho Jasnost Vaše, čeho se v městě a v krajích odvažují, královského sídla nešetříce.

Král. Jaký to den! co musím slyšeti!

Vilém z Valdeka. Žel Bohu, můj nejjasnější pane! že jsem ještě nedomluvil.

Král. Co ještě?

Vilém z Valdeka. Příznivci kněžny Přemyslovny, obávající se, že královský poručník sirotka proti oukladům Aufensteinovým nebude moci hájiti, vypravili posly k císaři Jindřichu, jeho zastoupení žádající.

Král. K císaři, mému nepříteli! — Porad, věrný Valdeku! co mám činiti?

Vilém z Valdeka. Především zemi upokojiti. Odevzdejte Jasnost Vaše vedení vojska svého mně, aneb Plichtovi ze Žerotína; uslyševše královskou tu vůli bojovníci Aufensteinovi zajisté od něho odpadnou, a zanikne boj i všecken odpor.

Král. Vždyť pak musím Aufensteina prvé slyšeti, snad že se dostatečně ospravedlní? Není možná, aby tento rekovný, věhlasný muž blaho svého krále svým vášním obětoval. Než jsem jej povolal, tázal jsem se hodnověrného věstce svého, ten pak mi předpověděl, že naň vládu i spásu svou bezpečně mohu uložiti.

Vilém z Valdeka. Toho všeho opak se nyní ukazuje.

Král. Pověst tvá zní jako stříbrný zvon; Valdeku! avšak nejsi dokonalá moudrost.

Vilém z Valdeka. Nejsem. Pročež račiž Jasnost Vaše ostatní svou radu povolati.

Král. Tak učiníme. (Odejdou.)

Výjev třetí.

Libohrad z třetího dějství v Hradci Králové.

Eliška, Damíra.

Eliška (na nejvýš rozčilená spěšným krokem vejde, a ke stolu přisednuvši bolestně hlavu naň uloží).

Damíra (taktéž rychle za ní přisedši nad ní zůstane státi). Co se stalo, jasná královno? Jakou to zprávu belialskou rytíř Svatek přinesl? Nikdy jsem svou milostivou velitelku u takovém všech citů pozdvížení neviděla.

Eliška (hlavu pozdvihnuvši). O, splač nade mnou, věrná družko, splač nad celým pokolením naším! Zrozeny jsme, abychom všecka příkoří soběckých mužů snášely, ačkoli před námi v něžné city rozplývati se zdají. (Vstavši s celou důstojností svou se zpřímí, leč s lítostnou tváří.) Avšak, jako mne nyní skloněnu a sklíčenu vidíš: tak toho svědkem býti

máš, že se ženskou i královen důstojností ozbrojiti a proslavené síle pánův všeho tvorstva odolati umím.

Damíra. Přisám Bůh! o kom to mluvíš, jasná paní?

Eliška. O kom jiném, nežli o prvním úlisniku a úskočniku v šlechtě České, o největším zvolnovládci srdcí ženských, kterýžto se odvažuje, prahnoucí své oko do vznešených pruhů jasnosti královské pozdvihnouti, tam pak svatorušným smýšlením a jednáním všedníkem se projevuje!

Damíra. Jest to obraz Jindřicha z Lipé, který slove hvězda mužné statečnosti a rytířské ušlechtilosti?

Eliška. O, statečnosti mužná! ty, jenž v poli válečném nepřitele překonaného velikomyslně šetríš, doma pak se nestydíš, ve vítězství nad útlým srdcem slávu hledati, vítězství toho nadužívati! — Poznáv sotva, že srdce mé k němu se nakloňuje, již nejen náklonnost tu upevniti se nesnaží; ale i všecko opomíjí, čím by se mi zavděčil, ano i svobodnou vůli mou velitelsky podmaniti sobě usiluje. O, jak jsem nešťastná, že jsem kdy na trůnu sedala!

Damíra. O, jaká to bolnomyslná doba opavala tebe, velitelko má!

Eliška. Máme tak mnoho léků, jižto bolení hlavy, očí a jiných tělesných oudů ukrocují; avšak

pro bolest srdce, mého srdce, jest jenom jeden bololomný lék: diadem.

Damíra. Pro Bůh, přemahej, kněžno! ctižádost svou, tuto hydru náruživosti lidských.

Eliška (sarkasticky). Slyš, Damíro! zájemnou přihodilost. Kruh věhlasných mužů, výbor to celého národa, moudrost, rozumnost, rozšafnost, opatrnost a tak dále, zasednou si ua sněm, rokují o dobro země, a usnesou se ve své nadobyčejné věhlasnosti, za Rýnem — slyšíš, Damíro? — za veleslavným Rýnem ženicha pro svou kněžnu žebrati. Jak se ti to líbí?

Damíra. Nerozumím tomu, velitelko má!

Eliška. Blaze tobě, že tomu nerozumíš!

Výjev čtvrtý.

Komorník, hned na to Jindřich z Lipé.
Předešlé.

Komorník. Jeho Mocnost, pan Jindřich z Lipé, vjíždí právě plným tryskem do hradu.

Eliška (před sebe). Ha! s jakou to tváří může se odvážiti — (Hlasitě.) Jsem chorobná, není ke mně přístupu.

Komorník. Tu jest Jeho Mocnost.

Jindřich (rychle a směle vkročí).

Komorník (odejde).

Damíra (na pokynutí královnino taktéž odejde).

Jindřich (s lehkou libomravností k Elišce přikročí a políbí jí ruku, na podání její nečekajíc). Dobré zprávy královně své přináším, a že dobré jsou, sám jsem tré svých koní zchvátil, abych se stal jejich zvěstovatelem. — Především oznamuji, že se mi krásná příležitost zavedla, něžné Anešce blahoslužnou budoucnost přistrojiti. Zasnoubil jsem ji totiž Jindřichu, vévodovi Javorskému, synovi to vévody Svidnického. On jest v desátém, ona v sedmém roce věku svého, nemůže býti nic souhlasnějšího. Věnem jejím ustanovil jsem toto královské sídlo s velikým Vaší Milosti příslušícím okresem.

Eliška (s podivením oči k němu pozdvihne). Doufám, že pan Jindřich z Lipé o své Anešce mluví.

Jindřich. Nikoli; o kněžně Anešce, o dítěti mé blahomilostivé královny a jejího královského manžela, Václava II. (Dlouhým hledem na ni se dívá, potom pak poněkud zaražen s přistojným úklonkem.) Rozumí se samo sebou, s tou výminkou, že Vaše Milost smlouvu tu mateřskou svou vůlí ráčíte zápečetiti.

Eliška. Mohu já krok takový bez vědomí a srozumění panujícího krále učiniti? Který pak vládce bude cizího panovníka ve své zemi trpěti?

Jindřich. Aj, ať si tento Hradec za rovný statek v Lužici, aneb kdekoli jinde vymění.

Eliška. Pán Jindřich z Lipé domácích mých záležitostí velmi vroucně se ujímá.

Jindřich (s jakýmsi podivením). Zdálo se mi, že mně ušlechtilá královna jakéhosi práva k tomu udělila.

Eliška. Račtež ve svých dobrých zprávách pokračovati.

Jindřich. Kněžna Přemyslovna z vazby šťastně vyprostěna; leč Aufenstein zradou o tom uvědomen průvod její v Kosteleckém lese dostihl.

Eliška (žálostivě). Nuž?

Jindřich. Strhla se tuhá bitka. Plichta ze Žerotína opětne vysvobození vaší pastorkyně bez mála živobytím vykoupil.

Eliška. Příliš draze bylo by vyváznutí to vykoupno!

Jindřich. Spěchají s ní do Nymburka, města silně opevněného. Tam bude jista; neboť ani ne tak na silné ty zdě, jako na statečnost přátel jejích důvěrně se bezpečíme. Se všech stran zbrojné mužstvo do Nymburka se svolává. Vilém Bergov kouzelnou svou horlivostí jest na desíti místech najednou.

Eliška. Vilém Bergov? Aj! tot se mu upejpává Přemyslovna předce svou láskou, alespoň svou přízní odmění!

Jindřich. Zdá se, že z lásky své, ze strašné té zimnice šťastně se pozdravil. Uznává, že po-

slední ratolest královského kmene s rovnorodým jinochem tím více manželsky se spojití musí, ježto se obávati musíme, že král Jindřich bezdětek umře. Tím způsobem bude právo ženského potomstva rodu Přemyslova zachováno.

Eliška. Jsem žádostiva slyšeti, koho jí přátelé její za manžela vyvolili.

Jindřich. Poslové jsou k císaři Jindřichu s prosbou vypraveni, aby Jasnost Jeho syna svého Jana Přemyslovně naší zasnoubil.

Eliška. O, té čestné citlivosti baronů Českých, o manžela pro kněžnu svou prositi! — Avšak císař, moudrý hrabě Luxemburský, bude se poněkud rozmyšleti, má-li syna čtrnáctiletého kněžně osmnáctileté z takové země zaslíbiti, která za Rýnem tam i s národem svým v pověsti jest divě surovosti.

Jindřich. Přednější obava Vaší Milosti byla i také naše; leč doufáme, že moudrá, ctihodná císařovna kněžnu naši na tak dlouho ku vznešené družině své přivtělí, až císařovic Jan k sňatku manželskému dospěje. Co pak se té směšné, nelaskavé pověsti týče, jest na štěstí Petr, arcibiskup Mohučský, co věrný přítel od císaře milován, a slovo jeho v radě císařské veváženo. Bylté prvé tento Petr dlouhá léta Vyšehradským proboštem, Václava krále ctitelem, a znal dítě

jeho jako poupě libomilé, a zná zem i národ její, a bude tam pravdy vroucím zastavatelem.

Eliška. Pán Jindřich z Lipé mluví tak, jako by ve vdavkách těchto znamenité účastenství měl.

Jindřich. Vida, že dítě své královské oukladův Aufensteinových chrániti nemůžeme: k návrhu tomu jsem přistoupil.

Eliška. Rci, že jsi byl původcem jeho, a že slovo tvé v poradě kmetův všeho stavu, tak jako vždycky, bylo vítězné. Avšak jako vítězný Jindřich z Lipé návrhu tomu platnost uměl zjednati: tak jej výmluvnost jeho dovede také nejprve podebrati, potom pak svrhnouti,

Jindřich. Svrhnouti? proč? a jak?

Eliška. Kněžna Přemyslovna volila doživotně v klášteře Bohu sloužiti, k tomu ať jí pán Jindřich z Lipé dopomůže. Chcete právo ženského potomstva rodu Přemyslova zachovati. Nuž, nejsem tu já, vdova dvou králův vašich? A kdyby král Jindřich dlouho měl žíti, není-li tu mé Anešky, taktéž dcery krále Václava?

Jindřich. Ani Vaši Milost, ani kněžnu Anešku nemůžeme synu císařovu za manželku navrhnouti. Na tom ale všecko záleží, máme-li se nebezpečí sporu s říší Německou uvarovati. A já mám k tomu přičiniti, aby královna Hradecká, byťby v daleké budoucnosti, ještě jednou na trůn Pražský dosedla, tak abych v družině její místa svého mu-

šel hledati? Jediným chci a musím býti v nebi lásky a milosti Vaší.

Eliška (rozčilená). A když tě zavrhnou, a vidíš mne dnes naposledy?

Jindřich (s hněvu plnou hrozbou). Pak, královno Hradecká! — (Spamatovav se hlavu skloní.) Pak dítkám svým statky pozemské odevzdav na Staré Brno půjdu, u tvého tam kláštera chyši sobě vystavím, a na cestu strojiti se budu do života věčného.

Eliška. O, sobectvím svým sobě i mně blaho vezdejší rušíš! Jakého to zisku, jaké to oslavy od někdejší královny Přemyslovny očekáváš?

Jindřich. Účastenství ve vládě sobě zabezpečím, tím pak štít svůj tak zocelím, že i Milost Tvou mocně budu chrániti. Pročež radím, aby's se Milost Tvá na cestu k císaři hotovila —

Eliška (podivení a nevoli projevuje).

Jindřich. Který dle neobmezené mocnosti své bezpochyby žádati bude, aby nevěsta synova osobně jemu se představila.

Eliška (s velikým odporem). Nikdy! Provázeti mám tu odbojnou pastorkyni, která již co dítko nenávist svou veřejně jevila! Nikdy's ty mne nemiloval; nic tobě na mém po dvou králích zdědilém právu, nic na hodnosti a důstojnosti mé nezáleží, pak-li k sniženosti můžeš raditi!

Jindřich. Opatrnost Milosti Tvé radí, aby's na čas záští v sobě překonala, nechceš-li boj neodvratný na vši budoucnost proti sobě zbuditi. Před světem musíš osvědčiti, že's královskou matkou její, nechať macechou.

Eliška. Nikdy mne co matku nectila!

Jindřich. Ať pováží Milost Tvá, že od tvé přítomnosti, kterou jsi nám slibem zajistila, zdar celé té výpravy závisí.

Eliška. O kéžby se nezdařila!

Jindřich. Co má císař o nevěstě syna svého souditi, kterou matka v době pro ni nejsvětější opouští?

Eliška. Ať soudí, že kněžna nebyvši matky své poslušna, tím méně poslušna bude svého manžela.

Jindřich. Náklonnost a důvěra nedají se velet. Hleď Milost Tvá z minulosti, co v ní tobě prospěšného, vykořistiti. Nemoudrý jest, kdo kámen s cesty odhazuje, když se byl již o něj urazil. — Ještě jednou, královno! vydejme se na cestu. O hodinu později snad že polovici ceny ztratí přítomnost tvá.

Eliška. Jsem odhodlána, královskou vůli zachovati. Pospíchá-li pán Jindřich z Lipé, bude muset beze mne odcestovati.

Jindřich. Jakého tu váhání a zdráhání, kde se vůle nutnosti podrobiti musí!

Eliška. Místo nutnosti vidím jen velitelský rozkaz odvážlivého Jindřicha z Lipé.

Jindřich. Nešťastná kněžno! ježto blahodějnou odvážlivost mou zpozdíle od sebe odrážíš. Za hodinu budeš svévole své pykati, a pykajíc bezradná po mně se ohlížeti. — Odvážlivý Jindřich z Lipé jde, proto že musí; jde ale s tím vědomím, že sídlo toto na vše příští, nikoli milosti a lásky, leč pokání a lítosti sbořištěm se stane! (Odkvapí.)

Eliška (sebe těšíc). Teď jest mi volno! všechny okovy vrchnomocnosti mužské a rodinných poměrů se mne padají. — Na vyproštění jí z nehodné vazby všecku svou moc byla bych vynaložila; avšak stupně k trůnu protivné pastorkyni stavěti, samoláska má a její nevděčnost zapovídají. — Slyš! — dupot koňský — jeho to kůň — líbezná to jindy pro mne hudba, dnes nemilý zporozvuk! — O, ať jede! — (Poslouchá.) Ještě nejede — vrátí se, zajisté se vrátí! — Již by tady byl — srdce mi trne — zrádný cit v něm hlasitě praví, že bez všech věnných měst, leč bez tohoto návladníka býti nemohu! — Damíro! Damíro! Kdo jste tady na blízku!

Výjev pátý.

Eliška, Damíra.

Eliška. Spěchej za Jindřichem z Lipé! At neodjíždí, pojedů s ním! O rychle, odkvap!

Damíra (odspěchá).

Eliška. Hustý závoj musí zakryti tvářnost mou, tak aby na ruměnost studu mého nemohl se dívat.

Damíra (se vrátí). Pán Jindřich z Lipé na koně se vyšvihnuv s větrem v závod z hradu vyletěl.

Eliška. Ha! — Můj nejbystřejší jezdec at se na kůň vymrští, a za ním, za ním letí, až jeho i větru dostihne! Na silnici k Chlumci musí ho dostihnouti. At čeká Jeho Mocnost, po boku jeho že musím do Nymburka vkročiti. Můj vůz — můj vůz! na dalekou cestu jdeme, věrná Damíro! k skvostným, velikolepým slavnostem. O pryč, pryč! do Nymburka, či do Prahy at královská, úprava má za mnou se přiveze! (Odspěchá.)

Damíra (s podivením za ní).

Výjev šestý.

Veliká síně v Nymburské radnici v slohu gotickém. V pravo na stěně visí zatknutý prapor se znakem Českým, jakož i sem tam starověká zbraň i zbroj. V levo vysoké okno.

Stárosta Kotoun a pisák Bohata.

Kotoun (osmdesátiletý, vážný, učený muž prostřední postavy, poněkud již dětinský; zvláštní vlastnost u něho jest, že byv mrtvicí raněn jazyk má poněkud sklíčený, tak že tento při devátém, desátém slově vázne, což ovšem divadelní umělec spíše zmírní, nežli přežene; druhý poklesek věk jeho s sebou přináší, že dobami, ale jen krátkými dobami myšlenky a slov svých není docela vědom). Jakou to zprávu přinášejí naši poslové?

Bohata. Země je v pozdvižení, na všechny strany tlupy žoldnérův se svými vůdci se kříží, jedna tlupa druhé se vyptává, žádný však nezná cíl své výpravy. Každý vidí a cítí, že bouře temnohlučná nad naší krajinou vyvstává.

Kotoun. Ano, ano! tak též bylo, když za onoho času Braniborci po nivách našich se rozsypali. Dobytek honil svůj lid —

Bohata (dobromyslně opravuje). Totiž lid honil svůj dobytek —

Kotoun. Ano! — o, má zpukřelá hlava!

Bohata. Lid honil dobytek svůj do dalekých lesů, sám pak v skalních smrskách se ukrýval,

z polovice hladem tam pešel, a Braniborci plenili dědiny a města, ačkoli měli zemi naši opatrovati. Stokrát's nám, pane starosto! bídu tu obrazoval.

Kotoun. Za onoho času, ano. Leč o naše hradby lebky sobě rozráželi. Řídil jsem statné měšťanstvo naše, tak že Braniborci na naše meče a mlaty budou pamatovati. Vivat Nymburk! A teh-
dáž byly hradby naše malé děti, nyní jsou dospělí mužové.

Bokata. Slyš! nadobyčejný hlahol? (Přikročí k oknu.) Jaký to zjev, pane starosto! Dva jezdcové přicválali na koních zapěněných, jeden starý, druhý mladý — hoj! pod mladým se hnědouš překotil! — sběh lidu okolo něho — šťastně se vzchopil, kráčejí sem.

Kotoun. Teď uslyšíme, odkud ta bouře.

Výjev sedmý.

Jakub Velflovic, Hynek z Lichtenburka.
Předešli.

Kotoun. Ajta! můj starý pražský hostimil, pan Jakub Velflovic. (Podává mu ruku.)

Jakub. Hostimilenství došlo nyní na tebe, pane Kotoune! — Těším se z tvého železného zdraví, jsi-li skutečně zdrav?

*

Kotoun. Až na tuto zpukřelou hlavu.

Jakub. Ta se již dosti napracovala, a žádá odpočinutí. Ale tak zpukřelá ještě snad není, aby neuvážila, jaké to časy na ubohou zemi se hrnou?

Kotoun. Smutné, žalostné! Také nás tu něco těch rozpásaných Korutanů navštívilo; ale že mnoho chtěli, nedostali nic. Svolal jsem statné měšťanstvo a dal jsem je na deset honů vyprovodit. Vivat Nymburk!

Jakub. Právě že's tak smělý a rozšafný vůdce, zamýšlíme drahého hosta ochráně tvé svěťiti. Kněžna Eliška —

Kotoun. Oho! ta Hradecká Rejčka?

Jakub. Nikoli. Eliška, poslední naše Přemyslovna. Nejsouc v Praze jista hledá útočiště ve vašem pevném městě.

Kotoun. Ať jen směle přijde.

Jakub. Již se blíží k vaší bráně.

Kotoun. Hoho! totě dám na kotly zvoniti a na zvony bubnovati —

Jakub. Dej, příteli! na zvony zvoniti a na kotly bubnovati.

Kotoun. Ano! — o má hlava!

Jakub. Ale kněžna Přemyslovna nepřichází sama.

Kotoun. Má svou ženskou družinu?

Jakub. A svou mužskou družinu. Dobrá polovice šlechty České, několik set zbrojného lidu —

Kotoun. Jen sem! jen sem!

Jakub. A nepřítel nás stíhá v zápětí.

Kotoun. Ať přijde, nemáme zaječí srdce. Hned poručím měšťanstvu hotovu býti na službu vojenskou. Všecko osobně zařídím. Přesvědčí se Přemyslovna, že svou skvostnou osobu věrnému lidu svěříla. Vivat Nymburk! (Odspěchá.)

Hynek (jde za ním).

Jakub. Lze se ještě na řízení starce toho bezpečiti? Je již poněkud dětinský.

Bohata. V myšlení a v mluvení, nikoli ve svém jednání.

Jakub. Jest měšťanstvo vůli jeho poslušno? (Zvonění, z dálky troubení a bubnování.)

Bohata. Jako vděčný syn otce svého. Slovo jeho platí. Město se nevzdá řízení jeho, pokud bude péro od meče rozeznávati.

Jakub. Nuž, tedy jest ještě celý Kotoun. Také-li pak lid váš hotov bude, svěřenou sobě Přemyslovnu krví svou zastávati?

Bohata. Neomylně, pokud bude starosta v čele jeho, který v bouři bitevní tak lhostejně po bojišti kráčí, jako by ryku neslyšel a poražených neviděl. (Přistoupí k oknu.) Kněžna se blíží. Jaká to královská postava! jaký to sličný všech oudů sklad. Ha! skvostné přílby, bez počtu jich,

v plném slunci plamenem hoří! Měšťanstvo se shlukuje, náměstí se přeplňuje — slyšíš, pane! to volání a jásání?

Jakub. Obávám se, že v krátké době v kvílení se promění.

Bohata (odstoupí od okna). V ryk válečný, nikoli v kvílení. — Již vcházejí do radnice. (Kotly a trouby v předsíni již jest slyšeti.)

Výjev osmý.

Přemyslovná, po levém boku jejím Kotoun, po pravém Eliška; za nimi Jiřina, Bonuše, Cecilie, Aneška, Damíra a více družiny ženské. Za těmi Jindřich z Lipé, Jan ze Stráže, Hynek z Lichtenburka, a více šlechty; pak Rotlev, Nymburské měšťanstvo ozbrojené. Sestaví se tak, že příchozí s Přemyslovnou pravou, měšťané Nymburští levou stranu zaujmou.

Kotoun. Vítej nám, ušlechtilá dcero slavného krále Václava, Eliško Přemyslovno!

Měšťané. Vítej, vítej nám!

Kotoun. Městu našemu děje se dnes nadobyčejná čest a sláva! Vivat Nymburk!

Měšťané. Čest a sláva!

Přemyslova. Šlechtní měšťané! Můj otec, král Václav, z někdejšího městce vašeho znamenité město učinil, hradbami je opevnil, výsady mu udělil, rozkvět tedy domova vašeho dospěl jeho dobrodiním. Víte, že jediný syn jeho zemi České záhy byl uchvácen; víte také, že obě mé sestry za manžely rovnorodé, jedna za vévodu Korutanského, druhá za Boleslava, vévodu Lehnického se dostaly. Já jediné zůstala jsem na sirobě, v tiché chyši kláštera Svatojirského umístěna. I odvážil se hrabě Aufenstein, ve jménu královu, jehož všudy nadužívá, k sňatku s mužem nesourodným mne nutiti, a když jsem manželstvím tím původu svého nedostojným opovrhla: svobody mne zbaviv do vězení mne uvrhl, z kterého mne muži ušlechtilí, otci mému v rakvi věrní, s velikým svým nebezpečím vyprostili. I jsem nyní na útěku, bez domova, bez přístřešku; k vám беру své útočiště, důvěřujíc, že ochranu v městě najdu, které jest vděčno dobročinův otce mého královského.

Jindřich z Lipé. Víím, Milosti! že šlechtní měšťanstvo bude tebe v hradbách chránit, které mu otec tvůj vystavěl.

Měšťané. Svou krví budeme kněžnu osiřelou chránit!

Kotoun. Jasná kněžno! tento zlatý řetěz (ukáže na prsa své) dostal král Václav ode mne —

Bohata (polohlasitě k němu). Ty's dostal řetěz od krále Václava.

Kotoun (pomaten). Ano! — za druhé pak, město naše své narozeniny od roku spásy lidské sedm tisíc sedm set —

Bohata. Chce totiž pan starosta říci, Vaší Milosti! že město naše počátek svůj již roku sedmdesátého devátého vzalo —

Kotoun. Ano! — o má zpukřelá hlavo! — Vladyka Vicemil je založil a —

Výjev devátý.

Vilém z Bergova, předešlí.

Vilém (co poustevník oblečen; vkročiv, leč poněkud již v popředí, dlouhé vousy i s kloboukem odhodí, a svrchní oděv na sobě nechav rozhalený na koleno se spustí u Přemyslovny). Jasná kněžno! práce má jest vykonána. Vidím tebe v rukou mužův, jichžto věrnost, síla a statnost nejen drahou osebu tvou, ale i zemi naši od útiskův nepřátelských budou chrániti. Zápasil jsem po dva dni a po tři noci s divým proudem nebezpečí, z kterého mne, pokorně se vyznávám, vyšší mocnost dala vyváznouti, tak abych žil, až milostná ústa tvá odpuštění vy-

sloví, že: jsem vůli samostatnou proti zlým tvým úkladníkům neuměl zachovati.

Přemyslovna (pozdvihne jej). Rytíř Vilém z Bergova, moji přátelé a ochranci! o šťastné mé vykročení z nehodného vězení a z rukou zlomyslných první zásluhu sobě vydobyl. Odpouštím mu poblouzení, jehožto se, Aufensteinem zaluzován, dosti neuvaroval. Leč chudá jsouc a bezmocná nemohu mu, leč slibem doživotné milosti své, odměniti. (Podá mu ruku.)

Vilém (ruku ohnivě políbí). S milostí tou, jasná Přemyslovno! blažen půjdu do hrobu! (Pokročiv něco v pravo k panstvu mluví.) S ostatní zprávou k vám se obracím, mocní pánové! Hrabě Aufenstein jest odhodlán, město vzíti útokem, a jasnou kněžnu znova uvězniti. (Nevrlé hnutí v panstvu i v měšťanstvu.)

Kotoun. At útočí! hradby naše jsou živá smělost, srdce naše tvrdá skála. Vivat Nymburk!

Vilém. Leží již s vojskem polem nejbližším. Chtě se dostati do města, kde pravice má nebude bohdá zbytečná, bylo mně v rouchu poustevnickém a s jazykem lícoměrným k nim se přivtělití. Čacký strážník kynutím mým porozuměv, bránu bystře pootevřel, a tak jsem zrakům lejich uskočil. Majít oni pevnou víru v jisté vítězství. Prorocký výrok blouznivé tam věštky zní výslovně, že

město padne, pak-li Labe mokré své vojsko na ně nepošle.

Kotoun. Aha! hodným to bělmem oči jim zamazala. (K měšťanům.) Hleďte tu čarodějku zajmouti. Z vděčnosti ji doživotně budem krmiti.

Přemyslovna. Vysvětli nám, kmete vážný!

Kotoun. Jasná kněžno! Labe naše tak jest tobě věrné, jako my tu shromáždění. Haha! Pošle na ně mokré vojsko, a to hrůzu v jejich řady bude metati. Mámeť do Labe tajnou branku, hlubokou a velmi pevně zamřížovou, k podskočnému výpadu cestu vždycky otevřenou. — Jdi, statečný písáku! sousedstvo seber tady nepřítomné, zvláště všechny plavce a rybáře. Strhavše mosty nepřátelé nebudou tamnější břehy strážiti. Labem břeďte, vlny jeho líbajice, až tam k soše svatého Vavřince. Odtamtud město obejděte a rychlým krokem k Pražské bráně přispěchejte. My pak, pánové a rytíři! pojďme hradby brániti. Když nám v pravo píseň zavzní válečná — rozumíš mi, písáku?

Bohata. Rozumím, moudrý pane starosto!

Kotoun. Tu my branou Pražskou vypadneme. Vivat Nymburk!

Bohata. Na nás se bezpeč, pane starosto! jako že tam ti darmodrazí žoldnéři co plaché ptactvo budou prchati. (Odkvapí.)

Jindřich z Lipé. Křivě tak soudí písák nezkušený. Aufenstein-li v jejich čele, tvrdý a vražedný boj bude nám s nimi podstoupiti. (Zvonění na poplach, hned na to rudá záře síni osvětlí a vždy více se rozmáhá. Zvonění trvá, pokud se vítězství neprohlašá. Taktéž útok, ryk totiž bitevní, sem doléhá.)

Rotlev. Tu máme krutý začátek! Tento plamen je živý důkaz, že mezi Aufensteinem a zjevným nepřítelem není rozdílu!

Vilém. Smolné věnce jsou nejstrašlivější jeho zbraň.

Jindřich z Lipé. Hleďte hasiti, měšťané!

Kotoun. Nikoli, Vaší Mocnosti! Muže své mám k potýkání. Oheň budou ženy, starce, dítky hasiti, ti jsou na to připraveni. (K panstvu.) Kde máte Viléma z Hasenburka, toho zajíce se lvím srdcem?

Jindřich z Lipé. Bojohorný Zajíc z Valdeka zastává hrad královský. Avšak pan starosta v čas připomíná. Jeden musí poroučeti, a to jest Jan ze Stráže.

Všichni (volají). Veď nás, pane Ješku z Vartenberka!

Jan ze Stráže. Nuže, s Bohem! Heslo naše jest: „Poslední Přemyslovna!“ (Vytasiv meč odejde; co mužského na pravé straně, hrne se za ním, volajíc:) Eliška, poslední Přemyslovna!

Vilém (který v popředí státi zůstal, před sebe).
O, kéž bych smrt Aufensteinovu posledním dechem
vykoupil. Jeho, toliko jeho budu na bojišti hle-
dati! (Odkvapí.)

Kotoun. Lid můj povede mne —

Jakub. Ty povedeš svůj lid, příteli! (Odejde.)

Kotoun. Ano — o má hlava!

Přemyslovna. Zůstaň u mne, vážný kmete!
ruka tvá již klesá pod mečem.

Kotoun. Nikoli, má jasná kněžno! Kvočna jim
schází, když mne nevidí a neslyší. — Naše heslo:
„Vivat Nymburk!“ (Odchází.)

Měšťané (tasíce meče). Vivat Nymburk! (Jdou
za ním.)

Výjev desátý.

Eliška, *Přemyslovna*, se svou družinou.

Přemyslovna. O bojujte s nimi, moji andělé
strážní! Žehnejte zbrani jejich! mečům nepřatel-
ským rázu ujímejte, tak aby v prudkém letu lehké
co ptačí péra na jejich drahá těla padaly!

Eliška. Nechtěla bych za ty proudy krve od-
povídati.

Přemyslovna. Máť jich vdova Rudolfova bez-
toho již na svědomí.

Eliška. Jestliť to války občanské teprv smutný začátek.

Přemyslovna. Ani by se ten snad nebyl stal, kdyby nebylo královny Hradecké.

Eliška. Děknj Bohu, že jí jest; ráda budeš někdy outočiště u ní hledati.

Přemyslovna. Až nebude útulku ani v chyši pastýřské.

Eliška. Po čem bažíš ve své krvolačné ctižádosti? Jsi na svobodě —

Přemyslovna. Ctižádost by jediná vlastnost byla, kterou bych se k maceše své rovnala.

Eliška. Tak dalece od stoudnosti kněžen Českých jsi se odrodila, že necháš ženicha sobě vyžebrati, a sto mil za ním chvátáš, co by ani dcera rolníkova nenčinila.

Přemyslovna. Tuším, žeby královna Hradecká pro ženicha knížecího dva díly světa procestovala.

Eliška. Nebojíš se, že tebou císař Jindřich pohrdne?

Přemyslovna. Věc dost možná, bude-li královna Hradecká v mém průvodu. Onať jest v miliskování a v Milkových praktikách mistrovaná umělkyně; já v tom ve všem co roční dítko nezbláhla.

Eliška. A vždyť jest Jan císařovic věkem daleko mladší.

Přemyslovna. Ani ne tak, jako's byla ty otce mého mladší.

Eliška. Dívka nemá osudu svého předstíhati, ale čekati.

Přemyslovna (obráti se k své družině). Slyšte! Píseň válečná — teď se stane výpad. (Přikročí k oknu otevřenému.) O jaký to pohled, velký, radostný, strašlivý! Jan ze Stráže první ve bráně! Smrt stonásobnou nese mezi mé nepřátely, jako ducha-plný Hektor mezi Řeky malomyslné.

Jiřina (přikročí k ní). O, dovol, jasná kněžno! abych se zúčastnila v tom strašně-krásném divadle.

Přemyslovna. I tebe krvavá ta hra oduševňuje, a nehraje se o tvou samostatnost, o tvá knížecí práva. (Největší ryk.)

Jiřina. V zuřivém tom boji zápolí také Hynek můj, a nedá živobyťi své ani za dvacet.

Přemyslovna. A ty se strachem nechvěješ?

Jiřina. Pyšnou radostí srdce mi trne, můj mladý lev vrátí se slávou ověnčen.

Přemyslovna. Již se val ten nazpět hrne! Jindřich z Lipé — Hynek Berka z Dubé — běda! běda! nikoli Jan ze Stráže — padl, my jsme překonáni!

Jiřina. Nekvil, kněžno! nejsou to tváře překonanych, ani kroky, ani zraky — všecko na nich jeví vítězství. — Avšak hle! tu pod okny můj Hynek z Bergova vleče těžce raněného —

Přemyslovna. Bůh odvrátí, by obránce můj vítězství to smrtí zaplatil! (Venku se vítězství provolává.)

Výjev jedenáctý.

Hynek, hned na to Jindřich, Kotoun, něco rytířstva a měšťanstva.

Hynek (vede Viléma na meč se podpírajícího k Přemyslovně). Jasná kněžno! u tvých nohou žádá sobě umříti. Jest raněn Aufensteinem, s kterým zoufanlivě zápasil.

Vilém (sklesne). Milost, kněžno! — šípem lásky — k Přemyslovně — umírám. (Skoná.)

Přemyslovna. Oh! Běda mně, pak-li tvůj osud s každým se potká, kdo mne miluje! Modlitba má nahraď ti tam lásku mou!

Jindřich (přijde s ostatními). Svítězila's, jasná kněžno! Jan ze Stráže plamenným mečem od obrany v výboji se obrátil. Spěchejme za ním ku Praze! Šetřen budiž každý bojovník královský — Aufenstein byl tvůj trapitel, Aufenstein budiž obětí našich mečů!

Přemyslovna (sjevši prapor se zdi). Nuže, za vítězem našim! tento prapor průvodní nám budiž

hvězdou! — Díky tobě, věrné, rekovné město! Z popelů mnou povstaneš — Bůh tobě žehnej! (Odhází.)

Koloun. Vivat Nymburk!

Měšťané. Vivat, vivat Nymburk náš! (Všecko spěchá za Přemyslovnou.)

(Opona spadne.)

Dějství páté.

Vyšehrad. Vpravo, více do popředí, věž, do jejíhož podzemního vězení oknem zamřížovým něco málo nad zemí chudičké světlo padá. Již před vyhrnutím opony slyšíte ryčné dobývání hradeb, které ještě po vyhrnutí nějakou dobu trvá. Ryk se blíží, bitva vyhrne se na bojiště. Kourtané a Mižňané dosti statečně se brání.

Výjev první.

Jindřich, Hynek, Rotlev, obojí vojsko.

Hynek. Utíkejte k branám otevřeným, není tu již pro vás ani oběda ani večeře!

Rotlev. Aufenstein prchl, ujde nám!

Jindřich z Lipé. Kde Jan ze Stráže, tam jest Aufenstein. Aufenstein nesmí živ z Vyšehradu! (Tisknou odbojníky své vždy víc a více, až je vytisknou a s nimi odejdou.)

Výjev druhý.

Aufenstein, Jan ze Stráže pravým koutem se přiženou.

Aufenstein (přes celé jeviště až do popředí v levo odběhnuv, umdlen zůstane státi a na meč se podpírá). Podávám ti příměří.

Jan (taktéž se zastaví). Co dáváš do zástavy?

Aufenstein. Svou čest.

Jan. Tu's nepřinesl k nám.

Aufenstein. Slovo královské.

Jan. To jest summa tvého přičinění, že nadužíval's slova královského. Toliko smrt tvá jest mi dosti jisté rukojemství.

Aufenstein. Lehký tvůj meč neotevře jí cestu do mého života, do kterého se již Vilém Bergov nadarmo dobýval.

Jan. Těžký jest můj meč, všechny hříchy na mé vlasti tebou spáchané co olovo na něm visí. Braň se! Ani v lesích, ani v skalínách není dravce, jenžto by nám více škodil. Proto musíš mou rukou padnouti. Braň se! (Mezi těmito jeho slovy chtěl jej Aufenstein podskočně probodnouti; leč Jan oko s něho nespustiv ráně jeho vyhoví, šermem dvakrát přes jeviště před sebou jej žene, a pak celou mocí svou na

něho se vrhne. Tuhé mezi nimi potýkání, až konečně Jan smrtící ránu mu zasadí.)

Aufenstein (padnuv). Jindřichu! Jindřichu! sloupy tvého trůnu poklesávají! (Umře.)

Výjev třetí.

Herlot se čtyřmi halapartníky.

Herolt (postaví se u prostřed jeviště, halapartníci jej obstoupí). Ve jménu nejjasnějšího vévody a krále Jindřicha prohlašuje se Vyšehradu a všem obyvatelům jeho, jakož i odtud z Vyšehradu veškeré zemi do všech čtyř uhlův, že Jeho Mocnost polní maršálek hrabě *Aufenstein* od jitra dnešního přestal býti vůdcem vojska královského, jehožto vedení odevzdáno jest *Fridrichu Mladšímu*, markrabí *Míšenskému*. Hrabě *Aufenstein* at tedy všechnu správu vojenskou na všechny věky se sebe složí.

Jan (přikročiv). Tenkrátě zajisté uposlechně. Oznamte to jemu — tamto od své bohaprázdné činnosti odpočívá. Leč nehulákejte, byste nám jej neprobudili. (Odejde.)

Herolt (s halapartníky přistoupí k tělu *Aufensteinovu*). Hrůzy světa, onť jest mrtev! — To se musí hned Jeho Jasnosti oznámiti. (Rychle odejdou.)

Výjev čtvrtý.

Lambert, Ruprecht, Jelena.

Lambert. Povídám ti, pokud Aufenstein je živ a rádcem, nemáme míru k očekávání.

Jelena (dole ve vězení). Jest-li tady ucha lidského, smiluj se nade mnou!

Ruprecht (jenž byl právě až k okénku zamřížovanému přišel, lekne se a nazpět odskočí). Pánbůh s námi — Lamberte!

Lambert. Co jest?

Ruprecht. To byl hlas ducha tisíciletého. — Slyš!

Jelena. Hladem mořený člověk posledním svým hlasem k vám volá!

Lambert. To přichází z podzemí. (Jde po hlase.)

Ruprecht. Již je vrchovatý čas, abychom se polepšili, anebo raději odešli. Na zemi i pod zemí proti nám se to bouří.

Jelena. Oznamte králové, že tu Jelena z Risenburka k hladomoru odsouzena.

Ruprecht (poslouchav). Lamberte! to je sám ďábel, ponouká nás proti Aufensteinovi.

Lambert. Pojď, to musíme ohlásiti. (Odcházejíce zarazí se u těla Aufensteinova.) Hoj! kdo to tady odpočívá, snad na věky? — Ať jsem hladový Mi-

šňák, Aufenstein to, zlopovětná spása naše, naše hlava, naše pěst!

Ruprecht. Lamberte! vezmi jazyk na uzdu; běda nám, slyší-li tě!

Lambert (sehne se k mrtvole). Ani hnutí ani dechnutí v něm. Budou tady tento den po tři věky slaviti. — Chopme se ho, pohrobíme jej, ať se celý dostane do hrobu.

Ruprecht. Kam?

Lambert. Kamkoli, buďet jej zdejší země všudy tlačiti.

Ruprecht. Těžký je, avšak jeho zachystáníčko bude mnohem těžší. (Odejdou s tělem.)

Výjev pátý.

Jizba u Velflovice z druhého dějství.

Jakub a Hynek vejdou.

Jakub. Nuž, jak jest?

Hynek. Něco poslů našich se vrátilo, druzí zůstali v Norymberku na knížecí nevěstu tam čekající; neboť jí císař skutečně žádá viděti.

Jakub. Máme tedy kněžnu svou na odiv posílati? Což nebude-li se jim tam líbiti? pošlou ji v potupu celého národu domů!

Hynek. Naše sličná, důmyslná Přemyslovna se svými líbeznými mravy nebude se líbiti! Nikoli, pane otče! Přinesli nám poslové listiny Jeho císařské Jasnosti. Petr, arcibiskup Mohučský, byl poselství našeho přátelským mluvčím a zastupitelem.

Jakub. Jaké to listiny?

Hynek. Císař Jindřich slibuje, kněžnu naši, budoucí dědičku vlády zemské, se synem svým Janem manželsky spojit. Jeho Jasnost výslovně žádost projevuje, aby Přemyslovna nejdéle ku konci tohoto měsíce do Špýru k němu přicestovala.

Výjev šestý.

Rotlev, předešlí.

Rotlev (pln radosti přikvapí). Vítězství a vítězosláva, Eliška Přemyslovna je blaženou, oslavenou nevěstou!

Hynek. Z toho se tak nesmírně těšíš — ty, jenžto ji zápalem odvážnějším nežli sám Bergov miluješ?

Rotlev. Miluju ji a budu doživotně nejen ji, ale všechno její potomstvo milovati.

Jakub. Tyť ji také provodíš?

Rotlev. Provodím až k oltáři, a kdybych měl všechny své statky za vstoupení do chrámu Páně obětovati.

Hynek. Nuž, je všechno připraveno?

Rotlev. Teď teprv připraveno, mnou úplně.

Jakub. Co's pak všechno připravil?

Rotlev. Má-li naše nehrubě bohatá kněžna jako nevěsta císařova syna tam přijíti, musí také skvostností a leskem všechny tamější kněžny přepanovati, jakož je skutečně přepanuje. Vsadil bych, že nejvyšší nádhera v porýnském tam bohatýrstvu oči vyvalí, až nevěstu naši a bohatství její uvidí. Kdyby se v den svatební celý dvůr císařský za stůl posadil, všickni budou z jejího zlata a stříbra jísti i pít.

Jakub. Odkud's to všechno přičaroval?

Rotlev. Od přátel a příznivců kněžny Přemyslovny, kterých tady tolik jest, co počestných lidí. Nejprve se otec můj o vše zlato a stříbro, jakož i všechnu stolní úpravu svou se mnou, totiž s kněžnou Přemyslovnou, rozdělil. Od něho spěchal jsem do sídla biskupského. Jeho Důstojnost daroval nevěstě naší dva veliké poháry nejdražším kamením vykládané, jakož i jiné drahocenné stolní náčiní, mimo to ale mimochodníka bělouše,

jako panna sličného a jako panna krotkého, který ji na bohatém hřbetě svém zajisté s velikou hrdostí u slavném vjezdu do města Špýru ponese. Z hradu biskupského letěl jsem od obchodníka k obchodníku, od měšťana k měšťanu. „Drahá naše Přemyslovna jede k sňatku s císařovicem. Dvakrát dá, kdo rychle, třikrát, kdo ochotně dá.“ — Tak jsem všudy mluvil, a slova ta byla čarovný proutek, který mně všecy měšce, všecy pokladnice otevřel.

Jakub. A ke mně's nepřišel?

Hynek. Ke mně také ne!

Rotlev. Dům tvůj, pane Jakube! jakožto jistý, nechal jsem si naposlady.

Jakub. Nuže pojd', budeme se také o naše zachystáníčko dělit.

Rotlev. Ha! To bude pohled pro mne, až ji co nevěstu v rouchu nejskvostnějším, které sobě sama vyšívala, a s věncem svatebním na knížecké hlavě uvidím! (Odejdou.)

Výjev sedmý.

Veliká skvostná komnata v královském sídle Vyšehradském.
Hlavní a postranní dvěře.

Přemyslovna, Jelena, Cecilie, Aneška.

Přemyslovna (v nádherném, vlastní rukou hotoveném oděvu, s věncem z bílých růží na hlavě, vejde dveřmi postranními z pravé strany; za ní vejdou Cecilie a Aneška, též slavnostně oblečeny).

Jelena (bledá, vymořená, v oděvu bídném, hlavním vchodem nesměle vkročí, zmuživši se ke kněžně kvapí, u ní pak na zemi se vrhne). Milost! milost, dobrotivá kněžno!

Přemyslovna. Co vidím! Jelena z Risenburka! — mrtví z hrobů vstávají!

Jelena. Z hrobu, kněžno! do kterého mne hrabě Aufenstein za živa zatratil, abych úklady jeho proti tobě nevyjevila.

Přemyslovna. Odejdi v pokoji.

Jelena. O, trestej mne, milostivá kněžno! Aufensteinem zalouzena sít jsem s nimi spřádala, na tvou zkázu připravenou.

Přemyslovna. Na hradě svých otcův rozsudek můj očekávej. (Pokyne, aby odešla.)

Jelena. Jdi šťastně k cíli svému velebnému! (Odejde.)

Výjev osmý.

Bonuše, na to králová Anna. Předešlé.

Bonuše. Jasná kněžno! chudá žena milostivý přístup žádá. Přichází štěstí přátí ve jménu svém a všech sobě rovných, kterým's v klášteře Svatojirském hojnou almužnu udělovala.

Přemyslovna. O, vděk těchto nešťastných bude spasné požehnání na mou důležitou pouť! At přijde!

Bonuše (odejde).

Královna Anna (v chatrném oděvu staré ženy s kuklí přes hlavu zůstane vzadu státi; odhodivši kukli na plece a svrchní oděv rozhalivši na panny pokyne).

Cecilie a Aneška (poznávše královnu pokloní se jí, a dvěma postranními odejdou).

Královna (na svém místě). Alžběto!

Přemyslovna (obrátilvši se s rozpiatýma rukama k ní chvátá a vroucně ji obejmě). O má drahá sestro! Blaze mně, že tě ještě vidím, že tě k srdci tisknu, než osudnou svou cestu nakročím. Po tvé tváři duše má tu ještě toužila.

Královna. O, stíhaná, ustrašená laně! ještě mne miluješ?

Přemyslovna. Tebe nemám milovati, ježto's mi nikdy neublížila? Sestru Annu neměla bych

milovati, která mne co dítě s vroucí láskou celovala, hedbávnou svou rukou slzy utírala, které mi matka nepřírozená z útlých očí vytlačila? Hluboko v srdci tkví všecko tvé soustrastí, sesterské tvé účastenství, a z paměti mé ani osud, ani věk tvá slova nevymaže, kterými's, co libými hvězdami, tmavou mysl osvětlovala, srdce k Bohu a zázrakům jeho pozdvihovala.

Královna. O, že jsme tak nezůstaly, ty dítě, já pak šťastná, nepoutaná dívka, sesterský tvůj strážce, tvá učitelka! Avšak jediná otcovská pozůstalost: královské to urození, jako anděl neuprositelný, z nestrastného ráje nás vypudila! Mně kázala přes země, řeky a hory jakoby do vyhnanství jíti, a když jsem do vlasti se vrátila, byla utěšená kolébka má již zmizela.

Přemyslovna. Ach, s jakou touhou stísněná má duše v oustřety tobě spěchala! Ty's přišla, sestra má, můj strážce, má učitelka, a mohla jsem tobě s dospělou již uznaností děkovati. Leč v tom samém okamžení zeď vysoká mezi námi povstala. Tobě hrad již odcizený, mně pak tmavý útulek v klášteře jest vykázan. Avšak tam mne poklidu a nábožnosti cherubové přijali, šťastna u jejich přítomnosti celý svůj život jim věnovati jsem se strojila, an tu najednou had pokušení do tiché té svatyně —

Královna. Nedopověz! Od včerejška, žel buď Bohu! teprv od včerejška známé jsou mi útky, které's od toho násilníka utrpěla, aniž jsem tě, byť by vědouc, mohla chrániti. Takéť k tobě nepřicházím, abych slabost královského manžela u srdce tvého omlouvala. Kázalť on mi, tím jeho slibem úmysly tvé zvrátiti, že vyvážnův z tenat rádce zlého mužům domácím chce se svěřiti, že tobě, kněžně-samostatné, město Žatec, ráj to krásné země České, v doživotní majetnost chce odevzdati.

Přemyslovna. O, díky mu za tu milost! Předceť tedy věno podám svému ženichu, kde usídliv se jako dědic koruny ve vládě svata svého podíl bude bráti.

Královna. O, neočekávej tuto skvělou, mírupnou budoucnost! Přátelé tvoji, jižto tě císaři odevzdávají, mýlí sebe, mýlí také tebe. Spojiv tě císař se svým synem nebude jen Žatecko, leč celou zemi věnem tvým jmenovati, válečně jí dobývati.

Přemyslovna. Nehroz se toho, nemysli na to. Janův otec jest kníže mírumilovný.

Královna. O, jak se obávám, sestro Eliško! že na stolec, po kterém bažíš, dosedneš s vědomím velmi porušeným. Přes potoky krve lidské, přes mrtvoly svého lidu a statků jeho zříceniny k němu pospěješ, dívajíc se s něho, jak sestra tvá, ně-

kdejší tvá druhá matka, z drahé vlasti, s trůnu rovně dědičného, do vyhnanství ustupuje! — O ne-sahej rukou žádostivou po koruně! Koruna jest ostrý kruh, až do mozku lebkou řeže, a hlava snáší bolesti, jako játra Promethea, neskonalé. U prostřed slávy a rozkoši nastrojených srdce úpí strasti plné, a lesklá jasnost, co zimní slunce studená, ani v oboru domácnosti srdci tvému zahřátí se nedá!

Přemyslovna. O, politování hodná sestro, pak-li mi svůj stav obrazuješ! Avšak darmo srdce rozštěpuješ, ješto tě co matku ctí a miluje. Před týdnem jsem ještě vaše, svoje byla; A u-fenstein tím vinen, že v tak krátkém čase ani vám, ani sobě nenáležím.

Výjev devátý.

Jindřich z Lipé, předešlé.

Jindřich. Jasná kněžno! všecko jest na cestu připraveno.

Přemyslovna (zachvějíc se nelibě naň se ohlídně). Pán Jindřich z Lipé vidí, že s královskou sestrou se loučím — snad na věky.

Jindřich (zůstane státi na svém místě).

Přemyslovna (polohlasitě). Vidíš, Anno! že nesmím, byt bych chtěla se vrátiti. To jest ta otcovská pozůstalost, to dědičné urození. Jako's ty někdy, chtíc či nechťic, s chladnou krví k Drávě cestovala: tak já nyní s srdcem lhostejným k Rýnu putuju, abych vůli samostatnou lidu obětovala. — Rozejděme se, sestro! nevolní strojové cizích záměrů! O rei, Anno! že s duší čistou, zášti prázdnou se rozcházíme.

Královna (uchopí ruku její a k srdci jí tiskne).

Přemyslovna. V tmavém lůnu budoucnosti život můj přede mnou leží, dlouhou dráhou, snad trnů plnou, bude mi kráčet; ty's byla vždycky materskou mou přítelkyní: o, požehnej mi na dalekou cestu ve jménu matky naší, dcery Habsburkovy.

Královna (plačíc ruku na hlavu její položí). Obraz její všudy tě provázej, a chraň tě mého osudu! (Ohnivě k srdci svému ji přitisknuvši od ní se odtrhne a odkvapí.)

Jindřich (odeházející královně hluboce se pokloní).

Přemyslovna (nějakou dobu slzíc za královskou sestrou se dívá, na to pak city překonavši dí:) O ty slavný Vyšehrade! jasné sídlo praotcův mých, budu-li tě kdy, a jak tě budu viděti?

Jindřich. Brzo, bohdá, k svému a k zemi naší rozkvětu.

Přemyslovna (jakoby loučíc se vůkol sebe hledí, potom hluboce oddechnuvši k odchodu se obrátí). Jsem hotova. (Odejde.)

Jindřich (kráčí zvolna za ní).

Výjev desátý.

Vzadu přes celé jeviště sídlo královské na Vyšehradě, veliká brána do něho otevřena. Před sídlem tím prostranné náměstí, kterýmžto volný průchod pro veliký průvod jest vojskem zahrazený. Za vojskem v pravo i v levo mnoho lidu Pražského i venkovského obojího pohtává.

Pravou stranou v popředí vystoupí: **Kotoun**, **Bohata** a něco měšťanstva Nymburského.

Bohata. Nuže, pane starosto! chráněnců náš bude u veliké slávy k vznešenému cíli kráčet.

Kotoun. To máme jí co děkovati —

Bohata. Ona snad poněkud nám?

Kotoun. Ano, tak jsem měl říci: Vivat Nymburk! — Měli bychom ji až na místo sňatku provoditi; leč nemůžeme dlouho bez svých ouřadů býti —

Bohata. A ouřady naše bez nás.

Kotoun. Ano! — o má zpukřelá hlava!

Bokata. Průvod vychází, postavme se stranou. (Ustoupí hodně v pravo.)

Z královského sídla vyjdou: Jan ze Stráže, vůdce, v úplné skvělci se zbroji přišed na kraj jeviště v pravo, zůstane tu státi, průvod nechaje odcházeti. Za ním jde šest heroltů čili hlasatelů se znakem Českým na dlouhých štítech vyobrazeným; jsou tak jako vojínové a všickni průvod tvořící po dvou seřadění. Za těmi přijde dvanáct halapartníků, za nimi Jakub Velflovic, Rotlev a něco jiných Pražských měšťanů; za těmi Hynek a více rytířů. Po nich přijdou: Aneška, Cecilie, Jiřina a další družina ženská. Na to Přemyslovna, Elišku macechu po pravém boku majíc; za nimi Bonuše a Damíra, za těmi pak: Vilém z Valdeka, Jindřich z Lipé a více pánů, konečně pak bojovníci. Levou stranou do popředí vystoupí král ve velikém válečném plášti, přilbu skvostnou s červenobílým checholem maje na hlavě. Průvod pokročí jen tak daleko, aby Přemyslovna do prostřed jeviště došla, kdežto jej král voláním svým zastaví.

Král. Eliško Přemyslovno!

Přemyslovna. Ha! běda mně!

Král. Blaze tobě, že tě královský tvůj svat bratrsky pozdravuje. Přišel jsem, snad na vždy s tebou se rozloučiti, nikoli s tebou a s přátely tvými bojovati. — Ješku z Vratenberka! věz, že

odtud až do Šumavy nenajdeš mého bojovníka. Odejděte v pokoji. (K Přemyslovně.) Krásně ti sluší ten růžový věnec, spanilá nevěsto! Avšak jest sprostičký. Podej mi svou neohebnou hlavu, ať ji důstojněji ověním. (Vyjmu v pod pláštěm věnec zlatý na růžový jí ho posadí.) Manželi svému oznam službu mou a mé pozdravení. Ať přijde jako bratr, a bratrsky jej přivítám. Přijde-li jako nepřítel, pověz, že jej nejen se svým, ale i s Mišenským a Bavorským mečem budu očekávati.

Vilém z Valdeka (vykročiv ze řadu ku králi pokorně se přiblíží). Kažte, Jasnosti! kam Vás s lidem svým provoditi mám.

Král. Netřeba mi tvého průvodu, šlechtný Valdeku! Miluje vás král Jindřich, a pročež bude svobodně a jistě nejen Prahou, ale celým svým královstvím kráčet. — S Bohem, Eliško Přemyslovno! (V levo odejde. Průvod hne se k odchodu.)

Lid. Bůh tě provod, naše Přemyslovno!

(Opona spadne.)

Rod Svojanovský.
Truchlohra ve čtyrech jednáních.

O s o b y:

Stanislav, hrabě Svojanovský.

Ludmila, jeho manželka.

Vilím,
Růžena, } jejich děti.

Jarolím z Dobrohradu, } setníci ve vojsku císařském.
Středovský,

Kristián, } v hraběcí službě.
Lenka,

Antonín, Jarolímův kočí.

Plukovník Pruský.

Kočný,
Brandl, } Prušané sprostí.
Rustmann,

Slezský katrčník.

Lidka, hospodská.

Císařské a Pruské vojsko.

**Děj padá na rok poslední sedmileté války, a koná se dílem
v zámku Svojanovských, dílem v okolí jeho.**

Dějství první.

Dům hostinský v hořejším Slezsku. Půlnoc.

Výjev první.

V pravo za stolem sedí as devět Průšanů. Někteří z nich rozmlouvajíce kouří, jiní jsou na stěnu podepření a dřímají. — V levo za stolem sedí Květný s Francouzem a hrají v karty. Svíčka tenká jim dohořívá. Vzádu malý stoleček, na němž konev s pivem. Lidka sedí u něho a spí.

Průšan první. He! — to je spaní! — Hospodská!

Druhý. Nech ji spát a nalez si sám.

První. Je-li jen co v konvi! (Nalívá.)

Francouz. I devět tisíc hromů! u nás jsou berani vlídnější, než u vás lid selský! — Svíčku, babo!

Květný. Pomalu, pomalu! u nás se ale nepřebíjí devítka osmičkou! — že pak se ti to hned přilípne!

Francouz. Neračte se horšit, bývalý pane! — proto předce nevyhraješ! — E! — pojd' domů, králi! mohli by na tě také Malvice přijít!

Květný. Byl's také u té muziky?

Francouz. A! — tenkrát jsem si hovával ještě ve vlastenských hájích! (Zpívá.) „Za Rejnem, po stráních, růstává víno!“

Květný. Proto! — Můj děd tam mívával mlejn, a jako pacholeti mi vypravovával, kterak se veliký jakýsi vůdce do jeho mlejnice schoval, až bylo po bitvě! — O tobě se mi nikdy nezmínil!

Prušan první (k druhému). Nenaráží zas na nás?

Druhý. Stýská se mu po výprasku! — nechme ho štěkat! (Pije.)

Francouz. „Za Rejnem, po stráních, růstává víno!“ — — Ty se asi těšíš, brachu! že se blížíme k tvé vlasti?

Květný. Má vlast o mne nehrubě stojí! ale tvá asi pro tebe nařiká?

Prušan druhý (k ostatním).. Slyšíte-li pak je? Jsou si rovni, jako provaz provazu! Jeden z vlasti prch', a druhý do ní nesmí!

Francouz (vyplácí). Čertova karta! — A té babě plamenu do chřtánu vleju, aby usnula na

věky!! (Běží k ní.) He! hola! — zhůru! (Nevlídne ní vyklá.)

Lidka (ze spaní vyděšena). Matičko Boží! — co pak se zas stalo?

Francouz. Svíčka nám dohořela!

Lidka. Vždyť víte, že jsem vám sem dala poslední!

Květný. Nelži, Lidko! v komůrce visí ještě jedna!

Lidka. Musím ji zachovat, kdyby pan setník —

Francouz. Pan setník si může dát zapálit barák, až svíčky dojdou!

Květný. Pomoz, Lidko! pomoz!!

Francouz. U sta černých čertů! hejbej se! Zaplatím ti také stříbrem Bedřichovým!

Prušan první. Pomalu, pomalu! — žena má dobře!

Květný (u svého stolu). Aha! pan pelikán se ozývá!

Francouz. Co je tobě do toho?

Voják (z venku). Lidko! panu setníkovi svíčku!

Lidka. Tu to máte!

Voják. A mně půl pinty piva! — honem!

Lidka (mu naleje a běží s loučí ven).

Prušan první. Kdyby tady tebe nebylo, ani by nás tu žádný neucítíl! — Kdyby tě tak na všecko bylo, jako na křik —

Francouz. A tebe tak na všechno, jako na pítí? — At dělá každý, co se mu líbí! — Když jsem prohrál, mám přestat, ne?

Prušan druhý. Vzpomeň si na Rosbach, a potěš se!

Květný (rozsvítí louč). Sedni a míchej! — sice povstane jeden kohout po druhém!

Francouz. A! — když chce ďábel, aby hodně po čertovsku vyhlížel, oblíkne na sebe kárání oděv! (Posadí se, míchá, a dává karty.)

Lidka (přijde). Tu je svíčka!

Voják (hodí peníze na stůl). Je to tak dobře?

Lidka. Dobře!

Voják. S Bohem! (Odejde.)

Prušan první. Naplň konev, Lidko! — hezky zčerstva! — Mně je tak jaksi sucho, jako bych dnes naposledy pil!

Lidka (jde ke konvi). Snad není již prázdná?

Prušan druhý. Nechtěli jsme tě budít, nalívali jsme si sami! Všecko je napsáno!

Lidka. Kde mi jen ten muž zůstal! (Vezme konev a jde.)

Francouz. „U Rejna, na stráních, roste tam víno“ —

Květný (bere spěšně list, již vyhozený, nazpět). Ne tak —

Francouz (ho popadne za ruku). Co leží, to běží!

Květný. To je lež! ležet i běžet najednou nelze!

Francouz (shodí karty a shrábne peníze). Co leží, to běží! — vyhrál jsem!

Květný. Oho! vždyť's mi ještě nezabil ani listu!? — Nedělej povyků, a hrej dále!

Francouz. Nebudu! — Nespravedlivě hraješ — klameš mne! celému pluku's již známý!

Květný. A tobě ještě ne?! — Tu máš! (Uhodí ho.)

Francouz. Ha! hrom, koule a peklo! — Myslíš, že budu rány od tebe schovávat, jako Prusáné? — Přišel's jednou na zralého!

Prušan první. Ba právě! hahaha!

Květný. Zralý's, to je pravda, jako snop! a doležíš se co nejdříve na kůl!

Francouz. Tebe již sotva dohoním! Jako troudu jsou vetchá tvá záda, na kterých's před čtvrt letem ještě kratší kabát nosil! — Ubohý pane poddůstojníku! — pod důstojníkem stojíš, ale tak nízko, jako já!

Květný. To mi neopakuj, zdráv-li chceš ještě pod širé nebe!

Francouz. U všech reků Českých! — dobře máš! (Smekne před ním.) Málem bych byl zapomněl, odkud jsi!

Květný. Křečku! netup zahradu pro jedinou vlkovitou sněť!! (Opět ho uhodí.)

Francouz (popadne se stěny šavli). Čert mne vem, to-li ti zůstanu dlužen!

Květný (vytrhne též). Pojď! — beztoho bych rád opět do toho přišel! (Vrazí naň a šermují.)

Francouz (okolo stolu ustupuje).

Prušan třetí (který až potud dřímал, se probudí). Kýho ďábla? — Roztrhněte je! — Aby se k tomu setník hodil! — (Vyskočí.) Tu to máme! — Hrome! já bych za to tři sta zlatých nevzal!! —

Výjev druhý.

Vilím, předešlí.

Vilím. Co je to? — Ustaňte!!

Květný (se lekne, dupne a do sebe vzkřikne:) Ha! — že pak zlý duch vždycky toho přinese za mnou!

Prušané (vstali a činí setníkovi poctu).

Vilím (vejde mezi ně). Jak — *Květný*!? — Člověče! což tě mám v okovích sešedivěti nechat!?

Květný. Tupil mou vlast!

Vilím (se podívá na Francouze, pak k Prušanům:) Kdo jste byl všemu přítomen?

Prušan první. Všickni.

Vilím. Kdo byl příčina?

Prušan první. Jsou oba vinni.

Květňý. Vy mne nenávidíte, že jsem Čech!

Vilím (se jména toho jaksi lekne).

Francouz. A mne, že jsem Francouz!

Vilím (k Prušanům). Odejmete jim zbraň! (Stane se. — Okáže na Francouze.) Toho odvedte! S Květňým ehci zůstatí sám.

Prušan druhý (odcházeje, k třetímu). Ten mu asi dá! koupával se také v Labi!

Prušan třetí. Ba věru! Luňák ještě nikdy luňáka nesněd'!! (Odejdou.)

Vilím (zůstane se založenýma rukama zamyšlen státi, až Lidka dveřmi klapne a jej vytrhne). Jsi, ženo, hospodská?

Lidka (postaví konev s pivem na stoleček). Jsem, milostpane!

Vilím. Dej mi ve vsi zaopatřiti muže, který by z dobrého platu poselstvím šel do Čech.

Lidka. Kdyby se mi jen muž vrátil! I s čeládkou odejel! — Jak přijde, hned mu to povím! — Ach, drahý milostpane! ve vašich bitvách se na sta lidu kácí, a o mého muže nechce žádná koule zavadit! — Co snad slunce sluncem sluje —

Vilím. Jdi ven!

Lidka. Neračte se horšit! — Zvyk dělá mnoho! Těmito dobami se každodenně s mužem vadím; a že dnes doma není, tlačí mne to jaksi v krku! (Odejde.)

Vilím (přejde několikrát světnici; po chvílce zůstane před Květným státi a přísně naň hledí). Kolikrát jsem již bratrsky tebe napomínal?

Květný (sklopí oči a mlčí).

Vilím. Tak se děje, když na koukol vůkol sebe zvyknem. Kdyby se's byl štěpných držel stromů, kdyby's byl aspoň pokračoval, jako's někdy začal, sedal bys za stolem s mého druhu muži; kdežto se nyní v prachu a blátě válíš, a každodenně hloub a hloub klesáš!

Květný (divoce). O! pane setníku! Jen jeden den neměl času správce mezi dny mého života napsat! — jen jediný den: a já bych nestál tady, pod cizinskou střechou, nestál bych před vámi s touto nečistou tváří, nestál bych nikdy před vašimi soudci!

Vilím. Známa píseň! — Čas může tak málo za nešlechtné skutky naše, jako sukno za zkažený oděv!

Květný. Ach, může! může, pane setníku!

Vilím. Jmenuj mi nešťastný ten den.

Květný. Náhlá a — jak práva mluví — nešlechtná smrt mého otce!

Vilím. Jsi Čech?

Květný. Jsem. V kraji Hradeckém se na mne ponejprv zasmálo slunce.

Vilím. Jak se's dostal přes Krkonoše?

Květný. Buďte milosrdný, a na to se mne neptejte! — na všechno — jen na to ne, jak jsem (divoce) do tohoto šatu přišel!

Vilím (bledne). Prchl's z vlasti?

Květný. Prch', prch' jsem! dav krajanům svým na věčné věky výhost!

Vilím. Proč?

Květný. Proč!? — O dobrý Bože! kterýžto mne nehodného až podnes svých dešťů ouroudou krmíš — proč jsem z vlasti prchl?! — Potok nenese mrtvolinu dlouho u dna! zlou krev vyhánejí všickni oudové na okraj těla — prašivou ovci vylučuje pastvec z ovčinců a stáda! —

Vilím. Tiše! o tiše, prsa má!!

Květný. Ať tedy krvácím opět, a vyhrne se cvalem srdce mého bolest! — Vězte tedy: Otec můj byl setníkem v službě císařské, a ustanovil i mne, snad jako nemluvně již, k vojenskému stavu! — Dokud byl živ, docházel jsem pochvaly časté — mnohdykrát i nezasloužené! — Jednoho dne nás navštívil praporečník, jinoch, jak se dobře ještě pamatuji, vážný a šlechetný, a Bůh věčný ví, co k sobě za příčinu měli — v hněvu prchlém, praví se, ztratili se z bytu, a otec můj se nikdy již nenavrátil!!

Vilím (sebou trhne). Jak —? — Člověče! tvůj otec?

Květňý. Byl druhý den na to v hájku nalezen mrtev!

Vilím. Mrtev! — usmrčen od praporečnicka?!

Květňý. Bez pochyby; praporečník na vždycky zmizel!

Vilím. O! — nešťastný! kdo tě tak překřtil? Květňý není tvé pravé jméno!

Květňý. Není. Pro větší jistotu převzal jsem jiné. Pohorský se jmenoval otec a všickni předkové moji.

Vilím. Po — Pohorský!? — — Nebesa! kdy přestanete splácet!

Květňý. Od toho dne — sám sobě strážcem, níž a níž jsem padal, přidržev se bohaprázdných spolků —

Vilím. Mlč! mlč! — někdy jindy dopověz —

Květňý. Však — co vidím? — není vám dobře, pane setníku?

Vilím (před sebe). Není — není! a nebude snad nikdy!! (Zutivě sem tam přebíhá.)

Květňý (za dlouhou chvíli). Smím odejít? —

Vilím (vytáhne měšec s penězi, vtlačí mu jej do ruky a běží ke dveřím). Desátníku!

Desátník (vyběhne).

Vilím. Ať tě následuje! (Odejde.)

Květňý (váží peníze v ruce). Takového kovu jsem již mnoho — mnoho liber promrhal! (Odejde.)

Desátník (za ním).

Výjev třetí.

Zorné jitro. Pokoj v zámku, v němž jedny hlavní a dvojce postranní dvěře. Na levé straně okno a u něho stůl. Na stole rozličné papíry.

Růžena.

Růžena (přijde pravým vchodem, přinese rozličné květiny, které postaví na stůl a posadí se; tu jí padne do oka obrázek, který sama byla rejsovala).

Ach! Horácio má! mně ku tvému
Třeba není putovati tichému hrobu!
Každý paprslek do sebe jména tvého
Obsah má vrytý, obraz tvůj mne budí,
A kde Růžena kráčí, tvoje bolesti
Kráčejí také! — Ví Bůh na nebesích,
Proč, co stín země tvory — osvěcuje-li
Okres její slunce, neb měsíc tichounký —
Provází i mne všude Horáciin život,
Nezpustiv se mi z mysli, co věků rekov-
ných!

Slavím, ctím a s pokorou schvaluji skutky!
Kam se vrhnu koli, všude mně strůmek
Vystřelí, bledý a smutný Horáciina boje!
Bratr! Horácia! — ach Horácia a bratr!
(Úzkost ji opanuje tak, že až po chvílce velmi hluboce
vzdychne.)

Jinak, o nebesa! jinak to bývalo u nás!
 Když v loubí zeleném sedával i bratr,
 Sestrinu na srdce když tiskl si ruku,
 A jako den slunce mne milovat chtíval! —
 O! krásní! krásní dnové! blahosti čase!
 Čase stkvoucí! — májové, přesličné chvíle!
 Odplouli jste ranně, ach přepříliš ranně!
 Strůmek váš nsvadlý — a Růžena sama!!
 (Zabere se v hluboké myšlenky.)

Výjev čtvrtý.

Lenka, Růžena.

Lenka. Oho!? — i dobrý jitra, slečno!

Růžena (se lekne, vytrhne a zpamatuje). Dobré jitra!

Lenka. Myslila jsem, že vás dnes předejdu! — Tak člověk ledacos myslí! — Snad by slunce spíš jednou o hodinku déle na loži zůstalo, než naše sedmnáctiletá slečna!

Růžena. Vstala již máti?

Lenka. Vstala-li? — ach ano! — ale co naplat? snídání je na stole, a za stolem žádný!

Růžena. Hrabě, můj otec —?

Lenka. Jel hned za tmy do města!

Růžena (žádostivě). Jel!? — Lenko! — (zaražena) — bezpochyby že ho jen měšťané doprosili.

Lenka. Dost možná! — ač —

Růžena. Ač?

Lenka. Ač bych soudila, že opět hlas citu a srdce otcovského —

Růžena. Vid', o! vid', Lenko má! že o bratra starost —

Lenka. Přitrhlo prý zas několik císařských témů. Kdo ví, nevynajde-li se mezi tisíci jeden, který dá o mladém hraběti zprávu.

Růžena. Ach, jen zprávu! a jako po dešti bylina zprahlá, povyroste mých rodičů život! — (Přestávka, mezi níž Lenka vše v pokoji urovnává, a Růžena se z okna dívá. — Nahoře je slyšeti kroky.) Kdo to nad námi chodí?

Lenka (mezi prací). Milostpaní. Hledá obrázek otcův, vašeho děda. Připadlo jí v noci, že neprohledala ještě pokoje, v kterých někdy mladý hrabě obýval. I šla tam tedy již před půl hodinou, a knihu za knihou přehazuje.

Růžena. Ach! z našeho zámku se pomalu ztratí a vystěhuje všechno, co dělá spokojenost spokojenou! — K tomu ke všemu válka!

Lenka. Ba, Bohu žalostný žel! — Co na tom ti lidé mají? — Já bych měla za dnešní noc vším právem ještě jednou jít spat!

Růžena. Nespala's?

Lenka. I! potýkala jsem se se sny, hroznými jako tygr! V potu jsem se brodila! o samé krvi a smrti se mi zdálo! — Není také divu! Celý Boží rok o míru není ani slova slyšet! — — —

Růžena (dívá se na obrázek). Hleď, Horácio má! i také u nás o míru ani slyšeti není!

Lenka (k ní všetečně přistoupí). Není to ta Římanka? — Bohu věčná chvála, že jste to již jednou dokonala!

Růžena. Proč?

Lenka. Proto že jste to vstávajíc léhajíc na myslí měla.

Růžena. Léhajíc? — Ach, ano! také i ve spaní někdy!

Lenka. Jen někdy? — ba velmi často! Včera jste ku příkladu několikrát po sobě volala: „Horácio!“ až jsem se probudila! — A sotva že jsem na to zas počala dřímát, slyšela jsem vás vykřiknout: „Bratře!“ až mne hrůza v posteli obešla!

Růžena (opět se zamyslí).

Lenka. Bůh dobrý ví, v kterém století se duch její toulá! — Musímť jí opět zazpívat její. — Stokrát jsem se vás již chtěla zeptat, slečno! co ten obrázek vlastně vyznamenává? — Nedivila bych se slzím vašim, kdyby to byla sestra — nebo aspoň nějaká teta!?

Rážena. Věz tedy, a lze-li ti, neplač! — Před mnoha sty lety svedli po několikráte Albánští s Římany válku. Vylivše konečně obě strany dost krve, usnesli se na tom, že tré toliko mužů obapolně podstoupí boj, a porobu přisoudí národu tomu, jehož vyvolenci v souboji klesnou!

Lenka. Vida! to se mi líbí! — Kýžby vojska naše také tak smejšlela! jak mnohé bídě, jak mnoha nářku a jak mnoha hříchům ušel by svět!

Rážena. I událo se právě, že se na obou stranách trojčata nacházeli, muži šlechtění a mladí, hotovi, pro vlast nejtrpší podstoupiti smrt! — Zvolení byli jednomyslně: a když byl k outoku přišel čas, usmrtil Říman nejmladší nepřátelský třílist, a Alba Longa stala se ratolístkou Římského žezla!

Lenka. A o jejich boji povídá váš obraz? Vždyť není ani meče ani toulu vidět?

Rážena. Lze ale viděti tobě, an svítězitelé v triumfu do Říma hrdého táhnou, a vezou v kráse těla trojčat Albánských?

Lenka. Hm — ano! — a co při tom dělá dívka, oči jak nebělost černé vyvinujíc k nebi?

Rážena. Kamila, či Horácia, sestra vítěze Římského, která byla nešťastně zamilovala nejmladšího z trojčat Albánských! — Jakému péru, jakému jazyku lze vypověditi její hrůzu a bolest! — S tisíci dýkami v horoucím srdci musí se

*

dívati na to, an miláček krví mladistvou zbrocen tu leží, a jeho vrah — vrah v slavném triumfu jest její vlastní, její již jen jediný bratr!!

Lenka Bratr?! — to bylo mnoho střel do dívčích prsou!

Růžena. Toliko střely? — na tomto i celém onom světě není strašnější strasti!

Lenka. Aha! — teď tomu teprv rozumím! — Stojí tedy tak a volá s nebes na bratra ohnivě blesky!?

Růžena. O, jak se mejlíš! — Na její tváři se nesmí zejmouti jizlivá pomsta, ale naděje a srdce úzkost, v zápasu s milostí, bolestí a hrůzou! — U velikém, královském mlčení stojí tady, aby, až poslední šíp sjede na její úplný květ, jako rekyně padla!! —

Ludmila (venku volá). Růženo! — dcero!

Lenka. Milostpani volá!

Růžena. Co se stalo? — (Jde ven.)

Lenka. Co se stalo? — Zahalil mráček slunce, a ona z toho udělá nejméně zatmění světa! — Ach! brzo-li pak se zima v našem zámku skončí! — Všecko se těší a roste, kam teplé jaro zasvítá, jen u nás nechce než listopad býti!

Výjev pátý.

Ludmila, Růžena, Lenka.

Ludmila (jejíž celá povaha časem jest dětinská).
Jsi opravdu, dcero má, zdráva? — Hleď, v noci
jsem na márách viděla tebe, a na tobě růžový
příkrov! — Růženou tě otec nazval, a v růžo-
vém's odpočívala hrobě — mnoho růží neštěstí vy-
znamenává, vyznamenává krev!

Lenka. Mně povídala jednou cikánka, že růže
vyznamenávají sňatek!

Ludmila. Dobře měla, Lenko! sňatek neskon-
čený a věčný! — Smrti se zasnoubiti jest také
sňatek! — (Sepnouc ruce pozdvihne je k nebi.) Ach
nebesa! což jste se celá proměnila v hněv!?

Růžena. Nepřipouštějte, máti drahá! aby vám
sytký sen pramen naděje jisté kalil! — Mámeť
se co jednomu neštěstí bránit —

Ludmila. O, dcero! jedno neštěstí bývá ro-
ditelem mnoho tisíc neduhů jiných! — Můj syn!
můj syn!

Růžena. Probůh! co se stalo?

Lenka. Co to zas bude?

Růžena. Přišla zpráva, že je bratr mrtev? —
Slyšela jsem vás v hořejším poschodí chodit, snad —

Ludmila. Hledala jsem obraz tvého děda! — V noci se mi také zdálo, že vidím, an dva cherubi srdce mého štěstí do pokoje zanášejí, v kterém bývával Vilím —

Lenka (pro sebe). Tu to máme, opět sen!

Ludmila (to zaslechnuvši). Ach! dobrořečte si jistotě truchlé, a nechte mi májový sen, který mne každé noci s Vilímem svádí! — Tys ho tak neznala, dcero! otec ho také neznal! — Když mi ho odvezli ke křtu, usnula jsem na loži plodném, a přede mnou vyrostla ze samé jasnosti brána. — Byla to brána výtečnosti a slávy, a Vilím ní kráčel v postavě mužné! — Ach! ruka Páně s námi zjevně rozjímá — živé, mnohomohoucí city vzbuzuje v prsou našich, — mluví s námi nebude nikdy!

Lenka (stavíc se outrpnou). Co pak asi ubírání se dvou cherubů do hořejšího pokoje bude vyznamenávat?

Ludmila. Krok za krokem, jak jsem to viděla ve snu! — Vilím jest srdce mého štěstí, a našla jsem tam prsou jeho přeživoucí výtisk! — Prohledávati schránky, byl můj nejprvnější kroček — ale, ach! jak je v nich všecko smutno! — Dvírka tak žalostně vrzají, jako by na západ se zváněla všeho života hvězdy! — a hledala jsem nadarmo!

Lenka. Ve stolci —

Ludmila. Ano, ve stolci! — Ruka neviditelná mi proto k němu zamezovala cestu, proto že jsem v něm po šesti smutných dnech všedních měla najíti den sváteční a jasný! — Když nepozůstávalo již ani tolik koutku, co by si pavouk vytkal ohrádku vetchou a outlou, odeberu se k stolci. Ležel tu prach, snad čtyrletý, ladem — a hle! když v knihách se hrabati počnu — pozdravuje mne veliký list, na kterémž psáno rukou Vilímovou: „Mého srdce ohlas.“

Růžena. Kde? — mého bratra list — o má drahá máti! —

Ludmila. Nenadálý — jakýsi nikdy nepocítený radosti i lítosti dvouzvuk vzbudil se mi v prsou, a potok slzí, zatopiv sám sebe, po tváři se mi rozlil tak, že jsem sotva přečtla dolejších řádek ušlechtilý nápis: „Díka synovská!“ — (Podá dceři list.) Čti, sestro jeho, čti! a oznam to přírodě, pro nás již mrtvé, že tolik synovské lásky, tolik dokonalosti srdce nevzejde než v zemi bez poskvrny čisté, v zemi toliko rajske!

Růžena (přečteš, spustí ruku i s listem a pláče).

Výjev šestý.

Hrabě, předešlé.

Hrabě (zaprášén). Dobré jitro, děti! (Vejde mezi ně a z jedné na druhou se dívá.) Jak? — Nestojíte-li tady jako bolest naproti strasti? — Nechcete-li vesely býti, aspoň nemračte mne! Dokud mne Bůh nahoru nechce, musím se beztoho dívat na lidskou bídu — a devětkrát bídnější jest, kdo si v domácnosti zármutek krmí! — Proč pláčete? Míníte zvláchněti slzami skálu? nebo-li do běla umejte osudu lidského havraní oděv? — Pošetilosti! křehkosti!

Růžena (mu podá list, a schová slzíci tvář na jeho prsou).

Ludmila (se smutně na něho dívá).

Hrabě (přečte list a zbledne; rád by se přemohl, slzy mu ale mocně z očí vyhrknou, kteréž on odvrátiv obličej rychle setře). Lenko! — vyběhni nahoru a zotvírej u zelených pokojů okna; vynes, co tam zbytečného, a co se nedostává, vyplň! — Rychle!

Lenka (s podivením). Pán Bůh s námi! mladý hrabě!! (Odkvapí.)

Ludmila. Trojjediný Bože! — manželi!

Růžena. Proč, můj otče?

Ludmila. Dobroto neskoučená! — snad —
mluv, o mluv! vedeš syna matce?

Hrabě (se jim vyhýbá). Dostaneme hosti —!

Ludmila (zvolna). Hosti —?

Růžena (taktéž). Koho?

Hrabě. Ti lidé se v městečku nemohou hejbat. Měšťané se milerádi odříkají pohodlí a vůle, ale množství přemáhá dobrý úmysl jejich. Těm císařský jeden za druhým!

Ludmila. Nebesa! račtež jen nepřitele odvrátiti od nás!

Růžena. A v srdce lidská vstípiti ducha pokoje a míru!

Hrabě. Dobře děláte, že se důvěrně utíkáte k Bohu! Dychtivost a touha po míru i poklidu jest milostnosti ženské dědictví bohaté a krásné! — Muži musí se statností v srdci a se zbraní v rukou směle a rozšafně kráčet dále! — Proto však nestrašte outlá si prsa; co se děje, děje se toliko z prozřetelnosti.

Růžena. Tolik mužstva — a žádná zpráva, otče?!

Hrabě (jako by to neslyšel). Kde je s komínem střecha, jest vojsko a koňstvo! — Sotva vjedou na náměstí, vyjde mi městský vrchnosta vstříc a žádá, abych toho také hrstku do zámku přijal!

Ludmila (sepne starostlivé ruce). Vojáky?

Růžena. Do našeho zámku?

Hrabě. Ano. Nedivte se tomu. Čas je neobyčejný, potřeba veliká.

Ludmila. Prosím tě, manželi, nedělej to! Pamatuj na sen, který jsem měla před čtrnácti dny! Viděla jsem, an jakýsi divoký muž větev za větví, ratolest za ratolestí se štěpu rodu Svojanovského stíná!

Hrabě. Milá Ludmilo! kdyby tvoji snové jakou mocnost a jistotu měli, my bychom již dávno nebyli v paměti lidské! — Brzo je syn, brzo dcera v rakvi, a hned na to udeří blesk do našeho zámku, a potře nás všechny v popel a prach! — (Ousměšně.) „Dokud se nepotí klokoč, může rod Svojanovský pokojně spát!“ — Tak jsem tě stokrát slyšel mluvit! — Pročež se upokoj! — Za hodinu, doufám, bude pan setník mezi námi.

Růžena. Setník tedy?

Hrabě. Setník s třidcítí muži.

Ludmila (prosíc). Buď prozíravější, manželi! — v čas války —

Hrabě. Žít jest Bůh! jako v čas míru! — Jakživ ponejprv slyším i tebe tak nedůvěrně smejšet a mluvit! a — není-li to i u tebe bezkořenná vášeň? — Jako by se člověk nečlověkem stal, když oděv vojenský na tělo vezme! Jsou-li bojovníci nebezpeční, kdo je tím vinen, než ty a podobní tobě? — Nevyhybejte se vojáku, ne-

schovávejte před ním všecko jako před zimou a mrazem, jedněte s ním upřímně, laskavě — a dokud tělo jeho živo, bude vás bránit! —

Výjev sedmý.

Kristián, předešlí.

Kristián. Milostpane! císařský setník asi s třídci muži —

Hrabě. Tu ho máte! — Lenka nebude ještě hotova! — Řekni, že ho dám prosit, aby jen chvílečku setrval mezi námi! — Okaž mu sem!

Kristián. Vyřídím a okážu. (Odejde.)

Ludmila. Pojď, Růženko! —

Hrabě. Zůstaňte, prosím vás, tady! Co si ten člověk pomyslí, poví-li mu Kristián, že je v pokoji matka i dcera, a najde toliko mne?

Růžena (si sedne).

Hrabě. Ne nadarmo praví moudrosti knihy, že nemáme v bližním hned na první okamžení hlas nedůvěry budit! — Nakládejte s ním, jak zasluhuje jeho stav, a písemně vám dám, že vám tak málo ublíží, jako jaro květu!

Výjev osmý.

Jarolím z Dobrohradu, předešlí.

Kristián (otevře dveře).

Jarolím (muž pět a dvacetiletý, dobře rostlý, vážně vstoupí. Když uvidí ženského, zůstane nedaleko dveří stát a pokorně se ukloní. — Ku Kristianovi). Jest to pan hrabě?

Kristián. Náš milostpan hrabě.

Jarolím (posud na tomtéž místě). Pane hrabě! vykázán mi zámek váš — bez pochyby jen na několik hodin! — Neučinila-li se vám až potud o mém příchodu zmínka, tedy vás ve jménu vrchnosty městského žádám, abyste několik mých mužů přátelsky pod střechu přijal.

Hrabě (pokročí mu vstříc). Jen dál, dál! pane setníku! Oznamíno, povědomo, a činí se rádo! Můj zámek obejme s radostí tři sta tak vážných a laskavých mužů!

Jarolím. Ostatně — ač jakožto představený nerad lid svůj chválím — stojím svatě za to, že mého mužstva kročeje i skutky —

Hrabě (mu nedá vymluvit). I co! — Jest-li jim do smíchu, ať jsou veseli! Kdo by vojáku vyrazení nepřál, chtěl by na bylině, aby v klíně vrchu, a na zlatě, aby v hrnci za oknem rostlo!

Jarolím (zapřen se usmívá). Kdybych neviděl šedinu tak vážnou na hlavě vaší, řekl bych, pane hrabě! že i vy za prospěch máte, cenu bojovníkovu v čas války vyvyšovati.

Hrabě (se zarazí). Aj! snad nemyslíte, že vám pochlebuji! — To bych vám nijak neodpustil, kdybychom se dva dni toliko znali! — Ostatné přijmēte od nás všecko tak srdečně, jak se vám to podává. — Hlučné společnosti u nás nenajdete, aniž velkých kratochvílí! Mimo mne, manželkou mou a dceru (ukazuje na obě) neshledáte než několik čeledínů v zámku!

Jarolím. Můj drahý pane hrabě! kdo jest zvyklejší všudy spokojenu býti, jako my? — Pravý voják může býti bez společnosti, jako světlo bez tepla; neboť není nikdy sám, ač kolikrát neslyší než měsíc slova jeho. — Věřte, že z zdravé srdce, důvěrnost v Boha, láska k vlasti a zeměpánu bojovníka doprovázejí i na stanoviště pusté!

Ludmila (k dceři). Musí to být syn hodných rodičů!

Růžena. Hodných rodičů a šlechtného ducha!

Hrabě. Nu, a tak vás tedy ještě jednou srdečně vítám! (Podá mu ruku.) Dělejte si co chcete, smejšlejte si jak chcete — jen mi starci za zlé nepokládejte, že se hned v první čtvrt hodině tak těsně k vám blížím! — Mé srdce jest

mělká, ourodná země, v které semeno štěpné na okamžení vzejde!

Jarolím. Blaze vojínu, kde jen tak krátkou předsíň nachází, jako u vás! Čas nám někdy všecko odepře, někdy nám plnou svou míru podává! Labyrinty by nám někdy, jako dům otcovský, poznati lzelo; někdy zarazíme pod stromem, a nenechá nás osud ani tak dlouho státi, co bychme zkusili, jaké ovoce nad námi roste! — Mimo to, jak málo kdy nacházíme otevřených dveří — nedím otevřených srdcí? a proto snad nás politují dobří lidé, jsme-li někdy politování hodni!

Ludmila (se naň srdečně dívá).

Růžena (před sebe). Jaký to milý, ušlechtilý muž! —

Hrabě. A tak bych tedy přál, abyste byl dlouho — hodně dlouho u nás! — Časem svým (vzdychne) se ovšem nesmíte pozastavovati nad tím, spatříte-li, an zasmoušeni jeden sem, druhý tam zalízáti budem. To víte, člověk je strom nejúrodnější, na jehož outlém životě brzo radost, brzo žel se rozvíjí!

Ludmila. Ach ano, pane setníku! brzo radost, brzo žel, a jak neráda žalost radosti popouští sídlo!

Jarolím (pohnut chystá se k odchodu). Pane hrabě! Vaše upřímnost jest tak veliká, že vidím,

co málo kde jinde, osudu výsost i hloubku vyrytou vám na čele sešlém, cestu rovně zdělanou do vašeho srdce! — Kýž bych se moh' na okamžení důvěrnosti této tak státi hoden, jako je hodna fialka své vůně, slavík svého zpěvu a denice svého sličného roucha! (Poroučí se.)

Hrabě. Jste na odchodu? — Půjdu s vámi a uvedu vás do pokojů — nevelikých sice, ale vysokých tak, že se lze odtamtud na České oudolí podívat, jako na divadelní scénu! — Ty Ludmilo! hled, ať pan setník na snídání dlouho nečeká!

Jarolím. O! prosím vás, paní hraběnko! se snídání se již neobtěžujte! Jak málo se vojín po skvostném stole ohlíží, kde nachází lidi! (Pokloní se hraběnce i dceři a odejde.)

Hrabě (odejde s ním).

Růžena (vstavši od stolu). O máti! tak laskav by Vilím náš také musil býti!

Ludmila. A matkou takového syna slouti, Bože na nebesích! to musí tvůj největší dar býti! — Také jest bojovník, ale jak nestejný s tím, který mne před čtrnácti dny ve snách tak strašil. Tomu bych směle svěřila kmen dlouhověký rodu Svojanovského! (Odejde.)

Růžena (hledí vždy na místo, kde Jarolím stál).

Jestli pak, jako by vždy stál na tom místě!

Tak jako bych viděla tvář jeho libou,

Nad všechny jasnou mezi tisíci tvářmi!

Nad všechny mužnou mezi tisíci muži! —
 Jako bych slyšela rtů stříbrný ohlas,
 Výlev živoucí co sníh duše bílé,
 Výtisk krásný, co květ milostného srdce!! —
 O! příroda-li víc má ještě takových tvorů,
 Jestli mistrnost toliko slovo plané,
 Jestli dokonalost jen šlupina prázdná,
 Do které mnohomohoucí dřív musí jádro,
 Nežli ji uzná svět, čím slouti by měla!
 Růženo! přiznej se, že's, co je pryč bratr,
 Vážného tak muže nevidívala nikdy!
 Že's —

Výjev devátý.

Lenka. Růžena.

Lenka (důležitě). Má drahá slečinko! všimla-li pak jste si ho?

Růžena. Jen všimla? na grunt srdce podívala jsem se jemu!

Lenka. Komu?

Růžena (se zarazí). O kom pak mluvíš?

Lenka. O panu setníkovi, Jarolímu z Dobrohradu!

Růžena. Ach! proč se tě jen ptám! — Náš kraj — ba celé století naše nemá již takového muže!

Lenka. Pomalu! pomalu! — to je soud příliš — jeho milostnost —

Růžena. Je-li pak více třeba, nežli se podívati naň? Ctnost mu z očí svítá, a na tváři mu stojí vnitřnost i zevnitřnost v přetěšeném objetí!

Lenka. To je pravda! —

Růžena. Jest nad všecky milostnosti!

Lenka. Jeho — jaksi — outlá mužnost —

Růžena. Práví, že jest také rek!

Lenka. Při tom pokora a šetrnost —

Růžena. Dokazuje, že i svému bližnímu ceny neodpírá!

Lenka. Ach! má drahá slečno! kdyby nám dobrotivý Bůh takového manžela seslal! já bych —

Růžena (se lekne). Jak? — nám? Ba jdi! dychtivá po všem! — Myslíš, pošle-li nebe jednou svůj živý obraz na svět, že's ty na zemi nejprvnější cherub —

Lenka. Aj! — já bych se neopovážila! — ale vy, slečno! —

Růžena. Kdo! — já? — Zeptej se duše mé, že na to ani nepomyslila! — Pro mne si mu nadcházej! pro mne si mu ctnosti jeho až do nebes vychvaluj! — a — Jarolím že se jmenuje? — Jarolím z Dobrohradu? — Pěkné, hudební jméno! — libězvучné, jako souzvuk! — A stav jeho si tedy s mým také mnoho neoddá! — Ale — hleď, Lenko!

jak mně křivdu děláš! — myslíš, že bych snad proto chválila dokonalosti jeho —

Lenka (se směje). Tomu se nedivte, slečno! — Když jsem vešla, byla vaše tvář červená a zapálená tak jako —

Růžena. Mrzutostí! — proto že's někdy tak pošetilá —

Lenka. Snad proto, že bych v roce pětadvacátém dostala ráda tak hodného muže?

Růžena. Nu ano! — vezmi si ho! já ti ho od srdce přeju!

Lenka. Pěkně děkuju! — A sobě?

Růžena. Sobě! — (Zaražena.) Nikdy! — povděla jsem ti něco? — nevěř tomu, Lenko! Přísahala bych ti, že jsem, co tady stál, co jsem s něho nespustila oka — co jsem nad míru obdivovala jeho — co —

Lenka. Prosím vás, slečno! přestaňte mluvit! Vždyť se vždy víc a víc zaplítáte? — Konečně se zaberete tak daleko, že vykřiknete nahlas: Já ho miluju!

Růžena. Nebe nedopouštěj! — Lenko! co pravíš? —

Lenka. Pravím toliko sobě a vám, a my to již beztoho obě víme! (Odběhne.)

Růžena (chce za ní, ve dveřích se zarazí a rychle vrátí).

Kam chci jít? na planýř s tou zardělou tvář!

Aby se máti a otec lekli a ptali,
 A stál on vedle nich — a ptal se mne také?
 O! kdyby moh' i on se ptáti a leknout,
 Umřít bych chtěla lítostí a želem,
 Plápol že ohně mého jen plápolá ve mne,
 A studeno jak ve zdroji v jeho je srdci! —
 Divná — divná se po celé mi vnitřnosti
 Rozlívá změna, změna a neznalá bytost!
 Jako by neviditelně zdvihalo cosi
 K nebesům duši mou, a nebylo již země!! —
 Jarolím! on a ve světě dalekém žádný
 Příčina změny mé velké a zardění
 Není! On — však čemu se nad míru divím?
 Co jiného, než že s celou jsem, dychtivou
 duší

Padla na lepost, krásu a spanilost jeho?
 Růženo! co jiného by příčinou bylo
 Ve tvářích ohně a citů hmotně tlukoucích? —
 Radost, že snad spatřila jsem ponejprv
 Muže s tak libým a laskavým mravem —
 Sladká spokojenost, že matce i otci
 Temné se jednou vyjasnilo čelo —
 To jest všecko! — a vždy skotačívá Lenka
 Z jádra hned udělá strom velký a zrostlý,
 Plápol z jiskry, a z sladce jemného
 dmyšku

Na moři vítr! — ach!

Výjev desátý.

Jarolím, Růžena.

Jarolím (otevře dvéře).

Růžena (je leknutím bez sebe — bez vůle se u stolu octne a obraz do ruky vezme).

Jarolím (bez klobouku i beze zbraně). Odpustte mi, slečno! byl jsem toho mínění, že tu ještě hraběnku najdu, a vrátil jsem se starou cestou, nepomysliv, že bych snad do vašeho pokoje —

Růžena. Půjdu, a na okamžení zavolám matě! — (Vstane, nehne se ale z místa.)

Jarolím (ji několik kroků vstříc vyjde). O, tak velmi nespíchám!

Růžena (rychle). Tedy se, pane setníku, zatím posadte! — Beztoho — soudím — že se oba brzy vrátí.

Jarolím. Počkám, od srdce rád. — Ač — (V tom se potká oko jeho s okem Růženiným, načež ona oči sklopí. — Stranou.) Co jest to? slova mi na jazyku vážnou? —

Růžena (by si ráda z rozpačitosti pomohla). Chtěl jste, tuším, pane setníku — o naší zahradě cosi vypravovat?

Jarolím (s podivením). O vaší zahradě? — to není možná! neboť jsem ji nikdy neviděl!

Růžena. Ne? — (Stranou.) Probůh! jak mi srdce tluče! — (Nahlas.) Myslila jsem, že jste se již z okna na ni díval —

Jarolím. Nezpomněl jsem na to. — (Stranou.) Proč se mne tak lekla?

Růžena. Tedy jste chtěl mluvíti o něčem jiném?

Jarolím. O něčem jiném? — To může být. — Ano! něco docela jiného to bylo. Chtěl jsem totiž připomenouti, že bych se přece příčiny svého příští co nejdříve rád zprostil.

Růžena (neví, co by odpověděla). Máte-li něco těžkého na srdci — je mně vás od srdce líto —

Jarolím. Na srdci ne, ale na mysli. Hrabě uvedl mne do pokojů, kde jsem našel pohodlnost v nejplnějším květu. Bylinka neznámost jest tam proti štěpu jasnosti tak nepatrná, že bych si na věky nepřál příjemnějšího bytu. — U nás musí několik Merkuriů vždy ve větru býti. I chtěl jsem tedy psáti, a otevřel jsem psací stolec, který u okna do zahrady stojí. — Slečno! v mých pokojích musil nedávno někdo zůstávati, jenžto byl tak neprozřetelný, že tento drahý obrázek mezi popsányými papíry zapomenul. (Okáže jí ho.)

Růžena. Co vidím? — Pane setníku! tento obrázek — ?

Jarolím. Jsem našel ve psacím stolci ležet. —
Znáte jej?

Růžena. O můj Bože! obraz mého děda,
který jsme s tesklivostí hledali již celý dlouhý
rok! — Pane setníku! s tímto klenotem navrá-
títe nám blaženosti staré převelikou část, a tak
celému zámku mnohý jasný den! (Rychle odejde.)

Jarolím (několikrát pokoj přejde).

Podivné! dlouhý plný rok že truchlil

Zámek pro věc, po níž ni života není?

Života, dík, nímž strůmek se honosit
může!

A když pomyslím, že sluhovi, služce,

Proklestil nevinně snad cestu ze zámku,

Uvaliv na ně těžkou podezřelosti skálu?

A že osudu to toliko jest vášeň!

Náhoda svodná nestálý že rozmar

Splnití chtěla, co děti zpozdilou žádost —

Náhoda!? — ach, s co náhoda všemocná
není!

Seč by nebyl její tisícešáhový oblouk! —

Také i mne si náhoda přivedla dnes

K tomuto zámku; však ale přivedla v chvíli,

Svátečně když o mně smejšlela sama,

A všickni mnohomohoucí duchové její!

Neboť — neklame-li mne hlas srdce vnitřní —

Jest hrabě obsah mužské dokonalosti,

Hraběnka starostné domácnosti obraz,

Slečna milostnosti přeživoucí anděl! —
 Blaze! ach blaze muži, jenž smět bude říci:
 Má jest krása tato zevnitřní i vnitřní!

Výjev jedenáctý.

Ludmila, Růžena, předešlý.

Ludmila. Pane setníku! neklamou mne dceriny rtové? našel jste můj obrázek?

Jarolím. Našel, paní hraběnko! — Tu jest.

Ludmila. Je — je! můj drahý, laskavý otec! (Líbá ho.) O dobrý muži! nikdy vám ústa moje nevypovědí vděk, který zasluhujete za tuto neskončenou radost!

Jarolím. Náhodo! náhodo! tvá velikomyslnost schudne, budeš-li celý dnešní den tak nakládati se mnou! Bez vůle i zásluhy tolik chvalozpěvu klidím!

Ludmila. Bez předsevzetí, rcete — ano! a nebudu se s vámi o to příti; ale mně by nebylo nikdy připadlo, abych v zelených pokojích hledala, do kterých snad čtyry leta nikdo nepřišel.

Jarolím. Tím více se diviti musím, jak se tam ten drahý poklad dostal?

Ludmila. Jak? To ví Báb, jemuž srdečně děkuju, že jej opět mám! — O můj sen! můj sen! Hleď, dcero! (K Jarolímovi.) Před pěti dny se mi zdálo, že jsem dala ze samého lilium vystavěti chrám. Lilium vyznamenává radost: ale že bych se tak, a tak brzo radovala? — Dobrý genius rodu Svojanovského přivedl vás do našeho zámku, pane setníku! — Hrabě vás již z celého srdce miluje — a až mu i toto povím — manželi! hrabě! vyjevil se mi sen, na který's nejvíce žehral! (Odběhne.)

Jarolím. Slečno! chvíli nesnadnou a pochybnosti plnou, v které mne až posaváde vidíte, přistrojila jste mi toliko vy! —

Růžena. Pochybnosti? — O, tedy mi odpusťte, pane setníku! učinila jsem to nevědomě!

Jarolím. Vědomě i volně! Nepřivedla jste drahou máteř, aby mi díky vzdávala, kterých jsem nezasloužil?

Růžena. Jak krásně bojovníkům nešvitornost stojí, povídává mi Lenka! — Že jste náhodou do pokoje, do stolce přišel, kde již snad několik let obrázek odpočíval, není vaše zásluha; ale že jste jej tak ochotně odevzdal matce, jest aspoň pochvaly hodno!

Jarolím. Kdybych byl obrázku obsah anebo pravou cenu znal —

Růžena. Nu ano! — Co může za to den, v který naši předkové slavně svítězili? a předce jej mnohem více velebíme, než vítězství samé!

Jarolím. A tak! — teď máte dobře! Nevinným nástrojem byl jsem i já, a jakožto nástroj přijímám hraběncin vděk.

Růžena (se lekne — pro sebe). Co jsem zas udělala? (Nablas.) Zdá se, že jsem vás dokonce urazila —

Jarolím. Nikoli, slečno!

Růžena. Kdybyste si jen pomyslití mohl, jak mi jest nebezpečno, pouštětí se s vámi v boj! — Můj jazyk vykvetl v chladě — a pročez připovídám, že nebudu v ničem již vám odmlouvati!

Jarolím (vezme ji za ruku). O mluvte, slečno! odmlouvejte mi, přete se se mnou! — Mnohá květina toliko proto tak libou vydává vůni, že ve stínu kvete! — Pročež mluvte, není-li vám obtížná přítomnost má! — sice bychom — na slovo mi věřte! — jako dva němí jeden na druhého se musili dívat!

Růžena. Aj! vždyt byste vy mohl mluvit!

Jarolím. Mluvit? — ano. Ale slova vážít a mluvit — s to nejsem v okamžení tomto!

Růžena (se naň zmateně dívá).

Jarolím. Zdá se, jako by se mne vaše otáptaly: proč? — Proto že bych z nesmělosti do

nesmělosti, a z nesnadnosti do nesnadnosti padal! A voják není, věřte m n ě, slečno! nikdy víc k smíchu, jako když v nesnadnosti uvázne!

Růžena. Toho — toho, myslím, vy se co obávati nemáte; neboť jste rozený voják!

Jarolím (s usměvem). Nejsem, má drahá slečno! — Dychtivost po boji a věc spravedlivá císařovny naší povzbudily mne teprv před dvěma lety, abych bok svůj kordem okrášlil!

Růžena. Smejší-li každý bojovník tak, tedy nekralovala tak veliká paní, jako císařovna naše, co slavná Semiramis složila v Asii žezlo! — Ach! jen kdyby boj kolikráte nezvrátil i pevnosti srdce!

Jarolím (vzdychne). Ba, má drahá slečno! Jak lehce se může státi, že se voják navrátí s boje, vně raněn i vnitř!

Růžena. A jeho jizvy tím více ho musí bolet, pomyslí-li musí, že byl i on původcem nezhojitelných ran!

Jarolím. Zevnitřních, či vnitřních?

Růžena. Obojích — ach obojích!

Jarolím (ji tiskne ruku). Slečno! — Růženo! — zevnitřních či vnitřních?

Růžena. Probůh! — pane setníku — ach!

Výjev dvanáctý.

Antonín, předešlí.

Antonín (otevře dvěře a dívá se, je-li tady pán).

Jarolím (pustí Růženu a odstoupí).

Antonín. Pane setníku! desátník od plukovníka! — Na pospěch! (Podá mu složený list.)

Jarolím (rozvine list a čte). — Jak? — (Přečte, složí list, a zůstane chvílku zamyšlen státi.) — Přepodivné, nepřátelské fátum! proč's mi svou vůli nezaslalo včera? proč před hodinou, dokud jsem tohoto cheruba neznal!? — Antonine! připrav se na odchod. Desátník at čeká!

Antonín. Tu to máme! (Odejde.)

Růžena. Co se stalo, pane setníku?

Jarolím (ji vezme za ruku a milostně se na ni dívá). Jak velmi málo která blaženost se na tomto světě podletí dočká! Jedna sotva vzejde a vystřelí, a dravý pták ní zasytí svůj nesrovnalý hlad. Druhá se sice květu dočeká, když se jí ale nejarněj rozvine kalich, sklátí ji půlnoční mrazový vítr!

Růžena (v úzkosti). Pane setníku —

Jarolím. Jak srdečně vám Růženo děkuji za vonný nektar, o který jste se v tuto chvíli zdělila se mnou! —

Růžena. Probůh! mluvte zřetelněji —

Jarolím. Rozmar letu vojenského. Ve čtvrt hodině musím zámek váš opustiti.

Růžena (zdrčena). Jak! — musíte — nás opustiti?

Jarolím. Nerád — proč bych vám to nepověděl — s bolestí, ale musím!

Růžena. O, jste-li u nás rád, nechoďte, Jarolíme!

Jarolím. Kdyby mi možná bylo pod střechou zůstat, zajisté bych do smrti nehledal stkvělejšího sídla! Ale trouba vojenská volá nás do pole. Nepřítel se hnul —

Růžena. O, nesmrtelný Bože! do pole, na lože strachu a smrti! — Jarolíme! nechoďte!

Jarolím. Mnoho — velmi mnoho dal bych za to, kdybych jen dva dni směl tady zůstat! — Prosim, doprovodte mne k drahým rodičům, ať jim vděk nejvroucnější —

Růžena (sepnouc ruce). O! mějte outrpnost, a nelekejte jich! Otec vás již tak návidí — všickni jsme se těšili, že zámek náš poněkud opět obživne — proč tak brzo, tak náhle a tak žalostně strhujete radosti naší mladistvý chrámek!?

Jarolím. O nebesa! jak mnoho blahosti, jak mnoho milosti hrouží mi do srdce slova vaše! Ale musím! Povinnost —

Růžena. Jakou vám povinnost ukládá vědomí i svět? Zastávají vlast, práva a nábytek krajanů svých! Kde ji lze věrněji konati, svatou tu povinnost, než v našem zámku? — V poli jich shromážděno na tisíc sborů, kteří se krvavě mstítí budou, ublíží-li nepřítel zemi naší; ale kdo nás bude bránit? nás, rodiče šedivé, a mne bezbrannou dívku! — nás, jenžto nejsme s to, abychme odolali vzteku jediného vraha?! — O, zůstaňte u nás! braňte, chraňte nás —

Jarolím. Nadarmo, duše andělská! — Nemohu — nesmím!

Antonín (přiběhne). Opět nová pošta!

Jarolím. Co jest?

Antonín. Desátník s jinou zprávou.

Jarolím. Oustně?

Antonín. Oustně.

Jarolím. Tedy pryč! — sedlej mi koně! Musilo se něco velkého stát!

Antonín (odléhne).

Jarolím (přistoupí k Růženě). Slečno! zachová-li v boji život, budu rozkoš nejprvnější slavit ve vašem zámku! (Políbí jí ruku.) Nyní ještě k hraběti! (Odejde.)

Růžena. O nebe divotvorné! co's udělalo ze mne za tak krátký čas!! (Jde za ním.)

(Opona spadne.)

Dějství druhé.

Týden na to.

Výjev první.

Předsín bytu Jarolíмова v zámku. Za stolem sedí Antonín, veselé mysli, maje před sebou konvici.

Antonín. Rád se podívám, jak se naše hody v tomto zámku skončí! — O! že se pan setník bude tak těžce se slečnou loučit, jako já s tím výborným pivem — je pravda tak svatá, jako že má týden sedm dní a den čtyřdvacet hodin! — (Pije.) Jak je ten svět divný! pln zázraků! — Zázrak ale největší jest: rychlost a obratnost vojenská! — Pan setník již prolezl slečnino srdce křížem a křížem, a já znám již: (na prstech počítá) sklep, kuchyň, zahradu, a na kravské stáji dívku, kterou bych v Praze ani malovanou ne-

našel! (Pije.) Inu! kovejte, dokud je železo horké, staré přísloví! — Po všechny věky nebude tak! a nemusí žádný víc na všechno připraven býti, jako voják! Jeden den na kvas, druhý den na hlad; jednu chvíli na žel, druhou chvíli na ples — jednu noc na život, druhou noc na smrt! — E! „později nebo rychleji, nelze než do hrobu jíti!“ pravil prý jednou jakýsi latiník! A to byli moudří lidé! — Kdo rád dlouho vojny vede, jest u mne nejpočestnější, a Římané prý jednou dvě stě let v jednom kuse válčili!

Výjev druhý.

Lenka, předešlý.

Lenka (vystrčí hlavu dveřmi). Aha! jsi tu sám?

Antonín. Nejraděj jsem sám.

Lenka. To jest tolik jako: Obrát se a jdi, odkud's přišla? — Slyš, rytíři! Sklepník se nám rozstonal; na jeho místě budu já do sklepa chodit.

Antonín. Je-li možná? — rozstonal se? — —
Mluv!

Lenka. Co tu tak sám děláš?

Antonín. Sám? — což nevidíš konvici přede mnou?

Lenka. O čem tedy spolu přemejšlíte?

Antonín. Myslíme si právě, jak bychom z vašeho zámku udělali starý Řím!

Lenka. Anebo z našeho rybníka atlantické moře? — Mnoho štěstí! — Teď mi jen pověz, jak's moh' tak pošetilý, tak krátkozraký — tak — říkají — bloupý být —

Antonín. Ovej, ovej! — bude ta píseň dlouho trvat?

Lenka. Neztrhl-li's dnes týden těmi dobami pro nic a za nic takový vítr?

Antonín. Pro nic a za nic? — Nerozsběh' se nepřítel se vši silou na nás?

Lenka. Od vás! to může být! — Slečnu's vyděsil na smrt!

Antonín. Je mi od srdce líto!

Lenka. A konečně, co z toho? Za půl hodiny přiletí pravý Merkur a přinese zprávu, že všecko opět utichlo!

Antonín. Co se nestalo včera, může se státi dnes. — Dlouho tu přece nebude našeho stání!

Lenka. Myslíš? — Stůj! sedni! lehni si, brachu! — Pan setník zůstane u nás!

Antonín. Tak dlouho, dokud se nezahřímá na buben!

Lenka. O, bubnujte si, až obloha praskne! Pan Jarolím z Dobrohradu se umístil za stěnu, za kterou vašeho hluku tak brzo neuslyší!

Antonín. Přicházíš mi se svou řečí, má vele-moudrá, jako —

Lenka. Jako kdo?

Antonín. Jako ženská!

Lenka. Nevěříš mi? Což's tak málo na statcích Milkových zběhlý, že ti ušlo, co se mezi mou slečnou a tvým pánem děje? — Svazek je hotový!

Antonín. Hm! — znám několik ďáblů v našem tému, kteří až potud ještě každý svazek roztrhli!

Lenka. A ti jsou?

Antonín. Bubny!

Lenka. Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj!

Antonín. A pan setník by si musil na rozum sednout —

Lenka. Naopak! Tenkrát si sedl rozum na pana setníka, a dobude mu mou slečnu za manželku!

Antonín (se diví). Jak? — Hm! — Stane-li se to, víš co udělám?

Lenka. Nu?

Antonín. Na mol se opiju!

Lenka. Ubozí muži! Chcete-li něco jak náležít oslavit, opijete se!

Antonín. A přece jsme moudřejší než vy!

Lenka. Ty máš jakousi náchylnost k nezdvořilosti, pročez musím hledět, abychom se co nejdříve rozešli!

Antonín. Výborně! Stane se nám oběma vděk!

Lenka. Pověz mi jen ještě, kdo jest tvůj pán?

Antonín. Také bys již za týden mohla věděti, že je voják!

Lenka. A ty že's — nezdvořák! (Odběhne.)

Antonín (pije). Nerozzlobí člověk fíflenu dříve, jako když všetečnost její nadarmo škádlí! — Povstane-li ještě jednou starý Řím z mrtvých, a já do něho přijdu — (Vyskočí.)

Výjev třetí.

Hrabě, Ludmila, předešlý.

Hrabě. Kde je setník?

Antonín. Před chvílkou byl se slečnou na zahradě.

Hrabě. Zavolej je! oba! — rozumíš?

Antonín. Rozumím, milostpane! Pana setníka a jeho slečnu! (Odejde.)

Hrabě (vejde s Ludmilou do postranních dveří).

Výjev čtvrtý.

Pokoj setníkův.

Hrabě a Ludmila.

Hrabě. Tak mi, manželko! ze srdce mluvíš. — Abychom na světě již byli blazí, neschází nám než přítomnost milého syna!

Ludmila. Nic, než přítomnost mého syna! Pak by mne ani černí snové nestrašili!

Hrabě. Setník z Dobrohradu se mi jak náleží líbí. Dobrý voják, a kdo to jest, má v mých očích všechny ctnosti doma!

Ludmila. Kdyby's jen byl viděl, jaký bral podíl a s jakou ochotností mi obraz dolů snesl! Na tváři jsem mu četla, že těšití zarmoucené, i jeho jest radost!

Hrabě (zamyšlen). Ať si ho dcera ještě poněkud skoumá; já jsem si ho již na dýlku i na šířku změřil a znám ho! — Jak mile uslyším na zvon

míru zvonit, vyjdu mu s rozpiatýma rukama
vstříc!

Ludmila. Chraň ho jen Bůh od, ourazu! —
Zatím ale, manželé! — co myslíš — abychom se
pod rukou poptávali po jeho rodu?

Hrabě. Jeho rod znám!

Ludmila (iřdostivě). Nu?

Hrabě. Jest z rodu šlechtetných, a ti byli
již za časů Abrahamových hrabata!

Ludmila. S Pánem Bohem! — Růžena ho mi-
luje —

Hrabě. On si jí bude vážit, a to jest ta
pevná střecha, pod kterou stav manželský ještě
nikdy neumokl! —

Výjev pátý.

Jarolím, Růžena, předešli.

Ludmila. Pojďte, dítky! poďte! mluvíme
právě o vás!

Hrabě. Vypravuju tady vaší matce, kterak
se na obloze potkaly náhodou dvě dobré hvězdy.
Jedna chtěla na půlnoční — druhá na polední
stranu. Jsouce ale pojaty jedna druhé tváří, ob-
jaly se pevně, a ruku v ruce ku západu kráčejí!

Ludmila. A já se srdečně raduju z toho!

Růžena. Můj milostivý otče!

Jarolím (hraběnce políbí ruku). O jak jsem tedy šťastný, že mne dobrý genius právě na poledne vedl! — Když jsem opouštěl statků svých role a luka, byl jsem samojediný! tak sám, že jsem neměl drahé ruky, která by mne byla požehnala na tak nebezpečnou cestu! — Tady nacházím matku i otce — nacházím na zemi rajské růži nejskvělejší — nacházím —

Hrabě (pohnut). A tak dále! — To povídejte Růženě hodně často, a až to od vás uslyší devět set a devadesátkrát devětkrát, počněte zas znovu! — Chtěl jsem vám toho tak mnoho povídat — a — Bůh milý ví, co mi najednou sevřelo prsa! — Vyjedem si k večeru do pole, snad se zas rozvine citů otcovských klubko a rtům bude snadněji vypověditi dychtivost jejich! — Teď sejdu opět dolů. Vaši bojovníci si ostří tupou zbraň, a na to se velmi rád dívám! (Odejde.)

Ludmila. A já půjdu na zahradu, kleknu pod širým a jasným nebem, a budu mu vroucně děkovat, že na mne pamatovala aspoň s jednou radostnou změnou! — Ach, pane setníku! první jarní den se tak libě na rolníka neusmívá, jako rozkoš první na člověka, který dlouhá léta pod střechou bolesti bylil! (Odejde.)

Jarolím (tiskne Růženu k srdci). O, má spanilá, ušlechtilá dívko! Ještě mi všechno přichází jako blažený sen! — Za tak krátký čas tolik nezsmoušených slastí!

Růžena. A do mého srdce za tak krátký čas tolik kvetoucí lásky! — *Jarolíme!* na věky's můj! — „Můj!“ slovo jednoslabičné! jak chudý, bídný jest daleký svět, an s vrchy i doly, s městy i lesy, s bohatstvím i slávou ani tisícátý díl nepřeváží mého královského můj! — Od této chvíle bude nás opatrovati jeden toliko anděl; nebo v našich přešťastných prsou miluje jeden toliko duch! — A předce — (Vzdychne.)

Jarolím. Předce? Růženo má?

Růžena. Předce mne chvílkami jakýsi červíček hlodá, a — bytby mi nepodrával blaženosti strom — předce mne vytrhuje ze sladkých myšlének!

Jarolím. Pověz mi o něm, snad ho milost má pozná, a odstraní na všechny budoucí chvíle!

Růžena. Tobě bych pověděla o něm? (Vrtá hlavou.)

Jarolím. A komu, má drahá dívko? — Bytby mi červ tvůj očíhledě rostl, a dosáhl s rokem krokodýlův dvouhráz —

Růžena. Ne tak! — s tímto jiskřícím, velikým okem se na mne nedívej; neboť bys lepšího neměl, až se budeš dívati na nesmírnou spokoje-

nost mou! — Slyš tedy. — Tak asi, jako utrhačství pod střechu přátelství se vtírá — tak se mi vetřela do prsou myšlénka: „Jak? kdyby se muž — ač v tomto okamžení srdečně miluje tebe — kdyby se někdy probudil z dlouhého snění, a přestal tě milovati proto, že's tak lehkovážně milosti plápolu otevřela srdce, a — což za pomezím dívčí mravnosti! — že's ramenem vřelým objala toho, jehož znáš sotva kratičký týden?“

Jarolím. Znáš, znáš mne, Růženo! a přece tě smějí obestříti myšlénky takové barvy? Mně nezbyvá času, abych na co jiného myslil, než na tvůj obraz, na tvou milost a na tvé vznešené, ušlechtilé srdce! A ty —

Růžena. O kým bys viděl, jak jsem je rozplašila, lehounké, při tom však hrozící chmury! — Jasně se ke mně přivinul milosti naší převelebný anděl, a v slova libozvučná mluvití počal: „Přestaň se strašiti, dívko! úmysl tvůj jest bez poškvurny a čistý, tak jako skutkové mých cherubů bratří! Milost vaše jest blesků našich nesmrtelných mohutná jiskra, která se plápolem a ohněm a jizlivým praskotem stává, a obrací nedůvěru i zradu v popel a prach!

Jarolím. V popel a prach! a tak ať shoří mého ducha síla, přestanu-li kdy milovati tebe!

Růžena. Na to se mi zdálo, že jsem se zabrala do vzdálených, krásně stkvoucích lučin,

kdežto mi v postavě švihlých pacholat na klíně dováděli přebízení snové! Životně jsem tu viděla tebe, viděla, an cosi jasného, cosi velikého, cosi vládnoucího na čele přestatném nosíš! — Na boku levém tobě stála Horácia, na boku pravém — aby se nic nestkvělo nad třílist tento — můj laskavý bratr!!

Jarolím (s podivením užasne nad obrazem její fantazie). Má veliká, obrazoplná dívka! jako vichrové o vlnu mořskou, tak se všickni citové opírají o fantazii tvou! — Však — proč se's mi vždy vyhýbala, kdykoli jsem o bratru s tebou mluvit počal? — Růženo! nesmí tvůj Jarolím věděti, proč pláčete jeho? — Proč ho nenacházím v tichounké domácnosti vaší? Není již živ?

Růžena. Živ-li? — to ví Bůh vševědoucí! (Těžce.) Již mnoho let nevíme o něm!

Jarolím. Co ho — a jak ho vyloučilo odtud?

Růžena. Ano! — Z lásky k tobě budu s radostí pamět svou čtverhrannými dýkami vláčet! — Neměv ani plných šestnáct let, stal se bratr můj Vilím prvním praporečným, a upevňoval každodenně více naději otcovu, jehož žádost nejsvětější byla, viděti, an se syn vrocím vlasti ctitelem a statným bojovníkem stal. — Jednou přišel k nám, byl přes celý rok na zámku s námi, a nevím z něho jediný den, z toho ach! krátkého roku! aby obruč byl nebyl z otcovské, mateřské a sestřenské

lásky! — Najednou musí odtud, do pevnosti, neboť se právě nová s Průšany otvírala válka. — To bylo v pondělí — a v sobotu na to, ve tmavé, škaradé noci vrátí se zpět, vyděšen, ustrašen, bledý až na smrt! — Patrně bylo viděti, že mu teprv pod tímto stropem nejtěžší břímě na srdce padlo; neboť se, jako odsouzený hříšník, u nohou otcových vinul, aniž byli rtové jeho vydali srozumitelného slova! — Konečně — mně zachází cit i zrak, když pomyslí na to! — dostali jsme z něho tu drtící zprávu, že statného setníka, který ho byl čímsi urazil, ve prudkém souboji do smrti zabil!

Jarolím. V souboji?! —

Rážena. Jako když obyvatelé ve vsi sedí okolo planoucího krbu, a od západu blíží se bouře, a oni se modlí, a najednou do věže uhodí, a zapálí blesk — nejprve užasnou a trnou, a duch se jim zajikne v prsou — až potom, když v plamenu uvidí nebe a nevčasnou záři, nejmladší z nich vydá nejdříve nářek, a všechno u největší hrůze sem tam běhá; — tak opanovalo zámek náš leknutí, hrůza a ouzkost, a za dlouhou chvíli jasného žádný nevydal slova! — Konečně mužná otcova svítězíla síla; ale ach! jeho hlas nebyl outrpnosti výraz! — Klel ho a zlořečil přetěžce jemu, a na okamžení by ho sám byl vydal právu, kdyby byla nebránila černá, bouřlivá noc! — My jsme stáli nad ním, máti a já — a neuměly jsme pomyslit

sobě, jak krutý trest na jeho přečinění čeká! — I domnívaje se konečně Vilím, že jest v lese bezpečnější, než v otcovském sídle, popustil zoufalství uzdu, a svěřiv se nepřátelské noci, prchl! — Prchl — minulý měsíc proběhlo pět let — a ani slova neslyšíme o něm! —

Výjev šestý.

Hrabě, předešli.

Hrabě. Dítky! něco z brusu nového! hahaha!

Jarolím. Co se stalo, pane hrabě?

Růžena. O čem mluvíte, drahý otče?

Hrabě. O vaší dětinské matce, která bácho-
rům věří, jako Turkové, že praotec Adam v Ará-
bii si vystavěl palác! — Toběť již tisíckrát vypřa-
vovala, Růženo! o našem zázračném klokoči? —

Růžena (se lekne). Ach ano! mnohdykrát!

Jarolím. O zázračném klokoči?

Hrabě. Ano, pane setníku! — To vám při té
příležitosti napřed povídám, že pověrečnosti lístek
i dcera má do domu s sebou přinese, a ze snů
všelijakých vám šťastných i nešťastných nastaví
zámku, že se octnete konečně ve přehrozném mě-
stě samého snění! — to jest již mateřský podíl!

Růžena (líbá mu ruku). Otče! —

Hrabě. Pomyslete si! Na mé zahradě stojí ve chladném koutě klokočový keř, jehož poupata prý se již rozvíjejí od onoho času, jak někdy za krále Rudolfa rytíř Svojanovský, mých praotců slovutný praděd, právě v této zahradě, a právě v tomto koutě, potýkaje se až na poslední krůpěj krve, pro svého zeměpána ducha velikého vypustil! — Od té také chvíle — ví Bůh, kdo kdy a s kým si stropil žert! — roznesla a udržela se vám pohádka, že na listí klokočovém vystane pot ku podivu horký, až bude rodu Svojanovskému a jeho zámku hroziti zkáza a konec!!

Růžena. O nebesa!!

Jarolím. Zajisté! — věc, na pohled k smíchu — a přece tak dalece nepřijemná —

Hrabě. K smíchu! k smíchu! — zůstaňte na tom! — Mnět to již jako pacholeti do mozku vtírala kojná, ale jako pachole jsem se již tomu smá vával! — Ludmila naproti tomu se sotva za mne dostala, sotva počala povětrí tohoto zámku do sebe dechnouti, a již toho měla pamět, srdce i ústa plná! — Za Rudolfa Druhého! jen si to moudře rozvažte, tenkrát se musilo ještě jako na hrad Kunětice po zdvihacím mostě do mého zámku jezdit!

Jarolím (pozoruje, že to Růženu zavádí do těžkých myšlének.) Aj! tento ostatek starodávných pověr tak dalece neškodí světu —

Hrabě. Dokud si o tom jen povídají, nikoli! Ale rozum si tím nemají másti! — Není-li pak to k smíchu, že mne před čtvrt hodinou hraběnka s takovou ouzkokostí na zahradu volá, jako by viděla nebe i zemi v Oceánu se topit!? — Já tam přijdu — a co je? — Kdyby se to po kraji rozneslo, musil bych se stydět! — Ludmila mne s přehrozným nářkem jako ku pohřbu vede a okazuje mi, kterak se listí na klokoči do mokra a do horka potí!

Růžena. Dobrotivý Bože!

Jarolím. Teď — v poledním čase?

Růžena. Za takového vedra! — o dobroto věčná! kdyby se zajisté —

Hrabě. Do večera zámek náš zbořil, proto že slunce zapomnělo na klokoči strávití rosu? — hahaha!

Růžena. O, přirozenost bez zázraku ani stýbla nepřeskočí! — A byťby nehrozila zkáza celému zámku, dosti bude na tom, přijde-li o bratru nešťastná zpráva —

Hrabě (najednou truchliv). A! nebudiž dětinská, dcero! —

Jarolím. Nenut Růženo svou obraznost, již beztoho plodnou, aby ti vydávala výtvary černé! —

Stojí-li klokoč ve vysokém stínu, proč by nebylo možná, aby —

Hrabě. I ovšem! — Nebylat sice v den jasný nikdy ještě v poledne rosa na něm; ale proč by se jednou, ví Bůh! z jakých nám nepovědomých příčin, na proutí neměla udržeti, které z jara vystřelilo a v míze říkáje pluje? —

Výjev sedmý.

Lenka, předešlí.

Lenka. Milostpane! neznámý muž přinesl srnce!

Hrabě. Srnce? — vzkázala hraběnka polesnému?

Lenka. Pochybuj; neboť od polesného nepřichází.

Hrabě. Od koho tedy?

Lenka. To ví Bůh! muž je docela cizý — ze Slezska, praví —

Hrabě. Ze Slezska? — Ten člověk se musí mejlit! Kdo ví, komu srnec náleží!

Lenka. To jsem mu již povídala!

Hrabě. A on?

Lenka. On se nedá odbejt. Pevně stojí na svém, že přinesl srnce hraběti Svojanovskému.

Hrabě. Zavolej mi ho!

Lenka. Právě odešel.

Hrabě. Kam?

Lenka. Nevím. — Ouřad svůj že vykonal, promluvil ke mně, a byl sen tam!

Hrabě. A srnce?

Lenka. Nechal tady.

Hrabě. A já nevím, od koho?! — Hned mi za ním pošli! Ať se vrátí, kdekoli ho najdou!

Lenka (odběhne).

Hrabě. Ze Slezska! — srnec ze Slezska, a mně? — totě bych se ho spíše ze zaslíbené země nadál!

Jarolím. Bude to nedorozumění, pane hrabě!

Hrabě. To také myslím!

Výjev osmý.

Katrčník, předešlí.

Katrčník (ve dveřích k Lence). Kdo ale sám nic neví, nepoví jinému — jak? viděla již někdy, aby učil kozel berana na varhany hrát?

Hrabě. Pojď jen blíže, příteli! — Kdo jsi?

Katrčník (políbí mu ruku). Tomáš Drkota, katrčník z Pilnice.

Hrabě. Přinesl's mi srnce?

Katrčník. Přinesl, milostpane!

Hrabě. Od koho?

Katrčník. Na to jsem se zapomněl zeptat, a to bylo ovšem hloupé! — Myslil jsem, že je dosti na tom, když se mi zaplatí cesta, a srnec dojde svého místa.

Hrabě. Nikoli, na tom není dosti. Kdo chce světem projít, musí jméno míti; tak i také srnec tvůj!

Katrčník. Kdyby chodil srnec sám — ano!

Hrabě. Kdo ti ho dal?

Katrčník. Cizý pán. — Před včírem přišel šenkýř v samý večer ke mně, nechci-li si vydělati několik zlatých? — „I — od srdce rád!“ — odvecu mu na to — „mám ženu a dítky, a vojna nás do hola vyjedla!“ — Pojď tedy se mnou! obrátí se šenkýř — a já jsem šel za ním. — Za malou chvílku mne přivedl k jednomu pánu, který mi zámek váš popisoval od paty až do hlavy. Potom na mne naložil srnce, dal mi pět tolarů, bílých jako sníh a velkých jako má dlaň — jakýsi kus papíru, aby mně a mému srnci naši neublížili — a tak jsem šťastně došel místa.

Hrabě. Neslyšel's od šenkýře, jak se ten pán jmenuje? odkud je? kde se zdržuje?

Katrčník. Jak se jmenuje, nevím; odkud je, také nevím; bytem byl nějaký čas v naší hospodě.

Jarolím. Nedal ti žádného psaní?

Katrčník. Nedal. — Šenkýř praví, v čas války že jeden druhému nesmí psát.

Jarolím. Aniž po tobě co oustně vzkázal?

Katrčník. Ani slova. — „Ostatní“ — pravil — „vyřídí všecko srnec sám!“

Hrabě. Srnec má povídat, od koho je?

Katrčník. To mi bylo také k smíchu. Kdyby to byl ještě živý srnec! — ale nebožtík! —

Hrabě (k ostatním). Co s ním mám dělat? — Musím srnce přijmouti, a čekat, až vyjasní čas, co o tom smejšleti máme?

Jarolím. Bez pochyby dar od starého přítele, který vás v krátkém čase sám navštíviti hodlá.

Hrabě. Dost možná! (Podává katrčníku peníze.) Tu, příteli, na přilepšenou! — Podruhé ale, přijímaje na rameno srnce hled, aby se's se jménem jeho seznámil!

Katrčník. Dobře, milostpane! (Odchází — ve dveřích se ale opět vrátí.) Ouha! ještě něco!

Jarolím. Aha!

Rážena. Nu?

Hrabě. Mluv!

Katrčnick. „Až odevzdáš srnec“ — pravil také ten pan důstojník — „ptej se v zámku po slečně“ —

Jarolím. Jak?

Hrabě. Po slečně?

Růžena. Po mně?

Jarolím. Po jaké slečně?

Katrčnick. Nu ano! — „po jaké slečně?“ — ptal jsem se jeho, tak asi, jako se ptáte vy mne.

Růžena. A on?

Hrabě. Co on?

Katrčnick. „Dube!“ — odpověděl mi zdvořile na to — „vždyť tam není než jedna!“

Růžena. To jsem tedy já.

Katrčnick. Ano! — hehe — budete vy to! — Také mi hned povídal, že jste mladá jako jaro, a krásná, jako — jako — i! což mi to nenapadne!? — ano! krásná že jste jako sedmikráska!

Jarolím (stranou). Co to?

Růžena. A co mi vzkázal po tobě?

Katrčnick. Inu! — abych vás pozdravoval — že vás miluje z celého srdce — že po vás touží, jako — jako leklý pstruh po skalním potoku — tak to nějak povídal! —

Růžena (jako by jí rychle něco připadlo). Ah!! —

Hrabě. Hm, hm, hm!

Jarolím (rychle ku katrčnicku). Byl ten pán mladý, nebo starý?

Katrčník. Mladý a hřmotný! — To si můžete pomyslet, jemnostpane! když po slečně touží, jako pstruh po potoku!

Jarolím (před sebe). Ovšem, ovšem! to si mohu pomyslet!

Růžena. Voják že byl, pravíš?

Katrčník. Ano.

Hrabě. Dost toho! — Nespěcháš-li, jdi do kuchyně a pojez!

Jarolím. Jen jedno ještě. — Privil's z počátku, že ti dal na cestu list — kde jest?

Katrčník. Ah! — myslíte toho kus papíru, jemnostpane? — Ten jsem musil nechat na hranici. Až prý půjdu nazpátek, poznají mne podle něho.

Jarolím (mrzutě). Tedy jdi!

Katrčník. Opatruj vás Bůh ode všeho zlého! (Odejde.)

Hrabě. Jakživ nebyl jsem tak žádostiv! ale jeho slova jsou nezralá a šerá, jako zatmělý měsíc! — S radostí budu poslouchat, jak se to dělo!

Jarolím (vezme Růženu za ruku a opravdivě se na ni dívá). Já také!

Hrabě. Ostatně si ale nebudu tím hlavu lámat! (Přistoupí k Jarolímovi.) Abych opět nezamluvil, o čem jsem se vám již před půl hodinou chtěl zmí-

nit. — Je-li sluch můj dnes tak věrný, jako včera — slyšel jsem střelbu.

Jarolím. Kde?

Hrabě. Vítr táhne od půlnoci. Může to být daleko. — Nemáte žádného zdání?

Jarolím. Velmi mnoho přičin. — Bedřich opustil Drážďany a stahuje do Slezska vojsko. Náš Landon jest prozířetelný — popojde-li, může se ve vašem okolí něco strhnout.

Hrabě. To by mi nebylo milé!

Výjev devátý.

Lenka, předešlí.

Lenka (přinese zakrvácený lístek). *Milostivý pane!* opět něco velmi divného!

Hrabě. Nu?

Lenka. Dala jsem srdce stáhnout, a když se rozsekal, našli jsme pod pravou ledvinou tento lístek.

Hrabě (hledí na ni zaraženě). Jak?

Jarolím (se toho lekne). Lístek!? — psaní v srnci? — Pane hrabě!?

Hrabě. Dej pak jej sem —

*

Jarolím (po něm sáhne). Pane hrabě! to psaní náleží mně!

Hrabě. Vám?

Rážena. Tobě?

Jarolím. Mně! (K Lence.) Jdi ven!

Hrabě. Zůstaň tady, Lenko!

Jarolím (ostře). Jdi ven!!

Hrabě. Pane setníku! rozumím-li vám!? — děvče zůstane tady!

Jarolím. Pane hrabě! — jest-li tento list — o! kýž bych byl nikdy nespatri! váš zámek!

Rážena. Probůh! co jest to?

Hrabě. Lístek náleží —

Jarolím. Pane hrabě! mně, an tu stojím na místě těch, jejichž rozkazy plním! — V čas války — po tak podezřelé cestě — to přichází z rukou nepřátelských —

Hrabě. Jak — —?

Jarolím. Někdo pokusil se o lest Harpagovu, a já bych měl býti toho svědkem? Usmrťte mne —

Hrabě (rozpálen). Pane setníku! pane setníku! — až vám začne šedivěti první vlas, zpoňte si na tuto chvíli, a za čtvrt hodiny vám ostatní hlava jako jabloň zbělí!

Jarolím. Probůh! zapomeňte nyní, pane hrabě! že počínám vaším synem býti — (Ohlíží se po Lence — stranou.) O! kýž bych mu to pověditi mohl! — (Nablas.) Můj otče! dřív než jsem měl

vás, měl jsem — o! — pomněte! má povinnost — má vlast —

Hrabě (divoce). Nepřestala ještě i mou povinností — a na věky mou vlasti býti! — Čti, mladíku!

Jarolím (rozvine, přečte, a zahanben se pomalu na hraběte podívá). Tomu nerozumím! (Podá mu list.)

Hrabě (divoce očima koule — náhodou se podívá na list — lekne se — a zůstane bez pohnutí stát). Jak! — veliký Bože! — Růženo! — Růženo! — pojď pak sem — není to Vilímova ruka?

Růžena (se vši dychtivostí). Neskončená pravdo! mé zdání! — Je, je! ach, otče! Jarolíme! ruka bratrova! dobře, předobře ji znám! —

Lenka. Pro Pána Boha! — Milostpaní! milostpaní! (Utíká ven.)

Jarolím. Pane hrabě! — Neprosím za odpuštění; neboť vím, že byste na mém místě podobně byl jednal; ale —

Hrabě (čte nápis). Tiše! tiše! — „Mému drahému otci, po pěti letech.“ — (Otvírá lístek, an mu slzy po tvářích tekou.) Netřeste se mi, ruce! — netřeste se! — od mého Vilíma! — od mého jediného — ztraceného syna! — (Čte nahlas.) „Draží rodiče! Váš Vilím jest živ a zdrav — a dá-li Bůh! brzo i sám s sebou spokojen! — Boj s neklonitelným vědomím zlým snad šťastně přestojí! — Strom se každoročně převlíká! země má

každé tři měsíce jiný oděv — Váš syn má dlouhých — neskončených pět let jen jedinou žádost: aby totiž Vás viděl a vyslzel odpuštění na Vás! — Vyslyší-li nebe hlas jeho, přiblíží se co nejdříve ku své drahé vlasti!“ — (Sepne ruce k nebi.) Trojjediný Bože! — Kolik tisíc spasitelných skutků učinila ruka má, že mi tak nebeskou radostí splácíš! — Pane setníku! Růženo! — čti — čti! čtete oba! Můj Vilím jest živ a zdrav! — jest zdrav a živ a spokojen!! — O! takovou zprávu nedostal otec, co matky počaly rodit!!

Růžena (přečteš). O můj dobrý, nešťastný bratr! — A přijde! Jarolíme! můj nešťastný bratr jde — náš zámek neobejme tak veliké blaženosti kmen!!

Jarolím. O! a jak jsem mohl nedůvěrně o tobě sješlet! — Duch žehravosti mi do srdce vjel, an jsem slyšel, že se muž mladý ptá na tebe — Růženo! a ty's bez poškrvny anděl! Ty's —

Hrabě (plesaje sem tam přebíhá). „Všecko ostatní vyřídí srnec sám!“ — Ovšem, ovšem, synu můj! — To ostatní vyřídil všecko srnec sám!

Výjev desátý.

Ludmila, předešli.

Ludmila (bez sebe). Svěťce Boží! je-li pak to pravda? — Zpráva o mém synu!! — mluvte! zpráva smutná, nešťastná? — O! moji snové! můj pravdomluvný klokoči! —

Hrabě. Tvoji snové jsou pára mozku! tvůj klokoč lže, a celá zahrada s ním! a kdyby se krví potil, lže! lže, a zejtra jej dám vykopat! — Tu, matko! čti! čti, a raduj se! tvůj syn jest živ a zdrav, a spokojen — a přijde co nejdříve k tobě!

Ludmila (celá se třesouc čte psaní; když přečte, zdvihne ruce k nebi, klesne pomalu na kolena a hlasem úpěnlivým volá:) Tvorové rajští! můj syn jest živ a přijde!!

Růžena (padne Jarolímovi okolo krku). O Jarolíme! na kterém světě rostou větší blaženosti!?

Jarolím. Toliko na tom, kde vypěstoval Bůh rodičů ještě lepších! jestliže možná, aby —

Hrabě (s dětinou radostí). Jděte, děti! dejte mi přistojit celého srnce! a vypravte mi kvas, jakéhož neviděly v zámku našem ani kuchyň, ani sklep! a ať hoduje kde kdo jest se mnou! — Vaši bojovníci — pane setníku! — tu radost mi musíte udělat! — všecky si je dám nahoru svo-

lat, rozsázím za jeden stůl, a při každém soustu budu plesaje mezi ně volat: „Dítky! toho srnce mi poslal ztracený syn!! (Běží ven.)

Ludmila (která byla již dávno vstala, a radovala se s ním). Srnce? — jakého srnce?

Růžena. Vilím, nemoha jinak nám zprávu o sobě dáti, poslal po Slezském rolníku zabitého srnce, pod jehož krvavou ledvinou tento lístek byl schován.

Ludmila. Ze Slezska rolník? — kde jest ten cherub? — on ho viděl — mluvil s ním, a zná jeho nynější ztrápenou tvář! — Kde jest, ať vypravuje matce, jak vyhlíží její nešťastný syn! (Běží ven.)

Výjev jedenáctý.

Antonín, předešlí.

Antonín (přikvapiv, zůstane ale u dveří státi). Pane setníku!

Jarolím. Co přinášíš tak vyděšeně? (Jde mu vstříc.)

Růžena (tesklivě). Hrůza mne obestře, kdykoli toho člověka vidím s novou přícházeti poštou!

Jarolím. Daleko, pravíš?

Antonín. Nehrubě. Povětrí zavání ručníčným prachem, a třeskot se opírá o zemi, jako by se byla obloha trhla!

Jarolím. A ještě žádná zpráva?

Antonín. Nic.

Jarolím. Jdi! Ať vypraví poddůstojník do městečka muže. Listy dva vyhotovené v druhém pokoji leží na stole. — Mně osedlej koně, a za půl hodiny pojedu sám!

Antonín. Dobře. (Odejde.)

Růžena. O Jarolíme! nemluv s tím člověkem tak skrytě a tejně, sice mne stráví srdce úzkost! — Kdykoli do světnice vejde, myslím sobě, že přináší takovou poštu, jakáž před týdnem naplnila prsa má nikdy nezkušenou hrůzou!

Jarolím. Ach, a já jí dobrořečit musím, náhlé oné poště! neboť mi v okamžení odhrnula srdce tvého roušku!

Růžena. Ne však ale proto, aby mi ztroskotala nebe, ku kterému mi nevědomě poukázala cestu! — Jarolíme! kdybych byla té milosti hodna, a dobrota nebeská sstoupila této chvíle se své svaté jasnosti dolů! sstoupila v postavě nad sličnost sličnější a v úmyslu nad štědrost štědřejším! — sstoupila ke mně a podávala mi neskončenost svých darů! — jen jeden — o! jen jediný dar vyprosila bych na kolenou sobě — nyní — tak, jak srdce mé plesá — jen jediný dar:

aby's mne, Jarolíme můj! nikdy — nikdy již neopouštěl!

Jarolím. Má milostná dívko! — nikdy — nikdy neopustím tebe!! —

Antonín (přiběhne s psaním).

Rážena (se ho lekne). Ah!

Antonín. Pane setníku —

Jarolím (mu běží vstříc, rozlomí psaní a čte). Jak — co se dělo? to jsem tu měl před čtvrt hodinou již mít! (Odběhne.)

Antonín (chce za ním).

Rážena (rychle). Ustaň, Antoníne! — jak o u's přinesl zprávu? — Dobrého nic, neboť's mužská Iris, a Mars po tobě rozesílá svého vzteku leknutí a hrůzu! — O mluv! kam's mi ho odvolal?

Antonín. To ví Bůh! všechno se děje v největší čerstvosti i tichosti! (Venku počne se na bubny tlouci.)

Rážena. Probůh! co jest to?

Antonín. Nelekejte se, slečno! vojsko táhne z městečka okolo zámku.

Rážena. Kam?

Antonín. Přes hranice.

Rážena (ouzkostí ruce sepne). Strašliví, strašliví dnové! a nešťastná, mužové, vaše válka! — Jak? nezaslechl jsi z děla bořící střelu?

Antonín. Bez pochyby že mají dnes Prušané velikou slavnost! (Bubny zacházejí.)

Růžena. O! jak se to v srdci mém opět
zmáhá a bouří! — Každý zvuk prohání prsa má,
a každý mužský hlas duši mou proniká až na smrt!

Výjev dvanáctý.

Jarolím, předešlí.

Jarolím. Pryč! pryč! (Připíná si zbraň.) Vyved
mi koně — všechno jest již ve zbrani. — Za půl
hodiny musíme býti přes hranice!

Antonín (odběhne).

Růžena (pevně Jarolíma objímajíc). Jarolíme!
buď milosrdný, a neopouštěj mne!

Jarolím. Musím, Růženo! Z vojenské trouby
volá silný na mne dvouhlas: povinnost a čest!
ku cíli mne volá, po kterém jsem dychtil, a který
nyní nedosáhnouti, byla by nejčernější hana!

Růžena. O běda, běda tobě! běda mně!
opustíš-li mne dnes! — Jen dnes ještě nechod! —
Neslyšel's v noci ten bědující víchr? neslyšel's jeho
zoufanlivý nářek? — Každé zafíčení jeho předpoví-
dalo zkázu a smrt! — O! nechod! — dnes-li mne
opustíš, nikdy již neuvidím tebe! —

Jarolím. Uvidíš, Růženo! brzo se shle-
dáme opět! Neboť budu bojovat pro veliký tří-

list: vlast, císařovnu a tebe! Tento štít mne bude mnohomočně chránit, a ani celá síla Průšská nerozbije pevné přístřeší jeho!

Růžena. O muži! vy neznáte a znáti nebudete nebezpečství! v ještěří, v levhardí postavě vyšklebuje jedovaté zuby na vás, a vy hladíte smrtící jeho hryz! — Proč jsem tě poznala? pročs roznítíl milosti Vezuv v outlém srdci mém, chtěl-li's mne tak brzo učiniti vdovou!?

Jarolím. Růženo! mluv zmužilej; takového rozloučení nesnese duch můj!

Růžena. Loučení! Strašné, hrozné slovo! nádobo neštěstí plná! Ani Kanybalů krvavá vláda tolik ještě nevycedila slzí, co jich tobě k vůli teklo! — Jarolíme! neopouštěj Růženu! — nikdy, nikdy se k ní nenavrátiš!

Výjev třináctý.

Hrabě, Ludmila, předešlí.

Hrabě. Dítky! tenkrát se to počíná jak náleží hejbat! — Ve mně hobkuje krev, jak jen bubny chtějí! Škoda, že jsou nohy moje o třicet let starší než srdce! —

Jarolím. Pane hrabě! cesta má vám není nepovědoma — kdybych vás byl před hodinou urazil —

Hrabě. Pah! — podezřelost ukazovala na mne oběma rukama — a jakživ jsem se dyl než čtvrt hodiny nehněval! (Podá mu ruku.) Nemáte-li většího nepřítele než mne, tedy byli rodiče vaši: svornost a mír!

Ludmila (se přiblížila k Jarolímovi, lítostně). Musíte nás opustiti, pane setníku?!

Růžena. Nemusí, ale chce nás opustiti, máti má! — Mne chce opustiti, a dravé smrti do rukou uvrhnouti sebe!

Hrabě (dodává si smělosti a staví se mrzutým). Smrti! smrti! — Zajisté v devíti bitvách prodral jsem se skrze hradby nepřátelských mečů, a vždy jsem celý život přinesl domů! —

Jarolím. Směle jdu a zmužile do boje, pane hrabě! Smrti se nebojím, aniž také v tak těsné nebezpečí upadne život můj! — Zradí-li nás nestálá Fortuna vojenská, a prolomí nepřítel zdi silné našich pluků, nezapomenu hájiti byt a střechu manželky a rodičů jejích! — — Konečně vám srdečně děkuji za ten zlatý klíč, kterýmž jste mi otevřel blažené budoucnosti oudolí stkvělé a vonné! — děkuji vám, paní hraběnko, za tento spanilý kvítek, který mi ze srdce nevymkne ani devítiramenná smrt!

Výjev čtrnáctý.

Antonín, předešli.

Antonín (přiběhne). Pane setníku! všecko jest na odchodu! (Odběhne.)

Růžena. O, můj Vykupiteli! — Nepropouštějte ho, drazí rodičové! (Obejme ho.)

Jarolím. Měj se dobře, Růženo má! Duch můj již vidí vznešené a krásné labutí hejno, které mi nazpět k tobě ukazuje cestu! — (V tichosti k ní.) Nevrátím-li se již, pamatuj na mne někdy upřímností slzou, milovati tě budu do smrti!! (Tiskne ji ohnivě na srdce.)

Růžena. Do smrti — manželí můj — (Omdlí.)

Ludmila. Svěťce Boží — dcera naše umírá! (Drží ji.)

Hrabě (přiskočí). Růženo! — dítě! —

Jarolím. O! že nejsem již v poli! — Dívko má! — Bohu trojnásobný děk, že se otvírají opět černé toliko jí oči! — Teď pryč! než se v tomto ohni rozleje mé smělosti kov! (Políbí hraběnce ruku, odtrhne se, a rychle vzav se stolu klobouk odběhne.)

Růžena (se zpamatuje — ohlíží se, a napotom jako u vyjevení mluví). Zámek náš nesnese velkého ani neštěstí, ani štěstí! To ho se nebojme, rodičové drazí! že bude vadnouti snítka po snítce našeho

štěpu! — Najednou se zahálí slunce, najednou se rozskytne těhotná chmura, a jediným bleskem zajde zámek a rod, a zbořené hradby budou toliko v poutníku budit našeho osudu jméno! — Tak se mi Jarolím nevrátí již! takový růžový týden již nemá sám čas! — O! proč jste ho pouštěli! — Můj Jarolím se již nenavrátí!! (Rukama lomíc utíká ven.)

Ludmila. Dcero má! Přemahej bolesti outok nejprvnější! — (Běží za ní.)

Hrabě (ztrápeně hlavou do sebe vrtí). Hm! v mém zámku se radosti nechtějí již jaksi dařit! (Jde za nimi.)

(Opona spadne.)

Dějství třetí.

Vrchy; u prostřed kříž, na znamení, že tu jest pomezí mezi Čechami a Slezskem. Vzadu na pahorcích roztroušené chatrče, z nichž as devět právě dohořívá. — Dále ku předu v pravo vysoký buk, pod kterým lavička z tyček. — Měsíc svítí. — Dříve, než se vyhrne opona, jest slyšeti střelbu, hluk a řinkot zbraně — což však brzo pomine.

Výjev první.

Vilím.

Vilím (přijde pravou stranou; když uvidí kříž, s velikou radostí běží k němu a líbá jej).

Vykupiteli! dvakrát mně svatý, a
Dvakrát mně Božský! — neb's podruhé
dnes

Vysvobodil mne a vystříhal věčné,
Neskonalé smrti! — O! vlasti andělská!
Ráji! Elizium! ach všech rozkoší strome! —
(Všimne si klesajících domků.)

Jak? ve plameni domy?! Ha! Kynulat z dálky
 Na mne již záře; však za oheň jsem měl to
 Císařských stráží a táborů jejich?! —
 Tak tedy počíná vaše, Prušané! válka?
 Takové dáváte jméno letošnímu jaru?
 Na vás at se stane všech nářeků přival,
 Já — nevinná — zdvím svou pravici čistou
 Ku nebesům přísným! sám čist mezi vámi! —
 (Opět jest slyšeti střelbu.)
 Hu! jak jest mi protivná slavnosti jejich
 Hudba! A tou mírou ji nenávidím nyní,
 Kterou jsem miloval a ctíval ji druhdy,
 Kterou jsem, jako po životě, dychtíval po ní! —
 Kdo jest to? vždyť pak bych tu tvář měl znáti?

Výjev druhý.

Prušan sprostý, Vilím.

Prušan (raněn, na šavli se podpíraje ku chaloupkám se vleče).

Vilím. Theodore!

Prušan (se zarazí). Naučila se sova mé jméno nazpamět?

Vilím. Theodore! neznáš mne?

Klicpera IV.

21

Prušan. Tebe — ? — ach, pane setníku! — Jen že jsem vás po hlase poznal — oči mám až do slepoty zakaleny! — Však — co tu děláte? máte-li oudy ještě celé, obnažte zbraň a pospěšte za plukem! Naši nevědí, s kým a proč se již mlátí. Vrchník se mi svalil pod nohy a celý sbor zůstal bez vůdce! — Proč nejdete z místa?

Vilém. Což nevíš, že jsem na zahálce?

Prušan. Na zahálce — nyní? — Zatrat vás Bůh za svatvečer tento! (Jde dál.)

Vilém. Počkej, brachu! podepři se na mne!

Prušan. Prosím vás — odejděte stranou! nerád bych, umíraje, hříšníkův poslouchal hlas!! (Odvleče se.)

Vilém.

Hříšníkův? — ba věru! — hřích jestiž zahálka!

Prsa pak má mne vždy volají ku práci,

A, dnešní bych neslavil noc jen, mi praví!

Dnešní noc jenom ne! I nebudu tedy!

V otcovském sobě práci vyhledám sídle,

V poli, na němž co pachole rozkoš jsem míval,

Práci, která již pět plných let na mne čeká! —

Koho zas vidím? —

Výjev třetí.

Plukovník pruský, praporečník a bojovníků sbor. Předěšlý.

Plukovník (na praporečnicka dotíraje). Mezi vámi jest žhář, opakuji ještě jednou, a vaše výmluvy opovrhují! — Čím převážíte slzy a bídu žebráků těchto? co jste docílili? v jaký prospěch, k jakému cíli a k jakému konci?

Praporečník. Pane plukovníku —

Plukovník. Ve vašem sboru jest žhář, pane praporečníku, a vy mi ho vydáte! — Není-li vám vhod, za pravdu mi dáti, dovoluji, abyste se na měsíc odstranil od mého pluku! — Vede nás do Egypta Bedřich jako Nabuchodonozor a Kambýzes druhdy? Máme si nářkem oznamovati, plápolem vyjasňovati a slzami vykropovati před sebou cestu? — Kdo by byl ublížil chudým a tičným střechám těmto? — Císařské vojsko nedošlo sem, a obyvatelé neměli příčiny k tomu! — Pryč! — do spáleništ se rozejdi jich několik z vás, a ptejte se lidu, zdaž byl kdo viděl nepřítele svého a pamatoval se na barvu oděvu jeho!!

Praporečník (odchází — druzí za ním).

Plukovník. Praporečníku!

Praporečník (se vrací). Co ráčí vůle vaše?

*

Plukovník. Až budete s jedním u konce, ptejte a dejte se ptáti, kdo, kdy a kde setníka z Doubího viděl. — Mne najdete v stanu!

Praporečník. Učiním tak. (Odchází.)

Vilím (který byl až potud pod bukem stranou stál, pokročí). Vynaložte jen na žháře všelikou pilnost, na to ostatní odpovím panu plukovníkovi já!

Plukovník. Ha! — z Doubího?

Vilím. Co se houpá noha má na drně Českém, pane plukovníku! spadlo jméno: z Doubího, se mne, jako se střech sníh, když se opře o něj vlažnější slunce, a slovu: Svojanovský, jako jsem v kolébce již sloul!

Plukovník. Na drně Českém? — Ha! zrád — (K praporečníku.) Jděte!

Praporečník (odejde).

Plukovník (přemáhá hněv). Od této chvíle jste, pane setníku, mým vězněm. Vyprosím si od vás kord.

Vilím (se usměje). Tento kord jest můj, pane plukovníku! — Ne všechno vojákovo jest, co na sobě nosí — ale tento kord jest můj! Ze jsem si ho zasloužil, at dokáží pětmecítma mých jizev! Tady — (přistoupí k němu) tady — a tady!

Plukovník. Čím víc jizev, tím ohavněji stojí vám přečinění toto! — Víte, co se v poslední půl hodině stalo?

Vilím. Nevím.

Plukovník. Pohřbino jest půl vašeho sboru!

Vilím. Veliká škoda! Král přišel o padesát statečných mužů!

Plukovník. Přišel, a nebude velmi vlídně trestati, až uslyší, že jste vy mu je pohřbil!

Vilím. Tomu Bedřich neuvěří! Předobřeť ví, že jsem těchto padesát mužů třikrát přivedl, pochramostěných sice, ale vždy s duchem v těle z bitvy!

Plukovník. Proč jste jich v okamžení opouštěl, kde se s nepřítelem setkatí musili?

Vilím. Protože byl již vypršel mého času oblak! — Tu stojí kříž — tu stojíme v Čechách. S krokem prvním za tento mezník spadl ouřad můj se mne, jako se stromu dozralá broskev!

Plukovník. Výmluva dětinská! nehodna muže!

Vilím. Pane plukovníku! nepokřikujte na prchlost, jde-li v tichosti okolo vás!

Plukovník. Jak jste mohl, když se do černa zatahovalo nebe, bez správce lodí na moře vznášet?

Vilím. Nenastoupil včera setník Heller na mé místo? — Že tak časně padl, není vina má!

Plukovník. Heller neznal ani okolí ani lid! —

Vilím. Tedy chybil, kdo ho mým nástupcem učinil! Aspoň se dříve měl střídati se mnou!

Plukovník. Co jsme měli my a co vy, zejtra se okaže. Následujte mne!

Vilím. Vy jdete k západu, a já, po pěti letech opět ponejprv, ku východu slunce! — Rozveď nás Bůh! (Odcází.)

Plukovník. Jak? Mám vás dát doprovodit? — taniž se! — He! praporečníku!

Vilím (mu skočí v cestu). A kdyby hlas váš Bedřicha přivolal, musil by držeti, nač se mi upsál! (Vytrhne z řader list a podá mu jej.)

Plukovník (jde ku plamenu blíže a čte; po chvílce se zdlouha vrátí a podá Vilímovi list nazpět). Vy jste se musil narodit na škaredé hvězdě! Vaši dnešní změnu bych nechtěl na srdci nosit!

Vilím. O! já jsem jich více již snesl! — Miluji vlast, pane plukovníku! klaním se své vlasti — co byste byl učinil na mém místě?

Plukovník. Proč jste ji opouštěl?

Vilím. Tu není ani čas ani místo k tomu — zasmoušilo by vám to sny, že by vám vyhlíželo v mozku, jako ve světnici, kde se kouří z rozstoupených kamen!

Plukovník. Myslíte? — Nebe dej! aby celá dnešní noc živý nebyla obraz naší nynější války! — Buďte zdrav! (Odejde na spáleniště.)

Vilím (se dlouho za ním dívá — pak do sebe).

„Celá noc dnešní živý obraz nynější války?“ —

Vaší války! — A — žihadla! — proč mne to
pichlo?

Jako by: Tvé — byl, nynější, řekl, války!

Tento muž býval mezi Prušany věstcem,

A jako proroku vždy věřili jemu!

Ha! Vilíme! kdyby předc byl: Tvé války
řekl,

A zpronevěřilo se vlastní tobě se ucho? —

Marná! ničemná a bezsmyslná bázeň!

Odvolá! kdyby světili moji mu rtové,

Co v životě štědrém ta noc pro mne chová:

Hrad Svojanovský! otec v něm i máti,

Sestra, domácnost! České, zdravé povětrí,

Eolu jenžto se na Krkonoších vymklo,

Bez okovů pak v ondolí svobodně hejří!

O! to nemůže vaší obraz být války,

Válka vaše jest nes — co to?! —

Jaký jest to tichý a truchlivý průvod!?

Výjev čtvrtý.

Ze spáleniště se přiblíží as deset Prušanů, kteří
Květnýho vedou, an jest bezbranný a s obna-
ženou hlavou. Předěšlý.

Vilím. Jak? — Tebe musím ještě vidět, aby
mi tvého otce obraz nesestárnul v prsou!? —
Ustaňte! — kam ho vedete?

Poddůstojník. Bez pochyby na věčné odpočívnutí — k smrti!

Vilím. Nebesa! — (Sebere se.) Čeho se dopustil?

Poddůstojník. Hm! — Rozžal těmto žebrákům tuze velkou svíci, tak že by byli přílišným světlem bez mála oslepli!

Vilím (sepne ruce). On!? — padl snad toliko v podezření a —

Poddůstojník. A na první otázku vyznal.

Vilím. Nešťastný! Ty's neměl svou hříšnou nohou hloub do vlasti kráčet! (K poddůstojníku.) Nechte, ať k němu promluví několik spasitelných slov!

Poddůstojník. Odstupte! (První čtyři Prusové se rozdělí na dvě strany.)

Vilím (vezme za ruku Květnýho, který jest v hlubokých myšlénkách pohřben). Pohorský!

Květný (sebou trhne a dlouhou chvíli se ostře na Viléma dívá). Dobrou noc, krajane! — (Podívá se okolo sebe.) Proč jste mne vytrhl? Toulal jsem se již na onom světě.

Vilím (vede ho za ruku do předu). Příležitost, jako kvítí stkvělá, se udává tobě, v posledním života okamžení dobrý vykonati skutek! Neopomínej! nepropouštěj ji!

Květný (jako by se ptal, ostře se naň podívá).

Vilím. Tvého nešlechetného života první základ, říkával's, že byl vrah tvého otce?

Květný (užasne). Proč mi připomínáte na otce?

Vilím. Jeho vrah jsem já! Touto pravicí usmrtil jsem jeho — odpust mi!

Květný. Vy!? — (Žene se honem po zbraní, nenacházeje však žádnou, jako by se zpamatoval, odvrátí tváří na druhou stranu, a podává Vilímovi ruku). Samo nebe mne zbavilo zbraně — odpouštím vám! (Navrátí se mezi Prušany.)

Vilím. A tak Bůh tobě všechny hříchy odpust!! (Odběhne levou stranou.)

Prušané (s Květným odtáhnou v pravo).

Výjev pátý.

Pokoj v sánku.

Růžena.

Růžena (vyběhne vyděšena postrannými dveřmi, postaví na stůl rozřádnou svíci, a oknem se chvíli do pece dívá).

Co v svém životě chováš, černorouchá,
Tmavá, tak jako směsice nesvětlá noci?

Ty's snad zrozena, přísně obelána k tomu,
 Aby's zaškrtila hned v porodu blahost,
 Která nad sluneční, tobě nelibou, jasnost
 Málo teprv dní přemile počala kvísti! —
 O! mluv! mluv! Myriády ti hvězdiček čistých
 Poctu činí na obloze, poslušně zvyklých
 Dávati svědectví o zkáze i štěstí!
 Mluv! — nebo mi sešli jedinou dolů,
 Plamen by jistoty mně roznítla v prsou! —

(Zavře okno.)

Ach! s svým přenevlídným sborem, o válko!
 S svým hladem, morem a pateronásobnou
 smrtí,
 S tisíciramennou bídou — krvavá válko!
 Manžela mi navrať z svého strašného chrámu,
 A nejsličnější barvou budu kráseliti tebe!! —

Výjev šestý.

Ludmila. Růžena.

Ludmila (v oděvu nočním). Co se děje s tebou,
 dítě? Až v zahradě se rozlívá tvého srdce žalost!
 Noc dnešní jest beztoho jakási smutná! krev se
 mi převaluje v žilách, jako by přestati chtěla te-
 kutá býti. Pojď spat!

Růžena. Spěte, ach spěte, máti má! Já budu bdít! — V nebezpečenství jest rod Svojanovský — beze vší stráže jej nemůžem nechat!

Ludmila (v ouzkosti). O, lehni si, dítě, a nadcházej spaní! Žádný z nás odpočinutí tak zapotřebí nemá, jako ty!

Růžena. Ach, má dobrá máti! čas již až na krůpěji vypršel, kde jsem tak ráda spávala, kde se žádný nepřiblížil ke mně, než bratr a Horácia! — Moji nynější snové na mnoho se jaksí rozšiřují mil, a obrazy mi nad oči stelou, o kterýchž nevěděla ještě duše lidská!

Ludmila. Dcero, dcero! jak ukojím tebe, nevědouc sama, kam se tesknosti ukryti mám! — Moji snové! jeden těhotnější než druhý! — Buď vesela, Růženo! nepodávej se tak volně bolesti a trudu! Silně v Boha věřím, a doufám, že se v krátkém čase shledáme všickni!

Růžena. Ach ano, máti má! v krátkém čase se shledáme všickni! — O tom dobře vím, o tom dávno vím — jen že se ten krátký čas jaksí zdlouha — velmi zdlouha plazí! (S nevypavitelnou úzkostí.) O má předrahá máti! ne nadarmo — ne, ne! nadarmo se nepotil klokoč!

Ludmila (se lekne). Dítě! dítě! — nač mi připomínáš! — Můj strach byl již pominul. Střelba netrvala dlouho — bylo všechno opět ticho —

Růžena (sepe ruce). Máti má! buďte v y milosrdna! Smilujte se nad nemocnou doerou a povězte, s jakou se Kristián vrátil?

Ludmila. Ještě jsem ho neviděla.

Růžena. A otec? (Venku je slyšeti na bránu bouřit a štěkati psy. Obě sebou trhnou.)

Ludmila (dodá si smělosti). Není od okna k připravení. Oblečen stojí na půlnočním křídle, a těsně hledí do temnosti nočních.

Výjev sedmý.

Hrabě, předešlé.

Hrabě. Kdo pak to tak neobyčejně na bránu bouří? — Což se Kristián ještě nevrátil?

Ludmila. Ty-li o něm nevíš —?

Hrabě. Tu to máme! Bez pochyby že on se to dobývá, a čeleď jest v zápasu s podvodnými sny! — Kde jsou klíče? — půjdu mu otevřít sám —

Růžena. Tu jest!

Výjev osmý.

Kristián, předešlí.

Kristián (přikvapí).

Růžena (jemu vstříc). Kristiáne! — serafe či ďáble můj!? — Mluv! jakou mi neseš poštu?

Kristián (sotva ducha popadá). Do bílého rána vám budu vypravovati, slečno, a ani si neoddechnu! — Teď ale mám s milostpánem co řídit!

Hrabě. Co jest?

Ludmila. Co se stalo?

Růžena. Probůh!

Kristián. U naší brány zarazilo asi dvě stě císařských. Jakýsi pan setník —

Růžena. Císařských! po boku jim setník? — O, můj Jarolím!

Hrabě. Co chtějí?

Kristián. Do zámku. — Voj hlavní se stahuje k Labi. Malou tuto hrstku prý nepřítel následuje v patách!

Hrabě. Jdi a otevři!

Ludmila. Manželi! což neslyšíš, že nepřítel —

Hrabě. Otevři bránu!

Kristián (odejde).

Hrabě. Ne tak rychle vydal bych nepříteli zámek — aspoň by písmo rozšafnosti hlasitě musilo volati na mne! Ale svých přijmouti, jest měšťana jednoho každého povinnost svatá. Ať tráví se mnou, dokud jest co v domě; až se s nimi o všecko rozdělím, budou se oni starati o mne!

Rážena (slyší kroky mužské). O! jak víchr lásky těla mého strom na jeho cestu kloní! jak mocně cítím a vidím — ha! (Zdrcena.) To není Jarolím! — Rozhněvané nebe! to není můj Jarolím!!

Výjev devátý.

Kristián, setník Středovský, předešli.

Kristián (otevře dvře, svítí setníkovi, a odejde zas).

Setník Středovský (málomluvný a nevlídný muž). Skoro jste nás dlouho nechali čekat! — Zbudil-li jsem někoho, jest mi nemálo líto. Pomyslete si, že se povodeň strhla, a že to nemůže věčně trvat!

Hrabě. Povodeň bývá příliš rychlá, pane setníku! ne tak kvapně přišlo vojsko vaše! — Pod praporcem vaším bojovala pravice má šest a dvacet let, a co tedy válka přináší s sebou, předobře vím! — Ze spaní jste žádného nevytrhl u nás, ne-

boť vidíte, an všickni ještě oblečení bdíme, a přátelsky pozdravujeme vás. — Cokoli se ve jménu mé císařovny dítě bude, se vším jsem spokojen!

Setník (se nehrubě pokloní). Lze se také na vaši podporu bezpečiti?

Hrabě. Ve všem! — Šedivou, ale pevnou ještě vlasti naší shledáte na mne skálu!

Setník. Tím líp! Skále se toliko skála protiviti v stavu! — Čtete! (Podá mu veliký list.)

Hrabě (rozvine a čte).

Setník (přistoupí zatím k oknu a dívá se ven).

Ludmila (k Růženě). Ach, dnešní noc vyplívá každou sekundu nové nebezpečnosti, a celé jejich hejno sesílá na nás, ach! jindy tak spokojený byt!

Růžena. Nové nebezpečnosti? — Já nenacházím na žádném novou tváři! Cožkoli škaredého porodí ještě budoucnost, zavzní mi vesele v uchu! Ach, člověk se naučí a zvykne i strašnostem do očí se dívat!

Hrabě (k setníkovi). Pane setníku! kdo to psal, zná zámek můj tak dobře, jako já.

Setník. Uhel východní jest ještě obehnan starou zdí? To dělá, že na vašem zámku nemálo záleží. Dokud se o nás toliko ramýnka opíratí budou, nebude odolati věc nemožná! Až se přivalí hlavní tok — byla by marná zpouha naše!

Bez okolků. — Pravíte, že jste ve školách vojenských prošlý. Nebudete vám nepovědomo tedy, že sklacuje neštěstí slepě, cokoli postihne v letu. Ještě jest čas. Hledtež vše, co milého vám, doprovoditi na bezpečnější místo.

Ludmila. Neskončený Bože! manželé!

Růžena. Na bezpečnější místo, kde ni bratra, ni Jarolima není!

Hrabě. Což Prušané se ženami a dívkami válčí? — Nikoli, pane setníku! Ani manželky, ani dcery neodstraním. — Na bojišti jsem říkáje sešedivěl — a pročež mi také přichází válka, jako horanovi vysoký kopec! — Mimo to se v posledních šesti letech vojenský hluk tak často a silně dával slyšeti, že i můj lid poněkud na hrůzu přivyk'!

Setník. Čiňte, jak se vám líbí; poručeti vám nesmím. — Jsem tady dnes ponejprv. Pošlete někoho se mnou, jenžto by mně seznámil —

Hrabě. Na okamžení. — He! Kristiáne!

Kristián (přijde). Milostpane hrabě! —

Hrabě. Rozži pochodni, vezmi klíče a doprovoděj pana setníka, kam bude jeho líbost! — Čeleď mi zbud' obojího pohlaví, ať přispěje k práci, kde bude potřeba velet!

Kristián (vesele). Všecko jest již zhůru, milostpane! Čekáme jen na rozkaz.

Hrabě. Dobře! — (Na blízku vyjde rána.) Co to?

Růžena. Probůh!

Setník. Ručníčná to toliko rána! Divím se, že tu ještě silnější nejsou! Silnější toliko — silné, jako děla s nebes, dovedou, aby se obávalo a třásl o našeho oumyslu srdce!

Výjev desátý.

Poddůstojník, předešlí.

Poddůstojník (přiběhne). Pane setníku!

Setník. Co jest? — mluv veřejně!

Poddůstojník. Několik Průšanů se přiblížilo k bráně. Chtěli bez pochyby nocleh! Uctívše tu ale nás — obrátili, dali nám ručnicí *vale*, a od-táhli zas!

Setník. Přijdu hned!

Poddůstojník (odejde).

Setník. Tedy tu pochodni!

Kristián (vyběhne ven).

Ludmila. Ach slunce světlé! zkrát nám noc dlouhou jako bolest, a rozluč se dnes o pět hodin dříve se svým ložem!

Setník. Jdětež bezpečně spat, paní hraběnko! Dokud já živ budu, nepřijde nepřítel k vám! (Odejde.)

Hrabě (ho doprovází).

Růžena (vezme se stolu kytku a jeden kvítek po druhém z ní trhá, jsouc v myšlénkách pobřížena).

Ludmila (nad ní stojí a bolestně se na di dívá).

Hrabě (se vrátí a horlivě sem tam přechází, jako by za jakousi radostnou myšlénkou chvátal).

Kristián (se též vrátí a zůstane u prostřed pokoje stát; když vidí, že žádný nepromluví, začne). Na naší věži si dnes ustlalo několik výrů a přezalostnou tam prozpěvují píseň! — (Ticho.) Makovice dnes také vrzají, jako by se jim v rezi byla koupala pánev! (Ticho.) Já se ale předca těším! (Mne si ruce.)

Hrabě (jde právě okolo a zůstane před ním stát). Nač?

Kristián. Vidím vás již v duchu, milostpane! v červených vejlozcích a s kordem!

Hrabě (položí mu pravici na rameno). Vid', Kristiáne! že nepůjdeme spat?

Kristián. Ať spí slečinka za nás! — Já bych jí přál spaní, pevné jako mdloba! — Ale — co je pravda, to je pravda! Kristiánovu prosbu milostpan hrabě ještě nikdy neoslyšel!

Hrabě. Aj? — kam s tím?

Kristián. Milostpane! dejte mi také něco ostrého ze zbrojnice!

Hrabě. Něco ostrého? — dýku! — meč jest na tebe těžký!

Kristián. Nikoli, milostpane! Kristián není tak slabý! — Zapomněl jste již na to, jak jsme se před sedmi lety vraceli z Bavor? Noční dobou na nás vypadli vrahové, silní jako vzteklost a oškliví jako vražda! Já jsem seděl na kozlíku, a větrovka byla na dva lokte ode mne v pošvě. Byl jsem tenkrát po nemoci; ale předce jsem jednoho na věky zchvátil, a druhému hlavní naražil tejl, že se do smrti s prachem nerozloučil!

Hrabě (vytáhne z kapsy klíč a podá mu jej). Jdi napřed! hned přijdu za tebou.

Kristián. Těšte se, Prušané! Kristián si již dost na světě pobyl! (Odejde.)

Hrabě. Ty, Ludmilo! vezmi dceru a odeberte se do pokojů dolejších!

Ludmila. A ty?

Hrabě. Já opásám život kordem a budu čekati na nepřítelův outok!

Ludmila. O! kýžbych ti to vypsati mohla, co zápony mého srdce tak těsně a tak bolestně svírá!

Hrabě. Ludmilo!

Ludmila. Ach! kdo od se zmužilej odbejval obrazy černé, když jsi se stokrát s objetím mým

loučil a pospíchal navštěvovati smrt? — Ale teď — v tomto stáří — v tomto stavu — manžel! připověz nám, že se svévolně do nebezpečnosti nevydáš!

Hrabě. Nebezpečnosti! — Co jest? chceš mne je v roce šedesátém učit znát? Jinoch a muž jsem nikdy si nevšiml jeho, a hlava šedivá není obraz bázně! — (V tichosti k ní.) Ještě jednou, Růženu mi neopouštěj! Co se koli strhne — buďtež bez starosti o mne — daleko nebudu nikdy od vás! (Odejde.)

Ludmila. Ach budoucnosti! co za tvou rouškou čeká ještě na nás?! — Vilím jest živ! — ale ach! kdo ví, jak mocná a nezbořitelná hradba ho odděluje ještě od nás! — (K Růženě.) Pojď, dcero! Otec nechce, abychme zůstaly tady!

Růžena (u vytržení). Což se ten váhavý posel ještě nenavrátil?

Ludmila. Kdo? odkud?

Růžena. Aby neotáleli tak dlouho! — O! já bych již tak ráda slyšela smrtinu přelíbeznou hudbu!

Ludmila. Děvče! stojíc spíš a sníš! Taková hudba není pro naše outlé ucho! — Pojď, pojď! slož na podušku tělo, a mnohem liběji spáti budeš!

Růžena. Ach! oni snad již oba tak libě a tak bezpečně spějí!! (Pomalů s matkou odchází.)

Výjev jedenáctý.

Pole. — V pravém koutě zámek a do něho brána, nad kterou vysoká zeď. — Měsíc se chvílkami prodírá ze chmur. — Na zámku bije dvanáct hodin. — Na hradbě stráž císařská sem tam přechází.

Vilím.

Vilím (v bílý plášť až po ústa zahalený, přiběhne lipovou alejí, bedlivě se ohlíží, a s velikou radostí rozpne ramena naproti zámku. Po chvíli povyběhne do předu, padne na kolena a nábožně děkuje nebi).

Vítězství! vítězství! (Vyskočí.) Po vši bolestí!

Po všem zármutku a po vši jest bídě!

Nikdy kdo neviděl stupeň zemské radosti

Nejvyšší, sem at patří a dívá se na mne,

Na mne! an brána mi ráje se mile otvírá,

Mile a stkvěle jak cherubům jasným! —

Ve své vlasti, a vůkol hájů otcovských,

Chrám kde, kolébka moje a mých rozkoší
mladých,

Jak mezi hvězdami Luna se stkví a vypíná!

O! nevděčného mne! že jsem pod břemenem
zemským

Těžce byl kdy reptal a bolestně si vzdychal!

Doufati! doufati měl jsem a mysliti sobě,

Valně že převáží: tady hodinu plesat,
 S želem a lítostí pět let dlouhý zápas! —
 Všecko je ticho! — hm! — jako by v Svoja-
 novských

Smrt byla ustlala si a hlídala síních!
 Živ-li je ještě otec? živa-li jest matka,
 Sestra? Zajisté! zajisté! všickni jsou živi,
 A milerádi odpustí kajícímu synu,
 Že hlasem vroucím o půl noci je budí!!
 (Tluče na bránu.)

Stráž. Kdo to?

Vilém (odskočí). Jak? — mužský — neznámý
 hlas?

Stráž. Kdo to bouří?

Vilém (nesměle). Ze zámku přítel!

Stráž. Tvé heslo?

Vilém (srdečně). Milosrdenství!

Stráž. Dávno-li pak musí milosrdenství o půl
 noci, potmě chodit?

Vilém. Otevři, příteli! Jako země strom, tak
 zná mne zámek tento!

Stráž. Koho mám opověditi?

Vilém (stranou). O! že se jmenem svým směle
 nesmím na svět! (Nahlas.) Zavolej hraběte Svoja-
 novského, velitele zámku!

Stráž. Velitelé zámku jsme my!!

Vilém (mezi zuby). Kdo jest to?!

Stráž. A starého hraběte? — toho bych na darmo volal!

Vilím. Jak — mrtev?! Ó! nebesa se bořejí na mne! — Člověče! skrze hrůzu a žalost veškerého pekla zaklínám a zapřisahám tebe, zavolej mi hraběte Svojanovského!

Stráž. Viděl jsem toliko jednoho. Jest-li to ten, nadarmo bych teď řetězy vyklal, na které jest přikována pravice jeho!

Vilím (trne). Ha! — Slyšíš to, Vilíme? — Vilíme! hříšníče! vrahu! ďáble! — na řetězích otec! Přikována pravice jeho! — Ucho! ucho! neodvoláš-li na okamžení, já tě od lebky strhnu a tolik dílů nadělám z tebe, že budou naproti prachu, jako Kupido naproti obru! — (Zhůru.) Není-li hrabě tisíc sáhů nad anebo pod zámkem, vyveď mi ho ven!!

Stráž. Ani nad, ani pod — v zámku jest; ale našemi bojovníky obsklepen!

Vilím. Bojovníky! — můj otec — on — s dvánáctem jizev pro vlast, a od vás obsklepen!? — Tygře! opakuj mi to ještě jednou, a tolik smrtí udělám tobě, kolik ti vlasů vyrostlo na ještěří lebce! — Bojovníky obsklepen?!

Stráž. Nu? jako by to bylo co zlého! — Ano! ještě jednou, a desetkrát, a kdyby každé tvé slovo z děla bylo koule! — Jako zeď obehnali

jeho, a pochybuju, že by jej tak snadně propustili!

Vilém. O! — a dnes! právě dnes! — sání mi udělej, Všemohoucnosti, z časů! potvoru ošklivější než Meduzyna hlava a divočejší než ještěr Lernejský, a nevydrápnou-li ji den dnešní z jedovatých zubů, na věky ať po své vlasti bloudím!! (Zhůru.) Přišero! pošlá z neskončené noci! milosrdenství-li jen krůpěje v tobě, vydej pravdu a pověz: kdo jsi!?

Stráž. Čech!

Vilém. Tvé heslo?

Stráž. Bylo a jest a bude: Ať jest Terezie živa!

Vilém. Ha! kde se chytím břehu, an mne jeho smrtící slova do Oceánu strhla nikde obmezeného! — Můj šedivý otec obestřen zbraní Českou, Čechové ho snad vyřvali z měkkého lože, an právě o ztraceném synovi snil! — Tak se mstíš, vlasti má? tak splácíš na otci synovu vinu!? — Černě jazyku černý! pusť mne na čtvrt hodiny do zámku, a pak si mne devětkrát zaškrť!!

Stráž. Hm! víc než čtvrt libry olova ti beztoho za život nedám, přiblížíš-li se mi ku hradbě dále!

Vilém. Nebesa! tak strašně mne nemůžete, tak strašně mne nesmíte trestat! — Otec v nebezpečení, a já tady zaražen stojím, sílu Bry-

áreovu na sobě cítě! — Čechové! Čechové! ještě jsem neskropil pravici krví vaší — za to budiž pochválen Bůh! — ale kdo tak velikým písmem ku vlasti povinnost napsal, aby ji bezbranným okem dohlídla a přečtla prchlost a zuřivost srdce!? — Člověče! věříš-li v jednoho Boha, zavolej mi někoho ze zámku! zavolej mi dceru, slečnu Růženu!

Stráž. O, s tou dokonce nic není! Neviděl jsem ji sice, ale, jak si druzí vypravují, z mdloby do mdloby padá!

Vilém. Dáble! a na to se Čechům lze dívat!?

Stráž. A! kdož pak se bude na ženské mdloby ohlížeti, hrozí-li vlasti závrat!

Vilém. Vlasti?! (Strašně.) Hahaha! vlasti! kým bych tě směl v osobu slejt a zmužile ti hleděti v tvář, ty by se's musila zapýřit a klebnouti studem do škaredé hanby!! — Nuže! od této chvíle se žádného nehrozím soudce! Jak směji Čechové souditi nad' mnou, sedíce za stolem sami plni hříchů!? — Největší ze všech strašností mi v tomto okamžení podává ruku — Bůh na nebesích mi budiž svědkem, že ji musím obejmout!! (Odběhne.)

Výjev dvanáctý.

Brandl a Rustmann přijdou pravou stranou.

Brandl (najeďnou zarazí a dlouho se na zámek dívá). Nu! — Co jsem povídal? zámek jest to!

Rustmann (podnapilý). Je! — ať si mne na hlavu sedne! — zámek je to! — Nu! po tmě hora jako zámek, každá kráva černá. — Probůh tě prosím, kam mne vlečeš? — Hlavu mám plnou jakési páry, a můj rozum nechce než na zem!

Brandl. Divná věc! U jiných lidí se to naopak děje! Jejich rozum patří do bláta, a oni by jej předce rádi u oblohy měli! — Pojd!

Rustmann. Kam?

Brandl. Půjdeme krást!

Rustmann. Kr — krást?! — fi! aby tě Beďřích slyšel!

Brandl. Tedy půjdeme po kořisti.

Rustmann. A! to je jiná — to hned jinak zní! — Staň se! — Nejprvé musím hledětí, abych se vyspal —

Brandl. A až se vyspíš?

Rustmann. Pak — nu! kdo pak ví, co nového slunce přinese z onoho světa!

Brandl. Proto nechodím za tebou, jako za vrtohlavou ovčí! — Chtěl's-li spát, mohl's zůstat i v hospodě!

Rustmann. A co tam? Kdybysi všecky její sklepy na slunéčko vynosil, nenajdeš v nich ani tolik piva, co by se jeptiška zpila!

Brandl. Tím samým! V hospodě mne všecko mrzí, a v bytu není možná usnout!

Rustmann. Pročpak?

Brandl. Já jsem blázen! ale spát i tam nebude ani bůh Spánek! — Nabírá to člověku ledviny, plíce i játra! Hlava mi jde kolem, když na to pomyslím!

Rustmann. Nu — kýho — co je ti? mluv!

Brandl. Strčili mne do baráku, kde je nemocný otec, těhotná matka a dvě děvčata v neštovicích! Předě mnou odešli naši jezdci, ti jim chléb snědli a obilí vykrmili!

Rustmann. Fi! toté by ani kozák neudělal!

Brandl. Bratře! žebrati jest nám neslušné! Nedají-li bohatí dobrovolně, ukradneme nejprvnější ovci a donesem jim ji!

Rustmann. Ukradnem! To nám odpustí Bedřich i Bůh! (Odchází.)

Výjev třináctý.

Vilím, předešlí.

Vilím (obnažený kord v ruce, se sborem Prušanů).
Stůj!!

Rustmann. Nu?! (Potácí se nazpět.)

Brandl (vytrhne šavli). Kdo tak s námi mluví?

Vilím. Kdo jste?

Brandl. Muži.

Vilím. Vaše heslo?

Brandl. Bedřich!

Vilím. A zkáza císařským! — Vítejte mi, Prušané! — Chce-li se vám ku krvavému kvasu, srdečně vás hospodář zuve!

Brandl. Do pekla! pije-li se tam spravedlivá krev!

Rustmann (se přiblíží k Brandlovi). Aj, neptej se, bratře, a pojďme! S panem setníkem půjdu v kraj světa!

Vilím (se lekne, uchopí Rustmanna za prsa a vede jej do předu). Ty mne znáš?

Rustmann. Jako svůj vlastní hlas! Po boku jsem bojoval vám, když jsme před dvěma lety s Rusy svedli bitvu. Tenkrát jste byl praporečnickem: na místě jednoho přinesl jste tři praporce přerozdílných barev!

Vilém. Jsi na omylu! Neznáš mne, jako já tebe!

Rustmann. Pane setníku —

Vilém. Neznáš mne, pravím! Žádný mne tu nesmí znáti!

Rustmann. Aj! a kdybyste mi na cti utrhal, znám vás! Sáhnete mi na čelo, a hluboká jizva přesvědčí vás. Kdyby nebylo bývalo vašeho kordu, byla by bez pochyby následovala druhá rána, a nekrácel bych dnes po zemi České!

Vilém. Jak? — Kdo ti povídal, že's na zemi České?

Rustmann. Což nevíte, že jsme již přes hranice?

Vilém (do sebe). Přes hranice! přes meze — daleko, daleko! — — (Nablas.) Tedy jsem ti kdysi zachoval život?

Rustmann. Až budu smět říci: „Odplatil jsem!“ šlechticům se vyrovnám!

Vilém. Smíš, smíš a můžeš mi splatiti všecko!

Rustmann. Jak?

Vilém. Vem do každého prstu deset mečů a pomoz mi dobytí tento zámek!

Rustmann. Ted? v noci?

Brandl. Bez příčiny? bez rozkazu —

Vilém. S rozkazem vyšším, než jest sama výsost! — Myslíte, brouci! že bych se pro maličkost ďáblu zadal? — Tm a jest vám? (Bolestně.) Hahaha!

tma! tma! jako by slunce a měsíc a hvězdy do jezera byly padly, z kterého je před šesti tisíci lety vyloudilo stvoření světa!

Rustmann. Tomu nerozumím; ale bojuji s vámi!

Brandl. A já s tebou!

Vilím. Nuže! tedy směle k outoku! Hrstka císařských se uhnízdlilo do jeho klína, těch se nehrozte. Na schody cestu si vystelem nimi! — Za to však vás vespolek prosím — prosím, žádám a přikazuji vám! Cokoli krve dobytí zámku bude státi, šetřte obyvatelů, šetřte hraběte a rodiny jeho! Komu se žádost tato nespravedlivá zdá býti, raději odstup a odejdi mi s očí!

Rustmann. Budeme jich šetřit!

Vilím. Přisahajte! (Napřáhne meč.)

Vojsko. Přisaháme!!

Vilím. Amen! — A tak budou nepřemožitelná ramena vaše! — Zhůru! myslíte si, že dobýváte každý svého otce lože!! — Zhůru, Prušané!

Stráž (nahore). Kdo to?!

Vilím. Nemezis! a pod jejím praporem pomsta! — Drtte a bořte! a kdyby z každé cihly jiná tekla krev!!

Stráž (vystřelí. — Hned se v zámku stane pokřik. Někteří z císařských hrnou se na bradbu, druzí hájí bránu. Střelba z obou stran).

P r o m ě n a.

Pokoj v zámku.

V ý j e v č t r n á c t ý .

H r a b ě, K r i s t i á n .

Hrabě (přiběhne postranními),*Kristián* (hlavními dveřmi). Ach! milostpane —*Hrabě*. Co se děje? odkud ta střelba?*Kristián*. Prušané — jako stádo vlků obořili se na nás —*Hrabě*. Kde jest setník?*Kristián*. Tam. Setkal se s nepřátelským vůdcem a potýkají se jako dva lvové!*Hrabě*. Běž! a umři pro vlast! V patách za tebou půjdu!! (Odběhne týmž samým vchodem.)*Kristián*. Hu! kterak to olovo fíčí!! (Odběhne.)

V ý j e v p a t n á c t ý .

R ů ž e n a .

Růžena (v nočním rouše, vyděšena, vyběhne a brzo u těch, brzo u jiných dveřích poslouchá. Střelba, finkot a hluk neustále trvá).

Slyš — slyš! o! jak smutně a divoce tobě zpívají, Jarolíme, pohřební píseň!

Tisíci se smrt již prameny do bytů
 Dere našich! již již rozpouští a vsývá
 Krásu svou přežalostnou tigřice válka,
 Již, již se nezpytatelné tajemství: budou-
 cnost

Vyrozprostírá před očima mýma,
 A s hlavou šedivou v ní kráčí můj osud!
 Ha! smrt! smrt, krajané! jest má, a
 Chvála i vaše! neboť vás povede fortnou
 Nesmrtelnosti, mne pak — závidíte mně to,
 Češi! mne vede do Jarolímových rukou!
 (Odběhne pravým vchodem.)

Výjev šestnáctý.

Kristián, hned na to hrabě.

Kristián (do hlavy raněn, krev z něho chlípí, doklopýtá několik kroků a padne). Nebesa — pomoc! — (Docela klesne.) Bože! — budiž — milostiv — ah!! (Umře.)

Hrabě (ve vojenském oděvu, s kordem v pravé ruce, vrátí se opět pravou stranou, chce hlavním vchodem ven, a vrazí na Kristiánovo tělo). Co to? — tak daleko si již zanáší smrt obět? (Vezme se stolu svíčku a svítí si naň.) Ha! — hrůzo! — — Kristiáne! —

vstávej, pachole! vždyť tě uleje krev! — Kristi-
 áne! — Mrtev! na věky mrtev, ani tolik života do
 něho není, co ho má moucha v jediném křídle! —
 Ubohý Čechu! Vlasti's obětoval, co's nejdražšího
 měl, šedivý život! — Počkej! kdo ví — ven!
 ven! ještě jest tu, Prušané! křehkých kostí
 hrstka! rozbořte ji! rozbořte ji! (Běží ven.)

Výjev sedmnáctý.

Vilím, hrabě.

Vilím (venku ještě). Za mnou, Prušané! za
 mnou! — (Řinkot. Za chvíli se vyžene na divadlo
 otec se synem.)

Hrabě (couvá). Na světlo pojď, a nestydíš-li
 se — ah!! jaká jest to tvář!!

Vilím (maje pravici s kordem napraženu, užasne,
 zůstane zaražen státi — kord padne na zemi, a pra-
 vice klesajíc shodí mu klobouk s hlavy). Divotvorné ne-
 be! — otče!!

Hrabě. Všemohoucí Bože! — jeho hlas! —
Vilíme! synu!

Vilím. Otče! — ó! můj drahý — dobrotivý
 otče!! (Padne mu okolo krku.)

Klicpera IV.

Hrabě (radostí, bez sebe). Můj, syn — můj syn! — Ó mluv! mluv! — jak a odkud přicházíš — co se dělo s tebou?!

Vilím. Ó! teď mi není možná! Vašící krev by, všechny obrazy, barvila černě! — Ach, otče! v jakém stavu nacházím vás!

Hrabě. Ve stavu nejstkvělejším! Můj zámek se vyjasní a zmladne, a moje oudy se navrátí vzrůstu a mladistvosti opět nabudou sílu!

Vilím (divoce). Levhard by snad posel spíš hladem, nežli by svých bratří hrdlem zasytil krvožížň! tygr zakřikne svou bezednou žravost, jde-li okolo doupěte sobě rovné srsti: a Čechové trápí, Čechové smrtí, Čechové ztracují nevinného Čecha!!

Hrabě (udiven poslouchá). Jak? — synu! co mluvíš?

Vilím. Ale já jsem se hrůzně, strašně, krvavě pomstít! — Otče! hloub, mnohem hlouběji potopil jsem pravici svou do krve České, než Milota někdy, zrádný Otokarův vůdce, pohrbiv Čechům největšího krále!!

Hrabě. Probůh — synu! synu! mluv zřetelněji! — Kdy — kde se's potýkal s Čechy?

Vilím. Kdy? kde? — Nyní, ve vašem zámku! Kdo jiný, než synovská láska, byl by vás vymohl z tolika, nešlechtných rukou?

Výjev osmnáctý.

Brandl, předešlí.

Brandl. Pane setníku! žádný z nás se nemůže dosti vynadiviti. —

Hrabě (se ho lekne). Co jest to? — předce ještě nepřítel v zámku? — (Teprv nyní si Vilímova oděvu všimne.) Ah!!!

Vilím. Jdi! — Přijdu hned dolů!

Brandl (odejde).

Hrabě. Milosrdný Bože! — synu — co vidím? — nemáš na sobě nepřátelský šat?

Vilím. Tomu se nedivíte?

Hrabě (s hroznou přísností). Synu! synu! jak's přišel do otcovského zámku?

Vilím. Brannou rukou, v čele šedesáti Prusů.

Hrabě. Ó — nejnešťastnější! — a Čechové — ?

Vilím. Padali pravici mou!

Hrabě. Vrahu! — O! zahrabte mne, stěny Svojanovské!!

Výjev devatenáctý.

Růžena, předešlí.

Růžena (přiběhne hlavními dveřmi, těla Kristiánova si nevšimnouc). Otče! — ó! díky Bohu všemohoucímu! že vás ještě máme. (Pozná bratra.) Ha! co vidím!? —

Vilím (jí běží do náručí). Sestro! Růženo!

Růžena. Bratře! — O jak krásně se dnes u nás počíná dníti!

Hrabě (mezi ně). Tmíti se počíná, a do smrti světlost nevyjde u nás! Zlořečena budiž radost a veselost vaše! zlořečen můj syn, zlořečen tvůj bratr — zlořečen den první jeho černého života!

Vilím (strachem na smrt zbledlý). Černý? černý? — Ha! — moji smyslové nebyli nikdy tak štědrí, jako v tuto chvíli! — Otče! — sestro! — jak — ó! povězte, jak jsem přišel do vašeho zámku? — Což jste nebyl v nebezpečení? což se ti neposmívali, sestro, an's padala z mdloby do mdloby? — Dáble! dáble! což mne chceš černějšího ještě mít, než jest tvá hřísně černá tvář?!

Růžena. Co jest to? — Otče! proč zlořečíte mému bratru?

Hrabě. Kdyby's byl na bojišti padl, byl bych byl žehnal den tvého pohřbu! Kdyby's byl jméno mé mezi vrahy napsal, byl bych lítostí usvad', ale v poslední hodině odpustil tobě. Ale že's rod Svojanovský zradil, že's zradil mne, vlast, císařovnu! za to tě kletba má doprovázej, kamkoli se vrhneš!! (Zuřivě odběhne.)

Rážena. Otče! — Ó! dobroto věčná!! (Běží za ním.)

Vilém. Milosrdné nebe! co jsem učinil!! (Lomí rukama a běhá po pokoji.)

(Opona spadne.)

Dějství čtvrté.

Velký sál v zámku. Dvoje prostřední a dvoje pobočné
dvěře.

Výjev první.

Vilím sám.

Vilém (stojí před obrazem, na kterém jest ma-
lován co pachole).

Tenkrát! ach tenkrát! — o tvorové rajští!
Jak jsem tenkrát býval blahý a šťastný!
Rodičům radost, spokojen sám v sobě,
Mravové, skutky i srdce i mladistvá mysl —
V utěšeném květu zevnitřnost i vnitřnost:
S celým světem v míru! — a toto všecko —
Hodino nejnešťastnější! toto všecko
Pohřbilo nesrozumění — jen jediný omyl! —
O! kam skryju sebe, kam zahrabu prsou
Odsuzující, nebes co trouba drtící hlas?

Nejčernější jsem sám sobě si mřicem,
 Kde bych a zločín svému vlastnímu duchu! —
 Tam's mne chtěl tedy, můj osude zrádný?
 Na ten mne stupeň vystřelit předevzal jsi sobě?
 Proč to přepodivně mne skrz tolik divných
 Změn, labyrintů a tolik výsostí šmejkal,
 Bych konečně, vykrášen růžemi slávy,
 Zbraně se dobyl na vlastního otce!!

Výjev druhý.

Poddůstojník pruský, Vilím.

Poddůstojník. Pane setníku! neračte nám za
 zlé míti —

Vilím (se ho velmi lekne — divoce). Co chceš?

Poddůstojník. Lid jest velmi starostliv o vás —

Vilím (mezi zuby). Cherubi o ďábla!

Poddůstojník. Již dva dni sedíme v zámku,
 a neviděli jsme vás ještě —

Vilím. Co se stalo?

Poddůstojník. Ví Bůh, jací duchové v tomto
 zámku straší. Žádného nevidíme, a celý sbor jest
 tak jaksi nesmělý, jako by se mu okovy hrozilo,
 zeptá-li se jeden druhého: co mu jest.

Vilím (velmi zamyšlen).

Poddůstojník. — — — O císařských nás došla nemilá zpráva. Najednou prý zranili a úplnou silou se k západu hrnou.

Vilím (posledních několik slov zatačel). K západu! — tam, tam! tam jest cíl a konec nejbláznivější!

Poddůstojník. Posílají mne všíekni se vroucí prosbou —

Vilím. Přijdu!

Poddůstojník. Desátník od plukovníka čeká již tři hodiny na odpověď.

Vilím (se uhodí v čelo). Ah! — nečetl jsem ještě list!

Poddůstojník. Také jste nám až potud žádných rozkazů neudělili. — As před čtvrt hodinou chtěl starý hrabě vyjíždět z brány —

Vilím (rychle). Nu! a —?

Poddůstojník. Že jsme jej nepropustili, lze si snadno pomyslit —

Vilím (divoce). Smrtelná hrůza se vám do vší krve vrej, bez citu hrudy! — Kdo se opovážil, zaškarediti se naň?

Poddůstojník (zaražen). Vždyt jest náš vězen, pane setníku —

Vilím. A tak se celý svět ve vaše vězení obrát! — Kde to stojí psáno?

Poddůstojník. Neprotivil se nám? nevyvinuli jsme mu násilím kord z ruky?

Vilím (zuřivě po pokoji běhá). O! že mne až potud nohy nosí! To poslouchati, na to se dívati — (bije se v lebku) a — ďáble! ďáble! toho býti hanebným tvorcem — to jest více než mnoho, to jest více, než smrt smrti přeje! — (K *poddůstojníku*.) Jsem sice tvůj pán a mohl bych poroučeti tobě, ale — vážně tě žádám! Jmenuj mi ho, kdo včera v outoku nejvíce České krve vylil?

Poddůstojník. Hm! — jestiť to věc těžká! — Na mé rány jich kleslo pět —

Vilím. Zajisté? — a tak tě pětkrát svrhniž do propasti nebe, a pětkrát ať se ti na jazyku zvaří každá krůpěje této krve!

Poddůstojník. Pane setníku —

Vilím. Jdi mi s očí, nenávidím tě! ducha z těla bych ti závistí vyrval!

Poddůstojník (odchází). Aj, aj! — Pozdrav ho Bůh! (Odejde.)

Vilím.

Tolik vrahů, a tolik spokojených duší!

Ty jen — ty jediný mezi nimi jsi ďábel,
A smrtící bolest cítíš nad rekovství jejich! —
Rozkazy chtějí na mne, mám je snad ku
bráně

Vesti nové slávy? (Zuřivě.) Hahaha! — Teď
snad

Mám domácnosti sladké dát výhost,
Když jsem vyhnojil otcovskou si půdu

Českou krví, a ouroda z záhonů bujně,
 Přebujně bude vystřelovati a zráti?
 Ha! běda, přeběda! až se žeň bude bláznit!!

Výjev třetí.

Hrabě, Vilím.

Hrabě. Pane setníku —

Vilím. O! rozltni se mi, srdce!!

Hrabě. Hodláte-li v mém zámku ještě něco setrvati, dovolte, abych se se svými vystěhoval. S vámi tu bydleti není nám možná!

Vilím (se bolestně k jeho srdci vine). O, můj přísny, spravedlivý otče! kam chcete jít?

Hrabě. Mezi Čechy, budou-li mi chtít ještě věřit, že jsem měšténín starý a hoden společnosti jejich! Neboť, Bohu stokrát žel! daleko se již po kraji roznesla pověst, že setník nepřátelský v zámku jest můj vlastní, můj jediný syn!

Vilím. Ha!!

Hrabě. Jak se to rozneslo — nevím! Bez pochyby že i váš lid o všem věděl a ví —

Vilím. Ničeho — ničeho neví!! — O můj otče! pro všechny bolesti, které již snášela prsa má, neopouštějte mne! nezlořečte mi — já si zoufám!!

Hrabě. Ostatně — poněvadž odtud nijak k připravení nejsou — prosím vás (slzy mu tekou po tvářích) pečujte o to, aby se nemocné hraběnce a ztrápené dceři neubližovalo! Rád bych i je vzal s sebou — ale zdá se — že vás milují více než mne!

Vilím (na kolenou). Pro milosrdenství Boží! otče! neodmršťujte mne! Jak daleko se slovo Páně hlásá, není tvora opovrženějšího, než já! Beztoho na mne již přetěžce ulehla kletba mé vlasti; chraňte mne, vystříhejte mne zoufalství! Otče! na mne již ve světě žádná blaženost nečeká — otče! buďte milosrdný — a nazývejte mne opět synem!!

Hrabě (pohnut, žalostně se k němu skloní). Synu! synu! — o můj Vilíme, proč's mi to učinil?

Vilím. Díky vám! šesteronásobné, nesmrtelné díky! že jste mne silným opět odíl štítem! Zmužile budu kráčet se svědomím horoucím v neskončený zápas!

Hrabě (sepne nad ním ruce). Vilíme! Vilíme! proč's ozbrojil pravici na zemi mateřskou!?

Vilím. Nikoli, nikoli, otče! — nikdy se mi v prsa neuhníždil ten ohavný závrat! — Vymýtěn, vyhostěn z počtu synů Českých, vzal jsem útočiště k velikému Bedřichu. Můj duch dychtil po slávě, po drzosti skutcích má nesrovnalá smělost! I zaprodal jsem mu pravici svou s tou výmínkou, že pod praporci jeho toliko proti Rusům bojovati budu, a že po skončené válce na jeho přičinění,

na jeho přimluvu opět budu do vlasti přijat a milosti dojdou u císařovny naší! — O! drahý otče! jak plesalo vědomí moje, když jsem se z bitev ruských ctí a chválou ověnčen ku králi velkému blížil!

Hrabě. Cť a chválou? synu! — cť a chválou ověnčen — a předce's na Čechy táhl!

Vilím. Ne, ne na Čechy, otče! Toliko s proudem, který se do Českých ondolí hrnul. — Dokud se válka neskončí — myslil jsem sám u sebe — dokud nevzejdou nad Labem hvězdy svornosti a míru, jest beztoho marná naděje tvá! Ale viděti vás, otče! viděti milostnou matku a sestru, viděti, an věnec smíření a odpuštění kvete přetřeseně na čele vašem, byla žádost, která mi dlouhá tři leta dozrávala v srdci! — Tak jsem se, kojen nadějí silnou, blížil k otcovskému sídlu. Jako svatost ctil a chránil jsem krev Českou, jediný vlas jsem nesetřel s hlavy krajanů svých, jediný list jsem nezmařil a nezneuctil v mateřském háji, až tady — tady! — o! já bych zub po zubu na mlejnském kameně brousil, trhal bych minutu po minutě, hodinu po hodině, až bych vyrval z knihy života tuto zlořečenou noc — tento hříchů plný skutek!

Hrabě. Tady, tady! nešťastný! kde by's mne byl bezmála vrahem vlastního syna učinil!

Vilím. O, já jsem byl ouskočně o poklid své duše oklamán! — Sám jediný jsem v době půlnoci se přiblížil, chtě plesaje do zámku vběhnout; ale ďábel stražil bránu a odeřval mne hlasem Cerberovým!

Hrabě. Jak? — neklameš mne — synu! tak daleko's nevinnost choval, a předce —

Vilím. „Císařské vojsko jest v zámku“ — mumlal ten pekelný lhář — „císařské vojsko, a nepřátelsky nakládá s otcem tvým“ —

Hrabě. Co slyším —?

Vilím. Oušklebně vypravoval dále, kterak sestra má, v bolest a úzkost postavena, ze mdloby do mdloby padá —

Hrabě. Nesrozumění! — synu! zlý, jedovatý, nakažlivý omyl!

Vilím. V tom okamžení mne opustila mé mysli spasitelná ruka, nic jsem neviděl, než nebezpečenství svého otce, nic jsem neslyšel, než hlas bolestný své sestry, a tak jsem s vzteklostí hnál lid k hrdinskému boji, a sebe do věčné klatby!

Hrabě. Nebi budiž chvála, že's toliko nešťasten, nikoli ale vinen, synu můj! —

Výjev čtvrtý.

Poddůstojník, předešlý.

Poddůstojník (s psaním). Pane setníku! vyslyšte prosbu jejich a sejděte dolů! Přes moc se na schody hrnou, nechtíce mi věřit, že jste ještě živ!

Vilém (se vine k otci). Prebůh! otče! osvobodte mne od těchto hadů!

Poddůstojník. Také přišla opět nová pošta —
a —

Hrabě. Mluv dále!

Poddůstojník. Bude-li vám, hrabě! co přináším, pan setník chtít svěřit, s Bohem! ať to také zodpovídá! Já budu konati, co povinnost káže!

Vilém (dívce k němu přiskoží). Mluv!

Poddůstojník (k němu v tichosti mluví).

Vilém (vezme od něho psaní). Jdi! — Hned přijdu za tebou!

Poddůstojník (odjede).

Vilém (čte).

Hrabě (ztrápeně). Trp, trp! šedivá hlavo! ať ti neštěstí do čela bije, jako vlny zbouřené do skalín mořských, dokud tě neroztřeske zemětřes a bouře živlů nezpytatelných, hodlej směle snášet!

Vilém (s broznou trpkostí). Hahaha! Můj jenerál mi vzdává stkvoucí díky, že jsem se s hrstkou lidu tak znamenitého místa zmocnil. Pochvalu

Čechovi, že ohlastal Českou krev! — Otče! od dneška jest Vilím váš plukovníkem.

Hrabě. Ó!

Vilím. Ale já jim vystavím horu takých zá-
raků, že si o ní rty roztřeští, kdokoli bude vele-
biti rekovnost mou! — Teď, otče! — o! jen teď! —
kolébám se na okraji hlubiny hrozná — teď mi
radte, teď mne vedte, abych se nezabral ještě
hloub!

Hrabě. Kdo jest odražen od země pevné, ať
se aspoň vlny drží. — Následuj a plň Bedřichův zákon.

Vilím. Jak? Jemu na oltář bych tahal ještě
oběti České?

Hrabě. Odevzdej jim svěřený lid. Dlouho-
li může ještě válka trvati?

Vilím. (rozvažuje slova otcova). Odevzdám. Ale —
otče — otče! pak?

Hrabě. Pak — ? (Pláče.) Já! vočihledě vadnu.
Mnohý již poklidu došel, an se přemluvíti dal,
tam že jest naše vlast, kde se na nás Fortuna
směje! — Vždyť snad i mně popřejí hrstku země,
kde můj syn tak slavně — o, prasa! prasa! (Utíká
ven).

Vilím (dlouho se za ním dívá).

„Tam že vlast naše jest, kde Fortuna se směje
Na nás?“ — O jak dobře ti rozumím, starče!

A slova jeho jsou bezživotná, a tak mrtvá,
 Jako by z nejtímavějšího byl je koutu
 Svých svadlých vyvážil a vynutil prsou! —
 Nehodlá se odříci vlasti a bytu,
 Aby mi vykoupil několik přebídných týdnů? —
 Teď jsem u konce! Jen jediná mi je cesta.
 Možná — kráčetí musím — volení lehké!!
 (Odejde.)

Výjev pátý.

Růženin pokoj.

Růžena.

Růžena (potěšena).

Leto a zima že u nás se nesejdou nikdy,
 Jest neomylná pravda! však ale jaro
 A leto, podzim i zima. — Bohu díky!
 Že se otec se synem tak laskavě smířil!
 Nový to jestit paprsek do zsmoušených oblak,
 Ač, že celé opět nám vyjasní se nebe,
 Velmi se bojím! Bez Jarolíma — ha! co to?!
 (Okno se rozskočí a do pokoje vlítne obláskový kámen,
 zaobalen v papírový list.)
 Dobroto věčná! — v papíře — jak? — kámen!
 (Rozvine to.)

Ha! co vidím? (Čte.)

„Růženo!

Má drahá dívko!“ —

Nebesa! serafů hejno! — mně — od Jarolí-
ma! —

„Ač celou míli jsem od Tebe vzdálen,
Kráčí duše má předc vsudy jen s Tebou! —

Zdráv jsem, pln naděje sladké, a

Miluji každodenně upřímněji Tebe. —

V boji prý se mi zázraky daří —

Praví spolubojovníci moji —

Ach, oni nevědí, že nade mnou bdí

O anděla více, než nad hlavami

Jejich: cherub Tvé lásky!! — Váš

Zámek jest v rukou Pruských,

Příčina jediná, že jsem již dávno

Nenavštívil Tebe. — Měj se dobře!

Než se dvakrát přes zeměkouli

Převalí slunce, bude Tě líbatí — Jarolím Tvůj!

Co jsem od Tebe, Růženo má! třikrát jsem

Již ve snu viděl Horácii Tvou!“ —

O sladký, sladký pokrme zemdlému srdci!

Líku výborný! líku pln zdravého zdraví!

Však ale — (běží k oknu) jak? co vidím? — Ne-
známý tu stojí

Muž — jak nebezpečnost až po tváři je vku-
klen —

Teď se vypíná — odkrývá — ha! co slyším?

Klicpera IV.

Antonín! — O! tedy jest Jarolím také zdravý,
Zdráv a vesel! nebo tobě se prejští a jiskří.
Z tváři radost! — Jak? nekýváš na mne a mlu-
víš?

Odpověď chceš? (Chopí péro na stole ležící.)
S radostí, s kterou snad pé-
ro —

Co počalo se jeho království — nepsalo nikdy!
Dvě toliko napíšu mu slova. (Píše.) „Svou mi-
lost!“

Můj Jarolím je nedá za všeliké knihy! —
(Kámen v to opět zaobalí a hodí dolů.)

Bůh s tebou, Antoníne! — Tvému pánu dvě
slova,

Dvě toliko, však silněj a pevněji slitá,
Než mosazného kruhu bez skončení obruč!

Ludmila (v ložnici). Růženo! — Lenko! ·

Růžena. Ah, dobrý Bože! — opět již nespí!
Tenkrát že nové si nasbírání síly, myslila jsem —

Ludmila. Manželi! — Růženo! (Zvoní.)

Růžena. Hned! hned, máti dobrá! (Odběhne.)

Výjev šestý.

Růžena a Ludmila.

Růžena. Kam chcete jít, máti dobrá?

Ludmila (v bílém rouše, zemdlena, že jí nelze státi na nohou). Ven! na zahradu! již od neděle nesetřel žádný s klokoče pot! —

Růžena. O, na zahradu nechodte! každý list jest oděný v smutek, a ze zdí ještě živá chlíplí krev!

Ludmila (se dá posaditi a okazuje, kde ji bolí). U srdce — u srdce! — jako by vočihledě rostlo, a prsa se rozstupovala a rozlínouti chtěla! — Sem mne nesázej!

Růžena. Vratme se tedy opět na lože —

Ludmila. Nikoli, dcero! — Slunce jest dnes přes příliš parné — tamto, vidíš! k růžovému keři — tam mne doved!

Růžena. O můj Bože! což nevidíte, že jsme v pokoji a že tu žádných růží není? (Vede ji na druhou stranu.)

Ludmila. Tady — hleď! — Za to ti povím, co se mi před půl hodinou zdálo — ale — (ohlíží se) hraběti o tom neříkej! Víš, že je bojácný a starostlivý —

*

Růžena. Nejjemněj byste si na loži odpočinula, máti má!

Ludmila. Nevěř tomu! ukrylo se tam veliké množství nepřátelských snů, a jako vlci na loupež, vybíhají na mne! — Slyš jen! Byl právě tvého otce svátek, a Vilím se najednou vrátil, a velká byla slavnost, a v každém koutě radost, a již jsme se chystali do kostela! Ty's měla zelené šaty — vykrojené a krátké — otec se ti smál, že ze všeho vyrůstáš — a najednou, najednou, Vilíme můj! —

Růžena. O dobroto věčná! ona mne již nezná!

Ludmila. Najednou vyběhne z tvé ložnice ukrutné zvíře! — zelené a střilecí oči, a ve tlamě levhardí hryz! Jako zlá saně obořilo se na mého syna, a roztrhlo tvář jeho na mnoho dílů! — Vy jste stáli omráčení — otec za stolem, ty u klekadla — toliko mně bylo dítěte líto, a nebe mne divokou přiodílo silou! Směle jdu Vilímovi na pomoc, chopím se ještěra, a zápasím s ním a přemohu jeho, a hledím mu v ošklivé, ohnivě čelo, a — jaký tu zázrak! v náručí objímám tvého setníka, Jarolíma z Dobrohradu!

Růžena. Jarolíma? O! kým by vás právě tento obraz přesvědčil, máti! jak mnohem méně jsou snové, než večerní stín! — Před půl hodinou mne došel od Jarolíma lístek, v kterém mi píše,

že jest nedaleko, zdrav, a co nejdříve navštíví nás, —

Ludmila. Jak? — co nejdříve? — neslyšíš někoho po schodech běžet — aby teď tak přišel! — (Rychle vstane.) Zavolej mi Lenku! — Co by si pomyslel, kdyby mne bez oděvu našel! (Běží do ložnice.)

Růžena (rukama lomíc). O Bože! nedej jen, ať o rozum přijde! (Běží za ní.)

Ludmila (silně zvoní).

Lenka (za chvíli přiběhne hlavním vchodem). Co pak se asi s milostpaní opět děje? (Vběhne do ložnice.)

Výjev sedmý.

Pole. Několik stromů. V levém koutě viděti jest počátek císařského tábora. Před stanem nejprvnějším stráž sem tam přechází.

Jarolím, poddůstojník, stráž.

Jarolím (vyjde ze stanu s poddůstojníkem, kterému veliký list podává). Dokaž, s co jest perut lidská! Předběhni čas, a zmizej počestným s očí, jako slova a zpěv, když uklouznou lehkovážným pyškům! Netroufáš-li si za půl hodiny odpověď přinést, nadarmo bude tvůj první i poslední krok!

Poddašvojník. Jest-li vůle lidská s to, navrátím se také! — Bůh s vámi, pane setníku! (Odejde.)

Jarolím (se navrátí).

Jistě že můj generál neoslyší tu prosbu —
 Tu blaženost neodepře mně jeho milost!
 Beztoho tam jen náhoda tvořila reky;
 Nebo jinak nepochopuji, jaký by oučel
 Prušany tak daleko byl svedl a pučil,
 Právě by tento, nejdálší, dobýval zámek!? —
 Prsa mi plápolají touhou, bych dívky
 Předrahé nepřátelům z rukou vyvinul sídlě!
 Tam, bratří! ruka Páně, přesilná, močná,
 Neviditelně bude bojovati se mnou!
 Jindy-li's obdivoval mou přemělou chra-
 brost,

Tam se budeš jí, krajane! s úžasem klanět!

(K stráži.)

Ty's tedy, muži šťastný! právě byl při tom,
 An se Prušané nad míru pokoušeli vztekle
 O Svojanovský zámek?

Stráž. Byl, pane setníku! Právě jsem měl na
 hradbě stráž. Byltě to, Bůhť jest živ! krutě krutý
 boj!

Jarolím. Padlo mnoho našich?

Stráž. Skoro všickni. Setník Středovský kles'
 sedmkrát smrtelně raněn! Mne chránil celý kůr

andělský! — Konečně jsem s hradby byl svržen, a nepřišel jsem již do zámku!

Jarolím. Odpočívejtež v míru na věčnost, bratří! krvavě se budu dnes mstít za vás! Dnes ještě budu slyšeti své Růženy stříbrná slova, a dnes budu plesati v objetí jejím, živ nebo mrtev! Padnu-li, padnu jako vysvěcenec vůle vznešenější; však ale hrob sobě obestřu Pruskými těly, a Prusku krví vykropím každý lístek jeho drnu! — Ha! nepřihání tamto Antonín? — Tento strom nestojí tak jistě přede mnoh, jako se blíží Antonín ke mně!

Výjev osmý.

Antonín, předešlí.

Antonín (bez sebe). Pane — ah! — kam pak si honem mám sednout? — (Posadí se na trávník.) Kdybyste mi starý Řím i s jeho okolím dali, nepovím vám, zda-li jsem tak čerstvý byl, anebo si ty hory mně k vůli na břicha lehly!

Jarolím. Mluv! podařilo se ti?

Antonín. Podařilo-li se, musíte vy rozhodnouti! Co se mne týče, já bych se sám třista-krát políbil a korunu si posadil všeho šibalství!—

Tot víte, pane setníku! že nerád říkávám: půjdu, ale jdu! — nepřipovídám, ale plním! — Dnes jsem zázraky činil!

Jarolím. Viděl's mou Růženu?

Antonín. Hlava dělá člověka — viděl!

Jarolím. Mluvil's s ní?

Antonín. Zdaleka sice — ale mluvil!

Jarolím. Jak? kde? — o povídej! dlouho?

Antonín. Ještě mne dosavad krk bolí! Musil jsem až do třetího postropí na ni volat.

Jarolím. Odevzdal's jí můj list?

Antonín. Z ruky do ruky sice ne — ale odevzdal!

Jarolím. Neseš mi odpověď?

Antonín. Nesu. — Je to ale jaksi ku podivu krátké!

Jarolím. O! sem — sem s tím!

Antonín. Z počátku jsem myslil, že si toliko žertovala se mnou — což by bývalo právě v nečas — tu jest!

Jarolím (čte). „Svou milost!“ — O! má drahá, přespanilá dívko!

Antonín (před sebe). Divná věc! Co si zamilování kolikráte jediným slovem nepovědí! — Kdyby mne někdo takový list poslal —

Jarolím. Mluv dále! Povídej, jak se's až k samému zámku dostal? — Jest to pravda, že Prušané —

Antonín (vyskočí). Pravda — jako nepochybnost pravdivá pravda! A čertovi jsou ti chlapi! Kdyby mi nebyvalo o vaše psaní, svatosvatě bych se byl několik hodin s nimi rval!

Jarolím. Tedy se's dokonce s nimi setkal?

Antonín. Jako liška s vránou! — Lístek jsem měl odevzdati — jak? Tváři mi ještě žádný nepohaněl; ale můj kabát Prušaně nenávidí, jako belzebub svěcenou vodu! Vběhl-li jsem jim lehkovážně do rukou, byl jsem odpraven i s vaším psaním! — pročez odhodlaně a vážně mezi ně!

Jarolím. Třeštíš?

Antonín. Nebylo by divu! — Dva mne hned přivítali — malí, ale jadrní a spoří — několik žilek měl každý z Herkulesa! Hladiti mne počali — ale nemilosrdně! jeden po, druhý proti srsti! Začátek se mi nelíbil! I vezmu útočiště ku lsti! Svým krajanům jsem počal zlořečiti, nic jináč, než jako by se mi křivda byla stala nade všecky křivdy! Vyznal jsem jim, že jsem z vlasti utek', na věky věkův prchl, a že hodlám na okamžení přijmoti královskou službu! — Jak mně ty lži stály — to ví Bůh! — ale dobře jsem je odbyl! — Na potvrzení bratrstva vedl jsem je do hospody na silnici. Hoši pili, jeden víc než druhý, tak že jsem se s žalostným srdcem sám sobě přiznal, že jsem až potud jen hudlař byl v pití! — A snesou vám toho, pane setníku, prostřední

várku na jedno posezení! — Mně bylo již ouzko, a při každém na dvěře klepnutí jsem se bál nového nebezpečství, až se mi předce podařilo, prvního ze světnice vyštěbetati, druhého ale, který si pivečko víc připouštěl k srdci, na seno aložiti. — Pak bylo vyhráno! — Ve vší zdvořilosti jsem si od něho vypůjčil plášť a směle se do pole pustil! — „Ať jest živa smělost!“ byl mé radosti nejprvnější výval — a bez ourazu jsem se dostal až k zámku, vyváděje pod Pruským rounem kousek domácí!

Jarolím. Kvítku! Tedy jsem předce měl dobře!

Antonín. V čem?

Jarolím. Jenerál se jednou u večere ptal, kdo by asi u našeho pluku byl největší šibal. — „Můj Antonín!“ — zvolal jsem — „jemu není rovného mistra!“ — A tenkrát jsem tě znal teprv tři hodiny!

Antonín. Pěkně děkuji za tu výtečnost! — Ale — pane setníku! — když jsem dorazil k zámku, slzy mne polily — horké, jako vařící voda!

Jarolím. Proč? — mluv —

Antonín. To výborné — kapitální pivo! — Prušané ním asi hospodaří?!

Jarolím. Měj strpení! — Brzo je budeš opět pít!

Antonín. Jak? budeme se hejbat?

Jarolím. Doufám v Boha, že ještě dnes! Dříve
ať nic nevyjasní mou mysl a nic ať nevyhoví
mým oudům! — Na ně! ať nás pětkrát převyšují
počtem, na ně! zámek dobudeme a v něm si od-
počineme!

Antonín. Ano! — mně již od rána cosi po-
vidá, tam že si jak náleží odpočineme!

Jarolím. Ha! — co vidím? — nevrací se již
poddůstojník s odpovědí? (Běží mu vstříc.) Co při-
nášíš, Merkurie můj!? Svobodnou-li vůli, tedy's
přinesl ratolest nejprvnější na věnec naší dnešní
slávy! — (Čte.) Bůhť jest živ! této důvěrnosti se
udělám hodna, tak pevně a svatě, jako že smrti
ani na stýblo neustoupím!! — Zhůru! za hodinu
k outoku! (Běží do stanu.)

Antonín (za ním).

Výjev devátý.

Pokoj z jednání prvního.

Vilím, Rustmann.

Vilím (vyběhne postranním).

Rustmann (jako poddůstojník, hlavním vchodem).

Vilím (mu podá veliký list). Zapravino, jak
jsem byl rozkázal?

Rustmann. Všecko, pane setníku!

Vilím. Tedy jdi!

Rustmann (odchází).

Vilím. Rustmanne!

Rustmann (se vrátí). Pane setníku —!

Vilím (ostře naň oči upře). Ještě bych měl jed-
dnu — velkou, znamenitou žádost.

Rustmann. Rozkaz, poručení, pane setníku!

Vilím (vytáhne z řader zapečetěné psaní). Tento
list jest ustanoven do císařských rukou — všeje-
dno, komu se odevzdá!

Rustmann. Od starého hraběte?

Vilím. Ode mne, vyhotoven touto pravou
rukou! —

Rustmann (s podivením pocouvne). A —

Vilím. Nech mne vymluvit. — Čemu se di-
víš, nad čím trneš, a co se mne chceš ptáti, mohu
si pomyslet, a vidím tak zřejmě, jako planoucí
blesk na oblacích nočních! — Psaní odevzdávám
tobě —

Rustmann. A já je mám doprovodit na
místo?

Vilím. Tak-li ti tvůj vrchník — plukovník
chci říci — nařídí, ano. — Až opustíme Svojanov-
ský zámek — nebo dlouho tady nebudeme od-
počívát! — byt bych i v outoku padl — rozumíš?
byt bych já i v outoku padl, odevzdáš tento list
plukovníkovi, s mou vroucí prosbou, aby jej ote-

vřel, přečetl a nápotom císařským — však bez prodlení — zaslal!

Rustmann. Kterému plukovníku? Náš plukovník Vildorf — toť snad ráčíte věděti — vypustil na bojišti nedávno ducha.

Vilím. Padl! (Do sebe.) Pro vlast! (Bolestně, zastřev si oběma rukama oči.) O! můj Bože! pročs mne tak hluboko svrhl! Nejposlednější z krajanů mých právo má umříti pro vlast, já nesmím! (Zpamatuje se.) Dobře máš, plukovník Vildorf padl; musí ale na jeho místo jiný již dosazen býti, o čemž jsme my tady ještě nedostali zprávy, protože nás slepý osud odtrhl od hlavního voje. Proto však — bude-li ti to příležitější — odevzdej můj list i generálovi!

Rustmann. Odevzdám. (Odchází.)

Vilím. Rustmanne!

Rustmann (se vrátí).

Vilím. Ty's byl již dvadecetkrát v bitvě — co držíš o krvavém boji?

Rustmann. Krvavý boj jest divoká saně!

Vilím. Nikoli — tak ukrutný není! Divoký boj jest splašený hřebec, který roztrhav přesilný prostraň, zuřivě se silnice sletí, a přes všecko dupe a dusá, co se mu opozdí v cestě! — Jak?

Rustmann. Neomylně!

Vilím. Běda jemu, kdo, neobraten, neodskočil jen na jediný krok! — Tak jsme všickni v rukou

nebes — jako ouroda jarní! — — Ty's mi jakživ mnohou prosbu proukázal — obzvláště, co sedíme v zámku — (podává mu své hodinky) nos tyto hodinky na mou památku! —

Rustmann (užasne). Pane setníku! — co chcete ze mne udělat —?

Vilím. Byltě čas, kde jsem život daroval tobě, a s radostí's jej ode mne přijal! Tímto nepatrným darem také nepohrdneš?

Rustmann. Až na nás císařští dorážeti budou, hleďte si levý toliko bok přiodíti, pane setníku! o pravý se postarám já! A kdyby jim smrt byla kovala zbraň, nezachvátí vám život!! (Odběhne.)

Vilím.

Ne, vám nezlořečím, hodní synové vlasti!
Co za to oni mohou! co může i země
Za to, i voda i vítr, spikne-li se na
Vlastního tvorce oheň, a žravě poliká
Posvěcené chrámy a přístřeší jeho? —

(Sem tam přechází.)

Stalo se! Největší bolest bych byl přestál,
Bolest, již jsem bledě se hrozil a trásl.
Běh života mého jest svatě papíru
Svěřen. Žádná blaženost mého věku
Péru neuplynula, bych byl ji neviděl
V zápasu s smrtí! Žádná se nedala bolest,
Aby se nezotavila, povědit písmem —

Rekovně jsem však to a zmužile přestál,
 A zbaven je otec podezřelosti černé! —
 Ano! já jim ji vyplním, tu železnou
 Povinnost, vyplním a přeplním, a
 Tak tam Bedřichovi někdy hrdě vyjdu
 Vstříc, buda skládati výnosný mu oučet!
 Zaprodal jsem mu pravici, a hle! život
 Jsem mu obětoval — život? — o! co je ži-
 v o t

Vlastenci! ale hlas vnitřní, dobré jméno
 Šlechtného rodu, celé vezdejší nebe,
 Nic jsem si nenechal, než kletbu své vla-
 sti! — —

Dobrou noc, myšlénko milebarevná
 Na nesmrtnost a slávu a pověst!
 Hříchů plný dávám ti v tom samém lůnu
 Výhost, kde jsem někdy tak hltavě se v tvém
 Objetí kochal! — Na bujně peruti jsem
 Proletoval a projížděl reků Českých
 Řetěz přeslavný — ach! Prokope! Jiří!
 Jaroslave! o — rozpustilé pachole!
 Pachole v oděvu mužném! pohleď, jak smutně
 Oblehlo tě nyní, tenkrát co sloulo
 Budoucností, a kterak na smrt ažbledá,
 Prostovlasá, jistota před tebou stojí!! —

Výjev desátý.

Růžena, Vilím.

Růžena (vystoupí z matčiny ložnice). Což musí každá minuta novou hrůzu zploditi, bratře? Opět hřímají, jako oblohy praskot, z děl bořící střely!

Vilím. Jak jest matce?

Růžena. Ach! kým by mi lze bylo říci: dobře! Teď spí. Lékař nás rozeslal ven, abychom teklivostí a ptaním nerozmnožili těžkosti její.

Vilím (do sebe). Blaze vám! vy budete všickni tiše spát!

Růžena. Tvoje tvář jest opět tak mrtvá, jako by ji byl ofoukl ze hřbitova vítr! — Co jest ti?

Vilím. Hahaha! — Má milá sestro, tomu se nediv! Rod Svojanovský skládá poslední kosti v rakev, a já musím na ni vhoditi příkrov!

Růžena. Vilíme! z tebe jde hrůza! — Kdyby's nás tak jako někdy miloval ještě, vyslyšel by's žádost, vyslyšel by's naši spravedlivou prosbu!

Vilím (se na ni nepodívá). Co chcete na mně?

Růžena. O, v mých prsou se tisíc žádostí o přednost hádá, a stísněna až na smrt, nevím, kterou bych dříve svěřila tobě! — Otec chce ze zámku — ač všickni prosíme — nesklonitelně! Nyní chce ze zámku, když se utrhl vichr a všickni se

houpáme na bezedném moři! Byť bysme ho i mohly následovati, zůstaneš ty tady, vítěz nebo přemožen — nešťasten a ztracen!

Vilím. Hu! — (V hlubokých myšlénkách.) — — Včera's mi povídala cosi o svém budoucím manželi, sestro?

Růžena. Probůh! bratře, nevyhybej se mi! Jarolímova milost není všemohoucí, aby opět vzkřísila mého ducha sílu, když ji byly usmrtily tvé a šedivých rodičů strasti! — Bratře! Odhodlej se na krok, který nejnemožnější není: odešli Bedřichovi kord, shod' se sebe nepřátelský oděv, a utec se s námi do císařských stanů!

Vilím (skoro s pláčem). Hahaha! — Půlnoční moře spíš zavaříš otypkou slámy — ďábla umyješ žejdlíkem vody, že bude bílý jako padlý sníh — hory a vrchy čas přenáší do oudolí starých — kdo smyje mně krev Českou s těchto ohavných, zkálených rukou, kde mi mezi každým dvěma prsty potokem teče vřelým a černým?

Růžena. Císařovna!

Vilím. Vaše císařovna jest veliká, mocná paní — nejmnocnější si ale podrželo nebe! Toho se báti a trásti i vaše císařovna má právo!

Růžena. O! ty's sám sobě nejprísnejší soudce! Zatvrzele si nad životem rozdrucuješ hůl, neuváživ, že strhuješ s sebou tré nevinných tvorů! — Bratře! tvá upřímná sestra před tebou klečí, Růžena,

...kteho's jako pachole ruku v ruce chodil — bratře! tvá nevelnost namrtí tu nejlepší matku! Co může svět na váhu hodit, aby převážil vědomí toto?!

Vilém. Oh!

Růžena. Co's přísahal Bedřichovi? Čeho se můžeš dopustiti, co by tak silně do nebe volalo, jako matkyvražda? Co Všemohoucí na zemi umístil své neskončenosti obraz, nenesl žádný na světě takový boj, jako ty! — Král bude milostivý — což by také byli králové bez milosti a milosrdenství! — bratře! zachovej matce, zachovej otci, zachovej své nešťastné sestře život!!

Vilém (v hrozném zápasu). Měj se mnou outřpenost, sestro! — Růženo! co chceš udělati ze mne?

Růžena (vyskočí). Bratře! — o bratře! v mlhu a dým rozpouštějí se opony tvého srdce — teď tě neopustím! (obejme ho) teď jsi můj, jsi náš — a k nešlechetnosti-li tě vleku, ať sešle na mne nebe svůj nejstrašlivější hněv! (Mocí ho za sebou táhne.)

Výjev jedenáctý.

Rustmann, předešlí.

Rustmann. Pane setníku!

Růžena (se lekne, sebere a oboří se naň). Co chceš, draku!?

Vilím. Mluv!

Rustmann. Jeden muž vylezl z všetečnosti na věž, a viděl, an se dalekým ouvozem císařští loudí.

Růžena (pusť bratra). Ha!

Vilím (do sebe). Již?! — tak brzo jsem je neočekával! — — — (Pilně a rozvášlivě.) Dej pevně a silně zatarasiti bránu. As dvanáct mužů vyvedeš na věž a rozkážeš jim, aby císařským stříleli do pravého boku. — Potom — zeď vůkol vinice jest stranou východní poněkud vypuklá, a v zahradě pahorek u ní — tam jich druhých dvanáct vezmi a na levé jim ledví dorážej! — Jdi!

Rustmann (vrtí hlavou). Hm! — (Odcházej.) Prozřetelně! Beze mne se ta píseň předce nemá skončit! (Odejde.)

Růžena. Bratře! na pahorek je neposlejš! U pahorku se potí klokoč — to jest to nejnešťastnější místo!

Vilím (jasně a rychle). Jest nešťastné? jest? — (Odskočí do kouta — do sebe.) Dosti daleko, doufám,

•

jsem je rozeslal od sebe — sám se opřu na plný proud a rekovně padnu!

Růžena. O bratře! bratře! vrhni se na kůň neslýchaně rychlý, a prchni!

Vilím (odhodlaně). Sama Všemohoucnost musila do boje na protivenství — neuteku!

Výjev dvanáctý.

Hrabě, předešli.

Hrabě. Pane setníku! nač jsme ani jeden ani druhý nepomyslel ještě, přívalem se stalo. Věc spravedlivá nabývá síly — císařské vojsko je před branou. Vy se musíte protivit a bránit; mně ale nepřísluší dívati se na to, a pročež mi dejte otevřítí bránu —

Růžena. Milosrdenství, otče! Neopouštějte nás!

Lenka (v ložnici hraběnčině). Slečinko! Růženo!

Růžena. O, nebesa! jen dnes od nás svého oka neodvracujte! (Rychle odejde.)

Vilím. O můj otče! dnes na nás osud nejtěžší břemeno skládá, a já stojím okleštěn, jako spáleniště, jizlivými blesky! — Ostríhejte vy mou matku a neopouštějte ji v posledním boji!

Hrabě (rukama lomíc po pokoji běhá). Čeho se's dočkal — a co musíš přečkat, nešťastný, šedivý otče!

Vilím (do sebe). Již — již se ku konci skloňuje mého života jitro! jakýsi šedivý soumrak obestírá mou hlavu — již vidím a cítím, že to dlouho nebude trvat! (Padne před otcem na kolena.) Otče! kdo ví, bude-li mi ještě kdy popřáno navštívit svého pacholetství zámek — dejte synovi spravedlivý podíl — dejte mi otcovské požehnání!

Hrabě. Synu! synu! — co se bude dít s námi? i ve mně se již hrůza zmáhá, i pode mnou se již nohy počínají trásti!

Vilím. Otče! dnes budu silného, mocného štítu zapotřebí mítí — dejte mi požehnání na dalekou cestu!

Hrabě (jej s pláčem žehná). Nebe ti odpustiž mladosti hříchy, tak jako já ti ve jménu vlasti —

Výjev třináctý.

Rustmann, předešlí.

Rustmann. Pane setníku! nepřítel oblehl již bránu!

Hrabě. Ha! (Běží ven.)

Vilím. Vyzvali nás?

Rustmann. Hrdě a zpupně! Již jejich pozdravení krvavý jest ontok! Naše mužstvo se ohlíží po vás. Nesejdete-li vy pane setníku dolů, budou se zpěčovat —

Vilím. Jak? Troupové! snad nemyslíte, že jsem vás zradil? — Hlupáci! stokrát jsem vás moh' prodat! — Vám v čele budu bojovati! — Na zahradu! — Proč nejdeš? —

Rustmann. Pane setníku! — pomyslete si, že vám žebrák přes moc almužnu vecpal, a přijmete milostivě úmysl můj!

Vilím. Co chceš? — pryč!

Rustmann. Jakási sedmihranná ouzkost o vaše zdraví proháni mou duši —

Vilím. Na zahradu!

Rustmann. Márná — lehkověrná velikomyslnost zavádí vás —

Vilím (vztekle). Na zahradu!!

Rustmann. Nuže! Bůh ať mi na každý oud zvláštní pošle smrt, nechám-li vás bez pomsty umřít! (Odběhne. Bubny zabřmí — rány a hluk.)

Vilím. Teď jest čas! Zmužilosti! sama sobě korunu vymoz!! (Vběhne do matčina pokoje.)

Výjev čtrnáctý.

Vilím, Ludmila, Lenka, Růžena.

Vilím (po malé chvílce opět vyběhne). A teď smrti s tebou k oltáři! (Vytrhne kord a běží ven.)

Ludmila (v jednoduchém rouše vyběhne za ním). Vilíme! synu! vezmi mne s sebou! — Nenechávejte mne — Probůh! umírám — synu! nepouštěj — v smrti — (Chce ven a na prahu klesne.)

Lenka (z pokoje za ní). Milostpaní! — světice Boží! tu leží již bez sebe! (Zdvihá ji.) Pomoc! slečno! pane hrabě! milostpaní umírá!

Růžena (přiběhne pravou stranou). Neskončený Bože! vezmi nás všechny, anebo nám žádného neber! (Vyzdvihnou hraběnku a odvedou ji.)

Výjev patnáctý.

Jaroš a Vilím.

(Souboj.)

Jaroš (dostav se do pokoje odskočí). Tady jest můj cíl! Lze-li ti, prchni! rád ti daruji život —

Vilím. Darovat? mně? — sedmihraaný hrome! — braň se! (Dotírá naň.)

Jarolím (se brání a Vilíma do levého ramena raní). Zaslepený! Co ti udělala vlast, že jí nechceš zachovati svůj život?

Vilím. Ha! ďáble! kdo tě tu píseň naučil zpívat? (Zuřivě se potýká.)

Jarolím. Nuže! na mne ať se naválí tvé horké krve dým! (Brání se.)

Vilím (vztekle). Smrt! smrt!

Růžena (v ložnici). Milosrdenství! otče! Vilíme! pomoc! —

Jarolím. Slyš! nevolá mne nevěsta na pomoc? — Přijdu! přijdu! (S celou silou na Vilíma padne a probodne ho.) Růženo! Růženo!! (Běží do ložnice.)

Vilím (na pravé straně u stolu, klesne). Tak — dost — dobře — ó! (Paměť mu zajde.)

Výjev šestnáctý.

Rustmann, Jarolím, Růžena, Vilím.

Rustmann (rozhorlen, s ručnicí v ruce). Sem že se hnali, bratře, pravíš? Ha! — pane setníku! — veta jest, veta! (k tělu) došel's tedy žádaného cíle!

Tomu's chtěl, to předobře vím — ale i já budu držeti slovo! (Chce ven, na prahu již zaslechne za sebou hlas a zarazí.)

Jarolím (vyjde s Růženu). Pust mne, Růženo má! Ještě se nesmím dívat na smrt tvé matky! —

Rustmann. Jak? — Neviděl jsem tento klobok císařským v boku?

Růžena. Neopouštěj mne, Jarolíme můj! (Zočí Vilíma.) Ah!!! (Chce s rozpiatýma rukama k němu, a musí okolo setníka.)

Rustmann (právě v tom okamžení mří). Jen se mi tenkrát neprotiv, koule! (Zpustí a zastřelí Růženu.)

Růžena. Hu!! (Klesne a umře.)

Rustmann. Teď, setníku můj! buď k plukovníkovi s listem, anebo do mělkého hrobu!! (Odběhne.)

Jarolím (v hrozném úžase, za dlouhou chvíli necítí, co se vůkol něho děje). — Jak? — co to? — což s námi duch ještě onoho ještěra válčí? — Růženo! zpatuj se! — nevěsto! — o! Růženo! celý kraj ať vymře, tvá rána nesmí být smrtelná! (Zdvihá ji.)

Vilím (se po ráně poněkud sebral, zmohl a pe světnici se dívá; když uvidí Růženu v krvi a bez života, lekne se a klesne opět). Lev — harde! — co ti udělala — sestra má!

Jarolím (jako by ve snu něco slyšel, napnutě poslouchá).

Vikm. Proč's raděj mou krev — nevychlástal — až — na poslední — krápěj — ďáble! o! — má ubohá sestra!

Jarolm (se naň podívá, užasne, a jako by mu blesk proletěl mozkem, s hrůzným křikem oběma rukama za hlavu se chytí). Ah!! — (Chce mluvit, a nemůže. Za chvíli běží k umírajícímu Vikmovi, popadne ho za ruku, a dívá se brzo na jeho, brzo na Růženinu tvář.) Oh! oh! — tygře! netvorě! ještěře! ďáble! kdo vhodil ve smrti na tebe tuto klamu plnou, okouzlenou tvář?! Kdo tě učinil podobna mé dívce — nádobo hříchu! mluv a vyznej, že ti smrt zkalila mozek, že nevíš, co jazyk tvůj mluvil! — mluv! — o! kolik mi zoufalství namete vražed, tolik jich ještě na tobě zpáchám! (Popadne ho opět za ruku a na Růženinu mu okazuje.) Mluv! znáš tamto tu bledou tvář?

Vikm (sebrav věi sľu, vřkol sebe po zbrani sahé): Smrti vzdej díky — že mně již jako hora v náručí leží! — svou sestru bych krvavě pomstil! —

Jarolm. Sestru! sestru! — vždyť pak jest to slovo tak krátké! (Běží k Růženě.) Sestro! — bra — ne, ne! — lidé! jejího bratra jsem nezabil! Kdo to stojí psáno, že musím jejím bratrem býti, jak nazývám sestrou? — Toho mi vydejte, kdo první nazval smrtelníka bratrem, a tak mu jazyk rozdrápa, že bude krvavěj vyhlížeti, než neštěstí tohoto zámku!

Výjev sedmnáctý.

Hrabě, předešlý.

Hrabě (z venku přikvapí, upocen a uštkán). Kam se's mi Vilíme poděl! nikde nenacházím — Probůh! co to? (Běží k Růženě, drubých si nevšímá.) Omdlela? — neskončený Bože! Růženo! dcero! její prsy jsou zbarveny krví!! (Padne na ni.)

Jarolím (před sebe). Kdyby mi o tom byla psala — kdybych byl o tom snil, kdyby se mi jen bylo zdálo o tom — o! ve mně plápolá Etna, a žádný plamen nechce mé leknutí strávit! ve mně se srotilo všech dvanácte větrů, a ani víru mezi nimi není, který by podtrhl mého strachu kmen! — Země se vůkol mne třese — hřímá a obloha praská, a ani jediný blesk nechce zavadit o mou (bije se v čelo) krátko-krátko-krátko-zrakou lebku!!

Hrabě (nad dcerou rukama lomí). Proč's ty umírala, dcero má! proč ty? jenžto jsi rod Svojanovský pohřbiti a zahrabati měla? — O má spanilá dcero! kdyby tě tvůj ženich viděl!

Jarolím (si ho byl již před chvílkou všiml a na něj se díval). Pošetilý, zpozdilý otče! myslíš-li, že ji jmenem ženichovým vzkřísíš! — Na mne nenáříkej! Tys od Boha zavržen, jako my všickni,

sice by tě seraf byl nad oči mi seslal, když jsem jeho tamto škrtil!

Hrabě (poslouchá). Slyš! — nepěl tu někdo známým hlasem? — Jak! pane setníku! Vy jste tady?! — nešťastný ženichu! (Běží k němu a chce ho obejmout.)

Jarolím (ho odstrčí). Pryč ode mne, nešťastný otče! Sedmdesát let jsi mezi anděly živ byl, a na okraji hrobu ďáblu do náručí klesáš!

Hrabě. Jak? co jest to —?

Jarolím. Co to jest? — kratochvíle, která mne zbavila smyslů! — bájka, nad kterou sám hřích s podivením zůstal státi — náhoda, o které neslyšela ještě přes šest tisíc let stará válka!!

Hrabě. Ubohý jinochu! tys musel ještě víc ztratiti než já; neboť jsi bez mála o rozum přišel!

Jarolím. A ty se ním ještě honositi hodláš? Sem hleď! a nepůjde-li ti tady hlava kolem, tedy jest mozek tvůj nesmrtelný! (Vede ho k Vilímovi.)

Hrabě. Ještě víc? (Pozná syna.) Ah!!

Jarolím (sbíraje mysl). Čeho se lekáš? na mrtvou dceru ses studeně díval, a nad padlým nepřítelem ti zbledla statečná tvář?

Hrabě (k nebesům — pláče). Přísné, strašlivé nebe! v tomto klenutí dal jsi mně před lety syna, a v tomto klenutí mi ho dnes tak krvavě bereš!?

Jarolím. Syna — ? — tedy jest to předce pravda? — bratra a syna! tolik kořenů má můj černě-černý hřích! — Není dost na tom, že mi duch Růženin na prsa bije a chce na mne bratra — musí mne i otec o syna upomínati?

Hrabě (se žalostně z jednoho těla na druhé dívá). Padejte, padejte, matištátka mého zdrceného štěpu!

Jarolím. Tolik milostí, tolik dobroty — a já jeho vrah! Což do mne vjel dnes duch z potvory nejkrutější? — Kain sklátil svého přívětivého bratra, Tulia jela bezbožně přes tělo svého vlastního otce, Boleslav, zaslepen vzteklostí pohanskou, zaškrtil vyznávče trojjediného Boha, vévodského sluhu — a já — šedivče! ty's mně jako dítěti otevřel bránu, tys mne miloval, do rodu Svojanovského jsi mne přijal, a já — já jsem ti usmrtil jediného syna!!

Hrabě (se velmi lekne). Ty? — zoufalství mluví z tebe; tos ty neučinil!

Jarolím. Tak jako že vaše hraběnka porodila tohoto muže (okáže na Vilína), jsem já tvého dítěte vrah!!

Hrabě. Nuže! tedy i mně rozmlať bezvlasou lebku, a z mého zámku udělej všem jeden hrob! (Venku zahřívají bubny.)

Výjev osmnáctý.

Poddůstojník císařský, předešlý.

Poddůstojník. Pane setníku! až posaváde jsme v nebezpečnství! Uklouzlí Prušané doběhli síly a vracejí se brannou rukou k zámku. (Odejde.)

Jarolím (s jiskřícím zrakem). Ha!!

Hrabě. Tíše! tíše! rod Svojanovský musí slavný míti pohřeb! I já mám hudbu tuto rád — a neměl bych na ní podílu bráti? — Bubnujte! bubnujte! rod Svojanovský bude slaviti pohřeb!! (Odběhne.)

Jarolím. Ještě tedy mám povinnosti na tomto světě? — Vítej mi boji! vítej mi Belono! Hluk, hřmot a střelba at mne vyřvou z mého neslýchaného snu! Snad že se radostně přesvědčím, že jsem jen několik hodin po polích hrůzy a neštěstí běhal! — Ven, ven! (Utíká; když doběhne prostředních dvou, silně sebou trhne a odskočí.) Ha! hrůzo v jediném těle! — paní hraběnko!? — proč tady sedíte? nevíte, že nepřítel — (Zakrývá si oči.) O! touto tváří byste ze světa vystrašila smrt! — pryč! pryč! (Chce levým vchodem ven, mnohem více však se lekne.) — Přehrozné mámení! Růženin duch! O! jak zkrvácené jest tvého krku roucho! a tvé čelo tak smutně, tak bolestně bledé! Probůh! za-

važ si ránu, než ti všechna uplyne krev! (Strhne si s koku šerpu a běží jí zavazovat ránu, sahaje zmatečně brzo sem, brzo tam; když však nic neuchvátí, chopí se pravicí svého čela a přemýšlí.) — — Co se se mnou děje? (Teprv nyní slyší venku bubny, střelbu a křiky) Ha! tam mne volají?! (Vytrhne kord.) Nuže! tedy si zbraní skrze duchy prokletím cestu! (Utíká přes Vilíma pravou stranou ven. — Venku krutý boj. — Ibojiště zůstane chvíli prázdné.)

Výjev devatenáctý.

Hrabě, Vilím.

Hrabě (beze zbraně, majíc šat od hůry až dolů roztržen). Běda! běda nám, Češi! Prušané svítějí! Pro tělo vrchníkovo se derou! nešťastný otče! pro tvého syna, ani po smrti ho nechtějí zanechat tobě! — Nikdy! hnítí musí v mateřské zemi, a kdybych ho do svých prsou zahrabati měl! — Slyš! — neblíží se již? — pryč, pryč! (Chopí se syna a chce jej odvléci.)

Vilím (otevře oči).

Hrabě. Veliký Bože! duch se opět navrátil do něho! — Vilíme! můj synu!

Vilím (velmi slabě). Můj otče! — ó! proč nemohu umřít! — (Podává mu ruku.) Radujte se — smířen jest — Vilím váš — s vlastí — svou —

Hrabě (ho nadarmo zdvihá). Pryč! nešťastný Čechu! Prušané si jdou pro vrchníka, a chtějí mne odšmejknouti syna!

Vilím. Ať odšmejk — nou si — tělo! — duch zůstane u vás! — O! — v levém boku — otče! — má smrt — není sladká! — — má drahá — máti — Růžena — hu! —

Hrabě. O! že vás má šedivá hlava všechny musela přečkat!!

Vilím. Tam se — sejdem — Bůh mi odpustí — genius mé — vlasti — smrt mne smíří — se — vším — vy jste os — pravedl — něn — císařští — znají již — nevinnost — vaši — Bůh — (oběma rukama otce k sobě tiskne) dobrou — otče! — na — věky dobrou — noc!! — oh!!! — (Umře.)

Hrabě (klečí nad ním a ohnivě rty jeho líbá). Přijmiž tě Bůh, poslední ratolesti hrabat Svojanovských! — Na věky — na věky usnul! — dobrou noc, synu můj! (Vstane.) — — Střelba přestala — jen zdaleka jest slyšeti ocelový břinkot — až potud ještě nebesa můj nábytek chrání — a žádného dědice! žádného syna! Tu stojíš sám jediný! život zetlelý bez větví i listu — v pravo i v levo oklestěn jizlivými blesky! — Bože! o Bože! těžké dva kročeje čekají ještě na mne: do tiché domá-

cnosti uložiti těla mrtvá — a pak — císařovně od-
vzdati statek, který zpravovali hrabata Svojanov-
ská dlouhých pět set let! (Jde několik kroků, až při-
jde k tělu Růženinu.) Jak? — nebyla jsi zasnoubena,
dcero má? nezůstal po mé Růžence manžel —? —
Hu! dceřin manžel — synův vrah!! — pryč! pryč!
(Chce ven.) — Co to?!

Výjev dvacátý.

Dva císařští přivedou Jarolíma. Hrabě.

Jarolím (na smrt do prsou raněn, ránu máje
obvázanou polní šerpou).

Hrabě. Milosrdenství věčné! i to jestě!!

Jarolím. Tam — k mé Horácii mne doved-
te! — (Bojovníci ho složí vedle Růženy.) Tady chci —
umřít. — Pryč! — pryč! — pamatujte na — císa-
řovnu — do boje!

Vojáci (smutně odejdou).

Hrabě (se k němu přiblíží). I také tebe musí
zahrabati pravice má!?

Jarolím. Horácia padla! — duch můj spěchá
za ní — nezlořeč mi, opuštěný otče!

Výjev dvadcatý první.

Poddůstojník, předešlí.

Poddůstojník (přiběhne). Vítězství! novou vám, pane setníku, nesu sílu! — Poslední klesl váš Antonín, ale vítězství jest naše!

Jarolím (podá mu levici, a pravici zdvihne k nebi). Díky ti — Bože! a — chvála! — umírám — nepřemožitelný! —

Hrabě (s sepiatýma rukama před sebe žalostně do země hledí).

Poddůstojník. Bratří! náš statečný setník se ubírá na věčnost!! (Klekne u něho a podpírá mu hlavu.)

Jarolím.

Krátká jest tady — pout — a její — strast —

T a m — jest — všech nás — nepomíjející — vlast!!

(Umře.)

(Opona spadne.)

Kytka.

Veselohra v jednom jednání.

O s o b y :

Rytíř Radoslav.

Velena, jeho manželka.

Ratibor, jeho hradník.

Střemcha.

Libina, jeho dcera.

Vikoš.

Rohovič.

Výjev první.

Na horách v Radoslavě.

Radoslav, Velena, oba právě přicházejí.

Velena. Dávno-li žes tady již nebyl?

Radoslav (odepne plášť a položí ho na stůl). Tak dávno, Veleno! co jsem tebe poznal.

Velena. Totě již brzo pět podletí?

Radoslav. Plných pět podletí.

Velena. Mně se tady líbí.

Radoslav. Mně se tady vždycky líbilo.

Velena. Málo lidí, to je pravda; ale tím více stromů, a stromové jsou člověku —

Radoslav. Ty stromy, Veleno má! jsou snad tak staré, jako naše země; a lidé, kteří se pod jejich větvemi živí, tak nevinní a jednotvární, jakoby praotec jejich před dvěma sty lety teprv byl vyběhl z ráje.

Velena. Příroda tu tak ctihodná, důstojná a velevážená, že každým sedmým kročejem říkájíc na zázrak přicházím. Brzo stojím na patě hory

příkré a vysoké, že se zdá, jakoby koruna její s měsícem a hvězdami se objímala; brzo se octnu na obrubě příkré lijovité rozhlubiny, jejíž nedohledné, sněhu plné dno na věčnou zimu připomíná.

Radoslav. Jsout to živí obrazové srdce lidského. I v něm nacházejí se nebeské výsosti, na které kdo nazírá, patrně vidí, že jsou ze světů lepších, nadvětrných! Ale jsou v něm i padoliny, doly, rozsedliny a zmoly, v kterýchž toliko vír, klikatý kalous a noční krkavec hnízdí, a — jak plamenný hrot vystřelí naň, kdo je smutnou náhodou ze zatmělých doupat vyžene!

Velena. Těším se skutečně na to podletí. Zasmušlí-li se třeba někdy čisté oblohy blankytná tvář, tvé milosti jasnost nepřipustí černý oblak až na tento hrad.

Radoslav (jí podá ruku). Ano, drahá choť má! Moje vroucí milost a Svatavina upřímná přátelská láska —

Velena. Svatava? — kdo jest to?

Radoslav. Mělt jsem sice v úmyslu všeho zamlčet, až by tě má sestřenice sama překvapila —

Velena. Tvá sestřenice? Vybojova dcera?

Radoslav. Ano. Přesvědčen, že věž tohoto hradu, ač laskavá a přívětivá, málo kdy hosta přivolá; chtěl jsem dlouhé chvíli zameziti k tobě cestu, a prosil Svatavina otce, by k nám na několik týdnů svou milostnou dceru odpustil.

Velena (dychtivě). Není to ta, o které's mi s tak horoucí dychtivostí povídal, když jsme ještě —

Radoslav. Ta sama; jiné sestřenice nemám.

Velena. A — kdy že má přijít?

Radoslav. Budoucí týden.

Velena. Tedy buď tak laskav, vyprav k Vybojovi rychlého posla a vymluv se u něho. Piš mu, že hodláme v několika nedělích k mému strýci do Slezska, a žeby tedy jeho Svatava nadarmo k nám vážila cestu.

Radoslav. Pročpak, Veleno? Hodláš-li zajisté do Slezska, ať tě jeho dcera doprovodí —

Velena. Do hrobu! — Nebylo dosti na tom, že jsi se v rovinách každého hezkého děvčete ujímal, po nich se poptával a k nim se lichotil; má mi teď tvá bývalá milůstka i na hrad, i na oči přijíti?

Radoslav (s podivením). Veleno!

Velena. Sestřenicí ji nazýváš, by's mi rouchem přibuzenství oči i mysl zahalil!

Radoslav. Pro milý Bůh! — manželko — ?

Velena. Jak povídám, vyslyš prosbu mou a předejdi její příchod, dokud se to bez mrzutosti může ještě státi.

Radoslav. Veleno! kolikrát's mi již srdečně slíbila, že své náruživosti neotevřeš z útroby cestu? kolikrát jsem tě již přesvědčil, že pro chmour,

bublíny, páru a dým, které nic nejsou, ač se mnoho býti zdají —

Velena. Nic nejsou? Nemluvíval's již za svobody o Svatavě s takou horlivostí, že se ti jiskřily oči a líce se šarlatem barvily, jako blesk plamenný ohněm?

Radoslav. Dost možná — neb již co malé pachole jsem miloval to kvetoucí děvče —

Velena. Tak! — milovával si ji? a to se neoslýcháš mně do očí svěřiti?

Radoslav. Proč pak ne? což musí láska moje právě býti nedovolená?

Velena. Mimo jednu není mezi dvojím pohlavím žádná dovolená!

Radoslav. Ukrutný by a nespravedlivý byl soud tvůj —

Velena. Žádná! žádná!

Výjev druhý.

Ratibor, předešlí.

Radoslav. Co chceš teď?

Ratibor. Rád bych vám zvěstoval radost, předrahý pane! V nehod-li ale přicházím, bude i mně, i naším prostomyslným horanům líto —

Radoslav. Mluv, Ratiboře!

Ratibor. Zajisté na týden se chystali na vaše přístí, radili a usnášeli se, a — teď jsou právě přišli —

Radoslav. Kdo?

Ratibor. Vaši poddaní. Chtějí vás po pěti dlouhých zimách opět přivítati. Moje staré, hasnoucí oko se s potěšením dívá, an se jich sem přes pětmeccíma rodin shluklo. Staří kmetové podpírají vetchou ruku na hůl, a z tváří jim ještě mladistvá záře svítá. Mládenci, švihlí co mladé jedle v našich temných lesích — outlé, krasorostlé dívky —

Velena (pro sebe). Dívky také!

Radoslav (horlivě). Kde jsou?

Ratibor. Na náhradí.

Velena. Tu to máme! Že slyší, an jsou při tom krasorostlé dívky, všechno v něm již hoří!

Radoslav. Jdi a zatím jich pozdrav. Jen malou chvilenu aby měli strpení, že k nim přijdu a —

Velena (do toho skočí). Zůstaň tady, Ratiboře! neříkej jim nic! (K Radoslavovi dychtivě.) Mne ještě neviděli, manžele můj! nech mne dnes samu k nim jíti.

Radoslav. Tebe?

Velena. Víš, že jsem přízně žádostiva, jako parní den vlašící rosy. Tebe znají, tebe milují,

v tebe důvěřuji. Přijdu-li tobě po boku, rozešlou oko i mysl po tvé známé, milolibé tváři, a mé osoby obraz se jim sotva v srdce předsíni dokulhá. Nech mne samu, Radoslave! Budou-li tě žádostivi viděti, přijde pro tě má rychlokoká noha, a můj laskavý, věrný hlas tě se vši dychtivostí zavolá.

Radoslav. Jak se tobě líbí, ať se také stane. Tobě k vůli, Veleno má —

Velena. Díky, můj milý Radoslave! Za to já hned k těm dobrým lidem půjdu, aby déle na mne nečekali. (Rychle odejde.)

Ratibor (pro sebe). Z toho se moji horané nemálo budou rmoutiti! (Odchází.)

Radoslav. Ratiboře!

Ratibor. Poroučejte, rytíři!

Radoslav. Jak je odtud daleko do Chýště?

Ratibor. Půl hodiny cesty.

Radoslav. Tedy to náleží mně?

Ratibor. Vám, rytíři.

Radoslav. Býváš tam?

Ratibor. Málo kdy.

Radoslav. Znáš tam horana Střemchu?

Ratibor (se pozastaví). Znám.

Radoslav. Co o něm víš?

Ratibor. To je divný, divně divoký muž!

Radoslav. Proč?

Ratibor. Před desíti lety se na váš statek přistěhoval, žádný nevěděl a neví podnes odkud.

Radoslav. Jaký jest jeho život?

Ratibor. Tichý a nábožný. Časem svým —

Radoslav. Dost. — Dáš mi osedlati koně.

Ratibor. Tam-li, rytíři, na koni hodláte —

Radoslav. Ano, tam. Dobeš at mne doprovodí.

Ratibor. Do Chýště je nejpřímější cesta pěšky.

Radoslav. Kady?

Ratibor. Povždy vedle Jizery.

Radoslav. Tedy půjdu pěšky.

Ratibor. Sám jsem sice nikdy nic se Střemchou neměl, ale —

Radoslav. Ale?

Ratibor. Jeho sousedé o něm velmi mnoho dobrého vypravují.

Radoslav. To mne těší, Ratiboře! — Děkuji ti za tu zprávu.

Ratibor. Budete-li ještě něco veleti —

Radoslav. Nic, starče!

Ratibor. Dobeš se má připravit?

Radoslav. Půjdu sám.

Ratibor (odejde).

Radoslav. První kročej, když na tento hrad přijdu, zaslíbil jsem dobrému skutku; nade vůli umírajícího nic lepšího, nic světějšího neznám! —

Výjev třetí.

Velená, Radoslav.

Velena (s kytkou v ruce). Radoslave! že i na horách lidé jsou, jistíval's mi vždy sladkými slovy. Já jsem tu teprv půl hodiny, a nejen že od srdce přizpěvuji tobě, ale celému světu to vyznání činím, že jsou mnohem lepší, nežli v našich rovinách.

Radoslav. Aspoň tak dobří.

Velena. Kdyby toto podletí trvalo sedmnáct po sobě let, sedmnáct po sobě roků chtěla bych tu strávit. Tito zkušené starcové by ke mně každodenně musili přicházeti a velemoudře mi vypravovati, kolikrát tady vznešenou přírodu již viděli svlíklou, a oděnou zas na to v královské, ušlechtilé roucho? Strašná i jemná spolu tu musí bývat, tak jako jsou hrůza a sličnost. — Hle! tu mi jejich dcerky přinesly kvítka — tady prý rostou, v těchto údolích kvetou. — Kdo to neví, myslil by, že je králův zahradník v knížecí květnici pěstoval. Obzvláště tato květinka — (ukazuje mu na jednu) není-li tak krásná, jako by ji byl na tvůj statek vsadil naší milosti anděl? To vznešené modro — ta sněhu padlého bělost — ten sličný, královský šarlat — ta bylina mně musí v zimě v letě na mém hradě růsti.

Radoslav. Jest to kytká něžná, ale — tato květina by se mi právě nelíbila.

Velena (plna horlivosti). O, tato kvítka — tento lid a — (padne mu okolo krku) toto srdce! pak mohou Krkonoše nad měsíc se pnouti, a noci tu býti dlouhé a co havraní péro tmavé, nikdy bych do rovin nešla!

Radoslav. Jak jsem z toho povděčen, že se ti tady líbí!

Velena. A kdyby sem z drahých přátel nikdy žádný nepřijížděl, také bych byla spokojena. Nikdy bych nevzdechla po nich, nikdy se po jejich tvářích neohlížela — vždy sama, a s tím lidem a s tebou! — Ale —

Radoslav. Pryč s tím ale, které tvých blažených citů zaráží tok! — Co s chtěla říci?

Velena. Ale ani — Svataavu neobesílej! — Hleď! ta dívka nepřijede sama; náš hrad bude lidnatější, dvornější — a náš blyštěcí hluk bude tvé horany jen odháněti dál! — O, viď, že své pozvání odvoláš?

Radoslav (srdečně). Odvolám, Veleno má; jenom —

Velena. Odvolej, manžele! a den jak den budu za to děkovati tobě! Každé nové jitro bude nám tak stkvělé, jako těchto kvítků nejpěknější oděv. (Zastrčí mu kytku za šat.) Tak! Nos ji dnes a zejtra, z lásky k Veleně — a — jako žádná jiná

květina, tak se také, mimo mne, žádná žena, žádná dívka — ani Svata va k tvému srdci nepřibližuj! (Políbí ho a rychle odejde.)

Radoslav (zůstane chvíli zamyšlen státi). Kdybych věděl, že v nejhlubší kotlině Krkonošů kvítek důvěry roste, s nebezpečenstvím života se proň ke dnu spustím! (Vážně odejde.)

Výjev čtvrtý.

Sprostická chatrč v Chýšti.

Libina sama.

Libina (sedí za kolovratem, přede a zpívá).

Teč, struženko, teč!

Nes vodičku přec!

Až sníh z jara s kopců sejde,

Přival do tvých břehů vejde;

Rozvíje se loh:

Přijde pro mne hoch!

Hocha ráda mám,

Srdéčko mu dám.

On mne bude milovati,

Se mnou v lásce přebývati,

A kdy budu chtít,

Budu ho tu mít!

Plyň, vodičko, plyň!
 Pak si odpočín!
 Dokud tady sama sedím,
 Smutně na tvůj proudek hledím;
 Dokud sněhu stoh:
 Nepřijde můj hoch! —

Výjev pátý.

Radoslav, Libina.

Radoslav (byl již před chvílkou přišel, zdlouha k ní přikročil a zůstal poslouchaje za ní státi). Bůh s tebou, dívko švarná! —

Libina (vyskočí). Ah! — dobrotivé nebe! koho vidím —?

Radoslav. Jsi z této chatrčky dcera?

Libina. Já — ano — ne — jsem, nejsem —
 (Pro sebe.) Pro všemocný Bůh! kdo je to?

Radoslav. Jest to chýše Střemchova?

Libina. Ano — já jsem chýše — ne — ano, ano! já jsem Střemchova — a — kdo jsi ty, anděle krásný?

Radoslav Váš rytíř.

Libina (radostně). Co! vy jste náš rytíř? rytíř Radoslav? rytíř z kamenného hradu?

Radoslav. Ano, z kamenného hradu.

Libina. O, kdyby to otec věděl! On se na vás již tolik těšil — od svatého Josefa nemluví než o vás; proto že jsme slyšeli, že se k nám přistěhujete. — Ach! a vy jste již tady, a u nás — náš rytíř! rytíř z hradu u nás! — Ach, můj dobrý rytíři! nehněvejte se, že to tu u nás vyhlíží, jako u sprostých lidí — můj Bože! kolovrat jsem leknutím skácela! (Postaví jej.) A já jsem si zpívala — a pan rytíř z hradu poslouchal mou píseň — ach, a otec právě není doma!

Radoslav. Nebude snad daleko?

Libina. Daleko? Ba arci že daleko, pane rytíři! Šel až do Vratislavy s nějakými písemnostmi —

Radoslav. Do Vratislavy? A ty's tu sama jediná?

Libina. Sama jediná. Když se trošku setmí, vezmu kolovrat, jdu naproti k Dubským a tam již zůstanu přes noc.

Radoslav. Neříkává ti otec o rytíři Jilemnickém?

Libina. Rytíři Jilemnickém? — Ach ano! někdy, když se rozveselí a naši sousedé leží již všickni v hlubokém spaní, vypravuje mi až do půlnoci o něm.

Radoslav. Co?

Libina. Že byl u něho v žoldu dlouhý, dlouhý čas! — že byli pospolu u hrobu Páně — že upadli mezi pohany a poměli velikých těžkostí — ó, kolikrát mu tak horké slzy po tvářech kapají —

Radoslav. Vráti se dnes domů?

Libina. Nepřijde-li dnes, přijde až na druhý týden.

Radoslav. Tedy mu odevzdej tento míšek s penězi, a řekni, že ho hledal rytíř Radoslav. Toto zlato že mu po mně posílá starý, až do smrti jemu věrný přítel. Jak se jmenuje, že mu povím sám, až ke mně přijde na kamenný hrad. — Zdrávo buď, děvče spanilé! (Jde, ve dveřích nějak zavadí a kytká mu upadne.)

Libina (zůstane s míškem v ruce dlouho jako omámená státi). Pro Pána Boha! co se to se mnou dělo? — Stál přede mnou rytíř? mluvila jsem s ním? — Ah! vždyť mám míšek s penězi v ruce! — Tolik zlata! co s ním počnu? Otec nad ním sepne ruce a bude se diviti a křížovati, a nebude mi věriti — ach! můj dobrý Bože! a na Vikoše jsem zapomněla! — Teď budu děvka bohatá, a Vikoš mne bude ještě jednou tolik rád mít! — Kdybych mu to jen pověditi mohla! Kdybych byla stehličkem a mohla k němu slítnouti! — Jíti k němu přes náves? Sousedé by řekli, že za hochy chodím — aj! ale takové štěstí! sousedé by všickni běželi se mnou, kdyby k nim přišel náš

rytíř, a mluvil tak laskavě s nimi, a podal jim s penězi míšek! — Pryč! Vikoš to musí vědět! — (Běží ven.) Hlehle! co to tu leží? — Kytka! (Zdvihne ji.) Vonná, krásná kytka! — Jak? neměl ji rytíř zastrčenou za bokem? — Ztratil ji tady! — Můj milý Bože! totě musím — (Chce ven, najednou se zarazí.) Aj, Libino! rytíř náš má dost takových květin. Jemu je tento štěpný snůpek, tak jako mně polní zvoneček. Necháám si ji. Zastrčím ji za krys — (učiní tak) — ona mne bude krásiti, a Vikoš na mně oči nechá, až mne uvidí! (Chce ven.)

Výjev šestý.

Vikoš, Libina.

Vikoš (rychlostí bez sebe). Libino! Libino! jest-li pak to pravda?

Libina. Dobře, že přicházíš, můj Vikoši!

Vikoš. Já jsem přiletěl! — Je-li pak to pravda?

Libina. Co?

Vikoš. Že tady byl rytíř?

Libina. Je, je! Rytíř náš tu byl z kamenného hradu!

Vikoš. Dávno?

Libina. Před malou chvílkou —

Vikoš. To je mi líto! — Rytíře jsem jak živ ještě neviděl. — Co tady chtěl?

Libina. Co tady chtěl? (Zarazí se.)

Vikoš. Ano. Ptal prý se zrovna k vám, a pod jinou střechu ani nevešel. Podlejší souseď praví, žeby za to všechny své kozy i s kozlem dal, kdyby se byl u něho zastavil; on se ho ale jen zeptal: jak se má, jak se letos len podobá? a šel pěšinkou k řece! — Co tady chtěl?

Libina. Ach, Vikoši! já již radostí ani nevím, co tady chtěl! Pomysli si —

Vikoš. Vždyť pak se tě snad — odpusť mně Pán Bůh hříchy! — na něco zeptal? — či nemluvila jsi s ním?

Libina. I mluvila, Vikoši! velikánskou chvíli! — On ti mluvil tak vážně, jako když začnou v sobotu večír na náš velký zvon zvoniti!

Vikoš. Ale co?

Libina. Co — ? — ach, já již nevím! Mnoho, mnoho povídal; ale mnohem více mi dal!

Vikoš. Co ti da — aj! — hlehle! Libino! i kdes vzala tu krásnou kytku?

Libina. Ta je od něho.

Vikoš. Od něho? — Zač ti ji dal?

Libina. Za — za — (Usmívá se.)

Vikoš (na ni ostře se dívaje). Snad's ho za ní nepolíbila?

Libina (se začervená). Aj, *Vikoši*! takový pán se nedá sprostému děvčeti líbatí.

Vikoš. Aj! tys hezká, a hezkým dívkám se každý dá líbatí!

Libina. I rytíři?

Vikoš. I rytíři. Já řku slyšíš, *Libino*! ta kytká se mi jaksi počíná nelíbiti.

Libina. Proč? nejsou v ní ty nejkrásnější kvítka?

Vikoš. Čím krásnější, tím podezřelejší! — Stará kovárka mi cosi zabrunčela do ucha, když jsem k tobě pospíchal — co se ve mně teprv teď jak náleží rozžíná.

Libina. Zas něco? — Dávno-li je to, co mi radila, abych si na tebe dávala pozor? — Snad ti nepovídala, že za jinými běhám?

Vikoš. To ne; ale že jiní běhají za tebou!

Libina. Hahaha!

Vikoš. A to má dobře! — *Libino*! pověz pravdu, co tu rytíř chtěl?

Libina. I dobroto věčná! snad nemyslí ti lidé, že jsem přišel za mnou?

Vikoš. Co by tady jiného chtěl? Že otec není doma, vědí celé hory krkonošské.

Libina. Ba jdi! jak by to mohly věděti —

Vikoš. Takovou kytku žádný sprostému děvčeti za darmo nedá!

Libina. On mně ji také nedal.

Vikoš. Jak?

Libina. Ano, chtěla jsem si s tebou zažertovat; ale u tebe je vždycky hned oheň na střeše! — Kytka tu rytíři upadla, a já jsem ji zdvihla.

Vikoš. To není pravda!

Libina. Věř mně —

Vikoš. Proč mu neupadla na dvoře, na návsi — když šel přes řeku, na lávce? proč právě ve vaší světnici? a zrovna vedle tebe?

Libina. Vedle mne ji neupustil; našla jsem ji u dveří —

Vikoš. Již ti ani slova nevěřím! Víš, jak povstala ve vsi řeč, že se v bukovinách s myslivcovým mláďencem scházíš?

Libina. Také jsem se tam s ním jednou sešla —

Vikoš. Já jsem se ti podíval na modré oči, a mlčel jsem. — Minulé svátky se správčův písař na hřbitově na tě usmíval —

Libina. To není nic zlého!

Vikoš. Já jsem se ti podíval na modré oči, a mlčel jsem. — Ale teď tě pejcha na tu trochu krásy až k rytíři vypíná, a ten za tebou až do chatrče leze!

Libina. Vikoši! podívej se mi zas na modré oči, a přesvědč se, je-li jaká nevěra v nich?

Vikoš. Nevěra nesedí v očích, ale v srdci! — Nesmál se na tebe rytíř?

Libina. Smál.

Vikoš. Nemluvil s tebou sladce, jako by ti každým slovem sedm oulů medu podával?

Libina. Sladce? — mluvil.

Vikoš. Neřekl ti: „Má hrdličko! má spanilá dívko!“

Libina. Spanilá —? mně se zdá, Vikoši! že ano.

Vikoš. Hleď, ještěrko! a pak se nemáte rádi? — Kovářka má dobře! ta o mne nejupřímněji smejší. To je žena, abychom jí ruce líbali! Kdyby neměla ona na vás bedlivé oko, nebylo by již dávno mravopočestného děvčete ve vsi!

Libina. Nevěř tomu, Vikoši! Kovářka každému utrhá na cti! Co pak kdyby teprv věděla, že mi tady rytíř nechal míšek s penězi?

Vikoš. Co —?

Libina. Plný míšek — vidíš!

Vikoš. Sedm tisíc vlků! — Libino!

Libina. Teď bude otec bohatý, a to nám všechno doporučí!

Vikoš. Ty peníze ti dal rytíř?

Libina. Dal.

Vikoš. A ty's je vzala?

Libina. Proč bych nevzala? vždyť je tady dobrovolně zanechal.

Vikoš. O ženské! o hadi! o ďáblové! vás zavřítí do smolného vrchu, a zapáliti jej nahore

i dole, abyste se všechny najednou zalkly, krom naší kovářky!

Libina. Můj milý Bože! proč pak?

Vikoš. Proč? — Vy nám pijete krev! vy nám užíráte srdce, vy nás potápíte v žluč, vy nám strhujete krky, vy — vy — vy nám pálíte oči, vy nám sváříte jed a strojíte za živa peklo!

Libina. Pro Pána Boha! — Vikoši!

Vikoš. Ale já se nebudn tobě k vůli trápiti! ó to buď jistá, kdyby se k tobě sedm rytířů scházelo a každý rytíř táhl na ostruze zas rytíře s sebou! Já si sednu na náves, budu jim ukazovati do vaší chatrče cestu, a budu se smáti!

Libina. Vikoši! dej si jenom povědít —

Vikoš. Nic mi nepovídej! Kdybych ti ode dneška slovo ještě věřil, zasloužil bych, aby mne muži na homoli *) ukovali a nechali mne tam přes celou zimu skučeti! — O! dívej ty se jak chceš, my si nebudeme říkat: „ženo a muži!“ a kdyby se mi mělo srdce lítostí scvrknouti jako zmrzlý šípek, nevrátím se k tobě!

Libina (sepne ruce). O můj Bože! — kdyby's mi dal jen k slovu přijíti —

Vikoš. Těch několik dní budu ještě mlčeti. Uvážu si jazyk na řetěz, a ani kovářce to nepovím; já jsem počestný, upřímný chlap! — ale

*) Tak nazývají vlastně horané die Schneekuppe.

až se vrátí tvůj otec, obleknu se, jako bych šel na pohřeb, a přijdu k němu —

Libina (pláče). *Vikoši!*

Vikoš. „Vy jste mi, otče! připověděl svou dceru“ — promluví se vši mužností k němu — „a já jsem myslel, že není šťastnějšího pacholíka na horách. Ale — dnes vám dávám připověď zpátky! Vy se na ní velikého zármutku dočkáte; ale nezádejte, abych i já byl nešťasten! Z děvčete, které přijímá od rytířů kytky a s penězy míšky, nebude do smrti věrná choť sprostého chatrčnicka!“

Libina. Nešťastné květiny! nešťastný míšku! máte-li býti příčinou rozbroje, jděte mi z rukou i z domu! (Hodí oboje na zemi.)

Vikoš (to popadne). Ha! není-li pravda? svědky své hanby bys teď ráda zašlapala? Třes se! jako oko v hlavě budu jich teď šetřiti! Dokud budu živ, neodloučím se od nich! Počne-li se mi jednou někdejší vroucnost pod brudím zdvihati, podívám se na ně, a vzteklostí se zahálí obměkčená prsa! Opovází-li se někdy stará láska v srdci se přimlouvati za tě, podívám se na ně, a v utrech se mi obrátí od hlavy až do paty!

Libina (litočně a hoře). Jdi si s Pánem Bohem! Komu tak snadno bez důkazu mne zatracovati, ten mne beztoho nemiluje, a od toho mne čím dříve tím líp odlučiž Bůh!

Vikoš. O, já půjdu! ale i tobě budu touto udicí na nepravost připomínati! Až se tvůj dobrý otec před časem utrápí nad tvou ohavností, a ty ho budeš zoufanlivě k hrobu doprovázeti: postavím se ti na hřbitově v cestu, v jedné ruce míšek, v druhé ruce usvadlou kytku! Dá-li se jaký pošetilec tvým přístřeším zaslepiti a podá ti ruku: postavím se naproti tobě, až si s ním budeš u ol-táře klekati — v jedné ruce míšek, v druhé ruce usvadlou kytku! — A — až skončíš tento hříšný běh, budouc se chtíti ubíratí ze světských marností — (skoro s pláčem) příkřadu se o půl noci k tvému loži, v jedné ruce míšek, v druhé ruce usvadlou kytku! (Odběhne.)

Libina. Vikoši! jenom dvě slova ti povím — Vikoši! (Vrátí se rukama lomíc ode dveří.) Neskončený Bože! co se s tím člověkem stalo? Někdo ho musil na mne pobouřiti; on by nebyl v stavu mne tak trápiti! — Nešťastná hodina, která přivedla rytíře pod naši střechu!

Vikoš (se vrátí).

Libina (běží mu radostně vstříc). O Vikoši! dej si to jen pověditi. Činíš mi křivdu — probodáš mi nevinné srdce — svědomí tě ke mně nazpět honí — (Chce ho vzíti za ruku.)

Vikoš (divoce). Nepřibližuj se ke mně; tvá ruka je ještěří pazour! — Nic mne k tobě nevrátilo, než abych ti ukázal, že tě hodlám nenáviděti

do smrti! — Podívej se! tu nejkrásnější květinu z tvé kytky — největší a nejstkvělejší — co seděla v prostředku — tu jsem uškubl, rozkousal, a tu trpkou šťávu všecku z toho vyssál! Ta se v žaludku rozvaří, smíchá s horkou krví, a bude mně po celém těle běhati! Z krve se mi udělají žíly, ze žilek tuk, z tuku mozek — a pak mně bude ten hněv až do smrti v hlavě ležeti! (Odběhne opět.)

Libina. To je hrozné, to je neslýchané! — jestliže mne opustí, smrt si udělám! — O nebeské hvězdy, to na mne nemůžete dopustiti! Není možná, aby která dívka svého hochu tak milovala, jako já jeho! A to by byla ta blaženost mého života? — O, což mám učiniti? — Poběhnout za ním a — on teď vztekem neslyší a mým slovům nevěří. (Jako by jí něco napadlo.) Ah — dobrý Bože! co mi napadá? O, totě požehnaná myšlenka! K rytíři půjdu na kamenný hrad — hned, hned! snad ho ještě dohoním — (Přiskočí ku schránce, otevře ji, bere odtamtud sváteční oděv a hází jej na se.) On ví, že jsem nevinna, jako nový padlý sník. On ho bude moci nejlépe přesvědčiti! On si ho dá předvolati, poví mu, proč tady míšek s penězi nechal, a Vikoš musí mne s hanbou odprositi! — Bůh s tebou, drahá chatrčko!

Výjev sedmý.

Síň na hradě.

Velena, Radoslav.

Velena (vyjde dveřmi postranními).

Radoslav (vchodem prostředním). Zdráva bu-
diž, choti má!

Velena. Kde jsi byl, můj Radoslave? Poví-
dal Dobeš, že ti měl sedlati koně a — co vidím?

Radoslav. Co vidíš, Veleno?

Velena. Kam jsi dal mou kytku?

Radoslav. Tvou kytku? (Divá se rychle na bok.)
Vždyť jsem ji ještě před chvílkou měl? — Musila
mi někde upadnouti.

Velena. O, tobě padají věci tak lehce z ru-
kou, jako z paměti!

Radoslav. To kvítí jsem zajisté nerad ztra-
til, protože bylo od tebe.

Velena. Kdybys ti své upřímné srdce při-
pojila na bok, ztratíš je ve čtvrt hodině.

Radoslav. Tvé srdce, Veleno!

Velena. Kdybys mně ty s takou vroucností
kvítek podal, a on mi náhodou upadl do zvlněné
Jizery, vskočila bych proň, nebo bych alespoň
všecku čeleď svolala z hradu —

Radoslav. Pro několik květin, manželko
má? —

Velena. Ty to ale neučiníš! a to proto, že by bylo všecko hledání marné! — Kdo ví, jakých známostí jsi tady již před pěti lety napředl, a kdo ví, kde která horanka již kytku mou za kyrysem nosí!

Radoslav. Dost možná —

Velena. Dost možná!? — Mou kytku, kterou jsem mu s tou prosbou podala, by ji dnes i zejtra nosil; která měla novým úvazkem našich srdcí býti — ó, muži! muži! ani jediný z vás není ženy nejhodnější hoden!

Radoslav. Manželko! má trpělivost jest z řemení dobroty setkaná; ale příliš ji neroztahuj! — Dobeš musí na okamžení po břehu až k Chýšti, na té cestě jsem kytku musil ztratiti. Když ji přinese, přesvědč se, že má bílá prsa přes moc v temnou mlhu zaobálíš — a — není-li už zmeškáno, polepšiž se z toho! (Odejde.)

Velena. Jak? pošle pro ni Dobše? — kam? k Jizeře na břeh? — tent mohu s věže přehlédnouti. O, kdo by se teď za Dobšem dívatí mohl! — On ji přinese, snad tak čerstvou a nepoškvrněnou, jako byla prvé; ale odkud? — A — právě Dobše pro ni posílá. Dobeš je mi již dávno podezřelý! Neminul v kraji jediný den, aby byli buď v konírně aneb na náhradí neměli spolu co šeptati! — Ha! — Jak? — nepovídal mi hradní, že mu měl prvé sedlati koně, že ho měl kamsi

doprovoditi? — Dobeš ví o jeho hříších a dopomáhá mu k nim! — Ale ještě dnes mi musí ze žoldu! — Přikvapím naň, tak rychle a tak krutě, že se z něho na okamžení to tajemství vybleskne; a pak bez protahu z hradu i ze statku! — Teď prozatím na věž! (Chce pryč.)

Výjev osmý.

Vikoš, Ratibor, Velena.

Vikoš (ještě do polou venku). Pak si se mnou dělejte co chcete! Mně není možná čekati!

Velena (odskočí). Co je to za křik? — Co vidím? (Užť kytku v ruce Vikošově.)

Ratibor. Totě bych spíše pět našich hřebců zarazil v běhu, než toho hluchoněmého! — Pojď zpátky!

Vikoš. Raději mi někdo povězte, kde je rytíř; sice budu po hradě ze dveří do dveří běhati, až vám tady upadnu a ducha vypustím! — Bojím se rytíře, to je pravda; kdo ví, nezbukovatím-li leknutím, až ho uhlídám; ale pověditi mu to musím a napomenouti jeho rytířku —

Ratibor (ho táhne ven). Rytíř tady není, blbe! —

Velena (pro sebe). Jak? byl by manžel tu kytku předce ztratil, a ten pacholík ji našel? — Vypám se prozřetelně na to! (K nim.) Nech ho, Ratiboře! — Nemejlím-li se, vidím napřed, co ten mladík přináší. Odejdi, a užříš-li na náhradí rytíře, pošli ho sem.

Ratibor. Když tak poroučíte, ctná paní, staniž se! (Odejde.)

Vikoš. Jak? — odpust mi Bože! — jste vy naše ctná paní —?

Velena. Jsem. Co chceš?

Vikoš. Já — já — neohlížejte se na to, nebudu-li vám jako naši paní rytířce odpovídati; s urozenými lidmi jsem jakživ nemluvil — a — kdybych se byl také tři sta poklon a devět set panských, dlouhých melodií naučil, teď by mi ani jedna nepřípadla!

Velena. Mluv zkrátka. Koho tu hledáš?

Vikoš. Znáte našeho pana rytíře?

Velena (se zarazí). To je sprostá — ale i také nesprostá otázka! — Bůh dobrý ví, zda-li ho dokonale znám! — Co mu chceš?

Vikoš. Rád bych se ho zeptal, zda-li se i ve velkých pánech cosi takového někdy ozývá, čemu u nás v horách svědomí říkájí.

Velena. Proč?

Vikoš. Já jsem jen sprostý, dřevěný chlapík, ale mně by to ve dne v noci pod hrudím hřyzlo!

Velena (žádostivě). Co?

Vikoš. Já jsem měl děvče —

Velena. Ha!

Vikoš. Roztomilou dívku —

Velena. Nu?

Vikoš. Vy jste hezká, milostpaní! ale Libina je stokrát hezčejší!

Velena. Dál, dál!

Vikoš. Máme se již půl třetího leta rádi —

Velena. Dobře, dobře!

Vikoš. Kdyby mi někdo byl řekl: „Libina musí umřít, nedaš-li ty se za ni pochovati“ — já bych se byl natáhl do rakve, a ani bych byl nedechl!

Velena. Nu, a —?!

Vikoš. Kdyby mně byl někdo na jednom břehu sedm beček zlata dával, a na druhém stála ona, jako ten poustevník chudá: já bych byl nechal všeho zlata státí, a bředl přes vlny, jako hory veliké, na druhou stranu k ní! —

Velena. Nu ano — máš ji rád, a raději, než sám sebe —

Vikoš. Ano, a náš pan rytíř mi za ni chodí!

Velena. Ha! — to je ta střela, které jsem se bála! — Tenkrát jsi odestřen, mistře klamu a pochlebenství! tenkrát s tebe strhnu nevinnosti přetvářku! — A jak ho to bolelo, když jsem se počala horšiti! bez mála by mu to bylo horké

slzy vynutilo! — Hahaha! — O, muži! kdo vám věří, zaráží do dýmu sloup, svazuje si ze sítí berlu na dalekou cestu, a dává vlkovi beránka hlídati! Když jste vy sobě umínili nás zklamat, neplatný nám Libušin rozum, Vlastina smělost a Šárčina chytrost!! — Tedy za tvou Libinou — stokrát hezčejší než já?

Vikoš. Chtěl jsem si ji vzít — teď ji ale nechci. Ona si snad naši skálu o svou hlavu roztluč, a rytíř to bude mít někdy k zodpovídání.

Velena (divoce). Hahaha! — Chtěl jsi snad říci, že si ona hlavu o vaši skálu roztluč?

Vikoš. Ano! at jsem habr, když to neudělá!

Velena. A viš, co by ti můj rytíř na to odpovéděl?

Vikoš. Nevím.

Velena. Podíval by se na tě vážně jako starce, usmál by se ve vši mírnosti a promluvil by jazykem zvolna plynoucím: „Kdyby se dívčina hlava o skálu roztrískla, nebylo by velice divno; kdyby se ale skála roztrískla o dívčinu hlavu, to by byl zázrak, to by byl div!“ — Haha! — ó! (Stiskne si oběma rukama oči.)

Vikoš. Pro mne, at si řekne co chce, na mne nebude žádný naříkati!

Velena. Máš tolik smělosti, aby's mu to u mé přítomnosti do očí řekl?

Vikoš. Ano, do očí mu to řeknu, a kdyby jich sedm a sedmdesát měl!

Velena. On se umí přetvařovati, nevinně a nábožně stavěti — jak mu to dokážeš?

Vikoš. Tato kytká mu to dokáže!

Velena. Ha! — Jak?

Vikoš. Tu mé Libině strčil za kyrys a říkal jí při tom: „Spanilé děvče!“

Velena. Nešťastná Veleno! — Před hodinou jsem mu ji s tak horoucí vroucností podala, a již ji mělo cizí děvče na prsou! — O, zrádné, klamu plné pokolení mužské!

Výjev devátý.

Ratibor, předešli.

Ratibor. Vzácná paní! venku stojí muž, celý nádošený a postrašený, bledý až na smrt!

Velena. Co zas?

Ratibor. Bůh milý ví; já z něho nemohu ani slova dostat. S panem rytířem by rád mluvil, nebo prý s paní rytířkou —

Velena. Se mnou? — Ať přijde!

Ratibor. Jde z něho hrůza — kdyby snad chtěl toliko s vámi —

Velena. Ať přijde!

Ratibor (odejde).

Velena (pro sebe). Probůh! snad také stížíšti na mého manžela. (Nahlas.) Ty tady zůstaneš, až se rytíř navrátí.

Vikoš. S Pánem Bohem!

Velena. Zatím vejdi do podlejší síně. (Otevře mu postranní dvéře.) Až tě bude potřeba, sama tě zas zavolám. Jdi!

Vikoš (odejde).

Výjev desátý.

Ratibor, Rohovič, Velena.

Ratibor. Tu je milostpaní rytířka! (Odejde zas.)

Rohovič (letitý, vysokorostlý, stářím sehnutý heran, zůstane plný ouzkosti u dveří státi).

Velena. Kdo jsi?

Rohovič. Tkadlec z Ptačí Hery, milostivá paní!

Velena. Co se třeseš? co je ti? — Pojď blíž!

Rohovič. Strach a hrůza si mne vložily na křídlatá bedra, a nesou mne, polou mrtvého, přes hory a skály sem.

Velena. Čeho se strachuješ?

Rohovič. Neštěstí, hrozného neštěstí, milostivá paní! — Jsem již starý šedesátiletý muž, jak živ jsem slovíčka nepromluvil, jehož bych byl napotom litoval; jak živ jsem kroku neučinil, který by mé svědomí obtěžoval; a kdybych měl k stáru smrt svého bližního na srdci nésti! —

Velena. Smrt!? — pro všemocný Bůh! Kdo jsi? odkud přicházíš? mluv!

Rohovič. As před třemi hodinami tady byli moji sousedé —

Velena. Byli.

Rohovič. Mezi mládež se přimísilo mé děvče, dvanáctiletá holka — přemluvili mne k tomu, protože je smělá a nebojí se; dali jí do rukou kytku, na kterou jsem sám květiny snosil —

Velena. Tu kytku jsem dostala já. — Dále!

Rohovič. Vy, milostivá paní? — Ach, tím hůř! ó, tím hůř! — Jen jestli se nic nestalo!

Velena. Co by se mohlo státi? — mluv!

Rohovič. Byla v tom také veliká, krásná květina až milo —

Velena. Nu?

Rohovič. Její kvítka byla pětilístková; jeden lístek jasnomodrý —

*

Velena. To byla ta prostřední; dobře.

Rohovič. Dva červené jako růže.

Velena. A dva bílé jako padlý sníh!

Rohovič. Ach ano! ó ano! dva tak bílé jako padlý sníh!

Velena. Co je s tou květinou?

Rohovič. Ta květina je jedovatá!

Velena. Jak —?

Rohovič. Jedovatá! plna smrtící šťávy!

Velena. Divotvorné nebe!

Rohovič. Přinesla mi ji jednou cikánka, když na mne chodila mūra. Tu květinu abych měl vždy za oknem v zemi — radila mi — a dokud mi tam růsti bude, že o můře ani nezvím. To se také stalo. Od té doby spím dobře a pokojně. Přikázala mi ale s hroznou úzkostí, abych ji ani do světnice nebral, ani k ní nevoněl, ani ji nepřesazoval. Kdo se její libostné vůně nadýchá, ten že musí s hroznou bolestí v několika hodinách umřít!

Velena. Prozřetelnosti božská! (Pro sebe.) O, jak se z toho raduji, že ji můj manžel čím dříve tím líp odpravil z rukou!

Rohovič. V tomto měsíci každoročně kvete — její barvy lákají a vábí oko. I živou mocí ji ty děti včera na mne chtěly! „Nechtějte to, děti!“ odbejval jsem je; „nebo není všechno, co zevnitř krásné, i také samo v sobě. dobré! — Kvítí

vám snesu z celých hor; jen se mi tohoto netýkejte!“ — Nadarmo! To děvče se mi večír dělalo, že spí; ale jak jsem usnul, vstalo, květinu za oknem utrhllo, a — dnes ráno, než se rozednilo, bylo s ní již pryč! Já jsem myslel, že z toho na tom místě smrt budu mít, když jsem spatřil za oknem prázno! Běhal jsem jako bezsmyslný, až jsem je potkal a se dozvěděl, že je již kytka na hradě. — O! spalte ji! nepřibližujte se k ní, milostivá paní!

Velena. Budiž bez starosti. Mohlo z toho snad neštěstí pojíti; ale nebesa to předešla. (Stranou.) Jen aby k ní Radoslav byl mnoho nevoněl! (Nahlas.) Odeber se klidně do své chatrče. Nestalo se s kytkou nic, a — dá-li Pánbůh, také nestane. Zahlaď ale, hned jak domů přijdeš, i s kořenem tuto rostlinu; budiž ti dnešní leknutí pevnou výstrahou! — Zjutra v tu dobu přijď zas ke mně na hrad, a přichystám ti pro mŕu něco lepšího.

Rohovič. Tisíc vděků za to, dobrotivá paní! Hned to hodím do bezedné jámy, a tři stohy ohně na to! — Ach! jen když není neštěstí! má šedivá hlava by v zoufalství byla skonala! (Odejde.)

Velena. Jedovatá rostlina! a já jsem chtěla, by ji manžel, dokud nesvadne, nosil! — O, jak jsi přísna a rychlá, metlo nebeská! tak spravedlivě tresceš tam, kam moje zklamané oko nedozírá! — Můj manžel myslel, že své krásné milůstce podává

život, a podal jí smrt! — Ale — věděl on to? —
 O, on je a zůstane vinen, a žádný jazyk lid-
 ský ho již neospravedlní!

Výjev jedenáctý.

Libina, Velena. Později Vikoš.

Libina (otevře pomalu dvěře a dívá se sem).

Velena (to zahlídne a lekne se jí).

Libina (se také nemálo zarazí a chce zpátky).

Velena. Co je to za děvče? — koho hledáš,
 dívko!

Libina (nesměle popojde). Ach! — nikde žá-
 dného nenacházím; a ráda bych se zeptala, je-li
 již doma pan rytíř.

Velena (pro sebe). Jak —? ta se také na ry-
 tíře ptá? Pro dobrý Bůh! totě tady můj manžel
 musí mítí přerokošnou pověst! (Nahlas.) Co mu
 chceš?

Libina. Já — já bych ho ráda o něco pro-
 síla —

Velena. Já jsem jeho manželka, paní na
 tomto hradě.

Libina (se lekne a několik kroků ucouvne).

Velena (pro sebe). Ha! jak se toho lekla! — Vyjev svou prosbu mně. Jsi-li pomoci aneb ochrany žádostiva, jest ruka má tak jako jeho.

Libina. Ach — vám o tom není nic povědomo —

Velena. O čem?

Libina. Vy mi nemůžete pomoci —

Velena. Ne — ?!

Libina. Ale jestli víte, kde pan rytíř je — ó, buďtež milosrdná, dovedte mne k němu!

Velena (před sebe). Tak! Nejlápe! ještě abych mu je přiváděla! —

Vikoš (otevře v tichosti postranní dvěře a vystrčí hlavu ven). Totě se mi zdá, že je Libinin hlas? (Táhne sebou.) Ať mne tisíc draků!

Libina. Lidé si usmyslili, že mne má rád —

Vikoš. Ti lidé jsem já a naše kovárka!

Velena. Kdo že tě má rád?!

Libina. Náš pan rytíř.

Velena. A to se opovažuješ povídati mně?

Libina. Ach — nehněvejte se, urazila-li jsem vás! já nevím žalostí co mluvím.

Velena. Žalostí? — Což se na tebe rytíř rozhněval?

Libina. Rytíř ne, ale Vikoš.

Vikoš. Dobře dělá Vikoš!

Velena. Kdo jsi?

Libina. Střemchova dcera.

Vikoš. A ještěřina sestra!

Velena. Odkud?

Libina. Z Chýště.

Velena. Z Chýště? — Jak se jmenuješ?

Libina. Libina.

Velena. Ha! ty's tedy ten had?!

Vikoš (ve dveřích). Ano! to je ten had!

Velena. A ty se mi opovažuješ na hrad?

Libina. Ach! já bych sem byla do smrti nepřišla; já vím, že sem nepatřím; ale —

Velena. Co ale?

Vikoš. Jen s pravdou ven!

Libina. Ach! jen mne k němu dovedte! On je tak dobrý pán! Před hodinou byl u nás, v naší chatrči — já jsem sama doma, sousedé to viděli, a nadělali z toho hned, že za mnou chodí! — A kdyby to jen Vikoš také nemyslí!

Vikoš. To je to!

Libina. Ze všech lidí, ze všech pomluv bych si nic nedělala!

Vikoš. Protože je to pravda!

Libina. Ale Vikoš ke mně právě na to přišel! viděl u mne kytku a s penězi míšek —

Velena. Tak? s penězi míšek —?

Vikoš (přilítne jako divoký). Ah! pět hadů a pět draků! paní rytířko! na peníze jsem zapomněl!

Libina (se ho lekne). Můj milý Bože! *Vikoši!*
Vikoš. Tu je ten měsíc! plný stříbra a zlata.
 Ten držela ta dračice v rukou!
Velena (po něm sáhne). To ti dal můj manžel?
Libina. I můj milý *Vikoši!* kde's ty se tady
 vzal?

Vikoš. Nic, můj milý! — Odpovídej! Nedal
 ti pan rytíř ten měsíc?

Velena. Mluv!

Libina. Dal — ale —

Vikoš. Tu to máte, paní rytířko!

Velena. Zač? co spolu máte?

Vikoš. Neříkal ti při tom: „Mé spanilé
 děvče!“

Libina. Říkal; ale —

Vikoš. Tu to máte, paní rytířko!

Velena. Mně se prsa rozskočí!

Vikoš. A mně se srdce rozčísne od hlavy až
 do paty!

Libina. O, jen mi dejte vypověditi, milostivá
 rytířko! —

Velena (divoce). Ani slova již!

Vikoš. Mlč!

Velena. Ty růžičko z květnice nečnosti!

Vikoš. Ty sedmikrásu z ouvozu!

Velena. Ty vražednice mého poklidu!

Vikoš. Ty žhářko mého potěšení!

Velena. Já tě otrávím!

Vikoš. A já tě utopím!

Velena. Ty pokušitelkyně!

Vikoš. Ty — ty — ty kletbo!

Výjev dvanáctý.

Radoslav, předešlí.

Radoslav (rychle). Jaký tady slyším křik? — Co je to —? Veleno! jak sem to děvče přišlo, jak ten pacholík?

Velena (mu ani vymluvíti nedá). Žeť konečně přicházíš, můj drahý manželi! ta mládež tu na tě s horoucí toužebností čeká. Ta dívka je Střemchova dcera z Chýště, a přichází si k tobě stěžovat, kterak jí lidé vyčítají, že za ní chodíš a svou manželku šalebně klameš. Ten pacholík jest její ženich —

Radoslav. Tomu nerozumím.

Libina. Ach, prosím vás, pane rytíři, ujměte se mne! Vy to víte, a můžete nejsnadněji dokázati, že jsem nevinna! Vikoš myslí, že mne máte rád a že mne mu chcete odloučiti! Povězte mu to, proč jste k nám přišel a proč jste u nás ten míšek s penězi nechal!

Vikoš. Ano, rytíři! Já jsem měl Libinu již půl třetího leta rád; prosil jsem otce o její ruku, a on mi ji připověděl, přesvědčím-li ho, že ji budu moci živiti. Já jsem na to ve dne v noci pracoval; s nebezpečenstvím života jsem v zimě divokou zvěř chytal, a bych se mu jen zachoval, a bych si něco zahospodařil. A tu — když se s ní už říkáje k oltáři chystám — ukázal jste vy se a mámíte mi ji. To — to — ať z toho pojde co chce! to není po rytířsku! to není po panskú! — to mne zblázní, to mne sklátí do hrobu!

Velena. Nu! co tomu říkáš, manžele?

Radoslav. To je náhoda, která toliko mezi tímto nevinným lidem panuje, a vybíhá někdy nenadále na ně, jako strašlivé, ale neškodné zvíře! — Blaze tobě, pacholíku, že's smělosti nabyl a rozháníš na okamžení bouřlivá mračna, dřív než se srotí nad hlavou vaší, a vypustí vám blesk na nízkou střechu. — (Přiblíží se k Veleně.) Ty ale, manželko, budeš mítí velikou neprozřetelnost k napravení, jestli's o umyslně nerozžala při takové temnosti svíci.

Velena (vytrhne divoce Vikošovi kytku z ruky a rychle ji Radoslavovi ukáže). Sem se podívej a nezačervenej se, jsi-li tak výborný mistr!

Radoslav. To je má kytká.

Velena (trpce). Ztratil's ji? někde na břehu?

Radoslav. Buď na břehu nebo ve více —

Vikoš (stojí jako zaražený v myšlénkách).

Libina. O, již je snad bez sebe! — *Vikoši!*
můj *Vikoši!*

Vikoš (jako ze sna vytržený). Co chceš?

Libina. O, mluv, jak je ti?

Velena. Proč stojíš tak zařezaný? Běž na vítr! lez s hory na horu — rozháněj krev! —

Libina. Nač myslíš, *Vikoši*?

Vikoš. Hm! beru se právě na radu, komu bych tu svou hrstečku jmění doporučil, nevrátím-li se již domů. — Chceš-li to, *Libino*, vezmi si to!

Libina. O, můj milý Bože! což není žádné pomoci?

Vikoš. Co naříkáš? — Myslíš, že nerad umírám? — Když's mi se zpronevěřila, nestojím o život! Pomalu by mne to beztoho bylo utrápilo — raděj rychle pryč!

Radoslav (pro sebe). Kdyby to byl jed, viděli bychom již oučinky jeho. Nicméně ať jede žoldněř na okamžení pro lékaře! (Jde ven.)

Výjev třináctý.

Střemcha, předešlí.

Radoslav (potká Střemchu ve dveřích, lekne se ho, a rychle nazpět pokročí). Jak —?! Jsi ty to, Střemcho?

Libina. Probůh! otče, otče! — Ach, to je neštěstí! Vikoš je otráven!

Střemcha. Můj drahý pane rytíři! — sotva jsem mdlobou dosáhl prahu! — když jsem ale uslyšel, že se náš rytíř po mně ptal, nesedl jsem si ani, a spěchám na váš hrad! —

Radoslav. Tys velmi, velmi sešedivěl! Jen tak jako ve snách se ještě pamatuju na tebe.

Velena (pro sebe). I já jsem musila vidívati někdy tuto tvář?

Libina. Otče! ó, slyšte mne — můj Vikoš je otráven!

Střemcha (si teprv nyní všimne jejích slov). Jak? co mluvíš, dcero? — vždyť ho tamto vidím?

Libina. Ach, on musí umřít! — rozkousal jedovatý květ!

Střemcha. Jedovatý květ —? Snad tu zlo-pověstnou kytku, co sem přineslo Rohovičovo děvče?

Velena. Tu samou, starče!

Střemcha. Tedy se upokoj, dítě! Vikoš není otráven.

Velena. Není otráven?

Vikoš (poslouchá).

Libina. Ach, vy nevíte, otče —

Střemcha. Vím — všechno již vím. Rohoviče jsem potkal, a on mi s hrůzou vypravoval, čeho se tolik podletí po sobě hrozil.

Vikoš. Co? — že nejsem otráven?

Střemcha. Ten pověrečný bloud hledal u cikánky pomoci proti mŕě. Cikánka mu radila, za ouplňku — to jest, když jsou jasné večery — v živém potoku se koupat, a mít pod střechou květinu, která svou nadpřirozenou vůní všechny noční duchy zahání. Koupelemi se mu zředila a zčistila krev, jeho vnitřní tísnosti a těžkosti přestaly, a rostlina v tichém pokoji rok po roce za oknem kvetla. — Aby ale — jak se blázen k bláznu nejraděj schází a ve svých, kolikráte smyšlených neduzích, k sobě na radu chodí — aby tedy, snad z útrpnosti, se svými sousedy o svůj zázračný lík se nedělil, a tudy aby tu květinu netrhal, nerozdával, a — rozstrkav ji tak až mezi moudřejší lid — cikánku o slavnou pověst nepřipravil: postrašila ho, že je kytka jedovatá a že, kdo se jí častěji dotýká —

Velena. Jak ty to všechno víš? Můžeme se na tvá slova bezpečiti?

Střemcha. Bezpečte se, Prokopova ušlechtilá dcero! Tu rostlinu znám a mohu, že jedovatá není, svědectví nejstatečnější dáti, proto že si z ní jedenácte plných let již na rozjitřené rány vodičku cedím. Kdyby v ní jen tolik jedu bylo, co v nedozralém jablku, byl bych již dávno jen prach a kosti.

Libina. O, Bohu věčná chvála!

Vikoš. O neveyskej ještě! Nepotrhá-li mne jed, skočím se skály do Jizery dolů.

Střemcha. Pozbyl's chlapče rozum?

Vikoš. Vaše dcera se mi zpronevěřila, a bez ní nechci na světě býti!

Střemcha (podívá se ostře na Libinu).

Libina. Ach otče! naše kovářka je všeho vinna! Že u nás byl pan rytíř, rozkřičela po vsi —

Vikoš. Nic nerozkřičela! Co jsem sám viděl, sám přinesl v rukou —

Střemcha. Co's viděl? co's přinesl?

Vikoš. Od rytíře kytku a s penězi míšek —

Střemcha. S penězi míšek? — Libino!

Libina. Pane rytíři! teď tu stojí otec — povezte mu to sám.

Radoslav. Ano, Střemcho! ten měsíc přichází skrze mou ruku, a náleží tobě. Jestli to

Prokopa Jilemnického poslední dar. Umíraje mi ho podati kázal, a složil mně do prsou poslední pozdravení na tě.

Velena. Pro neskončený Bůh! Jetřine.

Střemcha (sebou trhne). Nebesa! rytířko! to jméno ještě neslyšely krkonošské hory!

Radoslav. Smějí ale, a mohou nyní každodenně slyšeti.

Střemcha. Jest-li možná? —

Radoslav. Důkazy jsou na světle, že byla krvavá vražda, která padala na tě, od jiného spáchána. Jméno tvé tu směle může zavzněti, a netřeba se i před lidem skrývati, který tebe návidí!

Střemcha (radostí překvapen, nemůže dlouho slova promluvit; konečně sepne ruce, dlouho se k nebesům dívá a volá:) Díky tobě, dobrý Bože! — Teď si mne zavolej, kdy chceš!

Velena. Divná, divná jsi prozřetelnosti cestu! — Jetřine! proto jsi se tak nenadále z Jilemnického hradu ztratil?

Střemcha. Proto; a vzav na sebe jiné jméno, na pomezí své vlasti jsem za mladistvé křehkosti — neb ohavnost jsem nikdy žádnou nespáchal — až tuze těžce naříkal!

Velena. Můj otec již překročil do mnohem krásnější vlasti —

Střemcha. Bůh se mi dá tam s ním sejít!

Velena. A ty, jenžto jsi mu v mužném věku třikráte zachoval život, jenžto jsi s ním přetrpěl nesčíslné zloty, a pro něhož jsem často, často — mrtva tebe myslíc — vzdychala; ty jsi ještě živ, a tady, a já v stavu spláceti — a — (zarazí se začervenejíc se k Radoslavovi přikročí) Radoslave!

Radoslav (srdečně). Co chceš, Veleno?

Velena. Tedy jsem ti opět činila křivdu?

Radoslav. Opět? — (Tiskne jí ruku.) Pravím: ponejprv a naposledy; a milerád ti všecko odpouštím. — Nevěř nikdy zevnitřnosti! —

Velena. Kdyby's mi byl to pověděl —

Radoslav. Abych ti uschoval větší radost, menší jsem ti zamlčel. Dříve jsem o něm veřejně mluvit nesměl; a že pravý vrah po jedenácti letech vedením Božím vyzrazen, vím sám teprv od vderejška. — Tvůj otec mne umíraje žádal, abych hned, jak do hor přijdu, jeho Jetřína navštívil a odevzdal mu míšek zlata, který mu byl poručil. — I chvátal jsem dnes, plný dychtivosti, muže tobě přivést, kterého jsi za mrtvého měla, a tak tvému dobrému srdci velkou, nenadálou radost způsobiti.

Velena (mu padne okolo krku). Odpusť mi, manžele! Nikdy, už nikdy nebudu k tobě tak nedověrná!

Radoslav. Já jsem ti již odpustil; ale — (ukáže na Vikoše) tamto naprav, co's pomohla zne-

*

svorniti! — Pojd, Jetřine! vyjevím a ukážu ti ještě více, čím na tebe tvůj rytíř umíraje pamatoval.

Střemcha. Můj dobrý rytíři! Já vstanu zejtra z lože jak pachole mlád! (Odejdu.)

Velena (k Vikošovi). Tebe zbouřila kovářka, a ty's pobouřil mne. Libina je nevinna. Odpros ji a udobři ji. Tohle podletí se hleďte za sebe vzíti, a v tomto hradě k oltáři vás povede rytíř se svou rytířkou! (Odejde.)

Vikoš (stojí dlouho zamyšlen; konečně se mrzutě uhodí v hlavu). Palice! podruhé buď moudřejší! — (Jde k Libině.) Libino! vaď se hodně se mnou!

Libina. Hleď, Vikoši! pro nic a za nic jsi mi tolik bolesti způsobil. To mi bude do smrti líto!

Vikoš. Odpust mi to! Zapomeň na to!

Libina. Ráda, ráda! Jenom, prosím tě, Vikoši! naší kovářce nic nevěř!

Vikoš. Já jí zacpu hubu i oči, bude-li ještě jednou vyzváněti! A tu kytku spálím (popadne ji se země, kdež ji Velena nechala) a popel vházím do Jizery ještě dnes!

Libina. Nikoli! tu kytku dej mně.

Vikoš. Tu si ji máš.

Libina. Hrozil jsi mi, že ji schováš na věčné budoucí časy? — Teď ji uložím já. A — budeš-li kdy zase nedověrný, ukážu ti ji!

Vikoš. A ten míšek?

Libina. Dáme otcí.

Vikoš. Ale — Libino! Tvůj otec se teď s tímto hradem seznámí; kdyby vás chtěl rytíř s sebou do kraje vzíti —

Libina. Budeme ho prositi, aby vzal tebe také.

Vikoš. Ano! Vezmete-li mne s sebou, jděte třeba tam až, odkud vychází měsíc a slunce — anebo tam, co naše Labe přestává býti řekou!! —

(Opona spadne.)

O b s a h.

	Strana
Hadrian z Římsů. Veselohra ve čtveru dějství	5
Eliška Přemyslovna. Činohra v pateru děj- ství	135
Rod Svojanovský. Truchlohra ve čtyrech je- dnáních	243
Kytka. Veselohra v jednom jednání	403

840416

